

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

6000189785

Danmarks

Folketsagn.

Samlede

af

J. M. Thiele,

Hans Majestæts Haanbibliothekar, Secretair ved det Kongl. Akademie for de
fienne Kunster, Inspecteur ved den Kongl. Kobberstiksamling.
R. af D. D. M.

Første Deel.

Kjøbenhavn.

Universitetsboghandler G. K. Reitzels Forlag.

Thieles Bogtrykkerie.

1843.

18

221 4 145

Det danske Folk,

Sprogets

og

Nationalitetens ophøiede Beskytter,

Deres Majestæt

Kong Christian den Ottende

tillegnes

disse Levninger af Fædreens

Traditioner

Allerunderdanigst

J. Thiele.

Det danske Folke,

Sprogets

og

Rationalitetens ophoiede Beskytter,

Deres Majestæt

Kong Christian den Ottende

tilføies

disse Levninger af Fædrenes

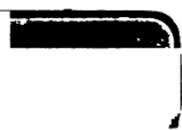
Traditioner

~~Handskrevet~~

3 Hæfter

600018978\$

Danmarks

Folketsagn.

Samlede

af

J. M. Thiele,

Hans Majestæts Haandbibliothekar, Secretair ved det Kongl. Akademie for de
Fienne Kunster, Inspecteur ved den Kongl. Kobberstiksamling.
R. of D. D. M.

Første Deel.

Kjøbenhavn.

Universitetsboghandler G. K. Reitzels Forlag.
Thieles Bogtrykkerie.

1843.

221 f 148

Det danske Folk,

Sprogets

og

Nationalitetens ophøiede Beskytter,

Deres Majestæt

Kong Christian den Ottende

tilgæet

disse Levninger af Fædrenes

Traditioner

Allerunderdanigt

J. Thiele.

Forord.

Denne Samling af danske Folkesagn adskiller sig ikke alene ved en forandret Titel fra den, jeg udgav for tyve Aar siden, men er forøget med henved 300 og fremstiller Sagnene under en Classification, hvorved de, som jeg haaber, ville have vundet i Værd, Betydning og Brugbarhed.

Da jeg saaledes ikke kan tvivle paa, at det vil findes, at denne Samling har betydelige Fortrin for hin, der nød en saa velvillig Modtagelse baade hos mine Landsmænd og i Udlandet, har jeg ved disse Forord fornemmelig søgt Leilighed til at kunne bevidne de Mænd min Tak, som have bidraget saa betydeligt til at forøge Samlingen, idet jeg især maa give Dhrr. Dr. med. Hübertz, Mag. Lyge Becker og

Cand. theol. Worsaae Eren i denne Henseende, ligesom jeg og med Erkiendtlighed griber Leiligheden til at bevidne Hr. Conferentsraad Werlauff min Tak for den Opmuntring han har skienket mit Foretagende og den Beredvillighed, hvormed han har fremmet det.

December. 1842.

J. Thiele.

Jubhold.

Historiske Sagn.

	Side
I. Historiske Sagn	3
Hvorledes Sjælland blev til	3
Kong Angels Høi	4
Balderes Brønd	5
Balder og Høther	5
Balder og Rune I-II.	6
Grimsdal Slette	7
De trende Jomfruers Grav	8
Kongsøre Skov	9
Dannerlyng	10
Kong Dans Høi	10
Normands Dalene	11
Kong Humbles Slot	11
Habor og Signell	11
Hiarns og Års	13
Feggellit	14
Kong Frodes Høi ved Bærebros	15
Kong Frodes Høiort	16
Tellingehøiene	16
Thyres Klev	17
Thyregod	17
Dronning Thyre i Skierup	18
Holger Danste	18
Holger Danste under Kronborg	18
Holger Danste i Sjælland	20

	Side
Holger Danstes Sværd	20
Holger Danstes Briller	21
Popholz og Helligenkæf	21
Ettesund	22
Svend Tveffæg og Palnatok	22
Nordmandshage	22
Bifkop Wilhelms Fodspor	23
Bifkop Wilhelms Død og Begravelse	23
Den falffe Blake	26
Knud den Helliges Steen	27
Ubarmhierigheds Straf	27
Kong Knud den Hellige	28
Kongehøien	29
Svend Graaes Krigskafte	29
De to Kirkeaarne	30
Erkebifkop Abfalons Død	30
Dannebrog	31
Dannebrogstribene	31
Eps	32
Hellig Niels, Aarhus's Skytspatron	33
Liden Kirstens Grav	37
Marff Stig. I-II.	38
Kanild Jonfsøn. I-II.	40
Niels Ebbesen og den fattige Kvinde	42
Kong Baldemar og Dronning Helvig. I-II.	42
Dronning Helvig og Falk Lohman	45
Beenløfe	46
Kong Baldemars Båndfted	47
Kong Baldemar og Hr. Peder Torfsenf	47
Kong Baldemar og Lovelille	47
Dronning Margrethe fom Barn	49
Dronning Margrethe	50
Dronning Margrethes Hoi	50
Feldmofen ved Kollerup	51
Dronning Margrethe paa Refsnæs	51
Dronning Margrethe og Røveerne	52

	Side
Dronning Margrethe og Kong Albrecht	53
Det oldenburgske Horn	54
Christian den Anden og Aben	54
Spaadom om Kong Frederik den Førstes Tronbestigelse	55
En Havfru spaaer om Christian den Fierdes Fødsel . .	56
Christian den Fierdes Fødsel	57
Kongestenen ved Frederiksborg	58
Myntmesterens Hoved	59
Sparepenge	60
Christian den Fierdes Børnesko	60
Christian den Fierde og Bonden	61
Kongen og Bonden	62
Christian den Fierde pløier paa Samsø	63
Brille-Dukater	63
Christian den Fierde under Femmern	64
Povel Bartfjær	64
Junker Lapp	65
Christian den Fierdes Besøg paa Marsvinsborg	66
Christian den Fierde og Jens Munk	67
Palle Juuls Gravsteen	68
Giershøis Kildemarked	68
Fatimagsveien	69
Christian den Fierde og Løven	69
Om Kong Christian den Fierde	70
Spaadom om Frederik den Tredie	70
Kong Carl Gustav i Utterslev	71
Carl den Tiendes Steen	72
Kong Carl Gustavs Skolekammerat	72
Evenskerne paa Holmegaard	73
Kong Carl Gustav paa Kronborg	73
Evend Poulsen og de Svenske	74
Præsten i Boeslunde	75
Evensken paa Durs	76
De svenske Ryttere paa Samsø	77
Granatæblet	77
Jomfruspringet	78

	Side
Evensken i Kiærby	78
Brobygaard	79
Evensken i Haarslev	80
Kierteminde Kirkegaard	80
Middelfarts Frelse	81
De Frommes Frelse	81
Skatten i Sortenshave	82
Evensken paa Langeland	84
Brabrand Sø	84
Evensstrup-Holm	85
Palassen paa Mors	86
Bonden fra Lemvig	86
Evensken-ved Aalborg	87
Evensken under Skagen	88
Loftlunds Oprindelse	89
Peder Spillemands Forræderi	89
En bortført Dreng	90
"Stalden" ved Givskud	91
Evensken i Skodborg Præstegaard	91
Evensken i Wandelby. I-II.	92
Hr. Søren og de Evenske	92
Evenskerne ved Gaarslef	93
Fredericia's Indtagelse	94
Hr. Peder Dorisch	95
Polakkerne og Præsten. I-II.	96
Polakken	98
Polakkerne ved Thyrsbæk	98
Pigen i Gaarslef	99
Polakhullet ved Rosenvold	100
Polakkerhulen	100
Hans Nielsen og Polakkerne	101
De Keiserlige i Rindsherred	102
Jellinge efter Krigen	104
Hule Træer	104
Brandenborgere	104
Christiansø	105

	Side
II. Om historiske Personer og Familiefagn . . .	107
Oluf Bagger	107
Fru Mette Banners	108
De Billers Vaaben	109
Lyge Brahe	110
Fru Sophie Brahe	110
Hr. Eske Brof	111
Hr. Laurids Brokkenhuus	112
Jomfru Rigburg Brokkenhuus	113
Hr. Bugges Drab	114
Den halvsyldte Glaske	114
Den første Greve Friis	115
Jens Glob, den Haarde	116
Griffenfeldt. I-II.	119
Hr. Erik Grubbe	120
Hr. Manderup Holdt	122
General Lewehow	122
Hr. Erland Limbel	123
Hr. Hartvig Limbel	124
Om de Lindenrother	125
Hr. Gisde Lovmandsen	127
Kai Lykke og Præsten Hr. Mads	129
Hr. Jørgen Lykke, Ridder	130
Hr. Caspar Markdaner	131
Familien Montad	133
General von Osten	133
Fru Else Parsberg	133
Om de Rangkower	134
Familien Rasch	135
De Rosenkrandsers Navn og Vaaben. I-II.	136
Hr. Holger Rosenkrands	138
Sasse Staverfjovs Frue	139
Generalmajor Swanwedel	139
Lordenstjold. I-III.	140
Lordenstjold og Drackenbergh	141
Svend Trundsens Sønner	142

Ulfeldts Laarn	Side 143
Hr. Ulfstand og Abbeden	144

Sted - Sagn.

I. Sagn om Byer og forskellige Steder . . .	147
Risbenhavns Bolde	147
Børstaarnet i Risbenhavn	148
Et Huus i Risbenhavn	148
Snubbe-Kors	149
Løberens Grav ved Frederiksborg Slot	150
Slangerup	151
Bellerup Hospital	151
Dyre-Davrekiøb	153
Skjerpinge Træ-Kors	154
Hyllested	154
Præste	155
Kanalen ved Præste	155
Ristestenen	156
Barperne	157
Skrappestrædet i Odense	157
Kierteminde	158
Kampen Ranke	158
Lorste-Bjerg	159
Davrebjerg	160
De tre Smede i Trøstrup	160
Dødningen	161
Klokkeengen	161
Svendborg-Kors	162
Landeby paa Taasinge	163
Narhuus Byes Undergang	163
Gierding Agre	163
Stillinge	164
Mariager	164
Kongen paa Aistrup Hebe	165

	Side
Løngangene under Aalborg	166
Isdebranden i Aalborg	166
Skulsmark	167
Evens Høve	168
Gunthi og Kajul	168
Løllepinds Høi	169
Sjøring	170
Saarup eller Farup	171
Stenen fra Grøndal	171
Rong Ran i Randbøl	172
Lypkær	173
Jellingehøiene	173
Isdebranden i Beile	175
Beile-Mølle	176
Kirkeuhret i Rødbing. I-III.	176
Fru Mettes Bierg i Løborg	178
Røp Marker	179
Urnehoved Thingsted	180
Hopsø	181
II. Kirker og Klostre	183
Om Kirkerne	183
Vor Frue Taarn i Risenhavn	184
Sangværket Nicolai Kirketaarn	185
Herlov Kirke	185
Roestilde Domkirke	186
Havtrolden Isesfiord	186
En Liggsteen i Roestilde Domkirke	187
Søren Nisens Datters Grav	188
St. Margrethes Kloster i Roestilde	188
Klokken i Vigsted Kirketaarn	189
Lunge Kirke	190
Krogstrup Kirke	190
Høiby Kirke. I-II.	191
Veiby Kirke	193
Klokken i Lids Sø	194

	Side
Kørvig Kirke	194
Kallundborg Kirke	195
Kallundborg Kirkeetaarn	197
Kirkeløkken paa Seiers	197
Nackløv Kirke	197
Fienneslovllille Kirke	198
Blodpletterne i Biernebe Kirke	198
Altertavlen i Sors Kirke	199
Et Maleri i Sors Kirke	200
En Liggsteen i Soro Kirke	200
Kirkedøren i Broby Kirke	200
Ønbløse Kirke	201
Ørslev Kirke	201
Billedet i Gastrup Kirke	202
Høierup Kirke	203
Karise Kirke	203
Blodpletterne paa Karise Kirkemuur	204
Store-Hedinge Kirke	204
Præsts Kirke	205
Altertavlen i Egihøjmagle Kirke	205
St. Knuds Taarn i Odense	206
St. Knuds Taarn og Klokker i Odense	206
Margrethe Skofgaard's Liggsteen	207
Dalum Kloster	208
Faaborg Kirke	208
Skamby Kirke	209
Seden Kirke	209
Altertavlen i Nørre-Broby	209
Allesø Kirke. I-II.	210
Jordløse Kirke	211
Klokkerne i Åsøns	212
Marmorlisterne i Sønderby Kirke	213
Tommerup Kirke	213
Kirken paa Falsker	214
Kirketyden i Rippinge	215
Åsløvs Kirkebor	215

	Side
Maribo Kirke. I-II.	216
Maleriet i Halsled Kirke	217
Gurreby Kirke	218
Hunseby Kirke	218
Kirkeruden i Kiøbbeløv	219
Glemminge og Fielde Kirker	219
Hellig-Blod Kapel	220
Tranderup Kirke	220
Puusens Hul	221
Kapelgaarden	221
Torslev Kirke	222
Vindersby Kirke	222
Mariager Kloster	223
Taarup Præstegaard	223
Nars Kirke	224
Ullst Kirke	225
Viborg Domkirke. I-II.	226
Hadderup Kirke	227
Mielis Kirkegaard	227
Aarhus Domkirke	228
Forbandelsen over Judas	228
Et Monument i Aarhus Domkirke	229
En Muursteen i Aarhus Domkirke	229
En Liggsteen i Aarhus Domkirke	230
Et Liniestib i Aarhus Domkirke	230
Vægtergangen paa Aarhus Domkirke	231
Kirkelokkerne i Valle og Biergby. I-II.	232
Skib-Blomme	233
Sarhøi Kirke	234
Vistofte Kirke	234
Lisberg Kirkebor og Nogle	235
Fløistrup Kirke	235
Hylke Kirke	236
Kloften i Søen	237
Hellig = Kors Kirke paa Samsø	237
Emborg Kloster	238

	Side
Nødager Kirke	238
Klosterkirken Horsens	239
Hverring Kirke	239
Hiarnø Kirke	241
Skierup og Gaverslund Kirker	241
Bredsten Kirke	241
Ribe Domkirke. I-III.	242
Kirkedøren i Fovling	244
Købmandens Grav i Goldberg	245
Kirken i Erritsø	246
Altartavlen i Slesvlg	247
Tiistunde Kirke	248
Rye Kloster	249
Gram Kirke. I-II.	250
Herrested Kirke	250
De sex Kirker	251
III. Gaardsagu	252
Kronborg Slot. I-II.	252
Basnæs	253
Borreby = Gaard	253
Bødhygaards Kors	257
Korset ved Antvorskov	257
Herlufsholm. I-II.	258
Gisselfeldt. I-III.	259
Stovsgaard	261
Nyss	261
Jung og hans Frue	261
Dremands Gaard	263
Sparresholm	263
Kallunskoven	264
Underupgaard	265
Gyldesteen. I-III.	265
Hindsgavl	268
Tuulskov	268
Sandholt	269

	Side
Skovsbo Kors. I-II.	270
Fuglesfang	271
Brahesborg	272
Lvidevad Slotsbanker	273
Rønninge Søgaard og Veilegaard	273
Nielstrup	274
St. Jørgens Gaard	275
Liussemose og Borre Slot	277
Lhinggaard. I-V.	277
Bosborg. I-V.	281
Baargaard. I-IV.	285
Asdalgaard og Ddden	292
Vestervig	293
Hermistevgaard	294
Høiritz	294
Kastrup og Eskær	295
Lengsholm	295
Landerup	296
Risbygaard. I-II.	297
Store Røstrup	298
Bidstrup	299
Silleborg	299
Lhyrbæk's Jorder	300
Spøttrup	301
Rugaard	302
Lindenberg. I-II.	304
Katholm. I-III.	307
Kalls Slot	310
Staal og Skærvad	311
Dronningborg Slot	312
Nørlund	314
Skobygaard	314
Stigholm	315
Palsgaard. I-II.	316
Lhyrestrup	316
Lhret paa Engelholm	317

	Side
Rosenvold. I-II.	318
Barritskov	320
Blodpletten paa Koldinghuus	321
Ulfstand og Landting	322
Blodpletten paa Sønderborg Slot	322
Hartsprung	323
Gaarden Friplov	323
Fromhave	324
Blodpletten paa Borgaard	324
IV. Sagn om Præster og floge Mænd	326
Hellig Anders i Slagelse	326
Føls-Fieddet ved Antvorskov	328
Hr. Jesper til Kirkeby	328
Hr. Biering til Kiøng	329
Hans Laufen	331
Mester Laurids i Hadsherred. I-II.	331
Hr. Peder Bognsfører	333
St. Kield i Viborg	333
Hr. Sofren Quist til Veilby	335
Hr. Lars Jakob til Bium	336
Præsten i Hveisel	336
Præsten i Østersnebe	337
Præsten i Nørre-Bilstrup	337
Hr. Peder i Raa-Ager	339
Lassenius, Rector i Tøehoe	340
V. Skatte og Skattegravere	341
Skatten i Balders Høi	341
Svanen paa Guldbæg	341
Skatten i Tuel Sø. I-II.	342
Skatten i Pedersborg Kirkebanke	345
Skattegravere ved Nidløse	345
Skatten i Kulsbierget	346
Skatten i Rønningesøgaards Sø. I-II.	347
Guldprindsen	347

	Side
Skatten i Orkel Slotsbanke	348
Skatten i Fiskebæk Skov	348
Skatten paa Glæsborg Mark	349
Skattegraverne i Jellinge	350
Skatten i Hvirvel Bakke	350
Skatten i Daugbjerg-Daus	351
Kiedelhullet	352
Skatten i Sandets Bierg	352
Skatten i Mulo's Grav	353
Marbjerg	353
Skatten paa Fuur	353
Skatten i Egese	354
Skatten i Klumhøi	355
Det rige Sogn	356
Skatten i Lodal	356
Skatten i Giedsbjerg	357
Skatten i Lantlet	357
Skatten i Rolands Brønd	358
Skatten i Flensborgs Slots Ruiner	358
VI. Sagn om Røvere	361
Thyre Bolore i Borevelle Skov	361
Pillegrim-Stenen paa Røen	362
Røverne i Bispenberg	365
Røverne i Nordstov	367
Røverne i Einstedelsborg	368
Røverne i Ulfendrup	368
Myrdehuset	369
Teglgården i Ubberrub Sogn	370
De tre Røvere	371
Røverne i Thirsted Kirke	372
Jordklide Røverkule	373
Erøverne paa Hiarns	374
Erøverne ved Barritstov	375
Røverne i Buhøsbjerg	376
Røverne paa Fuur	377

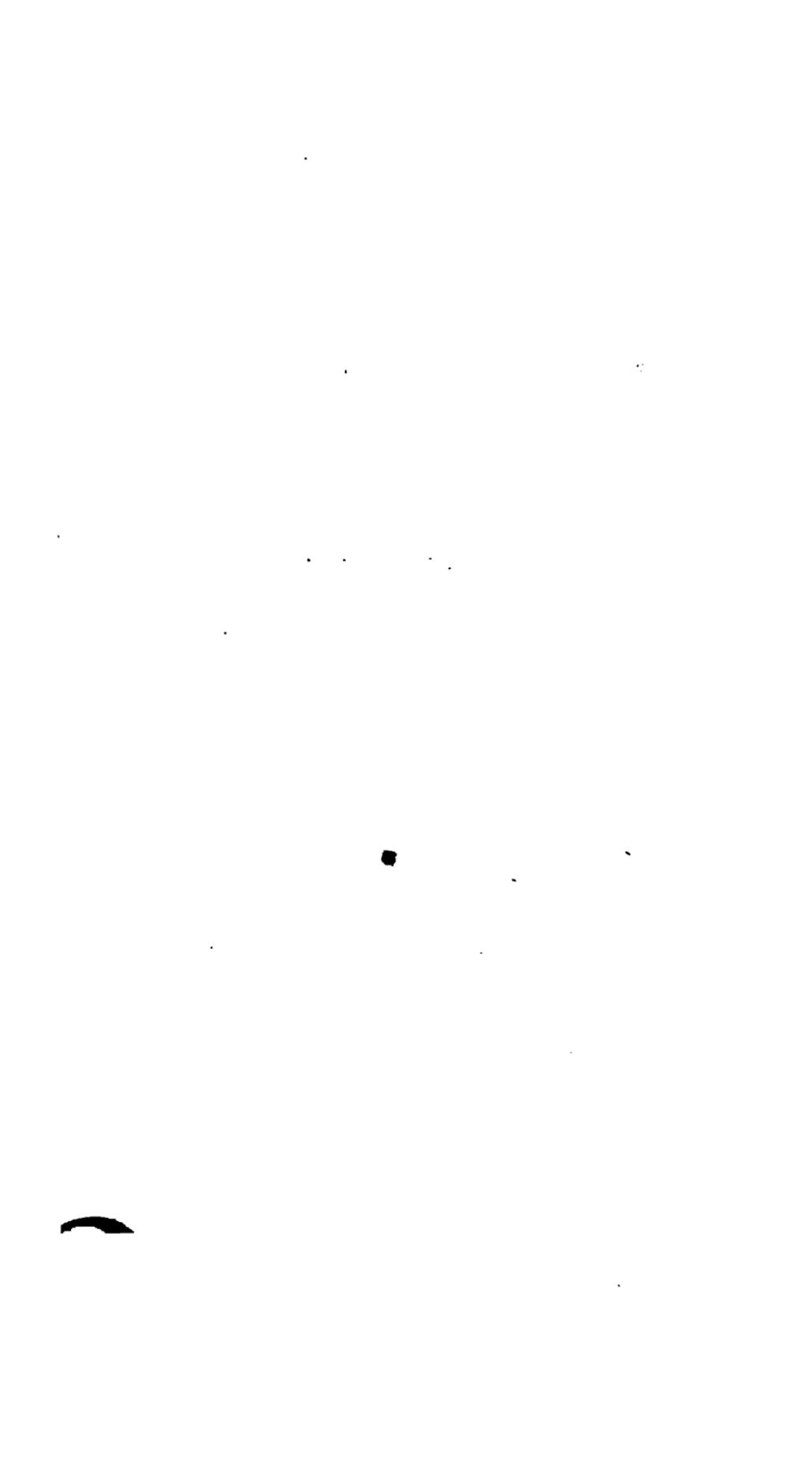
	Side
Stærk-Diger	377
Jens Langkniv	378
De Hestegilber	379
Roverne ved Julenadveren	381
Roverne i Blaakær Slot	382
Den gamle Rover ved Gravensteen	383

Historiske Sagn.

•

I. Historiske Sagn.

Hvorledes Siælland blev til.

Paa den Tid, da Kong Gylfe regierede i Sverrig, kom en veifarende Drinde til ham og forlystede ham saaledes ved sin liflige Sang, at han gav hende af sit Rige et Ploieland, saa stort, som hun med sine fire Drne kunde ompløie i eet Dogn. Samme Drinde var af Afernes Slægt og hed Gefion. Tog hun da sine fire Sonner, som hun havde avlet med en Kæmpe i Jothunheim, omskabte dem til Drne og spændte dem for Ploven. Og nu star hun med sin Plov en Fure rundt om det Sted, hun havde udfaaret sig, saa dyb, at det hele Ploieland oprykkedes fra Grunden. Derefter spændte hun disse Drne for og lod dem trække det ud i Havet, hvor det standsede i et Sund, og blev den D, som kaldes Siælland. Men inde i Sverrig, hvor dette Stykke Land saaledes var udpløiet, blev en Sø, som kaldtes Mælaren, og den er kiendelig derpaa, at hvor Siælland har en Dd, der har Soen en Vig, og omvendt; saa at baade Den og Soen have den Dag idag fast samme Skikkelse.

Edda Islandor. cura Resenii. Fab. I. Snorro, Heimskringla I. 9. Rubbe's Atlant. cap. VII. §. 5. Re-

senii Atl. I. 3. Suhms Erit. Histor. af Danmark. I. 66. Bedel Simonson (Uds. over Nationalhist. ældste og mærkeligste Per. I. 60) forklarer Sagnet ved en Naturrevolution, som kan have adskilt Sjælland fra Slaane. Efr. Danstkes Reisesagttagelser. II. 223. Grundtvigs Roeskilde Saga. I. Hammerich, Skandin. Rejsmindr. 339.

Kong Angels Høi.

Paa den østre Kant af Dybe Sogn i Ringkjøbing Amt i Jylland er der en dyb Grøft eller Grav, som strækker sig næsten en halv Fierdingmiil fra Nord til Syd. Om denne Grav siges, at den er opkastet af de Danske imod Engælænderne, som under Kong Angel gjorde Landgang ved Bovbjerg. De Danske brugte da den List, at de, ved at trække sig tilbage, loffede Engælænderne bybere ind i Landet og slog dem derpaa ved en Rose paa Gudum Hebe, som endnu kaldes Anglands Rose. Kongen falbt i Slaget og blev begravet i en Høi, som ligger ved Beien, og denne Høi kaldes endnu Kong Angels Høi. Trindt om i Sognet ligger, desuden mange Høie, som hver har sit Navn.

Danske Atlas V. 819 tilføjer: "Andre fortælle Historien anderledes, at den engelske Prinds skulde være strandet ved Bovbjerg og have jret Stads Kirke med Laarn, og at noget af Braget skulde være anvendt til Altretavlen i Høstebro; see Marmora Dan. T. II. 63-64 og den Kampenise, som begynder: "Kongens Son af Engelland." Danske Biser fra Middelald. II. 260.

Valders Brønd.

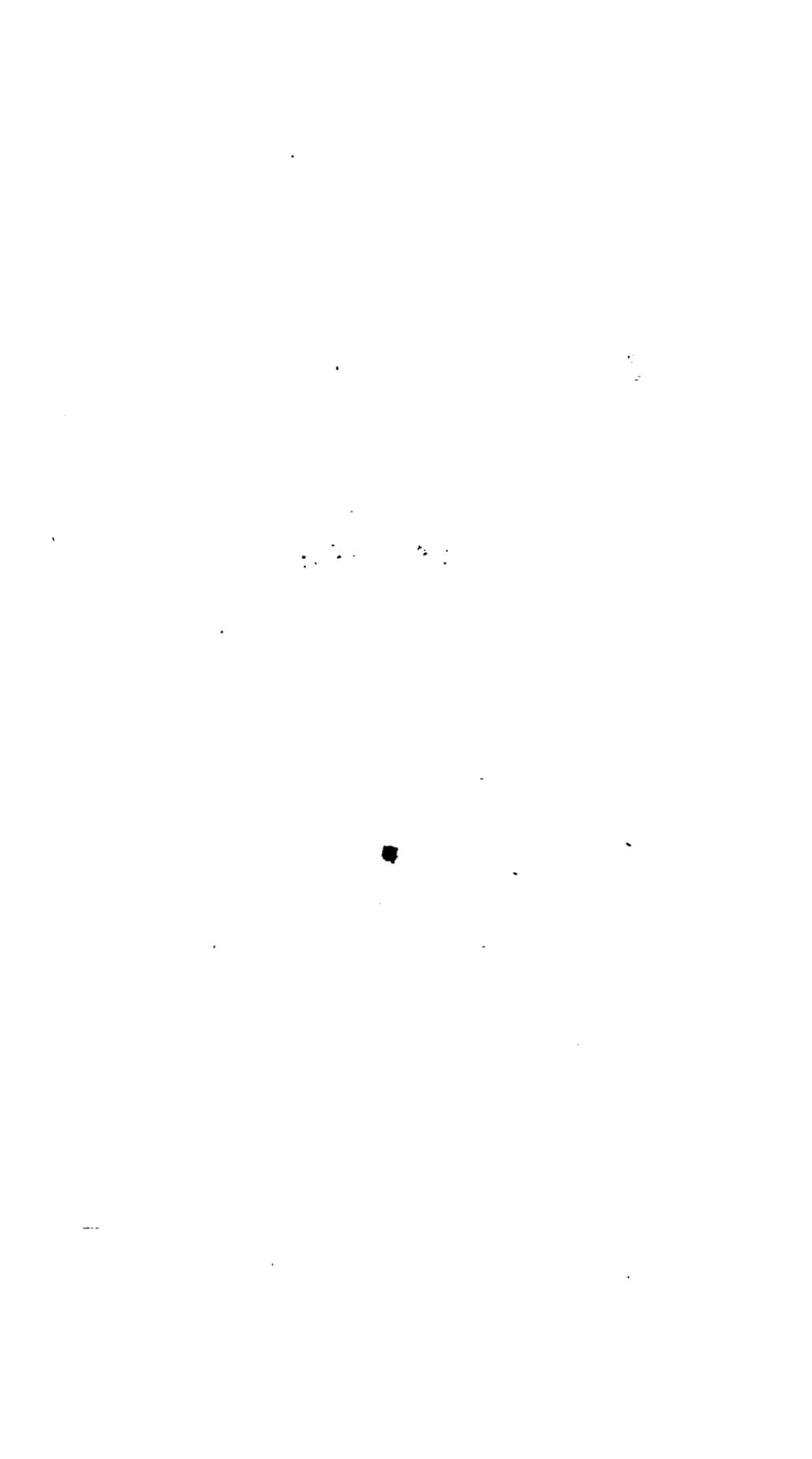
Da Valder i et Slag havde drevet Høther paa Flugten, tørstede hans Kæmper formedelst Stridens Hede. Da befoel han dem, at grave et Hul i Jorden, og strax ubvælbede der Vand, hvormed de stillede deres Tørst. Stedet kaldtes siden den Tid "Valders Brønd" og findes paa høire Side af Veien fra Kiøbenhavn til Roeskilde, ved en Landsby af samme Navn.

Saxo. III. 42. Hvitfeldt. I. 8. Resenii Atlas I. 27. Suhms Erit. Histor. II. 316. Danske Atlas. I. 495. Ibid. VI. 14.

Valder og Høther.

Haderslev kaldtes tilforn Høtherslev og har dette Navn efter Kæmpen Høther. Nogle Meel derfra ligger Byen Bøllerslev, som tilforn hed Valderslev, hvilket Navn den har efter Kæmpen Valder. Thi imellem disse to Kæmper er der engang paa Bøllerslev Mark holdt et stort Slag, hvilket end kan kiendes af de mange Høie, som der endnu findes og ubi hvilke de Faldne ere blevne begravede.

Arktiel, Cimbr. Heyden-Kelig. I. 71. Om Bøllerslev, see Rasks Noerfskabsløsn. 1839. 205. Byen Bøllerslev paa Kiøbenhavns Amt, menes ogsaa at have sit Navn af Valder, som af Høther blev ihjelstøget og begravet i en Steendøse Nord for Byen. Danske Atl. VI. 14.

I. Historiske Sagn.

Hvorledes Siælland blev til.

Paa den Tid, da Kong Gylfe regierede i Sverrig, kom en veifarende Drinde til ham og forlystede ham saaledes ved sin listige Sang, at han gav hende af sit Rige et Ploieland, saa stort, som hun med sine fire Drne kunde omploie i eet Dogn. Samme Drinde var af Afernes Slægt og hed Gefion. Tog hun da sine fire Sonner, som hun havde avlet med en Kæmpe i Jothunheim, omskabte dem til Drne og spændte dem for Ploven. Og nu star hun med sin Plov en Fure rundt om det Sted, hun havde udfaaret sig, saa dyb, at det hele Ploieland oprykkedes fra Grunden. Derefter spændte hun disse Drne for og lod dem trække det ud i Havet, hvor det standsede i et Sund, og blev den D, som kaldes Siælland. Men inde i Sverrig, hvor dette Stykke Land saaledes var udploiet, blev en Sø, som kaldtes Mælaren, og den er kiendelig derpaa, at hvor Siælland har en Dd, der har Soen en Vig, og omvendt; saa at baade Den og Soen have den Dag idag fast samme Skikkelse.

Edda Islandor. cura Resenii. Fab. I. Snorro, Heimskringla I. 9. Rubricæ Atlant. cap. VII. §. 5. Re-

senii Atl. I. 3. Suhms Erit. Histor. af Danmark. I. 66. Bedel Simonson (Udsf. over Rationalhist. ældste og mærkeligste Per. I. 60) forklarer Sagnet ved en Naturrevolution, som kan have adskilt Sjælland fra Skåne. Efr. Danstkes Reisesjagttagelser. II. 23. Grundtvigs Roeskilde Saga. I. Hammerich, Skandin. Reiscmindr. 339.

Kong Angels Høi.

Paa den østre Kant af Dybe Sogn i Ringkjøping Amt i Jylland er der en bygd Groft eller Grav, som strækker sig næsten en halv Fierdingmil fra Nord til Syd. Om denne Grav siges, at den er opkastet af de Danske imod Engælænderne, som under Kong Angel gjorde Landgang ved Bøvbjerg. De Danske brugte da den List, at de, ved at trække sig tilbage, lokkede Engælænderne dybere ind i Landet og slog dem derpaa ved en Mose paa Gudum Heide, som endnu kaldes Anglands Mose. Kongen faldt i Slaget og blev begravet i en Høi, som ligger ved Beien, og denne Høi kaldes endnu Kong Angels Høi. Trindt om i Sagnet ligger, desuden mange Høie, som hver har sit Navn.

Danske Atlas V. 819 tilføjer: "Andre fortælle Historien anderledes, at den engelske Prinds skulde være strandet ved Bøvbjerg og have sret Staby Kirke med Laarn, og at noget af Braget skulde være anvendt til Altertavlen i Hølskebro; see *Marmora Dan.* T. II. 63-64 og den Kampvisse, som begynder: "Kongens Son af Engeland." Danske Viser fra Middelalder. II. 260.

Balders Brønd.

Da Balder i et Slag havde drevet Høther paa Flugten, tordede hans Kæmper formædelt Stridens Hebe. Da befoel han dem, at grave et Hul i Jorden, og strax udvælde der Vand, hvormed de stillede deres Løst. Stedet kaldtes siden den Tid "Balders Brønd" og findes paa hoire Side af Veien fra Kiøbenhavn til Roeskilde, ved en Landsby af samme Navn.

Saxo. III. 42. Hvitfeldt. I. 8. Resenii Atlas I. 27. Suhms Erit. Histor. II. 316. Danske Atlas. I. 495. Ibid. VI. 14.

Balder og Høther.

Balderslev kaldtes tilforn Høtherslev og har dette Navn efter Kampen Høther. Nogle Mil derfra ligger Byen Bolderslev, som tilforn hed Balderslev, hvilket Navn den har efter Kampen Balder. Thi imellem disse to Kæmper er der engang paa Bolderslev Mark holdt et stort Slag, hvilket end kan kiendes af de mange Høie, som der endnu findes og udi hvilke de Faldne ere blevne begravede.

Aruffel, Cimbr. Heyden-Kelig. I. 71. Om Bolderslev, see Rasks Roeskabslæsn. 1839. 205. Byen Bollerup paa Kiøbenhavns Amt, menes ogsaa at have sit Navn af Balder, som af Høther blev ihjelslaget og begravet i en Steendysse Nord for Byen. Danske Atl. VI. 14.

Balder og Rune.

I.

Da Balder engang med sin Hustru, Rune, var til Giest i Thune By, ved Roeskilde, var hun mundgiærd, hvorover han blev vred og slog hende, at hun maatte tie. Og befoel han da, at i Julelystigheden skulde leges den Leeg, som derefter er kaldet Valderrune, paa det at Dvin-derne kunde mindes om, at det sommer sig dem at tie, naar Mændene tale.

Siden den Tid, naar Nogen forseer sig i Julestuen, da "klappes hans Ryg af", hvilket seer ved følgende Riim:

Balder, Rune og hans Liv
 De yppede dem en grote Riv,
 Grote Riv i Thune;
 Der slog Balder Rune!
 Ni Elag ville vi slaa,
 Dermed ville vi hjem gaac:
 Een, to, tre, fire, fem!
 Der gif end ingen af os hjem.
 Ser, syv, otte og dertil ni!
 Dermed siige vi denne Ryg fri!

Danske Atlas. VI. 106. Resonii Atlas VI. 26. Hel-
 vad. Encolpod. Historiar. sacrar. 264. Tullins samtl.
 Skrifter. II. 295. Rverups Fortale til Ved. Gyds kierne-
 fulde Ordsprog. p. XLVII. Antiquariske Annual. I. 280.

II.

Paa Thuro, ved Svendborg, ligger en meget stor Steen, hvori man seer Indtryk af fem Fingre. Om den

siges, at Kæmpen Balder, som fordem boede her, engang, da han var geraadet i Kiv med sin Vio, Thore, slog saa haardt mod Stenen, at Mærket af hans Fingre blev deri. Endnu synge Børnene paa denne D ved deres Leeg:

Balder og Thore, hans arrige Vio,
 Yppede dem en græsselig Kiv
 Paa Thuro.
 Der slog Balder Thore.
 Ni Slag ville vi slaa,
 Dermed ville vi hjem gaae.
 Een, to, tre, fire, fem,
 Der gik ingen af os hjem.
 Sex, syv, otte, ni;
 Dermed siige vi denne Ryg fri.

I Præstebereetninger fra 1755 hedder det: "Paa Thuroe er et Sted i Marken, Bundslette kaldet, hvor findes en Steen, i hvilken der kan sees ligesom et Greb af 10 Fingre, under hvilken der siges den navnkundige Kæmpe Rulne skal ligge begravet, der blev ihjelslagen af Balder, af hvis Strid den bekiendte Juleleeg blandt Børn menes at have sin Oprindelse."

I Kasp's Koerflabsløsning for den danske Almue. 1839. 506 fortælles Sagnet om en Hoi, kaldet Lohoi, Øst for Balderslev ved Aabenraa. Paa denne Hoi siges Balder at have dræbt en geistlig Mand ved Navn Rune og der i Eggen spætes:

"Balder, Rune og hans Vio
 De ypped dem en stor Kiv.
 Men paa Lohoi
 Der slog Balder Rune død."

Grimsdal Slette.

Paa det Sted ved Kallundborg, som nu kaldes Refsnæs Hestehave, har engang staaet en svar Ramp mellem en

Christen og en hedensk Konge, hvilken sidste regierede der paa Nærsjet og endnu kaldes Ræmpkongen. Om samme Kamp fortælles, at forinden den begyndte, stete det, at begge Konger havde Tale med hinanden, og der den christne Konge saae, at Ræmpkongen havde en Silkesnor bundet om Livet, greb han fat i den og sagde: "Saa let skal mig Seiren vorde, som jeg kan sprænge dig denne Snor fra Livet!" Da han havde sagt dette, rykkede han den over. Da begyndte Kampen paa det haardeste, men som de bedst kæmpe, kom en hvid Hind springende over Buss og Tiorn, og samme Hind havde en kostelig Guldklæde om Halsen. De christne Folt skød Pile paa den, og den faldt død til Jorden; men i samme Stund, som den faldt, opgav den hedenske Konge Livet. Han blev derpaa lagt i Hoi, og en bred Steen sat ovenpaa. Samme Hoi og Steen sees endnu paa Grimsbalslette. Naar man kommer der forbi ved Soelbag, seer det tidt, at man seer, hvorlunde Ræmpkongen soler sit Løi omkring Stenen, hvilket da ligner en Blegdam; men alt forsvinder brat, naar man kommer Hoiene nærmere.

De trende Jomfruers Grav.

Der boede engang en Konge i Fyen, som havde tre deilige Dottre, hvilke vare trolovede til tre Kongesønner. Imedens disse drog hen over Havet i Ledingsfærd, kom tre mægtige Kæmper, og begierede Prindsesserne, lovende

dem Guld, Sølvs og kostelige Ringe. Men Kongebøttrene vare deres Fæstemænd tro, hvorover Kæmperne bleve saa fortørnede, at de drog hasteligen bort, sigende, at de snart vilde komme atter at beile. Og der Kongen elskede sine Døttre saare høit, grov han i en Hoi og lavede der en Bolig til sine Døttre, gav dem Mad og Drikke, lukkede saa Hoiens og bedækkede Stedet med Græs og Buske. Da nu Kæmperne kom tilbage, var det svært for den gamle Konge at modstaae dem, og han faldt for deres Sværd. Men Kæmperne fore ind i Landet og søgte allevegne at finde de skjulte Møer. Og de fore hen over Hoiens, hvori de sat i Skiul; dog mærkede de Intet, førend en liden Hund, som Prindsesserne havde hos sig, rebede dem. Men da Kæmperne hørte Hunden giøse og begyndte at grave i Jorden, for at drage dem ud, da tog den yngste Jomfru sin Kniv og stak sig den i Hjertet, og ligesaa gjorde de to andre. Endnu fare Kæmperne ofte ved Nattetid støiende hen over Hoiens. Da hører man Hornet lyde og Hundeslammet fra Hoiens.

Dette Sagn har ogsaa Zoega hørt i sin Barndom, og han fortæller det i et Brev til Esmarch (Zoega's Leben v. Welcker I. 211.) Stedet angives her nærmere. Den faldne Konges Grav vises, siger han, paa den høie Strandbred ved Kisinge, hvor man seer mod Nyborg.

Kongsøre Skov.

Der var engang i gamle Dage en Konge i Danmark, som hed Kong Dre. Han blev dræbt i Kallundborg og er

begravet i en Skov i Oddsherred, som efter ham endnu kaldes Kongens Skov. Der saae man indtil for faa Aar siden hans Gravsted, og er det sagt, at han der ligger begravet med en Guldkjæbe, som naaer fra den ene Hoi hen til en anden.

Larsen, Odds og Skippinge-Herrebers Beskrivelse. 134.

Dannerlyng.

Uden for Viborg, mod Sønden, ligger der en stor Steen paa Heben. Paa denne Steen er Kong Dan, den første Konge i Danmark, bleven hyldet, og deraf har denne Hebe faaet Navnet: Dannerlyng.

A. E. Krog, Efterretninger om Viborg S. 3.

Kong Dans Hoi.

Ved Markeskillet mellem Bonsild og Dalby, nærved Goldberg By, er der en Gravhøi, som nu kaldes Fuldgrav. Om den veed man at sige, at Kong Dan ligger i den begravet tilligemed sin Dronning, som, da hendes Husbond og Konge var hende berøvet ved Døden, tog sig det saaledes til Hierte, at hun snart derefter fulgte ham i Jorden af Græmmelse.

Antiq. Ann. III. 1. III.

Normands Dale.

Nærsed Viborg er der to, store Dale, som kaldes Store Nordmandsdal og Lille Nordmandsdal. I disse Dale var Samlingsstedet for "de Nordmænd", da de, i Kong Hennings Tid, drog ud af Riget paa deres berommelige Tog, og deraf have disse Steder beholdt Navnet.

A. E. Krog, Efterretn. om Viborg Bye 17.

Kong Humbles Slot.

I Hummelovré, ved Ringsted, boede engang en Konge, ved Navn Kong Humble, og af ham har Byen sit Navn. Han havde her et skönt Slot med mange Stokværk, og var der fra det overste og heelt ned igiennem store Luger i Gulvene og allernederst et dybt Hul i Jorden. Naar Nogen havde forseet sig imod ham, da lod han dem nedkaste fra det Øverste igiennem alle Lugerne, saa at de tilsidst ynkeligen maatte omkomme i den dybe Grav. Nu er der Intet tilbage af det prægtige Slot, men paa Marken, hvor det engang stod, viser man det bundløse Hul, der nu er en Brønd.

Suhms Critiske Histor. II. 58.

Habor og Signelil.

Ved Ringsted ligger Eigersted, saa kaldet efter Kong Sigar, som boede der. Hans Datter Signelil elskede en

Ræmpe, Habor, og vises endnu ved Alsted det Sted, hvor de pleiede at komme tilsammen. Det kaldes endnu den Dag idag Signelils Spadsferegang.

Da hun engang paa Jagten satte efter en Hiort, og forfulgte den over Brangstrup Aa, faldt Hesten under hende, saa at hun geraabede i stor Fare. Men i samme Stund kom Habor til, sprang hurtig i Aaen og frelste hende, og dette Sted vises endnu paa en Ø ved Brangstrup. Dmsider kom det saavidt med deres Kiærlighed, at Habor, klædt som Terne, listede sig til Signelil, hvilket Gunvare, Signelils Amme, trædsfeligen berettede til Kong Sigar. Og, da nu alt blev aabenbaret, og Habor var grebet af Kongens Mænd, besluttede de to, som havde hinanden kiær, at dø tilsammen. Habor fortes til Stanghøi, for der at hænges; men efterdt han i sin sidste Stund havde Begiær efter at kiende Signelils Trofskab, bad han om, at før han selv blev hængt, hans Kapper maatte blive opflynget i Galgen, paa det han deraf kunde forestille sig, hvorlunde han selv der skulde hænge. Midlertid kastede Signe alle sine Kostbarheder i et dybt Hul, som endnu kaldes Signelils Brønd; og heraf er den Tale, at Sigersted har mere Guld og Sølv, end selv det veed. Hun sluttede sig da i sit Buur og gav vel Agt paa Galgen, i hvilken Habor skulde hænge. Men, da hun blev Rappen vaer antændte hun sit Buur, i den Tro, at Habor var allerede død; og dette Sted vises Sybvest for Sigersted ved Brangstrup, og kaldes Signelils Buur. Da Buret med Signelil brændte, og Habor var forviðset om hendes Kiærlighed; lod han sig selv ophænge og blev derefter begravet i Hagehøi. Men den forbandede Terne havde ei stor Glæde af sin

Trædsfled; thi hun blev siden efter nedfænket i en Brønd, som deraf endnu kaldes Ternehullet.

Saxo VII. Resenii Atl. I. 55. Danske Atlas III. 59. Ibid. VI. 326. Pontop. Theatr. I. 127. Wormii Mon. dan. 137-138. Bayers Beskrivelse over Sigersted. 51. Danske Viser fra Middelalderen. III. 3. Grimm, Altdän. Heldenlieder. 509. Alle de forskjellige Steder, hvor denne Tildragelse henføres, nævnes i Danske Viser fra Middelalderen III. 403.

Hiarno og Alro.

Bed Indløbet til Horsens Fiord ligge Verne Hiarno og Alro, hvilke have deres Navne efter Kong Hiarne og hans Dronning, Alrune, som der ligge begravne. Om Hiarno fortælles, at da Kong Hiarne var forjaget fra Siæl-land, søgte han først til Samsø, derfra til Den Endelave og, atter fordrevet derfra, søgte han et Stiulested paa Hiarno, som dengang var heelt overgroet af Skove. Derfra kom han, forklædt som en Saltfoged og bedækket med Smuds, at Ingen skulde kende ham, til Kongens Gaard, satte sig neberst ved Bordet og mælede ikke et Ord. Da besøel Kongen, at han skulde toe sig, og blev han da kjenbt af de mange Ar, han havde paa sit Legeme. Nu slog Kongen ham ned, og han blev med sine Mænd lagt i Hoi der paa Den, hvilken siden fik Navn efter ham. Endnu sees paa Den omtrent tredive aflange Steensætninger, som danne en Kreds om en i Midten, der er større, end de andre, og i denne, siges det, at Kong Hiarne ligger begravet. For endeel Ar

siden robede en Tyr med sine Horn op i Jorden omkring hans Hoi og blottede derved et mægtig stort Sværd, som en Gaarbeier paa Den, ved Navn Niels Østergaard, fandt og tog hjem med sig. Men fra samme Dag af var der Ufred i hans Gaard, saa at han nødtes til at grave Sværdet ned igien, hvor han havde fundet det, og siden har Ingen været at forstyrre Kongen i Hoi.

Saxo VI. Hvittfeldt J. 10. Rescui Atl. VI. 582-84. Marmora dan. II. 263. Pontopp. Theatr. 379. Danske Atlas IV. 160. Ibid. 258. Hofmanns Fund. IV. 757. I Monum. dan. Addit. p. 4. Ibid. 258 har Worm givet en Afbildning af disse Steensætninger.

Hjarve siges ogsaa at være begravet i Hjarneby ved Flensborg. Helvaderi Sylva 64. I Bendshøvel, Hornsherred, Tornby Sogn, findes en Steen, som kaldes Hjarne-Steen. Danske Atl. V. 200.

Feggeklit.

Paa Mors var der engang i Oldtiden en Konge ved Navn Fengo, eller Fegge. Han havde sin Borg paa den Bakke, som endnu efter ham kaldes Feggeklit, hvorfra han kunde lade sine Skibe løbe ud i Besterhavet. Han og hans Broder, Horvendil, afvexlede med hinanden i at regiere til- lands og tilvands, saaledes at den ene skulde i tre Aar være tilsvøs paa Røvertog, medens den anden skulde forestaae Regimentet hjemme. Men Fegge blev misundelig over Horvendils Lykke og tiltagende Magt og bræbte ham, for at tage hans Hustru tilægte, hvilket Mord siden blev hævnnet

af Horvendils Son, Amlet, der dræbte Fegge, hvis Grav endnu vises paa Feggekliit.

Danske Atlas V. 566. Schæde, Beskriv. af Den Nors. 79.

Kong Frodes Høi ved Bærebros.

Kong Frode vilde affstæffe alt Tyveri i Danmark. Derfor ophængte han et kosteligt Armsbaand paa alfare Bei i Jylland og satte stor Straf for den, som borttog det. Desuagtet forloftede en Troldqvind sin Son, at han skulde bortfiæle det, lovende ham, at ville staa ham bi med Trolddomskunster. Da satte Kong Frode efter Tyven, men Troldqvinden omskabte sig selv til en Havko og sin Son til en Havkalv, og gif de da og græsede ved Bærebro. Der nu Kongen var kommen over til Siælland og i sin Skarm kiorte forbi Bærebro, undredes han storligen ved at see disse seltsomme Dyr græse paa Marken. Han steg da ud og gif til Havkoen for at see den end bedre; men som han lagde sin Haand paa den, rendte den ham et Horn i Livet, hvoraf han heel ynkeligen kom af Dage. Da begrov hans Skæmper ham omsider ved Bærebro, og der vises endnu hans Høi. Samme Høi gemmer store Skatte og er en af de rigeste i hele Landet. Omkring Kongens Hals hænger en Guldkjæde saa lang, at dens anden Ende holder fast om hans Laa.

Da siden efter Dronningen kom til Stedet og erfarede, hvad der var hendes Husbond vederfaret, blev hun

berover saa bedrovet, at hendes Fodspor nedtrykkes i en stor Steen, hvorpaa hun traadte. Samme Steen kaldes ders for endnu Dronningestenen og har grandgiveligt Mærke af hendes Bedrovelse.

Saxo. V. Lyscaud. Electebog 153. Mon. dan. 102. Rubbed Atl. III. 368. Arnulf. Cimbr. Heyden; Horn 28. Peder Svvs Ordsprog II. 41. Aunal. f. nordisk Oldkyndighed. 1838-39. 370.

Kong Frodes Hiort.

I Christian den Fierdes Regieringstid fangebe man i Skoven en Hiort, som havde tilhørt Kong Frode, hvilket saaes deraf, at om dens Hals hang en kostelig Guldklaede, paa hvilken stod skrevet disse Ord: "Fred mig! Frode freded' mig!"

Dav. Konrad, Den hedenske Christenhed. Maa. Thott. No. 1468. Holts Beskrivelse over Kunstkammeret 27, hvor der tillige fortælles, at Carl d. Ste af Frankrig skal engang have fanget en Hiort med en Klæde om Halsen, hvorpaa skal have staet: Hac Caesar me donavit.

Kong Frodes Hiort bevares endnu, udstoppet, i det Kongelige Kunst-Museum, og om Halsen sees tydeligt Spor af Klæden.

Jellingehøiene.

Næsten to Mill nordvest for Veile ved Landsbyen Jellinge ligge Gorm den Gamle og hans Dronning Thyra hver i sin Høi ved Siden af Kirkegaarden. Paa Thyras

vi skal der tilforn have været en slion Kilde, der, som nogle
 rtælle, ledebes med Kobberrender under Jorden fra en Hoi
 b Rugballe By i Jellinge Sogn, men Andre sige, at den
 ledebes fra en Kilde, som udspringer ved Foden af en Hoi
 ia Finnet Mark i Nyetirke Sogn; atter Andre ville vide,
 Thyra skal være blevet mistænkt for Utroskab mod sin Egte-
 erre, men tre Dage efter hendes Begravelse udqvælde en
 ilde af Jorden til Tegn paa hendes Ufkyldighed. Senere er
 t skeet, at en Bonde, for at helbrede sin skabede Hest, toede den
 Kilden; formedelst denne Vanhelligelse er Kilden udtørret.

Antiq. Ann. IV. 77.

Thyres Klev.

Paa Stierup Mark i Ribe Stift, Nord for Byen, er
 r en Kilde, som kaldes Thyres Bæk eller Thyres Klev,
 siges om samme Kilde, at den har faaet Navn efter
 roning Thyre Dannebød, fordi hun fra samme pleiede at
 de hente Vand, den Stund, hun boede der i Egnen.

Danske Atl. V. 970. Hofm. Fund. IV. 720. Jonges
 berogr. 588.

Thyregod.

Paa Thyregods Bymark, ved Beile, ligger en Hoi,
 estehoi kaldet, og om den siges det, at Kong Gorm og Dron-
 ng Thyra først skulde have været begravne der, for de førtes
 Jellinge, og har Byen faaet sit Navn efter Dronningen.

Kaske Morstabsl. 1839. 512. D. Atl. V. 983.

Dronning Thyre i Skierup.

I Skierup ved Veile er der en Bondegaard, som endnu bærer det Navn: "Gamle Fruens Gaard." I den boede i sin Tid Dronning Thyre, og lod hver Morgen hente Vand af den endnu efter hende opkaldte Kilde, Thyres Kilde, eftersom hun aldrig vilde bruge andet. Om Søndagen exercerede Skierups Bønder for hende ved hendes Gaard. Hun skal have haft en Broder, ved Navn Falk, men han blev ihjelstukket paa Haraldskjær.

Holger Danske.

Det er af Holger Danstes Kronike Menigmand bekendt, hvorlunde han af sin Fader, Kong Göttrik, blev som Gidsel givet Keiser Karl Magno og siden tjente denne ædle Herre i Krigen mod Saracenerne. Derefter drog han med Keiseren til det Land Indien, hvor ham blev givet en Frugt at æde, hvilken gjorde hans Legem uforgængeligt, saa at han, uagtet han siden boede i Frankrig, dog lader sig see paa forskjellige Steder. Og siges det, at saa ofte som den danske Krigsmagt er i Strid og Fare, lader han sig see foran med det røde Skjold, for at føre den til Hæder og stor Berømmelse.

Vedel Simonsens Udsigt. II 2det Hefte. 44-46.

Holger Danske under Kronborg.

I mangfoldige Lieder høretes nu og da Baabengny under Kronborg Fæstning. Ingen vidste noget derom at

og i det ganske Land var ikke Een, som fordriftede sig
 ge ned giennem de underste Gange. Da blev det Bil-
 givet en Slave, som havde forbrudt sit Liv, at han
 være fri og have sin Skyld estergivet, om han, ved
 dftige saa dybt, som Gangen forte, kunde bringe De-
 ig, om hvad han der forefandt. Han kom da omsider
 i stor Jernbø, som af sig selv aabnedes, idet han
 de derpaa; og nu saae han foran sig en dyb Hvel-

Midt under Loftet hang en næsten udbrændt Lampe,
 ovenunder stod et mægtig stort Steenbord, omkring hvil-
 laalklædte Kæmper sadde nedboiede og hvilede deres
 der paa forslagne Arme. Da reiste den sig op, der
 ved Bordenden. Det var Holger Danske. Men i det
 løstede Hovedet fra Armen, brast Steenbordet heelt igien-
 thi hans Skiæg var ivoret. "Ræk mig din Haand!"
 : han til Slaven; men denne vovede ikke at give ham
 den, rakte ham derfor en Jernstang, hvilken Holger
 ede saa, at det blev kiendeligt deri. Endelig slap han
 med de Ord: "Nu! det glæder mig, at der dog endnu
 Rænd i Danmark!"

Andre fortælle, at Holger Danske sagde til Slaven: "Hils din
 : og Konge, at naar Tid er, da skulle vi vel komme af os selv!"

Andre, at han sagde: "Siig din Herre, at vi komme, naar der
 er flere Rænd i Danmark, end der kunne tage Plads om et
 ebaand!" I Omegnen af Slagelse fortælles omtrent det samme
 , men der lader man ham sidde i Havrebjerg, en halv Miil fra
 else. cfr. Boesens Beskriv. over Helsingør, 94.

I det Slesviigske fortæller Sagnet, at Olger Danske sidder un-
 Bierget ved Rogelstouder, og at han engang skal staa op for at
 : for Christenheden. Antiq. Ann. III. 149.

Grimms Deutsche Sagen I. 29. fortæller samme Sagn om Keiser Frederik Barbarossa. Ibid. 33 fortæles det om Keiser Karl, som sidder i Untersberg ved Salzburg. I en Biergkloft i Schweiz vente ligeledes "de 3 Teller" indtil Tiden kommer. Ibid. 386. I England gaar det samme Sagn om Arthur. Antiq. Ann. III. I. 149. Dittmars Volksagen, 161. Paa samme Raade prøvede en Jette i Bahus nogle Bahuslehninger, som kom til ham. Da han forlangte deres Haandtryk, rakte de ham en Baadsbage, hvilken han klemte sammen. See Fapes Norske Sagn, 17. Hammerich, Skandin. Rejeminder 266.

Holger Danske i Jylland.

I Viborg Sø voxer der en Plante, og naar den bliver saa stor, at man kan binde en Hest ved den, saa kommer Holger Danske. Han skal da blive Anfører for alle Drengene paa tolv Aar og derover og for alle Oldinge paa 60, og de skulle da slaa Danmarks Fiender, naar det er kommet til det Yderste.

Holger Danskes Sværd.

Der ligger ved Horsens en Gaard, Bygholm kaldet. Nær hos den er en Mark og paa samme Mark en lang Høi, i hvilken Holger Danske ligger begravet. I denne Høi har man engang fundet hans mægtig store Sværd, og dette var saa tungt, at der de vilde føre det til Gaarden, brugtes tolv Heste for at drage det af Stedet. Men samme Sværd blev ei længe paa Bygholm; thi om Natten stete det, at alle Vægge gavede sig til at ryste, saa at Ruderne

flirrede derved, og tog denne Ufærd ei Ende, forinden man bragte Sværdet tilbage og lagde det i Høien, og var det da saa let, at to Heste kunde trække det.

cf. Rask's Noerfskabel. 1839. 511.

Holger Danske's Brillen.

Engang fik Holger Danske af en Troldkvinde et Par Brillen, med hvilke han skulde kunne see ned igiennem Jorden. Da han havde modtaget denne Gave, vilde han prøve den og gif derfor ud paa Nørrefælled udenfor Kiøbenhavn og lagde sig der plat ned paa Jorden og ligede. Men da han reiste sig, var der Spor i Marken af Brillerne, nemlig to Huller, som siden fyldtes med Vand og ere alle Kiøbenhavnere vel bekiendte.

Popholz og Helligenbæk.

Da Bisshop Popo prædikede Christendommen i Danmark, opholdt han sig i nogen Tid mellem Slesvig og Flensborg i en stor Skov og omvendte der de danske Heder. Fra den Tid af kaldes endnu Stedet Popholz. Saa var der ogsaa nærhos en Bæk, kaldet Jydebæk, i hvilken han døbte, og siges det, at Kong Harald Blaatand her er christnet. Men fra samme Tid af kaldtes denne Bæk Helligenbæk, og er det sagt, at naar Kreatur drifter af dens Vand, da hevnes det saare ilde.

Helvaderi Sylva chron. 79. Cypræi Ann. Episc. Slosv. 83. Schröders Topographie Schleswigs. II. 162.

Ottesund.

Dengang da Keiser Otto med Sværdet i Haand vilde indføre Christendom i Danmark, trængte han seierlig frem i Jylland, indtil han stød ved Liimfiorden, hvor han standsedes. Da kastede han sit Glævind i det Sund, hos hvilket han stød, og gav det Navn og kaldte det Ottesund.

Saxo X. Huitfeldt 49. Rescuii Atl. VI. 7. Pontop. Theatr. 423. Cypræi Ann. 51. Danske Atl. IV. 10. Ibid. V. 473: "Andre holde for, at Sundets rette og ældste Navn er Oddesund af den Eghlands Odde, som løber ud dertil. Ibid. 515. Nagaards Beskr. over Thy. 224. Suhms Danm. H. III. 109. Peterfens Danm. Sagnhistorie II. 116.

Svend Tveskiæg og Palnatøke.

Udenfor Svendborg, ved den saakaldte Trappebæk, har forðum ligget en Borg eller et Slot, hvor Svend Tveskiæg og Palnatøke undertiden kom sammen og opholdt sig, saavel for at jage Dyr, som ogsaa for at plage og forfølge de fra Hedenskabets omvendte Christne.

Nordmandshage.

Paa Nordfiden af Liimfiorden strækker sig en Grund ud i Havet, lidet Østen for Hals; den kaldes Nordmands-

hagen. Thi dengang Kong Harald Graafæl var loffet ned til Danmark og havde lagt sin Flaade i Liimfjorden, mærkede han, at han var hildet ved et Forræderie, da han saae Guldkaralds Skibe. Som han nu vilde søge at undfly, kom hans Skibe paa denne Grund, og han blev bræbt med alle sine Nordmænd. Deraf fik Grunden sit Navn.

Biskop Wilhelms Fodspor.

I Kirkebøren paa søndre Side af Roskilde Domkirke sees endnu i Dørstenen det Sted, hvor Biskop Wilhelm i Harme satte sin Fod, da han standsede Svend Estridsen ved Indtrædelsen i Kirken og lyste Kongen i Ban, fordi han havde vanhelliget Kirken ved uretsfærdigt Blod.

I Slotskirken i Stettin vises Spor i Steen af den hellige Biskop Otto's Trin. Lemme, Die Volksagen von Pommern. 53; ligeledes findes omtalt et Spor af den hellige Bonifacii Iver i en Steen. Grimm, D. Sagen. I. 261. Om Mahomed's Fanebærers, Ejub Chalad Ben Said Ausfari's Fodtrin i en Steen, see Schubert, Reise in das Morgenland. I. 200.

Biskop Wilhelms Død og Begravelse.

Da Biskop Wilhelm af Roskilde havde faaet Brev og Bud, at hans Herre og Konge, Svend, med det Tilnavn Estridsen, var i sin høie Allderdom død i Jylland, lovede han sig til at fare Kongens Liig imøde. Men forinden gif han ind i Trinitatis-Kirken i Roskilde, kaldte

Graverne til sig, befalende, at de først skulde grave en Grav til Kongen og dernæst en til ham selv; thi han følte det som forvist, at han nu skulde følge sin elskede Herre. Da steg han i en Karm og drog Kongens Liig indse, men der han kom til Topshøge Skov og saae i samme to særdeles høie Træer, befoel han Evendene at ombugge disse og deraf at bringe en Liigkiste istand. Menende, at samme Kiste var af Biskoppen bestemt til Kongens Liig, efterkom Evendene hans Befaling og førte Kisten bag efter paa en Vogn. Men, da de vare komne udenfor Skoven, og Biskop Wilhelm mærkede, at man nærmede sig med Kongens Liig, befalede han Kiøresvenden at holde stille, steg derpaa ud af Karmen og bredte sin Kappe paa Jorden, faldt paa sine Knæ og bad til Gud om Fred og en salig Hiemsfart. Og da nu Evendene, som stode hos, længe havde undret sig, at Biskoppen blev liggende paa sit Ansigt, loftede de hans Hoved og saae, at han var hentaldet. De lagde da hans Liig i i Kisten og førte det tilbage til Roeskilde, og, som han havde forudsagt det, saa blev og hans Liig baaret foran Kongens og begravet i Choret paa det Sted, hvor han selv havde udseet sig en Grav.

Da siden Biskop Svend Norbagger vilde bygge Kirken af hugne Steen, kom alt istand indtil Choret. Men efterdi Biskop Wilhelms Begravelse der optog alt for stor Plads, løb han den flytte. Da kom ved Nattetid en Mand, iført Præsteklæder, til Chordeggen, som laa og sov, og befoel ham at hilse Biskop Svend, at han skulde dog have ladet sig noie med den Vre at fuldføre Kirkens Bygning og ei stille Biskoppens Been fra Kongens, foiede dertil, at,

dersom et Biskop Svend forte sit Levnet saa gudeligt, som han forte det, saa skulde det heynes paa ham selv, men nu skulde det heynes paa den Bygning, han havde ladet opføre. I samme Stund stodte han til Muren med sin Stav, saa at den hele Pille styrtebe sammen. Chorbegnen vaagnebe af sin Drom, saae at Pillen var omstyrtet og fandt sig liggende mellem Gruset, uden bog at have lidt nogen Skade derved. Da dette berettes Biskop Svend, gav han til Svar, at det var ei at undre paa, at Biskop Wilhelm var saa haeflig og stræng efter sin Døb, efterdi han havde været saa, medens han levede.

I lang Tid stod Graven urørt, indtil Biskop Afler døbe. Da troebe man, at det var den hæderligste Plads hos Biskop Wilhelm, og til den Ende forenebe sig Chorbegnen Herman med Skoleholder Arnfast og Provst Isaac. Disse trenebe aabnebe Graven og fandt, ved at giennemføge den, Biskop Wilhelms Raabe, hvilken ubbrebe en saa søb og deilig Lugt, at de deraf sluttebe, at Biskoppen maatte nu være salig i Himlen. Samme Lugt var tillige saa stærk, at de i tre Dage ikke kunde fordrive den fra Tingrene, som havde vedrørt Raaben. Men, da de hentastebe hans Been uden Orbdighed, finge de og, hver for sig, Straf. Chorbogteren Herman fik Rosen i Næsen og døbe deraf, forinden tre Dage vare forløbne. Skoleholderen, som ved at ville raabe Dob paa en tiltagende Matheb i Lemmerne, forsaae sig i Dril, blev saa elendig, at han udspyede sin Lever og bekiendte nu for Biskop Absalon, som besøgte ham, at han leed alt dette formedelst hin Synd, gav sig i Kloster og døbe tre Maanedet efter. Provst Isaac, som saae, hvordunde de to vare

blevne straffede, folgte alt sit Guds og stiftede St. Mariae Kloster i Roeskilde, men bøde desuagtet af en tærende Sygdom.

Saxo Lib. XI. Hvitfeld I. 87. Marm. dau. I. 17. Wolf's Encom. Regni Dan. 465. J. Paludan, De Templo St. Lucii. 11. Behrmann, Grundrids til Roesk. Domk. Historie. 12.

Den falske Blake.

Da Kong Knud, med Tilnavnet den Hellige, flygtede for de oprørske Nørrejyder, var der en Mand, ved Navn Blake, som fremstillede sig for Kongen, lovende at ville stifte Fred mellem ham og Oprørerne. Forst var det Kongens Agt at gaae til Sjælland, men Blake raadede ham derfra, sigende, at det ikke anstod Kongen at fly for Almuen. Men der den samme falske Blake kom hen, hvor Jyderne vare forsamlede, opmuntrede han dem, at de ikke skulde lade Kongen slippe dem af Hænderne og ophidsede dem endmere, ved at skildre Kongens Haardhed med de mørkeste Farver. Derfra kom han atter tilbage til Kongen, sigende, at Oprørerne gierne vilde falde ham tilføde, naar han kun vilde tilgive dem deres Uret. Kongen blev ved denne hans fremhyklede Trostaaelse saa bedaaeret, at han bod ham til Gæst hos sig og gav ham store Foræringer, ikke anende, at han Dagen efter skulde finde sin Død for Undersaatters Haand ved at følge disse svigefulde Raad. Siden den Tid er Blakes Navn i Danmark blevet til en Skænd-

fel, saa at "en falsk Blafe" er det samme som en Forræder, og eftersom forbemeldte Blafe ved sine underfundige Reiser hid og did altid var tilheft, er det blevet et Ordsprog, "at ride paa Blafes Hest", hvilket betyder, at svige en Andens gode Lillid.

Saxo XI. Holbergs Danm. Riges Hist. T. I. 191.

Knud den Helliges Steen.

I Nærheden af Odense, paa Veien mellem Gribshvad og Bispenberg Kirke, skal findes en stor Steen, paa hvilken Kong Knud satte sig for at udhvile, der han blev forfulgt af de oprørske Jyder. Paa det Sted, hvor han sad, blev Spor tilbage af Sædet, og findes der rundt om Stenen mange mindre Stene, hentastede af Folk, som kom til Odense Marked, for derved at skaffe sig god Lykke.

Pontop. Theatr. 155. Danske Atl. VI. 663. Jonges Eborogr. 289. Birkerød, Knud den Helliges Historie. Odense, 1773. cfr. Grimm, Deutsche Sagen. I. 206.

Ubarmhertigheds Straf.

Da Kong Knud den Hellige var forfulgt til St. Albani Kirke i Odense, lagde han sig for Høialteret paa sine Knæ, bad til Gud om Syndernes Forladelse, og beredte sig til at dø. Som han der laa, tørstede han svarligt og bad derfor en Jyde, som ligebe ind igiennem Vinduet om

at være saa barmhiertig at give ham en ringe Drif Vand. Da løb Vonden til en Bæk og hentede noget Vand i en Krukke. Men som han vilde række den til Kongen, slog en anden Jyde, som stod hos, med sit Spyd til Krukken, saa at alt Vandet spildtes paa Kirkegulvet. Da sagde Kongen til ham, som slog Krukken isønder: "Formener du mig en ringe Drif Vand?" og der han havde sagt dette, blev han dræbt ved en Steen, som de kastede ind paa ham. Men den ubarmhiertige Jyde fik siden sin Straf. Thi han blev affindig og leed af en brændende Torst, og da han engang vilde lægge sig ned ved en Brønd, for at drage Vand op, gled han halvt ned i Brønden og blev hængende ved Benene med Hovedet ganske nær til Vandet, dog uden at kunne naae det, og saaledes omkom han.

Birkerøds Kong Knud d. Hellig. Historie. 46.

Kong Knud den Hellige.

Da Kong Knud den Hellige ved et Steenkast var bleven dræbt i St Albani Kirke i Odense af de oprørske Jyder, blev han formedelst sin Fromhed i samme Stund optagen i Himmelen og sat imellem Englene. Dog skeer det undertiden, at han nedstiger i Kirken, som nu er kaldet hans Ravn til Ære, og vandrer op og ned giennem Kirken for at see til, at Alt er, som det bør være. At tale ham til paa den Tid, vilde tilvisse bringe stor Betsignelse.

Kongehøien.

Ikke langt fra Viborg ligger en Høi, som foroven har en saa stor Fordybning, at en Mand tilhest, kan holde deri, uden at blive seet. Denne Høi kaldes Kongehøien, og det fortælles om den, at den danske Konge, Svend Grathe, da han engang efter et Slag blev forfulgt af Fiendens Rytteri, her undslap deres Efterstræbelser, idet han nemlig under sin Flugt anstillede sig, som om han vilde ride bag om Høien, men derimod smuttede med sin Hest ned i Hullet, medens Fienden ilede forbi, uden at kunde fatte, hvorlunde han var undsluppet.

Svend Graaes Krigskasse.

I Hidsherred, Aarhus Stift, ved Byen Kragelund, er der en stor Mose, kaldet Graa=Mose. Tilforn kaldtes dette Sted Grathe Mose, thi her var det, at Svend Grathe blev slagen af Kong Baldemar. Herom gaaer det Sagn, at da Svend Grathe mærkede, at Slaget var tabt for ham, lod han sin store Krigskasse vælte ned i Uføret, som det dengang var, og derfor sees ogsaa paa dette Sted, saaledes som allevegne, hvor en Skat ligger skjult, Lys at brænde om Natten. Hidtil har det været forgievet at søge den, og da en Skolelærer en Nat havde sat Pinde i Jorden, hvor han saae Lysene, for siden at grave efter, fandt han næste Morgen alle Pindene oprykkede.

Harpen af A. P. Liunge, 1824. 34: "Oldsagn paa Alheden" af St. St. Blicher.

De to Kirketaarne.

Hr. Aaser Ryg vilde bygge Fienneslovllille en Kirke. Men for samme var fuldendt, maatte han drage i Lebing med sine Slægtninge. Befoel han da sin Hustru, som paa samme Tid var velsignet, at, om hun fødte ham en Søn, da skulde hun lade sætte et Taarn paa Kirken, men fødte hun en Datter, skulde hun lade den være slet kullet. Da siden efter Hr. Aaser Ryg kom tilbage, stod Kirken der med to Taarne; thi hans Hustru havde født ham to Sønner, og disse vare Absalon og Esbern Snare.

Wolfs Encom. Regn. Dan. 533. Dette Sagn er, som betiendt, behandlet af Dehlenschlaeger i Digtet: De to Kirketaarne.

3 Mss. Collectanea om Sora Kloster, hvor Sagnet fortælles om Sora Kirke, tilføies, at Abbed Oluf Karsmose lod, da det ene Taarn nedfaldt, af de to giøre eet. 1561. cfr. Danske Atlas VI. 338. Daugaard, Om de danske Klostere. 238. Anm.

Erkebiskop Absalons Død.

Absalon havde forurettet en Bonde, som, da han laa paa sit Iverste, indstævne ham for Guds Domstoel. Derfor, i samme Stund, Bonden døde, henkaldtes ogsaa Absalon. Da hændte det sig i Sora-Kloster, at Brødrene, som endnu Intet havde erfaret om Erkebispens Død, samme Dags Aften hørte en klagende Røst ved Altret, som sagde: "Sora! Sora! pro me supplex ora!"

Suhms D. N. Hist. VIII. 546. Formanna Sögur. XI. 410. Wadskjærs poet. Skueplads. 144.

Dannebrog.

Da Kong Baldemar Seiersæl kæmpede mod de hedenske Vieslændere, for at bringe dem til christelig Tro, stod Erkebispfen, Andreas af Lund, ret ligerviis som Moses i sin Tid, paa et høit Bierg og bad til Himlen for de danske Vaaben. Og det siges, at saalænge han mægtede at holde Armene i Beiret, vandt de Danske, men al den Stund han lod Hænderne synke ned formedelst Alderdoms Svaghed, finge Hedningerne Overhaand. Derfor understøttede de andre Præster hans Arme, saalænge Striden stod paa. Da skete det Vidunder, at, da de Danskes Hovedbanner var tabt i Stridens Hebe, nedfaldt der fra Himlen et Banner med et hvidt Kors i rødt Felbt, og dette gav de Danske Seier. Da glemtes siden efter i lang Tid dette kostelige Banner, og var det almeen Tro, at hvor det var, der var Seieren vis, og de kaldte det Dannebrog. Men paa det Sted, hvor samme Strid havde staaet, byggedes den Stad Wolmar, som har sit Navn efter Kong Baldemar.

Messenii Scandia illustrata. T. XII. 113-114. Ibid. XIII. 68. Pontopp. Theatr. Dan. II. 57.

Dannebrogsfibene.

Paa Sienner Mark, omtrent en Miil fra Aabenraa, er der endnu Resten tilbage af et Oldtidmindesmærke, kaldet Dannebrogsfibene. Dette skal have bestaaet af tyve, store

til deres Skibe, glemte Kongen sin ene Son paa Landet, hvilken dog blev ham tilbagebragt af en Bonde med sine fire Sonner, som Kongen derfor gav fri og forærede dem Landet uden Fæste og Stedsmaal.

Suhms Samlinger. I. 1. 81, hvor det bemærkes, at "denne Fortælling kun er en forværret Tradition om Waldemar Sejer, som her paa Ven blev fanget af Grev Henrik."

Hellig Niels, Aarhus's Skytspatron.

Da Kong Knud den 6te reiste fra Norrejylland til Sønderjylland og var i Haderslev, hvor han agtede at overnatte, kom til ham en Spaamand, som havde Kiendskab til Stiernerne. Han foregav, at han paa Himme- len havde læst, at der i den næst forestaaende Nat vilde undfanges en Dreng, som i Liden skulde opnaae en stor Berømmelighed og blive yndet, saavel af Gud som af Menneffene. Kongen fattede da strax, ved at høre dette, stor Lust til at blive Fader til et saa lykkeligt Barn og gav Befaling, at en adelig Frøken hemmeligen skulde føres til ham den følgende Nat og dele hans Seng. Dette skete saaledes, som han havde befalet, og blev samme Frøken svanger og fødte efter ni Maaneder en Dreng til Verden, hvilken kostede sin Moder Livet. Denne Prinds, som i Daaben blev kaldet Niels, overgaves til Kongens Søster at opdrages af hende, indtil han, da han voksede til, fortes til Hoffet, for der at undervises i Vaabenleeg og ridderlig Gierning. Som nu Prinds Niels opholdt sig ved Hoffet,

erfarede han engang, at hans Tilværelse havde kostet hans Moder hendes Liv, hvilket saaledes greb hans ganske Hu og Sind, at han fra samme Stund af aldeles forandrede sin Levemaade, saa at det er sagt om ham, at han fra den Tid aldrig har leet siden. Hoffets Udspreddelser vare ham saa ganske imod, at han søgte Censomhed og hengav sig til Bøn og Faste i den Maade, at han hver Fredag kun nød Vand og Brød, aftastede alt Kinnek, klædte sig i en Klædning af Haar og tilbragte Nætterne i andægtig Bøn paa sine bare Knæ. Omfider besluttede han ganske at forsage denne Verdens Forstyrrelser og drog til Aarhus, for der at tilbringe sin øvrige Levetid. Der lod han bygge et Kloster med Kirke, hvilken siden er blevet kaldet med hans Navn, og han begav sig selv i Klosteret og valgte en Munk, ved Navn Hugo, til at leve hos sig, men omgiffes forøvrigt ikke med Noget.

Kort førend hans Død, som indtraf i Aaret 1180, skete der en Aabenbarelse. Bemeldte Hugo, som sov i samme Værelse som Prindsen, saae nemlig om Natten forud et Optog af unge Klerke træde ind i Sovestuen, iførte deres Høitidsdragt og omgivne af Purpurkaaber, med tændte Borkierter i Hænderne. Ved denne Glands opvaagnede Hugo, før ud af Sengen, kastede sig paa Knæ for sin unge Herre og fortalte ham dette Syn, som han havde haft, spørgende, hvad det skulde betyde. Da forklarede Prindsen ham, at det var Himlens Sendebud, som forkyndte, at han den næste Nat skulde dø. Dagen derefter lod Prinds Niels sine Venner i Byen og alle Klosters Munke kalde til sig, gav dem kærilige Formaning og tog Afsked med dem;

resten uddeelte han rigeligt Almisdser til de Fattige og de Ude, saaledes som han havde forudsagt det, den følgende Aften, efterat have tillienbegivet, at han vilde begraves ved St. Olufs Kirke ude ved Havet, hvilken Kirke han, imedens han levede, havde beriget ved kongelige Gaver. Der han nu var død, tyktes det Biskop Svend af Aarhus, at det Sted, han havde udseet sig, var altfor ringe for saa høit en Herre, og vilde derfor lade hans Liig henføre til St. Nikolai Klosterkirke. Men da skete det, at en Stjerne saaes at falde fra Himmelen ned paa den østre Side af St. Olufs Kirke, hvilket blev saaledes udlagt, at Prindsen ved dette Mærtegn gientog sit Dnske og sin Befaling, saa at Biskoppen maatte falde til Gode. Da han nu var blevet begravet paa det samme Sted, skete der her, Tid efter anden, adskillige Jærtegn. Ved Graven var nemlig reist et Kors af Træ, og da man omstider var saldefærdigt, hortes diise Ord trende tilhønge: "Gjør et nyt Kors af Egetræ i Skeibye Skov, og sæt det ved den Jordhøi, hvor Hellig Niels er begravet!" Dette skete da ogsaa, som befalet, og var den Stamme *), som blev hentet fra Skoven, saa stor og svær, at fem Paar Hærne neppe kunde orke at slæbe den til Aarhus **).

Nær hos samme Grav stod et stort Æbletræ. Da en Gang en Person steg op i samme Træ for at stikle Æbler, blev han pludseligt som lam i Hoved og Fod, saa at han ikke kunde røre sig eller stige ned igien, førend han bad

*) Legendens, som er optegnet i det 12te Aarh., forsiktrer, at dette Kors endnu, medens han levede, stod der ved Graven.

***) Script. Rer. Dan. V. 204-310 fortæller endnn mange flere af hans Jærtegn.

Hellig Niels om Tilgivelse og aflagde det Løfte, at han aldrig videre skulde trines til at røre ham hans Åbler.

Vigeland var det det Graven henfat et Etrin, som Nat og Dag stod aabent for Alle og Enhver, at de sku derudi kunde henlægge deres fromme Gaver, naar de hos ham havde vundet Helbred paa Snu, Horelse eller anden legemlig Brøst. Denne trinede engang en Lys til deraf at berrøge et Par kunnigt udarbejdede Linc af Sols, hvilke en Blind, der ved Hellig Niels's Grav havde faaet sit Søn igjen, havde lagt deri. Samme Lys var hidskommen fra Horsens, og, da han nu med sin Kex vilde begive sig tilbage og løb den hele Nat, som han meente, ad Horsens til, mødte han ved Daggry en Præst, som gik inde paa Kirkegaarden, og erfarede han af ham, at han endnu var paa St. Klavs Kirkegaard, og at han, al sin Løben uagtet, ikke var kommen af Stedet. Da maatte han strifte sin store Spud, og der han havde givet Selveinene tilbage, fandt han uden Vanskelighed Veien til Horsens.

Da engang en Se var det var en fattig Kone, valte Hellig Niels den tillive. Det samme gjorde han en anden Gang med en Flok Faar i Randers, og en Halk, som var død paa Kong Valdemars Gaard, blev igjen levende, da man paakalte Hellig Niels.

Engang stod han hos nogle Arbeidsmand, som var Tommer i Biby Skov til en Kirke, der skulde bygges. Da hørte han dem klage over Torst og løb strax en Kilde fremquæde til deres Husværelse, hvilken Kilde derfor endnu bærer hans Navn og besøges af de Eyge.

Efter at Hellig Niels havde gjort mange sige Tegn og hans Skrin var blevet rigeligt begavet, opstod der, paa Kong Erik Menveds Tid, Frygt for, at den søde og liflige Lugt, som udstrømmede fra hans Grav, skulde hidloffe Marsk Stig og hans Røverbande fra Den Hielm, ikke langt fra Aarhus. Paa Grund af denne Frygt blev saavel Hellig Niels som ogsaa hans Skrin flyttet til St. Clemens Kirke i Aarhus, men siden den Tid gjorde han ikke flere Mirakler, og den velbehagelige Lugt af hans Been op-
hørte ganske og kom ikke igien — selv ikke, da han af Paven siden blev gjort til Helgen.

Hertel, Beskr. af Aarhus Domkirke. II. 2 Ud. Indled. Script. Rer. Dan. V. 204-310. D. Atlas. IV. 83. Håberg, Et Blik paa Staden Aarhus. Kbhavn. 1837. 37.

Fiden Kirstens Grav.

Udenfor Vesterøvigs nordre Kirkebor er der en usædvanlig lang Gravsteen med et indhugget Kors og en ulæselig Indskrift. Under den ligger Kong Baldemar den Førstes Søster, Fiden Kirsten, begravet. I Kongens Fraværelse var hun geraadet i Kiærlighedsforstaaelse med Dronningens Broder, Prinds Buris af Benden, og var ved ham bleven med Barn. Da Kongen ved sin Tilbagekomst mærkede dette, lod han, som det fortælles, Fiden Kirsten kalde op til Dands og dandsede hende tilbøde. Prinds Buris derimod lod han blinde og hensætte i Fængsel. Senere, da Kongens Brede noget havde lagt sig, tillod han den ulyk-

hans fjerde hustru en del af sit arverbesid, og han havde en betydelig skatte- og jordbesiddelse i den gamle Gaard. Han havde en stor have og en stor skov, og han havde en stor del af den gamle Gaard. Han havde en stor del af den gamle Gaard. Han havde en stor del af den gamle Gaard.

Historie af den gamle Gaard. Den gamle Gaard. Den gamle Gaard. Den gamle Gaard. Den gamle Gaard. Den gamle Gaard. Den gamle Gaard. Den gamle Gaard. Den gamle Gaard. Den gamle Gaard.

Mark Stig.

I.

Da Mark Stig var ved sin død, blev hans Stig om Natten fortalt af Sengen. Han og de demmeligen af Svendene begynde at se det alle, at nogen kunde vide hans venskab, at alle Omstændigheder hans Segeme vedvarede. Men da den Tid, de drog sig til, var der en Dage, som kom ved i Mark og et Stig at indhøvede. Det var den gamle Mark, og blev da Graven siden Mark Stig alle vidste, blev det var, som

der var begravet, taug han og tog det Floiel, som var over Risten og gav Pigen Part deraf. Da hændte det sig efter rum Tid, at samme Pige blev forlovet med en af Marff Stigs Svende, og, da han engang saae hint Floiel paa en af hendes Puder, spurgte han, hvorlunde hun havde faaet det. Pigen fortalte da, hvad steet var, men efterdi han nu frygtede, at hans Herres Veiersted derved i Tiden skulde blive forraadt, bræbte han hende, omendstiondt han havde hende saare kjær.

A. Holtfeldts Krønike. I. 304. Marm. dan. I. 213. Danske Atl. IV. 352. I Danske Magazin III. 196 fortalles dette Sagn om Stubberup Kirke i Fyen. I Nye danske Magazin III. 145-6, har Werlauff ladet afstrykke af et Mst. No. 739 fol. i Det store Kongl. Bibl., en Præstebereetning fra 1622 af Oluff Seffrensen Dall, som Tillæg til Fortællingen om Marff Stigs Ophold paa Hielm og Helgenæs i Danske Atl. Efter denne Præstebereetning har Marff Stig eiet Helgenæs med Bønder og al anden Rettighed. Paa Hielm havde han sin "Sædegaard" *) stærkt befæstet med Volde og Grave. Lvertover for Hielm i Bjørnkjær, Syd for Ebelstoft, havde han en Ladegaard eller Avlsgaard, som mod Vst havde Havet til Værn og paa de tre andre Sider var beskyttet ved fersk Sø, ved et kort Norads, som ingen kunde komme over, og ved stor, tyk Skov. Her har han haft sin Lyst med Jagt og kunde i halvanden Time reise fra Hielm til sin Ladegaard i Bjørnkjær. En Dag, fortalles der, drog han saaledes fra Bjørnkjær over til Hielm i en svar Hede og befvimede paa Jagten, saa at han maatte stige af sin Hest og sætte sig ned paa en Steen paa Forup Mark, og der døde han. Hans Liig blev da om Natten ført ind i Helgenes Kirke og der hæderligt begravet ved vor Frue Alter, "og Præsten, som den Tid boede her i Kirkegaarden, havde en Pige, som skulde hente hannem Øl, som laa "i det Norder Daabehuus, hun haver staaet og seet, hvorledes "de begrove hannem, og lagde et herligt Dækken over hans Kiste,

*) "Sædegaard" maa vel her forstås at være det Sted, hvor han havde Sæde?

og der hun saae sin Leilighed, hvor *Steen* søgte, og saam
 "Fatte bortskaalet. Og siger de endaa, at vor fæder Kirkebor
 "det var *Marsties* Kielderder paa *Sieldu* og meget andet *Lomme*,
 "som er baade udi *Stolene* og udi paa *Kirken*. Dette
 "haver gode trofaste gamle *Dannemænd*, som havde levet merre end
 "hundredte Aar her paa *Landet* og vare fødte her paa *Landet*, mig
 "fortallet, for tredive Aar siden (1542), der jeg kom først her til
 "*Landet*. *Oluff* *Schrensen* *Dall*, egen *Geand*."

II.

En *Vondemand* fra *Norvig* i *Deeds*herret havde stor
 Vnst at vide, hvorlunde det vel færdes i *Kirken* ved *Midnat*.
 Han skede sig derfor ind i *Kirken* og skjulte sig i et af
*Stole*skærene. Da han havde siddet der indtil den merre
Nat, horte han *Kirkedoren* aabnes, og strax derpaa saae
 han tre høie, staalklædte *Mænd* nærme sig i *Chorgangen*
 med en *Vlyfste*. Da standede de i *Midten*, aabnede *Gul-*
vet og satte *Stylen* derned, og, da dette var fæet, vendte
 de bort igjen.

Wolfe *Saun*, som her meddeles efter en mundtlig *Fortælling*,
 som ikke henhøder til *Marst* *Stias* *Grav*, turde vel med *Grund* *Kyde*
 sig til *Saunene* om hans *himmeliae* *Begravelse*, saa meget mere som
Marst *Stias* *Grav* i. 213 netop anfører denne *Kirke* som det *Sted*,
 hvor hans *Vly* *menes* at være *begravet*. *Efr.* *Larsens*, *Oddes* og
Østby *herreders* *Westr.* 61. *D. Atlas.* II. 305.

Manild Jonsson.

I.

En *Arbejdsmand* nordvest for *Norrebroy* i *Fyen* har
 i *Manild* *Jonss* *staaet* en *Vorg*. Paa den boede *Manild*

Jonsøn, som var Marsk Stigs tro Tilhænger. Nærhos Gaarden i en Hoi, som nu kaldes Ranildsholm, havde han en Hule, i hvilken han stulte sig, for at undgaae dem, som søgte efter ham, og hvorfra han besøgte sin Søster, som boede paa en Herregaard paa Bierget Bolden. Og siges det, at han altid red til Hulen paa en Hest, under hvilken Skoene vare lagte saaledes, at Hagerne vendte fremad, hvorved han i lang Tid vildebede dem, som gave Agt paa Sporet. Men omsider blev han forraadt, Nogle sigte af Rogen, som steg op fra hans Hule, Andre af sin Hund, som han havde glemt udenfor, — og saaledes fangen og steilet.

Præstebereetn. 1755. Danske Viser fra Riddetald. II. 156. Anm. 366. Danske Atl. III. 570. Jonges Chorogr. 706. Suhms Samlinger I. 1. 80. hvor Høien kaldes Ullemosen.

II.

Paa Stor-Ring Mark ved Framlev, Skanderborg Amt, laae tilforn, ved Soeballe So, et Slot, Sandgravvold kaldet. Dette Slot var engang beboet af Ranild Jonsøn, som hjalp til at myrde Kong Erik Klipping. Man viser endnu strax derved paa Marken tvende Høie, den ene kaldet Steilehøi, hvor Ranild Jonsøn blev stellet, den anden Dronninghøi, hvor Dronningen skal have staaet og seet paa hans Henrettelse.

Saaledes fortælles i Danske Atl. IV. 212. Efter Vedels Fortælling, beretter Behrmann, (Koesl. D. 8. Beskriv. 184) skal Ranild Jonsen have stult sig i Graabrødre Kloster i Koeskilde under Geistlighedens Beskyttelse, indtil Kongen, underrettet herom,

med sin Dronning. Dronningen er en Kvinde med : Skønheden og med Høgt af
 sig selv. Hun er en Kvinde som er kommen inden i en Sæg, hvor
 der har været en Dronning. Hun er en Kvinde som er i Alverden og der
 har været en Dronning. Hun er en Kvinde som er en Kvinde som er en Kvinde.

Niels Ebbesen og den fattige Kvinde.

En Gang kom Niels Ebbesen engang havde forfulgt Hien
 den som han var skændt med og kængig, til et lidet
 Sted hvor en fattig gammel Kvinde boede. Og Niels
 kom han havde en Guld Ring, som han tog Niels Ebbesen
 den ene, da han havde en den havde drøbt den fattede
 Kvinde.

Konstigt Hæderstalskæmpe. 1828. 325. Sien om Niels
 Ebbesen. Det er det Sagn som er skrevet. II. 296. Sagn:

"Niels Ebbesen gik en Gang
 Han havde sin Guld Ring
 Det var den som Niels Ebbesen
 Han tog den fattede Kvinde."

Dobbeltskæmper har behandlet Sagnet i et Digt: Nidderen ved
 Kulfærbotten.

Kong Valdemar og Dronning Helvig.

I.

Engang da Kong Valdemar vilde frige til Hest, og han
 allerede havde sat den ene Fod i Stigboilen, faldt han i dybe
 Tanker og blev saaledes staaende til Undren for alle, som
 saae derpaa. Omfider dristede en af Tjenerne sig til at gaae

hen til Kongen og at spørge ham, hvi han vel blev saaledes staaende. Da sagde Kongen, at, saafremt han nu ikke kunde staae ham at vide, om det vilde skee, hvorpaa han havde staaet og ponsset, da maatte han aldrig mere lade sig see for hans Dine. Med denne Bessed gif Tieneren ganske bedrovet bort, vankede om i Skoven, og vidste ikke, til hvilken Side han skulde vende sig. Da blev han vaer i Skoven en Kvinde, som sad hos en Ild, og da han kom til hende, spurgte hun, hvi han var saa bedrovet. Og der han nu havde fortalt hende sit selsomme Grinde, lo hun ad ham, sigende: "Hils din Herre og sig ham, at Everrig vel kan komme til Danmark, naar han kun vil tage sig af "Dronning Helvig!" Men samme Dronning Helvig var i sin Herres Unaade og af ham forskudt, hvorfor Kongen, ved af Tieneren at hore dette Svar, blev saare vred og sagde, at Saadant aldrig skulde skee.

Dog hændte det sig vidunderligen, at da Kongen en gang var paa Jagt i Skoven ved Soborg Slot, hvor dengang Dronning Helvig opholdt sig, saae han en Jomfru og antændtes ved hendes Deilighed til saadan Elstovs Brynde, at han befoel sine Tienere, at bringe hende til sig ved Midnat. Men der nu Tienere kom at oye Bold imod den ærbare Jomfru, forkyndende Kongens Bille, da besluttede Dronning Helvig, som derom var bleven underrettet, at ifore sig Pigens Klæder og af Tienere at lade sig føre til Kongen, sin Gemal. Og blev hun da velsignet med Livsfrugt og undfangebe en Datter, som blev kaldet Margrethe, og var hun den, som siden forenebe Everrig med Danmark og Norge.

Holbergs D. R. Hist. I. 465. Boesens Højsægers Beskrivelse 189. Danske Atlas II. 254. hvor den omtalte Jomfru nævnes at være en Jomfru "Anna fra Jylland", som Kong Valdemar havde i Dronningens Sted, og at det var hende, som magede det saa, at Dronningen kom ukendt til Kongen. Sammenlignes anføres af Eras. Mich. Læti Res. Danicæ. lib. XI (en dansk Kronike paa latinske Vers) et Sted om Søborg, hvori denne Begivenhed berøres. Omstændeligere findes dette Sagn behandlet af Bedel Simonfen (Hist. Efterr. om Hiortholm og Gurro. Kbh. 1839. 36. I Dehtenschlägers Prometheus II. 275 har Mag. Hammerich meddeelt følgende Variant af dette Sagn:

II.

"Engang da Kong Volmar vilde tilhest, blev han staaende med venstre Fod i Boilen og faldt reent i Staver. Det hændte sig just, at en Mand, Kongen havde domt til dode, blev fort forbi, gjorde Knæfald og bad for sit Liv. Kongen foer op: "Kan du skaffe mig at vide, hvad Lante "bet var, der nu gif mig af Minde, og om det vil see, "skal du blive fri!" Herpaa fik Manden Orlov og reiste hele Landet rundt til alle syenske Folk, men Ingen kunde give ham Bæsteb. En Aften kom han til Vorbierg, en steil Klint, der ligger vesterude i Havet, bankede tre Gange paa med den hvide Stav, han havde i Hænde, saa Biergmanden kom ud. Dog — fort at fortælle, han vidste ingen Ting: "men jeg har en Oldesfar i Dagbierg Daas, der er en "gammel fremsynet Mand, søg du derhen!" Manden tog Stav i Haanden og styrede ad Dagbierg, men det gif ham ikke et Haar bedre her, Biergmanden vidste heller ingen Ting: "men jeg har en Ljoldesfar i Rødsteen paa Fuur, "kan han ikke vide det, saa veed Ingen det!" Manden

flæbte sig ogsaa berhen, og det traf sig, at han just ved Midnatstid stod ved Hulen og bankede tre Gange paa. Der kom en gammel, ubleyet Mand rokkende frem. — "Ja, jeg kan nok hielpe, men først skal du sige mig tre Sandheder!" — Manden tænkte sig lidt om og sagde: "Meget har jeg reist, og vidt har jeg faret, men aldrig seet saa fast et Huus som dit." — "Ja, det vil jeg nok tro, for det er hulet af en Steen; nu videre!" — "Meget har jeg reist, og vidt har jeg faret, men aldrig seet saa meget Guld og Sølvs paa een Plet!" — "Ja, det er nok muligt; men endnu een!" — "Meget har jeg reist, og vidt har jeg faret, men aldrig seet saa lille en Mand med saa stort et Stiæg!" For det var saa stort, at den lille Mand næsten traadte paa det. "Ja — sagde Puslingen, — saa vil jeg ogsaa sige dig, hvad Kongen tænkte paa, og det var, om han kunde faae Danmark, Norge og Sverrig smeddnet sammen; men det skal først hans Datter." — Manden blev stæleglad, kom for Kongen med det og fik sin Dodsstraf tilgivet efter Lovte."

Dronning Helvig og Falk Lohman.

Da Kong Valdemar Atterdag havde opbaget, at Dronning Helvig var ham utro og stod i Kiærlighed til Falk Lohman, lod han denne ophænge udenfor Strandporten ved Nyborg paa det Sted, som kaldes Nærmers, og Dronningen domtes til at see derpaa fra Bolden. Det Fængsel, hvori han sad fangen, var paa Slottet, og der vistes det, indtil for nogle Aar siden, under Navn af "Falk Loh-

Holbergs D. N. Hist. I. 465. Boesens Helsingørs Beskrivelse 189. Danske Atlas II. 254. hvor den omtalte Jomfru nævnes at være en Jomfru "Anna fra Jylland", som Kong Valdemar havde i Dronningens Sted, og at det var hende, som magede det saa, at Dronningen kom ukendt til Kongen. Samme Steds anføres af Eras. Mich. Læti Res. Danicæ. lib. XI (en dansk Kronike paa latinske Vers) et Sted om Esborg, hvori denne Begivenhed berøres. Omstændeligere findes dette Sagn behandlet af Bedel Simonson (Hist. Efterr. om Hiortholm og Gurro. Kbh. 1839. 36. I Dehlenshlågers Prometheus II. 275 har Mag. Hammerich meddeelt følgende Variant af dette Sagn:

II.

"Engang da Kong Volmar vilde tilhest, blev han staaende med venstre Fod i Boilen og faldt reent i Staver. Det hændte sig just, at en Mand, Kongen havde dømt til dode, blev ført forbi, gjorde Knæfald og bad for sit Liv. Kongen foer op: "Kan du skaffe mig at vide, hvad Tanke" det var, der nu gif mig af Minde, og om det vil ske, "skal du blive fri!" Herpaa fik Manden Orlov og reiste hele Landet rundt til alle syenske Folk, men Ingen kunde give ham Bæsteb. En Aften kom han til Vorbierg, en steil Klint, der ligger vesterude i Havet, bankede tre Gange paa med den hvide Stav, han havde i Hænde, saa Biergmanden kom ud. Dog — kort at fortælle, han vidste ingen Ting: "men jeg har en Oldesfar i Dagbierg Daas, der er en "gammel fremsynet Mand, søg du derhen!" Manden tog Stav i Haanden og styrede ad Dagbierg, men det gif ham ikke et Haar bedre her, Biergmanden vidste heller ingen Ting: "men jeg har en Tipoldesfar i Rødsteen paa Fuur, "kan han ikke vide det, saa veed Ingen det!" Manden

løbte sig ogsaa derhen, og det traf sig, at han just ved Midnatstid stod ved Hulen og bankede tre Gange paa. Der kom en gammel, udlevet Mand rokkende frem. — "Ja, jeg kan nok hjælpe, men først skal du sige mig tre Sandheder!" — Manden tænkte sig lidt om og sagde: "Meget har jeg reist, og vidt har jeg faret, men aldrig seet saa fast et Huus som dit." — "Ja, det vil jeg nok tro, for det er hulet af en Steen; nu videre!" — "Meget har jeg reist, og vidt har jeg faret, men aldrig seet saa meget Guld og Sølv paa een Plet!" — "Ja, det er nok muligt; men endnu een!" — "Meget har jeg reist, og vidt har jeg faret, men aldrig seet saa lille en Mand med saa stort et Stiæg!" For det var saa stort, at den lille Mand næsten traadte paa det. "Ja — sagde Puslingen, — saa vil jeg ogsaa sige dig, hvad Kongen tænkte paa, og det var, om han kunde faae Danmark, Norge og Sverrig smeddet sammen; men det skal først hans Datter." — Manden blev stæleglad, kom for Kongen med det og fik sin Dødsstraf tilgivet efter Koste."

Dronning Helvig og Falk Lohman.

Da Kong Baldemar Atterdag havde opbaget, at Dronning Helvig var ham utro og stod i Kiærlighed til Falk Lohman, lod han denne ophænge udenfor Strandporten ved Nyborg paa det Sted, som kaldes Nærmers, og Dronningen domtes til at see derpaa fra Bolden. Det Fængsel, hvori han sad fangen, var paa Slottet, og der vistest det, indtil for nogle Aar siden, under Navn af "Falk Loh-

mands Kammer." Men Dronningen gaaer igien paa Volben og jamrer sig, og siges det, at hun ubértiden tiltaler Skildvagterne. En saadan skal i den Grad have vundet hendes Indest, at hun tilfagde ham, at han paa et bestegnet Sted hver Morgen skulde finde en Daler under en Steen. Paa denne Maade hentede Soldaten sig i nogen Tid sin Daler; men, da han engang blev syg og lod den hente ved en Kammerat, var det dermed forbi, og siden laae der aldrig noget under Stenen.

Vedel Simonsen, Om Hiortholm og Gurre. Kbh. 1839. 25. cf. Danske Viser fra Riddelalder. II. 233. Sghms Daum. Hist. XIII. 283.

Beenløse.

En Aften blev Kong Baldemar vildfarende paa Jagten og kom fra sit Følge. Da søgte han til den nærmeste By, gif fra Huus til Huus og begiærede Nattely. Men allevegne lukkede de Døren i og hidsede Porthundene paa ham, thi de kiendte ikke Kongen. Da hans Følge næste Morgen fandt ham, paalagde han de ubarmhertige Bønder den Straf, at hver Mand i den hele By skulde miste det høire Been; men omsider formilbede han dog Straffen saa, at som et Skiændselstegn det høire Forbeen skulde afhugges paa hver Porthund, og deraf har endnu samme By, paa Ringsted Amt, sit Navn.

Kong Valdemars Vandsted.

Paa Halvoen Orne, ved Vordingborg, findes ved Strandbredden tre Rildesæld, over hvilke ligge Etene. I disse Etene sees Tegn af Hestesko, og siges disse, at være af Kong Valdemars Hest, som han pleiede at give Vand her.

Kong Valdemar og Hr. Peder Corstensen.

Ved Eoro ligger en liden By, som tilforn var et Slot og endnu kaldes Pedersberg efter Hr. Peder Corstensen. Da han der holdt Bryllup, kom Kong Valdemar selv til Gilbet, dandsede med Bruden, og blev saa indtagen af hendes Deilighed, at, da han ud paa Natten havde drukket med de øvrige Bryllupsgæster, saae han sig om efter Bruden. Men da han horte, at Brud og Brudgom allerede vare gangne ind i Brudekammeret, optændtes han af et saadant Raseri, at han med Magt trængte derind og dræbte Hr. Peder i Sengen.

Hofmanns Fund. VII. 553. Danske Atl. VI. 323.

Kong Valdemar og Lovelille.

Kong Valdemar elskede en Pige fra Angen, ved Navn Lovelille, og hans Kiærlighed til hende var saa stærk, at selv da hun var død *), kunde han ikke forlade hendes Liig,

*) Efter Danske Viser fra Middelalderen II. 248 qualt i Babet.

men lod det føre med sig omkring i Landet, hvorhen han drog. Dette blev områder besværligt for alle-dem, der skulde være om Kongen, og derfor benyttede en Hofmand gunstig Leilighed til at underluge, hvad der vel kunde være hos Riget, som bandt Kongen med en saa mægtig Kiærlighed. Da fandt han en Trolleting, hvilken Rigens Moder havde sat paa hendes Jinger, for derved, endog efter hendes Død, at skjære sig i Kongens Gunst. Hofmanden tog Ringen af Jingeren, og strax forsvandt Kongens Kiærlighed, og han lod Riget begrave. Men nu vendtes hele Kongens Hu til Hofmanden, der endnu var i Bændelse af Ringen, saa at Alt, hvad der skulde ske, maatte udføres af ham, hvilket ogsaa områder blev ham til Byrde. Men da han vel vidste, at han alene havde Ringen at takke for Kongens høie Gunst, kastede han den fra sig ud i en See, der han engang red igiennem Gurre Sten. Fra den Tid af begyndte Kongen at finde sig bedre der i Skoven, end paa hvilketsemhelst andet Sted, og han lod i Seen erfare et Elet og forbandt dette med Landet ved en prægtig Kobberbre. Der opholdt han sig helst, og naar han der i Skoven jagede ved Dag og Nat, jagde han oftere i sin Hensyktelse, at Borherre gjerne maatte beholde sit Himmerige, naar han kun maatte jage om Gurre. Disse formastelige Ord stillede ogsaa Kongen, da han var død, ved Himmerigets Fred, og til Straf maa han nu i den dybe Nat jage giennem Skoven til Gru for alle dem, der høre den Etøi og Ufærd, som han fører med sig.

See i det Følgende Sagnene om den vilde Jæger. Resenii Atl. II. 210. Pontop. Theatr. 119. Danske Atl. II.

252. Boesens Beskrivelse over Helsingøer. 188. Antiq. Ann. I. 15. Kasts Koerfkaabslæsning 1840. 139. Badstuaers poet. Skueplads. 145. Om Baldemar og Lovelille, see Vedel Simonsens hist. Efterretninger om Hiortholm og Gurrc. Lovelilles Søns Enke, Margrethe Jacobsdatter, skal have boet i Gurrebøye paa Laaland: Rhodes Laalands og Falsters Beskr. I. 343. Larsens Laaland og Falster I. 203. Et lignende Sagn fortæller Petrarch (De rebus familiar. Epistola III. Lib. I.) om Keiser Karl den Store. cfr. Grimm, Deutsche Sagen I. 128. Gottschalds Sagen 330.

Dronning Margrethe som Børn.

Dronning Helvig var i sin Konges og Herres Unaade og sad i flere Aar fangen paa Gurre Slot, fordi hun havde ladet Lovelille, Kongens Frille, bræbe i Bædet. Engang kom Kongen ridende over Kobberbroen og blev ved Borgeledet vaer en smuk, lille Pige i Bondebragt. Da dette Børn behagede Kongen saare meget, tog han hende op foran sig paa Hesten. "Nu ride vi til Høve!" sagde den Lille. "Hvad vil du der?" spurgte Kongen. "Bede om Raade for min Moder, Dronning Helvig!" svarede Børnet. Og dette formildebe Kongens Bræbe saaledes, at han tog sin Dronning Helvig til Raade igien. Den omtalte, lille Pige, hed Margrethe; hun voksede op og blev Dronning i de tre nordiske Riger.

Kasts Koerfkaabslæsning 1840. 139.

Dronning Margrethe.

Bed Høie Præstegaard, i Egislefmagle Sogn paa Sjælland, er der under Dronning Margrethes Regiering holdt et stort Feldtslag mellem de Danske og de Svenske. Bed Dalmoſe Kro, paa Grændsen af Præstegaardens Jor-der, bivaanede Dronningen selv Slaget og overnattebe i Høie Præstegaard, hvorfor hun ogsaa tillagde dette Kald en Gaard i Haldagerlille.

S. R. Beyer, Topogr. af Egislefmagle Sogn. Slæg-ſelle 1820. 83. Danske Atl. III. 9. siger: "Paa Høie: Kalk op- ploies mange Rennemøſtebeem, ſom ſiges at bevidne et ſtort Feldtslag der at være holdt."

Dronning Margrethes Høi.

Bed den By Kobberup, i Fiendsherred i Jylland, ſkal Dronning Margrethe have kæmpet med Kong Albrecht af Sverrig. Der er en Høi hos Byen, hvorpaa Dronning- gen ſtod og ſaae til under Slaget, og kaldes den deraf Dronning Margrethes Høi. Kongen maatte flygte med ſin Hær til Monsted, og, der Dronningen forfulgte ham død, maatte han anden Gang kæmpe her. Og er der en For- bygning, ſom kaldes "Margrethes Grøvt", fordi hun befoel, at de dræbte Svenskere deri ſkulde lægges. Men hele Herredet har ſit Navn, efterdi Fienden iſær opholdt ſig der.

I Danske Atl. IV. 671. Ibid. 673, "der overvandt Kong Albert af Sverrig." Men da Krigen mellem Margrethe og Kong

Albrecht blot blev fort i Evertig, maa her vel være en Forverling med Christoffer d. I.s Dronning Margrethe, kaldet Sprænghest, som krigede i Jylland mod den fleswigske Hertug.

Feldmosen ved Kollerup.

Paa Grændsen af Kollerup og Bindelov Sogne i Nørvangs Herred, Ribe Stift, ligger der en stor Mose, hvoraf der undertiden er opgravet Sværd, Hestetvi, Levninger af Bogne og deslige. Den kaldes Feldmosen. Paa dette Sted, fortælle Bonderne, stod engang i gamle Dage et Feldt-
slag mellem Dronning Margrethe og Svenskerne. Disse havde lagt sig paa Luur i en Dal, som endnu kaldes Lure-
bydal, hvor man seer Spor af Forstændsninger. Og det var nærved, at de da havde overrumplet og fanget Dron-
ningen; men da hun mærkede deres List, brugte hun en anden,
løb alle Hestefoene vende, saa at Hagerne vendte ud ad,
hvorefter Fienden blev bedraget af Sporene. Imidlertid fik
hun Undsætning og vandt en fuldkommen Seier.

Dronning Margrethe paa Næsnæs.

I Kallundborg havde Dronning Margrethe sit Slot. Nærved Byen, paa Næsnæs, var det, at hun fangebe den svenske Konge. Det siges nemlig, at Dronningen red med sine Ryttere ud paa Næsset, og der de alle vare komne derud, beføel hun, at hver Rytter skulde tage Skoene af sin Hest og derpaa slaae dem omvendte under Hestens Fodder.

Da dette var bragt istand, red hun med dem alle tilbage og skjulte sig i Nærheden. Da kom Kongen med sine Krigsfolk, og der han saae Spor af Udridende, men intet af Indridende, meente han forvist, at indeslutte dem alle, og drog i den Mening langt ud paa Odden. Men Dronningen, som laae i Skiul, kom strax bag paa ham og tog ham saalunde fangen.

Dette Krigspuds med de omvendte Hefesto forekommer oftere. Foran (Pag. 41) er det fortalt, hvorledes Ranild Jonsen anvendte det. Den græske Mythologie fortæller noget lignende om Eacus, hvortunde han skjal Dvæg fra Hercules og drog det ved Halsen baglænds ind i sin Hule, for at vildlede Eiermanden, s. Virg. Aen. VIII. 208. I Welents Saga fortælles, hvortunde han fik Kongens Børn til at gaae baglænds til Esfen i den ufsaldne Sneer, og derpaa dræbte dem. (Eventyr, overs. af Dehlenschläeger. I. 314).

Dronning Margrethe og Røverne.

I Skjorpinge Sogn, ved Halsborg, har der engang ligget et stort Roverslot, af hvilket endnu sees tydelige Spor, haade Bolde, Grave og desuden en Bro, som gik midt igjennem det Morads, hvori Slottet var bygget, ud til Landeveien.

Disse Røvere pleiede jevnlig at indfinde sig om Søndagen i Buderup Kirke og anstillede sig der, som om de andægtigen bivaanede Gudstienesten. Men naar saa Folk gik fra Kirke, bleve de ofte overfaldne, plyndrede og dræbte af disse Riddinger. Omfæder kom Bøndernes Klager Dronning Margrethe for Dre, og hun overvandt dem ved List. Hun udsendte nemlig en Flok Ryttere, som lagde sig

i Baghold nær ved Borgen, indtil Røverne vare dragne ud paa deres Tog. Da dette var skeet, lod hun sine Ryttere vende Skoene under deres Heste, saa at det, da de rede ind i Røverborgen, af Sporene saae ud, som om de vare redne udad. Da nu Røverne kom hjem, og kun saae udadgaaende Spor, fattede de ingen Mistanke og rede ind i Borgen. Men der havde Dronningens Ryttere dræbt Besætningen og modtog nu de Hiemkommende saa godt, at de siden aldrig forløbe Gaarden. Paa Marken udenfor er der endnu en Hoi, som kaldes Fruerhoi, eller Dronning Margrethes Hoi; paa den sad Dronningen og saae paa Udførelsen af dette Krigspuds. Imellem Ruinerne er senere fundet en stor Jernbø; den bruges nu paa Buderupholm til Skorfteensplade.

D. Atl. V. 92 omtaler disse Ruiner, som skulle være af Egholm Slot.

Dronning Margrethe og Kong Albrecht.

Nord for Colbing By ligger paa en hoi Banke Levningerne af Slottet Colbinghuus. Af dets mærkelige Ræmpe-taarn er nu kun den nordre Side tilbage, og der nebenunder er dybt i Jorden en Kielder, hvortil Indgangen er uden paa Taarnet. Den bærer Navnet: "den svenske Kielder", thi dernebe holdt Dronning Margrethe den svenske Konge, Albrecht, fangen. Og fortælles det, at samme Konge i den Grad blev ydmyget af Dronningen, at naar hun vilde stige tilvogns, og Gaarden ikke var ganske reen, maatte den ulykke-

lige Fange lægge sig plat ned paa Jorden, at hun kunde træde paa ham, for ei at smudse sine Sto.

Det oldenburgske Horn.

Da Grev Otto af Oldenburg engang var paa Jagt ved Dsenberg og tørstede meget, opstode han sig en Drif Vand. Da treen en Biergjomfru ud af Dsenberg med et kosteligt Solshorn i Haanden og bed ham drikke deraf, sigende, at naar han drak, da skulde det oldenburgske Hund tiltage i Magt og Vælde; men, hvis han ikke drak, da skulde der siden ikke findes Enighed og god Forstaaelse imellem hans Efterkommere. Men han satte ikke Liid til hendes Tale, slog Driften over Skulderen, saa at den afbrændte Hestens Haar, hvor den faldt, og reb bort med Hornet, hvilket endnu opbevares til en kostelig Amindelse.

Hammelmann, Chron. Oldenb. I. 19. 3. 3. Winckelmann, des Oldenb. Wunderhorns Ursprung ic. fol. Mus. Reg. 60. Monum. dan. 396. Wormii Epist. L. 516-17. Arnkiels Cimbr. Heyden-Horn. 21. Holcks Vestr. over Kunstammeret. 12. Stouenberg, Wertwürdigkeiten Rosenburgs 21.

Sagnet om et saadant Troldhorn eller Bæger, som paa denne Maade er kommet i Menneskers Besiddelse, horer blandt de hyppigst forekommende, hvilket de følgende Sagn om Troldfolket ville vise.

Christian den Anden og Aven.

Da Kong Christian den Anden endnu var et lidet Barn og laae i Rugge paa Nyborg Slot, listede sig en Aven

ind i det Kammer, hvor Prindsen laae, og, uden at nogen blev det vaer, løb den med ham i Favn ud igiennem et Bindue op paa Taget, hvor den gav sig til at lege med ham, saa at man kun med megen Besværighed fik den til at bringe ham tilbage.

Ar. Hvitfeldt II. 1093. Pontopp. Theatr. 166. Messenii Scandia illustr. IV. 39. 3 Ziehnert, Preußens Volksagen I. 198 fortælles et lignende Sagn; ogsaa om Cromwell skal dette Sagn fortælles.

Spaadom om Kong Frederik den Førstes Tronbestigelse.

Da Kong Christian den Anden i Aaret 1515 holdt sit Bryllup paa Kiøbenhavns Slot, og Adelen der var samlet og sad i Fryd og Gammen, kom Hertug Frederik, Kongens Farbroder, ind i Salen. Iblandt de der forsamlede Herrer var ogsaa Ditlef Rewentlow, en Mand som sagdes at være vel forfaren i Astronomien og i den sorte Kunst. Da han saae den indtrædende Hertug, stod han hasteligt op og sagde til de Tilstedeværende: "Staaer op, I danske Herrer! og gaaer Eders tilkommende Konge imøde!" hvilken Spaadom efter otte Aars Forløb gik i Opfyldelse, og blev da Ditlef Rewentlow ved Frederik den Førstes Tronbestigelse hans Cansler og Geheimeraad.

Holbergs D. K. S. II. 20. Hoffmanns Efterr. I. 294. Frydensberg, Det Oldenb. Kongehus 115. Anm.

En Havfru spaaer om Christian den Fjerdes Fødsel.

Da Kong Frederik den Anden i Efterhøsten, i det Aar 1576, var i Kallundborg til den almindelige Herredag, kom en gammel eenfoldig Bonde fra Samsø og gav sig an til Høve, efter som han havde sære Lidender at bringe Kongen. Og berettede han da, at han allerede gientagne Gange udi Marken paa Samsø, nebe ved Stranden, der han boede, havde talet med en veilig Dvinde, som neventil var stabt ret ligesom en Fisk, hvilken Dvindsperson alvorligen og strængt havde befalet ham, at drage over til Kongen og lade ham vide, at Dronningen, som var velsignet med Livsfrugt, skulde føde ham en Son, der skulde efter ham arve Danmarks Rige og blive en ypperlig Herre iblandt alle Konger og Fyrster udi den nordre Verden. Men tillige havde Bonden Befaling at sige, at saasom Synd, Ondskab, Drukkenskab og Losagtighed, Hovmod og Selvraadighed fast tog Overhaand i Riget, da skulde han Gud, som hannem saalunde velsigne, til Gode og Taksigelse saadant med al Flid og Alvor affkaffe, at ikke Guds Brede og Straf siden skulde hiemsøge ham. Til denne Tale foiede Bonden endvidere, at han ofte heiligen havde søgt at undskylde sig for Havfruen, da han var en fattig, blu, uforstandig og ringeanscendes Mand, der ikke turde komme frem for fornemme Herrer med saadan Lidende, men at hun havde befalet ham, at være trostlig og frimodig, saasom det ikke var hans eget, men Vorherres Grinde, han skulde røgte.

Dette Bondens Udsagn gav de fleste af de Tilstedeværende Anledning til Latter, men Kongen horte med Tauschhed derpaa og lod ham atter indkalde til sig, befalende ham, at gientage sit Budskab. Da Bonden havde adlydt, svarede Kongen, at han ønskede, at denne Spaadom om en Prindses Fødsel maatte gaae i Opfyldelse; hvad Poenitentzen angif, da skulde han giøre, som det en christelig Potentat anstod og egne. Derpaa gav Kongen Bonden en Forøring, befalende ham at reise hjem, for at tage vare paa sit Huus.

Kesens Frederik den Andens Krønike. 302, hvor der tilføies, at da Prindsen var fød, indfandt Bonden sig atter og gientog sit Eventyr med flere Omstændigheder, nemlig, at Havfruens Ravn var Isbrand, at hendes Bolig var ud for Landet i Døbet, hvor hun, hendes Moder og Mormoder boede, at det var sidstnævnte, der havde forkyndet Kong Baldemar den 3die, at den Datter, som Dronning Helvig bar under sit Hjerte, skulde overgaae sin Fader i Magt og Anseelse. Men Kongen blev omsider kied af Bondens Overløben og befoel ham under Straf, ikke at indfinde sig oftere. Holb. D. K. Hist. II. 519. Res. Atl. V. 436. Wormii Epist. I. 276. Juvenals Satirer, oversat af D. Worm. 212. Kasbech's Frederiksborg Slots Beskr. 29. Werlauff, Sophie af Mecklenburg, (Universitetsprogram 1841). Histor. Forenings Tidsskrift. III. 44.

Christian den Fjerdes Fødsel.

Kong Christian den Fjerde er født til Verden under aaben Himmel paa en af Ladegaards Markerne ved Frederiksborg. Thi det hændte sig nemlig paa den Tid, da Dronningen, hans Moder, gif i sit Svangerstak, at som hun

en Dag gif over en af Markerne for at promenere, overfaldtes hun pludseligt af Fødselsmerter, saa at hun maatte ty ind under en Tornebuss, hvor hun fødte. Denne Tornebuss blev desformedelst siden flyttet op til Slottet, og der ere gamle Mænd, som fortælle, at de selv have seet den i deres Ungdom paa en liden Holm.

D. Atl. VI. 86. Kasbech's Frederiksborg Slots Beskriv. 23. Historisk Tidsskrift III. 47.

Kongestenen ved Frederiksborg.

I det saakaldte "Indluffe", en Eystkov ved Frederiksborg Slot, ikke langt fra Badstuen, ligger der en stor Kampesteen, hvori er udhugget et Sæde, og nedan under findes Kong Christian den Fierdes Navneziffer med Aarstallet 1628. Denne Steen kaldes Kongestenen eller Quarti=Stenen, og er det sagt, at paa den pleiede Kongen at sidde, naar han selv udbetalte Arbejderne ved Slottets Bygning deres Løn.

Om denne Steen fortæller Almuen, at Kong Christian selv og en stærk Bønde have baaret den fra Marken, for at den skulde blive brugt ved Slottets Opbygning. Men underveis, som de bare den, gif Bøndens Buxer løse, og da han desaaarsag ikke kunde gaae, maatte de lade Stenen falde paa dette Sted, hvor den endnu ligger.

Christian den 4de har selv givet en ganske anden Forklaring for, at Stenen ligger der. I sin Deduction mod Ellen Marsvin (aftrykt i Nye Salmiske Samlinger I.) forklarer han, som følger:

”Anno 1628 imod St. Mortens Aften befalede vi Prindsen, at han skulde tage Hr. Ulrich Salig (Hans Ulrich Gylbenløve) og den gamle Greve af Lurn med sig henad Fridrichsborg, hvorhen Fru Kirsten for Fruen Anna Saligs (Kongens Datter med K. M.) Skyld og saa fik Befaling at komme did; thi Vi holdt meget af det salige Barn, som hun intet kunde fordrage, fordi det var Os ligt, hvorfor Vi ikke heller vilde tage det med Os alene derhen, paa det at hun intet hemmeligen skulde giøre hende noget ondt; thi havde Vi ikke engang kommen til Raade dermed, da vilde hun have slaaet samme Barn med en Jernstang for en Syenaal, lille Trine klagede hende for at have kast bort. Da vi nu samme St. Mortens Aften kom til Bords, da sad Fru Kirsten og suurmulede, og vilde hverken see eller tale til Prindsen eller Hr. Ulrich Salig, hvorudover det Laug blev spildt. Den Tid det nu var Tid at gaae i Seng, da lukkede hun Døren imellem Os og sig, og lagde de tvende tydske Jomfruer med nogle andre Quindfolk tvært for Døren, saa ingen kunde komme derigiennem; hvorfor Vi til en evig Gedechniis strax om Morgenen lod lægge en temmelig stor Kampesteen paa Veien, naar man gaaer bag ud til den liden Ladegaard.”

Senere hedder det i samme Deduction (l. c. 191) ”der det nu blev Dag, da forsøiede jeg mig strax ud i Dyrehaven og ledte en Kampesteen ud, som jeg lod lægge samme Formiddag ved Veien, naar man gaaer fra Stalden henad Ladegaarden, udi hvilken jeg siden lod hugge et Sæde med Dag og Dato, naar den kom der at ligge.”

See videre i Kasbech's Frederiksborg Slots Beskrivelse 201-204.

Myntmesterens Hoved.

I Statskammeret paa Frederiksborg Slot ligger endnu den Dag idag en Hovedskal, som, ifølge Sagnet, tilhører en Møntmester, der opdagedes at være en Falskner, hvorfors han uden videre Proces blev kastet ud over Altanen fra et af Gemakkerne i Slottets tredie Stokværk, ved hvilket Fald

han slog sig tilbode. Siden lagdes hans afhuggede Hoved ned i Monten, Andre til Ekstræk og Advarsel.

Kasbech's Frederiksborg Slots Beskr. 183.

Sparepenge.

Da Kong Christian den Fjerde var ved at bygge Frederiksborg Slot, og store Summer medgik til sammes Opførelse, fik han at vide, at nogle Herrer havde yttret, at Kongen ikke vilde eie Midler nok til at fuldføre saadant Bærk. Derfor, da Slottet var færdigt, lod han opføre en Bygning til en Hestestald og gav den det Navn: "Sparepenge", for derved at tilkiendegive, at han efter Slottets Opførelse endda havde haft Penge tilovers.

D. Atl. II. 312. Num. Kasbech's Frederiksborgs Beskriv. 192.

Christian den Fjerdes Børnesko.

Ved Indgangen til den inderste Slotsgaard paa Frederiksborg findes over hele Portbuen Spor af Børnesko. Disse lod Christian den Fjerde afbilde, dengang han havde fuldendt Slottets Bygning, for derved at vise nogle Adelsmænd, som havde yttret, at sligt Foretagende maatte tilskrives Kongens Ungdom, at han havde traadt sine Børnesko.

Holb. D. K. Hist. II. 902. D. Atl. II. 303.

Christian den Fierde og Bonden.

En Dag, da Kong Christian den Fierde gik ud i Eggen om Frederiksborg, mødte han en fattig Huusmand, som traf en Ko. Da horte Kongen, at Manden gjentagende sagde til Koen: "So Moer! so Moer!" Kongen spurgte ham da ad, hvorfor han kaldte sin Ko: "Mger". Bonden, som ikke kiendte, at det var Kongen, svarede: "Fordi Koen foder os alle hjemme!" Nu spurgte Kongen videre, hvor han skulde hen med Koen, hvortil Manden svarede, at han skulde hen at sælge den, for at kunne betale sine Skatter. Kongen yttrede da, at det var Synd at sælge en Ko, som de alle levede af; han kunde jo gaae til Fogden og faae lidt Henstand. "Ja der skal vi have det!" svarede Manden, "de Folk tage snarere forud, end de give nogen Henstand!" — "Men, saa kan du jo gaae til Kongen; han hjælper dig nok!" — "Nei," svarede Manden, "han kan hverken gjøre Ondt eller Godt!" — Da yttrede Kongen, at det var Ulret, at demme saa haardt; han skulde dog prøve, hvad det kunde hjælpe til, naar han gik til Kongen og sagde ham, hvor hjælpeless han var. Men Manden blev ved sin Tro, og Kongen forlod ham.

Den næste Dag kom der Bud til Huusmanden, at han skulde komme op paa Slottet til Kongen. Nu blev Manden vel ængstlig ved at erindre sig, hvad han Dagen i Forveien havde vovet at sige. Da han kom paa Slottet, blev han taget imod af to Mænd, som, der de horte, at det var ham, der var sendt Bud efter, begyndte at prygle ham dygtigt igiennem. Derefter blev han viist ind i det

næste Bærelse, hvor han strax gientkiendte den Mand, han igaar havde talt med paa Veien. For ham beklagede han sig nu over den ilde Medfart, sigende, at de Prygl, han havde faaet, havde gjort ondt. "Nu vel," svarede Kongen, "du seer da, at Kongen kan giøre Dndt, naar han vil; men det gior han ikke med sin gode Willie. Der har du 25 Rigsdaler til din Skat, og der har du andre 25 Rigsdaler til at kiøbe din Ko tilbage for! Du seer nu, at Kongen ogsaa kan giøre Godt, og det har han alene Sind og Lyft til!" Huusmanden gif da hiem, men aldrig mere sagde han, at Kongen hverken kunde giøre Dndt eller Godt!

Kast's Roerskabelæsn. 1839. 126.

Kongen og Bonden.

Engang siges Kong Christian den Fierde paa en Spadseretour fra Frederiksborg Slot at være kommen saa langt frem igiennem Skoven, at han, da han skulde vende tilbage, fandt det bequemmere at sidde op hos en Bonde, der just kom agende forbi og skulde til Slottet. Han gav sig dog ikke tilkiende, men lod Bonden være i den Formening, at han var en af Hoffets Folk. Da de under alstensk Samtale nærmede sig Slottet, yttrede Bonden stor Lyft til at see Kongen, som han aldrig endnu havde seet. Kong Christian yttrede dertil, at dette vel kunde see ved denne Leilighed, og til Bondens Bemærkning, at det vilde vel ikke være let at kiende ham iblandt de mange Hoffolk, som

omgav ham, gav Kongen ham det Raad, kun at give Agt, naar de kom ind i Slotsgaarden, thi der vilde han let kunne fiende Kongen derpaa, at han var den eneste, som beholdt Hatten paa, naar alle de Andre toge deres af. Det næste Dieblif rullede Bondevognen ind; Kongen stod af, og alle, som vare tilstede, blottede Hovederne. Da saae Bonden paa Kong Christian, og sagde ganske roligt: "Ja! saa maa det nok enten være ham eller mig?"

Christian den Fierde ploier paa Samsø.

Det er fortalt, at der Kong Christian den Fierde engang formedelst Mobbvind landede Vest for Nordbye paa Samsø, gif just Præstens Karl der og ploiede. Da tog Kongen Ploven ud af hans Hænder, fulgte en Fure ned og sagde derpaa til Karlen: "Hils nu din Husbond og siig, at Kongen har ploiet for ham!"

Thura, Beretn. om Samsøe. 22.

Drille-Dukater.

I Kong Christian den Fierdes Regierings Tid blev der i Norge opbaget en Guldmine, af hvilken Kongen lod flaa nogle Halv-Dukater. Men saasom fremmede Kiobmænd nægtebe dette at være norsk Guld, fordi det var uhørt, at der i Norge fandtes Guld, blev Kongen fortørnet herover, og, da det siden atter hændtes, at der fandtes mere Guld,

lob han flaa hele, halve og quart Ducater deraf, og paa disse afbilde et Par Brillen, hvormed han vilde tilkiendegive, at de, som endnu tvivlede, kunde tage Brillen paa, for desbedre at see.

Under Brillerne paa disse Ducater er den Indskrift: *Vide Mira: Dom: Beschreib. über danske Münzen und Medaillen in den Königl. Sammlung 357. Tab. XXV.*

Christian den Fierde under Femmern.

Da Kong Christian den Fierde, ombord paa sit Skib, Trefoldighed, var blevet saaret, og havde mistet sit ene Øie, tog en Befalingsmand sig dette saaledes til Hierte, at han commanderede en Matros op i Toppen, for at stryge Flaaget, paa det at Fienden ikke længer skulde styde paa det Skib, paa hvilket den saarede Konge befandt sig. Men Matrosen kunde ikke bringe det over sit Sind, at Kongens Skib skulde stryge Flaaget, og magede han det derfor saa, at det forvikledes i Lougværket, saa at det ikke kunde falde. Da Kongen siden fik dette at høre, blev han derover saa fornoiet, at han skienkede den brave Matros en Gaard i Haderslev Amt.

Dannevirke 1839. Januar. Bladet Dagen 1839. No. 16.

Povel Bartskiær.

Da Kong Christian den Fierde lod den danske Flaade bemande til Krig mod de Evenske, kom en landflygtig Mand,

Povel Bartskær fra Billebøl, hemmeligen tilbage og blev, uden at være kiendt, hyret til Matros paa den kongelige Flaade. Han var netop ombord paa Trefoldighed, da Kongen under Femern blev saaret og mistede sit ene Øie. Og som der da ikke var nogen Bartskær paa Flaaden, tilbød denne Matros sin Hiælp, saasom han sagde sig, at være kyndig og dertil erfaren. Der han da gjorde sine Sæger til Kongens Tilfredshed, fandt han Naade for ham og fik Tilladelse til at udbede sig en Gunst. Da fortalte Povel Bartskær, hvo han var, og tilstod sin Misgierning, bedende om at maatte nyde Fred og Frelse ved Kongens Naade, hvortil Kongen svarede: "Ja — min Fred skal du have, men Frænde-Fred maa du først selv forskaffe dig!" Og gav Kongen ham da den Gaard i Billebøl, som han eiede, fri for Skatter, saa længe han levede.

Da han døde, blev han begravet i Carlslund Kirke i Lørningelehn, og findes der endnu i samme Kirke en udhugget Tavle, som melder, at han ligger der.

D. Atlas VII. 166 tilføier om samme Povel Bartskær, at han i den, tæt Norden for Billebøl forbiløbende, Konge-Na ofte vrede sig yderlig, ei uden Fare for at drukne, og erindret om at tage sig være, skal have svaret: "D, har jeg seilet saa mangen farlig Sø, da maatte det være en Skam, skulde jeg drukne i denne Kende!" Dog druknede han, efter Sigende, der i Aæn.

Junker Capp.

Da Kong Christian den Fierde engang var i Odense, og der blev talt om Alfingernes Flid i at holde Vagt ved

Ursabel Kirke paa Als, var der en Junter Lapp, som fordriftede sig til at indgaae Bøddemaal med Kongen, om at han inden et Døgn vilde, deres Agtpaagivenhed uanfæet, komme beriland med sin Tiener, uden at de skulde mærke dertil. Men da han næste Morgen var kommen iland og vilde snige sig fra Mummark op imod Kirken, blev han tillige med Tieneren ihjelslagen af Alfingerne, hvilket Kongen tilgav dem, da det endydermere var Beviis paa deres Hævaagenhed.

D. Atlas VII. 434.

Christian den Fierdes Besøg paa Marsviinsborg.

En Nat kom Kong Christian den Fierde til Marsviinsborg *) i Fyen, for at besøge Fru Kirstine Munk, men fandt Porten lukket. Han lod sig derfor sætte over Graven, krøb dernæst sagtelig ind i Borgen og søgte til Fru Kirstens Kammer, hvor han uden Ordverling lagde sig i hendes Seng. Da det nu dageses, saae han, at det ikke var Fru Kirsten, men en af hendes Lerner, som han havde ligget hos, efterdi Fruen selv var flyttet ind i et andet Værelse. Og da den Tid kom, at Pigen blev med Barn, skænkede han hende saameget Guld, som det nyfødte Barn veiede, og giftebe hende med Rabefogden paa Gaarden.

*) Holdenhavn.

Christian den Fierde og Jens Munk.

Om Kong Christian den Fierde er det sagt som en Mærkelighed, at den, paa hvem han i Brede lagde Haand, ligesom hentæredes og kunde aldrig komme sig igjen. Saaledes gif det med Jens Munk, en dansk Sø-Capitain, som efterat han havde gjort Landet vigtige Tienester ved sine farefulde og besværlige Opdagelses-Reiser i Grønland, levede i stor Indest hos Kong Christian. Kongen horte gierne hans Fortællinger, men omsider havde han hort dem saa tidt, at han kiendte dem udenad, hvilket dog ikke afholdt Jens Munk fra at fortælle den gamle Historie, saa ofte han kom til Hove. Engang skulde Kongen just paa Jagt, da Jens Munk fremstillede sig, og som den ærlige Somand nu vilde begynde at fortælle, blev Kongen utaalmodig og afbrød ham med de Ord: "I dag har jeg ikke Tid til at høre paa Eders Historier!" Dette tog Jens Munk Kongen ilde op og svarede fortørnet: "Eders Naabe vil nok bruge Eders Mænd til Eders Tieneste, men siden ei saa meget som gjøre dem den Fornoielse at høre paa dem!" Dette Svar blev nu af Kongen ilde optaget, og det ene Ord tog det andet, indtil Jens Munk fordristede sig at drage fra Kaarbe. Men Kongen vristede ham Kaarden af Haanden og slog ham med Fæstet i Hovedet. Vel blev Jens Munk snart igjen helbredet for det Saar, som Kongen havde givet ham i Hovedet, men han tæredes siden hen og bede snart derefter.

Holbergs D. N. Hist. II. 668. Rasks Noerftabslæs. 1840. 280. Riises Archiv. V. 1.

Palle Juuls Gravsteen.

I fordoms Tid var det Skik og Brug, at saadanne Personer, som fremfor Andre holdtes i Agt og Ære, skilte sig, naar de vare døde, paa Kirkegulvet en Liigsteen, som var høiere end de andre.

Engang kom Kong Christian den Fierde ind i Bisborg Domkirke, og der han ikke kunde komme frem paa Kirkegulvet formeget en Liigsteen, der, saaledes ophøiet, laa over Landsdommeren Palle Juul, spurgte han, hvad vel den Mand havde giort, eftersom hans Liigsteen laa høiere over Gulvet end de Andre. Da hertil blev svaret, at han havde været Landsdommer, blev Kongen vred og befalede, at Stenen skulde ligge dybere, eftersom han dog ikke var bedre end de Andre.

Marmora Dan. II. 199.

Giershøis Kildemarked.

I Giershøi, Søby Sogn i Siælland, holdtes tilforn et stort Kildemarked ved en skøn Kilde, som udvælder ikke langt fra Stranden. Aarsagen til at dette Kildemarked ikke længer holdes, skal efter Sagnet være den, at da engang Bønderne i en god Ruus kom derfra, vovede en af dem, at kjøre omkap med Kong Christian den Fierde, hvorover Kongen blev saa forørt, at han vilde have sludt Bønden, om han ikke betimeligen var steget af Bognen og havde spændt det ene Dg fra og sig selv istedet. Men ihvorvel

formilbede Kongens Brede, blev Følgen dog den, at emarkedet skulde ophøre.

Farimagsveien.

Denne Bei, som fører fra Kiøbenhavn's Nørrebro Hsterbro, skal have faaet Navn af følgende Begivenhed. Da Kong Christian den Fierde kiørende der paa Nørrebro mødte en agende Bønde, der ikke vilde vige af sin Vej for Kongen. Da befoel Kong Christian sin Kiørebond, at vige Bønden Pladsen, og idet denne da kiorte sig, sagde Kongen til ham: "Far nu i Mag!" og derefter kaldte denne Bei kaldet "Farimagsveien."

Christian den Fierde og Løven.

Da Kong Christian den Fierde en Dag gik ud af Nørrebro Slot, kom ham en utæmmet Løve, der var brudt løs af sit Buur, imøde. Kongen bød da alle dem, som var omkring ham, at gaae tilside, gik derpaa selv lige hen imod Løven, strog det med Haanden og klappede det, saa at det ikke skede for ham med Halen og forblev roligt, saalænge han var derhos.

København's Historie. 1840. 553. Om Kong Christian den Fierde fortæller P. E. i sine haandskrevne Samlinger (Euhemerismen. I. 2. 109) at han kunde driftig gaae til en Bindehund og tale for den, medens de andre gik ind.

Om Kong Christian den Fjerde.

Da Fruen Spiir i Kiøbenhavn engang truede med Fald, sreg Kong Christian den Fjerde selv op i Spiiret, for med egne Lene at see, hvorudan det der havde sig og at tilkiendegive, hvorledes det skulde bindes med Jernankere.

Saaledes siges ogsaa om ham, at naar han var til Orlog, kreb han stundom selv op i Merrset for at iagttage Fjendens Ferehavende, hvilket ingen ellers kunde giøre saa godt og saa snart som han.

Endvidere er det sagt om ham, at han tidt og ofte gjorde Reiser paa en simpel Bondenvogn, og at han lod sine Tienere klæde prægtigt, men gif selv i ringe Klæder som en simpel Mand.

Euhms Samlinger. I. 2. 109.

Spaadom om Frederik den Tredie.

Da Kong Frederik den Tredie som Prinds studerede paa Sorø Akademie, hændte det sig, som han en Dag spadserede i "Philosophgangen", at et deiligt Egeblad faldt ned paa hans Hoved, og, da flere akademiske Herrer betragtede Bladet, fandtes det, at der paa samme var af Naturen afbildet en Krone, hvorunder Navnet: Frederik. Dette udlagde da samtlige saaledes, at hint Blad forudsagde, at Prindsen ved sin ældre Broders Død skulde blive Thronarving. Denne Spaadom gif ogsaa siden i Opfyldelse, da Prinds Christian, endnu i Faderens Regieringstid, døde og Prinds Frederik efter ham blev Konge i Danmark.

Mss. Collectanea om Soro Kloster. V. Beringe Frederico III. Hafniæ; 1670. B. Laurent Ueb. Friedr. 3. 1670. Danw's Der wohlunterricht. Schilderer u. ahler. 47. Monatl. Unterredungen. 1692. 341. Suhms aml. I. 2. 109. En anden præpareret Spaadom om samme Prinds tæller Holberg i sin D. N. S. III. 22: Da denne Prinds paa Udenlands-Keise i St. Denis besaae den saakaldte Tresor og de usse Kongers Insignier, prøvede nogle af Følget den franske Konges øre, og fandtes det, at den passede bedst paa Prinds Ulriks Hoved. Men en af Munkene tog Kronen og satte den paa Prinds Frederiks øved, sigende: "Den passer bedst til denne Cavaliers Hoved!" hvilket var saa meget mere mærkeligt, som Prindsen med Følge var ingnito. Da nu Prinds Frederik vilde tage Kronen af igien, bad Munkene ham, endnu at lade den sidde noget, og spaaede, at hans øved engang skulde blive kronet. Derpaa vendte samme Munk sig Følget og sagde: "Jeg vil være den første, som vil hilse denne Cavalier som Konge!" gif derefter hen til Prindsen, knælede ned for ham og sagde: "Erindre Eder, Herre! at jeg er den første, som ønsker Eder til Lykke med en Krone!"

Kong Carl Gustav i Utterslev.

Da Svensken i Aaret 1658 laa for Kiøbenhavn, havde Kong Carl Gustav sit Hovedquarteer i Utterslev, en lille By, som ligger paa en Hvi, en halv Miils Wei udenfor taben. Medens han en Dag sad ved Bordet og holdt laaltid i en Gaard der i Byen, kaldet Schelers Gaard, og en af Husets Piger uformærkt et Lagen og gjorde der- ved Legn ind mod Kiøbenhavns Bold, for at det skulde des, at den svenske Konge var der. Og da dette Legn var seet og forstaaet af dem paa Bolden, kom strax efter en nogle berinde fra og tog Maben af Bordet for Kongen.

Danske Atlas. VI. 6.

Carl den Tiendes Steen.

Paa Veien mellem Roeskilde og Snoldelev findes tæt udenfor ferstærkede By, paa høire Haand, en Steen i et Gierde, i hvilken sees fire Huller eller Mærker, saadanne som indbugges i Steen, der siden skulle kaves. Da denne Steen fortælles, at da den svenske Konge, Carl Gustav, gjorde Angreb paa Kiøbenhavn, havde han sine Soldater samlede trindt omkring sig ved Roeskilde og forfikkede dem, at det var ham ligesaa let at splitte Danmarks Rige og at erobre Kiøbenhavn, som det vilde være ham at klove den Steen, som laae der ved hans Side. Vel begyndte han paa dette Arbeide i Armeens Paasyn, men det vilde ikke gaae for ham. Han lob derfor Stenen blive heel, og saa gierde han og med Danmark.

Norskts Koerskabel. 1839. Cfr. Grimm, d. Sagen I. 206.

Kong Carl Gustavs Skolekammerat.

Den svenske Konge Carl Gustav skal i sin Ungdom have gaaet paa Soro Akademie; af den Grund blev Soro skaaenet under den svenske Krig.

Imellem denne Konges Skolekammerater der paa Akademiet var ogsaa en Hr. Peder, som fra 1658-61 var Præst i Carlsunde. Da Evensterne nu kom herind, fremstillede samme Hr. Peder sig for Kongen, som strax kiendte ham igien og sagde: Na! er du der, store Peer! (thi Præsten var en stor og stærk Mand) og indrømmede ham hans Begjæring om Beskyttelse for hans kiære Sognefolk.

Svenskerne paa Holmegaard.

Om Holmegaard ved Næstved gik i mange Tider det Sagn, at under den svenske Krig var endeel Fiender blevene dræbte der, og for at dette kunde holdes dult, havde man nedkastet deres Liig i en Kielder og stult dem med Kalk.

Dette Sagn skal for nogen Tid siden være blevet bekræftet derved, at nogle Arbeidsfolk, som vare bestæftige med at istandsætte en Kielder der paa Gaarden, skulle have fundet en Mængde Kalk, hvori der fandtes en stor Deel Menneſſebeen.

Kong Carl Gustav paa Kronborg.

Da de Svenske i Aaret 1658 havde taget Kronborg i Besiddelse, sad en Dag den svenske Konge, Carl Gustav, foran Kaminen i et af Gemakkerne og grundede paa, hvad Udfald denne Krig monne faae. Og som han der sad, da fik det, at en stor Marmorsteen, som var over Kaminen, og hvorpaa Kong Frederik den Tredies Navn var afbildet, løsnede sig af sit Sted og nær havde truffet Carl Gustav. Derover, siges han, at være bleven meget forsagt og angst og at have udlagt det som et Tegns paa, at Lykken var væget fra ham, og ikke længe derefter døde han. I mange Aar vistes derfor der paa Stedet, det Hul over Kaminen, ud af hvilket Stenen var faldet.

ham. Men, da Rytterne satte efter ham, druknede de alle i Snefere Sø, og endnu, siges det, hører man paa en vis Tid af Aaret en besynderlig Lyd der i Søen. For denne og mange andre snilde Handlinger fik han siden af Kongen en Gaard, kaldet Hovgaarden, i Smidstrup paa Jungshoved, og en anden i Knudsbye ved Bordingborg.

Rinerva. 1807. Dec. Repholg's Beskr. over Baroniet Stampenborg. 46-48.

Præsten i Boeslunde.

I Kong Frederik den Tredies Tid, da Kiøbenhavn saa længe var beleiret af de Svenske, og hele Siælland var i deres Magt, levede der en velhavende Præst i Boeslunde ved Korsøer, som blev kaldt Hr. Jochum og var i sin Tid en anseet og agtet Mand. Fienden holdt sig meget til hans Huus, og han fandt sin Regning ved, for ikke at lide større Tab, at tage vel imod de svenske Officerer og at bevarte dem med det bedste, han havde, saa tidt de besøgte ham. Men efterjom Retten i Krigstider er hos den Stærkeste, maatte Præsten undertiden see paa, at hans Gæster, naar de havde spist og drukket, endda ikke vare fornsiede, men toge hver sin Soloffe og hvad andet, der fandtes paa Bordet af nogen Bærdi, og stak det hos sig. Præsten lod sig aldrig forstaae med, at han engang mærkede det, skaffede nyt igien, og uagtet han ofte havde talt med Kong Carl Gustav, beklagede han sig dog aldrig over nogen Fornærmelse, men tilkiendegav steds, at han var velfornsiet med de Svenskes Opførsel.

Dette gif saaledes hen, indtil Præsten en Dag blev buden at spise hos en af Generalerne, nogle mene hos Kongen selv. Da Maaltidet var forbi, tog Præsten sin Stæ, sin Kniv og Gaffel, gienste dem hos sig uden at tale et Ord derom, og lod, som om det saa skulde være. Man reiste sig fra Bordet, Præsten gjorde sig færdig til at gaae bort, men, da man mærkede, at han ei gav tilbage det, han havde taget, erindrede man ham derom, og tilkiendegav ham, at man meget maatte forundre sig over saadan en Opførsel. "Er det ikke en Skit i Sverrige?" svarede Præsten. Man undrede sig over dette Spørgsmaal, og sagde Nei. "Da har jeg troet det!" blev han ved, "thi saaledes have de Svenske altid gjort hos mig!" Ved den Leilighed blev det bekiendt, uden at Præsten kunde ansees for Anklager, og strax skal der være blevet befalet, at hans Sølvs skulde gives ham tilbage.

Kast's Koerflabslæsn. 1839. 180.

Svensken paa Durs.

Paa Durs, som ligger i Isfesiorden, har baade Præsten og Sognesogden fra gammel Tid af dobbelte Gaardes Jorde, og Anledningen hertil siges at være denne. I den svenske Krig tog en fiendelig Officeer denne D i Besiddelse og gjorde sig meget til af, at hans Konge havde lovet ham den, naar Krigen var endt, og glemte ikke at fortælle Bønderne, hvorledes han da agtede at fore sit Regimente. Men en Dag, da han lod sig vise om af et Par af sine

tilkommende Undersaatter, og de netop vare paa et dertil be-
 quemt, affides Sted, sloge de ham ihjel og begrove ham i
 Sandet. Men det rygtebes dog snart, at han var kommen
 af Dage, og da Morderne nu gave sig paa Flugt og und-
 gik Straffen, befalede den svenske Konge, at alle Mænd
 paa Den skulde springe over Klingen. Da lod Præsten og
 Sognefogden sig føre til Carl Gustav, som dengang laa for
 Kiøbenhavn, og hos ham udvirkede de ved deres indstæn-
 dige Bønner, at han estergav Dboerne den idømte Straf.
 Da dette, efterat Krigen var tilende, kom Kong Frederik
 den Tredie for Dø, stænkede han baade Præsten og Sogne-
 fogden hver en Gaards Jorder til dem, de tilforn havde haft.

De svenske Ryttere paa Samsø.

I Byen Loftsbjerg paa Samsø vises i en Bondestue
 adskillige Huller af Flintekugler i Døren, og siges det, at
 da Svensken var der paa Den, i det Aar 1658, toge nogle
 Ryttere en Skræbber og satte ham paa Bordet, befalendes,
 at han skulde sy, medens de skibde til Maals efter et Mærke
 i Døren, tæt forbi hans Hoved.

Granatæblet.

I Dvergade No. 6 i Odense skal der være en Stue,
 som endnu har samme Skikkelse, som for nogle hundrede
 Aar siden. Væggene ere prydede med gamle Malerier, og

under Loftet hænge endnu, efter den Lids Bjirlighed, Granatæbler. Her boede den svenske Konge, Carl den Tjende, da han i Krigens Tid reiste igiennem Fyen, og er det sagt, at som han en Dag sad der i Stuen, faldt et af Granatæblerne ham ned i Hovedet, hvorover alle vise Mænd, som hørte det, spaaede ham kun ilde. Til Erindring herom er ogsaa dette Æble fremfor alle de andre forgyldet.

Hand, Kong Frederik den Anden og Oluf Bagget.
Odense, 1837 9.

Jomfruspringet.

Dengang Svensken var i Odense, blev en ærbar Jomfru af nogle Svenske forfulgt, saa at hun tilsidst maatte søge Frelse for sin Ære ved at flygte op i St. Knuds Taarn. Og, da de ogsaa her efterstræbte hende, sprang hun ud af et af Lydehullerne paa Taarnet og faldt paa en stor Steen med saadan Styrke, at Stenen gav efter, og Mærket af begge hendes Fødder deri nedtrykkes. Og sees denne Steen med slige Fodspor endnu paa den Plads Klingenberg, lige udenfor Porten af det forrige St. Knuds Kloster.

Eft. Grimms Sagen. I. 212. Ibid. 417-418. Dittmars
Volksagen. 197.

Svensken i Kiærby.

Under Svenskens Ophold paa Bogense kom en fiendtlig Underofficer til en velhavende Bondesone i Kiærby og

tvang hende ved Trudsel til at vise, hvor hun havde giemt sine Penge. Konen maatte da føre ham ind i Storstuen, hvor hun viste ham en stor Egekiste, sigende, at hvad hun eiede, kunde han finde der paa Bunden. Men da nu Ransmanden havde aabnet Kisten og bukkede sig dybt ned deri, for at tage Pengene, lod Konen det tunge Kistelaag falde til paa ham, greb hans Kaarbe og skaffede sig saaledes denne Fiende fra Halsen.

Rask's Noerfabelæn. 1839. 350.

Brobygaard.

Paa Brobygaard i Fyen tiende engang en Ladefoged som var saarfast, det vil sige, at han ikke kunde saares. Dette kom ham saa meget desto bedre tilpas, som Fienden dengang var i Landet, og han havde derfor let ved at slaa en Mængde af dem ihjel. En Dag, siges det, gik han fra Gaarden hjem til sit Huus og traf der to fiendelige Soldater, som vare ifærd med at plyndre. Den ene af disse slog han strax død, men den anden var saa rap tilbeens, at han slap ud af Huset, men fik dog sit Banesaar paa den Banke ikke langt fra Gaarden, som kaldes Obense Banke. I det samme hændte det, at en af Fiendens Officerer kom kørende der forbi med sin Kone og et Barn, og da Ladefogden nu var kommen i Hejde, greb han ogsaa dem an, dræbte begge Forældrene og tog Barnet ved Benene og knuste dets Hoved mod en stor Steen. Derfor er

det endnu der paa Stebet uhyggeligt, og stundom høres der et Børneskrig, hvorfor man ikke gierne gaar der forbi, naar Mørket falder paa.

Den nævnte Banke kaldes Odense Banke, fordi man tilforn har kunnet see Odense derfra. Nu er denne Udsigt hindret ved Stoven.

Svensken i Haarslev.

I Haarslev huserede Svensken meget ilde. Alt By-folket maatte fly til Kirken, med hvad de kunde flytte af deres Eiendomme. Men ikke heller i Kirken vare de frelste fra Fiendens Efterstræbelser, og da Vinduene vare vel forsynede med tykke Jernstænger, saa at de ikke kunde trænge ind derigennem, udsaugede de et firkantet Hul paa den inderste Kirkebor og kom paa denne Maade derind. Samme Hul i Døren var endnu at see der, indtil for faa Aar siden.

Kaske Moerstabslæsn. 1839. 340, hvor adskillige andre Sagn om Svenskernes Ophold i Fyen ere optegnede.

Kierteminde Kirkegaard.

Paa Kierteminde Kirkegaard havde en dansk Officier en haard Dyst, i Aaret 1659, med ti Svenske, som der overfaldt ham. Men han værgebe tappert for sig og saarede de ni. Da fik han sit Banesaar af den tiende, og til Minde

herom blev hans Støvler og hans Kaarbe ophængte i Choret i Kierteminde Kirke.

Danske Atl. VI. 613.

Middelfarts Frelse.

Da General Wrangel i den svenske Krig kom til Middelfart, havde han besluttet, at Byen skulde lægges øde ved Jlb. Men Borgemeester Claus Madsens Enke, Ane Claus-Datter, som var en bemiblet Kone, samlede alt sit Guld, Sølv og rede Penge, bar det i sit Forklæde ud af Byen og formildebe dermed den grumme Fiende, saa at Byen blev staaet for denne Ødelæggelse.

Adlers Efterretn. om Ribe: By. 6te Saml. 76.

De Frommes Frelse.

Paa den Tid, da Svensken var i Fyen og tog der ilde affted baade med Gamle og Unge, blev et Par fattige Folk, som behoeve et lille, lavtliggende Huus i Udkanten af en Landsby, saa beængstede ved Fiendens Nærmelse, at de i deres Nød og Duide toge Tilflugt til Psalmebogen og floge op i den for at see, om ikke den Psalme, som de først traf paa, kunde give dem et godt Raad mod den Fare, hvori de vare stede.

De traf da paa den skionne Psalme: "Vor Gud han er saa fast en Borg", hvilken de andægtigen sang

Svend Poulsen og de Svenske.

Paa den Tid, da Svenskerne hærjede her i Landet, var Jungshoved Slot ved Præsto i Fiendens Bold, og Bonden leed meget ondt af deres haarde Gierninger. Saaledes fortæller, at de, blandt andre Grusomheder, affaar Brysterne paa en Kone, som ikke vilde vise, hvor hun havde giemt sine Penge, og at de i Riisbye jage alle Dvinder og Børn om Matten ud paa Marken, hvor de maatte lide Hunger, Torst og Kulde. Paa samme Tid var der en Skytte, ved Navn Svend Poulsen, som meest opholdt sig i Egnen om Bekkestov og Vinbyholt, saalænge Krigen varede, og anførte nogle Ryttere til stor Skade for Fienden. En Aften saae han en svensk Herre i et Bindue paa Jungshoved og skød ham, hvorefter han flygtede over paa Dremandsgaards Gods og stulte sig i Skoven for Svenskernes Efterstræbelser. Da han ved mange deslige Handlinger var bleven Fienden bekjendt, saa at de søgte at faae ham fangen, udklædte han sig engang om Vinteren som en gammel Kone og gik i denne Skikkelse til den svenske Leir, tilbydende sig, at ville vise dem, hvor Svend Poulsen laae i Skiul. Da fik han en Trop svenske Ryttere med sig og førte dem til Enefere, hvor der er en meget dyb Sø, hvilken paa den Tid var tilfrosfen. Men i den nærliggende Stov sneg han sig fra Troppen, aflagde sin Dvindebragt, satte sig paa sin lille, graa Hest og nærmede sig de svenske Ryttere nede ved Søen. Da de nu saae ham, raabte han høit: "Her er Svend Poulsen!" og red i det samme hen over Søen, hvor han vidste, at Isen var stærk nok til at kunne bære

ham. Men, da Rytterne satte efter ham, druknede de alle i Snesere Sø, og endnu, siges det, hører man paa en vis Tid af Aaret en besynderlig Lyd der i Søen. For denne og mange andre snilde Handlinger fik han siden af Kongen en Gaard, kaldet Hovgaarden, i Smidstrup paa Jungshoved, og en anden i Knudsbye ved Bordingborg.

Rinerva. 1807. Dec. Repholg's Beskr. over Baroniet Stampenborg. 46-48.

Præsten i Boeslunde.

I Kong Frederik den Tredies Tid, da Kiøbenhavn saa længe var beleiret af de Svenske, og hele Siælland var i deres Magt, levede der en velhavende Præst i Boeslunde ved Korsøer, som blev kaldt Hr. Jochum og var i sin Tid en anseet og agtet Mand. Fienden holdt sig meget til hans Huus, og han fandt sin Regning ved, for ikke at lide større Tab, at tage vel imod de svenske Officerer og at bevarte dem med det bedste, han havde, saa tit de besøgte ham. Men efterjøm Ketten i Krigstider er hos den Stærkeste, maatte Præsten undertiden see paa, at hans Gæster, naar de havde spist og drukket, endda ikke vare fornsiede, men toge hver sin Sølvsee og hvad andet, der fandtes paa Bordet af nogen Værdi, og stak det hos sig. Præsten lod sig aldrig forstaae med, at han engang mærkede det, skaffede nyt igien, og uagtet han ofte havde talt med Kong Carl Gustav, beklagede han sig dog aldrig over nogen Fornærmelse, men tilkiendegav steds, at han var velfornøiet med de Svenskes Opførsel.

Dette gif saaledes hen, indtil Præsten en Dag blev buden at spise hos en af Generalerne, nogle mente hos Kongen selv. Da Maaltidet var forbi, tog Præsten sin Stæe, sin Kniv og Gaffel, glemte dem hos sig uden at tale et Ord derom, og lod, som om det saa skulde være. Man reiste sig fra Bordet, Præsten gjorde sig færdig til at gaae bort, men, da man mærkede, at han ei gav tilbage det, han havde taget, erindrede man ham derom, og tilkiendegav ham, at man meget maatte forundre sig over saadan en Opførsel. "Er det ikke en Skif i Sverrige?" svarede Præsten. Man undrede sig over dette Spørgsmaal, og sagde Nei. "Da "har jeg troet det!" blev han ved, "thi saaledes have de "Svenske altid giort hos mig!" Ved den Leilighed blev det bekendt, uden at Præsten kunde ansees for Anklager, og strax skal der være blevet befalet, at hans Sølvs skulde gives ham tilbage.

Kast's Koerflabslæsn. 1839. 180.

Svensken paa Duro.

Paa Duro, som ligger i Isfesiorden, har baade Præsten og Sognefogden fra gammel Tid af dobbelte Gaardes Jorde, og Anledningen hertil siges at være denne. I den svenske Krig tog en fiendtlig Officeer denne D i Besiddelse og gjorde sig meget til af, at hans Konge havde lovet ham den, naar Krigen var endt, og glemte ikke at fortælle Bønderne, hvorledes han da agtede at føre sit Regimente. Men en Dag, da han lod sig vise om af et Par af sine

tilkommende Undersaatter, og de netop vare paa et dertil be-
 quemt, affides Sted, sloge de ham ihjel og begrove ham i
 Sandet. Men det rygtedes dog snart, at han var kommen
 af Dage, og da Morderne nu gave sig paa Flugt og und-
 gik Straffen, befalede den svenske Konge, at alle Mænd
 paa Den skulde springe over Klengen. Da lod Præsten og
 Sognefogden sig føre til Carl Gustav, som dengang laa for
 Kiøbenhavn, og hos ham udvirkede de ved deres indstæn-
 dige Bønner, at han estergav Dboerne den idømte Straf.
 Da dette, efterat Krigen var tilende, kom Kong Frederik
 den Tredie for Døe, skænkede han baade Præsten og Sogne-
 fogden hver en Gaards Jorder til dem, de tilforn havde haft.

De svenske Ryttere paa Samsø.

I Byen Løstebjerg paa Samsø vides i en Bondestue
 adskillige Huller af Flintekugler i Døren, og siges det, at
 da Svensken var der paa Den, i det Aar 1658, toge nogle
 Ryttere en Skrædder og satte ham paa Bordet, befalendes,
 at han skulde sy, medens de skøde til Maals efter et Mærke
 i Døren, tæt forbi hans Hoved.

Granatæblet.

I Dvergade No. 6 i Odense skal der være en Stue,
 som endnu har samme Skikkelse, som for nogle hundrede
 Aar siden. Væggene ere prydede med gamle Malerier, og

det endnu der paa Stedet uhyggeligt, og stundom høres der et Bærnesfrig, hvorfor man ikke gierne gaacr der forbi, naar Mørket falder paa.

Den nævnte Banke kaldes Odense Banke, fordi man tilforn har kunnet see Odense derfra. Nu er denne Udsigt hindret ved Stoven.

Svensken i Haarslev.

I Haarslev huserede Svensken meget ilde. Alt By-folket maatte fly til Kirken, med hvad de kunde flytte af deres Eiendomme. Men ikke heller i Kirken vare de frelste fra Fiendens Efterstræbelser, og da Vinduerne vare vel forsynede med tykke Jernstænger, saa at de ikke kunde trænge ind derigennem, udsaugede de et firkantet Hul paa den inderste Kirkebor og kom paa denne Maade derind. Samme Hul i Døren var endnu at see der, indtil for faa Aar siden.

Rasts Møestabslæsn. 1830. 340, hvor adskillige andre Sagn om Svenskernes Ophold i Fyen ere optegnede.

Kierteminde Kirkegaard.

Paa Kierteminde Kirkegaard havde en dansk Officcer en haard Dyst, i Aaret 1659, med ti Svenske, som der overfaldt ham. Men han værgebe tappert for sig og saarede de ni. Da fik han sit Banesaar af den tiende, og til Minde

rom blev hans Støvler og hans Kaarbe ophængte i Choret
Kierteminde Kirke.

Danske Atl. VI. 613.

Middelfarts Frelse.

Da General Wrangel i den svenske Krig kom til
Middelfart, havde han besluttet, at Byen skulde lægges øde
og øst. Men Borgemeester Claus Madsens Enke, Ane
aus-Datter, som var en bemiblet Kone, samlede alt sit
uld, Sølvs og rede Penge, bar det i sit Forklæde ud af
Byen og formildede dermed den grumme Fiende, saa at
Byen blev skaanet for denne Ødelæggelse.

Adlers Efterretn. om Ribe: By. 6te Saml. 76.

De Frommes Frelse.

Paa den Tid, da Svensken var i Fyen og tog der
de affted baade med Gamle og Unge, blev et Par fattige
folk, som beboede et lille, lavliggende Huus i Udkanten
af en Landsby, saa beængstede ved Fiendens Nærmelse, at
de i deres Nød og Duide toge Tilflugt til Psalmebogen
og sloge op i den for at see, om ikke den Psalme, som de
først traf paa, kunde give dem et godt Raad mod den Fare,
hvor de vare stebte.

De traf da paa den skønne Psalme: "Vor Gud
kan er saa fast en Borg", hvilken de andægtigen sang

Svensken paa Fangeland.

Da de Svenske i Aaret 1659 gik iland paa Fangeland, samlede Landsdommeren, Hr. Vincent Steensen, en-
 deel Mandskab og slog Fienden to Gange tilbage. Men i
 det tredie Angreb falbt han ved Annemosegaard. Hans
 Hustru var Fru Anna Hold. Hun hevne de sin Mand
 Død og betiente sig dertil af følgende List. Hun indbød
 nemlig endeel svenske Officerer til et Giestebud paa hendes
 Gaard, Steensgaard, og beverte de dem i den saakaldte
 Sommerstue, som endnu skal være smykket med endeel gamle
 Familiemalerier. Efterat hun i nogen Tid havde ladet sætte
 rigeligt frem af Drikkevarer for sine Giester, bleve de om-
 sider saa drukne, at de begyndte at styde til Maals efter
 Billeberne paa Væggen, men under den Leeg samlede hun
 Gaardens Folk og overrumplede Svenskerne, som alle bleve
 paa Stedet. Gulvet i samme Sommerstue skal, indtil for
 faa Aar siden, have baaret Mærke af dette Nederlag.

Efterretninger om gamle Borge. II. 27.

Brabrand-Se.

I Egnen om Aarhus ligger Brabrand Se. Her
 holdt de Svenske, da de 1658 vare i Jylland, et slemt Huus,
 hvorom der endnu fortælles. Præsten i Byen Brabrand blev
 af dem ophængt ved sit Skæg, men, da de vilde sætte over
 Søen, fik de ogsaa Løn derfor, idet Vaaden gik under med
 dem, og endnu findes jævnlig baade Hjelme og Sværd op
 af Søen.

Svenstrup-Holm.

Liimfiorden har i gamle Dage skaaret sig med utallige Fjorde ind i Landet, hvilke nu ikke findes længer. En saadan gik fra Aalborg halvanden Miil lige sydpaa indtil det Sted, hvor nu Herregaarden Bubberupholm ligger, og der støder man endnu undertiden i Torvegravene paa Levninger af gamle Skibe, især ved Svenstrup Holm, hvor der for et Par Aar siden blev fundet saa store Levninger af et Skib, at man ikke mægtede at optage dem.

Om denne Svenstrup-Holm fortælles, at da Svenskerne huserede der i Landet, toge de saa grueligt affted, at de i Løbet af et Døgn berøvede tre Byer alle Tagene og førte dem over paa denne Holm; ja, det siges endog, at Bønderne selv bleve tvungne til at udføre dette Arbejde. Men de huusvilde Bønder samlede sig om Natten og lagde Raad op, om hvorledes de skulde hevne denne Voldbegierning. De bleve da enige om, at liste sig over til Holmen, for der at ødelægge de Baade, i hvilke Svenskerne vare satte over, og da at ubhungre dem. Dette løffedes dem kun altfor vel, thi da Baadene vare borte, kunde Svenskerne ikke engang svømme fra Holmen, formedelst den Mængde Kor, som groede rundt om i Vandet, og nu blev der holdt Jagt, Dag og Nat, ved den smalle Indseiling til Holmen. I de første Dage saae man, hvorlunde Fienden ivrigt arbejdede paa at anlægge Skandses, af hvilke der endnu den Dag idag ere Spor tilbage. Senere hen lagde man Mærke til, at de holdt Jagt efter vilde Fugle, men ved den megen Skyden bleve snart alle Fugle stræmmede bort fra den lille D. Paa den tolvte

Dag leed de kienbeligt af Hunger, hvilket kunde iagttages deraf, at de saaes at krybe omkring paa Hænder og Fødder, eftersom de vare for svage til at holde sig opreiste. Men Bønderne vare ubarmhertige og lode sig ikke røre af denne deres Elendighed, saa at alle, som vare paa Den, yndeligen omkom. Da omfider Ingen mere rørte sig derovre, stak de til og udplyndrede Eigene, hvilke de derefter lagde i en Grav paa Kirkegaarden, og der sees endnu en bred Jordforhøining til sorgeligt Minde om denne ubarmhertige Gierning.

Palasken paa Mors.

En Bønde paa Mors eiede for endeel Aar siden en Palast, som fra den Tid, Svensken var i Landet, er gaaet fra Haand til Haand mellem Gaardens Eiermænd. Om den siges, at da en Dag en Svensker kom i Gaarden for at plyndre, traf han kun en gammel Kone hjemme og gav sig derfor ifærd med at giennemføge en stor Kiste. Men som han bukkede sig ned, rev hun Palasken ud af Steben og kløvede dermed hans Hoved, saa at baade han og Palasken bleve paa Stedet.

Schades Beskr. over Den Mors. 83.
 Kbhvns. Skilderie. 1807. 120.

Bonden fra Lemvig.

Kiøbstaden Lemvig er paa den ene Side indsluttet af høie Bakker. Der skete det paa den Tid, da Svensken var

i Jylland, at en Troop Ryttere henimod Aften nærmede sig Byen. Da Mørket allerede faldt paa, tvang de en Bonde til at tage sin Hest og vise dem Veien. Der de nu havde redet en Stund i Mørket og vare komne til Bakkerne, saae de Lys i en Gaard, som laae paa den anden Side Tiimskorben, lige over for Lemvig, og spurgte, hvad det var. "Det er Lemvig," svarede Bonden, "lader os nu ile til!" Herpaa gav Svenskerne Hestene Sporen, og med den raske Bonde i Spidsen, styrtede de alle ned af den steile Brink, hvor Lemvigs Borgere næste Morgen fandt deres Liig.

Et lignende Sagn fortælles i Fapes Norske Sagn. 210. "Randfordheldet"; atter et andet: "Junkeren fra Hallingdalen." Ibid. 233.

Svensken ved Aalborg.

Paa den Bante, under hvilken Norre Sundbye, ved Aalborg, ligger, findes Levninger af en Skandse og deslige, hvilke, efter et Sagn, almindeligen tilskrives de Svenske under General Wrangel, men, efter et andet Sagn, have de en anden Oprindelse.

Da Svensken faldt ind i Jylland, boede paa Bang en Herremand af de Høeger. Han samlede en stor Deel af Almuen og bevæbnede den, lod dertil opføre de ovennævnte Forskandsninger, for at holde Svensken ude af Bendsysfel. Da Wrangel kom til Aalborg, sendte han et Budskab over for at underhandle med Anføreren, men dette Sendebud blev dræbt af Bønderne nede ved Fiorden. Opbragt herover, samlede Wrangel sin hele Magt, gik over Fiorden og ad-

splittede Bondehæren. De fangne Bønder bleve da indespærrede i en stor Lade, som laa tæt Dsten for Præstegaardens Stuehuus, og lod han samme Lade stikke i Brand, for saaledes at tage Hevn. Da Ilden naaede de indespærrede Bønder, og de streg ynfeligt, raabte en af de svenske Soldater, som stod paa Post derved: "Hør! Musen hun piper!" Men Anføreren, Hr. Hoeg, flygtebe til Vang, og en Troop svenske Soldater sendtes efter, for at tage ham tilfange. Dog, ihvorvel de giennemsogte hele Gaarden paa det nøieste, fandt de ham dog ikke, thi han var imidlertid velforvaret i et Skab i Panelet.

Svensken under Skagen.

Ilden for Gammel-Skagen, der nu kaldes Høien, laa engang en svensk Flaade, som bestod Byn med sine Kanoner og vilde giøre Landgang. Da syntes det, som om alle Klitter og Bakker bleve skjulte af en Mængde Bevæbnede, der stod opstillet til Landets Forsvar, og en gammel Kone, som i tyve Aar havde været sengeliggende, lod sig ved Rygtet om Fiendens Nærmelse, høre op paa en høj Bakke, hvorfra hun kunde overse det Hele. Da ubraabte hun: "Saa skiont et Syn saae mit Die aldrig tilforn!" og lod sig derpaa bære til sit Huus. Men neppe var hun kommen hjem, for en rasende Storm reiste sig, i hvilken den hele Flaade gik under, saa at Rysten bedækkedes med Brag og Liig uden Tal.

Loftlunds Oprindelse.

En Aften, under den svenske Krig, kom en Rytter til Herrested By, i Ribe Stift, og spurgte om Bei, for at naae sine Kammerater. Da viste en af Bønderne ham ad en Bei, som førte ned i en Mose, men Rytteren undgik Faren, og da han mærkede, at han var bedraget, vendte han tilbage og stød Byen i Brand, for at hevne sig. Da maatte alt Folk fly bort fra den brændende By og søge ned i en, nedenfor Byen liggende, Lund, hvor der paa den Tid kun boede nogle Løstemænd. Først stulte de sig her, siden byggede de sig Gaarde, enhver paa sin forrige Løb, hvorved Loftlund=By først blev til, da Herrested var lagt øde.

Adlers Efterretn. om Ribe By. 6te Samling. 72.

Peder Spillemands Forræderi.

Da Svensken var i Andsager Sogn ved Ribe, holdt de der saa forfærdeligt Huus ved Brand og Plyndring, at Bønderne, især fra den østlige Deel af Sognet, maatte flygte bort og søge Skiul i Heden. En halv Miil Vest for Heinsvig By er der nogle Sandbanker, omgivne af Moser og Engbund, saa at kun de, der kiende Stedet, kunne finde Bei derigienem. I disse Sandbanker, hvorhen Beboerne af Heinsvig Sogn og fra Grindsted stulte sig, fandt ogsaa Mændene fra Andsager et Tilflugtssted for dem selv og deres Koner og Børn, og de grove sig Hul ind i Sandet, saa at hver Familie havde sit Hul med fælleds

Indgang. Mændene vare væbne og stiftedes til at staa paa Udkig. Men i Byen Heinsvig var der en Peder Spillemand, som forraadte dette Stiulested til en Troop af otte svenske Ryttere og viste dem Vei igiennem Moserne. I hvorvel Fienden saaledes kom bag paa Forposten, fik han dog Tid til at affyre sin Bøsse, paa hvilket Signal Bønderne styrkede bevæbne ud af Hulerne og sælbede i den første Salve syv Ryttere. Derefter forfulgte de den ottende, som ogsaa blev dræbt, og da Forræderen, Peder Spillemand, tillige faldt i deres Hænder, blev han til Straf levende nedgravet i en Sandbank ved Sogaard der i Sognet.

Kblders Efterretn. om Ribe. 6te Samling. 81.

En bortført Dreng.

Da Brandenburgerne i Aaret 1659 droge igiennem Winding Sogn ved Ribe, toge de en trettenaars Dreng og to Plage med sig. Drengens Broder fulgte derfor i lang Tid bag efter Regimentet, og ved hans Hiælp undslap den fangne Dreng, og begge stulte sig nu i en Lyngstal. Men der blev Drengen snart igjen fundet, og nu bandt de ham til en Hestes Hale og førte ham saaledes videre. Lidt blev samme Dreng af dem solgt til nogle andre Ryttere for een Rigsdaler; disse solgte ham igjen, og saaledes gik han længe, ved Salg eller ved Gave, fra Haand til Haand. Men da han kom til Brandenburg, fik han i Li-

den en af Kurfyrstens Gaarde, giftede sig der og kom omfjer med Kone og Børn tilbage til sin Fødeby.

Adlers Efterretn. om Ribe. 6te Samling. 88.

"Stalden" ved Givskud.

Paa Givskud Hebe, Nørvangs Herred, Ribe Stift, er der et Sted, som kaldes "Stalden". Dette Navn skal hidrøre fra den Tid, da Svensken var der i Landet, thi da havde en Deel Bønder her deres Opholdssted nebe i Jorden. Og saasom der var et Væld vernebe, behøvede de ei at trække Hestene op, for at vande dem, og selv kom de kun op om Natten for at skaffe sig nogen Føde.

Hist. Tidsskrift. II 2. 236.

Svensken i Skodborg Præstegaard.

Paa den Tid Svensken faldt ind i Jylland, var Hr. Jakob Buch Sognepræst til Skodborg i Ribe Stift. To Gange havde han fristet den Ulykke, at blive aldeles udplyndret, da han, syg og sengeliggende af den haarde Medfart, han havde lidt, tredie Gang fik Besøg af et Streife-parti af Fiender i sin Præstegaard. Men da Alt var taget af dem, der havde været der først, bleve de saa forbittrede, at de slæbte den syge Mand ud af Sengen og helbede gloende Afse ned ad hans blottede Ryg, saa at han efter disse Piinser maatte opgive Landen.

Svensken i Vandelby.

I.

I Tyrilsherred, Viborg Stift, huserede Svenskerne frygteligt, især i Nørup og Randbøl Sogne. I Vandelby er der en Gyde, som endnu fra den Tid bærer Navnet "Svæltegyden," thi der skal det være skeet, at de ubskiere Indvoldene af en Fange, bandt ham med dem til en Pæl og pidskede ham tilbøde.

II.

I samme By boede en meget rig Mand, som hemmeligt havde nedgravet sine Penge. Dette havde en svensk Officer faaet at vide, og han reiste derfor ud til Bonden, som han truede med Døden, saafremt han ikke aabenbarede, hvor Pengene vare skjulte. Bonden bød ham da, at gaae med ud i Faarefolden, men da de stode for den lille, lave Dor, vilde Officeren ikke gaae først derind. Da udbrod Bonden: "I Danmark er det Skik, at den Fremmede gaaer først!" Og da Svenskeren lod sig dertil overtale og bukkede sig, for at komme ind giennem den snevre Abning, greb Bonden en Pistol frem af Barmen og ihjelskød ham paa Stedet.

Hist. Tidsskrift. II. 2. 230.

Hr. Søren og de Svenske.

Bed det Aar 1628, da de svenske Tropper vare i Jellinge, blev Stedets Præst, Søren Stoffensen mistænkt

af Fienden for at staa i Brevverling med Kong Christians General. Og da nu Budet, som pleiede at gaae med saadanne Breve, blev opfanget og undersøgt, fandtes Brevet skjult i hans Vandringstøv. Desformedelst blev bemeldte Præst af Svensken ynkeligen taget af live, idet de nemlig ophængte ham over Kirke døren, — nogle fortælle, ved Stiegget, — paa en stor Krog, som der vides den Dag idag. Saaledes skal han have hængt der i adskillige Aar med udspilede Been, inden han blev nedtaget. Men efterdi Kirken saaledes ved ham var blevet vanæret, blev han, da han var nedtaget, først ophængt i en Galge og derefter begravet i den saakaldte Galgehoi ved Byen.

Af Mss. Thott. Encom Jellingense. Res. Atl. VI. 749. Marmora Dan. 79. Danske Atl. V. 989. I Jellinge Præstegaards Archiv opbevares en gammel Liber daticus, hvori fortælles:

”Hr. Soren Stefensen, føddt i Virst, blev ohngefehr Ao. 1628 fangen bort fordt til Haderslev aff de Kæserlige, for correspondence hand skulle haafft i Tyeu med voris Folk, hvor hand i fængslet tog livet aff sig selv, oc blev siden hans legom hidferdt til Jelling oc paa marken ophængt.”

Denne Sofren Steffensen var først, 1614-1619, Præst i Veile og Rector ved den latinske Skole. Fra 1619 til 1628 var han Præst i Jellinge og Hoyer, da han, som ogsaa Thura i sit Mss. Valvæ Scholæ apertæ, beretter ”misorabili morte periit ab hostibus trucidatus.” Hist. Tidsskrift II. 2. 186.

Svenskerne ved Gaarslef.

Da Svensken kom ind i Landet, flygtede mange Bønder fra Gaarslef og omliggende Egne med saamange Lev-

netdmibler, som de ihast kunde samle, over i Biergeherred til et af "Enkedronningens" Godsfer, "hvor Svensken ikke turde komme," medens Andre søgte Etal i Marker og Skove.

Svenskerne søge Leir paa de saakaldte *Byggested-*agre ved Gaardslef, og derfra kunde de overset hele Byen og bemærke, hvor der i Gaarden viste sig at være *Lys om Natten*, hvilket var dem et *Legn* paa, at de bortflygtede *Beboere* vendte tilbage, for at hente noget. Saaledes saae de en *Nat*, at der var *Lys* i det *Huus*, hvor nu *Smeden* boer, og sendte derfor nogle *Krigsfolk* derhen, for at *overrumple* Huset. Men der gik det dem ilde, thi et *Par stærke Karle* dræbte dem paa *Stedet*, hvorfor der siden paa dette *Sted* blev holdt saa stærk *Vagt* af Svenskerne, som vilde *hjerne* sig, at *Jungen* siden turde komme dette *Huus* nær.

"Høist mærkelig" bemærker L. Becker, som har meddeelt dette Sagn, "er den Efterretning, som indeholdes i Sagnet, at *Bønderne* flygtede over til et af *Enkedronningens* Godsfer, hvor *Svenskerne* ikke turde komme. Sandsynligviis menes hermed *Rosenvold*, som ligger lige over for *Gaardslef* og paa den *Lid* tilhørte *Ehristian den Fierdes* Gemalinde, *Kirzine Wunk*; at *Svenskerne* ikke turde komme derhen, er meget rimeligt og vistnok udenfor al *Tvivel*, da *Corfis Ulfeld*, som ledsagede den *Svenske* Konge paa *Feldttoget* mod *Danmark*, var gift med hendes *Datter*."

Fredericia's Indtagelse.

Da de *Svenske* i *Maret* 1657 faldt ind i *Holsteen*, flygtede *Adelen* og dens *Folk* tilligemed *Sogne-Rytteriet*,

til hvilket to af hver Sogn vare udfkrevne, og det fortælles at Hr. Baldemar Daac paa Lerchensfeld, som og var med, undløb i een Sko og een Støvle. Da de Svenske kom til Fredericia, blev den indtaget, og dette skal, efter Vidnesbyrd af Folk, som selv vare med, være skeet paa følgende Maade. Anders Vilbe befalede en Dag, at rydde Porten og at oplade den for Svensken, i den Hensigt — som det blev foregivet — at naar de marscherebe ind, skulde Garnisonen være posteret paa Volden indenfor og skyde paa dem. Saaledes blev Planen ogsaa sat i Værk, men da Fienden marscherebe ind, var der ingen, som commanderede Garnisonen at løbne et Skud. Dette Forræderi mærkedes først for sildigt, og Garnisonen blev taget til Fange. Men en Soldat af den, som stod nær hos Anders Vilbe, hevnebe det paa ham, idet han med sin Flint slog ham død til Jorden.

Af et gammelt Mscr.: Kiuds Herreds Kronike af C. Lhestrup.

Hr. Peder Dorsch.

Da Fæstningen Frederiks-Øbbe, siden kaldet Fredericia, i Aaret 1659 holdtes besat af Svensken, stod Præsten Hr. Peder Dorsch *) en Dag for Alteret, som han fik Ordre, at bede for den svenske Konge fra Prædikestolen. Men han svarede, at han havde kun een Gud at bede til og een Konge at bede for. Da man efter dette Svar lod ham vide, at saafremt han ikke vilde adlyde, da skulde han ved sin Hiem-

*) Hans Son forandrebe Navnet til Dorschens.

komst finde sin Præstegaard i lys Lue, svarede han: "Hvad min Gud vil, det skee! altid er hans Villie den bedste!"
 Og da han kom tilbage, stod Præstegaarden i Brand, ihvorvel der var betalt en Sum Penge, for at den skulde staaes.

Adler, Efterr. om Ribe Bp. 6te Saml. 76. cfr. Danske Aft. V. 912.

Polakkerne og Præsten.

I.

Da Svenskerne havde hærjet i Jylland, kom i Aaret 1659 en stor Mængde Polakker og Brandenburgere, for at jage dem ud, men ihvorvel de kom som Venner, vare de dog ligere Fiender i deres Fremfærd.

Paa den Tid var Hr. Rasmussen Sognepræst for Hale og Lørring, i Brabsherred, Skanderborg Amt. Da han havde hørt, hvorlunde disse Venner fore frem, skulde han betimeligt alt sit Solvtoi og alle sine rebe Penge i Bagerovnen og tilmurede den derefter. Dette var imidlertid blevet iagttaget af en polsk Speider, som foran sine Kammerater listede sig omkring, og han ilede da tilbage til Hale Kro, hvor endeel Krigsfolk sad og svirede, og dem fortalte han, hvad han havde seet i Præstegaarden, idet han tilbød sig at ville give dem Anviisning paa Præstens Solvtoi. Ved dette Budskab jubelede Polakkerne og fordoblede nu Sviren i glub Forventning om derefter at undersøge Præstens Bagerovn. Men i Kroen sad desforuden nogle Mænd, som vare Sognepræsten hengivne, og en af dem fandt ubemærket Leilighed til at liste sig bort, for at give Hr. Ras-

musfen Underretning, om den Fare, som truede ham. Ved dette Budskab ilede Præsten ufortøvet med at udtage sit Gods af Dvnen og at nedgrave det i Haven, og da dette var vel gjort, sagde han sin Hustru som saa: "Paa det at din Fremtid maa blive sikket, har jeg skjult mine kostbareste Sager paa et Steed, hvilket jeg endnu ikke vil tilkjenbegive dig. Men skulde det skee, — som Gud forbyde! — at jeg skulde blive dræbt af Polakkerne, da har jeg, for at underrette dig om, hvor vort Solvtsøi ligger skjult, nedlagt en Seddel under et Bræt bagved Alteret; men lov mig med hellig Eed, at du i intet Tilfælde vil søge denne Kundskab, førend Fienderne ere dragne ud af Landet!" Kort Tid efter kom Polakkerne til Præstegaarden, og da de nu mærkede, hvad der var foregaaet, medens de tovede, bleve de saa forbittede, at da Hr. Rasmusen en Dag førte fra Hale til sit Anner, Lørring, for der at holde Gudstieneste, slæbte de ham af Bognen og struede Hiernefalken fra hans Hoved", saa at han paa Steedet opgav Anden.

Hist. Tidsskrift II. 2. 234.

II.

Ikke alene mod Mænd, men ogsaa mod gamle Dvinder og Børn øvede de keiserlige Tropper gruelige Voldsomheder. En ældgammel Præstente i Størring, Framlev Herred, Aarhus Amt, som næsten gik i Barndom, nedgravede sine saa kostbarheder, men hun blev, til Straf derfor, roget ihjel i en Dvn.

Disse Sagn ere blevene opbevarede af en værdig, gammel Kone i Beile, hvis Oldemoder var gift med den ovenfor nævnte Præs Rasmussen i Hale.

Polakken.

Da Polakkerne vare i Jylland og plyndrede allevegne, skulde Præsten i Urlev, mellem Beile og Horsens, endel Sølvtoit og andre Kostbarheder i Altret. Da nu Fienberne havde forladt Egnen, sendte Hr. Søren sin Pige hen i Kirken at hente det Gienste tilbage. Men som hun havde faaet det ihænde og aabnede Kirkeboren, for at begive sig hjem, saae hun en Polak, som stod lige foran Døren. Dog tabte hun ikke Fatningen ved denne Skræk, men greb i Hast et svært Stykke af Sølvtoiet, som hun bar, slog ham dermed i Hovedet saa voldsomt, at han diebliffeligen styrtede død til Jorden. Heldigviis var denne Polak en Efternoler, saa at det lykkedes, at faae ham begravet ude paa Marken, uden at hans Kammerater fik noget derom at vide.

L. Beckers Orion. I. 2. 249.

Polakkerne ved Thyrsbæk.

Ved Thyrsbæk Strand, Hatting Herred, Aarhus Stift, fandtes endnu for nogle Aar siden to Fisserhuse, af hvilke det ene var faldefærdigt og blev nedbrudt, det andet er nyligt blevet opbygget igien. Paa det Sted, hvor dette nu ligger, laae tidligere en Hytte, som kaldtes gamle Jens Fissers Huus.

Da de Svenske vare her, toge de alt Dvæget bort med sig, saa at der, da Polakkerne kom, var næsten intet tilbage for dem, hvorover de afftedkom mange Voldsomheder. Saalebes kom en Dag en Flok Ryttere ned til Fisserhuset og forlangte, at Fisseren, som hed Peer Madsen, skulde svømme deres Heste. Men medens han var hermed ifærd, hængte de hans Kone op i Skorstenen og rogede hende ihjel. Da nu Manden ude i Stranden horte hendes ynkelige Skrig og vel vidste, at han ikke kunde frelse hende Livet, kastede han sig af Hesten og druknede. Derfor seer man endnu stundom en Mand tilhest og uden Hoved der, og paa det Sted, hvor Baabeliet for var, høres ligesom om Klarer kastedes i en Baad.

Hist. Tidsskrift II. 2. 234.

Pigen i Gaarslef.

Læst ved Beile Fiord, nogle faa Mil fra Fredericia, ligger Gaarslef Sogn, Anner til Piedsted, hvilken By i Krigens Tid blev meget plaget af Polakkerne.

Saalebes blev der en Bondepige, ved Navn Marthe Hansbatter, forfulgt lige op i Kirkeetaarnet af en polsk Rytter, som vilde voldtage hende, og, da hun ingen anden Udvei fandt til at frelse sin Ære, gav hun sig Gud i Bold og styrte sig ud fra Glambullet i Taarnet, eftersom hun hellere vilde omkomme, end leve med Vanære. Dog — Vorherre stod hende bi, og hun kom ikke alene uskadt til Jorden, men und-

Kap Polakkens Forfølgelse, blev siden gift og tilbragte sine sidste Dage som en hæderlig Enke i Frebericia.

Hist. Tidsskrift II. 237. Et lignende Sagn "Jomfruspringet" er fortalt Pag. 78.

Polakhullet ved Rosenvold.

Paa Rosenvolds Gods, ved Veilefiord, vises der i Starrobo Stov, i den saakaldte "Drendal", en meget dyb Grube, som bærer Navnet, Polakhullet; thi paa dette Sted siges Bønderne at have ihjelslaaet en stor Mængde Polakker og at have sliult deres Liig. der i Gruben.

Polakkerhulen.

Imellem Thyrsbæk og Veile er et Sted, som kaldes "Polakkerhulen." Derom siger Sagnet, at det kaldes saa, fordi tre og tyve Polakker i Krigens Tid her ere blevne ombragte; hvorimod Andre ville vide, at det var de Sørovere, hvis Hierneskaller nu findes indmurede i Veile Kirkes nordre Capel *), og er det ikke at sige, hvormange Forbifarende der Tid efter anden ere blevne beængstede af Spøgeri paa dette Sted.

*) cf. Danske Atlas. V. 942.

Hans Nielsen og Polakkerne.

I Klovborgsogn, i Jylland, ved den By Skade, er en Hebe, kaldet Notvig Hebe. Der sees endnu en Steendybsø, hvilken er sat til Minde om Hans Nielsen der fra Sognet. Paa den Tid Polakken var i Thyrstingvradsberred, øvede han megen Vold og tog hart affled i Lørring, Kale, Hiortsvang, Thyrsting og Klovborg. Der plyndrede han Mand og Kvinde og drev Dvæget i Hob til Stougaard, hvor han saldbød det, saa at Bonden saare ofte der maatte købe sin egen Ro, og omsider kom det saavidt, at man for fire Skilling danst kunde købe det bedste Hoved.

Engang kom til Skade Præstegaard sytten Polakker og en Underofficer. De aabnede alle Giemmer og borttog, hvad som helst enhver vilde. Først begierede de Spise og Drikke, dernæst endogsaa Præstens Døtre og Piger. I denne store Nød raadede Aulskarlen, Hans Nielsen, Præstefonen, at hun kun skulde sætte dem for af Drikkevare mere, end de begierede, sigende, at han da selv vilde sørge for Resten. Da nu Polakkerne vare drufne, gif Karlen ind til dem, og uden at de gave derpaa Agt, stjalte han alle deres Baaben, tog selv en Sabel og raabte: "Staaer op Karle! her er Piger at dansse med!" og maatte de da en efter anden lade sig binde Hænderne paa Ryggen. Saa drev han dem foran sig, sigende, at han vilde føre dem til deres Oberst, at de skulde have Straf af deres Gierning. Og der de nu i godt Haab lode sig drive, hvor han saa vilde, førte han dem ud paa Notvig Hebe og lod dem der gjøre

Holbt. Da lovede han og sagde, at hvo af dem, som vilde skyde de andre, han skulde have Frihed for Straf. Og var der da En iblandt dem, som talede Dansk, og han tog med Glæde imod Tilbudet. Da bleve hans Hænder frigiorte, og han stød paa Stand de andre ned. Men efterat dette var skeet, spurgte Hans Nielsen ham, hvo han var, og, der han havde givet til Svar, at han var dansk Mand, gav Kolskarlen ham en dødelig Bunde giennem Brystet, efterdi han havde været deelagtig i Ublændingenes Uterligheder og Fremfærd. Saa begroves de alle tilhøve i Sandet, og hin Steenbysse blev sat derover, paa det at Hans Nielsen skulde have Ære af sin Gierning.

De Keiserlige i Rindsherred.

I Maart 1626 ved Middagsstid gjorde de Keiserlige Indfald i Jylland, og saasom man her i mange hundrede Aar ikke havde seet en Fiende, forarsagede dette en stor Frygt baade hos Høie og Lave. "Rinds Herreds Knaber" meente dog at ville værge for sig og havde til den Hensigt afkastet Steenild-, Simested-, Skindrup- og Lilleveile=Broer, og laae Keiserens Folk nogle Dage for hver Bro, medens Bønderne paa den anden Side formeenete dem Overfarten. Omfæder stak de Keiserlige en hvid Fane ud, og da de havde erfaret Dybet i Aaen, trak deres Anfører sin Hest over en bred Bielle, som laae midt i Aaen, og førte saaledes de Andre over Aaen efter sig. Og da de mestendeels vare redne Bøndernes

Hær forbi, undløb bispes Anfører og de selv bag efter ham, og bleve mange af dem dræbte.

Ved Skindrup Bro laa der — som sagt, — ligeledes en Hob Bønder og et Parti af de Keiserlige. En Dag gif en af de Keiserlige op paa Thinghøi og drog sine Hoser ned for at forhaane Bønderne, som laa paa Skindrup Mark. Men bispe fik Bartel Skytte paa Lynderupgaard, om hvem det sagdes, at han havde Friskud, til at see til, om han ikke kunde ramme den Keiserlige, og han rammede ham, saa han faldt ned med det samme.

Karsagen til at de Keiserlige kom saa stærke her ned i Landet, siges at have været den, at Bendelboerne havde samlet alle Baade og Færger til sig og vare ligeledes forsamlede for at hemme de Keiserliges Overgang; men bispe fik Kundskab om, at de kunde vade over ved Harboøret, og saa gjorde de, som bagpaa Bendelboerne og Thyboerne, for bispe mærkede det, og der blev et stort Nederlag paa dem.

Forøvrigt blev dog mange af de Keiserlige omkomne rundt om i Rinds Herred, hvor Bønderne traf paa dem i Smaapartier. Dog faldt det undertiden vanskeligt nok at faa Livet af dem, eftersom mange af dem kunde den saakaldte "Passauiske Kunst", nemlig at giøre sig haarde for Stub og Baaben, og saadanne maatte Bønderne qvæle, eftersom de ikke kunde dræbes paa anden Maade.

Af et gammelt Mscr.: Rinds Herreds Kronike af E. Thestrup.

Jellinge efter Krigen.

Efterat de Svenske og Polakkerne vare dragne ud af Landet, stod Jellinge Sogn næsten ganske øde. Kun nu og da streifede et enkelt Menneske over de ødelagte Marker, for at udsee sig en Fremtids Bolig. Saaledes kom ogsaa en Mand fra Thy og traf der en Kvinde fra Skaane, som strax friede til ham med de Ord:

"Na vil du være min Mand,

"Saa vil a være din Kone!

"Du er fød i Thyeland,

"Og a er fød i Stone!"

Derefter valgte de et Stykke Jord og byggede der.

Gule Trær.

Dengang da de Svenske og Polakkerne vare i Egnen om Beile, flygtede Beboerne for dem og skulde sig i Marker og i Skove. Ikke langt fra Gaarden Rosenvold vistes indtil for nogle Aar siden en gammel, huul Eg, i hvilken en Kone i hin Tid skal have boet, og siges det, at hun endog havde sin Spinderok berinde hos sig.

Ogsaa i Daugaard Skov skal man have paavist en huul Eg, hvori en heel Familie skal have haft Tilhold under Krigen.

Brandenburgere.

Paa flere Steder i Jylland vorer der imellem Havren et Slags guult Ulkrud, som almindeligen kaldes "Branden-

borgere." Dette Navn skal være det tillagt, forbi det, efter gamle Folks Fortælling, først sporedes efter den Tid, da Brandenborgernes Feste, under Krigen 1659, havde været her i Landet.

Christiansø.

Nordost for Bornholm, i Østersøen, ligge tre smaa Der, Erteholmene kaldte. De høre nu til Danmark, men der var en Tid, da de vare upaaagtede, som de vare ubeboede. Om hvorledes de kom under Danmark, fortælles følgende Tilbragelse.

Kong Carl den Ellevte skal først have besluttet, der at lade anlægge en befæstet Havn, og til den Hensigt stak en Admiral i Søen med en Afdeling af den svenske Flaade, som laae ved Carlskrone. Samme Admiral modtog ved sin Afreise en forseglet, kongelig Ordre, hvilken han først skulde aabne, naar han havde naaet en vis Høide i Søen. Men Admiralen havde ombord en Hund, som var oplært til at bringe igjen, og saasom den var særdeles yndet, havde den jævnlig sin Gang i hans Kahyt, hvor den nu og da forlystede sig med, hvad den kunde faae fat paa. Saaledes fik den en Dag den kongelige Ordre i Fladen og bragte den sønderlidt ud paa Dækket, hvor Admiralsens Kammer-tiener blev opmærksom paa Papiret, tog det fra Hunden og undersøgte det. Og da han nu deraf kom til Kundskab om Flaadens Hensigt, stak han uformærkt Stumperne af denne Ordre til sig, flygtede dermed til Sjælland og for-

raadte denne Sag for Kong Christian den Femte, som da lod Verne besætte af danske Tropper, tog dem i Besiddelse, og kaldte den største af dem Christiansø.

Pontopp. Theatr. Daniæ. I. 140. Danske Hist. III. 230. C. B. Hertel, Beskr. af Christiansø. 6.

II. Om historiske Personer og Familiefagn.

Oluf Bagger.

Paa Kong Frederik den Andens Tid boede i Odense en overmaade rig Mand, ved Navn Oluf Bagger. Han var godt anstrevet hos Kongen, og det fortælles, at da denne engang besøgte ham, lod han gjøre Ild i Kaminen og varmede det hele Værelse med Kaneel. Da nu Kongen undredes over sliig kostbar Ild, fremtog Oluf Bagger en Mængde Reviser og Papirer, efter hvilke han havde store Summer tilgode hos Kongen, og fastede dem alle ind i Dvnen *). Da gav Kongen ham Rettighed til at monte en vis Mønt **), hvorover Oluf Bagger lod sin Gaard i Overgaden dertil indrette, og kaldes endnu det Stræde, som løber langsmed dens østre Side, Møntestrædet.

Der nu Oluf Bagger blev gammel, havde han tolv Børn; men efterdi hans Rigdom var betydeligen formind-

*) "Denne Anekdote, der maaskee med større Sandsynlighed fortælles "at have fundet Sted mellem Keiser Carl den 5te og de augsburgske "Handelsforster, Fuggerne, taber meget i indvoortes Rimelighed "ved den Omstændighed, at Kong Frederik ved et Gavebrev af "13 Dec. 1564 har Pantet Oluf Bagger Opreisning for hans lidte "Stade ved Afstaelsen af Magdalene Mikels Løde og Tollelund." Handt, Indbydelseskrist: Kong Frederik II og Oluf Bagger. Odense, 1837. 5.

***) D. Atl. VI. 609.

stet, vilde ingen af dem tage sig af den Gamle. Da kaldte han engang alle sine Børn for sig og fremtog i deres Nærværelse et saare tungt Skrin, lovende, at den, som vilde føde ham indtil hans Dødsdag, skulde have dette. Nu viste de sig alle foielige og kiærlige, men da den gamle Faber var død, og de aabnede Skrinet, fandt de, til Straf for deres ukiærlige Sind imod ham, at det var fyldt med tunge Kampesten *).

Fru Mette Banners.

Den sidste Banners Frue paa Frederiksgave, i Fyen, Fru Mette, var en ringe Bondepige fra Stubberup, som tiende der paa Gaarden og saaledes behagede Hr. Christian Banner, at han tog hende til sin ægte Hustru. Men for aldrig at glemme sin Herkomst, havde hun indtil sin Dødsdag sin Malkebotte, sin Malkestol og sine Træsko staaende paa sit Natbord. Nu ligger hun begravet i Dalum Kirke.

Wedel Simonsen, Samlinger til Hagenskøvs Høistorie. 90., hvor det tilføies, at hun var "af god gammel Adel;" hendes Familienavn var Mette von der Kuhla. Sagnet tilskrives der hendes Iver for Meieriet.

*) I Hans' ovennævnte Indbydelseskrift siges, Pag. 20, at der i Skrinet fandtes en Stof med Paaskrift:

"Hvo, som giver, til han ligger,
Stof staaer, til han ligger."

Om en Indskrift paa Oluf Baggers Gaard, der 1836 er nedbrudt, see Mast's Morflabskrøning. 1839. 543. Efr. Nyrup's og S. Abildgaards antiq. Reise. 101 seq.

De Billers Vaaben.

I den adelige Familie Billes Vaaben, findes en Dverg eller liden Bildmand. Hertil siges Anledningen at være denne:

Da der engang, for mange hundrede Aar siden, indtraf en stor Tørke over Landet, saa at alle Vandmøller maatte staae, og Folk ikke kunde faae deres Korn malet, gif en Herremand af de Billers Slægt i sin Gaard, meget bedrøvet og nedslagen. Da kom til ham en liden Dverg, som var ganske laadden over hele Kroppen og havde i sin Haand et Træ, der var oprykket med Roden. Som han saaledes stod for Herremanden, spurgte han ham, hvi han var saa bedrøvet. Dertil svarede Hr. Bille: "Hvad kan det nytte, om jeg siger dig det, da du dog ikke kan hjælpe mig?" Dertil svarede Dvergen: "Du er bedrøvet, fordi du ei kan faae dit Korn malet, og du har dog mange Børn og Folk, som trænge til Brod! Men jeg skal vise dig et Steed paa din egen Grund, hvor du kan bygge syv Møller, som aldrig skulle mangle Vand!" Og da han nu havde viist Hr. Bille Steedet, byggede denne syv Møller, som endnu den Dag idag findes ved Ellebro Dam og aldrig staae for Vand, hverken Sommer eller Vinter.

Samme Dverg siges, at have givet ham et lidet, hvidt Horn, hvilket, saalænge det var hos hans Slægt, skulde holde den i Velstand, og skal dette Horn i lang Tid have været bevaret paa Søholm *) i Siælland.

*) Søholm ligger i Magleby Sogn, Stevns Herred, og har længe tilhørt Familien Bille; nu ligger denne Gaard under Giorstev Gods.

Miscell. Rostg. No. 25. 495. L. Becker, Herregaarden Egeskov i Fyen. Aah. 1840. 11. Der skal ligge en Bille begravet i en Hoi under aaben Himmel ved Aalingemagle. Paa denne Hoi laae tilforn en Kampesteen, i hvilken var udhugget de Billers Waaben med den Indskrift: "Her ligger begravet Hr. Themme Bille af Aaling. 1230. Samme Steen er siden spjttet og lagt til Grundvold under et Huus.

Tyge Brahe.

Da Tyge Brahe engang var til Bryllup, kom han der i Skænderi med Hr. Manderup Parsberg, og der de nogle Dage derefter mødtes i en Julestue, kom det imellem dem saavidt, at de drog deres Kaarder og gif hinanden ind paa Livet. Og mistede Tycho Brahe i denne Strid sin Næse, saa at han for at skjule denne Legemsbrøst, maatte lade sig giøre en Næse af Guld og Sølvs, saa kunstig, at man ingenlunde, ved at see den, kunde tro andet, end at den var af Kiød og Blod. For at være sikker, om den skulde falde af, gif han altid med Liim iommen.

Hoffmanns Efterr. om danske Adelsmænd. III. 4.

Fru Sophie Brahe.

Da Tyge Brahe, efterat være faldet i Unaaide ved det danske Hof, levede hos Keiseren i Prag, drog hans Søster, Fru Sophie Brahe, som var en saare lærd Dame, ogsaa ud af Landet, for at besøge sin kære Broder. Men da hun kom hidhen, var han alt afgaaet ved Døden, og

afsom hun nu i dette fremmede Land hverken havde Slægt eller Venner, som kunde tage sig af hende, blev hun deraf forarmet, at hun tilsidst maatte lade sig det befalbe, at de paa Torvet og at udsælge et og andet Smaaaftram. En Dag, som hun der sad, gik en ung, reisende Herre forbi, og kiendte hun, ved at see en Signet-Ring, som havde paa Fingeren, at det var hendes egen Søn, George Lott, som paa sin Reise nu var kommen til Prag. Da tog han hende under sin Beskiemmelse og førte hende hjem med til Danmark, og den Ring, paa hvilken hun havde gienkiendt sin Søn, blev fra Slægt til Slægt opbevaret i Familien.

Danske Magazin III. 23, hvor denne Fortælling erklæres nu at være et Sagn i Familien. Det tilføies, at Ringen "findes endnu (1747) i et fornemme Cabinet."

Hr. Eske Brok.

Hr. Eske Brok, som boede paa Bimmelstoft, gik en Gang i Marken og slog hen i Veiret med sin Kiep. Og loi der da pludseligen, idet han slog, en Hat hen for hans fødder, hvilken han lod Tjeneren tage op, og satte den paa sit eget Hoved. Men i samme Stund, som han fik den paa hovedet, blev han usynlig, og prøvede han derpaa med tjeneren, saa at hvo der fik Hatten paa Hovedet, ham saae igen af de Andre. Da blev han meget fornøiet over sig angst og gik hjem dermed. Det havde ikke været meget længe, saa kom en barhovedet Dreng til Porten, begierende

at tale med Hr. Esse Brof. Da nu Herren kom, bad Drengen ham om sin Hat, den han havde flaaet af hans Hoved med Kieppen og bad ham derfor hundrede Dukater og siden mere, om han vilde lade ham faae den tilbage. Men det var alt forgieves, hvad han bad eller sagde, eftersom Hr. Esse særdeles yndede Hatten. Da lovede Drengen ham, at saafremt han vilde give Hatten tilbage, da skulde hans Efterkommere aldrig komme til at fattes noget, og fik han da Hatten af Junkeren, som meente, at den med sligt Løfte var vel betalt. Men der Drengen gif ud af Døren, sagde han: "Du skal dog ei efterlade dig Sønner, men Døttre!" Og fødte ogsaa hans Frue mange, men dødsfødte Sønner, saa at Hr. Esse Brof døde den sidste af sin Stamme.

Miscell. Rostg. Mss. No. 25.

En lignende Historie om en Hat, som gjorde usynlig, s. Poer Kalms Westgötha- ok Bahuslänska Resa. 98. cfr. Lothars Volksfagen u. Märchen. 50.

Hr. Laurids Brokkenhuus.

Paa den gamle Gaard Egestov, i Fyen, boede Hr. Laurids Brokkenhuus. Om ham fortælles, at han var en kæmpestærk Mand, og at han i Porten lod ophænge i en stærk Klæde et Jagthorn. Naar han kom hjem og vilde kalde Gaardens Folk sammen, da pleiede han at ride ind i samme Port og at gribe om Hornet, idet han løfede sig tilligemed Hesten saa høit iveiret, at han kunde blæse i Hornet. Dette Horn glemmes endnu paa Gaarden, og findes der paa samme

den Indskrift LBH og KS 1615, hvilket betyder Laurids Brokkenhuus og hans Frue, Karen Skram.

L. Becker, som i sit Skrift, Herregaarden Egeskov i Fyen, fortæller dette Sagn, bemærker, at Laurids Brokkenhuus var død elleve Aar før 1615.

Jomfru Rigborg Brokkenhuus.

Fr. Frederik Holgersen, Herre til Rosenbold og Kammerjunker hos Kong Christian den Fjerde, og Jomfru Rigborg, Kammerjomfru hos Dronning Anne Cathrine, fandtes at leve i utilladelig Rivalighed til hinanden, og dømedes han at være fredbløs, hvorpaa han drog ud til Keiseren og var med i den ungerske Krig; men Jomfru Rigborg dømedes ved højeste Ret til evigt Fængsel. Vel bad Kong Christian for hende hos Faderen, som var Fr. Laurids Brokkenhuus til Egeskov i Fyen, men han svarede: "Saa har Kongen selv været Fader til Barnet." Dertil svarede Kongen: "Det skal vi lægge os fra!" og blev hun da hensat i et laaselukt Kammer, hvor der kun var et firkantet Hul paa Døren og havde aleneste en Pige hos sig. Men der Faderen var død, lod Moderen hende løs, og da ogsaa hun var død, gav hendes Sobskende hende Nøbbele Gaard i Fyen. Siden levede hun meget stikkelig og hed Fru Rigborg.

Maa. No. 105, 8. De Rosenkrands'er, 84, hvor der tilføies: "dette er af den gamle Frøken Ulfeld fortalt at være ganske vist." Hofmanns histor. Efterr. II. 110. J. L. Becker, Herregaarden Egeskov i Fyen, gives de omstændelige, historiske Oplysninger.

at tale med Hr. Efte Brof. Da nu Herren kom, bad Drengen ham om sin Hat, den han havde flaaet af hans Hoved med Kieppen og bød ham derfor hundrede Dukater og siden mere, om han vilde lade ham faae den tilbage. Men det var alt forgieves, hvad han bød eller sagde, eftersom Hr. Efte særdeles yndede Hatten. Da lovede Drengen ham, at saafremt han vilde give Hatten tilbage, da skulde hans Efterkommere aldrig komme til at fattes noget, og fik han da Hatten af Junkeren, som meente, at den med sigt Løfte var vel betalt. Men der Drengen gif ud af Døren, sagde han: "Du skal dog ei efterlade dig Sønner, men Døtre!" Og fødte ogsaa hans Frue mange, men bød fødte Sønner, saa at Hr. Efte Brof bøde den sidste af sin Stamme.

Miscell. Rostg. Mss. No. 25.

En lignende Historie om en Hat, som gjorde usynlig, s. Peer Kalms Westgöthla- ok Bahuslänska Resa. 98. cfr. Lothars Volksfagen u. Märchen. 50.

Hr. Laurids Brokkenhuus.

Paa den gamle Gaard Egestov, i Tjen, boede Hr. Laurids Brokkenhuus. Om ham fortælles, at han var en kæmpestærk Mand, og at han i Porten lod ophænge i en stærk Riæde et Jagthorn. Naar han kom hjem og vilde kalde Gaardens Folk sammen, da pleiede han at ride ind i samme Port og at gribe om Hornet, idet han løftede sig tilligemed Hesten saa høit iveiret, at han kunde blæse i Hornet. Dette Horn giemmes endnu paa Gaarden, og findes der paa samme

den Indskrift LBH og KS 1615, hvilket betyder Laurids Brokkenhuus og hans Frue, Karen Stram.

L. Becker, som i sit Skrift, Herregaarden Egeskov i Fyen, fortæller dette Sagn, bemærker, at Laurids Brokkenhuus var død elleve Aar før 1615.

Jomfru Rigborg Brokkenhuus.

Hr. Frederik Holgersen, Herre til Rosenvold og Kammerjunker hos Kong Christian den Fjerde, og Jomfru Rigborg, Kammerjomfru hos Dronning Anne Cathrine, fandtes at leve i utillabelig Rærlighed til hinanden, og dømtes han at være fredløs, hvorpaa han drog ud til Keiseren og var med i den ungerske Krig; men Jomfru Rigborg dømtes ved høieste Ret til evigt Fængsel. Vel bad Kong Christian for hende hos Faderen, som var Hr. Laurids Brokkenhuus til Egeskov i Fyen, men han svarede: "Saa har Kongen vel selv været Fader til Barnet." Dertil svarede Kongen: "Det skal vi lægge os fra!" og blev hun da hensat i et laaselukt Kammer, hvor der kun var et firkantet Hul paa Døren og havde aleneste en Pige hos sig. Men der Faderen var død, lod Moderen hende løs, og da ogsaa hun var død, gav hendes Sodske hende Nøbbele Gaard i Fyen. Siden levede hun meget stikkeligt og hed Fru Rigborg.

Maa. No. 105, 8. De Rosenkrandsfer, 84, hvor der tilføies: "dette er af den gamle Froken Ulfeld fortalt at være ganske vist." Hofmanns histor. Efterr. II. 110. I L. Becker, Herregaarden Egeskov i Fyen, gives de omstændelige, historiske Oplysninger.

Fr. Bugges Drab.

Fr. Niels Bugge paa Hals, som var en af de rigeste og mægtigste Mænd i Jylland, satte sig op mod Kong Baldemar og blev derfor i Aaret 1358 indstævnet at møde nær ved Leide i Nyborg. Men der han kom til lille Belt og satte over fra Snoghøi til Middelfart, blev han tilligemed Fr. Otte Stifon og Fr. Peder Andersen overfaldet af tre Fiskere paa en Løkke ved Stranden og ihjelslaget med Roggrebe, hvoraf Fiskerne betiente sig for at opgrave Orme. Ordet gik da, at denne Misgjerning var skeet paa Kongens Anstiftelse, saasom han vilde være Fr. Bugge quit; men Kongen fralagde sig denne Bestyldning ved tolv Mænds Eed, og bleve de tre Huse ved Stranden, i hvilke Norderne havde boet, belagte med en aarlig Blodskuld af tre Mark og een Skilling, som tilfaldt Halds-Elot og Fr. Bugges Arvinger. Saaledes er det fortalt af samme trende Fiskeres Efterkommere, og Stedet paa Løkken, hvor Mordet skee, blev betegnet ved en Steensætning, hvor der vorer overhaands mange røde Skræpper, der ikke lade sig udrydde.

Huitfeld. I. 517. Danske Aft. III. 488. Ibid. VI. 663.
 Danske Viser fra Middelalderen. II. 266.

Blahme beretter i sin Beskrivelse af Middelfart (Almennyttige Samlinger XXX. 1ste Stykke. 93), at Indbyggerne i Byens Vestergade maa tilsammen aarligt betale til Kongen 49 Sk., fordi de Borgere, som boede der paa Strædet, myrbede de tre, navnkundige Riddere &c.

Den halvfylgte Flaske.

Da Svensten for mere end hundrede Aar siden hærjede i Holsteen, skee det engang efter et Slag, som de Danske

e vundet, at en Soldat, der havde sin Post paa Bal'en, netop med stor Nøie havde faaet fat paa en Flaske til at lædse sin gruelige Tørst med. Men som han den for Munden, horte han en saaret Svensker, der e mistet begge Venene, kalde og vansmægtende at bede om en Lædsebril. Da gif Soldaten hen til ham, og ve, hvor ynkeligen han laae der, bøde han sig ned til , for at række ham sin Flaske. Men i samme Dieblif ebe den forræderiske Fiende sin Pistol imod ham, haa e, endnu i Døden at kunne hevne sig. Dog — Ruglen nebe ikke, thi Vorherre holdt sin Haand over den barmige Soldat. Han reiste sig, brak sin Flaske halvt ud afte den derpaa til Forræderen med de Ord: "Du Slynnu faaer du kun det halve!"

Da dette kom for Kongens Dre, lod han Soldaten til sig og gav ham et Baaben, hvori der stod en halv-Flaske, og dette Baabenmærke gif i Arv til hans Slægt, endnu lever i Flensborg.

I Dagen 1839 No. 6, som har denne Fortælling fra Danne:, siges, at denne Soldat var Livoldfader til en nulevende Riob: i Flensborg.

Den første Greve Friis.

I Omegnen af Frisenborg i Jylland fortælles, at første Greve Friis var Oberst ved den kongelige Garde eget beromt for sin Tapperhed. Engang var han med en i et Slag i Holsteen, og da Lykken syntes at ville

vende de Danske Ryggen, bad han Kongen om, at maatte føre sin Garde ud imod Fienden. Kongen afflog ham denne hans Begiæring, men ikke bestomindre gjorde han det og drog derved Seiren over til de Danske, saa heldigt, at ikke een Mand og kun een Hest faldt i Slaget. Efter denne Seier faldt han Kongen tilføde og bad om Naade. Og Kongen benaadede ham med disse Ord: "Stat op, Greve Friis! Dit Navn skal aldrig uddø!" og stienkede han det til hans ældste Datter femhundrede Tønder Hartkorn fri for alle Skatter.

Sagnet turde vel her have forvevlet den første Greve Friis med en Oberst Hans Friis til Clausholm i Jylland († 1697), som i den svenske Krig, under Frederik den Tredie, paa egen Bekostning hævdede et Regiment i Jylland og gjorde betydelig Tjeneste. Hans Autobiographi er aftrykt i Danske Magazin IV. Scheimeraad Kongens Friis blev allerførst 1671 ophøiet til Greve af Frisenborg.

Jens Glob, den Haarde.

Af de Globes har der været en, som hed Jens Glob; han havde hele Thyland under sig, undtagen det geistlige Gods. Da han var Dreng, kom han ud at tiene i fremmede Lande; men imidlertid døde hans Fader, og hans Frænde, Hr. Oluf Glob, som var Bisp i Børglum, begyndte da hart at trænge hans Moder paa alle Maader, forfulgte hende til Thinge og Stævne, men kunde dog intet udrette imod hende, efterdi hun altid havde rettet sig efter Loven. Til sidst anklagede han hende for Paven og fik Bandsbrev over hende, hvorved alt hendes Land kom i

Band, saa at intet Liig maatte jordes, intet Barn dødes, Sakramentet ikke uddeles, alle hendes Slægt og Benner, som vilde staa hende bi, bleve bandsatte, og det blev hendes Bønder forbudt, at svare hende Landgilde, Afgift eller pligtigt Arbejde. Derved blev hun da nødsaget til selv at føre sin Plov og, ved Hjælp af en eneste, tro Pige, i hele syv Aar at dyrke sin Jord. Da Bispen endda ikke dermed lod det være nok, men erhvervede en pavelig Stævning over hende, at hun skulde møde for ham, — hvorved han meente, at faae alt hendes Gode Stiftet underdømt, — da drog hun med to sorte Orne for sin Vogn og med Pigen, som førte hende, ud af Landet.

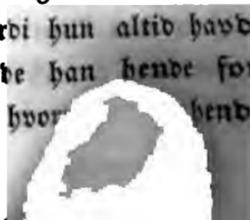
Da hun saaledes havde naaet til Franken, mødte hun der sin Son, Jens Glob, som var slagen til Ridder, og ham fulgte tolv Svende. Dog kiendte de ikke strax hinanden; men da Jens Glob høiligen undredes over den usædvanlige Maade at reise paa, lod han hende spørge, hvo hun var, hvorfra hun kom og hvorhen hun agtede sig. Som hun da begyndte at tale og at svare derpaa, rortedes Jens Glob af sønlig Kiærlighed, kiendte hende og gav sig tilkiende for hende. Da bad han hende, at hun vilde vende tilbage, sætte sin Lid til ham og overgive ham hendes Sager, da han vel skulde gaae i Rette for hende mod Bispen. Saa gjorde hun, og han mødte paa bestemt Tid i Rette mod Bispen og tabte den geistlige Sag; men hvad angik den Bold og Uret, som var hans Moder paaført, da stævnedes han Bispen for Landslov og Ret, dog, efterdi Bispen altid indskjød sig under Paven, kunde han ikke heller der faae Ret over ham. Da tænkte han paa at betale Bispen

vende de Danske Ryggen, bad han Kongen føre sin Garde ud imod Fienden. Kongen af hans Begjæring, men ikke bestomindre gjorde drog derved Seiren over til de Danske, saa een Mand og kun een Hest faldt i Slaget Seier faldt han Kongen tilføde og bad om Kongen benaade ham med disse Ord: "E Friis! Dit Navn skal aldrig uddes!" og fik til hans ældste Datter femhundredes Lønder og alle Statter.

Sagnet turde vel her have forvevlet den første en Oberst Hans Friis til Clausholm i Jylland (i den svenske Krig, under Frederik den Tredie, paa egen Væde et Regiment i Jylland og gjorde betydelig Tjeneste) biographi er aftrykt i Danske Magazin IV. Hans Friis blev allerførst 1671 ophøiet til Greve af

Jens Glob, den Haarde.

Af de Globes har der været en, som han havde hele Thyland under sig, undtagen Gods. Da han var Dreng, kom han ud med Lande; men imidlertid døde hans Frænde, Hr. Oluf Glob, som var Bisp og gynnede da hart at trænge hans Moder paa forfulgte hende til Thinge og Stævne, men udrette imod hende, efterdi hun altid havde Lovet. Til sidst anklagede han hende for Blandsbrev over hende, hvor

paa anden Maade, lod al Trætte fare, men udsurgte den Tid, da Bispen forventedes at komme til Thy. Sendte han da Brev og Bud til sin Svoger, Hr. Oluf Hase i Salling, at han Julcasten skulde møde ham til Ottesfang ved Hvidberg Kirke, sigende, at hvis han ikke mødte, da vilde han selv komme at gieste ham, saa at han skulde takke ham libet godt.

Hr. Oluf Hase begav sig strax paa Veien med tolv Mænd, men der han kom til Ottesund, var det et saabant Guds Veir, at han ei kunde komme over med Færgeu. Da vendte han sig til sine Mænd, sigende, at de skulde vidne, at Skylden var ikke hans, saafremt han ikke kunde komme sin Svoger til Hiælp og Undsætning, aftakkede derpaa alle sine Svende, som ei vilde følge ham, gav dem Hest og Harniss og bad dem at bringe hans Hustru, Slægt og Venner et kiærligt Farvel. Men de trofaste Svende gave til Svar, at de tierte ham for Klæder og Penge og derfor hellere vilde sætte Livet til, end forlade ham ene. Dermed gjorde de sig samtlige rede til at sætte ud i Sundet, men Strommen bortrev de ti Svende, saa at Hr. Oluf kom alene med tvende Smaadrenge over. Og red han da samme Nat, paa den samme Hest, fire store Miil til Hvidberg Kirke. Da han kom ind i Kirken var baade Bispen og Jens Wieb komne, og da denne sidste mødte ham i Baabenhuset, bad han ham Goddag, sigende: "Nu seer jeg vel, at du ikke har ladet Svogerspydet ringle i Hestet! Bar du ikke kommen, da skulde jeg vel besøgt dig der, du varst!" Hr. Oluf svarede: "Jeg er reben dig denne Reise til Billie og har derved mistet ti, gode Svende og Heste

"og er knap selv undkommet med Livet! Men hvorledes er "du og Bispen komne overeens?" Jens Glob svarede: "Vi ere forligte!" Da blev Hr. Oluf vred, greb til sit Sværd, sigende: "Har du ladet dig for Dag tinge med "Bispen, da skal hverken du eller han komme fra denne "Kirke med Livet!" I det samme huggede han til ham, men Jens Glob sprang ind giennem Kirkedøren og bad ham holde inde en liden Stund, eftersom Bispen allerede var ihjelslagen. Saa gik de tilsammen ind i Kirken; der laae Bispen og alle hans Tienere ihjelslagne, og havde han saaledes hevet paa Bispen al den Uret, som denne havde paaført hans Fru Moder.

For denne Giernings Skyld blev Hr. Jens Glob siden kaldet med det Tilnavn: den Haarde.

Miscell. Rostg. Mss. No. 55. 321. Jydske Efterretninger 1769. No. 20. Danske Aft. V. 515. Aagaards Beskrivelse over Lhp. 147.

Griffensfeldt.

I.

Da Peder Schumacher, siden Greve af Griffensfeldt, var i sit fjerde Aar, stete det, at der han blev baaren til Stolen, mødte ham en Spaaqvind, som, da hun saae Drengen, bad den, der bar ham, at standse lidt. Og efterat have betragtet ham nøie, udbød hun spaadomsvis: "Ja "min Søn! du har et Guldbæble i Haanden; men see vel til, "at du ei lader det falde! Og tænk siden paa, hvad jeg siger "dig nu!"

E. P. Korbe, Griffensfeldts Leenet: 2. Hoffmanns
Efterr. III. 83. cfr. Ingemanns Folkebandes Biser. 2.

II.

Da den ulykkelige Griffensfeldt den Morgen, da han skulde føres til Retterstedet, før han forlod sit Fængsel kælede ned og med begge Præsterne, som skulde staa ham bi, gjorde Bøn til Gud, stede det i samme Stund, at Glasset faldt ud af et for dem staaende Speil. Dog gik det ikke itu, men blev liggende uskadt paa hans Seng, hvilket af Præsterne saaledes blev ublagt, at han skulde miste sin Årr, men ikke sit Liv, og dette gik ogsaa strax efter i Opfyldelse.

Hoffmanns Efterr. I. 135.

Hr. Erik Grubbe.

Biskop Morten Madsen i Aarhus havde en meget stion Datter, Elline Mortensdatter, som var forlovet med Magister Bonde, Præst ved Domkirken. Til hende fattede den ondskabsfulde og hevngierrige Lehnsmænd, Hr. Erik Grubbe, en usømmelig Kiærlighed. Men hun forsmæede hans Tilbud og ægtede med Faderens Samtykke Magister Bonde. Dette hevne de siden Lehnsmænd, ved at opdigte Beskyldninger mod Magisteren, om hvem han ved falske Vidner lod bevise, at han levede i forbudne Forhold til Bispinden. Følgen deraf var, at den skikkelige Magister

Bonde blev affat fra sit Embede, og, efterat han i nogen Tid havde siddet fængslet paa Havreballe Gaard *), blev han vel frikendt, men gik til Norge, hvor han døde af Græmmelse. Bispenden, som desuden besyldtes for Trolddom, sad fængslet i tyve Aar, og i den Tid forsømte Lehnsmanden ikke at efterstræbe Bispen, som omsider ogsaa døde af Sorg. Men baade Hr. Grubbe og hans Haandlangere fik deres Straf derfor i Tiden. Thi uagtet Lehnsmanden var af en riig og adelig Familie, døde han dog i Armød og Foragt. Hans tvende Døtre bleve ved deres skamløse Levnet til Spot, og den ene maatte endda ende sit Liv under Bøddelens Sværd **). Klokkeren, Hans Skaaning, der var den første Bogtrykker i Aarhus efter Reformationen, var en af Hr. Erik Grubbes Haandlangere i denne Sag. Han havde ladet sig kiøbe til at vidne, at han fra en Luge i Taarnet havde seet Magisteren i hemmeligt Møde med Bispenden paa Kirkegaarden. Men ogsaa han fik sin Løn; thi endeel Aar efter styrtebe han ud netop af den samme Luge paa Taarnet og slog sig til døde.

I. Schytte, Beskriv. over Aarhus Domkirke. 93-94.
 Fr. Sneedorff; Birchs nord. Fortæll. Aarh. 1838. 40. seq.
 Hertels Beskr. over Aarhus Domkirke. 2 Afd. 3 Hefte
 304. I Aarhus Stiftsarchiv skulle flere Documenter give Oplysning om denne Injurieproces, der førtes i Aarhus i Midten af det 17de Aarhundrede.

*) Det nuværende Marselisborg.

***) Danske Atl. V. 404 omtaler en Marie Grubbe, som "endnu mere fornædrede sig."

Fr. Bugges Drab.

Fr. Niels Bugge paa Hals, som var en af de rigeste og mægtigste Mænd i Jylland, satte sig op mod Kong Baldemar og blev derfor i Aaret 1358 indstævnet at møde under Leide i Nyborg. Men der han kom til lille Belt og satte over fra Snoghøi til Middelfart, blev han tilligemed Fr. Otte Stilson og Fr. Peder Andersen overfaldet af tre Fiskere paa en Løkke ved Stranden og ihjelslaget med Rødgrebe, hvoraf Fiskerne betiente sig for at opgrave Drue. Ordet gik da, at denne Misgjerning var skeet paa Kongens Anstiftelse, saasom han vilde være Fr. Bugge quit; men Kongen fralagde sig denne Bestyldning ved tolv Mand Guld, og bleve de tre Huse ved Stranden, i hvilke Rorberne havde boet, belagte med en aarlig Blodskyld af tre Mark og een Skilling, som tilfaldt Hald-Elot og Fr. Bugges Arvinger. Saaledes er det fortalt af samme trede Fiskeres Efterkommere, og Stedet paa Løkken, hvor Mordet skete, blev betegnet ved en Steensætning, hvor der vorer overhaands mange røde Skræpper, der ikke lade sig udrydde.

Huitfeld. I. 517. Danske Atl. III. 488. Ibid. VI. 665.
 Danske Viser fra Middelalderen. II. 266.

Bluhme beretter i sin Beskrivelse af Middelfart (Almennyttige Samlinger XXX. 1ste Stykke. 93), at Indbyggerne i Byens Vestergade maa tilfammen aarligt betale til Kongen 49 Sk., fordi de Borgere, som boede der paa Strædet, myrdede de tre, navnkundige Riddere &c.

Den halvtfyldte Flaske.

Da Svensten for mere end hundrede Aar siden hærjede i Holsteen, skete det engang efter et Slag, som de Danske

vrede vundet, at en Soldat, der havde sin Post paa Bal-
 labsen, netop med stor Nøie havde faaet fat paa en Flaske
 til at lædse sin gruelige Tørst med. Men som han
 itte den for Munden, hørte han en saaret Svensker, der
 vrede mistet begge Benene, kalde og vansmægtende at bede
 om en Lædsebrød. Da gif Soldaten hen til ham, og
 ende, hvor ynkelsen han laae der, bøde han sig ned til
 om, for at række ham sin Flaske. Men i samme Dieblif
 sprede den forræderiske Fiende sin Pistol imod ham, haa-
 ende, endnu i Døden at kunne hevne sig. Dog — Ruglen
 mmebe ikke, thi Vorherre holdt sin Haand over den barm-
 iertige Soldat. Han reiste sig, drak sin Flaske halvt ud
 , rakte den derpaa til Forræderen med de Ord: "Du Slyn-
 !! nu faaer du kun det halve!"

Da dette kom for Kongens Dre, lod han Soldaten
 lbe til sig og gav ham et Baaben, hvori der stod en halv-
 lbt Flaske, og dette Baabenmærke gif i Arv til hans Slægt,
 m endnu lever i Flensborg.

I Dagen 1839 No. 6, som har denne Fortælling fra Danne-
 rke, Ages, at denne Soldat var Ljopoldefader til en nulevende Riob-
 and F^o i Flensborg.

Den første Greve Friis.

I Omegnen af Frisenborg i Jylland fortælles, at
 n første Greve Friis var Oberst ved den kongelige Garde
 , meget beromt for sin Tapperhed. Engang var han med
 ongen i et Slag i Holsteen, og da Lykken syntes at ville

vende de Danske Ryggen, bad han Kongen om, at maatte føre sin Garde ud imod Fienden. Kongen afflog ham denne hans Begiæring, men ikke desto mindre gjorde han det og drog derved Seiren over til de Danske, saa heldigt, at ikke een Mand og kun een Hest faldt i Slaget. Efter denne Seier faldt han Kongen tilføde og bad om Raade. Og Kongen benaadede ham med disse Ord: "Stat op, Greve Friis! Dit Navn skal aldrig uddø!" og skienkede han dem til hans ældste Datter femhundrede Tønder Hartkorn fri for alle Skatter.

Sagnet turde vel her have forvevlet den første Greve Friis med en Oberst Hans Friis til Clausholm i Jylland († 1697), som i den svenske Krig, under Frederik den Tredie, paa egen Bekostning hævdede et Regiment i Jylland og gjorde betydelig Tjeneste. Hans Autobiographi er aftrykt i Danske Magazin IV. Scheimeraad Kongens Friis blev allerførst 1671 ophøiet til Greve af Trisenborg.

Jens Glob, den Haarde.

Af de Glober har der været en, som hed Jens Glob; han havde hele Thyland under sig, undtagen det geistlige Gods. Da han var Dreng, kom han ud at tiene i fremmede Lande; men imidlertid bøde hans Fader, og hans Frænde, Hr. Oluf Glob, som var Bisp i Børglum, begyndte da hart at trænge hans Moder paa alle Raader, forfulgte hende til Thinge og Stævne, men kunde dog intet udrette imod hende, efterdi hun altid havde rettet sig efter Loven. Tilslidst anlagede han hende for Paven og fik Bandsbrev over hende, hvorved alt hendes Land kom i

Band, saa at intet Liig maatte jordes, intet Barn døbes, Sakramentet ikke uddeles, alle hendes Slægt og Benner, som vilde staa hende bi, bleve bandsatte, og det blev hendes Bønder forbudt, at svare hende Landgilbe, Afgt eller pligtigt Arbeide. Derved blev hun da nødsaget til selv at føre sin Plov og, ved Hiælp af en eneste, tro Pige, i hele syv Aar at dyrke sin Jord. Da Bispen endda ikke dermed lod det være nok, men erhvervede en pavelig Stævning over hende, at hun skulde møde for ham, — hvorved han meente, at faae alt hendes Gode Stiftet underbømt, — da drog hun med to sorte Orne for sin Vogn og med Pigen, som førte hende, ud af Landet.

Da hun saaledes havde naaet til Franken, mødte hun der sin Son, Jens Glob, som var slagen til Ridder, og ham fulgte tolv Svende. Dog kiendte de ikke strax hinanden; men da Jens Glob høiligen undredes over den usædvanlige Maade at reise paa, lod han hende spørge, hvo hun var, hvorfra hun kom og hvorhen hun agtede sig. Som hun da begyndte at tale og at svare herpaa, rortedes Jens Glob af sønlig Kiærlighed, kiendte hende og gav sig tilkiende for hende. Da bad han hende, at hun vilde vende tilbage, sætte sin Tid til ham og overgive ham hendes Sager, da han vel skulde gaae i Rette for hende mod Bispen. Saa gjorde hun, og han mødte paa bestemt Tid i Rette mod Bispen og tabte den geistlige Sag; men hvad angik den Bold og Uret, som var hans Moder paaført, da stævnebe han Bispen for Landslov og Ret, dog, efterdi Bispen altid indskjød sig under Paven, kunde han ikke heller der faae Ret over ham. Da tænkte han paa at betale Bispen

paa anden Maade, lod al Trætte fare, men ubspurgte den Tid, da Bispen forventedes at komme til Thy. Sendte han da Brev og Bud til sin Svoger, Hr. Oluf Hase i Salling, at han Julcasten skulde møde ham til Ottesang ved Hvidberg Kirke, sigende, at hvis han ikke mødte, da vilde han selv komme at gieste ham, saa at han skulde takke ham lidet godt.

Hr. Oluf Hase begav sig strax paa Veien med tolv Mænd, men der han kom til Ottesund, var det et saadant Guds Veir, at han ei kunde komme over med Færgen. Da vendte han sig til sine Mænd, sigende, at de skulde vidne, at Skylden var ikke hans, saafremt han ikke kunde komme sin Svoger til Hiælp og Undsætning, aftakkede derpaa alle sine Svende, som ei vilde følge ham, gav dem Hest og Harnisk og bad dem at bringe hans Hustru, Slægt og Benner et kiærligt Farvel. Men de trofaste Svende gave til Svar, at de tiende ham for Klæder og Penge og derfor hellere vilde sætte Livet til, end forlade ham ene. Dermed gjorde de sig samtlige rede til at sætte ud i Sundet, men Strommen bortrev de ti Svende, saa at Hr. Oluf kom alene med tvende Smaadrenge over. Og red han da samme Nat, paa den samme Hest, fire store Mil til Hvidberg Kirke. Da han kom ind i Kirken var baade Bispen og Jens Veb komne, og da denne sidste mødte ham i Baabehuset, bød han ham Goddag, sigende: "Nu seer jeg vel, at du ikke har ladet Svogerspydet ringle i Hestet! "Var du ikke kommen, da skulde jeg vel besøgt dig der, du varst!" Hr. Oluf svarede: "Jeg er reden dig denne Reise til Billie og har derved mistet ti, gode Svende og Heste

"og er knap selv undkommet med Livet! Men hvorledes er "du og Bispen komne overeens?" Jens Glob svarede: "Vi ere forligte!" Da blev Hr. Oluf vred, greb til sit Sværd, sigende: "Har du ladet dig for Dag tinge med "Bispen, da skal hverken du eller han komme fra denne "Kirke med Livet!" I det samme huggede han til ham, men Jens Glob sprang ind gennem Kirkebøren og bad ham holde inde en liden Stund, eftersom Bispen allerede var ihjelslagen. Saa gik de tilsammen ind i Kirken; der laae Bispen og alle hans Tienere ihjelslagne, og havde han saaledes hevet paa Bispen al den Uret, som denne havde paaført hans Fru Moder.

For denne Giernings Skyld blev Hr. Jens Glob siden kaldet med det Tilnavn: den Haarde.

Miscell. Rostg. Mss. No. 55. 321. Jydske Efterretninger 1769. No. 20. Danske Aft. V. 515. Aagaards Beskrivelse over Lhp. 147.

Griffensfeldt.

I.

Da Peder Schumacher, siden Greve af Griffensfeldt, var i sit fjerde Aar, stete det, at der han blev baaren til Stolen, mødte ham en Spaaqvinde, som, da hun saae Drengen, bad den, der bar ham, at standse lidt. Og efterat have betragtet ham nøie, udbrod hun spaadomsvis: "Ja "min Søn! du har et Guldbæble i Haanden; men see vel til, "at du ei lader det falde! Og tænk siden paa, hvad jeg siger "dig nu!"

E. P. Kothe, Griffensfeldts Levnet: 2. Hoffmanns
Efterr. III. 83. cfr. Ingemanns Folkebandes Biser. 2.

II.

Da den ulykkelige Griffensfeldt den Morgen, da han
skulde føres til Retterstedet, før han forlod sit Fængsel kæ-
lede ned og med begge Præsterne, som skulde staa ham til,
giorde Bøn til Gud, skete det i samme Stund, at Glasset
faldt ud af et for dem staaende Speil. Dog gik det ikke
itu, men blev liggende ustabt paa hans Seng, hvilket af
Præsterne saaledes blev ublagt, at han skulde miste sin Åre,
men ikke sit Liv, og dette gik ogsaa strax efter i Opfyldelse.

Hoffmanns Efterr. I. 135.

Hr. Erik Grubbe.

Biskop Morten Madsen i Aarhus havde en meget
skion Datter, Elline Mortensdatter, som var forlovet med
Magister Bonde, Præst ved Domkirken. Til hende fattede
den ondskabsfulde og hevngierrige Lehnsmænd, Hr. Erik
Grubbe, en usømmelig Kiærlighed. Men hun forsmædede
hans Tilbud og ægtede med Faderens Samtykke Magister
Bonde. Dette hevnevede siden Lehnsmænd, ved at opdigte
Beskyldninger mod Magisteren, om hvem han ved falske
Vidner lod bevise, at han levede i forbudne Forhold til
Bispinden. Følgen deraf var, at den skikkelige Magister

Bonde blev affat fra sit Embede, og, efterat han i nogen Tid havde siddet fængslet paa Havreballe Gaard *), blev han vel fritkiendt, men gif til Norge, hvor han døde af Græmmelse. Bispenden, som desuden beskylbtes for Trolddom, sad fængslet i tyve Aar, og i den Tid forsømte Lehnsmanden ikke at efterstræbe Bispen, som omsider ogsaa døde af Sorg. Men baade Hr. Grubbe og hans Haandlangere fik deres Straf derfor i Tiden. Thi uagtet Lehnsmanden var af en riig og adelig Familie, døde han dog i Armod og Foragt. Hans tvende Døtre bleve ved deres skamløse Levnet til Spot, og den ene maatte endda ende sit Liv under Døddelens Sværd **). Klokkeren, Hans Skaaning, der var den forste Bogtrykker i Aarhus efter Reformationen, var en af Hr. Erik Grubbes Haandlangere i denne Sag. Han havde ladet sig kiøbe til at vidne, at han fra en Luge i Taarnet havde seet Magisteren i hemmeligt Møde med Bispenden paa Kirkegaarden. Men ogsaa han fik sin Løn; thi endeel Aar efter styrte de han ud netop af den samme Luge paa Taarnet og slog sig til døde.

R. Schytte, Beskriv. over Aarhus Domkirke. 93-94. Fr. Sneedorff, Birchs nord. Fortæll. Aarh. 1838. 40. seq. Hertels Beskr. over Aarhus Domkirke. 2 Afd. 3 Hefte 304. I Aarhus Stiftsarchiv skulle flere Documenter give Oplysning om denne Injurieproces, der førtes i Aarhus i Midten af det 17de Aarhundrede.

*) Det nuværende Marselisborg.

***) Danske Atl. V. 404 omtaler en Marie Grubbe, som "endnu mere fornædrede sig."

Fr. Manderup Hold.

Paa Barretsfov, i Bierge Herred i Jylland, boede Fr. Manderup Hold. Om ham fortælles, at da han engang var faldet i tyrkisk Fangenskab, skaffede hans Frue ved List en Fiederham ind i Fængslet til ham, og ved Hiælp af denne undkom han lykkeligen ud over Fængselsmuren og fløi ad Jylland til, hvor Fruen, paa den Tid, da han kunde ventes, lod alle Sognets Sengenklæder bringe sammen til Barretsfov, hvor de bleve udbredte i Borggaarden, paa det at han kunde falde blødt.

General Lewetzow.

Stammefaderen for den lewetzowste Familie var svensk af Herkomst. I en Krig med Danmark var han General, men saasom han gjorde de Danske store Tjenester, mistænkedes han for Forræderi og blev dømt til at brændes ved Helsingborg. Da han nu skulde føres ud til Baalet, var han tilhest, og det lykkedes ham derved at undvige, og kom han saaledes svømmende tilhest over Drefund til Sjælland. Men hans Hest var saa udmattet, da han kom i Land, at den brak sit ene Been, hvorfor Generalen gav den Naadsensbrød paa det bedste af sine Godser, Orholm i Riumfjorden, hvilket Kongen af Danmark skænkede ham.

Ifølge det danske Adelslexicon ere Lewetzowerne oprindeligt en meklenborgsk Familie. I Sverrig har denne Slægt ikke blomstret.

Hr. Erland Limbek.

De Limbekker have været en herlig Slægt i Danmark, men nu er af den ei Aftom tilbage. Aarsagen siges at være denne.

Da Hr. Erland Limbek boede paa Gravengaard, Biergeherred i Jylland, kom engang, som han gik paa Marken, en Dverg til ham, klagende over, at han havde Fælle med en anden Dverg, som boede ved Biergedor, og meente han sig ei at være stærk nok imod ham, med mindre Hr. Erland vilde komme ham til Hiælp paa en bestemt Dag, hvorhos han lovede Ridderen, at saafremt han det vilde giøre, da skulde hans Slægt være vældig og stærk, saalænge Verden staaer. Hr. Erland lovede vel, at give Dvergen sin Hiælp, og bestemte Tid og Sted, men, da han en Nat ikke kunde sove og kastede sig hid og did i Sengen, spurgte hans Frue ham, hvorfor han var saa urolig. Da maatte han tilstaae, hvad Lofte han havde givet Dvergen, hvortil hun udbød: "Gud forbyde det, lille Mand! at I skulde have med sigte Diæble at bestille!" og fik hun ham til at bryde sit Ord. En Juleaften derefter sad Hr. Erland i sin Stue og var lystig med sine Folk, da Døren aabnedes, og en liden Dverg i Gyldestyfs Klæder kom ind, sigende til Ridderen: "Harde I holdt Eders Ord, da skulde jeg vel have holdt mit; men nu skal Eders Slægt Dag for Dag forringes, foragtes og endeligen slet nedbrydes, og den sidste af Eders Slægt skal worde galen!" Da blev Hr. Erland vred og sagde: "Truer du mig?" og vilde staa til ham, men Dvergen holdt sig til Døren. Ridderen befoel da en

af sine Tienere, at gribe ham, men Dvergen undslap i Hast; dog blev han klemmt imellem Døren, saa at han tabte sin ene Sko, hvilken blev befundet at være af det pure Guld. Deraf fik Ridderen siden Navn af Hr. Erland Guldfko.

Miscell. Rostg. 416.

Hr. Hartvig Limbek.

Paa Nebbegaard, i Gaarslef Sogn, Ribe Stift, boede engang en haard og meget streng Herremand, ved Navn Hr. Hartvig Limbek. I Fiorden, som gaaer ind forbi Nebbegaard, havde han meget Fiskeri, men for at ikke Fiskene skulde løbe høiere op og komme andre tilgode, lod han udsætte en Deel Riisgierder i Mundingen, og saaledes meente han, at have dem for sig alene. Men han bedrog sig; thi nu fik han ingen, enten fordi det aldrig baader at trættes om Fiskeri, eller ogsaa fordi Fiskerne stjal dem fra ham. Engang lod han derfor nogle Mænd hemmeligt ligge paa Udkig, for at erfare, om der var Nogen, som stjal Fiskene. Da hørtes det om Natten, at Nogen kom i Stranden og pladskede stærkt ved at kaste Fisk ind over Gierdet i Fiorden, idet der hver Gang blev sagt som saa: "Den skal Hr. Mads i Pugdal have! den skal Præsten i Igum have! den skal han i Edsted have! den skal han i Brestrup have! Og denne med den stakkede Hale skal lille Hr. Mads i Piedsted have!" Da dette var berettet Hr. Hartvig Limbek, sendte han næste Dag Bud til alle de nævnte Præster med Forespørgsel, om de havde faaet Fisk, og til Hr. Mads i Pied-

sted, om han havde faaet en med en stakket Hale? Og da det befandtes saa, udbrod han: "Alt mit Arbejde er for-gievet; thi de ere trædfkere end jeg!" og lod da alle sine Gierder optage, saa at Hvermand frit kunde faae, hvad Gud vilde unde ham.

Eigesaa stræng var han ogsaa over sine Skove og undte Ingen, at tage noget Brænde eller Dvas, men strafsede med Haardhed den, som tog noget. En fattig Dvinde havde engang samlet sig nogle Pinde, og da hun blev bragt op, lod han hende pidske. Da lovede hun ham, at det skulde hevnes, naar han var død, og at han da ikke skulde komme i Jorden i en Kiste. Dette skete, som hun havde sagt, thi da han var død og skulde begraves paa Gaardslef Kirkegaard, lukkede Graven sig, da de vilde sænke Kisten, og alt hvad de end gravede efter, skød Graven sig altid sammen, indtil Bønderne toge hans Liig ud af Kisten og lagde det flet og ret ned i Jorden.

I Kasse's Noerfskabsl. 1840. 634 findes et Digt, som behandler denne Hr. Limbeks Begravelse.

Om de Lindenrother.

Paa den Tid, da Kong Gram Guldsølve regierede i Keire, vare der ved Hoffet to Ministre, Bessus og Henrik. Og da der paa samme Tid indkom idelige Klager fra Indbyggerne i Bendsysfel, at et grueligt Udyr, som Bønderne kaldte Lindorm, ødelagde baade Menneffer og Kreaturer, gav Bessus det Raad, at Kongen skulde sende Henrik did hen,

efterdi ingen i det ganske Rige kunde maale sig med ham i
 Tapperhed og Mod. Da svarede Henrik, at han vel vilde
 paatage sig dette, dog tilføiede han, at han ansaae det for
 umuligt at slippe fra saadan Kamp med Livet. Og belovede
 han sig da strax til Reisen, tog rørende Afsked med sin
 Herre og Konge og sagde iblandt andet: "Herre! om jeg
 "ikke kommer tilbage, da sorg for min Kone og for mine
 "Børn!" Da han derefter var kommen over til Bendsfyssel,
 lod han sig af Bønderne vise det Sted, hvor Uhyret havde
 sit Leie, og fik da at vide, at Ormen endnu den samme
 Dag havde været ude af Hulen og borttaget en Hyrde og
 en Dre, og at den efter Sædvane nu ikke vilde komme ud,
 forend om tre Timer, naar den skulde ned til Vandet for
 at drikke efter Maaltidet. Henrik iførte sig da sin fulde
 Rustning, og eftersom Ingen voxede at staae ham bi i dette
 Arbeide, lagde han sig ganske alene ved Vandet, dog saa-
 ledes, at Binden ikke bar fra ham henimod Dyret. Da
 udsendte han først en vældig Piiil fra sin Bue, men uagtet
 den rammede noie det Sted, hvortil han havde sigtet, tør-
 nede den dog tilbage fra Ormens haarde Skæl. Herover
 blev Uhyret saa optændt af Brede, at det strax gif henimod
 ham, agtende ham kun et ringe Maaltid; men Henrik havde
 iforveien hos en Smed ladet sig giøre en stor Krog med
 Gjenhold, hvilken han jog ind i Deestets aabne Gab, saa
 at det ikke kunde blive den qvit, ihvormeget det end arbeidebe
 og ihvorvel Jernstangen brast i Henriks Hænder. Da slog
 det ham med sin vældige Hale til Jorden, og skiondt han
 havde fuldkommen Jernrustning paa, kradsede det dog med
 sine forfærdelige Kløer, saa at han, næsten dødeligt saaret,

dt i Besvimelse. Men da han, efterat Ormen i nogen Tid havde haft ham liggende under sin Bug, endelig kom til sin Samling igien, greb han af yderste Eyne en aggert, af hvilke han førte flere med sig i sit Bælte, og fik Dyret dermed i Underlivet, hvor Skællene vare blødest, så at det tilsidst maatte udpuste sin giftige Aande, medens den selv laae halv knust under dens Byrde. Da Bønderne Bendspøsel, som stode i nogen Afstand, under megen Frygt så lidet Haab omsider mærkede, at Striden sagtnede, og begge Parter holdte sig rolige, nærmede de sig og fandt: Henrik næsten livløs under det dræbte Udyr. Og efterat de nogen Tid havde givet ham god Pleie, vendte han tilbage til at dø hos sin Konge, til hvem han gientagende anbefalede sin Slægt. Fra ham nedstammer Familien Lindenroth, som til Minde om denne vældige Strid fører en Lindorm i sit Vaaben.

Ms. No. 222. 4to. Stamme og Selectebog over den iadelige Familie af Lindenroth. Familien kaldes i Adelsregisteret Linderot og fører en Lindorm i Vaabenet. Stamfaderen død adlet 1646.

Fr. Gise Tormandsen.

For omtrent tre hundrede Aar siden boede Fr. Gise Tormandsen paa Østergaard, som ligger paa Thyholm under Næstved. Hans Søster, Fru Havfred, blev paa den Tid ugift af en Herremand, Ingvar Ingvarson paa Hellebæk. Da Gise Tormandsen hørte derom, reed han med sig tredive, jernklædte Mænd til Hellebæk, for at tage Hevn,

men Ingvar flygtede med Havfred igiennem Rokær-Stov op i Sonberg Kirke, hvor han blev omringet af sine Forsølgere, der, trods Præstens, Hr. Søren, Bønner, satte Ild paa Kirken. Ingvar brændte inde, men Havfred udtog han af Luerne og førte hende Bester for Kirken til en liden Dal, Dvindal, hvor hun fødte en Søn, som hun lod døbe i Hvidberg Kirke og kaldte ham Ingvar, hvilken, da han var voret op, hevneede sin Fader ved at indebrænde Gise Lovmandsøn med alle hans Folk paa Østergaard.

D. Atl. V. 515. Suhms Samlinger. I. 1. 115. Om denne Begivenhed haves en gammel Bise, trykt uden Aarstal; som begynder saaledes:

"Det var loffede han Fru Havfred" ic.

derimod findes i Anna Krabbes haandskrevne Bisebog (den Kalkte Samling. No. 41) en Bise om Gise Lovmandsøn, som begynder:

"Det var liden Havfred,
Han red sig under De"

og behandler samme Tildragelse, dog med nogen Uoverensstemmelse ihenseende til Stedet og Ravnene, hvilket sees af Anna Krabbes Overstrift, saalydende:

"Udi Nør Saldherret ved en Bye, hedder Kousted, der hafver
"ligget en Serregaard ved Nafn Stienogaard, paa hvilken boede
"en Serremand, hed Gise Lovmandsøn, som hafde en Datter
"ved Nafn Malfred, hende bad til en Serremand, hed Saffred,
"dog hendes Fader ikke vilde samtykke hannem hende, og hun dog
"hafde hannem kjær og kom ned til hannem om Aftenstund og
"vilde følge hannem bort, dog de naaede dennem i en Lund, ligen
"Desten udi Byen, som Disen videre formelder." Aagaards
Bestr. over Thye. 236.

Kai Lykke og Præsten Hr. Mads.

Omtrent otte Miil fra Halborg og fem Miil Vest
 r Hobro ligger Hovedgaarden Verkensfeld med underliggende
 By, Svingelberg, hvilken By før Enevoldsregieringen var
 for og udgjorde et Sogn for sig selv. Paa Verkensfeld boede
 de Dage Ridder Kai Lykke, og i Svingelberg Hr. Mads,
 der var Præst til fem Sogne, nemlig Besterbølle, Østerbølle,
 Svingelberg, Farsøe og Ullis. Hr. Kai Lykke var, som
 bekendt, en stolt og overmodig Mand, og da han egenmæg-
 tigen lagde Haand paa Svingelberg Kirke og lod den ned-
 rivne, for at bruge Stenene til en ny Floi paa sin Gaard,
 kunde Hr. Mads ikke lade dette skee upaataalt, men indfandt
 sig en Sondag med sin Menighed i den halvt nedbrudte
 Kirke og tordnede saaledes over denne Voldsgierning mod
 Guds Huus, at det ogsaa kom Hr. Kai Lykke for Dre.
 Præsten blev da kaldet op paa Gaarden og led der en saa
 haarb Medfart, at han omsider maatte love, næste Sondag
 at ville tilbagefalde Alt, hvad han havde sagt. Men, da
 den næste Sondag kom, prædikede han i langt haarbere Ud-
 tryk imod Ridderen, og Folgen heraf blev, at Hr. Kai
 Lykke lod ham hente igien, lagde ham i Lænker i Fængslet
 og nebsatte en Ret, hvori han selv havde Forsædet, til at
 omme. Enden paa denne Proces blev, at Hr. Mads dom-
 medes at have forbrudt sin Hals, og denne Dom blev ogsaa
 udført paa ham, paa et Sted, hvilket Bønderne der i
 den endnu kunne paavise. I hvorvel denne Gierning blev
 paataalt, fik Hr. Kai Lykke dog siden sin Straf; thi da
 nevoldsregieringen var bleven indført i Riget, og han ikke

vilde finde sig deri, blev han tillige for en anden Brode, der aldrig blev bekendt, dømt fra Gæ, Liv og Gods. Dog reddede han Livet ved at tage Flugten, og man har aldrig siden hørt, hvor han blev af. Hans Gienfærd har endnu stundom om Natten travlt med at bygge op ved Kirkestenene, og man har derfor Rædsel ved at komme der paa den Tid. Heller ikke er det rigtigt paa det Sted, hvor Hr. Nabs blev henrettet, og om Natten høres stundom Riddere Rai Lykke at jage med Heste og Hunde igiennem Lustra.

Af Danske Atlas IV. 682 sees, at Gaarden fik Navnet Lenkensfeld efter Rai Lykkes Tid.

Hr. Jørgen Lykke, Ridder.

Hr. Jørgen Lykke til Dvergaard i Jylland blev en gang skicket i Gesandtskab til Weimar. Der mødte adskillige Gesandter, og blev der i samme Møde en Tournering berammet at holdes. Men Dagen før lod han sig see paa Pladsen, meget kosteligt klædt, Tourneerhandfjerne ganske besatte med Edelstene, hvilket glimrede overmaade, da Solen skinnede klart. Han rendte da hid og did med Spæret i Haanden og raabte: "Glück heiß ich, Glück habe ich!" Dog kom der anden Dagen, da det gjaldt, En, som satte Hr. Jørgen i Beiret fra Hesten, hvorover han blev saare vred, men maatte dog finde sig deri.

En anden Gang havde han i Danmark budet Kongen til Giest hos sig paa Dvergaard, hvor han havde en Sal med forgyldt Gulv. Da Kongen kom, havde han ladet sætte

Kratteborster tilrebe, for at han kunde afviffe sine Eto, eller og tage dem af, for ikke at smitte Gulvet. Men Kongen sagde: "Har du Lyft, at lade Sligt giøre, saa har jeg ogsaa "Lyft til at gaae paa det."

Engang lod han sig nævne "Fr. Jørgen" for en Kiærling, som da spurgte ham, hvor hans Sogn var, det han var Præst til. Derover blev han vred og lod sig siden kalde Fr. Jørgen Lykke Ridder. Naar han gav Almisfe, sagde han: "Tag det, og sig Fr. Jørgen Lykke Ridder gav "dig det!" thi han var meget ærgjerrig. Deraf er kommet det Ordsprog: "Det staaer altid aabent, som Jørgen Lykkes "Pung."

Suhms Samlinger I. 2. 110.

Fr. Casper Markdaner.

Engang da Kong Christian den Tredie endnu som Prinds opholdt sig paa Coldinghuus, skete det en Sommerdag, da han gik ud paa Jagt, at han i Erftskov mødte en ung og meget smuk Bondepige. Prindsen fandt stort Behag i hendes Afsyn og spurgte hende, hvo hun var, og hvorhen hun gik. Hun fortalte da, at hun var en Skomagers Datter fra Andst, og at hun bragte en Kruffe med Jordbær til Byen. Da bød Prindsen hende, at bringe sine Jordbær til Stegersfet paa Slottet og siden komme til ham, at hente sin Løn. Følgen deraf var, at hun oftere kom til Slottet, og at Prindsen forelskede sig i hende, saa at hun blev med Barn ved ham. Efter hendes Nedkomst lod Prindsen sørge

for dette Barns Opdragelse og Underviisning, medens Moderen fik en Bondegaard i Andst Sogn. Dette Barn blev kaldt Casper Dannemark, men siden blev Navnet ved Omsetning forandret til Markbaner. Han blev Lehnsmand paa Koldinghuus og ophoiet i Adelsstand. Dog kunde hans Misundere aldrig glemme, at hans Moder var en Stomagers Datter, hvorfor de engang tobe overstrøge hans adelige Vaaben i Kolding Kirke med Stomagersværte, hvilket gav Anledning til, at han over den vestre Kirkebor lod sætte følgende Indskrift, i det tydske Sprog:

"Eigennutz, heimischer Neid, kindischer Rath
 Rom und Troja zerstöhret hat.
 Wo Tugend nicht so hoch wird geacht
 Als Geburt und Pracht,
 Da Land und Regiment werden übel bewacht,
 Und in die Länge
 Gehen sie Krebsgänge.
 1593. C. M.

Paa en anden Steen over et Beenhuus, som nu er bort, lod han sætte denne Indskrift:

Du Wekweise tritt hier bei,
 Sage, welcher Herr oder Knecht sey!
 Sind wir nicht alle von Staub und Erd gemein,
 So beweis es anders aus diesem Bein.
 C. M. 1591.

Laubers Breve fra Kolding. 7. J. C. Bendi, Eftert.
 om Kønninge og Kolssted Sogne. Odense, 1820. 62. D. A.
 las. V. 898. Casper Markbaner døde 1618, i sit 85de Aar, paa
 Kønningesogaard, der var ham foræret af Kong Frederik den Anden.

Familien Monrad.

Familien Monrad skal nedstamme fra en Møller i Ungarn, som under en Krig mod Tyrken samlede et Mandskab og ødelagde et stort Parti Tyrker, hvorved han undsatte endeel af de Keiserlige. Til Løn for denne vigtige Tjeneste gjorde Keiseren ham til General og hørvede ham i Adelsstand, gav ham Skiold og Hielm og befalede ham, at føre i sit Baaben en Halvmaane, til Erindring om Tyrken, og et Røllehiul, at han skulde ihukomme sin forrige Stand; og heraf fik han og hans Efterkommere Navnet Monrad.

Giesing, Jubel-Lærere. III. 179.

General von Osten.

Meilgaard i Aarhusstift var i forrige Tider haardt plaget af mange Ulve, som opholdt sig der paa Godsset. Men da General von Osten blev Herre paa Godsset, fordrev han dem alle tilhobe. Hvorledes han bar sig ad, er forblevet en Hemmelighed, men ved sin Kunst fik han dem alle til at løbe ud i Stranden, og siden mærkede man aldrig til dem.

Fru Else Parsbierg.

Paa Jungshoved boede en fornem Frue, som hed Else Parsbierg. Det var hende, som sagde tidt og mange Gange, at Moser og Moradser skulde fyldes, men dog skulde der være knap Fode for Menneskene. Hun gav engang en Donde et Stykke Land til Løn, fordi han havde opfødt til

hende to Hundehvalpe, og det er det Stykke Land, som derfor endnu kaldes Hundehaven. En anden Gang, da hun havde et Par Stude behov, gif hun til en Bonde i Stavreby og bad ham at opfoede to Studer. Dertil var Bonden villig og tog siden til Løn af hende et Stykke Land paa Ronne-Klint. Derfor horer dette Stykke Jord endnu til Stavreby og kaldes Dreholmen. Men hvad hendes Ende ligt angaaer, da fortæller man, at hun omkom ynkeligen, og skal endnu, fornedelst en Ulret, hun har begaaet, hver Nat fiore med en Tromle fra Stavreby Kirke indtil det Sted, hvor hun forsaae sig.

cf. Kephols, Vestr. over Baroniet Stampenborg. 28.

Om de Rantzower.

Der boede en Grevinde Rangow paa Breitenburg i Holsteen. Til hende kom ved Midnat en liden Trold, begierende, at hun skulde følge ham. Og da hun var villig dertil, forte han hende først ned i Stalden og derfra igiennem en underjordist Gang hen til et Sted, hvor hans Kone laa. Der hjalp hun nu Troldkvinden, som var i Varnød, saa at hun kom til at føde, og da dette lykkeligen var overstaaet, skienkede Trolden hende toende kostelige Sager, nemlig en Gulbrok til hendes Datter og en Guldsabel til hendes Son, sigende, at saalænge disse Ting bleve bevarede i Familien, saalænge skulde den fremblomstre i Rigdom og Anseelse. Disse Ting siges endnu at glemmes der paa Gaarden.

Foranstaaende Sagn er nedskrevet efter en mundtlig Fortælling. 3 Miscell. Rostg. Mss. 4to No. 25 p. 422 fortælles samme Sagn, med den Afvigelse, at her siges Gaverne at have været en Dug, en Leen og Guld, hvoraf siden er gjort en Kiæde og møntet Guld, og tilføies der: "Velb. Fru Sophia Rangow til Søholm fortæller dette om sin Faders Faders, Hr. Hendrik Rangows, Frue. cfr. Hap-pelii. Relat. cur. I. 30.

Underledes fortæller Grimm (Deutsche Sagen I. 51.): "Der Führer aber führte die Ahnfrau wieder zurück ins Schloß und gab ihr ein Stück Gold zur Gabe mit dem Bedenten, daraus dreierlei machen zu lassen: fünfzig Rechenpfennige, einen Hering und eine Epille, nach der Zahl ihrer dreien Kinder, zweier Söhne und einer Tochter; auch mit der Warnung: diese Sachen wohl zu verwahren, ansonst ihr Geschlecht in Abnahme fallen werde." 3 L'Amant oisif. Bruxelles, 1711, 405-411 fortælles dette Sagn under Titel: La Comtesse de Falinsperk. Her bemærkes, at de Grene af Familien, som omhyggeligen glemte de dem tildeelte Menodier, ere vedblevne, hvorimod andre, som vare mindre omhyggelige, senere ere uddøde. Om den Slægt, som fik det møntede Guld, fortælles, at en Konge i Danmark engang har affordret Familien en af disse Guldpenge, men i det Dieblig, Kongen modtog den, sporede han, der overrakte den, heftige Emerter i Underlivet. Sagnet omtales endvidere i Hoffmanns Efterr. I. 113, i Büschings wöchentl. Nachr. Breslau 1821. I. 98-99. Ibid. 292-94. Fr. Barfod, Brage og Idun. IV. I. 260. Andersen, En Digters Bazar. 12.

Familien Rasch.

Da Kong Christian den Fierde førte Krig i Lybßland, geraadede han engang i en Fare, af hvilken han blev befriet ved en Rentemester i Sachsen-Gotha, ved Navn Rose, en fransk Ridderes Son af samme Navn. Da denne Hiælp bragtes Kongen ihast, benaadede han Rentemesteren med det Navn Rasch, hvilket betyder snar, og kom denne Fa-

ville saaledes i Raade hos Kongen, at de af den, som havde Lyft til at tage til Danmark, efterhaanden bleve befordrede til forskellige Liener. En Sonnesons Søn af Rentemeesteren var Professor ved Odense Gymnasium, Peder Rasch (+ 1771), og i denne Families Baaben er der afbildet tre Roser og en Hind.

Blochs svenske Geistlighed's Historie. 2det Hefte. 33.

De Rosenkrandsers Navn og Baaben.

I.

Den første af Rosenkrandsernes Slægt var Hr. Eri. Han gjorde i Selskab med Stie Gyde en Reise til Rom, og der gav Paven ham en Krands af Roser, hvilken han til Ihukommelse siden lod afmale paa Hielmen. Deraf fik denne Slægt sit Navn. Denne Hr. Erik Rosenkrands ligger begravet paa Hjerdingholms Mark.

Mss. No. 103. 8vo De Rosenkrandsjer. p. 19-25. Miscell-Rostg. No. 25. p. 461. Hofmanns Esterr. II. 134. Hjerdingholm skal, efter Marm. dan. 152. og D. Atl. IV. 323, være Hjerdingholm, hvor man viser den nævnte Begravelse i en Høi.

II.

I det Aar, da man skrev 663, reiste Kongens Sore af Dannemark, den unge Hr. Styge, til Kong Edwin i Engeland, for at hjælpe ham i Krig. Der blev han for medelst sin Tapperhed meget afholdt, især af Fruentimmerne, og fornemmeligen blev Kronprindsens, Reduvald, Datter

forelsket i ham, og han bar ogsaa Kiærlighed til hende. Derfor blev han Vinteren over der ved Hoffet, men da Sommeren kom, var Prindsessen med Barn. Da han nu havde forladt Engeland, nedkom Prindsessen med en Søn, hvilken hun lagde i et gyldent Skrin med viet Lys og Salt, fordi det ikke var dødt, og satte Skrinet ud ved Stranden. En Dag, da hendes Fader, Kronprinds Rebuval, kom ridende der forbi, fandt han Barnet, og da han af det gyldne Skrin saa, at Barnet monne være kommet af fornemme Folk, lod han det opføde og gav det Navnet Carl. Da Kongen døde, kom Kronprinds Rebuval paa Englands Trone, og han var den første kristne Konge der. Imedens han regierede, opvarede Carl og udmærkede sig tidligt ved Tapperhed, saa at Kongen ikke vidste bedre, end at give ham sin Datter tilagte. Men da Brylluppet skulde staa, aabenbarede Prindsessen for sin Brudgom, at han var hendes egen Søn med Prinds Styge af Danmark, hvorover Kongen blev saa fortørnet, at han først vilde lade hende omkomme ved Baalet. Men den unge Carl gik i Forbon for hende og magede det saa, at hun blev ægteviet til Prinds Styge, som i nitten Aar havde levet adskilt fra hende.

Til Erindring herom beelte Hr. Carl sit Skjold i fire Dele med et hvidt Kors, hvorved han betegnede, at han var en Kristen; dernæst malede han det krydsviis rødt og blaåt, for derved at betegne, at han baade var dansk og engelsk Prinds. I den første Fierdepart satte han en hvid, kronet Løve, for at betegne Danmark; i den fjerde en anden hvid Løve, som er Engeland. Tversigienem andet og tredie Felt satte han en sort og hvid Skafstav, tilkiende-

givende den Skilsmisse, som saalænge havde været imellem hans Fader og Moder, og dette er de Rosenkrandsers Baaben.

Hofmanns Efterr. II. 136. Denne Begivenhed er i Middelalderen beskrevet i en Vise, som begynder:

"Kongens Datter af England."

Danske Viser fra Middelalder. IV. 55.

Fr. Holger Rosenkrands.

Holger Rosenkrands var en lærd Mand og havde jævnlig unge Adelsmænd og Studenter hos sig paa sin Gaard, Rosenholm, i Jylland, hvor de lagde sig efter boglige Kunster. En Aften bod han en Student, at gaae over i Bibliotheket, for at hente en Bog. Studenten gjorde, som det var ham sagt, men da han kom ind i Bibliotheket, saae han Fr. Holger Rosenkrands sidde der ved Lys, læsende i den Bog, som var forlangt. Da blev han underlig tilmode, men meente dog, at Fr. Holger maaskee ad en giennere Vej var kommen derhen. Han vender derfor tilbage, men møder igien Herren, som spørger, hvorfor han ikke medbringer Bogen. Da kom det til Forklaring, at han havde haft et Syn, og strax gif Fr. Holger, ledsaget af flere Studenter, over i Bibliotheket, hvor de alle saae Skikkelsen sidde endnu, indtil Fr. Holger endelig spurgte: "Er du eller jeg "den rette?" da den forsvandt.

Fasøe Staverskovs Frue.

Fasøe Staverskov boede paa Hennegaard i Henne-, to Mill paa hin Side Barde. Der han var med Christian den Fierde i den kalmarste Krig, red hans engang med Strandridderen ned imod Stranden ved Abierg, at see, om noget var indflydt. Og saae hun da dob af smaa Biergsfolk komme ud af Bierget, hvilke ngebe hende, og en gammel Biergmand iblandt dem ede hende, at hun var med et Dreungebarn, hvilket hun Faberen skulde kalde Fasøe; derefter skulde hun komme if Barselseng, gaae i Kirke, men siden paa en vis , Lime og Eierknep do. Og skete det altsammen, des som han havde forudsagt.

Efter D. Art. V. 707 var hun Fru Christence Krug.

Generalmajor Svanwedel.

For et Par hundrede Aar siden boede der paa Gaar-Norre-Bosborg, ved Ringkjøbing, en Herremand, ved a Svanwedel. Han var Generalmajor i Krigen mod svenske, men dertil ogsaa forfaren i den sorte Kunst. Ing blev han i den skaanske Krig indsluttet af Fienden avde da kun en ringe Hær med sig. Men han vidste ælpe sig; thi medens Ratten stod paa, omskabte han en igbe Siv, som stod der paa Marken, til Soldater, og ved s Hiælp angreb og slog han Fienden. Næste Morgen vare Soldater Siv igjen og stode der som før paa Marken*).

Et lignende Sagn fortælles om General Zietzen i Lemme, Die Volkssagen der Altmark. 69.

Da han døde paa Rosborg, blev han efter Skik og Brug hensat i Borgcapellet, forend han fortes til Kirken, og da stete det, at som hans Datter en Aften kom berisb, reiste han sig op i Kisten, sigende til hende, at hun skulde stifte Bud efter Mester Niels, Præsten i Huusby, mellem Nissum = Fiord og Havet. I hvorvel samme Mester Niels altid, mens Generalen levede, havde haft Klammeri med ham, indsandt han sig dog ufortovet og havde en skarp Dre med sig. Han blev da lukket ind i Borgcapellet hos den Døde, men hvad der foregik imellem dem, det veed Ingen. Kun horte man derindefra en saadan Larm, at hele Gaarden rystede derved. Omfider blev dog alt igien roligt, og Mester Niels kom ud, ganske bleg, med sin Dre. Siden den Tid var Herren rolig i sin Kiste og blev begravet med stor Pragt i Ulyborg Kirke.

Denne General Ewanwedel tiende i Krigen mod Sverrig, under Christian V. 1675-79.

Lordenskiold.

I.

Alt Lordenskiold var en snild og mandhaftig Sofrigger, det er vidt og bredt bekiendt over hele Danmark. Men i Jylland fortælles om ham, at han ikke kunde saares, saa at naar Fienden stied paa ham, kunde han opsamle deres Blykugler af sine Stovlekraver.

II.

Da han var død, blev han bisat i Holmens Kirke, i Kiøbenhavn. Men nærved, hvor han hviler, er der et

Loreenpolske togte, som venen er, nu waage i at
For nu tillige at prøve sine Døds Mod, vilde han,
Sagnet, ikke have nogen Mand ombord paa sit Skib,
ei turde staa i Raaden og mellem Fingrene holde en
stilling, som tiente Tordenskiold til Blink. Det hændte
g, at han skød feil; men den, som undslog sig for
en eller rystebe paa Haanden, blev uden videre afskiift.
Af Fapes Norske Sagn. 218.

Tordenskiold og Drackenbergh.

Den gamle Nordmand, Christian Jacobsen Dracken-
bergh, som døde i sit 146de Aar (1626-1772), tiente tre
Konger i tre Krige mod Sverrig. Da han var 86 Aar
alder, blev han under Kong Frederik den Fierde, i Krigen
mod Sverrig, ansat som Quarttermester paa Gales Flaaden,
ilken Tjeneste det engang hændte sig, at han i Chris-
tiania kom i Trætte med Lieutenant Wessel, siden den saa

Schytte, Kortfattet Beskr. over Aarhus Domkirke.
Aarhus, 1835. 38.

Svend Trundsens Sonner.

Svend Trundsen havde to Sonner, velbaarne og af stor Anseelse i Riget. Eskild var Striger, tapper, men derhos grim og fuld af onde Laster. Hans Broder Svend derimod var Biskop i Viborg, en from og byderig Herte. Da han saae sin Broders onde Sind og svare Ubyder, meente han, at Eligt ei kunde tage god Ende, hvorudover han indstændigen formanede ham, at omvende sig og gjøre en Pilgrimsfart til Jerusalem. Men Eskild vilde ei indvillige heri, forend Broderen tilfagde ham, at han vilde følge med. Da lavede Biskop Svend sig til Reisen, paa det at ei hans Broder, som han havde hiertelig kjær, skulde falde i Satans Kløer. Da de nu vare komne til den Flod Jordan, gik de tilsammen ind i en lille Kirke, kaldet Paternosterkirken, gjorde der Bon og toede sig i den hellige Flod. Men just som de havde annammet Sakramentet, paakom Eskild en pludselig Sygdom, formeddelt hvilken han paa Steedet opgav sin Aand. Da glæbedes Biskop Svend ret inderligt, efterdi han ansaae dette som et sikkert Tegn paa Guds Naade og sin Broders Salighed. Og faldt han da ned paa sine Knæ og bad til Gud om Hiemsfart, efterdi han havde stor Forlængsel efter at følge sin Broder og tage Deel i hans Salighed. Og det skete, som han havde bedet om, thi han døde paa samme Steed og i samme Time. Da bleve de skrinlagte jevnsides hinanden i Paternosterkirken, og

faa ofte Pilgrimene kom fra Danmark, gjorde de her Bon og bragte Gaver med til Kirken.

Gesta et vestigia Danor. extra Dan. I. 12-15. Suhms Danmarks Rig. Hist. VI. 34. 57 og 102. Vedel Simonseus Udfigt. II. 2det Hefte. 102.

Ulfeldts Taarn.

Iblandt Ruinerne af Hammershuus Slot paa Bornholm staaer endnu paa Ringmuren et Taarn, som kaldes Ulfeldts Taarn. I dette Taarn har Corfis Ulfeld siddet fangen og hans ædle Hustru, Eleonore Christine, deelt Fængsel med ham. Engang var det nær lykkedes ham at undvige derfra. Med et Som løsnede han og hans Tiener Jernstængerne i et Bindue og lode sig ved en Strikke nedglide og naaede i Morgentaagen til en Kro, som var et Steenkast fra Borgen. Da Kromanden vækkedes, troede han, at det var Lyve, og hentede sin Flint, men hans Kone, som meente, at det var Spogelser, raadede ham fra at skyde og slog Doren i for dem. Igiennem en Dal, som gaaer Sønder og Vester om Borgen, naaede Flygtningene Stranden, men da de vilde leie en Baad hos Fisserne i Sandvig, bleve de anholdte og forte tilbage til et strængere Fængsel.

Panum, Beskr. over Bornholm. 52. Efterretninger om gamle Borge. I. 5. Dansk Folkeblad. 1842. No. 7. 37.

Gr. Ulfstand og Abbeden.

Jens Holgersen Ulfstand til Blimminge, som stod i Raade hos Kong Hans, geraadede formedelst et Formynderskab i Proces med Abbeden paa Bekkestov, som forurettede hans Myndling, Peder Nielsen, en Son af Niels Gyldenstiern. Efterat denne Proces var endt, og al Trætte forbi, kom engang Abbeden til Lyngbygaard, for at besøge Ridderen. Da Abbeden skulde op ad en Trappe, beklagede han sig over sin Fedme, hvorved han meget hindredes i at gaar. Jens Holgersen, som endnu havde Processen i frisk Minde, svarede ham, at han vel vidste et Raad derfor, saafremt kun Abbeden vilde give sig hos ham i Kuur. Abbeden, som ikke anede Evig, modtog dette Tilbud og lovede 100 Mk., saafremt det lykkedes. Da forte Ridderen ham til sin Smedie, lod ham der lænke til Ambolten, befalende ham, at han i ti Uger skulde føre den store Forhammer og imidlertid ei nyde andet end Brød og Vand. Abbeden, som hverken var vant til Arbeide eller Tarvelighed, klagede sig jammerligen, men Ulfstand beraabte sig paa den sluttede Handel og lod sine givne Befalinger udføre paa det noiagtigste, indtil det lykkedes Abbeden, at klage sin Nød for Biskoppen, ved hvem det derfra kom til Kongen, som befoel, at Abbeden strax skulde losgives, men tilkomte Ridderen, at betale de 100 Mark.

Hofmanns Esterr. III. 389. cfr. Kasts Woerkskabsl. 1840. 315.

Sted = Sagn.

I. Sagn om Byer og forskjellige Steder.

Kiøbenhavns Volde.

Da man engang for mange Liber siden satte Vold om Kiøbenhavn, sank den uden Dphor, og det var fast ikke muligt, at faae den til at staae fast. Da toge de et libet, uskyldigt Pigebarn, satte hende paa en Stol ved et Bord og gave hende Legetoi og Mundgødt. Og medens hun sad der og gjorde sig tilgode, opbyggede tolv Murere en Hvelving over hende, og, da den var fuldført, fastede de under Musik og klingende Epil Volden derover. Derfor skal den nu være uryggelig!

Det hører til de almindelige Sagn, at al Slags Bygning besæftes varigt, naar noget Levende begravet derunder. Til saadanne Dffe synes Lam, Sviin og Høns almindeligst at være blevene valgte, men de følgende Sagn ville oftere fortælle om saaledes offrede Børn. (Eisings Frelse, Ribdel mod Pesten paa Den Faur, Vesterhavet). David Konrad kalder disse Dffe "Baaer" (Hedenske Christenhed), maastee fordi de tanktes at tage "være" paa Bygningen. Beckers Orion IV. 1ste Hefte, 78. Heint. Heine siger herom: (Die romantische Schule. 270). "Im Mittelalter herrschte unter dem Volke die Meinung: wenn irgend ein Geblinde zu errichten sey, müsse man etwas Lebendiges schlachten und auf dem Blute desselben den Grundstein legen; dadurch werde das

„Gebaude fest und unerschütterlich stehen bleiben. — — — und in Liebern und Sagen lebt die schauerliche Kunde, wie man Kinder oder Thiere geschlachtet, um mit ihrem Blute große Bauwerke zu festigen.“ Om deslige Offeringer ved Kirkerne i Sverrig siger Afzelius, *Svenska Sägohäfter* III. 94, at Folket vilde have noget af den hebenste Tempeltieneste og offrede, naar Grundvolden lagdes, et eller andet Dyr, som levende blev begravet.

Börstaarnet i Kiøbenhavn.

Om Börstaarnet fortælle Folk i Christiansstad, i Sverrig, at Kong Christian den Fjerde har ladet det forfærdige til et Kirkespir for deres By; men i Kiøbenhavn vil man vide, at samme Konge har ladet det nedtage fra Kirken eller Raadhuset i Kalmar, for dermed at smykke Kiøbenhavn.

Jonges *Rbhvns. Beskr.* 415.

Molbechs Breve fra Sverrig. III. 198.

Et Huus i Kiøbenhavn.

I Kiøbenhavn, paa Hjørnet af Gaasegaden og Farvegaden, staaer endnu et lille, lavt og brostfældigt Huus, som var det eneste, der blev tilbage, da Ildsluene fortærede alle Huse i de omliggende Gader og Estræder. Dette stete, efter hvad man fortæller, ved et Jertegn. Thi da Ilden nærmede sig, tog Eieren, som var en saare rebelig Handelsmand, sin Bægt og sin Aen, gif dermed ud paa Gaden og bad til Himlen, at Luerne maatte fortære alt hans Gods, saafremt han nogensinde havde handlet uredeligt mod sin Næste, men at da ogsaa Gud vilde skaane det, saafremt

han befandt sig, at være en ærlig Mand. Da vege Ruerne bort fra Huset, og det blev staaende uskadt.

Nasps Noerstaabslæsning. I. 12. Dette samme Sagn fortælles ogsaa om en Kiøbmands Huns i Aalborg. *Marmora Dan. II. 252.* cfr. *Kalling, Store og gode Handlinger. I et Msa. Om de Wintherske og Lhestrupske Familier,* fortælles dette Sagn, om Jens Esfrensen Winther, som 1590 var Raadmand i Aarhus, hvor hans Huns paa samme Raade reddedes under en derværende Ildbrand. cfr. *Goeges Røgl. Allerley. II. 43.*

Snubbe-Kors.

Paa Landeveien mellem Sengeløse og gamle Roeskildebro er der nær ved Veien en liben Høi, paa hvilken endnu ere Resten af en opmuret Støtte, hvorpaa der tilforn var et Crucifix. Det kaldes endnu Snubbe-Kors efter en fornem Adelsmand, Hr. Eske Hemmingsen Snubbe, af Bisshop Absalons Slægt, som lod det der opsætte til Amindelse om, at hans Frue der paa Etedet engang lykkeligen blev forløst.

Danske Magazin I. 21, at bemeldte Hr. Snubbe levede om trent 1250, og at det 1715 er blevet fornyet. "Til dets Vedligeholdelse skal fra de ældgamle Liden være henlagt tvende Bøndergaard." *Sammebeds findes* aftrykt et "Original Pergaments-Brev", som viser, at det har været til for 1488. *Wolff, Encom. Regni Dan. 47. Pont. Theatr. Dan. 107. Jonges Danmarks Eshorographie. 70. Røerup, Skildr. af Lilst. i Danm. og Norge. IV. 253. Hofmanns Fund. VII. 30. D. Atl. II. 24. Ibid. VI. 18. Af Erasmi Læti Rer. dan. Lib. V.* synes det, at der har været et andet Sagn om dette Kors, idet han nemlig skriver:

"*Janque crucem, quæ juncta via est Snubbena vetusti*

"*Nominis indicium et caedis monumenta peractis*

"*Transierant, &c.*

Et lignende Sagn fortælles om Annasteenen i Sønderherred, paa Kalls-Amt (Dan ske Atlas IV. 324): "Paa Marken er opreist en stor Steen, kaldet Annasteen, hvor Deien tilforn har gaaet forbi til Grimane, og foregives, at en Frue, ved Navn Anna, paa dette Sted skal have gjort Varsel."

Foberens Grav ved Frederiksborg-Slot.

Kong Christian den Femte havde en Løber, med hvem ingen kunde lignes i Hurtighed. Samme Løber paatog sig for Beddemaals Skyld at løbe omkap til Frederiksborg med en rapsodet Hest, der paa samme Tid, som han, skulde forlade Kiøbenhavn. Skiondt det nu kan synes heel utroligt, kom dog Løberen først til Stedet, hvor Kongen tog imod ham og lykønskede ham. Men, da Løberen af Urvodighed for Kongen tog Hatten af, imedens han endnu løb, faldt han bob om paa Stedet. Dg sees paa det Sted, næstved Porten, paa den nordre Side af Slottet, hans Billede udbugget paa en Gravsteen, under hvilken han ligger begravet. Hesten, som ogsaa døde af overvættes Anstrængelse, udstoppedes og bevaredes paa Kunstskammeret.

Danske Atlas II. 305. Rasbeck, i hans Frederiksborg Slots Beskr. Kbh. 1832. 71, berigtiger dette Sagn og viser, at Hesten paa Kunstskammeret hører til en anden Tildragelse, der er blandet med dette Sagn. I Røllers hist. genealog. Tabelle det Hochgräfl. Geschlecht derer von Harthausen, Schlesw. 1784 og derefter i D. Wolffs Journal 1816, Decbr., fortælles nemlig an gaaende Hesten paa Kunstskammeret):

*) "Et Beddemaal mellem daværende Overkaldmester, Baron v. Harthausen og den engelske Gesandt, Robert Rolsworth, som gjaldt 1000 hollandske"

Slangstrup.

I Slangstrup er Kong Frode bleven kristnet. Skiondt denne By nu synes heel uanseelig, har den dog i sin Tid været en stor og herlig Riobstad. Dengang stod skrevet over Byporten: "Forbandet den, som gjør denne By til en Bondeby."

Vellerup Hospital.

I Horns Herred, i Landsbyen Vellerup, er der et Hospital for de Fattige paa Tegholms og Krabbesholms Godser, opført i den Tid, da disse Godser i Forening med Nygaard og Trudsholm, tilhorte den Rosenfrandske Familie.

Om dette Hospitals Oprindelse fortælles Følgende: En Dreng, ved Navn Hans Andersen, kom engang til Tegholm, og efterat han nogen Tid havde opholdt sig der, blev han antaget til Skriverkarl og tjente som saadan i atten Aar, indtil han døde. Men ihvorvel han i denne Tid havde

"Ducater, gik ud paa, med en dansk Hest, i en Tid af tre Quartier at tilbodelagge Seien fra Kiøbenhavns Rørreport til Frederiksborg Slot.

"En af Gesandten, blandt fem andre udvalgte, Baronens tilhørende Hest, blev til den Ende øvet en stor Dags Tid forinden og til at ride samme dernæst udarvnt en af Clermandens Hest, hvorhos Pengene til ydermere Sikkerhed gaves tredje Mand, Greve Gyldenløve, i Forsvaring. Ridere foranstaltedes, at Seien, paa den dertil bestemte Dags Morgen, var aldeles fri og ubehindret, samtlige Ledde og Romme overalt aabne, ligesom endelig tvende af bemeldte Herrers Tjenere pladsedes, den ene ved Kiøbenhavns Rørre-, den anden ved Frederiksborg Slots Port, begge med Ultræ i Hænderne, forfærdige af een og samme vedboeren Uhrmager her i Staden. Efterat nu saaledes Alt var bragt i Orden, foregik Beddelsbet omfjer paa den bestemte Dag; da Refuslatet blev, at Baronens vandt, siden at Ridskægten eller Staldkæren, som det hedder, ved i 12 Minutter at udføre dette næsten utrolige Ridt, naaede Maalet endogaa tre Minutter før end det ovgivne Klokkelæt, hvorfor gaves ham 100 Dukater i Douceur og Leste om en Plads i det kongelige Livrée.

"Hesten, som var liden og tigerhaaret, Riden af Bygning, styrkede imidlertid, før end man endnu kunde faae den ind i Stalden, og blev siden, paa Grund af den Dymættelse, Sagen hode velt ved Høffet og blandt Publikum, udskoppet og afleveret til Kunstammeret."

tient uden Løn, fandtes der dog efter ham 18,000 Rdl., som han ved Uredelighed havde vidst at tilvende sig. Da han var ugift og ganske uden Slægtninge, blev denne Sum, som vel maatte antages, at være Godsets Eier fravendt, tilkiendt denne; men da han ei selv vilde gjøre Brug af disse Penge, lod han derfor opbygge det ommeldte Hospital og legerede dertil Resten af Capitalen. Men samme Hans Andersen skal ikke have fundet Ro i Graven. Ibeligen viste han sig oppe paa Gaarden, hvor han havde tient, og forstyrrede dens Beboere. Ofte saaes han om Aftenen tilhøst, med sin Vidst under Armen og sin hvide Hund efter sig, at jage igiennem Byerne deromkring. Saaledes jog han ogsaa igiennem Sæby, og naar Byens Ledevogter saae ham og havde aabnet Ledet for ham, foer han i fuld Galop derigennem og forsvandt bagved Kirken, medens Ledet hurlede i af sig selv. Hr. Jochum var paa den Tid Præst i Sæby. Han besluttede da omsider, at skaffe Egnen Fred for dette Gienfærd og begav sig til Egholm med tre, gamle Bøger. Da han begyndte at læse ud af den første, slog Spøgelsset ham den af Haanden, sigende: "Du est en Synder, saavel som jeg!" og mindede Præsten om, at han engang, medens han var ved Høiskolen, havde bedraget en fattig Brødfone for en halv Skillings Hvedebrod. Da tog Hr. Jochum den anden Bog, men som han begyndte at læse, slog Spøgelsset ogsaa den ud af hans Haand, gientagende, hvad det alt havde sagt. Nu svarede Hr. Jochum: "Har jeg bedraget den Fattige, da har jeg siden erstattet det, ved at gjøre vel mod Fattige og saaledes udslettet min Synd!" Og da han havde svaret dette, tog han den tredje Bog og læste saa

diærveligt, at Spøgelseset sank ned paa Stedet. Men for det ganske forsvandt i Jorden, spurgte det Hr. Jochum: "Hvor skal jeg atter komme op?" hvortil Præsten svarede: "Ved Rodebro!"

Endnu sees i et gammelt Torvehuus paa Tegholm en nedbrammet Egepæl, og paa dette Sted var det, at Hr. Jochum fik Magt med Giengangeren. Af den nævnte "Rodebro", der paa den Tid førte over Veilemollesøen, er der nogle Levninger tilbage, men ofte naar Bonden om Natten kommer der forbi, hører han en Pladsken i Vandet og en Natravn, som striger sit: *Bov! bov!*

Dyre-Davrekiøb.

Paa Jyllinge Mark ved Bærebros, ikke langt fra Frederiksfund, slog en Mand en anden ihjel, nedgrov hans Liig og begav sig skyndeligst ud af Landet. Men, da syv Aar vare hengangne, meente han, at hans Misgierning vel nu var forglemt, og vendte trostlig tilbage til sin Fædrenebo. Da gik han just en Dag og slog Sæd ved Bærebros paa det Sted, hvor han havde nedgravet og skjult sin Ugierning og, som han meiede paa det bedste, hug han Leen i et Been, hvilket strax begyndte at bløde. Da saae man snart, at det "med ham var syndvendt," og satte derfor syv Karle efter ham. Men han hug med sin Leen den ene ned efter den anden, og, da han havde hugget den syvende, satte han mødig Leen til Jorden og sagde: "Nu skal dette Sted hedde Dyre Davrekiøb!" thi det tildrog sig nemlig paa Davre-

ttb. Og findes endnu paa samme Sted syv Høie, i hvilke de Slagne ligge begravne, og Stedet har deraf sit Navn.

Efter mundtlig Fortælling. Pontop. i Theatr. Dan. 108 fortæller Sagnet anderledes: "Zwei Weilen von Kosschid erblickt man einen Steinhäufen, das theure Frühstück genennet, wovon erzehlet wird, daß drey Räuber einem Bauer nach dem Leben gesehnden, dieser selbe mit einem zauberischen Frühstück tractiret und se darauf sämtlich mit einem Stabe todtgeschlagen."

Skiorpinge Træ-Kors.

Paa Veien mellem Slagelse og Antvorskov, i Skiorpinge Kramvaads Mark, stod, indtil for et halvt Aarhundrede siden, et Kors af Træ, hvilket var opreist til Minde om, at en rig og fornem Frue engang der paa Stedet fik ondt og fødte et Barn til Verden, og skienkede samme Frue Skiorpinge By en Gaards Landgilbe til Bedligeholdelse af samme Trækors. I mange Aar tog man ogsaa Vare paa, at dette Kors ikke forgik, hvilket meentes, at ville paaføre Skiorpinge Bønder Uheld og Fortred, men nu er det set hen forsvundet.

S. R. Beyer, Topogr. over Eglslemagle Sogn. S.

Hyllested.

Øst for Hyllested By findes det Sted, hvor Kong Rafn havde Tvekamp med Kong Hylbing om, hvo der skulde

rie Byen. Raska faldt og blev kastet i en Hule, som endnu kaldes Raskafoss; men Hylbing, som beholdt Byen, gav den Navn og blev siden lagt i en Høi der paa Marken.

D. Atl III. 9. Ibid. IV. 272. Jonge, Eborogr. 148. Hofm. Fund. VIII. 9. S. M. Beyer, Topogr. over Egilskleemagle Sogn. 100.

Præsto.

Præsto er saaledes kaldet efter en Præst, ved Navn Hr. Anders. Paa Reformationens Tid var han Munk i et deryærende Kloster; men da de øvrige Munkte drog bort, gif han over til den nye Lære og blev Præst ved Byens Kirke. Han var en meget hellig Mand og saare yndet af sin Menighed, af hvem han ikke vilde tage nogen Løn; men han havde kun en Genskilling, hvilken han, naar han havde nogen Ting behov, hensendte med Begiering at faae Et eller Andet derfor. Og fik han da altid, tilligemed det han havde begieret, sin Skilling tilbage. Det er hans Billede, en Mand i Præsteklæder, som staaer i Byens Vaaben.

Wolff, Encom. Regni Dan. 551.

Kanalen ved Præsto.

Der siges, at den Aae, som gaaer ind ved Præsto, har i forrige Tider været en dyb Kanal, og at den er bleven bygget af Præstefolk, som i de papistiske Tider, naar de havde forsyndet sig, bleve dømt til at istandsætte et større

eller mindre Stykke af Kanalen, alt eftersom Forseelsen havde været. Dette Arbejde var saaledes bestemt, at Bunden skulde brolægges med almindelige Kampestenene og der ovenpaa lægges et Lag af Flintestene. Gamle Folk ville have erindret den Tid, da en Orlogsfregat under en Admiral har seilet ind gennem denne Kanal lige til selve Byen, og for adskillige Aar siden er der paa Stedet fundet Levninger af et gammelt Bolværk. Sagnet siger: "Præst skal forgaae ved Vand, Nestved ved Sand!"

Ristestenen.

En Røver, som i lang Tid havde plyndret paa Moen, nedgrov en Skat og flygtede over til Estralsund. Da han nu der var kommen saavidt, at han alt stod paa Stigen under Galgen, spurgte han: "Er nogen her tilstede fra Hvid-Moen?" — En Mand meldte sig da, og denne beføel han, at gaae fra Ost til Vest gennem Grimsdal; der skulde han finde en Steen, hugget som en Rist, og under den en stor Skat. Da reiste Manden iilsærdig over til Moen og henvendte sig til Mikkel Degn i Magleby, for at faae at vide, hvor vel hin Steen monne findes. Men Mikkel Degn, som selv var begierlig efter Skatten, gik til Stedet og bemægtigede sig den og blev saa riig, at hans Søn endogsaa blev Borgemeester i Stege.

Rescni Atl. III. 103. Sandvigs Bestr. 54. Kallund Christiansons Bestr. over den Inful Moen (1722). Danmarks og Norges Decon. Magaz. I. 250.

Barperne.

En mægtig Ridder, som boede paa en af Borgene i Almingen, paa Bornholm, havde tre Sønner og tre Døtre. Sønnenne reiste, medens Dottrene endnu vare smaa, paa Tog, og efter mange Aar kom de tilbage, for at besøge deres Forældre. Paa Lyngen mødte de da tre Jomfruer, som skulde gaae til Østermaria Kirke, og da de ikke kunde faae deres Villie med disse Piger, dræbte de dem, men siden opdagedes det, at det var deres Søstre, de havde myrdet. Paa Lyngen, tæt ved Beien, som fører fra Østermaria til Bobils-Kirken, sees endnu en høi Bakke med en Steenhob, som kaldes Barperne. Der ere Jomfruerne begravede. Sonden for Barperne findes et Sted, som kaldes Ridder-barperne, og der menes Brødrene at være begravne.

Panum, Beskr. om Bornholm. 127. cfr. Sagnet om Pillegrimsstenen paa Noen.

Skræppestrædet i Odense.

Skræppestrædet i Odense siges at have Navn af en vis Peter Skræp fra Svendborg, hvilken anførte sine Bybrødre og drog med dem til Kongens Hiælp. Da han kom til Odense, efterat have plyndret og afbrændt Herregaarde rundt om i Landet, leirede han sig med sine Mænd Øst i Byen; men efterdi han fangede og derpaa myrbede en adelig Jomfru, fik den Gade, hvor dette skete, Navn efter ham.

Raaske sigtes her til den Henrik Skræp, Stræder i Odense, som under Grevens Fejde indtog og plyndrede det nærliggende Da-

lums Konnektofer. Bedel Simonsen, Fyens Villkaar under Grevens Feide. 23.

Kierteminde.

Da Dvin havde bygget sin gode By, Dvense, og givet den at bære hans Navn, forbi han havde den besynderligt kjær, begyndte de omliggende Byer at misunde den nye By, at den skulde have saa fortrinlig Anseelse. Blant disse Byer var især den, som nu kaldes Kierteminde, og de bragte denne Klage for Dvin, at han skulde domme dem imellem. Men Dvin tog dem det saare ilde op, at hans egen By saaledes skulde agtes ringe, og i sin Vrede sagde han da til den By, som forebragte Klagen: "Vær du mindre!" hvoraf den først fik Navnet: "Værdumindre", hvilket siden blev til Kierteminde.

Af Lyschanders Fortællelse til sin store, utrøkte, danske Krønike, i Suhms Samlinger I. 2. 67, hvor der endvidere anføres en anden Derivation: "Men siunes sandferdigere det andre angifver, "at som det minde eller Xever der løber ind, gifver en temmelig "god haufn, og S. Giertrud hafver fortiden veret alle seigens "og Veisarendis foldis Patron: Saa skulle Byen af hende og "mindet vere kaldet Gerttrudzminde, huor om man lader enhver "sin fri dom og meening. Allene at lade see, huorledis den effter: "Kommendis alder underlig og adskillig ofte dommer og getter udi de forðum sager og Antiquiteter." Om Navnets rigtigere Etymologi, see D. Atl. VI. 610.

Kæmpen Hanke.

I Bendsherred, i Fyen, ligge to, smaa Byer, Baaring i Asperup Sogn og Blanke i Roerslev Sogn. Saa ligger

der i en Mand's Have i Blankeby en Høi, og paa den en mægtig stor Steen paa tvende andre. I denne Høi ligger begravet den Ræmpe, Ranke, om hvem der er den gamle og velbekendte Sang:

Ride, ride, Ranke!
Fra Baaring og til Blanke.

Hofm. Fund. V. 386. Danske Atl. VI. 646. Jonges Eborogr. 303. Efter Præsteberegninger af 1755 skal den nævnte Steen være saa stor, at ti Personer kunne finde Plads omkring den. Den anførte Sang synges almindeligt saaledes:

Ride, ride, Ranke!
Hesten hedder Blanke,
Hesten hedder Kibildgraa,
Den Kal (—) ride paa!

eller:

Ride, ride, Ranke!
Til Røllerens Huus.
Der var ingen hjemme
Uden en lille Kattepuus,
Som sad under Bænken og bed en graa Muus.

Lorske-Bierg.

Paa Drølev Mark ved Rierte, i Fyen, er der en Høi, kaldet Lorskebjerg, hvilket Navn den har fra de papistiske Tider, og fortælles desangaaende en synderlig Tildragelse. Engang gik nogle hellige Brødre derop, for at forlyste sig, eftersom der er en viid og skøn Udsigt; men da der paakom dem en heftig Hunger, medens de vare der forsamlede, ønskede nogle iblandt dem en Ret ferst Lorsk. Da gik den, som iblandt dem var den helligste, ned ved Siben af Høien,

hvor der løber en Aa, og ved sin Bøns Kraft fangebe. han Lørfk der i Aaen, omendskiondt Stedet er en Miils Bei borte fra Stranden. Og derefter hedder Høien nu Lørfkbiærg.

Præstebereetn. 1755.

Davrebiærg.

Da engang Bønderne i Bøndsbove, i Fyen, havde Strid med Salling Herrebdønder, overfalbt de og brøbt dem paa Marken ved en Høi, just som Sallingbønderne sabde der og aad Davre. Deraf kaldes hin Høi endaa Davrebiærg.

De tre Smede i Trostrup.

I Trostrup Sogn, i Fyen, er der tre Høie, Willumshøi, Erlingshøi og Biørnshøi, saaledes kaldte efter tre Kæmper, Willum, Erling og Biørn, som skal have boet der. Om disse fortælles, at de alle tre vare Smede, og at Biørn engang skal have laant en Hammer af Willum, men da han blev krævet for den, blev han vred, kastede den efter ham og slog dermed hans ene Die ud, saa at han døde deraf.

Præstebereetn. 1755.

Døbningen.

Kragemarken ved Allesø, i Fyen, er der en Ager-
kalbes "Døbningen", hvilket Navn den har faaet
denne Begivenhed.

Der var en jydsk Student, som var kommen i Besøg
med to andre Studenter fra Steensby, i Skamby
og levede en Tid hos dem. Men da han engang
komder, som var Herremand i Jylland, havde faaet
to gode Sager tilsendte, sloge de ham ihjel og skrev til
sit hans Søn uden deres Vidende havde forladt dem,
uden at laant endel Penge, hvilke de nu tiltroede ham
at tale. Og som han havde god Tro til dem, betalte
de ene og forærede dem desuden et Par smukke Heste,
deres Vennskab for hans Søn. Men da engang
en Mand, Gaardmand i Allesø, arbejdede i Dre-
ngen i Steensby, fandt han i Torvegraven en Døbning,
som saaes for at være den forsvundne Student, og
saa da samme Døbning paa den Ager, som endnu
deraf.

Klokkeengen.

Der ved Kirkeby i Sundsherred, i Fyen, er en Eng, kaldet
Klokkeengen. Dette Navn har den faaet deraf, at Klokket-
kirkebytaarn engang begyndte at ringe af sig selv
uden Erpaa ud af Taarnet og dybt ned i Engen, hvor
der var to Huller, som derved ere blevne til.

Seberetn. 1755.

Svendborg Kors.

Paa den Herregaard Nielstrup i Fyen boede engang en saare gudfrøgtig og hovist Jomfru. Engang, som hun i Nærheden af Svendborg, som ligger fra bemeldte Gaard en Fierding-Miil, gif at spadserere med sine Piger, bleve de overfaldne af endeel unge Menneſker, hvilke øvede Vold mod Jomfruen, dræbte hende og grove hendes Kiig ned paa Marken. Men det varede ei længe, for en klar og dellig Lue blev seet paa Stedet, hvor hun var nedgravet, og blev besaarſag ſiden efter et Trætors ſat hende der til Amindelse. Den myrdede Jomfrues Slægtninge forlangte vel Sagen underſøgt, men, da det opdagedes, at Voldsmandene var af fornem Byrd, lagdes der Skuld derpaa, og hele Fyen maatte paatage ſig, at ubrede Sønepengene og afſtaa til hendes Arvinger St. Jørgensgaard, Rogtved, Lunden og Hølebøge. Saa ſiges ogſaa, at det blev vedtaget, at naar Korſet faldt om, da ſkulde alle Eiendommene tilfalde den af Parterne, ſom forſt ſik et nyt opreift. Derfor opbevarede altid, ſaa vel paa Gaarden Hvidkilde, ſom i Svendborg, et færbdigt Trætors.

Landeby paa Laasinge.

Hellig Oluf har haft et Kapel paa Laasinge, ved Landeby, og i ſamme Kapel blev hans Villedede forvaret. Men ſom det var Skik, at Bønderne, naar de havde lagt Sæd i Jorden, forte dette Villedede om paa deres Marker, for at ſtaffe ſig en rig Hoſt, ſaa hændte det ſig engang, at

en Bonde, der havde ombaaaret det paa sine Marker og efter Sædvane skulde bringe det tilbage, tyktes bedre om, at besholde det hos sig indtil næste Morgen. Løg han derfor Billedet hjem med sig, og, efterdi han ikke havde bedre Sted, satte han det ind i Bagerovnen. Men da Pigen, som ikke vidste, at Hellig Duf var i Bagerovnen, næste Morgen skulde bage, lagde hun Ild derind, og saaledes blev Billedet opbrændt. Siden den Tid siges det om Landeby, at den ikke har stor Lykke at vente sig.

Boesens Helsingørs Beskriv. 99. Om Braaby Kirke fortælles, at der har været trende Faner, hvilke i høitideligt Optog blev bærte om paa Markerne, naar Landet plagedes af Løtte. Dán. Bibl. II. 52. Hofm. Fund. VII. 536. Danske Aet. VI. 725.

Aarhus Byes Undergang.

Om Aarhus er det spaaet, at, om nogensinde en Konge træder iland paa det saakaldte Mindeshoved, da vil Byen i samme Dieblif synke, og Intet af den blive tilbage uden den Gade, som kaldes Broberg.

Gierding Agre.

Under Greystabet Lindenborg, ved Byen Gierding, ses nogle lange Agre, Holmen kaldet, der nu ere ganske begroede med Lyng. Paa Kong Wolmers og Dronning Margrethes Tid, da Eegholm Slot, hvoraf der nu kun er Spor tilbage i Skjorping Sogn, var beboet af tolv, berng-

tebe Riddere, maatte de Gierding Mænd hvert Aar pløi og med eget Saaeforn tilfaae disse Agre for ovennævnte Riddere, som kun under den Betingelse lode dem have Fæd at de, naar Høsten kom, bragte alt, hvad de der havde ind høftet, til Eegholm Slot.

Af Pastor H. Seerup's Udkast til en Beskr. over Stedting Pastorat. Maa. fol.

Stillinge.

Paa Skanderborg Amt, Hiemslev Herred, ligger en Kirkeby, Stillinge kaldet, hvilket Navn den siges at have faaet af følgende Tilbragelse. Der boede nemlig paa Mols en Kæmpe, som havde en smuk Datter, ved Navn Inger. Og der hun af en Kæmpe fra Holsteen blev bortstiaalen, søg Faderen samme Kæmpe ihjel og byggede en Kirke, som han kaldte "Stiæl Inger".

Hofmanns Fund. IV. 758.

Mariager.

Der boede paa en Herregaard i Jylland en ærbar og særdeles deilig Jomfru, ved Navn Maria. Til hende beilede to, drabelige Riddere, Hr. Hem og Hr. Sem, og der hun ei gav nogen af dem Fortrinnet, blev de enige om, at afgjøre ved Holmgang, hvo der skulde være hendes Veiler. Men i denne Kamp dræbte de hinanden, hvilket Jomfruen tog sig

saaledes til Hierte, at hun druknebe sig i Stranden. Da tilfaldt alt hendes Gods Kirken. Det Sted, hvor hun blev jordet, blev efter hende kaldet Mariae=ager, og deraf fik Byen siden Navnet, Mariager. Men Hr. Hem og Hr. Sem bleve begravne i viet Jord hos de Kirker, som endnu efter dem kaldes Hem og Sem.

Kongen paa Alstrup Hede.

3 Listed Sogn, ved Mariager, boede engang en Mand, som var rig fremfor Alle, men hans meste Rigdom bestod i en umaadelig Svinedrift, saa at hele Sognet spotvis blev kaldet "Svinestien", eftersom hans Sviin udbredte sig overalt og oprobete Naboernes Jorder. Formedelst hans store Rigdom blev han kaldet "Kongen paa Alstrup Hede", men det varede ikke længe, førend de bleve enige om, at skille sig af med ham. Dette skete ogsaa; thi paa en Helligdag blev han ihjelskudt af en Mand fra Bonderup, just som han i sin forgyldte Vogn kiorte fra Kirken. Fra den Tid af var der aldrig No paa den Gaard, hvor han havde boet, hvorfor Ingen turde bo der, og i mange Aar henstod den derfor ganske øde, indtil den omsider faldt sammen, saa at man nu neppe kan vise det Sted, hvor den har staaet.

D. Atl. IV. 551 tilføier, at Morderen blev dømt fra Livet og begravet paa Heden, hvor der er opkastet en Steendynge over ham.

Løngangene under Aalborg.

Under Aalborg By gaaer der mange Løngange, hvilkere Levninger fra Munkenes Tid. Den største Gang, eller Hovedgangen, siges, at gaae fra det gamle Kloster, der nu tilbage benyttes deels til Hospital, deels til Skole, og denne skal strække sig hen under Fiorden til Sundby, hvor der tilforn har ligget et Nonnekloster. Nedgangen til denne Løngang var vel forvaret, thi først var den lukket med en Messingport, hvori mange, skionne Billeder vare udgraverede, dernæst med fire Jernporte, den ene indenfor den anden. En Sidegang gik fra denne Hovedgang til Vor Frue Kirke under den Gaard, i hvilken Kong Hans døde. Opgangen til Kirken var i en Begravelse. En anden Arm gik fra samme Hovedgang til Budolfi Kirke og herfra til "Murede Port Bro"; atter en anden Arm gik i den modsatte Retning fra Frue Kirke, eller fra Klosteret, til det gamle Slot, Aalborghuus.

Engang fik en Student det Indfald, at ville see sig om i disse underjordiske Gange, og gik, fastbundet om Livet med et Reeb, derind. I den ene Haand holdt han en Lygte, i den anden en Kaarde. Udenfor Indgangen havde han stillet Folk, som paa hans Tegnet skulde drage ham tilbage ved Hjælp af Rebet; men da han havde været derinde i to Timer uden at give Tegnet, droge de Rebet tilbage, fandt det afbrændt, og Studenten var og blev borte. Siden den Tid prøvede ingen derpaa.

I Dagen. 1839. Nov. d. 26de findes omtalt en nyere Undersøgelse af disse Løngange.

Ildebranden i Aalborg.

Under Ildebranden i Aalborg 1663 gif en Kiøbmand med Maal og Vægt ud af sit Huus, der allerede var grebet af Kuerne, sigende: "Saafremt jeg med Vægt eller Maal har forurettet nogen Mand, da fortære Ilden mit Huus; men har jeg derimod gjort Ret og Skiel, saa bevare Gud 'og mit Huus fra Ilden!" Og da han havde sagt dette, laadse Ilden, og hans Huus blev ufortæret. Da lod han over sin Dor sætte den Indskrift: "Hvor nær var jeg Faren! Undkom dog! Jeg var kommen paa det Iderste og nærmeste berøved og faldt dog ikke derudi. Anno 1663. d. 11te Augusti."

Marinora Danica. II. 252. *D. Atlas*. V. 128 nævner en Ildebrand og bemærker en Inscription over Døren paa den store Gaard, hvor Kong Hans døde. cfr. Pag. 148.

Skulsmark.

I Jngstrup Præstegaard, paa Aalborg Amt, boede forrum en Adelsmand, hvis Søster lod sig i hans Huus besove af en Person, ved Navn Engelbret. Dette krænkede Adelsmanden, saa at han svor, at de begge skulde undgielde med livet. Da flygtede de for hans Brede og søgte Tilflugt i Kirketaarnet, men der Adelsmanden fik dette at vide, lod han Kirketaarnet stikke i Brand, og der blev Forsøreren opbrændt. Søsteren undkom derimod og skulde sig paa Marken udenfor Kirken, og deraf fik samme Mark siden Navn af Skulsmarken.

Marmora Dan. II. 267. D. Atl. V. 303 tilføier: "Til Lega
"paa denne Brand vender Taget paa Taarnet i Øster og Vester. Herom
"er gjort en Kæmpevisse, hvoraf ikke vides uden Begyndelsen: Det var
"liden Engelbret ic." cfr. Sagnet om Hr. Siøde Lovmandsen Pag. 177.

Svends Have.

Svend Staverflov var Adelsmand og Præst i Jerse-
ley Herred, Aalborgstift, paa den Tid, da Reformationen
blev indført; men, da han ikke var lutherist findet, frasagde
han sig sit Embede og plantebe en Have der, hvor han siden
levede sine øvrige Dage i Eensomhed. Dette Sted vides
endnu og kaldes "Svends Have."

Alb. Thura's Beretn. om Jerseley Herreds Kirker i
Aalborg Stift. Kjøbenhavn. 1732. 8. Marmora. Dan. II. 251
Danske Atl. V. 288.

Gunthi og Kajul.

Der var i Blære Sogn en Kæmpe, Gunthi kaldet,
han havde Kiv med en anden Kæmpe i Nars Sogn, ved
Navn Kajul. Denne Tvist skal have reist sig deraf, at
de begge vilde eie to Gaarde i Svenstrup, hvilke nu høre
til Nars Sogn. Nu ligge begge Kæmperne i Hoi, og
vises en stor Steen paa det Sted, hvor de strede med hinan-
den. Om denne Kamp synges der i Eggen et gammelt
Vers, saa lydende:

Gunthi vilde Kajul jage;
Med sit Epyd og med sin Etage

Jaged Kajul Gunth tilbage,
 Saa hans Halsbeen maatte knage.
 Nu ligger Gunthi i Jorden saa kold,
 Og Euenstrup horer til Mars saa hold.

Jonges Eborogr. 633. Hofm. Fund. III. 490. Marmora dan. II. 232. "Imellem Mars og Sundestrup Byer sees en stor Steendynge, kaldet Kæmpe: Kogelen, 36 Alen lang og 4 Alen bred, hvorunder skal ligge begravet en fornem Hovding eller Kæmpe "ved Ravn Cajul" &c. D. Atl. V. 22.

Tællepinds Hoi.

I Fabierg Sogn, Stobborgherred, Ringkjøping Amt, ligger en Hoi, kaldet Tællepinds Hoi, hvorom der gaaer det Sagn, at paa den laae der engang en stor og stion Gaard, som tilhorte en Mand, ved Ravn Tællepind. I Nærheden boede en gammel Entemand, der giftede sig med en smuk, ung Pige, med hvem han fik adskilligt godt Bostab; men Tællepind, der som Nabo var med til Brylluppet, forelskede sig i den unge Kone og vandt hendes Kiærlighed. Derover blev den Gamle saa fortørnet, at han en Dag loffede Tællepind med sig ud paa Marken og, efter at have fremført sine Bestyldninger, fordrede sin Fiende til Strid. Tællepind blev strax dødeligt saaret, men saae dog Keilighed til at knuse Hovedet paa den Gamle. Da begge saaledes vare faldne, væbnede Entemandens Son sig og drog mod Tællepinds Gaard, hvilken han ødelagde, saa at der ikke blev Steen paa Steen tilbage.

Sioring.

Sioring Sø paa Thyland stod tilforn i Forbindelse med Havet, men nu er denne Forbindelse afbrudt ved Flyvesandet, som der har dannet "Klitterne". Thyland var i hin Tid ofte hiemsøgt af Eroverere, og imod dem var det, at Kong Nielaus anlagde ved Søens sydsørlige Ende en Borg, kaldet Sioringborg, hvoraf der endnu ere Jordvolde, 60 Fod høie, tilbage. Da nu engang Erovererne kom igien, faldt der et stort Slag paa Søen, og i dette fik en Biskop sit Banesaar. Hans Grav sees endnu paa Kirkegaarden; den er belagt med tre Stene, og en Biskop med sin Krumstav er derpaa afbildet. I samme Slag sank nogle Skibe og med dem store Skatte, som endnu ligge dernede.

Engang vilde nogle stærke Karle, som kiendte Stedet, forsøge paa at optage en Kiste, som giemmer en stor Stak, og de havde den allerede saa høit oppe, at den var ligemed Baadens Keling. Men af Glæde herover udraabte den Karl, som havde fat i Ringen: "Nu har jeg dig, og nu "skal du ikke slippe!" Da sank Kisten, og han beholdt kun Ringen i sin Haand. Denne Ring blev indsat i Kirkebøren, og Byen fik af den sit Navn; men nu er kun den halve Ring tilbage.

cf. Danske Atlas V. 451. hvor Gravstenen over Biskoppen beskrives. Marmoradan. II. 347. Her fortælles, at det er en Liigsteen over en Biskop, som paa Veien fra Bremen leed Skibbrud og stod iland ved Lorus Strand. Den nævnte Borg kaldes her "Sioring Bold". See Wisen om Kong Nielaus:

"Fra Sioring Bolde til Vesterhav
Lader Paris kaste den Lønnegrav."

Enhms Danm. Riges Hist. IV. 321. Ibid. 681. Aagaards Beskr. over Lhpe. 146-47.

Faarup eller Farup.

Paa Jyllands Beskyft, i Saltum Sogn, ligger en lille, ubetydelig By, som Nogle kalde Faarup, Andre Farup. Nogle fortælle, at den Jord, som nu hører til Faarup, var tilforn en Fælled for Sognets Beboere, som lode deres Faar græsse der. I Begyndelsen var der kun nogle uøle Hytter, som tilhørte fattige Folk, der ernærede sig ved at vogte Faar for de mere velhavende. Disse Hytter kaldtes derfor Faarup, hvilket Navn beholdtes siden, da dette Sted blev mere bebygget.

Andre fortælle, at denne By engang for en stor Deel blev begravet af Sandet fra Klitterne, og da den endnu altid er i Fare for ganske at sliues under Klitterne, har den faaet Navnet Farup.

Stenen fra Grøndal.

Midt imellem Ulstrup og Rønge, i Viborg Stift, ligger der tæt ved Landeveien en stor Steen, halvsierte Alen høj og ligesaa bred, paa hvilken der tilforn stod i Kobberstrift en Spaadom at læse om de tilkommende Tidens Ryggesløshed og Ugudelighed. Denne Steen skal engang være ført hid fra et Sted, kaldet Grøndal, og om den er det sagt, at da Mester Jens Christoffersen, Ranik i Ribe, i Maret 1503

drog fra Viborg til Randers og kom der forbi, udlagde Indskriften saaledes:

Kirker fulle blive til Fangetaarn,
 Og Stalle fulle trives,
 Ædlinge fordrives,
 Danske Mand vorde ngiarve
 Og fange tydske Eader.
 Herremand fulle blive Kjøbmand,
 Præster blive Bønder,
 Men Bønder blive til Vidunder!

Wormii Monum. dan. 305-11. Pontopp. Theat. Dan. 387. Marmora dan. II. 133. Danske Atl. IV. Hofm. Fund III. 437. Erasmi Læti Ecl. V. Skand. Litt. Selsk. Skrifter. XVII. 416. En anden saadan Steen efter svenske Beretninger, have faaet i Jæmteland. Af dennes se Indskrift giver Resenius (Scandia illustr. XII. 60) metrisk Oversættelse paa Latin. Det originale Vers findes i Nyer Skildring af Tilstanden i Danm. og Norge IV. 98, af efter J. B. Renhorn, Diss de lapide in Valle vires hvor desuden en anden Inscription findes anført. Afjelins, Svenska Sågo, Håfver. II. 43.

Kong Ran i Randbøl.

I ældgamle Dage boede i Randbøl Sogn, Ribe E en Konge, ved Navn Ran. I sin høie Alder geraa' han i Trætte med Kongen paa Lundenæs i Næst, Pinnet Sogn, og det kom til aabenbar Strid imellem dem. A Ran forskandsede sig da i en Dal, Nord for Randbøl, endnu kaldes Kongsbølen, og oppebiede der sin Fiendes komst. Dette skete i en taaget Morgenstund, da Kongen Næst nærmede sig fra Skoven, men saasom han havde I

alle sine Folk udpynte sig med grønne Grene, lignede hans Hær en Skov, ved hvilken List de ubemærket nærmede sig Kongsbalen og overrumplede Kong Ran, som der fik sit Banesaar.

Endnu vises Kong Rans Grav paa Randbol Kirkegaard, og efter ham fik Byen sit Navn.

cf. Suhms Saml. I. 100. Danske Atl. V. 991. Annal. for nord. Oldkynd. 1840-41. 149. Sagnet minder om den vandrede Skov i Macbeth.

Tyokiær.

I Brust Herred, Ribe Stift, ligger en By, som har det Navn Tyokiær. Tilforn hed denne By Friskiær, men da engang Kong Hans her havde det Uheld at vælte i et Uføre og derved at tabe sine kostbare Handsker, uden at de kom tilveie igien, blev han vred og spurgte om denne Byes Navn. Og da man havde svaret ham, at den hed Friskiær, befalede han, at den herefter skulde kaldes Tyoskiær, hvilket saaledes skete.

Dette Sagn er meddeelt i Udskrift af en Dekonomisk Beskrivelse over Koldinghuus Amt ved Hans de Hofmann, som opbevares i Veile Amts Archiv.

Jellingehøiene.

Paa begge Sider af Jellinge Kirke ligge — som allerede tidligere fortalt — de berømte Høie, hvori Gorm den

Gamle og hans Dronning, Thyra, ere begravede. Gamle Folk fortælle, at disse Høie have tilforn været langt høiere, saa at, naar man lagde sig ned paa den ene og saae hen til den anden, da blev man end ikke det mindste vaer af Kirken. I disse Høie er, hvilket senere skal fortælles, oftere blevet gravet efter Statte, men altid forgieves, derimod siges det at være en gammel Spaadom, at Jellinge skal brænde, naar Kongens Høi bliver aabnet, og det skal være vitterligt, at da man engang gravede i Dronningens Høi, kom der en Dværgsøge over Byen.

Ved disse Høie, lige udenfor Kirkeboen, staae to mærkværdige Oldtidsminder, nemlig mægtig store Stene med Rune=Indskrifter paa, hvilke fortælles om Kong Gorm og Dronning Thyra. Men den Skrift kan Ingen læse, uden at han staaer paa Hovedet og har gaaet i den sorte Skole. En klog Præst har engang læst, hvad der staaer skrevet, og derved udviist en Skat, som ligger nedskænket i en Loft paa en stor Steen, men hvor den nu er at finde, det veed Ingen.

Da Jellinge Kirke i Maret 1679 var afbrændt, og der ikke var et passende Sted til at holde Gudstjeneste, benyttede Præsten Dronningens Steen, som ovenpaa er flad, og derfra holdt han under aaben Himmel Gudstjeneste for den forsamlede Menighed.

Annal. for nord. Oldkyndighed. 1840-41. 171. En i Præstegaardens Archiv opbevaret, gammel Liber daticus fortæller endvidere:

"Efter en gammel Mand, Anders Jensens Beretning, saavidt hand fandt erindre, blev Dronningens Høi udgravet af Jellinges Byemand efter Kongelig Ordre 1704, da hand som Dragon var med i Mynstringen ved Pintes-Tider paa Saarup-agre. *Flere*

"beretter hand samt en gl. Kone her i Byen, at der har steds
 "været mangfoldige Carusser, den gl. Kone siger og, da Vandet
 "var udlobet, blef det proberet i et Hul paa Høyen med en Stage
 "af 13 Alens Længde, om der kunde med samme naaes bond, mens
 "der ingen at finde."

Endvidere fortæller samme Liber daticus paa et andet Sted:

"Norden ved Kirkegaarden er en meget stor Høi, hvorudi
 "Dronning Tyre er begravet og ved samme mærkværdig, at oven-
 "paa Høyen er som en liden Dam, og siges siælden at blive tør, i
 "forrige Tider berettes, den har aldrig blevet tør, men ved det den
 "i sal. Kong Friderich 4des Tiid og efter hans Befalning, da Sand
 "ved Jelling lod mynstre Landsfolkene, blef paa den nordre side
 "udgravet, er færdig til nogen bestandighed en rund Distance af
 "8 à 10 Alen med Vand udi."

Ildebranden i Veile.

Den Ildebrand, som i Aaret 1739 ødelagde en stor
 Deel af Veile, blev forudsagt af en vanvittig Jomfru, som
 boede i den Gaard, der tilforn stod paa Hjornet af Norre-
 gade. En Paaskefest besøgte hun nemlig en Nabokone, og
 da denne havde fremtaget endeel skionne Klæder, hvilke hun
 i Anledning af Festen havde skienket sine Børn, begyndte
 Jomfruen at græde, sigende: "Ja, hvad hjælper nu alt
 "dette! Inden otte Dage vil hele Norregade afbrænde, og
 "jeg Stakkel, som paa Jorden ikke har Sted at hvile paa,
 "vil finde min Død i Querne! Dog," tilfoiede hun, "skal
 "jeg komme til at ligge Tiig paa Raadstuen, forend jeg
 "bliver begravet!" Derefter tog hun Afsted som for sidste
 Gang. Næste Søndag tilbrag det sig, at en Dreng ved at
 styre en Røgelsøse oppe under Taget, satte Huset ibrand,

hvorefter Ildbranden tog sin Begyndelse. Den stakkels Jomfru var vel itide kommet ud paa Gaden, men da det faldt hende ind, at hun havde glemt adskillige Kostbarheder, gik hun atter ind i Huset og var allerede med det reddede Gods kommen ned i Porten, da en brændende Viælle styrte ned og antændte hendes Klæder, og som hun kom ud paa Gaden, faldt Taget ned over hende, saa at hun omkom. Og gik hendes Spaadom saaledes ganske i Opfyldelse, thi hendes Liig blev henbragt til Raadhuset, og derfra blev hun jordet.

Veile-Mølle.

Veile-Mølle, som nu staaer inde i Byen, tæt ved Sønderaaen, stod tilforn udenfor Byen ved Stokbroen. Derfra blev den under den svenske Krig flyttet af Svenskerne, som vilde have den inde i Byen, for desletterere at faae deres Korn malet, og siges det endvidere, at de ogsaa have gravet Mellemaaen saaledes, som den nu er.

Kirkeuhret i Kolding.

I.

Kirkeuhret i Kolding gaaer altid for seent, hvordan man end stiller det. Dertil skal Marsagen være følgende: Mændene i Byen Lyed, ikke langt fra Kolding, havde en gang i trang Tid laant Cød hos Kolding Bymænd og til Sikkerhed givet en mellemliggende Eng, der skulde tilhøre

Kolding By, saafremt denne Gield paa en vis Dag til bestemt Klokketiet ei var afgjort. Da Tiden var nær forhaanden indfandt Mændene fra Tved sig med det Skyldige, men saasom Kolding Bymænd helst vilde beholde Engen, stillede de Kirkeuhret fremad, og paastode, at Tiden var ubloben, hvorfor Engen dømtes at tilhøre Kolding By.

II.

Paa Tveds Hovgaard boede Fru Jytte, Hr. Henning Limbets Enke. Hun laante engang en Sum Penge af Kolding Bymænd og satte derfor Brandkær Mark i Pant, under den Betingelse, at saafremt denne Sum ikke blev tilbagebetalt paa en vis Dag, inden Klokken Løvs, skulde de pantsatte Jorber tilhøre Byen. Da Dagen kom, overtalte Borgerne Klokkeren til at stille Kirkeuhret frem, og da nu Fru Jytte kom paa Broen over Kolding Åa, slog Klokken Løvs i Laarnet, hvorfor hun vendte om, og Byen beholdt Marken.

L. Beckers Ordon, 2det Hefte. 162, hvor Sagnets historiske Grund, udtaget af Kolding Byes Raadsstue Archiv, meddeles. Laurits Breve fra Kolding. 66-67.

III.

For mange Aar siden boede der paa en nu ødelagt Gaard ved Kolding Fjord en rig Mand, som blandt meget andet ogsaa eiede den saakaldte Sønder-Bang ved Kolding. Borgerne i denne By bleve enige med ham om, at han skulde afstaae dem denne Jord imod en betydelig Sum Penge, og foranstalte i denne Anledning et Drifkegilde

for ham. Over Bordet kom han til at tale om en Hest, han havde, der var saa hurtig, at den i en af ham spgiven, meget kort Tid skulde kunne løbe fra hans Gaard til Kolding; men dette vilde Borgerne ikke tro. Han indgik derfor et Vebdemaal med dem, at Hesten skulde komme til Kolding Torv lige i det Dieblit, da Klokken slog Løb, i hvilket Tilfælde han skulde have adskillige tusind Daler, i modsat Fald derimod skulde Borgerne have Sønder-Vang for Intet. Hesten ankom virkelig til Kolding Port i saa betimelig Tid, at den godt kunde have naaet Torvet, men i det samme dreiede Borgerne Uhret, saa at den slog Løb; da Manden hørte Klokkeslagene, vendte han sin Hest, red stille tilbage til sin Gaard og bøde otte Dage efter. Siden den Tid har Uhret i Kolding aldrig gaaet rigtigt.

L. Beckers Orion. IV. 1ste Hefte. 76. J. Taubers Brev fra Kolding. 79. fortælles endnu en anden Historie om Bønderne i Harte, (den nærmeste Landsby paa den nordre Side af Kolding,) som i mere end hundrede Aar førte Proces med Kolding Borgere om deres Jorders rette Grændseskiel, hvilken Strid findes beskrevet i et Protocol med følgende Titel: "Bog over den til Colding Bye Anno 1723 bekomne Nørre-Vang, hvilken Jord med et Sandemænds Tog Anno 1712 med Kul, Flindt og Steen er skilt fra Colding og Hardt Fælledt."

Fru Mettes Bierg i Læborg.

Nordost for Hundsbek, i Læborg Sogn, ved Kolding, ligger en med Egekrat bevoret Vasse, som kaldes: "Fru Mettes Bierg." Om Oprindelsen til dette Navn er man ikke ganske enig.

Nogle fortælle, at engang for mange Aar siden, da Fienden var i Landet, var der en Fru Mette, som rebbede et Barn for Herstabet paa Hundsbek og skjulte det i den tykke Eggestov, som dengang var paa denne Banke, indtil Faren var forbi. For denne Velgierning skal Hundsbeks Eier have stienket hende en Gaard, Kioldborg kaldet, som ligger nordligt i Sognet, og at denne Gaards Eng engang har hørt til Hundsbek, sees deraf, at den ligger omgiven af Hundsbeks Enge paa tre Sider.

Andre fortælle, at en Fru Mette paa Hundsbek havde sig et Lysthuus paa den nævnte Banke og plejede ofte at spadserer derfra til Hundsbek, hvorfor der ogsaa skal være en Løngang under Jorden fra Gaarden og hen til Fru Mettes Bierg.

Roy Marker.

I Thystrup Herred paa Haderslev Amt ligger Sognet Frørup, som tilforn skal have været et Herresæde. Midt inde mellem Frørups Marker ligge trende Gaarde, som kaldes Royby, og siges dette at være saa, formedelt to Brødre, Rave og Ebbe, som boede paa Ravesholm og Ebbesholm, hvilke gave deres Søster hendes Løb midt inde i deres Marker. Andre derimod sige, at Roy har været en Herregaard, hvorunder hele Frørup har ligget, og at Herren paa Roy engang gav sin Datter saameget Land, som hun paa een Dag kunde gaae omkring, hvorpaa hun indgif hele Roy Mark.

Urnehoved Thingsted.

Om Bolderslev Bymark, ved Nabenraa, gaaer der en bred Bei, som kaldes "Aelveien", hvilket udlægges at være Aelveien. Mod Syd hæver den sig til en betydelig Høide, og dette Sted hedder "Steenbroen", fordi et Stykke af Veien, strax ovenfor Banken, er belagt med Brosten. Dette skønne, høiliggende Sted antages af Almuen at være det i fordoms Tid saa berømte Urnehoved Thingsted. Strax ved vides der en Banke, som kaldes "Løgpold", og fra den, siges det, at Lovene i gamle Dage bleve forkyndte Folket. Imod Vest er der en Mark, som endnu kaldes "Statsryggen", og den skal have sit Navn deraf, at den ligger omkring Urnehoveds vigtigste Plads. Om denne fortælles, at der paa den baade er blevet en Konge hylbet og en Konge dræbt *). Thi engang, hedder det, skulde man af to Brødre, hvoraf den ene opholdt sig i Landet, den anden derimod havde været udenlands, her paa dette Sted vælge sig en Konge. Men da det forsamlede Folk ikke kunde blive enige om, hvem de skulde vælge, besluttede man, at overdrage Valget til en Herredsfoged i Landsbyen Haisstrup, fordi han var den ældste Embedsmand der i Egnen. Han kom da ridende til Thinget, men saasom han var en meget klog Mand og vel indsaac, at hvem han saa valgte, vilde han dog saae den Andens Parti til Fiende, blev han siddende paa sin Hest og udraabte, ibet han skyndeligst reb igiennem Forsamlingen: "Landets Herre vælger "Landets Børn!" hvorved han vilde tilkiendegive, at han

*) Erik Emund.

valgte den Prinds, som havde opholdt sig i Landet. Men han blev da ogsaa forfulgt af de forbittede Modstandere, som skød hans Raabe fuld af Pile. Denne Raabe blev siden ophængt i Bylderup Kirke til Minde herom, og da den var fortæret af Liden, bleve nogle af Pilene stukne fast i Djalcken, paa det Sted, hvor Raaben havde hængt, og der skulle de findes endnu den Dag idag.

Kasfs Koerfabel. 1839. 507-8. Om Urnehoved Thing, s. Euhms D. S. V. 513-14. Dankwerth, Schl. Holst. Landesbeschr. 97. Danske Atl. VII. 230. 305. Schröder, Lovg. Sleswigs. II. 308.

Hopsø.

Ved Augustenhof paa Als, ikke langt fra Nordborg, er der en stor Sø, som kaldes Hopsø, hvilket Navn den skal have faaet af følgende Tildragelse.

Engang for mange Liden siden landede der i Nærheden en Mængde Kæmper syd fra og leirede sig i Skoven, paa et Sted, hvor der var mange, smaa Holme. Her forlystede de sig med at springe omkring fra Holm til Holm ved Hjælp af lange Stokke, som de bare i Hænderne, og dertil havde de Giesteren og megen Lystighed, saa at det høret vidt om. Da Dens Beboere erfarede dette, listede de sig igiennem Skoven og gave Agt paa disse Fremmedes Leeg og Lystighed. Men saasom dette Besøg meentes, at at kunne blive farligt, lagde man Raad op imod dem og beredte sig til Landets Forsvar. Dog, da de Fremmede

ifkun syntes hidkomne til Leeg og Gilde, løbe Indbyggernes, efter en gammel Rands Raad, det for det første beroe med at see til, men vare dog rebe til at forsvare Den. Efter det endte Maaltid begyndte Legen igien, og holdt de ligesom Jagt efter hinanden, medens de med deres Stokke sprang omkring paa Holmene og fisdte til hinanden, saa at de svageste nu og da faldt i Vandet, hvilket vakte en høi og stingrende Latter. Om Aftenen opstog de Telte i Stoven og fortærede Resterne af Middagsmaaltidet, pakkede deres alting sammen og forløbe Den i den største Rolighed. Da man næste Dag eftersaae Stedet, fandtes der kun nogle Levninger af Bjørnekød og ituslagne Been, hvoraf Marven var udpillet. Efter den Tid er dette Sted ved Havets Indbrud blevet til en Sø, som endnu kaldes Hopsø.

II. Kirker og Klostre.

Om Kirkerne.

Jang Kong Knud, med Tilnavnet den Hellige, var bygge de første Kirker her i Landet, vilde han, vilde være saa stærke, at de kunde staae til Berdens. Da bad han til Gud om at oplyses om, hvorlunde de kunne bygge stærkt og forsvarligt, og gif dernæst Stranden, hvor der laae meget Skum, eller, som kaldes, Graa. Denne Graa befoel han da Murerne at bygge af, og ved hans Hellighed blev Skummet stærkt som Steen, og de Kirker, der have deslige Mure, vilde derfor aldrig forgaae, saalænge Berden staaer.

Beckers Orion, 2det Hefte, 254, hvor der tilføies: "Denne Graamuur findes anvendt ved enkelte af vore gamle Landsbyer. Den bestaaer af en porøs Masse, som Bønderne kalde Graa, hvilken Muurmesterne erklære, at dens Frembringelse er dem kommen Gaade. Trods sin Porøsitet er den særdeles væg." Denne sorte Steenmasse synes, efter Beskrivelsen, at have meget tilfældighed med Travertin eller Peperin, porøs Steen, hvoraf Oldtidens Bygninger vare betiente sig, og som endnu hidigen bruges i Syden. Easom den ligger i sit naturlige Lede, er den saa blød, at den kan udskæres med Spade, men ved Atmosfærens Indvirkning vinder den Hårdhed i Takt.

Vor Frue Taarn i Kjøbenhavn.

Det hændte sig, da Frue Taarn i Maret 1514 blev spærret, at en Lommervend kom i Trætte med sin Mester og prøvede i Brede af, at være vel saa dygtig en Lommermand, som han. Da lagde Mesteren, for at gjøre Striden kort, en Biælke ud fra det Øverste af Taarnet, tog derpaa en Dre i Haanden, gik ud paa den tværslagte Biælke og huggede Dren fast i Biælkehovedet. Da han havde gjort dette, og lykkeligen var kommen tilbage, bød han Svenden at gaae der ud og bringe sig Dren. Svenden tovede ikke men da han stod paa Biælkens yderste Ende og vilde ti at gribe efter Dren, syntes det ham, som om der var ti hvorfor han spurgte: "Mester! hvilken Dre skal det være? Da vidste Mesteren, hvorlunde det nu havde sig med ham og svarede kun: "Gud være din arme Siæl naadig!" og samme Stund svimlede Lommervendens fra Biælken.

I Jonges Kjøbenhavns Beskr. 148 angives Dagen, i dette Stede, d. 20de Sept. 1514. Resen (Atl. I. 198) fortæller, i Mesteren var halt, hvilket Svenden formodentlig har ladet ham høre Sagnet findes fortalt i Holbergs Danm. Riges Hist. II. 2 Pontop. Theat. Dan. 62. Et lignende Sagn vil i det Følgende komme om St. Knuds Taarn i Odense. I P. Kalms Westgöti och Bahusl. Resa fortælles et Sagn om Skrædderklinten, som fik sit Navn deraf, at en Skræddersvend, som havde forseet sig, blev det til, at sidde yderst ude paa Klinten med nedhængende Been, for saaled at sye en Klædning færdig. Det var gaaet godt, indtil han skulde tage den Traad ud, som holdt Semmen, men ved denne Bevægelse styrtede han i Havet. I Lübeck's Volksagen u. Legenden v. H. A. S. m. s. 29 om den derværende Domkirkes to Taarne: "Der Meister und sein Sohn." Om Stephanstaarnet i Wien er et lignet Sagn, hvorlunde Mester Pilgram, efter en Veddestrid med sin Lu

læg, foranledigede, at denne styrkede ned fra Taarnet. L. Beckstein, Die Volksagen Oesterreichs. Leipz. 1840. I. 19. J. Grimm, Deutsche Sagen. I. 259. fortælles et lignende Sagn: der Dachdecker. J. Steffens, Was ich erlebte. I. 338.

Sangværket i Nicolai Kirketaarn.

Dengang Kiøbenhavn var i stor Nød formedelst en Ildbrand, og Nicolai Kirke var bespændt af Luerne, stod Taarnet længe vakkende fra den ene til den anden Side. Dg er det sagt af Folk, som selv havde hørt det, at Sangklosterne imidlertid spillede af sig selv den Psalm: "Gud seeb hvor nær mig er min Ende!"

I det Følgende vil der forekomme flere Exempler paa, at Klokker hørte ringet af sig selv. Af Cypræi Annals. 258 sees, at Klokkerne ringede af sig selv ved den myrdede Kong Eriks Liigsfærd.

Herlov Kirke.

For Herlov Byfolk selv havde faaet en Kirke, maatte de søge til Gladsaxe Kirke. Derover havde de megen Beshværlighed og kom ogsaa ofte i Kiv med dem i Gladsaxe. Da bade de til Gud, engang som de ginge af Kirke, at han ogsaa vilde give dem en Kirke, og skete det da, at deres Skytsnatron aabenbarede sig om Natten for en Mand, ved Navn Mathias, befalende ham, at grave og søge i Jorden, indtil han fandt et Staalkors, og hvor han det fandt, der skulde han lægge Grund til Alteret. Dg blev det ham til-

lige sagt, at saafremt han ikke abløb, skulde han tabe Synet. Men Mathias grov i Jorden, fandt et Staalkors og byggede paa samme Sted et Alter. Siden fuldførte Døriigheden Bygningen.

Resenii Atl. I. 75.

Roeskilde Domkirke.

Roeskilde Domkirke er bygget for Synsflorens Tid. Derfor staaer den ogsaa nu saa sumpigt, at Skolebørnene i mange Tider have maattet synge to Gange om Dagen i Kirken; thi ellers vilde den useilbarligt synke.

Havtrollen i Isesfiord.

I fordoms Tid boede en Troll i Isesfiord, som havde den Skik, at standse alle de Skibe, der løb ind i Fiorden, og at fordre en Mand af hvert. Man havde alt længe lidt denne Nød, da det blev vitterligt, at denne Trolds Magt ikke vilde tage Ende, for man viste ham Hovedet af Pave Lucius, som var halslugget i Rom for mange hundrede Aar siden. Der blev altsaa strax sendt Munke til Rom, for at hente dette Hoved, og da Skibet vendte tilbage og vilde løbe ind i Fiorden, viste Trollen sig atter. Men strax da man holdt Hovedet ud, og Trollen fik dette at see, omskabte han sig med et græsseligt Hyl til en Klippe. I Roeskilde Domkirke sees adskillige Afbildninger, der forklares ved dette Sagn.

Resenii Atl. II. 12. Wolffs Encom Regni Dan. 52. Museum Reg. 58. Pontop. Theatr. Dan. I. 104. Langebeck, Script. Rer. dan. III. 607. Marmora dan. I. 5, hvor der anføres nogle Vers af en gammel Visse desangaaende. Paludan. De Templo St. Lucii. 12. Grundtvig, loestilde Saga. 77. Behrmann fortæller Pag. 10 i sin Bestr. I Aaret 1084 blev Roeskilde Domkirke indviet til Pave Lucius, der i Aaret 253 havde lidt Martyrdøden, og som selv havde tilbudt, at ville være Kirkens Skjtspatron. Førend nemlig Kirken blev indviet, sendte Biskop Svend Nordbagge to Domherrer til Rom, for at hente en eller anden Reliquie af en Helgen, hvem Kirken kunde helliges. Den store Rængde Reliquier af alle Slags, som de her forefandt, satte dem i en ikke ringe Forlegenhed, men til at kunne vælge det rigtige, søgte de at spørke sig ved Bøn. Under denne Andagt faldt den ene Domherre Eoon, og da viste Pave Lucius sig for ham, tilbød sin Beskyttelse og betegnede sin Hierneskjal saa noie, at de derefter kunde finde den mellem alle de andre. Denne Hierneskjal blev da udvalgt og ført til Danmark, hvor den, indfattet med Guld og Edelskæne, blev glemt som Kirkens vigtigste Helligdom." Om denne Helgen, s. Fr. Münter, Narratio de Lucio primo Episcopo romano, et Landemoderprogram f. 1823.

En Liggsteen i Roeskilde Domkirke.

I Roeskilde Domkirkes Sakristi ligger en Liggsteen, paa hvilken er afbildet en Mand med en Hængelaas for Runden. Under denne Steen ligger begravet Mester Jens Jønsen, Forstander for Duebrødre Hospital i Roeskilde, og om ham er det sagt, at han forraadte for Kongen, at Løfteret havde overmaade fede Indtægter; men til Straf for, at han saaledes ikke holdt reent Mund, have Munkene ved hans Død straffet ham ved denne Afbildning.

Behrmann, Roeskilde Domkirkes Bestr. III.

Søren Olsens Datters Grav.

I den nordre Gang ved Choret i Roeskilde Domkirke sees paa Gulvet en Liigsteen, paa hvilken er udbugget en Beenrad, om hvis Hals en Slange vikler sig. Derom fortælles, at en Kammik, ved Navn Søren Olsen, gav sin Datter en Sum Penge, da han var i Begreb med at reise ud af Landet, befallende, at hun, saafremt han døde, skulde afsætte dem til Bedste for de Fattige. Men, da Datteren fik Bud om Faderens Død, gjorde hun ei Brug af Pengene efter hans Billie, kiøbte sig derimod en kostbar Guldkæde og lagde den om sin Hals. Men i samme Stund forvandlede Halskæden til en Slange, hvilken uophorligen klyngete sig til hende og fortærede Alt, hvad hun forte til Munden, saa at hun omsider omkom af Sult og begravedes her under Stenen.

Behrmanns Grundrids. 124.

St. Magrethes Kloster i Roeskilde.

St. Magrethe var en Blodsforvandt af Erkebiskop Absalon og gift med en vis Herlogh, af hvem hun en Nat ugudeligen blev myrdet og derpaa ophængt, for at give det Skin af, at hun selv havde taget Livet af sig. Desformodent blev hun begravet i aaben Mark, da det er hver Selvmorder formeent, at hvile i viet Jord. Men paa det Sted, hvor hun var nedgravet, stode mange Jertegn, saasom af farende's Ild over Marken, hvilke Under usfortovet forebragtes Erkebiskopen. Vel fæstede han i Begyndelsen kun ringe Tro til

De flige Budskab, men, der det allevegne rygtedes, kaldte an Simon, Abbed i Soer, og Richard, tilforn Abbed i Ringsted, for sig, og overlagde med bispe, hvorlunde man el skulde fare i denne Sag. Da bleve de derom enige, at alde Herlogh for og ham at forhøre. Og saasom denne tærkede sin Ugierning aabenbaret ved himmelske Jertegn, ilskod han sin Synd uden Dmsvob. Da strømmede alt Følset ud paa Marken til det Sted, hvor Magrethe var nedlagt, fremtog hendes Liig, toede det, lagde det paa Baare og bar det saa i hoitideligt Optog med brændende Kerter og megen gudelig Sang til vor Frue Kirke i Noeskilde og udsatte hende der. Til hendes Ære blev et Kloster stiftet, hvilket kaldes St. Magrethes Kloster.

Script. Rer. Dan. V. 303. Suhms D. R. Hist. VII. 505 seq. 526 seq. Danske Atl. VI. 110. Behrmanns Grundrids. 14.

Klokken i Vigersted Kirkeetaarn.

Der boede ved Ringsted en nævenyttig Mand, som hed Willum. Han stobte en Klokke til Vigersted Kirke, som havde saadan Klang, at den løb fra Vigersted til Balby Balle. Men da han havde smeltet saa meget Soly deri, at han derved blev forarmet og kom i stor Skyld, forfulgtes han af dem, hvis Skyldner han var, flygtede ud paa Vigersted Mark og blev der dræbt ved Siden af en Hoi. Da udsprang paa samme Sted en Kilde, hvilken endnu kaldes efter ham St. Willums Kilde.

Resenii Atl. I. 35.

Llinge Kirke.

I Kollerød, paa Frederiksborg Amt, boede engs fornem Frue. Hun søgte til Uggeløse Kirke, men havde Ufsik, altid at tage sin Hund med sig. Til samme søgte Junkeren paa Borre Slot, som ogsaa pleiede at til Kirken med sine Jagthunde. Engang hændte det Fruens Hund blev bidt af en af Junkerens Jagt hvorover hun blev saa utilfreds, at hun, for at ut sigligt, lod bygge Kirken i Llinge. Desaarfag sees i Llinge Kirkemuur Afbildningen af Fruens Hund.

Hoffm. Fund. VII. 164. D. Atl. VI. 53.

Krogstrup Kirke.

Da man var isærd med at bygge Krogstrup i Horns Herred, kom en gammel, graastægget Mand til beiderne og spurgte: "Hvad bygges her?" — "En Kirke" svarede de. Da tog atter den gamle Mand til Orde og sagde: "Saa spænd to Stude for en Vogn og lad mig trække den, hvorsomhelst de ville. Men, hvor I nu finde Vognen, der skulle I bygge Kirken!" Da gjorde som han havde befaleet, og dette er Marsfag i, at Krog Kirke ligger paa aaben Mark.

I Hoffm. Fund. I. 222. fortælles et lignende Sagn om den Kirke ved Jellinge; i det Schleswigske fortælles det (Danst VII. 156) om Drenvad Kirke, som deraf har faaet sit Navn Drenne vade med en vedhængt Bialke over en Strøm. .cfr. eccl. III. 332. Grimm, Sagen. 449.

Høiby Kirke.

I.

I Høiby Kirke, i Ddsherred, er engang begaaet et grueligt Mord paa to, adelige Junkere. Paa det Sted, som nu kaldes Borrevangs Hestehave, laa engang i fordums Tid et Slot, kaldet Borg eller Buro. Der boede en adelig Herre, ved Navn Hr. Ebbe, som havde to Døttre, Trunde og Signild. Paa samme Tid boede i Høiby Sogn en adelig Frue, som havde tvende Sønner, Bonde og Stammel. Da engang Hr. Ebbe gjorde en Rejse til Island, benyttede visse unge Herrer sig af Faderens Fraværelse og forloftede Jomfruerne Trunde og Signild, og forte en Skændsel over dem, som de siden ikke kunde aftvætte, efterfom deres Moder forbød dem, at tage Pigerne tilægte. Og da samme adelige Frue engang i Messen, som Hr. Ebbes Døttre treen ind i Kirken, haanede dem, sigende til Sognekvinderne: "Staaer op, I Dannekvinder, og lukker mine Sonnekvinder ind!" besluttede begge Jomfruerne at hevne denne Skam. Næste Julenat stode derfor Pigerne op, hvæsfede deres Knive og gif i Messen. Der kom ogsaa Fruen med begge sine Sønner, men da Folket gif til Alteret, for at bringe Offer, stal Signild med sin Kniv Hr. Bonde ved Alteret, og ved Baabehuset faldt Hr. Stammel for Jomfru Trundes Haand. Formedelt denne gruelige Gierning kom Kirken under Ban i syv Aar, og i al den Tid holdtes Gudstienesten deels paa Elnebjerg, hvor der byggedes et Kapel, deels paa Kirkeaa, hvor man hensatte tvende Kors, til hvilke hver, som gif forbi, i mange Aar pleiede

at henkaste en Steen. Derved ere de to Steendybser, som findes der, Tid efter anden blevne samlede, og i Mand's Minde stod endnu det ene Kors der imellem Stenene. Medens de syv Bodskaar hengik, sad begge Søstrene i Jomfruborg, af hvilket Sted der endnu skal være Spor i Borrevang's Hestehave. I Høiby Kirke skal der endnu til Amindelse om denne sorgelige Begivenhed være et Billede, som viser begge Jomfruerne med et Afkadsbrev i Hænderne, medens Faderen sees at ligge knælende for Paven.

Herom er digtet en gammel Vise, som findes i Danske Viser fra Middelalderen. II. 273. og i Suhms Ny Samlinger. III. 2. 118. Sagnet fortælles i Pontopp. Theatr. Danic. 110. Annal. Eccl. Dan. II. 213. Hofmanns Fund. VIII. 250. Danske Atl. II. 400. og Antiq. Ann. II. 281. udførligt i Larsen, Oddø: og Skippings-Herrederne. 81-84. Denne Begivenhed skal have tildraget sig i Aaret 1366. "Imellem Byerne Steenstrup og Lumsaa (i Høiby Sogn) sees to Trækors, staaende et Bøsfeskud fra hverandre og vedligeholdte af Bønderne." Danske Atl. II. 396. Et andet, lignende Sagn om Them Kirke ved Aarhus, fortælles i Hofm. Fund. IV. suppl. 761. Atter en anden Variant fortælles i det følgende om "Ta arup Præstegaard" ved Mariager.

II.

Ikke langt fra Høiby Kirke i Oddsherred er der en Banke, som kaldes Kirkeaa. Paa denne skulde Høiby Kirke fra Begyndelsen af været bygget. Der var alt lagt Grund og Vælkjerne laa tilhuggede der paa Stedet, men Trold-folket, som boede i Høien, nedrev hver Nat, hvad der var bygget om Dagen, og flattede Tommeret hen paa det Sted, hvor Kirken nu staaer. Omfider saae man, at herved var ei andet at gjøre, end at flytte Kirken efter Biergfolket's

Lytte, og, da man havde gjort det, gif Arbeidet flinkt fra haande.

Kepholz's i Bestr. over Baron. Stampenborg fortæller os et lignende Sagn om Jungshoved Kirke. I S. W. Beyers Topogr. over Egglefsmagle Sogn. 118. fortælles om Bierge Kirke, at man først havde begyndt at opføre Bygningen paa det saakaldte Kirkebjerg, hvor endnu store Kampestenes sees, men at hvad der byggedes om Dagen, blev revet ned om Natten, indtil man byggede Kirken der, hvor den nu staaer. De følgende Sagn om Kirker ville afgive endeel Variationer. Kasts Koerflabslæsn. 1840 om Nordborg Kirke paa Als. At disse Sagn ere videre udbredte, sees af Fr. Rühls, Edda. 13. hvor det siges om de Underjordiske: "mehrere Kirchen sind von ihnen nach einer andern Stelle versetzt worden, weil ihnen die Nähe derselben lästig war." sfr. Afjelinus, Svensk Sago: Håfder. III. 87. Ibid. 89 siges: "da blef sedan en tro Mand folket, att, så långt en bonestockas liud från kyrka eller kloster hördes, word menniskforna fredade för trollen och all ondskans magt. Ärtor kommo sålunda att bygas så många och så nära hwarandra, att de sedan måste afwergifwas och kallades "ode:kyrkor."

Veiby Kirke.

I Veiby, Holbo Herred, nærved Helenes Kirke i Sjælland, bevaredes tilforn en udtørret Haand af et Menneffe.

Om denne fortælles, at den har hørt til Legemet af et Menneffe, som engang i forbums Tid er blevet brændt, men efterdi den var af en Søn, som havde slaaet sin Fader, kunde den ikke fortæres af Baalet.

Th. Bartholini Historiar. anatomicar. Cent. III. Hafniae, 1657. 166. Et lignende Sagn: Der Hand auf dem Grabe, fortælles i Lemme, Die Volksagen der Altmark. Berl. 1839. 48.

Klokken i Tiis Sø.

En Pige, som falskeligen var bleven bekyldt, krævede det som et Jertegn for sin Uskyldighed, at Klokken i Søby Kirkeetaarn skulde falde ud i Tiis Sø, naar næstegang man ringede. Og det skete da ogsaa, at Klokken foer ud af Taarnet og faldt i Tiis Sø, hvor man endnu stundom hører den ringe.

Dette Sagn hører til de hyppigt forekommende, saavel i Danmark som ogsaa i Tydskland. cfr. Gottschalk, Sagen. I. 50.

Norvig Kirke.

Det skal have tildraget sig for et hundred Aar siden, at der ude paa Havet, Nord for Norvig i Obshered, en gang om Aftenen ankrede et stort Skib, som formeentes at være et russisk Krigsskib. Samme Nat overraskedes Præsten i Norvig af nogle bevæbnede og formummede Personer, som under Løfte om rigelig Belønning, men tillige med svære Trusler, beføel ham, at tage sin Bog og at følge med op i Kirken, hvor han skulde forrette en Vielse. Da han saaledes kom ind i Kirken, var den ganske opløst, og mange ubekjendte Personer vare der tilstede i dybeste Taushed. For Alteret ventede ham Brud og Brudgom i prægtige Klæder. De vare tilsyneladende af høi Stand, men Bruden var bleg som Døden. Der han nu havde forenet dem til rette Hætersfolk at være, og Vielsen var tilende, faldt der pludseligen et Skud i Kirken, hvilket strakte Bruden død hen for Alteret. Toget drog da bort, førte Liget med sig og forsvandt i den

morke Nat. Næste Morgen havde Skibet, som laae derude, lettet, og indtil denne Dag er denne Begivenheds Sammenhæng skjult i Morke.

Dr. Larsen, Oddø og Skippinge-Herrederne, topogr. beskrevne. Kiøbenh. 1832. 61. En Løds, Peder Pedersen, født 1750, hørte som Dreng af sin Fader, "at i hans Ungdom nogen var død i Kirken, men det var forbudt at snakke derom." Thomas Danielsen, en gammel Skipper, fortalte, at et Fruentimmer var engang bleven skudt i Kørvig Kirke, og at dette havde tildraget sig i hans tidligste Ungdom. Manden døde i en Alder af omtrent 100 Aar. Da han engang traadte ind i Kirken paa Nord siden (hvor nu Kirkedøren er tilmuret og forandret til et Vindue), brød Gulvet i den lange Gang ind og sank, saa at han nær havde knækket Benet. Præsten Göttsche i Gaareveile skal selv have hørt af den afdøde Amtsprovst Wartou, at Edknaavnte selv har læst Tildragelsen, nedskrevet i en Bibel, som tilhørte den datidige Præst i Kørvig. Disse Oplysninger ere meddeelte af en svensk Rejsende, Hr. Ritterberg. Dette Sagn fortælles af H. Steffens i Geschichte, Sagen und Märchen v. Fred. v. d. Hagen, E. L. A. Hoffmann und Heinr. Steffens. Bresl. 1824. 201. Samme Sagn fortælles ogsaa om en Kirke paa Anholt, ganske ligelydende.

Kallundborg Kirke.

Dengang da Esbern Snare vilde bygge Kallundborg en Kirke, vilde det først ikke lykkes ham. Men da kom en Troll til ham og bød ham sin Tjeneste, og Esbern Snare gik i Pagt med ham paa det Vilkaar, at naar Kirken var færdig, skulde han kunne sige, hvad Trollen hed, og hvis ikke, give ham sit Hjerte og sine Dine. Nu gik Arbejdet godt fra Haanden, og Trollen satte endog Kirken paa Steenpiller. Men, da den var næsten færdig, og der kun

manglede en halv Pille i Kirken, ræbbedes Esbern Snare, fordi han endnu ei vidste, hvad Trollden hed. Da gik han ene omkring paa Markerne og sørgede, men, da han var mødig og træt, lagde han sig paa Møshoi Banke, for at hvile. Der horte han en Trolldqvind tale inde i Høien og at sige disse Ord: "Ti stille, Barn min! Imorgen kommer Fin, Fa'er din, og gi'er dig Esbern Snares Dine og Pierte "at lege med!" Ved at høre dette blev Esbern atter ved godt Mod og gik tilbage til Kirken. Der kom just Trollden med den halve Steenpille, som endnu manglede i Kirken, men som Esbern blev ham vaer, hjilste han ham ved Navn og kaldte ham Fin. Derover blev Trollden saa forbitret, at han foer bort igiennem Lufsten med den halve Pille, og derfor staaer Kirken kun paa tre og en halv Steenpille.

Rundtligt fortalt. Holberg siger (D. N. H. I. 267): "Den "gemene Almue fortæller underlige Historier om ham, og at Faenden "tog ham bort." Det ovenfor anførte Sagn er imidlertid mest bekiendt om Lunds Domkirke, som fortælles at være bygget af Trollden Fin, der lod sig tinge dertil af den hellige Laurentius under samme Vilkaar. cfr. Wolfs Encom. Regni Dan. 570. Sisborgs Samlinger af Skaanes Historie. 100. Wolbechs Breve fra Sverrig. I. 97. Lieffertz, De templo cath. Lundensi. 18. Afjelius, Swenska Sago; Häfder. III. 3. Ibid. 87. Angaaende de tre og en halv Piller, som Kirken skal staa paa, da vides ikke rettere, end at Kallundborg Kirke bæres af fire. Det samme Sagn fortælles ogsaa i det Slesvigiske om Elvad Kirke i Omegnen af Aabenraa. Rast's Noetfskabslæsn. 1840. 510 Jevnf. hvad Werlauff anfører om dette Sagn i Historiske Antegnelser til Holbergs Lystspil. I. 299 seq.

Kallundborg Kirketaarn.

Kallundborg Kirke har fem Spiir. Dem har Hr. Esbern Snare bygget; det hoieste, som staaer i Midten, for sin Moder, og de fire omkringstaaende for sine fire Døttre. Men en af disse var halt, derfor er ogsaa et af Spirene mindre, end de tre andre.

Kirkeklokken paa Seiers.

I Krigens Tid borttog Svensken, i Aaret 1675, en Klokke fra Seiers og ophængte den i et Kirketaarn i Gothenborg. Men de havde kun fattig Glæde af den der; thi saalange de vare den nær, var det dem ikke muligt, at faae den til at lyde; men, saasnart de vare gangne bort, ringede den uophørligt af sig selv, og maatte de da omsider paa egen Bekostning bringe den tilbage til Seiers.

Hofm. Fund. VIII. 227. Dr. Larsen, Dobs og Skipsinge Herreder. 98. Danske Atl. II. 402. meddeler Slutningen af det Brev, som Præsten i Gothenborg lod følge med Klokken, da den sendtes tilbage. Den lyder saaledes: "Ønskandes, at saasom han (Klokken) tilforna hafvar ringat for sig self, then herefter mange Ahr, fredeligen mode lathe ringa til Guts Tienstans Forrettande." Brevet skal, efter D. Atl., findes "in originali hos Conferentsraad Rossgårds Arvinger, som Eyere af Den."

Nachløv Kirke.

Nordost for Kallundborg ligger Nachløv By; men Kirken ligger et godt Stykke derfra paa aaben Mark. Her-

manglede en halv Pille i Kirken, ræbbedes Esbern
 han endnu ei vidste, hvad Trolden hed. Der
 omkring paa Markerne og sørgebe, men, da
 og træt, lagde han sig paa Ulløst Danks
 Der horte han en Troldqvind tale inde i Kirke-
 disse Ord: "Li Pille, Varn min! Jmørge
 "Fa'er din, og gi'er dig Esbern Enares
 "at lege med!" Bed at høre dette blev
 godt Mod og gif tilbage til Kirken. Der
 med den halve Steenpille, som endnu ma-
 men som Esbern blev ham vaer, hilste
 Ravn og kaldte ham Fin. Derover blev
 bittret, at han foer bort igiennem Ruster
 Pille, og derfor staaer Kirken kun paa
 Steenpille.

Rundtligt fortalt. Holberg siger (D. N. .
 "gemene Almne fortæller underlige Historier om
 "tog ham bort." Det ovenfor anførte Sagn er hentet
 om Lunds Domkirke, som fortælles at være bygget
 der lod sig ting dertil af den hellige Laurentius
 cfr. Wolfs Encom. Regni Dan. 570.
 svinger af Skaanes Historie. 100. Holbergs
 Sverrig. I. 97. Lieffertz, De temp-
 densi. 18. Afzelius, Swenska Sagn, 2
 Ibid. 87. Angaaende de tre og en halv Piller, som
 paa, da vides ikke rettere, end at Kallundborg
 Det samme Sagn fortælles ogsaa i det Slesvigste
 Omegnen af Habenraa. Rast's Woerkskab
 Jevnf. hvad Werlauff anfører om dette Sagn i H
 neller til Holbergs Lyst spil. I. 299 seq.

, som havde haft
 ved ham. Da sigt
 indmuret i Kirkes-
 eidet usforstyrret fra
 et røde Pletter af
 af Kirken er bygget,

Steen med en Indskrift,
 Nordisk Oldkyndighed.

a Kirke.

bestiller den hellige Mad-
 tolv Apostle paa samme
 Professorer ved Zoro-
 blive enige om, hvo der
 ender hentede fra Byen
 de malede. Blandt disse
 den til at være Judas,
 til alstens Ugubelighed,

og bekostet af Jorgen Rosen-
 i. J. Daum, Schildrer
 E. Bertram. 461. hvor et
 Wittenberg.

til siges Aarsagen at være, at, da man vilde bygge Byen en Kirke, fandtes det, de havde bygget om Dagen, næste Morgen lagt øde. Derover besluttedes, efter Kyndiges Raad, at sætte to, røde Tyre der paa Stebet, for at de kunde fordrive de onde Aander, og dette skete ogsaa. Men næste Morgen var den ene Tyr ihjelslagen nærved Byen, den anden fandtes at staae ude i Marken paa en Høi, saaret og ilde tilrebt. Deraf saae man da klarligt, at de onde Aander havde intet mægtet paa dette Steb, og besluttede derfor, at bygge Kirken der.

Samme Sagn om Drbøll Kirke paa Als, fortalt i K a s t s Moerskabsl. 1840. 735. Jeonf. Sagnet om Krogstrup Kirke. Pag. 190.

Fiennesløvlille Kirke.

Paa Fiennesløvlille Kirkegaard ligger en stor Steen med Runer. Paa denne Steen staaer skrevet, at der under Kirketaarnet ligger nedgravet saa meget Guld, at Taarnene atter kunne reises, hvis de skulde falde.

K a s t s Moerskabsl. 1840. 329. Jeonf. Sagnet De to Kirke-taarne. Pag. 30.

Blodpletterne i Biernebe Kirke.

Dengang da man byggede Biernebe Kirke, en halv Mil fra Sorø, gif Bærket i Begyndelsen saare ilde fra Haanden, thi, hvad der om Dagen var opbygget, fandtes næste Morgen lagt øde. Omfider kom det for en Dag, at

der blandt Arbejderne var en Muursvend, som havde haft med den Dnde at giøre og stod i Pagt med ham. Da Sligt var blevet vitterligt, blev samme Svend indmuret i Kirkesmuren, og, da dette var skeet, gik Arbeidet uforstyrret fra Haanden. Endnu sees paa Baabehuset røde Pletter af Blod, som de tunge Graastene, hvoraf Kirken er bygget, have presset ud af ham.

Disse otteragtige Pletter sees paa en Steen med en Indskrift, som beskrives og forklares i *Annaler for Nordisk Oldkyndighed*. 1840-41. 105.

Altartavlen i Soro Kirke.

Altartavlen i Soro Kirke forestiller den hellige Nadvere. Det var først bestemt, at de tolv Apostle paa samme Maleri skulde males efter de tolv Professorer ved Soro-Akademie; men, da de ikke kunde blive enige om, hvo der skulde være Judas, bleve tolv Bønder hentede fra Byen Haverup, efter hvilke Apostlene bleve malede. Blandt disse tilbød Skomager Andreas sig villigen til at være Judas, men sidenefter forfaldt han ogsaa til alstensk Ugudelighed, og det gik ham saare ilde.

Dette Maleri er af Abr. Buchters og bekostet af Jørgen Rosenkrantz, som er begravet bag ved Alteret. J. Danw, Schildrer und Mahler, herausgegeben von E. Bertram. 461. hvor et lignende Sagn fortælles om et Maleri i Wittenberg.

Et Maleri i Soro Kirke.

En Lærer ved Soro Akademie, som havde ihjeltaget to Disciple, blev dømt til at stente Noget til Kirken. Da han selv Intet eiede, gik han til Rom og bortstjal der et Maleri, hvilket han bragte til Danmark, og gav det til Soro Kirke. Han blev desaarfsag atter sat i sit forrige Embede; men, da han føie Tid efter ihjeltog en Discipel i tredje Lectie med en Ferle, blev han til Straf halehugget paa samme Sted, hvor Uglierningen var skeet, og begravet under Orgelværket, hvor endnu to Riis skulle findes afbildede.

Collectanea om Soro Kloster. Ms. 3 Dauns Schilderer u. Maler. 358 betegnes Maleriet som et Billede af Frelseren, hvilket af en Kunst skal være haaret fra Rom.

En Liigsteen i Soro Kirke.

I Soro Kirkes venstre Sidegang sees en Liigsteen, som ligger halvt inden i, halvt udenfor Kirken. Under den skal en Abbed i Soro være bleven begravet, fordi han besov en Nonne og siden tog Livet af sig selv i Fængslet.

Kirkedøren i Broby Kirke.

Kirkedøren i Næsbyhoved-Broby er kunstigen af Jern udarbejdet i mange skønne Figurer. Denne Dør er smedet af et Skibsanker, som er fundet paa den yderste Grændse af Broby Mark, da man engang grov Torv i den saakaldte

Bismose. Herved bekræftes det, at der i gamle Dage skal have været Indseiling fra Stigefjord, forbi Kluset, Kirkendrup og Broby, hvor der i Aaret 1712 var en Sø, som nu er tørret.

I Jonges Chorogr. omtales Ankeret. Paa Kirkedøren staaer: Hielp, Jesu, Herrens Søn! 1512.

Øndløse Kirke.

I Nærheden af Tommerup, Holbæk Amt, er der et Sted, som kaldes Kirkebierget, og paa dette Sted skal Øndløse Kirke først have været bygget. Der fortælles nemlig, at en fornem Mand, ved Navn Themme, havde udseet dette Sted til at lade opføre en Kirke, men al hans Møie var omsonst; thi hvad der om Dagen opbyggedes, det blev om Natten nedbrudt, og Materialerne henflyttede til det Sted, hvor nu Øndløse Kirke staaer, saa at han omsider blev nødt til at bygge sin Kirke der.

Estrup. Eggestrup. 71. Lignende Sagn fortælles om Bregnet Kirke ved Aarhus og om Løed Kirke paa Nols. Den nævnte Hr. Themme turde maaskee være den samme Hr. Themme Bille af Alling, 1230, som omtales i Sagnet: De Billers Baaben. s. Pag. 110.

Ørslev Kirke.

Paa det Sted, hvor Ørslev Kirke nu ligger, i Vester Aakbjerg Herred, stod tilforn en Herregaard, som tilhorte Mand, ved Navn von Bydelbak. Da denne Gaard anden

Gang afbrændte, saa at der af hele Bygningen kun blev staaende den Deel, hvor Fruerstuens havde været, og som var opført af hugne Steen, raadede Munkene Hr. von Bydelbak, at rømme denne Plads, til derpaa at bygge en Kirke. Da Gaarden, som sagt, allerede var to Gange afbrændt, fulgte han deres Raad, saa meget hellere, som de tilføjede ham bedre Lykke paa dette Sted, end hvor han ellers vilde bygge, og blev da Trøslø Kirke der opbyggt, paa hvis Nordside man endnu seer Spor af Gaardens Levninger.

I samme Kirke gientes i lang Tid et Træfad, paa hvilket laae Hovedet og tre Been af St. Hans. Dette Fad blev fordem paa St. Hansdag baaret af Munkene omkring der i Egnen, og fik de, som lagde Guld eller Sølv paa Fadet, Lov til at kysse Benene, og dermed Forladelse for deres Synder, men de, som kun gave Madvarer i Posen, der af Munkene blev baaret bag efter, fik kun en Belsignelse.

E. W. Beyer, Topogr. over Egnslemagle: Eogn. III D. Atl. VI. 267.

Billedet i Gastrup Kirke.

Da Munkene vare udjagede, og den lutheriske Kert indført her i Landet, bleve mange, gamle Billeder, som bare Minder om den catholske Tid, borttagne af Kirkerne og ødelagte. I Gastrup Kirke ved Kiøge var der saaledes et Træbillede, forestillende Gudfader med Christusbarnet i sin Arme, hvilket blev nedtaget fra den Plads, hvor det hang paa Væggen, og sat ud i Vaabenhuset. Men da det skul

derfra og ud af Kirken, blev det saa tungt, at ikke ti kunde bære det videre. Dog lod det sig bære tilbage jænge paa det gamle Steb, og der hænges det den dag.

sees Moerstaabsl. 1840. 554. cfr. Ziehnert, Preuss. Volksagen. II. 126.

Høierup Kirke.

En Skipper, som engang var i Havsnød lige udenrens Klint, gjorde det Løfte, at han til Barteign for vilde bygge en Kirke paa Klinten, saafremt han selv den Fare, hvori han var stebet. Og han holdt og Løfte og byggede Høierup Kirke. I Kirken er der Minde herom et forgyldt Billede af en Mand, der et Anker. Men Kirken og den hosliggende Kirkegaard saa yderligt paa Klinten, at man i Klintebruddet saer fremstikkende Dødningsbeene, saa at man vel frygte for, at den omsider vil styrte ned; men hver at hopper den et Hanesied længere ind i Vandet.

es. Atl. I. 36. D. Atl. III. 90. Hofm. Fund. VIII. Weinwicks Efterretn. om Stevns Herred. 65. Nols Breve. 82.

Karise Kirke.

Paa Karisegaard ved Stevns boede engang en gud-; Jomfru, ved Navn Merthe. Engang kom Soroverne Egnen, ødelagde "Slottet" og efterstræbte Merthe, saa

at hun maatte flygte til Karise Kirke og der stule sig oven over Hvælvingen, hvor der endnu er et Kammer, som efter hende kaldes Merthes Kammer.

Hofmanns Fund. VIII. 372. D. Atl. III. 91. Ibid VI. 388. I Nærheden er der en Kilde, kaldet Merthes Kilde.

Blodpletterne paa Karise Kirkemuur.

En Jæger i Sternsherred vilde have Griskud, saa at han Intet kunde forseile, af hvad han sigtede paa. Tog han derfor Sacramentet, men beholdt Brodet i Munden, indtil han var kommen udenfor Kirkedøren. Da ladede han sin Bøsse, kom Brodet deri og stød ind imod Kirkemuren. Men paa det Sted, hvor han traf Muren, blev et Hul, hvoraf udflod Blod, hvilket endnu sees.

I Pontopp. Theatr. Dan. 122 siges, at Jægeren kinede Oblaten paa Muren og stød efter den. Et lignende Sagn, hvorlunde en Hørde vilde giemme Sacramentet i sin Stav, for at fri Hjørden mod Ulvene, fortælles i Westphalen, Mon. Rer. germ. I. 198.

Store-Hedinge Kirke.

Store-Hedinge havde længe ingen Kirke, thi Herremanden paa Grifstrup satte sig imod, at Byen fik en saadan. Men en gudfrygtig Munk agtede kun lidet paa Herremandens Trudsel og lod den Kirke bygge, som Byen nu har. Dog kostede det ham Livet; thi Herremanden blev derover saa fortornet, at han lod Hovedet hugge af Munkens;

men til Erindring om denne Munk blev hans Hoved ud-
bugget i Steen og indmuret ved Alteret, hvor det endnu
er at see.

Denne Kirke har to Taarne uden Spiir; i det ene
af dem har Ellekongen paa Stevns et Kammer, som kaldes
efter ham.

D. Atl. VI. 416. Om et Hul i et Taarn i Jetsmark Kirke i
Bendssøssel med Trappetrin op til, s. Danske Atlas. V. 301. Om
Kamre og Longange i Klostermure s. P. Syvs Kæmpeviser. 265.

Præsts Kirke.

Til Præsts Kirke er der op til Sidemuren bygget tre
andre Kirker, hvilke nu alle i det Indre ere forenede til
en. Om disse Bygninger fortælles, at tre Søstre geraadebe
engang paa en Søreise i stor Fare for at forlise. Da
gjorde de i deres Angst det Løfte, at om de maatte blive
frelste, da vilde hver af dem bygge en Kirke paa det Sted,
de kom iland. Da lagde Uveiret sig, og de kom samtlige
iland ved Præsts, men saasom denne By allerede havde en
Kirke, byggede hver af dem sin Kirke op til denne.

cf. Kasfs Moerskabel. 1840. 553.

Altertavlen i Egitzlevmagle Kirke.

For nogle hundrede Aar siden hændte det sig, at
Braget af et stort Skib drev iland ved Skielsoer. Paa

samme Skib fandtes en overmaade skøn Altertavle, udført af Snitværk, som forestiller Lidelsens Historie og er forgyldt med Floidøse. Denne blev siden fra Skielsoer flyttet til Egisleymagle Kirke, hvor den nu findes.

S. R. Beyer, Topogr. over Egisleymagle Sogn. Slagelse. 1820. 34.

St. Knuds Taarn i Odense.

Da man havde fuldendt Taarnbygningen paa St. Knuds Kirke i Odense, skete det, at en Lommersvend satte sig op imod sin Mester og paastod, at være vel saa duelig som han. Da lagde Mesteren en Løverbjelke ud fra det Øverste af Taarnet, tog en Dre og gik ud paa Biellens Ende, og ved eet Hug fæstede han Dre. Derpaa gik han ind, befalende Evenden, at gaae ud og tage Dre tilbage. Men da Evenden stod yderligst paa Enden af Bjelken, saae han ud over Byen og blev berved saa forfærdet, at han raabte: "Mester! nu kommer Bulbro nærmere!" Men Bulbro er en liden By udenfor Odense, og, da Mesteren hørte ham sige dette, gav han til Svar: "Gud være din arme Siel naadig!" og i samme Stund styrtede Evenden ned fra Bjelken.

cfr. Sagnet om Frue Kirke i Kjøbenhavn. Pag. 184.

St. Knuds Taarn og Klokker i Odense.

Førend St. Knuds Taarn kom til at staae, hvor det nu staaer, stod det paa det Sted i Byen, hvor nu det store

Lors er. I Laarnet var der skionne Klokker, men da man engang paa en høi Helligdag ringede meget stærkt, fløi den første ud af Laarnet og faldt paa det Sted i Naen, som derefter endnu kaldes Klokkedybet. Dette Sted siges af Nogle, at være bundløst, Andre sige derimod, at naar man med lange Stænger søger efter, kan man føle Klokkeren derne. Ogsaa siges det, at naar Nogen i Dødsen skal dø, da kan man høre den klemte under Vandet, og er det da at høre som Lyden af en fiern Landsbyklokke.

D. Atl. III. 439. Samme Sagn om en Klokke fra Klémentskirken paa Bornholm. s. Skougaard, Beskr. over Bornholm. I. 334. Afzelius, Swenska Sägog: Håfder. III. 97. Ogsaa paa Rügen hører man stundom sunkne Klokker lyde under Vandet. Lemme, Sagen v. Pommern. 26.

Margrethe Skofgaards Ligsteen.

I St. Knuds Kirke i Dønsø er der et Gravmæle over en Jomfru Margrethe Skofgaard til Sønderupgaard, som døde i Aaret 1615. Tilførn var dette Gravmæle forgyldt, men nu er det overstroget med en sort Farve.

Om denne Jomfru fortælles, at hun ved et Gilde dansede sig ihjel med tolv Riddere. Og efterdi hun engang i Landets Nød havde negtet Kong Christian den Fjerde, at laane ham en Sum Penge, lod han, da han engang kom der i Kirken, Monumentet overstryge.

cf. Kasps Woerfskabslæsn. I. 62. Suhms Ny Samlinger. III. 180. Rperups og Abildgaards antiqvariske Reise i Aarhus Stift. 99.

Dalum Kloster.

I Ubbereb Sogn, i Fyen, boede engang en Herremand, ved Navn Hr. Themme, i en Slot, kaldet Hessebjerg. Denne Herremands Frue, Fru Mette, boede med Hyrden Niels og havde med ham tolv Børn. Engang horte Hr. Themme Hyrden synge en Vise derom og lod ham strax opbænge. Da han fortalte sin Frue dette, blev hun saa vred, at hun sagde:

"Haver du hængt vor Hyrde idag
 "Og gjort mig Angest og Mode,
 "Da har du ikke hængt hans Sonner tolv,
 "Som ride hos din Eide."

Da drog Hr. Themme sit Sværd og stak hende ihjel, og begav sig i Dalum Kloster, som han skienkede alt sit Gods.

Suhms Samlinger. I. 1. 89.

Faaborg Kirke.

Da Evensken havde nedbrudt Kirken i Faaborg, gav Kongen Byfolkene et Kloster, at det deraf skulde giøre en Kirke. Men, som det paa mange Steder i Landet er gaadt, naar Kirker skulde bygges, saa gif det og her, thi ligesaa hurtigt man reiste Murene om Dagen, bleve de om Natten nedbrudte, og Stenene flyttede hen til den anden Udkant af Byen, saa at man tilsidst maatte finde sig i at bygge Kirken der. Dette skal være Marsag til den Synnerlighed, at Kirke-taarnet staaer i den ene Ende af Byen, og Kirken i den anden.

cf. D. Atl. III. 541.

Skamby Kirke.

Dengang Skamby Kirke, i Fyen, blev bygget, skete det længe, at Troldene altid om Natten nedbrode, hvad der om Dagen var opbygget, og da endelig Kirken var heelt færdig, og Klofterne i Taarnet forstegang begyndte at ringe, sagde en af Troldene: "Kirke her! — Kirke der — Fanden skule have alle disse Kirker!" stemmede med disse Ord sin Fod imod Kirkemuren, for at stode den om, men da han ikke formaade dette, pakkede de skyndeligt ind og forlode Landet. Men den Dag idag sees endnu Sporet af hans Fod i Kirkemuren.

Seden Kirke.

I Seden By, i Fyen, boede en fornem Fru, og i Bullestrup boede en anden. De søgte begge til Agedrup Kirke og tog altid deres Hunde med. Engang skete det under Prædiken, at begge Fruerhunde kom op at staaes i Kirken, saa at Præsten maatte afbryde, og der han, forarget derover, foreholdt de naadige Fruer den Ustik, at tage Hunde med, hvorefter Fruen fra Seden i sin Brede, at hun aldrig skulde sætte sin Fod oftere i Agedrup Kirke. Til Trods byggede hun da en Kirke til Seden.

Altartavlen i Nørre-Broby.

Nørre Broby Kirke, i Salling Herred i Fyen, har en fælden smuk Altartavle, ved hvilken engang et Terteegn

er skeet, thi da man bragte den til Kirken, og der paa samme Tid faldt en stærk Regn, kom dog ikke en Draabe paa Altartavlen, men hvor de førte den hen, var det som tørt Veir.

Saa er det ogsaa sagt om samme Altartavle, at da Mesteren, som har forfærdiget den, havde fuldendt Verket, spurgtes han, om han vel var istand til at gjøre en, som var bedre eller lige saa god. Og da han dertil svarede: Ja! stak de ham Dinene ud, at dette ikke i Tiden skulde ske.

Præsteberegn. 1755. Efter en anden Tradition skal den i Krigstider være ført fra Skaane. (D. Atl. VI. 743). Et lignende Sagn fortælles om Brüggemanns Altartavle i Slesvig.

Allesø Kirke.

I.

I den næstnæreste Gaard mod Ost af Byen Allesø i Høen boede engang to Fruer, som søgte til Broby Kirke, og er der endnu en Gangsti fra Allesø til Broby, som kaldes Fruerstien. Men Broby Kirke tilhorte tvende Fruener, som boede paa Lundsøgaard, og, da nu den ene af dem døde, meente den ældste Frue fra Allesø, at hende tilkom nu det øverste Stolestæde i Kirken, hvorimod den efterlevende Fruken paa Lundsøgaard havde meget at indvende, og ingenlunde vilde tilstede dette, eftersom Kirken nu ved Arv var hende tilfaldet. Derover blev da Fruen paa Allesø meget forstørnet og vilde efter den Tid aldrig søge til Broby Kirke, men besluttede, selv at bygge en Kirke i Allesø. Da bleve to Stude sammenfoblede og derpaa ubjagede af

Byen, og bestemtes det, at hvor disse fandt Leie, der skulle Kirken bygges. Men saasom det var en varm Sommerdag, gæbde Studene sig i et Kiær, Sønden for Byen, hvilket aldes Koffekiær. I dette Uføre var det ei muligt at opbygge en Kirke, hvorfor og Studene bleve opjagede, at de skulde søge sig paa et bedre Sted, men de fandtes atter at ligge et Gadekiær, hvilket man da opfyldte og byggede Kirken paa dette Sted. Af denne Aarsag har Alteso Kirke altid været saare fugtig.

Om Rangsrid i Henseende til Forsæde i Kirkestole, s. Berlauff, Integuelser til Holbergs Lyfspiel I. 101-103, hvor adskillige Exempler meddeles.

II.

Samme Frue siges, at have skienket denne Kirke en hvid Klokke, som hænger der i Taarnet og er bekiendt for sin deilige Klang. Da den blev støbt i den Teglovn ved Løbby, som kaldes Møllegaard, indfandt Fruen sig ved Smelteovnen med en stor Mængde Sølv, hvilket hun med egen Haand kastede deri og veeg ikke fra Stedet, før Klokken var støbt.

Jordløse Kirke.

Da man i Fyen vilde bygge Jordløse en Kirke, fikes Folket meget, om hvor den skulle staa. Nogle vilde, den skulle staa paa viden Mark, men Andre vilde ikke. Da skete det, at en Due kom flyvende med en Pind Ræbet, hvilken Pind den lagde ned paa Marken, og enedes

da alle om, at Kirken burde opbygges her. Det Sted deri hvor Kirken først skulde bygges, er endnu i Minde og is "Kirkefene."

Suhms Samlinger. I. 80.

Klokkerne i Afsens.

Der var engang en Mand, som hed *Essing*. Skulde støbe tre Klokker til Afsens Kirke, og dertil blev givet ham endeel *Solv* og *Messing* til Smeltning, for Klokkerne kunde blive velklingende. Men saasom han gierrig og vilde drage altfor stor Fordeel af dette Arbejdet beholdt han de gode Metaller og gav *Kobber* og *Bly* til. Derfor da nu Klokkerne, som bleve døbte *Anna*, *Johanna* og *Susanne*, vare ophængte i Taarnet, begyndte sidstnævnte saaledes at lyde:

Solv og *Messing*
 Det glemte *Hr. Essing!*
Kobber og *Bly*
 Han satte heri.
Anna og *Johanna!*
 Vil I med? Nu flyer *Susanne!*

Dg dermed fore alle tre Klokker ud af Taarnet ene ud over *Byens* østre Port, og de to andre i *Stro* hvor man endnu stundom kan høre dem ringe.

Samme Sagn gaaer ogsaa om Klokkerne i *Diernise Kirke* i *f. Næsby Koerfabrik*. 1840. 767; det fortælles ogsaa om Klokke, som blev støbt til *Vesterhøisinge Kirke*taarn i *Fyen*. *J. Te*

ie Volksagen von Pommern und Rügen. 187 og 315, kaldes Sagu om sunkne Klokker, som under Vandet høres synges Vers om "Anne Susanne."

Marmorkisterne i Sønderby Kirke.

I Sønderby Kirke ved Alsens, i Fyen, er der tvende vægtige Marmorkister hensatte, og i dem hvile General-lieutenant v. Dewitz og hans Frue. Om denne Herre fortælles, at han først var en ganske simpel Rytter, tjente siden, i han forfremmedes, ved de danske Hælpetropper i England under Dronning Anna og gjorde derefter et Tog til Italien, hvor han erobrede ovennævnte, kostbare Marmorkister, i hvilke, som sagt, han og hans Frue nu hvile.

Seedel Simonsens Saml. til Hagenskøvs Historie, hvor flere Sagu om denne Herre berøres.

Tommerup Kirke.

Det skete engang, da en fornem Frue kjørte til Kirke, Hestene bleve sty og løb med Bognen. I sin Hierte-lyst gjorde hun da det Løfte, at saafremt hun maatte vorde afløst af denne gruelige Fare, da vilde hun bygge Tommerup Kirke, i Odense Herred, en Kirke. Og det skete for hendes heldige Løfte, at hun kom uskadt fra Bognen, hvorudover den, ihukommende sine Ord, gav Byen den Kirke, som den denne Dag har.

Kirken paa Falster.

Der boede engang en fornem Frue paa Falster, var overmaade rig, men havde hverken Søn eller Datter, at efterlade sin Rigdom. Da besluttede hun, at giøre sit Brug deraf og lod bygge en Kirke, hvilken skulde være baade stor og prægtig. Og da samme Kirke var fuldfærdig, lod hun Alterlys tænde og gif giennem Chorgangen til Altaret, kastede sig der paa Knæ for Gud og bad, at for hendes gudelige Gave vilde lægge Aar til hendes Dage saamange som denne Kirke skulde staa. Da døde Tid og anden hendes Slægtninge og Lyende; men hun, som havde gjort saa daarligt et Ønske, overlevede dem alle. Om hun havde hun hverken Ven eller Frænde at tale med, og hun da Børnene voksede op, blive gamle og dø, og de Børn igien ældes med mange Aar, men selv hentede hun af den lange Alderdom, saa at hun efterhaanden havde mistet alle Sandsers Brug. Dog fik hun stundom sit Minde men det var kun en Time ved Midnat hver Juul. Hun befoel hun paa en saadan Tid, at man skulde lægge hendes Eggekiste og sætte den i Kirken, at hun der maatte komme og dø; dog skulde Præsten til Kirken hver Julenat indfinde sig hos hende, for at høre hendes Befalinger. Og siden Tid har hendes Kiste staaet i Kirken; men det er hende endnu ei forundt at dø. Hver Julenat kommer Præsten til hende, løfter Kistelaaget, og som han lidt efter lidt har hørt det, reiser hun sig efter Laaget sagteligt overende. Og da hun da sidder opreist i sin Kiste, spørger hun: "Staaer

endnu?" Og naar Præsten dertil har svaret: Ja! hun som saa:"

"At! give Gud, at min Kirke var brændt;
"Thi da er først al min Jammer fuldendt!"

Derpaa synker hun atter tilbage i Kisten, og Præsten Raaget falde og kommer ei did før næste Julenat.

Kirketyven i Kippinge.

Det hændte sig paa Falsterland i det Aar 1491, at en røb ind i Kippinge Kirke og havde allerede Ralken filligt andet Eulvtoi i sin Bold. Da stete et Under, m vilde gaae bort dermed; thi han sank i Jorden og er fiddende, indtil han havde givet det Stiaalne fra Og siges der, at han i Angst greb for sig i Muren, le plat at gaae under, og sees der endnu Spor af Finger i den haarde Bæg.

De aquis Kipping. autore Magno Hosum. Res. 7. 92. Arndt Berndtsen, Danm. frugtb. Herligh. , hvor der tilføies, at Lyvens Fodspor i Stranden ei endnu ere efterstjlede. Ar. Huitfelt Kron. II. 1007. Holbergs h. I. 774. Ibid. 197. Rhodes Saml. II. 18. Ibid. 203. s Geogr. III. 33. Oldenburg, Om Sienfærd. 136.

Alslev Kirkedør.

Der boede engang paa Falster en Jomfru, som fra dsel af havde været blind. En Nat som hun laa, bares

det hende for i Sørne, at hun skulde drage til en Kilde, der blev hende anvist, og deri toe sit Ansigt, og skulde hun da blive seende. Hun gjorde, som det var hende vordet, og fik sit Syn. Da lovede hun til Lat derfor, at ville opbygge en Kirke i Alsø og drog nu mange Penge sammen, for at bruge dem til Himlens Ære. Men da den hele Bygning var istand, eiede hun ikke saameget, at hun kunde bekoste Døren til Kirken. Da skete det, at en Morgen aarle en stor, med Jern beslagen, Dor, drev op fra Stranden, hvilken Dor tilforn havde hørt til Noæ Ark og havde siden Tid flydt om paa Havene; dog passede den i Kirkemuren, som om den dertil havde været forfærdiget. Og er det den samme Dor, som endnu sees der paa Stedet.

Maribo Kirke.

I.

Det Sted paa Laaland, hvor Maribo Kirke nu staar, kaldtes tilforn Skinninge, forbi der viste sig hver Nat, forend Kirken endnu var opbygget, en skinnende Lue som af himmelsk Ild. Da dette Jertegn ublagdes saaledes, at Jomfru Maria havde fundet stor Behag i dette Sted, kiøbte Dronning Margrethe denne Grund af Hr. Jens Grim og gav den til derpaa at bygge en Kirke, til Jomfru Mariæ Ære, og siden kaldtes den derfor Maribo.

II.

I Maribo Kirke er ved en af Pillerne opstillet Billedet af en Munk, som peger hen paa en anden Pille, hvor Sagnet figer, at en Skat skal være giemt af Munkene, da de nødtes til at forlade Landet.

Den lærde Sørling, Antiquaren Arndt, skal have yttret, at han i det vaticanske Bibliothek i Rom har fundet en Optegnelse om, at en Skat af Haandskrifter og Dokumenter ere giemte i en Pille i denne samme Kirke. Hvorvidt en Undersøgelse har fundet Sted, vides ikke.

Maleriet i Hølsted Kirke.

I Hølsted Kirke paa Laaland findes et Maleri, forestillende en Præst med sin Hustru samt eet levende Barn og otte, som ere døde i Svøbet.

Om dette fortælles, at en Dvinde engang paa sine Knæ ved Kirkelaagen indstændigen har bedet Præsten ved denne Kirke, om at kaste Jord paa hendes dødfødte Barn, men da han i Brede stodte til hende med Foden, sigende, at han ikke kastede Jord paa Hundehvalpe, udsagde Dvinden den Forbandelse over ham og hans Huus, at hans Hustru aldrig skulde føde ham levende Born, hvilket ogsaa gif i Opfyldelse, saa at Præstekonen fødte otte, døde Born, et efter andet. Dog da Præsten omsider lod sig bevæge til at kaste Jord paa et dødfødt Barn i Menigheben, fødte hans Hustru ham et levende Barn.

Dr. Larsens Laaland og Falster. I. 108. Kask's Roer: skabsl. I. 236.

Gurreby Kirke.

Bed Eskelønge By paa Laaland er en Banke omgivet med Volde og Grave, hvor tvende, adelige Jomfruer engang skulle have boet. Da de engang kom i Trætte om det øverste Stelesæde i Kirken og ikke kunde blive enige om Rangen, fløttede den ene til Gurreby, byggede Kirken og gav den en prægtig Altertavle til Trods for Eosteren. Efter den Tid kom de aarligen kun to Gange sammen paa Sognets Grændse, nemlig midt i en Bæk paa en stor Steen, som endnu i Mandes Minde laae der og blev kaldet Jomfrubroen.

Danske Atlas VI. 462: "Nu er Bøkken ved Udgravning for 'sunden, men den iblandt de øvrige store Stene liggende Runesten, ligger i Nærheden deraf i god Behold. Denne Runesten skal være den bekendte Eskelønge-Runesten, som D. Worm i Mon. Dan. 363 beskriver." Dr. Larsens Laaland og Falster. Kbh. 1833. 197.

Hunseby Kirke.

I Hunseby Kirke-muur paa Laaland sees fem Aen fra Jorden et Mennekehoved udhugget, og fire Aen derunder er et Mennekes Navle. Saa stor var nemlig Kampen Hun, som byggede Kirken og gav Byen Navn. Bed Hundaa havde han et Telt, og naar Nogen øvede Uteerlighed der paa Stedet, hevnede han det alvorligt. Men, da han engang selv vilde seile over til Aflø, drufnede han, og det siges, at man rundt om i Egnen blev derover saa glad, at der anstilledes Fest og Lystighed.

Præsteberetn. 1755. D. Atl. III. 278. Rhodes Samlinger I. 518.

Kirkeruden i Rijsbelø.

I Rijsbelø Sogn paa Laaland laa en Gaard, kaldet Glustrup. Der boede engang i forrige Tider en Herremand, ved Navn Hr. Otto Quitzow, hvilken havde fiendeligt Sind imod Præsten, Hr. Paul, og undsagde ham. Og, da nu Hr. Paul selv ikke i Kirken vidste sig sikker, lod han paa Kirkesinduet ved Prædikestolen indrette en Kude, som var til at lukke op, paa det at han kunde give Agt, naar Hr. Quitzow kom til Kirken. Og siges det, at naar samme Herremand kom, tillobe Sognemændene, som toge sig af Præsten, ham ikke at gaae ind i Kirken, førend Hr. Paul var gaaet paa Prædikestolen.

Præsteberetn. 1755.

Glemminge og Fielde Kirker.

Om Glemminge og Fielde Kirker paa Laaland fortælles, at de ere byggede af to Brødre, der lavedes med hinanden om deres Rang, saa at de tilfids, for hverken at mødes i Guds eller i deres eget Huus, byggede hver sin Kirke, og disse Kirker ere Glemminge og Fielde.

Præsteberetn. 1755. cfr. Fapes Røfste Saga. 252. "Efterkirkerne paa Grau."

Hellig-Blod Kapel.

Paa det Sted, hvor nu Eysabel Kirke staar paa Als, laa tilforn en Borg, hvor Herremanden ihjelslog en Mand, som boede paa Abelhoved, men siden fik Afsked af Paven paa det Vilkaar, at han skulde bygge den gode Stridsmand, St. Michael, et Kapel. Dette gjorde han for sin Synds Skyld og byggede den Kirke Eysabel paa det Sted, hvor hans Gaard stod, og skal der endnu paa Kirkegaarden være at see Spor af Volde og Grave. Og formevelst det rundne Blod blev et Kapel indrettet, hvilket kaldtes Hellig-Blod Kapel, og er samme Kapel holdt meget i Ære ved anseelige Gaver, efterdi mange der ere blevne helbrede.

Westi Eegberg siger i Præsteberetn. 1755, at han har fundet denne Fortælling i nogle gamle Papirer, uden Navn eller Aarsaal. Danske Atl. VII. 434. Hofmanns Fund. VII. 219. Cypr. Ann. 374.

Tranderup Kirke.

Tranderup Kirke paa Vro var forðum opbygget af Træ, men nu er den opført af Steen. Disse Steen ere tagne fra et nedbrudt Roverslot paa Bornæs, som man kaldte Stylteborg, fordi den, som havde bygget det, gif paa Krykker.

Hüberg Bestr. over Vro. Kbh. 1834. 26.

Puuses Hul.

Paa Luthers Tid levede i Jetsmark, Nalborg Stift, en Præst, ved Navn Christiern Puuse. Da han saae, at Luthers Kærdom vilde faae Dverhaand, besluttede han heller at dø, end see Papiismens Undergang, og lod sig til den Ende giøre et Hul oppe i Kirketaarnet, hvori han forst vilde sulte sig ihjel. Men da han havde siddet der i to Dage og endnu levede, hængte han sig derinde. Stedet, som er i en af Taarnets Piller, kaldes endnu "Puuses Hul."

Dagen. 1839. No. 200.

Kapelgaarden.

I Hvidberg Kirke, paa Thyholm i Jylland, blev engang begaaet et grueligt Mord paa en Biskop fra Borglum. Til Straf derfor blev hele Refs Herred sat i Ban, saa at der ikke holdtes nogen Gudstjeneste. Da, siges det, byggede Munkene i Vesterwiig Kloster et Kapel ude i Heden, i Nærheden af den Gaard, som endnu deraf kaldes Kapelgaarden, og de grove en underjordist Gang fra Klosteret derud og holdt der om Natten Gudstjeneste for dem, som vare under Ban.

Danske Atlas. V. 471 siger: "Vesten for Kirken (Hvidberg) ligger Capel-Hoi, hvor endnu sees Runder af et Capel, som skal være brugt, medens Kirken og hele Stiftet stod i Ban." Biskpen var Oluf Glob, som af sin Frænde, Ridder Jens Glob, blev dræbt 1260 i Hvidberg Kirke, hvorefter hele Stiftet i 7 Aar kom under Ban. Suhms D. Hist. X. 413. cfr. Sagnet: Jens Glob, den Haarde. Pag. 116.

Torslev Kirke.

Da Skipper Clement havde hærjet omkring ved Randers, afbrændt Herregaarde og taget Blyet af mange Kirketage, for deraf at støbe Kugler, kom han ogsaa til Bøker-Torslev. Men her boede en fornem Frue, ved Navn Fru Kirstine Munk, og da hun erfarede, at han nærmede sig, gif hun ham imøde og gjorde Knæfald ved Byleddet, bedende ham om Slaansel for Eognet. Dette tilsagde han hende, hvorefter hun blev saa glad, at hun lod Torslev Kirke tække med Bly.

cf. Danske Att. IV. 406.

Vinderslev Kirke.

Der var engang en Frue i Jylland, som var meget hengiven til Kortspil, og da hun altid havde Lykken med sig, erhvervede hun sig derved stor Rigdom. Men som hun en Nat laa i sin Seng, kom Fanden til hende, hvorefter hun i sin Rød og Angst paakaldte Jomfru Maria om Hiælp og Bistand, saa at Fanden maatte fly. Efter den Tid omvendte hun sig og gav alle sine Rigdomme til helligt Brug og lod blandt andet bygge Vinderslev Kirke ved Gudena. Men saasom det var ugubelige Penge, vilde Arbeidet slet ikke gaae fra Haanden, og det kom endogsaa til Trætte mellem Bygmesteren og hans Svend, i hvilken den Første ihjelslog den Sidste, der blev begravet Syd for Kirken. Til Amin-delse om denne Tilbragelse sees i Kirken over Choret et

Billede, forestillende hin Frue, siddende ved et Bord med et Spil Kort for sig.

sefr. Danske Atlas. IV. 491. "Om Kirkens Bygning fortælles, at der over Arbeidet kom Trætte mellem Mesteren og Svenden, som gik saa vidt, at den sidste blev af den første ihjelslagen, og begravet synden for Kirken, ved hver Ende af Graven staaer et udhugget Steen:Kors, og paa det Kors ved den vestre Ende af Graven sees udhugne adskillige Figurer, en Klokke, en Mand, en Muur:Kee, Hammer og Tang. I Kirken ere overalt Hvalvinger, som før vare malede, men nu alle falkede, undtagen den Hvalving over Choret, som endnu har sin gamle Maling, hvor man iblandt andet seer et Fruentimmer siddende ved et Bord og derpaa liggende et Spil Kort udslaget, hvorom Traditionen ic." Hofm. Fund. III. 2.

Mariager Kloster.

Mariager Klosterkirke siges at have været saa stor, at der i samme paa engang kunde læses flere Messer, uden at den ene derved forstyrrede den anden.

Klosteret havde dengang saa meget Guds, at naar en af de hellige Brødre skulde reise til Rom, kunde han hver Nat sove paa Klosterets Grund.

Af et Mss. Om de Wintherske og Lhestrupske Familier, sammenstrevet af Provst Rasmus Winther. Ørbek, 1766. 4.

Taarup Præstegaard.

Præstegaarden til Farsø Sogn ved Mariager var tilforn en Herregaard og fik Navnet Taarup eller Taare-Lorp af følgende, sørgelige Tildragelse.

I Nærheden laa en Gaard, kaldet Fredberggaard; der boede engang to, adelige Junkere, af hvilke den ene hed Hr. Jøer. De beilede til to, adelige Frosener, som hver Dag klædte sig i Silke og Floiel og ofte kom at høre Messer i Fredberg Kirke. Men da de havde fæstet dem, bleve de begge utro og lode sig indtage af tvende andre Frosener paa den Gaard, Vestergaard, der nu er lagt øde. Da de forstnævnte Frosener erfarede denne deres Beilerses Utroskab, gik de til Fredberg Kirke og toge der Sacramentet paa, at ville hevne denne Troloshed. En Julemorgen toge de deres solvbundne Knive, gik til Kirken og myrdede hver sin Beiler, da disse gik ud af Kirken. Formedelt denne Besmittelse kom Fredberg Kirke i Ban og blev nedrevet, saa at man nu kun kan vise Stedet, hvor den stod. Men, for at affone denne Brode, gave Frosenerne deres Gaard til en Præstebolig for en ny Kirke, som derefter blev bygget, og den blev kaldet Taarup eller Taare-Torp, for ved dette Navn at vidne om de angerfulde Taarer, som Synderinderne siden have udgydet i Bødsfærdighed.

De tvende, solvbundne Knive vare endnu i lang Tid derefter at see der i Sognet, og der var altid noget Blod paa dem.

cfr. Danske Atlas IV. 548. Hofm. Fund. IV. Supl. 761. See Sagnet i det foregaaende (Pag. 191) om Heiby Kirke.

Aars Kirke.

Der var i Aalborghuus Amt to Kæmper, Enthyt og Svend Doe. Om dem siges, at de have bygget den Bro,

m kaldes Stenild=Bro og desforuden Marskirke. Derfor al der paa det ene Hjørne af Kirken findes en Steen, paa hvilken staaer skrevet:

Enthyt og Evend Boe,
De byggede Mars Kirke og Stenild=Bro.
Nordost for Mars Kirke der sit de Ro!

Hofm. Fund. III. 490. 3 Pont. Theatr. Dan. 423 kaldes en af disse Kæmper "Jep Lot." "Om Stenild=Bro, som endnu er til i Stenild Sogn ved Hobro, siger Resenius, at Inscriptionen der findes saaledes: Tyge Rold og Sivert Bo byggede Blensrup Kirke og Stenild=Bro. Andre henseer Inscriptionen med nogen Forandring til Mariager, men alt er lige rigtigt." Danske t. l. V. 22. Danske Magazin. VI. 66.

Ullitz Kirke.

En Julequæl, da en fornem Frue vilde fiøre hende til at høre Messe i Fovling Kirke ved Mariager, skete det, at der hun kom paa Ullitz Bakke, væltebe Bognen paa en stor Steen. Men til Tak for, at hun udfærdigt kom ud af denne Fare, gjorde hun det Løfte, at ville bygge Ullitz Kirke, og staaer den derfor nu paa samme Sted, hvor hendes Bogn allede.

D. At. l. IV. 546 figer, at samme Steen, paa hvilken Bognen allede, endnu kaldes "Julesteen" af denne Begivenhed. Et lignende ogsaa fortælles om Tommerup Kirke ved Odense. Pag. 213.

Viborg Domkirke.

I.

I Viborg Domkirke var der to, kunstige Jerndøre for et Kapel. Engang fik en Smed i Bestilling, at giøre to lignende til et andet Kapel, men det vilde længe ikke gaa ham fra Haanden, førend Fanden kom til og hjalp ham, hvorfor Smeden til Tak satte to Diæblebilleder paa Dørene, hvilke endnu sees.

II.

I et andet Kapel i samme Kirke har der tilforn været en Aabning, som førte ned til en underjordist Gang, der gik hen under Søen til Asmild Kloster. Engang havde en Discipel i Viborg Skole sat sig for at undersøge denne Gang. Han lod sig da binde et Reb om Livet og gik derind. Men han kom aldrig ud siden, og da man drog Rebet tilbage, fandtes det at være brændt over. Siden den Tid har Hullet været lukket ved en tyk Muur.

Af slige underjordiske Gange skal der have været mange i Danmark f. Ex. under Sors Sø (Quistgaards Esterr. 21), under Roeskilde Domkirke til St. Laurentii Kirke (Behrmann 156) og en anden til Bispegaarden (Ibid. 270). I Odense skal der have været en fra den forrige Graabrødre Kirke til Nonnebanken, om hvilken et lignende Sagn fortælles. I den nu nedbrudte Klosterkirke i Svendborg var under Alterbordet en Nedgang, som førte hen under Havnen til Hrnebjerg. (Begtrup's Beskr. af Svendborg 60). Fra Asmild Kloster skal der have været en anden, underjordist Gang, som gik under Gidena til Tvillum Kloster i Siernherred.

Hadderup Kirke.

Som det er fortalt om saamange andre Kirker, fortælles det ogsaa om Hadderup Kirke, imellem Viborg og Olslebø, at da man var ved at bygge den, nedbrøde Troldene sig Nat alt, hvad man om Dagen havde bragt istand. Der prøvedes først det Raab, at spænde to, røde Køer for stort Læs Steen, og skulde da Kirken opbygges der, hvor standse med Bognen. Men da dette og andet var foretaget uden Nytte, gjorde man det Løfte til Troldene, som ikke vilde været Arbeidet imod, at om de vilde lade Kirken staae, lade den første, der som Brud kom til Kirken, tilhøre dem. Dette hjalp; Arbeidet gik nu fra Haanden, og inden foire Uger var Kirken opbygget. Da skete det, at en Brudstare kom tiørende fra Haderis til Kirken; men just som den var kommen over Aaen, der løber mellem begge Byerne, faldt der en saa stærk Taage og Mørke paa, at den Ene ikke kunde se den Anden, og da det atter klarede sig, var Bruden borte. I den Tid gior Brudfolk langt heller en stor Omvei, end de skulde fare ad denne Vei.

Et lignende Sagn fortælles om Vorbiers Kirke.

Miel Kirkegaard.

I Byen Miel, Ferslev Sogn, Viborg Stift, findes Spor og Levninger af en Kirkegaard, men der er ingen Kirke. Det siges, at Miel By, som endnu den Dag idag ikke har sin egen Kirke, havde engang valgt sig denne Plads

til derpaa at bygge en Kirke, og man begyndte med at reise et stort Dige rundt om den Hoi, paa hvilken Kirken skulde staae. Men da de begyndte paa at opføre Kirken, fete det, at Murene om Matten bleve nedrevne, og dette gientoges saa længe, som man forsogte paa, at bygge dem op, hvorudover man tilsidst maatte opgive det Hele.

Aarhus Domkirke.

Domkirken i Aarhus var i de catholske Tider helliget St. Clemens; thi denne Helgen kom, efterat have lidt Martyr døden, bundet til et Skibsanker, iland ved Aarhus, efterat have flydt omkring paa Havet i elleve hundrede Aar. I Aarhus blev han da begravet, og til Amindelse sees hans Billede med Ankeret paa Altertavlen.

Suitfeldts Bispekrønike 10. Pontop. Ann. Eccl. I. 603. Marmora Dan. II. 117. Hofm. Fund. II. 36. Res. Atl. IV. 451-52. Theatr. Dan. I. 367.

Forbandelsen over Judas.

I de catholske Tider skal det have været Skik i Aarhus Domkirke under den høitidelige Gudstjeneste, som fandt Sted Langfredag=Nat, at der igiennem et Hul paa Kirkehvælvingen udsendtes en forfærdende Røst over Menigheden med disse Ord: "Ewig forbandet være Judas!" Dertil brugtes et stort, gammelt Jægerhorn af Metal, som indtil vor Tid bevaredes der i Kirken.

Ant. Ann. IV. 2. 555 berette, at dette Horn, som senest opredes i den lærde Skoles Bibliothek, er derfra afgivet til Museet nordiske Oldsager.

I Hertels Beskr. over Aarhus Domkirke I. 181 forudsages Sagnet anderledes. Det siges der, at fra den øverste Altan i Kirken, paa den nordre Side, blev igiennem denne Kaaber, Skjalme og med en huul Køst, udstødt Judas's Ord: "Jeg gjorde ilde, og forraadte uskyldigt Blod!"

Et Monument i Aarhus Domkirke.

Der var en fornem Mand af adelig Herkomst, som for sin Død fik et skiont Gravsted i Aarhus Domkirke og til en lang Lovtale paa sin Liigsteen. Men, da det siden andtes, at han ilige havde været Kongen en utro Mand, og det, at, da Kongen engang kom der til Kirken og saae den Eftermæle, drog han i Harmen sit Sværd og huggede af Billebet, befalende tillige, at den hele Indskrift i Stand skulde udslides. Og seer man endnu i Muren i glatte Steen, og findes tillige Kongens Sværdslag paa nærstaaende Marmorbillede.

Denne fornemme Mand var Laurids Ebbesen, Lehnsmænd paa Sønderborg Slot, hvor han døde 1646. Paa den sorte Marmorsteen hans Epitaphium er ingen Inscription. Kong Frederich IV. skal, han var i Aarhus, have befaleet Inscriptionen udsløttet, men Aarsagen til denne Befaling er ubekendt. R. Schytte, Kortfattet Beskrivelse over Aarhus Domkirke. Aarhus 1835. 37.

En Mønstre i Aarhus Domkirke.

Der var engang tre Disciple i Aarhus, som havde en Skik, at liste sig hen bag Hoialteret, saasnart Præsten

var gaaet paa Prædikestolen, for der at spille Kort. Men, da de ofte havde formasteligen giort dette, fete det engang, at en Muursteen faldt ud af Hvælvingen og slog dem alle tre tilbøde.

Da lagde man, til Aminbelse herom, Stenen op paa en Biælke bagved Alteret, hvor den ligger endnu, og siges det, at om Noget tager den ned af Etebet om Dagen, da lægger den sig om Natten derop igien.

En Fugtsteen i Aarhus Domkirke.

I Aarhus Domkirke findes en meget forslidt Fugtsteen, paa hvilken sees afbildet et Fruentimmer, som holder en Bog i sine foldede Hænder, og findes der under hendes Bryst tilvenstre et dybt Hul, som af en Flintekugle. Under denne Steen ligger begravet en ung Jomfru, som forløb sin forrige Elster, og derved optændte ham til saadan Brede, at han besluttede, at myrde hende. En Søndag Morgen, da hun gik at høre Ottesang, og, ligesom Billedet viser, bar Sangbogen i foldede Hænder, blev hun ved sin Indtrædelse i Kirken myrdet af ham ved et Flinteskud.

Hertels Beskr. over Aarhus Domk. 2 Afd. 2 Hefte. 34. Schytte, Kortf. Beskr. over Aarhus Domk. 63. Fr. Suedorf Birch, Phantasus. Aarhus, 1828.

Et Linieskib i Aarhus Domkirke.

I Aarhus Domkirke er ophængt en Model til et armeret Linieskib paa 74 Kanoner. Herom fortælles, at #

anst Skib fra Toulon, bestemt at gaae til Petersborg, havde de lille Skib inden Borde, hvilket var bestilt og forskrevet den russiske Keiser, Peter den Store, som Model, hvortil Czaren havde besluttet, at den russiske Flaade skulde bygges. Men paa Reisen derhen forliste bemeldte, franske Skib ved Skagen. Hvad der af dets øvrige kostbare Ladning blev reddet, blev tilligemed Modellen solgt ved offentlig Auction 1720. Endeel Somænd fra Aarhus vare reiste til Skagen, for at kiøbe et og andet af Ladningen, og til af lise kiøbte denne Model og forærede den til Aarhus Domkirke. I en af dets Kahytter skal ligge en Beretning, skrevet paa Pergament, om hvorledes samme Model blev skienket Domkirken til Pintsefesten 1720.

Hertel, Beskr. over Aarhus. Domkirke. II. 1 Hefte. 128.

Vægtergangen paa Aarhus Domkirke.

I Domkirkens Taarn i Aarhus er der fire Udgange eller Taarnvægteren, og for hver Udgang et lidet Galleri af Træ, hvor man kan staae og see ud over Byen. Men paa en Side af samme Taarn, som vender ud til Havet, træster igen Vægter sig til at komme, eftersom Fanden engang enst fra har bortført en Vægter og kastet ham i Stranden.

Samme Sagn fortælles om Nikolai Taarn i Kiøbenhavn. I samme, Die Volksagen v. Pommern. 161 fortælles det samme om Nikolai Taarnet i Greifswalde.

Kirkeklokkerne i Valle og Biergby.

I.

Bisp Hr. Peder, som byggede Silkeborg og gav den Navn, *) levede paa den Tid, da Paven befalede, at Præsterne ikke maatte gifte sig, og, at de, som vare gifte, skulde stille sig ved deres Hustruer. Saasom Bispnen paa samme Tid var forelsket i en Præstekone der i Egnen, drev han stærkt paa, at den pavelige Befaling skulde efterleves inden tre Solmærker. Præsten, som elskede sin Kone, tog sig dette svært til Hierte og sørgede derover. Hans tre Søstre, som vare hos ham, besluttede derfor, at kaste Lodb om, hvo af dem der skulde gaae til Paven, for at udvirke, at Broderen maatte beholde sin Kone. Loddet faldt paa den yngste, og de andre samlede nu deres bedste Smykker til en Lofesum. Paa sin Vandring traf hun en Person, som hun kiendte, hvilkens havde været Skriver hos Erkebiskop Eskild. Af ham blev hun anbefalet til de Fornemme i Rom, og der blev hun ogsaa hørt, imod at hun og hendes Søstre skulde lade støbe trende Kirkeklokker. Dette lod hun gjøre, da hun paa Hjemveien kom til Lübeck, men da Klokkerne skulde føres over Soen, sank den ene. De to andre Kirkeklokker bleve ophængte i Valle og Biergby Kirker i Hidsøherred, Aarhus Stift, hvor de endnu findes.

II.

Om Klokkerne i Valle Kirke gaaer der et andet lignende Sagn. I Hidsøherred boede engang tre, gudfrøgtige Søstre,

*) See Saguet om Gaarden Silkeborg.

som vidt omkring vare bekendte under Navnet, de trende Jomfruer. De lode i Lübeck støbe tre, skionne Klokker, som førtes til HidsHerred. Den ene Klokke hænger endnu i Valle Kirkeetaarn, den anden i Kragelunds; men da den tredie skulde føres over Gubso til Seiling Kirke, kandrede Knag-slibet med Klokken, som nu ligger der i Soen.

cf. Danske Atlas IV. 471.

Skiod Blomme.

Saaledes kaldtes en stor og stærktlydende Klokke i Skiod Kirke ved Aarhus. Nær hos denne By ligger en Bondegaard, Hølsstrup, som tilforn var en Herregaard, hvilken eiedes af en meget stræng Fru, som flittigen besøgte Kirken i Skiod. Engang skulde en fremmed Præst komme langveis fra, for at prædike i denne Kirke for Fruen. For ikke at paadrage sig hendes Brede, ved at komme for silde, skyndte han sig af bedste Evne, men da han kom igiennem Byen Lynge, hørte han allerede Klokken i Skiod ringe, hvorover han udbød:

Nu hører jeg Skiods Kirkeblomme,
 Thi vente de mig for silde at komme.

Dg da red han saa stærkt, at hans Hest styrtede paa Lynge Mark ved et Kiær, som deraf endnu kaldes Hestekiær. Efter som han da maatte tilbagelægge det sidste Stykke Bei tilføds, kom han forsilde og blev derfor ihjelslagen af Fruen udenfor Kirke døren.

Eiden tabte Kirken denne Klokke, thi den hang i Vidier i Taarnet, og da der engang blev ringet stærkt, brast Vidien, og Klokken floi ud af Taarnet og ned i Gabelkær, og der ligger endnu Skibds Blomme.

cf. Danske Atlas IV. 429.

Sarhøi Kirke.

Paa Skolebakken i Aarhus laae engang tilforn en Kirke, kaldet Sarhøi Kirke. Men gamle Folk fortælle, at denne Kirke er tilligemed mang Hus bortskyllet af det vilde Hav, som engang vældelige steg over sine Bredder.

Vistofte Kirke.

Paa Vistofte Kirkegaard, i Aarhus Stift, ligger der en gammel, lang Viigsteen; under den er en Bispepaa Mols begravet. Han boede i den nærliggende By, Snebel men reed jævnligt om Aftenen til Vistofte paa sin aabildgraa Hest, for at besøge Herremandens Hæstemo, med hvem han stod i al for god Forstaaelse. Da dette var kommet Herremanden for Dre, lod han sin Karl vide, at han ønskede Bispen taget af Dage. Dette efterkom Karlen og slog Bispen ned, da han engang stod og mæsfede for Alteret.

For denne Udaad blev Karlen henrettet paa en Hø udenfor Kirken ved Landeveien, og denne Høi har deraf faaet

Ravnet, Karls-Høi, men Biskoppen blev jordet paa Kirke-
jaarden, og den omtalte Steen lagt paa hans Grav.

cf. Danske Atlas IV. 310.

Lisberg Kirkedør og Møgle.

En Pige i Lisberg, Aarhus Stift, skulde en Dag
ud, for at opsoge nogle Køer, som vare løbne bort. En
fjerdingmiil fra Byen gif hun derfor op paa en Høi, kaldet
Løngøhøi, men ret som hun var kommet derop, sank Jorden
under hendes Fødder, og hun faldt ned i Høien, hvor tolv
løvere havde deres Bolig. Da beholdt disse Køvere hende
der, og hun levede med dem, indtil de omsider meente, at
hun nu vel vilde vogte sig, for at røbe dem. De sendte
ende da en Dag til Byen, for at købe Gryn, men da hun
var der, saa, ihvorvel hun havde levet i Dverflod hos Kø-
verne, angav hun deres Stiulested. Da blev Høien omrin-
det, Køverne dræbte, og Døren til deres Hule, samt Møglen,
nyttet til Kirken i Lisberg. Samme Dør er af stærkt
getommer og beslaaet med Jern; paa Møglen staaer Års-
tallet 1606.

Kaske Køerfabsl. 1840. 576.

Floistrup Kirke.

Der boede engang i Jylland en Jomfru, som var
eget berømt for sin Deilighed. En Aften som hun gif

om paa Marken, blev hun af Røvere taget fangen og paa en Baad ført over Eoen. Men et stræffeligt Uveir oversfaldt Røverne og drev Baaden ind mod Landet ved en By, som hed Fløistrup. Fisserne der paa Stranden mærkede snart, at det maatte være Røvere, da de hørte den ulykkelige Jomfrues Klager, toge dem derfor fangne og frelst Pigen. Røverne bleve steilede Nord for Byen; men Jomfruen løb af Taknemmelighed mod Jomfru Maria, hende hun i sin Nød havde anraabt om Hiælp, opbygge en Kirke i Fløistrup, hvorover de fattige Fissere ret inderligen glædede sig. Nu er Kirken falden, men Stedet kaldes endnu Kirkebassen, og mange Spor vidne endnu om, at der har været en Kirke.

cfr. Danske Atlas IV. 283.

Hylke Kirke.

I Boer Herred, under Narhuus, boede engang tvendte, mægtige Herrer, nemlig Hr. Eske Brof og Hr. Olof Top. De bleve derom enige, at de vilde opbygge Hylke Kirke, men da samme Kirke var færdig, kivedes de om det første Stolestæde i Kirken, og kom det saavidt, at de toge hinanden af Dage. Endnu har man i Omegnen det Riim om dem:

"Hr. Eske Brof og Hr. Olof Top
De byggede Hylke Kirke op."

cfr. Danske Atlas IV. 206, som tilføjer: "Resenius i sin Atlas beretter, at der i Vaabenhuset er en Steen, hvorpaa staar: Hic jacet Olaus Top."

Klokken i Soen.

Da engang en Herremand paa Stubergaard, Ginding ved, Ringklopping, vilde flytte Kirkeklokken fra Trandum etaarn til Sevel, og havde faaet den i en Vaad, for at den over Soen, sank Vaaden, men hver Hvitid horer Klokken ringe bernebe.

Danske Atlas V. 814: "Iver Juul fik 1554 Kongelig Tilse at lade Trandum Kirke nedbryde og lagge Sognet til Sevel." Fapes Norske Sagn. 142.

Hellig-Kors Kirke paa Samsø.

Ligeoverfor Prædikestolen i Dnsberg Kirke paa Samsø er en Tavle, paa hvilken er fæstet et Crucifix med saadan skrift:

"Dette forgyldte Krusifix var bundet paa et dødt
 "Menneske, som kom flyvende her til Lands ved Jøle
 "Rode i Tranbiorn Sogn. Der de vilde age det
 "til Kirkegaarden, kunde fire Heste ikke drage det.
 "Ikke kunde de fange samme Liig til Kolby Kirke;
 "men der de vendte Bognen om til Dnsberg Kirke-
 "gaard, drog tvende Heste det letteligen, og blev
 "det begravet ved den østre Gavt af Kirken, og haver
 "denne Kirke sit Navn af samme forgyldte Kors, og
 "kalbes paa denne Dag Hellig-Kors Kirke. 1596."

Res. Atlas. V. 436. D. Atl. II. 426. Marm. Dan. 426. Ibid. II. 189. Thurahs Beskr. over Samsø. 19.

om paa Marken, blev hun af Røvere taget fangen og paa en Baad fært over Soen. Men et stræffeligt Uveir overfaldt Røverne og drev Baaden ind mod Landet ved en By, som hed Floistrup. Fisserne der paa Stranden mærkede snart, at det maatte være Røvere, da de horte den ulysiske Jomfrues Klager, toge dem derfor fangne og frelst Pigen. Røverne bleve steilede Nord for Byen; men Jomfruen lod af Taknemmelighed mod Jomfru Maria, hende hun i sin Nød havde anraabt om Hiælp, opbygge en Kirke i Floistrup, hvorover de fattige Fiskere ret inderligen glædede sig. Nu er Kirken falden, men Stedet kaldes endnu Kirkebakken, og mange Spor vidne endnu om, at der har været en Kirke.

cf. Danske Atlas IV. 283.

Hylke Kirke.

I Beer Herred, under Marhuus, boede engang tvende, mægtige Herrer, nemlig Hr. Eske Brok og Hr. Oluf Top. De bleve derom enige, at de vilde opbygge Hylke Kirke, men da samme Kirke var færdig, kivedes de om det første Stolestade i Kirken, og kom det saavidt, at de toge hinanden af Dage. Endnu har man i Omegnen det Niim om dem:

"Hr. Eske Brok og Hr. Oluf Top
De byggede Hylke Kirke op."

cf. Danske Atlas IV. 206, som tilføier: "Resenius i sin Atlas beretter, at der i Baadenshuset er en Steen, hvorpaa staar: Hic jacet Olaus Top."

Klokken i Soen.

Da engang en Herremand paa Stubergaard, Ginding reb, Ringklopping, vilde flytte Kirkeklokken fra Trandum ketaarn til Sevel, og havde faaet den i en Vaad, for at den over Soen, sank Vaaden, men hver Hoitid horer den Klokken ringe dernebe.

Danske Atlas V. 814: "Over Juul sit 1554 Kongelig Tilfælde at lade Trandum Kirke nedbrøbe og lægge Sognet til Sevel." Norges Historiske Sagn. 142.

Hellig-Kors Kirke paa Samsø.

Ligeoverfor Prædikestolen i Dnsberg Kirke paa Samsø ligger en Tavle, paa hvilken er fæstet et Crucifix med saadan Indskrift:

"Dette forgyldte Krusifix var bundet paa et dødt
 "Menneske, som kom flyvende her til Lands ved Jøle
 "Rode i Tranbiørn Sogn. Der de vilde age det
 "til Kirkegaarden, kunde fire Heste ikke drage det.
 "Ikke kunde de fange samme Liig til Kolby Kirke;
 "men der de vendte Bognen om til Dnsberg Kirke-
 "gaard, drog de tvende Heste det letteligen, og blev
 "det begravet ved den østre Gavl af Kirken, og haver
 "denne Kirke sit Navn af samme forgyldte Kors, og
 "kaldes paa denne Dag Hellig-Kors Kirke. 1596."

Res. Atlas. V. 436. D. Atl. II. 426. Marm. Dan. 426. Ibid. II. 189. Thurahs Beskr. over Samsø. 19.

Emborg Kloster.

Ved Aye ligger Emborg Kloster (forhen Dm-Kloster). I samme var en Abbed, ved Navn Muus, hvilken var Kongen saa gienskridig, at der blev taget det Raad, at Klosteret skulde indtages. Da nu Hovedsmanden var med sit Folk færdig til Angreb, sendtes Bud til Abbeden, at, om han vilde overgive sig, da kunde han frit drage bort. Sendebudet traf Abbeden og Munkene ved Maaltidet, og der han havde frembaaret sit Vrind, gav Abbed Muus til Svar: "Muus maa have Madro!" Men strax kom herpaa det Svar tilbage: "Ei længer, end Ratten vil det!" hvorpaa Klosteret blev indtaget med Raaben.

Om dette Kloster og dets Stridigheder med Bisperne af Aarhus, i det 13de Aarhundrede, s. Daugaard om danske Klostre 414-17.

Nodager Kirke.

Paa Kallo Amt i Sønderherred boede to Herremænd, Hr. Nielans Hog til Tolstrupgaard og Hr. Jonas Maar til Maatrup. Begge vare lidet gudfrygtige og jagede ofte paa Helligdagene, hvorfor de ogsaa fik deres Lon. En Paastedag, da de rede ud paa Jagt, viste Fanden sig for dem i en Hares Skikkelse, og der Hundene forfulgte den, var Haren pludseligt forsvundet, saa at de anfaldt hinanden indbyrdes. Derover geraabede begge Herremændene i en Trætte, som endte med, at de rendte hinanden et Spnd i Livet, saa at de begge bleve paa Stebet. Da sad deres Fæstemoer,

irften og Giertrud, hjemme i Kammeret og sørgede sig tilbede. Dem til Amindelse vises endnu paa Peerstrup Mark Kilder, som bære deres Navne, og paa Nodager Kirke er indsat en Steen i Muren, som forestiller denne mærkelige Begivenhed.

Res. Atl. VI. 589. Danske Biser fra Middelald. III. 1. Hofm. Fund. III. 119. Ibid. IV. 762. Marm. dan. II. 2. D. Atl. tilføjer (IV. 304). "Men hvad gammel Snak og Indbildning kan gjøre, det har Biskop Hygom opdaget, som engang betragtede denne Steen og fandt, at det var en ganske anden Historie, nemlig Christi Korsfæstelse, saaledes som den paa gamle Altertavler fra Pavedømmets Tider afbildes." Jvnsf. hermed Anmærkningen til Bisen i Danske Biser fra Middelalderen. III. 434.

Klosterkirken i Horsens.

I Kloster Kirken i Horsens sees i Væggen et Hul, foran hvilket er sat et Jernkors. Paa dette Sted skal en Nonne engang være bleven indmuret. Nærhos vises i Muren Spor af hendes Fingre, efterdi hun i sin Døds Angst greb for sig og vilde gjøre Modstand. Men nedenunder paa Gulvet ligger en Steen, i hvilken er udhugget en Jomfru med en liden Hund, og siges dette at tilkiendegive, at Nonnen har lidt denne Straf, fordi hun havde født en Hundehvalp til Verden.

Hverring Kirke.

Paa Gaarden Raaf ved Horsens boede engang en Herremand, ved Navn Claus Glambek. Han vilde gierne have

Borring Kirke flyttet til Hverring By, men hverken eller Dvinde trostede sig til at række Gaand til at nu en Kirke. En Dag, da han jagede omkring Borring, han ved den Leilighed saamange Steen af Kirken, so kunde holde under sin venstre Arm, og reed dermed til ring, hvor han kastede dem. Da han saaledes havde Begyndelsen, fik han snart mange Arbeidere, og ind i Tid var Kirken nedrevet, og man begyndte da strax at opbygge den ny Kirke i Hverring. Men en Morgen Folkene sadde ved Dagsbordet, kom Pigen løbende og fortalte, at saa mange fremmede Arbeidsfolk byggede paa Kirken. Da løb de derub, og der var nu ikke nogen at see, dog saaes Bygningen at have faaet et Tilvæxt, idet nemlig den-nordre og østre Side af Kirken blevet opmuret af deilige, tilhuggede Kampesteen, Arbejde var saa vel gjort, at ihvor megen Flid man gjorde sig, for at bygge de andre Sider lige saa godt blev det dog ikke af den Art. Men inden foie Tid fik manden en ulidelig Smerte i den venstre Arm, med hvilken han havde baaret Stenene fra Borring Kirke til Hverring, og den visnede bort, saa at han døde en Stund efter. Han ligger nu begravet i Hverring Kirke, og paa hans Fodsteen sees endnu en Mand, som kun har een Arm. Om den maa han stundom endnu ride fra Borring og til Hverring.

Danske Atlas siger IV. 138 om Hverring: "3 Aalter under en stor Steen med Effigies, er Claus Glambek og Fru Gitte Rosenkrands til Rast begravne, han lod bygge Hverring Kirken af den i Borring Bye nedbrudte Kirkes Steene, hvoraf er Kiendetegnet paa Stedet."

Hiarnø Kirke.

I Hiarnø Kirke ligger en Trætavle, under hvilken skal være begravet en Mand, som engang kom her til Den, udsendt at tage Tiende. Men da denne Des Beboere dengang kendte noget til Sigt, samlede de sig en Dag om ham i Kirken og sloge ham ihjel. Men for at dette Mord skulde blive opdaget, fik de en Fremmed, som opholdt sig paa Den til at flygte, og da han var borte, gavede de ham en Ilden, saa at det aldrig blev aabenbaret, hvorledes den og var tilgaaet.

Skierup og Gauerlund Kirker.

I Skierup Sogn ved Veile ligger Kirken et godt Sted, og den er ubesøgt af Byen. Grunden dertil siges at være den, at Kirken skulde bygges, spændte Bønderne et Par Studer i den Bogn og lode dem gaae, hvorhen de vilde, men hvor de kom, der skulde Kirken bygges.

I Gauerlund skulle Bønderne, ligesom paa saamange andre Steder, have gjort det samme. Men her indtraf den samme Omstændighed, at den ene af Studene rev sig løs af Bognen, og dette gav Anledning til den Synderlighed, at aarnet staaer adskilt fra den øvrige Deel af Kirken.

Bredsten Kirke.

I ældre Tider gaves der i det nuværende Bredsten Sogn, ved Jellinge, kun to Bondebyer, nemlig Ravning

Begyndelsen, fik han snart mange Arbeidere, og i Tid var Kirken nedrevet, og man begyndte da strax opbygge den ny Kirke i Hverring. Men en Mand Folkene sadde ved Davrebordet, kom Pigen løbende fortalte, at saa mange fremmede Arbeidsfolk bygge paa Kirken. Da løb de derud, og der var nu ikke nogen at see, dog saaes Bygningen at have faa Tilvæert, idet nemlig den nordre og østre Side af den blev opmuret af deilige, tilhuggede Kampesteen. Arbeide var saa vel gjort, at ihvor megen Flid og giørde sig, for at bygge de andre Sider lige saa blev det dog ikke af den Art. Men inden foire Tid manden en ulidelig Smerte i den venstre Arm, men han havde baaret Stenene fra Borring Kirke til og den viskede bort, saa at han døde en Stund. Han ligger nu begravet i Hverring Kirke, og paa hans steen sees endnu en Mand som kun har een Arm.

og Kiærbølling. Disse Byers Beboere bleve enige om, at de i Fælledskab vilde bygge en Kirke, men da dette nu skulde sættes i værk, fivedes de med hinanden om, hvor denne Kirke skulde ligge. Omfider blev det Udgangen paa deres Tvist, at to Stude spændtes for en Plov midt ude paa Marken og sloges der løs. Der, hvor de af sig selv standsede med Ploven, skulde Kirken bygges. Saaledes skete det, og efterat Studene havde drevet noget om paa Marken, standsede de ved en stor, bred Steen. Der blev da Kirken bygget, og deraf fik Sognet sit Navn.

"Navnet skrives i gamle Breve af 1338. 1387 Bresthestens og "Bresthsteen." D. Atl. V. 989.

Ribe Domkirke.

I.

Engang geraabede en Skipper i stor Havsnød og gjorde det Vofte, at saafremt han maatte frelses, da vilde han bygge Ribe By en Kirke. Og strax lagde Stormen sig, saa at han frelst og uden Fare kunde seile ind til Byen, og der ihukom han sit fromme Vofte.

II.

I Ribe Domkirke er en Dør, kaldet "Kathoved-Dør," hvilket Navn minder om et gammelt Sagn, at nemlig engang en fattig Skipper fra Ribe skal være kommet til en D, hvis Indbyggere vare hart plagede af en overvæltet Mængde Muus. Til god Lykke havde han en Kat inden

borde, hvilken han tog med sig iland og forjog saaledes en Deel af Musene. Denne Kat folgte han til Øboerne, og da han fik den rigeligt betalt med Guld, seilede han skyndeligst hjem og hentede flere Katte og blev inden foie Tid saa rig ved dette Kiøbmandskab, at han for sin Levetid ikke trængte til mere. Da hans Tid kom, at han skulde dø, besluttede han at skienke sine Rigdomme til Opbyggelsen af en Kirke i Ribe, og til Minde om denne hans Beldædighed skal der endnu i samme Kirke findes et Billede, forestillende en Kat og fire Muus.

Dette Sagn, som er nedskrevet efter mundtlig Fortælling, findes ogsaa i *Terpæger*, *Ripæ cimbr.* 154-56. *Pontop. Theatr. Dan.* 328. *Ribes Beskriv.* af M. P. R. *Ms. Thott. No.* 1458. *R. Salthen, Beskr. over Ribe* 120. Sagnet er imidlertid ikke af dansk Oprindelse. Det er fortalt om Engländeren Richard Whittington, som ifølge *Terpæger* (l. c.) paa samme Maade kom til saa stor Rigdom, at han tre Gange blev Lordmajor i London. At det ogsaa tilhører den italienske Almue, sees af et Brev fra Lorenzo Magalotti til Ottavio Falconieri (*3 delers Handb. der ital. Lit.* I. 355), i hvilket fortælles om en vis Ansaldo degli Ormanni, at han kom til en af de canariske Øer og blev der af Kongen indbudet til Laffels. Der bemærkede han, at alle Opvarterne gik med lange Stofke i Hænderne, hvormed de bortjog Kotterne, som ideligen gjorde Angreb paa Raben. Ved at see dette, ilede han til Skibet og hentede der to Katte, som i Diebliffet anstillede et stort Blodbad blandt Kotterne. Disse Katte forærede han Kongen og fik uhyre Rigdomme til Gienæld. Da han derefter var kommen tilbage til sit Fødeland og der fortalte, hvorledes han var kommen til sin Velstand, besluttede en vis Giocondo de'Fisanti ogsaa at prøve sin Lykke der. Han folgte da sin Gaard og indskibede sig med Perler og andre Kostbarheder, menende, at Kongen vel maatte agte saadanne Gaver høiere, end to Katte. Da han var ankommen til Øen, bragte han Kongen sin Foræring; men saasom denne, der satte stor Priis paa hans Gave, ikke eiede Noget, som

han vurderede høiere, end de to Rette, gaa han Glomstedt b ved hvilken Foræring denne geraade i stor Armød. Røeruz dette Brev i sin Bog: Om den almindelige Mærskfal ning i Danmark og Norge 242, saavelſom ogsaa Script dan. I. 204 og omtaler ogsaa ſammefeds en ſækket Munde; den iſtkelige Richard Whittington. Th. Keigh Tales and popul. fictions. 251.

III.

I Ribe Kirke ſkal endvidere være et Crucifix, i iffe tør flyttes af Stebet, og figes her, at da engi vis Johan Svanning havde ladet det nebtage, ſom Sienfærd for ham i Sønne, ſom truede ham med Ulykker, ſaaſremt han iffe igien hængte det paa Stebet anden Gang havde nogle laade Skolebifciple afflaaret Iene paa ſamme Billede, men det hevnedes ſnart paa idet de alle miſtede deres egne Negle.

Res. Atl. VI. 623.

Kirkedøren i Fovling.

I Fovling Sogn, Malthered under Ribe, boet gang to Herremænd, ſom altid laae i Fiendſkab, hvilkt ſaavidt, at de iffe engang vilde gaae ind i Kirken gi den ſamme Dør, men løbe ſig giøre hver ſin egen Ind bog med den Beſtemmelfe, at diſſe Døre kun ſkulde bi ſaalænge de begge levede, og at Arvingerne af den af ſom døde forſt, ſkulde lade hans Kirkedør tilmure, Kirken iffe i Liden ſkulde have flere Døre, end ſædi Skil og Brug fordrebe.

Den Herremand, som havde den søndre Dør, døde først, og denne Indgang blev derfor, ifølge Overenskomst, tilmuret, af hvilken endnu sees Spor paa den søndre Kirke-maur. Derimod er, mod al Sædvane, Indgangen til Kirken nu paa den nordre Side, nemlig igiennem den Dør, som den Længstlevende havde ladet giøre.

Over den forommeldte, tilmurede Dør sees endnu et Knekket hoved udhugget i Steen, hvilket, efter hvad man fortæller, forestiller den forstafvode Herremand, som seer efter sin Fiende, om han ikke snart kommer efter. Om Taar-æet paa denne Kirke siges, at det engang tilforn var saa høit, at man derfra kunde see Vesterhavet, hvilket nu er langt fra at være muligt.

L. Becker, Orion IV. 1ste Hefte 77.

Riobmandens Grav i Colding.

Da der engang var stor Mangel paa Sæbevarer i Colding, saa at Folket deraf leed Nød, var der paa samme Tid en rig Mand, som havde Kosterne fulde af Rug, men vilde dog formedelst Bindsyge ei sælge, efterdi han ventede, at have større Binding deraf, naar Nøden blev end haardere. Men, da Nogle vidste derom at sige, saa strømmede alt Folket til hans Huus og begjærede Rug for Penge; men Manden svær, at han havde ei Rug, og søiede til sin Løgn det Dasse, at al den Rug han eiede, maatte brænde paa hans Grav. Derover stete det, da han siden var død og borte, at man fandt brændt Rug under hans Liigsteen, og seer

man endnu den Dag idag, naar man tager en Haandfuld Jord af hans Grav, at der ligger brændte Korn derimellem.

I Hofmanns Fund. IV. 675. findes dette Sagn vidtløftigen fortalt.

Kirken i Erritsø.

Mange Aar tilbage i Tiden levede i Erritsø, ved Fredericia, to Brødre, af hvilke den ene var meget rig, og den anden meget fattig. Uagtet Byen dengang helliges trængte til en Kirke, vilde dog den Rige ikke giøre Noget dertil, hvorfor den Fattige en Dag sagde til ham: "Ja, saasandt jeg havde mange Penge, vilde jeg bygge Sognet en Kirke!" Næste Nat drømte han, at han skulde begive sig til Sønderbroen ved Veile, da han der vilde giøre sin Lykke. Han fulgte dette Bærsel og vankede indtil langt ud paa Astenen op og ned ad Broen, men mærkede ikke til nogen Lykke. Han lavede sig da til at vandre bort igien, men som han vilde gaae, kom en Officeer til ham og spurgte, hvorfor han saaledes havde tilbragt den hele Dag der paa Broen. Han fortalte da sin Drom, og Officeren tog deraf Anledning til at fortælle, at ogsaa han forrige Nat havde drømt, at der i Erritsø, i en Lade, tilhørende en Mand, hvis Navn han nævnte, skulde være nedgravet en Skat. Men det Navn, han nævnte, var Bondens eget, og denne taug da stille, vendte tilbage til sit Hiem og fandt Skatten i sin egen Lade. *)

*) cfr. Sagnet om Skatten i Læslet paa Als.

Nu var altsaa Bonden kommen til den Rigdom, han havde ønsket sig, og gif derfor en Dag om paa Marken, for at søge en Byggeplads til den Kirke, han havde lovet at ville opføre. Der mødte han sin rige Broder, som ikke vidste om, hvad der var skeet. Da han spurgte, hvad han der tog sig for, svarede den Anden: "Jeg vil bygge Sognet en Kirke og leder kun om en god Plads dertil!" — "Ja saa!" svarede Broderen haanligt — "Vil du bygge en Kirke, saa vil jeg give Klokkerne dertil!" Men da denne nu saae, at det blev til Alvor med at bygge Kirken, ærgrede han sig i den Grad over, at han skulde give Klokkerne, at han hængte sig.

Altertavlen i Slesvig.

Mester Hans Brüggemann, barnfødt i Husum, var en kunstfærdig og saare duelig Mand. Det er ham, der har forfærdiget den skønne Altertavle i Slesvig, og siges han tilligemed hans Svende at have arbeidet derpaa i samfulde syv Aar. Da Altertavlen var færdig, kom Kong Christian den Anden med sin Dronning Elisabeth at besee den. Da benyttede Hans Brüggemann denne Leilighed og udskar Begges Billeder i Træ og satte disse paa tvende Piller ligesom Alteret. Siden efter da Lübeckerne fik dette at see, ønskede de, at Hans Brüggemann vilde forfærdige dem et ligesaa skönt Alter; men der han havde paataget sig det og tillige lovet, at ville gjøre dette endnu bedre og smukkere, bleve Munkene i Slesvig derover-avindsyge og gave ham en Drif, der gjorde hans Dine rindende og uskikkebe, saa at han ikke

mægtede at arbejde længer, og bøde han da omfiden i den By Eiberskådt.

Marm. Dan. II. 19. D. Atl. VII. 602. Røddis Bep-
træge II. 48.

Tiislunde Kirke.

I Tiislunde Sogn, Lørningelehn i det Slesvigke, var der i gamle Dage fire Herregaarde. Paa en af dem boede Hr. Vogns, som blev ihjelslagen af Hr. Svend Graa, hvilken derfor maatte bøde tretusinde Mark i Guld og Sølvtil Fru Mette Vogns. For denne Sum lod samme Fru Mette sig giøre en gylben Stoel i Tiislunde Kirke, hvilket Hr. Svend Graa, som sogte til samme Kirke, tog hende saa ilde op, at han paa en Helligdag, medens hun havde forlætt sit Sæde, for at gaae op at offere paa Alteret, begav sig ind i samme Stoel, og der hun kom tilbage, forlangte, at hun skulde vige den. Men da hun ikke vilde dette, slog han hende og drog hende ved Haaret. Grædende over denne Medfart, kom hun fra Kirken hjem til sine syv Sonner, fortalte dem, hvad Lort hende var vederfaret, hvorefter den ældste Son, Tule Vognsen, tog sit Sværd, gik til Kirken og dræbte Svend Graa for Alteret, hvor de nu begge ligge begravede. Om denne sorgelige Begivenhed er der en gammel Vis.

Visen findes i Danske Viser fra Middelalderen. II. 208. Efter Anm., Ibid. 372, henføre Nogle dette Sagn til Lunde Kirke, Vesterherred, under Kibe (D. Atl. V. 699), og her nævnes Gaardene Frøstrup og Rastkier som de Gaarde, hvor Svend Graa og Tule Vognsen boede; Andre henføre Sagnet til Ekaane, og atter Andre til Lunde

lunde i Torninglehu (D. Atl. VII. 181), hvorfra det her fortalte Sagn er meddeelt. Nyerup henviser desuden til Suhm X. 955-57. Hofm. Fund. III. 21. Samlinger til den danske Historie. I. 1ste Hefte. 137. Bring, Monum. Scan. 307 og 39.

Nye Kloster.

Slottet Glücksborg i det Slesvigiske var tilforn et Kloster under Navn af Rus Regis eller Nye. Dette stete ved et Magestifte med Klosteret Aurea insula, eller Gulds-
holm, ved Byen Slesvig. Thi der fortælles, at efter-
fødsnævnte Kloster laae Byen Slesvig saa nær, stete det, at saavel Abbeden som Munkene gav megen Forargelse ved deres Usædelighed. Engang hændte det, at Abbeden, som med en anden Broder i Klosteret jevnlig besøgte Skiojerne i Byen, om Natten listede sig derhen alene, uden at tage Munken med sig. Denne, som fortrod paa, at Abbeden var gaaet derhen, uden at tage ham med sig, hevne sig ved at vække alle Brodrene, sigende, at Abbeden var død in anima, det vil sige i Anden. Munkene, som forstode dette legemligviis, toge da Kors og Faner og begave sig under Angiverens Anførsel til det Sted, hvor Abbeden skulde være død, og fandt ham da saaledes hos en Skioge. For-medelft denne Forargelse foranstaltede Biskop Nicolaus af Slesvig, at Paven gav sit Samtykke til, at Munkene flyttedes længer bort fra Byen, og at Gulds-
holm blev byttet bort for Nye.

D. Atl. VII. 867. Huitfeldt. I. 178.

Gram Kirke.

I.

I Gram Sogn, Lønningehø, ved Slesvig forrige Liber, Øst for Endrupstov, St. Theotari Kirke blev nedbrudt, og det skete da, at Døbestenen til Nybelgaard og der brugt til et Hundetrug. De Hunde, som aad deraf, strax bleve galne, saa blev seet som en Straf for Stenens Bancerselse, hvorfor flyttet tilbage til Gram Kirkegaard.

II.

Om samme Kirkes Klokke fortælles, at den en Lys bortstjaalet, men da han klørte over en Endrupstov, gik Bognen itu, og Klokken sank saa den aldrig mere var at finde. Dog hører man den stunder at ringe dernebe.

D. Aft. VII. 177.

Herrested Kirke.

Kirken til Tostlund, i det nordlige Slesvig Herrested Kirke, og Aarsagen dertil skal være den Tostlund Kirke skulde bygges, og man allerede ha Bygningsmaterialierne sammen paa det Sted, hvor d staa, høstes om Natten fra en Udkant af Sognet en (som raabte: "Her er Stedet!" og fandtes da næsten alt Bygningsstammeret flyttet hen til det Sted, man havde hørt Raabet komme. I hvorvel dette St

jom sagt, laae i en Udkaat, fandtes ubeqvemt, til der at bygge en Kirke, fulgtes dog den Befaling, som havde anvist Stedet, og da Kirken der var opført, fik den af denne Begivenhed Navnet "Herrested."

Kast's Koerfskabsl. 1840. 507.

De sex Kirker.

Imellem Nabenraa og Tønderen, i det nordlige Slesvig, ligg sex Kirker, opstillede parvis i en Række og i lige stor Afstand fra Ost til Vest, saaledes at hvert Par af disse Kirker have stor Lighed med hinanden i deres Bygninger. Disse ere Ud og Jordkær Kirker, begge smaa og uden Laarn og Spir; Tingelef og Biolderup, som begge have høie og spidse Spir, og endelig Bylderup og Rapsted Kirker, som hver har et affumpet, bredt Laarn. Om disse Kirker fortælles, at de ere byggede af to Kæmper, som efterhaanden hver byggede sin Kirke ligeover for den Andens, og da de til dette Arbeide kun havde et eneste Redskab, nemlig en Dre, blev denne verelviis kastet fra den ene til den anden, alt som de havde den behov. *) Men da den ene Kæmpe altid gav Agt paa den andens Arbeide, skete det, at disse Kirker, to og to, kom til at ligne hinanden saameget.

Kast's Koerfskabsl. 1840. 623.

*) cf. Grimm, Deutsche Sagen I. 27. Der Rötterberg.

Gram Kirke.

I

I Gram Tøgn, Tørningløse
 ferrige Tider, Du ser Endrupskov.
 Kirke blev nedbrudt, og det skete
 til Nobelgaard og der brugt
 Hunde, som aad deraf, for
 seet som en Straf for E:
 flyttet tilbage til Gram:

Om samme
 en Tys bortstaa
 Endrupskov, og
 den aldrig mere
 stunder at

D. 2

med Drefundet et høit,
 Regle sig, at det
 det er bygget saa
 senere. Sagnet for
 Evir, hvori det
 med Spiret skal

I

Her
 De
 B
 st
 i
 e
 :

en overmaade
 Om den
 enaang ind
 med den
 Die blev
 Da han
 uden at stabe

endvidere at gaae det Ord

10
1061"

93.

Basnæs.

i Sjælland ligge to gamle Gaarde, Basnæs og Bønggaard. Imellem disse Gaardes Herstaber gamle Dage ikke have været nogen god Forstaaelse, siges Hovmod og Avindsyge at have givet jevnlig. Derhen sigter det Vers, som endnu læses over en paa Basnæs:

"Ønen bygger i høien Hald,
Avindsyge ligger i dyben Dal."

R. Beyer, Topogr. over Egiskovmagle. 169.

Borreby-Gaard.

Den gamle Gaard, som ligger i Vester-Flakkestrred, Sorø Amt, fortælles, at en Deel af den er et af Ruinerne af Marsk Stigs Borg, som laae paa Basnæs, ikke langt derfra.

Paa den søndre Side af Borreby Gaards Hovedskaar der tilforn tvende Hvalvinger, en i hver Ende og i den Hvalving, hvor nu Trappen er anlagt

1061"

Gram Kirke.

I.

I Gram Sogn, Torninglehn, ved Slesvig, laaet i forrige Tid, Ost for Endrupsfov, St. Theokari Kirke. Denne Kirke blev nedbrudt, og det skete da, at Døbestenen blev fort til Nyhelgaard og der brugt til et Hundetrug. Men da alle Hunde, som aad deraf, strax bleve galne, saa blev dette anseet som en Straf for Stenens Banærelse, hvorfor den blev flyttet tilbage til Gram Kirkegaard.

II.

Om samme Kirkes Klokke fortælles, at den blev af en Lys bortstiaalet, men da han kørte over en Aa ved Endrupsfov, gik Bognen itu, og Klokken sank saa dybt, at den aldrig mere var at finde. Dog hører man den mellem stunder at ringe dernede.

D. Atl. VII. 177.

Herrested Kirke.

Kirken til Tostlund, i det nordlige Slesvig, kaldes Herrested Kirke, og Aarsagen dertil skal være den, at da Tostlund Kirke skulde bygges, og man allerede havde fort Bygningsmaterialierne sammen paa det Sted, hvor den skulde staa, hørtes om Natten fra en Udkant af Sognet en Stemme, som raabte: "Her er Stedet!" og fandtes da næste Morgen alt Bygningsstommenet flyttet hen til det Sted, hvorfra man havde hørt Raabet komme. I hvorvel dette Sted, der,

om sagt, laae i en Udkant, fandtes ubeqvemt, til der at bygge en Kirke, fulgtes dog den Befaling, som havde anvist Stedet, og da Kirken der var opført, fik den af denne Begivenhed lavnet "Herrested."

Kast's Noerstaels. 1840. 507.

De sex Kirker.

Imellem Habenraa og Tønderen, i det nordlige Slesvig, ligger sex Kirker, opstillede parvis i en Række og i lige og u-lige Afstand fra Ost til Vest, saaledes at hvert Par af disse Kirker have stor Lighed med hinanden i deres Bygninger. Disse ere Ud og Jordkær Kirker, begge smaa og uden Taarn og Spir; Tingelef og Biolberup, som begge have spidse Spir, og endelig Bylberup og Kapsted Kirker, som hver har et afflumpet, bredt Taarn. Om disse Kirker fortælles, at de ere byggede af to Kæmper, som efterhaanden hver byggede sin Kirke ligeover for den Andens, og da de i dette Arbeide kun havde et eneste Redskab, nemlig en Dre, blev denne vexelviis kastet fra den ene til den anden, til som de havde den behov. *) Men da den ene Kæmpe altid gav Agt paa den andens Arbeide, skete det, at disse Kirker, to og to, kom til at ligne hinanden saameget.

Kast's Noerstaels. 1840. 623.

*) cfr. Grimm, Deutsche Sagen I. 27. Der Rötterberg.

III. Gaardsagn.

Kronborg Slot.

I.

Paa Kronborg Slot er der ud mod Øresundet et høit, firkantet Taarn uden Spir, om hvilket Nogle sige, at det aldrig er blevet fuldt færdigt, Andre, at det er bygget saaledes, for deroven paa at anbringe Kanoner. Sagnet fortæller, at her var tilforn et høit og prægtigt Spir, hvori der var en ualmindelig stor Klokke, som tilligemed Spiret skal være styrket i Stranden udenfor Slottet.

Boesen, Helsingørs Bestr. 90.

II.

Paa Kronborg Slot siges der at være en overmaade stor Kanon, som er kaldet med det Navn Skægge. Om den fortæller man, at en Artillerist paa Fæstningen engang indgik det Beddemaal med Commandanten, at han med den skulde kunne ramme en Ko, som just paa samme Tid blev malket ovre paa Banken, Nord for Helsingborg. Og han vandt sit Beddemaal, idet han nedskød Koen, uden at skade Pigen, som sad hos og malte den.

Om denne Kanon siges endvidere at gaae det Ord
 ia den svenske Kyst:

”Naar Skagge begynder at quække,
 Saa revne baade Mure og Vægge!”

Boesen, Helsingørs Beskr. 93.

Basnæs.

Sydvestligt i Sjælland ligge to gamle Gaarde, Basnæs og Borrebygaard. Imellem disse Gaardes Herstaber tal der i gamle Dage ikke have været nogen god Forstaaelse, og dertil siges Hovmød og Avindsyge at have givet jevnlig Lulebning. Derhen sigter det Vers, som endnu læses over Borgporten paa Basnæs:

”Hønen bygger i høien Hald,
 Avindsyg ligger i dyben Dal.”

E. N. Beyer, Topogr. over Egilevsmagle. 169.

Borreby-Gaard.

Om denne gamle Gaard, som ligger i Vester-Flakkebjerg Herred, Sorø Amt, fortælles, at en Deel af den er opbygget af Ruinerne af Marsk Stigs Borg, som laae paa Stigs Næs, ikke langt derfra.

Paa den søndre Side af Borreby Gaards Hovedbygning var der tilforn tvende Hvalvinger, en i hver Ende af Huset, og i den Hvalving, hvor nu Trappen er anlagt,

var der et saakaldet Brevkammer. I dette Brevkammer skal der i den Tid have staaet tre, store Jernkister, fyldte med Breve og Haandskrifter, deriblandt mange, som angik Rigets Anliggender *). Men da Nøglen altid sad i Døren, afsprektes disse Papirer med Liden, indtil Ribefogden, Peder Rosenmeier, lod Kisterne slaa istykker og brugte Jernet til Hestebeslag.

Under Hvalvingen i dette Kammer hang en Klokke, til hvilket Brug vides ikke, men om samme fortælles, at da Hr. Christian Friis laae paa sit Iderste, sagde han til sin Frue, Mette Hardenbergs, at naar hun horte Klokken i Brevkammeret give Lyd, da maatte hun berebe sig til at følge ham i Graven. Saa stete det ogsaa nogle Aar derefter, at som Fru Mette en Aften sad med nogle andre Fruer og spillede Kort, hortes Klokken at lyde i Brevkammeret. Da hun nu vidste, hvad dette havde at betyde, lagde hun Kortene fra sig, sigende: "Nu er min Død nær!" og idet samme sprang hendes Næse op at bløde, saa stærkt, at Blodet foer ud over Gulvet, hvilket endnu i mange Aar kiendtes, og saaledes døde hun.

Med hendes Død blev Borreby Gaard solgt til Admiral Claus Daae, som efterlod den til Deling mellem sine to Sønner, Christian og Waldemar. Efterat disse nogen Tid havde kivedes med hinanden om Skiftet, bleve de enige om at dele Borreby med tilhørende Jorder, saaledes imellem

*) "Baade particulaire og om Rigets Affairer, nogle skrevne egenhændig af Christian IV.s selve Haand til Rigets Admiral, Claus Daae, i Esflaget mod de Hamborger, hvorledes Ordenen til Ba-tailen for Skibene skulde gaae for sig."

fig, at den af dem, som fik Hovedbygningen, "det store Huus," skulde ikke have mere af Gaarden, men skulde bygge sig selv en Ladegaard; den anden derimod skulde have det Dyrige, baade Borgegaarden og Ladegaarden. Baldemar Daae fik Hovedbygningen og byggede sig en Ladegaard paa den anden Side af Graven. Men saasom Taarnet med Spiir var paa den Deel, som tilfaldt Christian Daae, blev Baldemar derved misundelig og benyttede engang Broberens Fraværelse til med sine Folk at nedtage Spiiret og at afbryde Taarnet indtil Grunden.

Om samme Baldemar Daae fortælles, at han forvødte den skionne Egestov, som laae til Borreby, ved at lade bygge et Orlogsskib paa tre Fordækt, hvilket han havde ifinde at sælge til høi Priis til Kong Frederik den Tredie. Men da en Admiral af Kongen blev udsendt, for at see Skibet, saae han tillige et Par skionne, sorte Heste, som Baldemar Daae havde paa Stalden, og da Admiralen roste disse Heste overmaade meget, uden at Daae vilde forstaae ham, blev Skibet ikke kiøbt af Kongen, thi Admiralen berettede, at Skibsbyggeren havde forseet sig, og at Skibet ikke var godt. Derved blev det, og sidenefter ødelagdes Skibet, uden at blive til nogen Nytte.

Ikke bedre gik det Baldemar Daae i andre Henseender. I mange Aar befattede han sig ogsaa med Guldmageriet og blev derved, Lid efter anden, saa forarmet, at han med sine trende Døttre, Ibe, Johanne og Anna Dorthea, maatte leve ret kummerligt paa Borreby og om Vinteren mangengang ligge flere Uger i Sengen af Mangel paa Brændsel. Engang som han meente, at han nu i sit Guldmageri havde

fundet den store Hemmelighed, og med Glæde besaae Glasret, hvori han havde den dyrebare Materie, tabte han det ud af Hænderne, saa at det sloges istykker, og alt hans Haab spildtes saaledes paa Gulvet. Vel forsøgte han endnu at oprette sit Tab, men var under alt dette blevet saa forarmet, at han maatte gaae fra Gaarden, eftersom Hr. Dve Ramel, der eiede Baenæs, havde tilkøbt sig et Giælsbrev paa Borreby, hvilket var udstedet af Baldemar Daas til en hollstenst Adelsmand. Efterat Hr. Dve Ramel havde gjort Indførsel i Borreby, tilbød han vel Baldemar Daas, at blive der paa Gaarden hans Levetid; men Baldemar Daas var endnu saa hovmodig, at han afflog dette Tilbud og vandrede paa sin Fod fra Borreby med en Kiep i Haanden og med det alchymistiske Glas i Varmen til Smidstrup, hvor han leiede sig et Huus for ti Mark aarligt. Der blev han dog kun Sommeren over, flyttede da over til Viborg og døde der.

Hr. Dve Ramel, som nu eiede baade Baenæs og Borreby, fik da meget at bestille med Istandsættelsen af sidstnævnte Gaard, der var meget forfaldet. Han reiste derfor ofte fra Baenæs over til Borreby, og der skete det ham engang, at som han havde ladet sin Tiener, Peter Rosenmeier, dække Bordet, og han sad og spiste, kom der en stor, sort Hund ind ad Døren, gif hen til Bordet og stirrede paa ham med store, gnistrende Øine. Hr. Dve Ramel, som var alene, blev derover meget forfærdet, men Hunden forlød strax Værelset og gif ind i det forømtalte Brevkammer. Da nu Peder Rosenmeier kom ind til Herren, befalede denne ham, at gaae ind i Brevkammeret og at jage Hunden ud;

nen Tieneren kunde ikke der finde nogen Hund, og kort Tid derefter døde Hr. Dye Kamel.

S. R. Beyer, Topogr. over Egilefsmagle. 139-156.

Bebbygaards-Kors.

Paa høire Side af Veien mellem Skiellebjerg og Beby staaer et Kors tæt op under Gierbet. En Jomfru ia Bebygaard havde været til Fadders i Skiellebjerg, men, da hun om Aftenen vilde gaae tilbage, blev hun paa dette Sted overfaldet af to Mænd, stændet og dræbt. De kastede hendes Liig i en dyb Grav, som endnu sees ligeoverfor Korset; men hendes lille Hund løb til Bebygaard, røbede Korset og viste Stedet, hvor Jomfruens Liig var nedkastet. Derfor opreiste man her et Kors. Men, da det forfaldt, gik intet nyt kom i Stedet, kunde Ingen komme der forbi ad Aftentide, hvorfor Folket i Egnen satte et nyt Kors, som endnu staaer der.

D. Atl. II. 423. Hofm. Fund. VIII. 265. cfr. Rask's Hverfskabsl. 1840. 380.

Korset ved Antvorskov.

Der var engang paa Antvorskov Kloster to Munke, som begge havde ondt Sind til hinanden. Da de derfor gang kom hinanden for Haanden ved et Møde der paa Marken, fik den ene sit Banesaar og blev liggende paa

Stedet. Men, da den, som havde sit Ulivsfaar, m at der endnu kunde være Frelse for ham, krøb han elendig som han var, henad Marken til Skoven, hvor døde. Til Minde herom staaer endnu paa en Mark Antvorskov et opreist Kors, og paa de Steder henover hvor Munken har mistet sit Blod, vil siden den Tid Eneb trives.

Herlufsholm.

I.

Da Fru Birgitte Gise var hængangen, og i Raad i Danmark havde Bestyrelsen af Herlufsholm (kom det nogle af Familien for Dre, at Gavebrevet var kommet, og meente de, nu at kunne benytte sig heraf. toren og Stedets Præst bleve da stævne til Kiøbenhavn geraade i stor Forlegenhed, eftersom de ikke vidste Sted at finde Gavebrevet. Men da Præsten, fuld af Kynring, havde lagt sig tilfængs om Alstenen, forinde skulde reise til Kiøbenhavn, aabenbarede Fru Birgitte sig for ham; thi hun vilde ikke, at Skolen efter hendes skulde blive til Intet, formedelsk hendes Elægtningss Bellighed. Og saae da Præsten hende at gaae til et ga Bord og med Haanden giøre nogle Slag paa et af Fodder. Derover blev han saare forundret, og, da næste Morgen undersøgte Bordet, fandt han i en hem Skuffe Gavebrevet, hvilket han tilligemed Rectoren frem i Kiøbenhavn, og saaledes blev Herlufsholms Skole r

Reisen tilføier i sit Mss. om Herlufsholm, at han selv har sat Bordet med den hemmelige Skuffe. Voesen, Herluf Troles Levnet og Bedrifter. Kbh. 1780. 166. Pontop. Ann. Eccles. Daniæ. III. 447-48. Danske Atl. III. 31. Hofm. Esterr. I. 178. H. B. Melchior, Hist. Esterr. om Herlufsholm. Kbh. 1822. 94. J. Røller, De to Holme. 51. Jung, Theorie der Geisterkunde S. 116. 93, fortælles et lignende Sagn om Schwedenborg.

II.

I Skolegaarden paa Herlufsholm staae to, gamle Træer, en Poppelstiil og en Afl, og i Discipelhaven et tredie, nemlig et gammelt Fyrretræ. Om disse Træer fortæller Sagnet, at de ere der plantede af de tre, første Disciple, som vare paa Herlufsholms Skole.

Melchior tilføier (Esterr. om Herlufsholm 402) "saameget "n imidlertid vist, at deres Alder gaaer meget langt tilbage i Fortiden, og at det ei er urimeligt at antage dem for omtrent jevndrøende med Skolen."

Gisselfeldt.

I.

Der var engang i forbums Tid en rig og velanseet Mand, ved Navn Peer Stud. Han byggede Gisselfeldt og Ballo og gjorde derimellem en Gang under Jorden. Da der paa Grund deraf engang blev talt om ham ved Hove, forlangte Kongen, at see denne Mand, og der gif da Bud, at han skulde komme. — "Hvad hedder du?" spurgte Kongen ham, da han treen ind. "Mig kalder man Peer Stud" —

gav han til Svar, "men jeg har bygget Valls og Gisselsfeldt og derimellem gjort en Gang under Jorden!" Da svarede Kongen ham og sagde: "Saa skal du herefter kaldes Peder Dre!"

II.

Paa den Tid, da Peder Dre byggede Gisselsfeldt, byggede hans Kone Valls, og indgik de Veddemaal om, hvo af dem der forst vilde blive færdig. Dette lykkedes Peder Dre, og da han var færdig, steg han op i det nordre Taarn og raabte med saa vældig en Stemme over ad Valls til, at Taarnet deraf fik en Rævne, som skal kunne sees den Dag idag.

Kast's Koerstaabsl. 1839. 513.

III.

Ihvorvel samme Peder Dre stod høit i Kongens Gunst, faldt han dog omsider i Unaade og laae i aaben Feide med Kongens Udsendte. Engang maatte han længe holde sig skjult i en dyb Kielder under Borgen, og denne hedder endnu Peder Dres Kielder; men paa det Sted udenfor Broen, hvor Veien fører til Borgporten, var der dengang et stort Uføre, og i dette omkom alle de Ryttere tilhøbe, der var udsendte, for at fange ham.

Efterretninger om gamle Borge. I. 108.

 Skovsgaard.

Paa Skovsgaard i Sørbymagle Sogn paa Siælland boede engang tvende, fromme, fornemme Jomfruer, som løbe

terup Kirke bygge. Den ene af disse hed Jomfru Jytte, hun ligger begravet under Alteret i denne hendes Kirke. I hendes Begravelse fortælles, at da Riget skulde føres Skovsgaard paa en Bogn, som blev trukket af fire Heste, o det undervejs saa tungt, at Hestene ikke kunde drage af Stedet, førend den Mark, hvorhenover det førtes, o skienket til Kirken. Dette Stykke Jord tilhorte længe den og kaldes endnu Jyttelund, eller Jytteholm, men er nu imod Godtgjørelse til Kirken igien lagt til Skovsgaard.

S. W. Beyer, Topogr. over Egnslemagle. 90.

Nyso.

Gaarden Nyso er bygget paa ni Søer og kaldtes før tilforn Nisøe. Herom er sagt, at Haven har kostet op een Skilling mere at anlægge, end Gaarden at opbygge.

En anden Forklaring af Navnet anføres i Repholz, Beskr. af Stampenborg 132.

Jung og hans Frue.

Nærved Stavreby paa Jungshoved findes en høi ste, paa hvilken en Sorøver, ved Navn Jung, havde herligt Elos med Bolde og Grave. Denne Jung, af den Egnen endnu har Navn, havde den Sædvane, at han i de største Mænd, han fandt der paa Egnen, med paa et Røvertog og oplærte dem i Røveriet. Han eiede for-

gav han til Svar, "men jeg har bygget Vallo og Gidsfeldt og derimellem gjort en Gang under Jorden!" Da saa Kongen ham og sagde: "Saa skal du herefter kaldes Dre!"

II.

Paa den Tid, da Peder Dre byggede Gidsfeldt byggede hans Sone Vallo, og indgik de Beddemændene af dem der først vilde blive færdig. Dette kaldte Peder Dre, og da han var færdig, steg han op i det Taarn og raabte med saa vældig en Stemme over til, at Taarnet deraf fik en Revne, som skal kunne gaa igennem i Dag idag.

Rask's Noerfskabsl. 1839. 513.

III.

I hvorvel samme Peder Dre stod høit i Kongens Tjeneste, faldt han dog omsider i Unaade og laae i aaben Feide med kongens Udsendte. Engang maatte han længe holde sig i dyb Kielder under Borgen, og denne hedder de Dredes Kielder; men paa det Sted udenfor Broen fører til Borgporten, var der dengang et stort Dyb, og dette omkom alle de Ryttere tilhøbe, der var udforsøgt at fange ham.

Efterretninger om gamle Borgene. I. 108.

 Skovsgaard.

Paa Skovsgaard i Zerbymagle Sogn var der boede engang tvende, fremme, fornemme og rige.

uden dette Slot ogsaa et andet, som laa ligeoverfor paa den anden Side af Vandet, og kaldtes siden Dremannd Gaard. Paa den Tid var en Bro lagt fra det ene Slots første Stokværk over til det andets, og gamle Mænd mindes, at have seet Spor deraf i deres Opvært.

Hans Frue var høymodig over al Maade, og meente det hartad en Umulighed, at hendes Lykke nogenfinde kunde bryde. Engang gif hun i Høieløst og trillede en Guldring mellem sine Fingre. Da kom just en Pige ind, og for at høymode sig over denne, sagde hun: "Her kaster jeg denne Guldring ud i Graven, og saa sikkert, som jeg aldrig seer den igien, saa sikkert skal min Rigdom ei faae Ende!" Med bløse Ord kastede hun Ringen ud af Vinduet. Men der sad just paa samme Tid en fattig Fisser ved Graven og medede. Da han drog op, havde han en stor og kostelig Fisk paa Krogen, hvilken han bragte op paa Slottet; og da Skoffen skar Fisken op, trillede Ringen ud af dens Indvolde og bragtes derpaa til Fruen. Da blev hun svarligen bedrovet og mærkede vel, at for hende var intet Godt ivent. Og det gif hende ogsaa saare ilde, thi hun døde omsider i den ynkeligste Armød paa Jungshoved Høymark ved et Gierde, hvor man endnu viser Stedet.

Sagnet om Ringen, som gienfindes i Fiskens Bug, naaer op i den fjerne Oldtid. Det findes allerede i det indiske Drama *Saccontala* af Kalidas, og Herodot fortæller det om Polgkretes. I det følgende vil man finde et Sagn om Thimgaard og et andet om Fru Birthe paa Hiermislevegaard, som gientage det, *H. D. Atl. VII. 158* fortæller det samme om Torsholt Slot under *H. derslev*. I *Dansk Penning-Magazin 3 Aarg. 22-24* er et lignende fortalt om Gaarden *Hastrup* i *Brads herred*. Det fortælles *H.*

saar i Norge: "Den overmodige Præstebatter." Fapes Norske Sagn. 243. Ved Gassein i Tyrol fortælles det om Hr. Christoffer Weismosers stolte Frue, s. Lud. Beschstein, Die Volksagen Oesterreichs I. 117. Et andet lignende: Der Frauensand, findes i Grimm, Deutsche Sagen I. 323. Angaaende det i Sagnet nævnte Slot paa den anden Side Vandet, Dremands Gaard, erklærer Kepholtz i Beskr. over Baroniet Stampenborg II, at dette modsiges af de Oplysninger, han har forskaffet sig. Sagnet er imidlertid nedskrevet, saaledes som en gammel Bonde fortalte det paa Nys i Aaret 1818.

Dremands Gaard.

Anna Dremands Frue boede paa Dremands Gaard, men var i den hele Egn ilde anseet, formedelst hendes haarde Sind; thi hun lod sine Undergivne faste i Fængsel, og vilde dem ikke høre deres Forsvar. Men omsider gif det hende, som hun havde forskyldt; thi hun blev saa usselig, at hun maatte gaae omkring og slaes med Hundene og eiede Intet, undtagen en Leerkrutte, en Løffel og en Træsto. Til sidst kunde Ingen komme hende til Hielp, og hun døde da ved et Gierde paa Marken, fortæret af Utoi.

Sparresholm.

I Sparresholms Have staaer et rundt Steenbord med hoide Pletter i. Aarsagen til disse Pletter er den, at Sparre Adler jevnlig her om Natten og spiller Kort med gamle Venner og Bekjendtere. Men, naar han taber Spillet, bli-

uden dette Slot ogsaa et andet, som laa ligeoverfor paa den anden Side af Vandet, og kaldtes siden Dremands Gaard. Paa den Tid var en Bro lagt fra det ene Slot første Stokværk over til det andets, og gamle Mænd mindes, at have seet Spor deraf i deres Dyrært.

Hans Frue var høymodig over al Maade, og meente det hartad en Umulighed, at hendes Lykke nogensinde kunde bryde. Engang gif hun i Høieløst og trillede en Guldring mellem sine Fingre. Da kom just en Pige ind, og for at høymode sig over denne, sagde hun: "Her kaster jeg denne Guldring ud i Graven, og saa sikkert, som jeg aldrig ser den igien, saa sikkert skal min Rigdom ei faae Ende!" Med disse Ord kastede hun Ringen ud af Vinduet. Men der sad just paa samme Tid en fattig Fisker ved Graven og medede. Da han drog op, havde han en stor og kostelig Fisk paa Krogen, hvilken han bragte op paa Slottet; og da Skoffen skar Fisken op, trillede Ringen ud af dens Indvolde og bragtes derpaa til Fruen. Da blev hun svarligen bedrøvet og mærkede vel, at for hende var intet Godt ivent. Og det gif hende ogsaa saare ilde, thi hun døde omsider i den ynkeligste Armød paa Jungshoved Høymark ved et Gierde, hvor man endnu viser Stedet.

Sagnet om Ringen, som gienfindes i Fiskens Bug, naer sig i den fjerne Oldtid. Det findes allerede i det indiske Drama *Saccontala* af Kalidas, og Herodot fortæller det om Polgretes. I det Følgende vil man finde et Sagn om Thimgaard og et andet om Fru Birthe paa Hiermistelegaard, som gientage det, *D. Atl. VII. 158* fortæller det samme om Torsholt Slot under Høverslev. I *Dansk Penningmagazin* 3 Aarg. 22-24 er et lignende fortalt om Gaarden Hastrup i Bradsøherred. Det fortæller sig

i Norge: "Den overmodige Præstebatter." Fapes Norske Sagn. Ved Gassein i Tyrol fortælles det om Hr. Christopher Weitzers stolte Frue, s. Lud. Beschstein, Die Volksagen Oesterchs I. 117. Et andet lignende: Der Frauensand, findes i Grimm,utsche Sagen I. 323. Angaaende det i Sagnet nævnte Slot den anden Side Vandet, Dremands Gaard, erklærer Kephols beskr. over Baroniet Stampenborg II, at dette modsiges de Oplysninger, han har forskaffet sig. Sagnet er imidlertid nedret, saaledes som en gammel Bonde fortalte det paa Rysø i Aaret 18.

Dremands Gaard.

Anna Dremands Frue boede paa Dremands Gaard, men var i den hele Egn ilde anseet, formedelst hendes haarde ind; thi hun lod sine Undergivne kaste i Fængsel, og vilde til ikke høre deres Forsvar. Men omsider gif det hende, men hun havde forskyldt; thi hun blev saa usselig, at hun aatte gaae omkring og slaes med Hundene og eiede Intet, udtagen en Veerkrukke, en Løffel og en Træsto. Til sidst kunde Ingen komme hende til Hielp, og hun døde da ved Gierde paa Marken, fortæret af Utsi.

Sparresholm.

I Sparresholms Have staaer et rundt Steenbord med røde Pletter i. Aarsagen til disse Pletter er den, at Sparre her jevnlig her om Ratten og spiller Kort med gamle venner og Bekjendtere. Men, naar han taber Spillet, bli-

uden dette Slot ogsaa et andet, som laa ligeoverfor paa den anden Side af Vandet, og kaldtes siden Dremands Gaard. Paa den Tid var en Bro lagt fra det ene Slott første Stokværk over til det andets, og gamle Mænd mindes, at have seet Spor deraf i deres Dyrært.

Hans Frue var høymodig over al Maade, og meente det hartad en Umulighed, at hendes Lykke nogensinde kunde bryde. Engang gik hun i Høieløst og trillede en Gulbring mellem sine Fingre. Da kom just en Pige ind, og for at høymode sig over denne, sagde hun: "Her kaster jeg denne Gulbring ud i Graven, og saa sikkert, som jeg aldrig ser den igien, saa sikkert skal min Rigdom ei faae Ende!" Med disse Ord kastede hun Ringen ud af Vinduet. Men der sad just paa samme Tid en fattig Fisker ved Graven og medede. Da han drog op, havde han en stor og kostelig Fisk paa Krogen, hvilken han bragte op paa Slottet; og da Skoffen skar Fisken op, trillede Ringen ud af dens Indvolte og bragtes derpaa til Fruen. Da blev hun svarligen bedrøvet og mærkede vel, at for hende var intet Godt ivent. Og det gik hende ogsaa saare ilde, thi hun døde omsider i den ynkeligste Armød paa Jungshoved Høymark ved et Gierde, hvor man endnu viser Stedet.

Sagnet om Ringen, som gienfindes i Fiskens Bug, naaer sig i den fjerne Oldtid. Det findes allerede i det indiske Drama *Saccontala* af Kalidas, og Herodot fortæller det om Polyzetes. I det følgende vil man finde et Sagn om Thimgaard og et andet om Fru Birthe paa Hiermislevsgaard, som gientage det, *H. D. Atl. VII. 158* fortæller det samme om Torsholt Slot under Høderlev. I *Dansk Penning-Magazin* 3 Aarg. 22-24 er et lignende fortalt om Gaarden Hastrup i Bradsøherred. Det fortælles af

faa i Norge: "Den overmodige Præstedatter." Fayers Norske Sagn. 243. Ved Gastein i Tyrol fortælles det om Hr. Christopher Weitmosers Kolte Frue, s. Lud. Beschstein, Die Volksagen Oesterreichs I. 117. Et andet lignende: Der Frauensand, findes i Grimm, Deutsche Sagen I. 323. Angaaende det i Sagnet nævnte Slot paa den anden Side Vandet, Dremands Gaard, erklærer Repholz i Beskr. over Baroniet Stampenborg II, at dette modfiges af de Oplysninger, han har forskaffet sig. Sagnet er imidlertid nedskrevet, saaledes som en gammel Bonde fortalte det paa Nysø i Aaret 1818.

Dremands Gaard.

Anna Dremands Frue boede paa Dremands Gaard, men var i den hele Egn ilde anseet, formeddelt hendes haarde Sind; thi hun lod sine Undergivne kaste i Fængsel, og vilde dertil ikke høre deres Forsvar. Men omsider gif det hende, som hun havde forskyldt; thi hun blev saa usselig, at hun maatte gaae omkring og slaes med Hundene og eiede Intet, undtagen en Leerkrutte, en Løffel og en Træsko. Tilsidst laude Ingen komme hende til Hielp, og hun døde da ved et Gierde paa Marken, fortæret af Utsi.

Sparresholm.

I Sparresholms Have staaer et rundt Steenbord med hvide Pletter i. Aarsagen til disse Pletter er den, at Sparre hder jævnlig her om Natten og spiller Kort med gamle Benner og Bekjendtere. Men, naar han taber Spillet, bli-

uden dette Slot ogsaa et andet, som laa ligeoverfor paa den anden Side af Bandet, og kaldtes siden Dremands Gaard. Paa den Tid var en Bro lagt fra det ene Slot første Stokværk over til det andets, og gamle Mænd mindes, at have seet Spor deraf i deres Dyrægt.

Hans Frue var høymodig over al Maade, og meente det hartad en Umulighed, at hendes Lykke nogensinde kunde bryde. Engang gif hun i Høieløst og trillede en Gulbring mellem sine Fingre. Da kom just en Pige ind, og for at høymode sig over denne, sagde hun: "Her kaster jeg denne Gulbring ud i Graven, og saa sikkert, som jeg aldrig ser den igien, saa sikkert skal min Rigdom ei faae Ende." Med disse Ord kastede hun Ringen ud af Vinduet. Men der sad just paa samme Tid en fattig Fisser ved Graven og medede. Da han drog op, havde han en stor og kostelig Fisk paa Krogen, hvilken han bragte op paa Slottet; og da Skoffen skar Fisken op, trillede Ringen ud af dens Indvolte og bragtes derpaa til Fruen. Da blev hun svarligen bedrovet og mærkede vel, at for hende var intet Godt ivente. Og det gif hende ogsaa saare ilde, thi hun døde omsider i den ynkeligste Armod paa Jungshoved Høymark ved et Gierde, hvor man endnu viser Stedet.

Sagnet om Ringen, som gienfindes i Fiskens Bug, naaer op i den fjerne Oldtid. Det findes allerede i det indiske Drama *Saccontala* af Kalidas, og Herodot fortæller det om *Polypretes*. I det følgende vil man finde et Sagn om *Lhimgaard* og et andet om *Fru Birthe* paa *Hiermislevsgaard*, som gientage det, *H. D. Atl. VII. 158* fortæller det samme om *Lorsholt Slot* under *H. derslev*. I *Dansk Penning-Magazin 3 Aarg. 22-24* er et lignende fortalt om *Gaarden Håstrup* i *Brads herred*. Det fortælles *H.*

sa i Norge: "Den overmodige Præstedatter." Fayers Norske Sagn. 243. Ved Sælein i Tyrol fortælles det om Hr. Christopher Weitmosers stolte Frue, s. Lud. Bockstein, Die Volksagen Oesterreichs I. 117. Et andet lignende: Der Frauensand, findes i Grimm, Deutsche Sagen I. 323. Angaaende det i Sagnet nævnte Slot paa den anden Side Vandet, Dremands Gaard, erklærer Repholz i Beskr. over Baroniet Stampenborg II, at dette modsiges af de Oplysninger, han har forskaffet sig. Sagnet er imidlertid nedskrevet, saaledes som en gammel Bonde fortalte det paa Nysø i Aaret 1818.

Dremands Gaard.

Anna Dremands Frue boede paa Dremands Gaard, men var i den hele Egn ilde anseet, formedelst hendes haarde Sind; thi hun lod sine Undergivne kaste i Fængsel, og vilde intil ikke høre deres Forsvar. Men omsider gif det hende, som hun havde forskyldt; thi hun blev saa usselig, at hun maatte gaae omkring og slaaes med Hundene og eiede Intet, undtagen en Leerkrulle, en Løffel og en Træsto. Til sidst kunde Ingen komme hende til Hielp, og hun døde da ved et Gierde paa Marken, fortæret af Utsi.

Sparresholm.

I Sparresholms Have staaer et rundt Steenbord med hvide Pletter i. Aarsagen til disse Pletter er den, at Sparre hder jævnlig her om Ratten og spiller Kort med gamle Bønder og Bekjendtere. Men, naar han taber Spillet, bli-

uden dette Slot ogsaa et andet, som laa ligeoverfor paa den anden Side af Bandet, og kaldtes siden Dremands Gaard. Paa den Tid var en Bro lagt fra det ene Slots første Stokværk over til det andets, og gamle Mænd mindes, at have seet Spor deraf i deres Dypvært.

Hans Frue var høymodig over al Maade, og meente det hartad en Umulighed, at hendes Rykke nogensinde kunde bryde. Engang gik hun i Høieløst og trillede en Gulbring mellem sine Fingre. Da kom just en Pige ind, og for at høymode sig over denne, sagde hun: "Her kaster jeg denne Gulbring ud i Graven, og saa sikkert, som jeg aldrig seer den igien, saa sikkert skal min Rigdom ei faae Ende!" Med disse Ord kastede hun Ringen ud af Vinduet. Men der sad just paa samme Tid en fattig Fisser ved Graven og medede. Da han drog op, havde han en stor og kostelig Fisk paa Krogen, hvilken han bragte op paa Slottet; og da Koffen skar Fisken op, trillede Ringen ud af dens Indvolde og bragtes derpaa til Fruen. Da blev hun sjarligen bedrovet og mærkede vel, at for hende var intet Godt isent. Og det gik hende ogsaa saare ilde, thi hun bode omsider i den ynkeligste Armod paa Jungshoved Høymark ved et Gierde, hvor man endnu viser Stedet.

Sagnet om Ringen, som gienfindes i Fiskens Bug, naaer op i den fierneste Oldtid. Det findes allerede i det indiske Drama *Saccontala* af Kalidas, og Herodot fortæller det om Polypkretes. I det Følgende vil man finde et Sagn om Thimgaard og et andet om Fru Birthe paa Hiermislevgaard, som gientage det, *H. D. Atl. VII. 158* fortæller det samme om Torsholt Slot under Høverslev. I *Dansk Penning, Magazin 3 Aarg. 22-24* er et lignende fortalt om Gaarden Hastrup i Bradsøherred. Det fortælles *H.*

i Norge: "Den overmodige Præstebatter." *Fayes Norske Sagn*. Ved Gassein i Tyrol fortælles det om Hr. Christoffer Weiters stolte Frue, s. Lud. Bechstein, *Die Volksagen Oesterchs I.* 117. Et andet lignende: *Der Frauensand*, findes i *Grimm,utsche Sagen I.* 323. Angaaende det i Sagnet nævnte Slot den anden Side Vandet, Dremands Gaard, erklærer Repholz bestr. over Baroniet Stampenborg II, at dette modsiges de Oplysninger, han har forskaffet sig. Sagnet er imidlertid nedret, saaledes som en gammel Bonde fortalte det paa Rysø i Aaret 18.

Dremands Gaard.

Anna Dremands Frue boede paa Dremands Gaard, men var i den hele Egn ilde anseet, formedelst hendes haarde ind; thi hun lod sine Undergivne kaste i Fængsel, og vilde til ikke høre deres Forsvar. Men omsider gik det hende, at hun havde forskyldt; thi hun blev saa usselig, at hun maatte gaae omkring og slaaes med Hundene og eiede Intet, udtagen en Leertrukke, en Løffel og en Træsto. Til sidst kom den Jngen komme hende til Hielp, og hun døde da ved Gierde paa Marken, fortæret af Utoi.

Sparresholm.

I Sparresholms Have staaer et rundt Steenbord med ni Pletter i. Aarsagen til disse Pletter er den, at Sparren der jevnlig kommer her om Natten og spiller Skort med gamle mennesker og Bekjendtere. Men, naar han taber Spillet, bli-

uden dette Slot ogsaa et andet, som laa ligeoverfor paa den anden Side af Bandet, og kaldtes siden Dremannd Gaard. Paa den Tid var en Bro lagt fra det ene Slots første Stokværk over til det andets, og gamle Mænd mindes, at have seet Spor deraf i deres Dyræst.

Hans Frue var høymodig over al Maade, og meente det hartad en Umulighed, at hendes Rykke nogensinde kunde bryde. Engang gik hun i Høieloft og trillede en Gulbring mellem sine Fingre. Da kom just en Pige ind, og for at høymode sig over denne, sagde hun: "Her kaster jeg denne Gulbring ud i Graven, og saa sikkert, som jeg aldrig ser den igien, saa sikkert skal min Rigdom ei faae Ende!" Med disse Ord kastede hun Ringen ud af Vinduet. Men der sad just paa samme Tid en fattig Fisser ved Graven og medede. Da han drog op, havde han en stor og kostelig Fisk paa Krogen, hvilken han bragte op paa Slottet; og da Skoffen skar Fisken op, trillede Ringen ud af dens Indvolde og bragtes derpaa til Fruen. Da blev hun svarligen bedrovet og mærkede vel, at for hende var intet Godt ivent. Og det gik hende ogsaa saare ilde, thi hun bodde omsider i den ynkeligste Armod paa Jungshoved Høymark ved et Gierde, hvor man endnu viser Stedet.

Sagnet om Ringen, som gienfindes i Fiskens Bug, naaer op i den fjernefte Oldtid. Det findes allerede i det indiske Drama *Saccontala* af Kalidas, og Herodot fortæller det om Polystretes. I det Følgende vil man finde et Sagn om Thimgaard og et andet om Fru Birthe paa Hiernislevgaard, som gientage det, *H. D. Atl. VII. 158* fortæller det samme om Torsholt Slot under Høverslev. I *Dansk Penning-Magazin* 3 Aarg. 22-24 er et lignende fortalt om Gaarden Hastrup i Bradsherred. Det fortæller *H.*

faa i Norge: "Den overmodige Præstedatter." Fapes Korske Sagn. 243. Ved Gastein i Tyrol fortælles det om Hr. Christopher Weitmosers stolte Frue, s. Lud. Bschstein, Die Volksagen Desterreichs I. 117. Et andet lignende: Der Frauensand, findes i Grimm, Deutsche Sagen I. 323. Angaaende det i Sagnet nævnte Slot paa den anden Side Vandet, Dremands Gaard, erklærer Repholz i Beskr. over Baroniet Stampenborg II, at dette modsiges af de Dylpsninger, han har forskaffet sig. Sagnet er imidlertid nedskrevet, saaledes som en gammel Bonde fortalte det paa Nysø i Aaret 1818.

Dremands Gaard.

Anna Dremands Frue boede paa Dremands Gaard, men var i den hele Egn ilde anseet, formedelst hendes haarde Sind; thi hun lod sine Undergivne kaste i Fængsel, og vilde detil ikke høre deres Forsvar. Men omsider gif det hende, som hun havde forskyldt; thi hun blev saa usselig, at hun maatte gaae omkring og slaaes med Hundene og eiede Intet, undtagen en Leerkrulle, en Løffel og en Træsto. Til sidst laude Ingen komme hende til Hielp, og hun døde da ved et Gierde paa Marken, fortæret af Utoi.

Sparresholm.

I Sparresholms Have staaer et rundt Steenbord med hvide Pletter i. Aarsagen til disse Pletter er den, at Sparrehdor jevnlig her om Natten og spiller Kort med gamle Penner og Bekjendtere. Men, naar han taber Spillet, bli-

uden dette Slot ogsaa et andet, som laa ligeoverfor paa den anden Side af Bandet, og kaldtes siden Dremands Gaard. Paa den Tid var en Bro lagt fra det ene Slots første Stokværk over til det andets, og gamle Mænd mindes, at have seet Spor deraf i deres Dpvræxt.

Hans Frue var høymodig over al Maade, og mente det hartad en Umulighed, at hendes Lykke nogensinde kunde brikte. Engang gif hun i Høieløst og trillede en Gulbring mellem sine Fingre. Da kom just en Pige ind, og for at høymode sig over denne, sagde hun: "Her kaster jeg denne Gulbring ud i Graven, og saa sikkert, som jeg aldrig ser den igien, saa sikkert skal min Rigdom ei faae Ende!" Med disse Ord kastede hun Ringen ud af Vinduet. Men der sad just paa samme Tid en fattig Fisker ved Graven og medede. Da han drog op, havde han en stor og kostelig Fisk paa Krogen, hvilken han bragte op paa Slottet; og da Koffen skar Fisken op, trillede Ringen ud af dens Indvolte og bragtes derpaa til Fruen. Da blev hun svarligen bedrovet og mærkede vel, at for hende var intet Godt ivent. Og det gif hende ogsaa saare ilde, thi hun døde omsider i den ynkeligste Armød paa Jungshoved Høymark ved et Gierde, hvor man endnu viser Stedet.

Sagnet om Ringen, som gienfindes i Fiskens Bug, naaer op i den fjerne Oldtid. Det findes allerede i det indiske Drama *Saccontala* af Kalidas, og Herodot fortæller det om Polgkretes. I det følgende vil man finde et Sagn om Thimgaard og et andet om Fru Birthe paa Hiermisløvsgaard, som gientage det, *H. D. Atl. VII. 158* fortæller det samme om Torsholt Slot under Høderlev. I *Dansk Penning-Magazin 3 Aarg. 22-24* er et lignende fortalt om Gaarden Hastrup i Brads herred. Det fortælles og

fra i Norge: "Den overmodige Præstedatter." *Fayes Norske Sagn*. 24. Ved Gastein i Tyrol fortælles det om Hr. Christopher Weismosers kolde Frue, s. Lud. Bechstein, *Die Volkssagen Oesterreichs* I. 117. Et andet lignende: *Der Frauensand*, findes i *Grimm, Deutsche Sagen* I. 323. Angaaende det i Sagnet nævnte Slot paa den anden Side Vandet, Dremands Gaard, erklærer Repholz i *Beskr. over Baroniet Stampenborg* II, at dette modsiges af de Oplysninger, han har forskaffet sig. Sagnet er imidlertid nedskrevet, saaledes som en gammel Bonde fortalte det paa Nys i Aaret 1818.

Dremands Gaard.

Anna Dremands Frue boede paa Dremands Gaard, men var i den hele Egn ilde anseet, formedelst hendes haarde Sind; thi hun lod sine Undergivne kaste i Fængsel, og vilde dertil ikke høre deres Forsvar. Men omsider gik det hende, som hun havde forskyldt; thi hun blev saa usselig, at hun maatte gaae omkring og slaes med Hundene og eiede Intet, undtagen en Leerkrutte, en Løffel og en Træsto. Til sidst kunde Ingen komme hende til Hielp, og hun døde da ved et Gierde paa Marken, fortæret af Utoi.

Sparresholm.

I Sparresholms Have staaer et rundt Steenbord med hvide Pletter i. Aarsagen til disse Pletter er den, at Sparre sidder jevnlig om Natten og spiller Kort med gamle Benner og Bekjendtere. Men, naar han taber Spillet, bli-

ver han vreb og slaer med knyttet Næve i Bordet, der bliver Mærker af hans Fingre.

Kallunskoven.

Der boede engang i forbums Tid fire Brødre som hed Ubbe, Truels, Hoyer og Gunner. Alle af fornem Byrd, hvilket kan sees af gammel Digt o. Truels boede i Truelse, og Alt, hvad han eiede, laa Byen til Bedste. Thi det var ham, om hvem en Bder, at hans trende Døtre ynkeligen bleve omkomne vere, der de vilde høre Dttesang i Odense *). boede i Gunners, og Hoyer i Høibierg. Ubbe boede rub; han havde ingen Børn, men megen Formue. og Truels derimod havde mange Børn, men af Mil synderligt, hvorfor de ogsaa laae om Børde med U han skulde testamentere sine Midler til deres Børn. saasom Ubbe ikke havde god Tro til dem, beslutte for at blive deres Begierlighed qvit, at bygge er Der han nu var bleven meget gammel og formet Alder havde mistet Synets Brug, gif dette ham sa til Sinds, og fortælles der, at, da han en Dag Pst til at spise Kallun, tog et Dvindfolk, som han i Huset, en Hattefildt, efterdi hun ikke havde Kall Haanden, og lavede deraf en Suppe, skar Filten isth satte det for ham. Og, da han ikke kunde tygge di

*) Formodentligt henvises her til det Sagn, som i det fortælles om Pillegrimsstenen paa Moen.

m af et lille Barn aabenbaret, hvad det var, hun sat før ham, og tog han sig dette Bedrag saaledes, at han begav sig i St. Knuds Kloster og skien-
 lt sit Gods til Klosteret. Heraf er det Ord kommet, erub Skov er givet til St. Knuds Kloster for et Kal-
 Skyl, og er samme Skov siden den Tid ogsaa kaldet
 Skov.

De andre Brodre, Sunner og Truels skienkede Alterbægere til
 og deres Ravne skulle findes derpaa. Sagnet findes saaledes
 i Præsteb. fra 1755. Hofm. Fund. V. 225. S. 118. S. 118
 i S. 1. 80. Junges Chorographie 261.

Anderupgaard.

Dengang Anderupgaard i Lumby Sogn, i Fyen, var
 et, og Fru Eiler havde forsamlet Egnens Folk til et
 igt Reisingstil, kaldt Bygningen ud til alle Sider,
 Bygmesteren havde forsomt at ankerbinde den. Dog
 en snart igien opbygget, saaledes som den nu staaer.

Gyldensteen.

I.

Herregaarden Gyldensteen ved Bogense, i Fyen, hed
 de Dage kun Enggaard. Men da den engang var
 , kom en tydsk Herremand, for at kiøbe den. En af
 ens Folk sagde da til ham, at den vilde blive dyr,

ver han vreb og slaer med knude ham kun lidet, efterjom
der bliver Mærker af hans P, at han vel kunde lade hver
Deraf fik den siden Navnet

absl. I. 175.

Der f.

II.

som hed r

af forr

Dru

P

Derregaarden Enggaard, i Jvæn, kom engang en
som var flygtet ud af sit Fædreland med
sine Hænder, hvilke han forte med sig. Han havde ladet
et stort Skib med "Enefte Dukater", hvilke vare paa
for desbedre at kunne hennemelligen forsendes. Før
han kom til Danmark, skal han have søgt Tilladelse i afskil-
lige andre Lande, om at maatte ned sætte sig, hvilket alle-
vegne var blevet ham nægtet. Men i Danmark blev han
modtaget, og da Kongen viste ham om at besee det Mær-
kverdigtie, sagde han kun, at dette var ikke mere, end at
han kunde lade det forgylde altsammen. Om Enggaard
sagde han, at han kunde lade hver Steen forgylde, deraf
fik den Navnet Gyldensteen. Sels blev han Grev af Gyl-
densteen. Om ham fortælles endvidere, at da han engang
var i Niobenhavn med sine Rigdomme, laae der just et seil-
færdigt Skib fra Frankrig. Paa dette Skib, hed det, skulde
der være et stort Bal, og blev Grev Gyldensteen indbudet
og tog imod Indbydelsen. Men just som han vilde gaae
om bord, tog hans Diener ham bagfra i Armen og holdt
ham tilbage, sigende, at han skulde vel vogte sig. Dette
Raad fulgte han til Vokke for sig, thi var han kommen om-
bord, var han bleven bortført.

Des gaaer Ordet i Omegnen. D. Atl. III. 471 siger om
 endnu større blev Stedets Herlighed Aar 1720, den 1 Dec-
 aar og mere Gods blev gjort til et Lehugrevskab for
 Hugvetan", en fransk Flygtning.

III.

John Henrich Huguetan, Rigsfriherre af Dbyd,
 Gylbensteen, var tidligere en Banquier i Amster-
 dam under den spanske Successionskrig oftere maatte
 Ludvig den Fjortende med betydelige Summer. Om-
 det ham for meget, og han besluttede da, for at
 Kongen og hans strenge Fordringer, at flygte med
 sin Formue. Dette Forehavende skal imidlertid
 forebragt Ludvig den Fjortende, som nu tog
 Opholdsregler. Han lod ham nemlig ganske hemme-
 sig i hans eget Huus og derfra kneblet bortføre i en
 er skulde bringe ham til Paris. Denne Bogn skal
 have naaet indtil den sidste Station for Paris.
 siges Ledsagerne i nogle Dieblikke at have forladt
 hvori den arme Banquier laae fastbundet, og i
 sellemtid skete det, at en Soldat af de danske Leies-
 som just havde sin Post der, sigede ind i Bognen
 den fangne Mand, hvilket forekom ham mistænke-
 an gjorde derfor Ansrig, Bognen blev anholdt, og
 gne befriet. At det havde været en dansk Soldat,
 edes var bleven hans Befrier, dette skal Huguetan
 et til Hierte, og han besluttede af den Grund, at
 anmark til sit tilkommende Opholdssted. Der kjoebte
 Gaarden Enggaard ved Bogenfse og ophjoedes i
 nden under Navnet Gylbensteen.

men han svarede, at det bekymrede ham kun lidet, eftersom han havde saa mange Penge, at han vel kunde lade hver Steen i Gaarden forgylde. Deraf fik den siden Navnet Gyldensteen.

Rask's Woerfskabsl. I. 175.

II.

Til Herregaarden Enggaard, i Fyen, kom engang en Franskmand, som var flygtet ud af sit Fædreland med store Rigdomme, hvilke han førte med sig. Han havde ladet et heelt Skib med "Eneſte Dukater", hvilke vare paa Glaster, for desbedre at kunne hemmeligen forsendes. For han kom til Danmark, skal han have søgt Tilladelse i adskillige andre Lande, om at maatte nedſætte sig, hvilket alle vegne var blevet ham nægtet. Men i Danmark blev han modtaget, og da Kongen viſte ham om at beſee det Mærkværdigſte, ſagde han kun, at dette var ikke mere, end at han kunde lade det forgylde altsammen. Om Enggaard ſagde han, at han kunde lade hver Steen forgylde, deraf fik den Navnet Gyldensteen. Selsk blev han Greve af Gyldensteen. Om ham fortælles endvidere, at da han engang var i Niobenhavn med ſine Rigdomme, laae der juſt et ſeilsfærdigt Skib fra Frankrig. Paa dette Skib, hed det, ſkulde der være et ſtort Bal, og blev Grev Gyldensteen indbudet og tog imod Indbydelsen. Men juſt ſom han vilde gaae ombord, tog hans Diener ham bagfra i Armen og holdt ham tilbage, ſigende, at han ſkulde vel vogte ſig. Dette Raad fulgte han til Lykke for ſig, thi var han kommen ombord, var han bleven bortført.

Saaledes gaaer Ordet i Omegnen. D. Atl. III. 471 siger om Gaard: "Endnu større blev Stedets Herlighed Aar 1720, den 1 Decbr, da Enggaard og mere Gods blev gjort til et Lehnegrekskab for Johan Henrich Huguetau", en fransk Flygtning.

III.

Johan Henrich Huguetau, Rigsfriherre af Dbyd, søn af Gyldesteen, var tidligere en Banquier i Amsterdam, som under den spanske Successionskrig oftere maatte trække Ludvig den Fiortende med betydelige Summer. Om det blev det ham for meget, og han besluttede da, for at gaae Kongen og hans strenge Fordringer, at flygte med al sin Formue. Dette Forehavende skal imidlertid have været forebragt Ludvig den Fiortende, som nu tog andre Forholdsregler. Han lod ham nemlig ganske hemmeligt gribe i hans eget Huus og derved kneblet bortføre i en Kasse, der skulde bringe ham til Paris. Denne Bogn skal have været have naaet indtil den sidste Station før Paris. Men her siges Lebsfagerne i nogle Dieblikke at have forladt Kassen, hvori den arme Banquier laae fastbundet, og i den Mellemtid skete det, at en Soldat af de danske Leiesoldater, som just havde sin Post der, fik ind i Bognen at se den fangne Mand, hvilket forekom ham mistænkeligt. Han gjorde derfor Ansøgning, Bognen blev anholdt, og den fangne befriet. At det havde været en dansk Soldat, saaledes var bleven hans Befrier, dette skal Huguetau have taget til Hierte, og han besluttede af den Grund, at rejse Danmark til sit tilkommende Opholdssted. Der købte han sig Gaarden Enggaard ved Bogense og ophjoedtes i den i restanden under Navnet Gyldesteen.

Hindsøavl.

Øverst ude paa den Landtunge ved Lille Belt, nu Gaarden Hindsøavl er beliggende, laa i forbum et gammelt Slot af samme Navn. Lige over for dette paa samme Øde, skal dengang have ligget et Kloster Kirke, hvilken sidstnævnte er sunken ved en Begiv som her skal fortælles.

Paa Hindsøavl Slot boede engang en Ridder havde en saare stion Datter. Til hende beilede to Ri af hvilke den ene var riig, men ugudelig, og den derimod var ædel og god, men dertil fattig. Den rige der blev begunstiget af Faderen, men Jomfruen gav fattige sit Hierte, og da hun ikke kunde vinde sin Æ Samtykke, besluttede hun, at tage sin Tilflugt til det liggende Kloster. Der stod hun allerede for Alteret, indvies til en Himmels Brud, da den rige Beiler mede ind i Kirken med sine Folk, for at udtage hendes Magt. Men hun fløgte med Nonnerne tilbage til Kirken, og i samme Dieblif sank Kirken med samt Ridder hans Skare, vanhelliget ved en saadan Besnittelse.

Juulskov.

Paa Herregaarden Juulskov, i Jyen, skal va slemt Spogeri. Der siges, at en af Gaardens tid Eiere har staaet i Pagt med den Dnde, ifølge hvilken skulde tilhøre ham, naar der ikke længer var et grent

haven *). Men for at narre Fanden, plantede da samme er der i Haven et Lartræ, som altid er grønt, og saaleds blev Contracten omgaaet. Fanden siges imidlertid at ve overført denne Pagt paa alle Gaardens følgende Eiere, der maa derfor fredes om dette Træ, eller hvis det kom til, strax sættes et andet istedet. For dog at have Tilsyn med, om det endnu er der, skal Fanden jevnligt indfinde sig, i Havestuen, uden for hvilken Træet staaer, er der i eggen to, smaa Huller, giennem hvilke han har sin Gang, som ikke kunne tilstoppes, ihvor ofte man end har forsøgt derpaa.

Sandholt.

Gaarden Sandholt ved Faaborg, i Fyen, skal have Navn deraf, at ved dens Jorder ophøre de Sandbakker, som strække sig fra Middelfart, forbi Afsens, henimod Faaborg **).

Paa denne Gaard har det engang tildraget sig, at fornem Froken lod sig bedaaere af Gaardskarlen og blev ved ham med Barn. Da dette blev aabenbart, dømtes hun til Døden, og hun til at see paa hans Henrettelse. Men for at hun kunde see ud til Galgebakken, blev der fra af Gaardens Vinduer hugget en Abning i Stoven, hvorved hun blev tvunget til at see, hvorlunde hendes Elskede blev ophængt. Siden den Tid kaldes endnu samme

*) cfr. Sagnet: Vorherres Strid med Fanden.

**) Rask's Moerskabsl. I. 183.

Kabning igiennem Skoven: Jomfruhugget, og siges det, at man endnu stundom seer hende staae i Binduet med stirrende Blik hen igiennem Skoven.

Skovsbo Kors.

I.

Paa Herregaarden Skovsbo i Høen boede engang en Frue, som mistede Forstandens Brug og blev til en Hul og Gru for Alle. Men som hun en Dag gik om i Marken, var det pludseligen for hende, som om Himlen aabnedes, og Guds Engle steg ned til hende. Fra samme Stund af, var hun igien ved Sands og Samling, hvorfor hun taknemmeligen lod reise et Kors paa det Sted, hvor hun havde haft denne Aabenbarlse. Dette Kors, som vedligeholdes af Gaardens Ciere, kaldes Fruens Kors.

Danske Atlas VI. 636 siger, at dette Kors skal være opst af Anna Konnow, Erich Hardenbergs Frue, til Taknemmelighed for sin Helbredelse.

II.

Paa Herregaarden Skovsbo, siger et andet Sagn, boede engang fire, adelige Krokener, af hvilke den ene var værkbrudten, og da det Døde dagligt tiltog, blev hun berøvet meget forrigfuld. Men en Dag, da hun gik i Marken, forrettede hun en andægtig Bøn, og strax mærkede hun stor Vindring og var inden kort Tid saa karst og sund som hendes Søstre. Da lod hun taknemmelig reise et Kors paa det

Sted, hvor Gud havde hørt hendes Bøn, og for sin Død bestemte hun en Sum Penge til Korsets Bedligeholdelse af Gaardens fremtidige Eiere. I lang Tid efterkom disse hendes Ønske, men omsider kom Gaarden til at tilhøre en Mand, som ringeagtede det gamle Trækors, og lod det herislange til Brændsel. Da kom der stor Ufred over alt Folket der paa Gaarden, saa at Herremanden maatte lade opreise et nyt Kors, og da blev det atter roligt.

Om samme Kors gaaer det Ord, at den, som første Gang kommer der forbi, skal friste et lidet Uheld. Saaledes skete det, da Spanierne var i Fyen, at en Officereer kom ridende der forbi med en af sine Kamerater. Da Officieren saae dette Kors, spurgte han, hvad det havde at betyde, hvoraf den Anden mærkede, at han ikke tilforn var kommet der forbi og forudsagde ham derfor et lidet Uheld. Og det skete ogsaa! Thi medens de endnu talede derom, red Officieren for nær ved et Træ og stødte derved Huen af Hovedet. Og da han derefter steg af Hesten, for at tage sin Hue op, og atter vilde stige tilhest, sprang hans venstre Stigboile.

Kors's Noercksabsl. I. 44.

Fuglesang.

Præstegaarden i Berninge Sogn, Odense Herred, har, efter gamle Beretninger, tilforn været en Herregaard, kaldet Fuglesang. Her boede for to hundrede Aar siden en Enkesfrue, som engang börtogav en Lykke fra Gaarden i Jadder-gave til Sognets Præst. Da hun nogen Tid efter, fik en

Twist med ham, fortrød det hende, at hun havde bortgivet samme Lykke, og nu gjorde hun sig al Umage, for at faae den tilbage. Men da Alt, hvad hun prøvede paa, var for-gievtes, tog hun Livet af sig selv med en Kniv. Lykken kaldes den Dag idag Fruerlykke og er beliggende nær hos Gaarden, og den Kniv, hvormed hun tog sig af Dage, glemtes i mange Aar i et Skrin i Beringe Kirke. Men, der Svenstken fik samme Skrin at see, meente han, deri at finde en Skat, og skiondt der kun fandtes en Kniv, tog han dog den. Skrinet staaer maaske endnu paa Loftet over Baabehuset i samme Kirke.

Præsteb. 1635. Hofm. Fund. V. 224. D. Atl. VI. 32.

Brahesborg.

Herregaarden Brahesborg, i Fyen, skal tilforn have staaet paa den Mark, som kaldes "Bispen" *), indtil Hr. Jorgen Brahe flyttede den hen til det Sted, hvor den nu staaer. Men paa "Bispen" er det siden den Tid iffe rigtigt, og kommer man der forbi ved Mattetid, seer man stundom farende Jld og andet Ufærd.

Da Hr. Jorgen Brahe byggede Gaarden, hvor den nu staaer, formanede han slittigt Arbejderne, at de skulde arbejde trofast, og naar de da sagde: "Vi ville bygge saa, at Gaarden skal staa for Eder og Eders Børnebørn!" svarede

*) Navnet Bispen skal være "Bisbo" som nævnes i Wedel Skimonsens Hagenslov. 64.

i: "J maa bygge saa, at den kan staae til Verdens
be!"

D. Att. III. 497.

Tvidevad Slotsbanke.

I Ronningesogn, i Fyen, ligger en, af Grave om-
en, Banke, som kaldes Twidevad Slotsbanke. Paa denne
nke har engang i den henfarne Tid staaet et herligt,
imelt Slot; men da det engang blev beleiret, forraadte
Nige det i Fiendens Vold, idet hun, efter Aftale, satte
i et Bindue i den Floi, hvor Slottet var svagest be-
et. Siden blev det nedbrudt, og af dets Stene ere Rol-
og Ellinge=Kirker opbyggede.

Ronninge Søgaard og Veilegaard.

Under den Krig, som Kong Frederik den Anden forte
Svensken, udbad en Skomagersvend, ved Navn Olde-
, sig Tilladelse, at være Capen imod Fienden, paa det
aar, at han skulde staae sin egen Hazard. Og der dette
blevet ham tilstaaet, gjorde han saa anseeligt Bytte, at
derved blev en holden Mand og byggede Ronninge=So-
d i Nasum Herred og Veilegaard i Salling Herred,
en. Men til Legn paa, at han tilforn havde været
nagersvend, lod han paa Floiene anbringe Skikkelse
skomagerlæster.

Præstebet. af 1755, hvor der tilføies: "Hoiene paa Koning-
"Soegaard ere alle giorte efter Façon af en Stomagerlaas, hvoer
"der ere mange; men paa Veilegaard findes nu (1755) isten en enst
"af samme Façon, som sidder over Porten af Ladegaarden." I Hof-
manns Fund. V. 253. D. Atl. III. 475. Ibid. 504. Ibid. VI
633, hvor disse Værker henføres til Caspar Markdaner, som var gift
med en Oldeland, hvilket ogsaa stemmer med det foranstøede Sagn
(Pag. 131) om Caspar Markdaner, hvis Moder var en Stomagerlaas.

Nielstrup.

I Sundsherred, ved Ollerup, i Fyen, ligger Herts-
gaarden Nielstrup. Denne Gaard skal i gamle Dage have
været et Kloster, og man har i dens Mure oftere fundet
Menneskebeen. I Baggaarden, i Muren tilhøire, skal det
være indmuret en grøn Steen, hvorpaa et Helgenbillede, og
til den skete tilførn, hvert andet eller tredie Aar efter Papis-
teriets Affkæffelse, Balfarter af Munke, som kom der til
Stedet, for at forrette deres Andagt, hvorefter de ufortøvet
vandrede bort igien, uden at ville komme ind eller nyde
nogen Bederværgelse. Saaledes skete det i mange Aar.
Tilfaldt kom en gammel, graahærdet Mand engang derhen,
som forte en Dreng ved Haanden, og viste ham Stenen i
Muren, forklarede ham, hvad Munkeskift deri er ind-
gravet og gik bort igien. Siden den Tid kom der ikke flere
Munke til Gaarden.

D. Atl. III. 577. Præstebet. 1755: Magister Bredeborf
skriver desangaaende i sin Indberetning: "Der menes, at den (Gaard-
"den) i de papistiske Tider har været et Kloster. Det, som meest be-
"stærker mig i denne Mening, er, at der udenfor Porten, naar man

ommer ind i Baggaarden, sidder paa hoire Haand oppe i Muren en grøn Steen, ungefåhr $\frac{1}{2}$ Alen høi og $5\frac{1}{2}$ Lomme bred, af Façon æfken som en Huusgavl; saavidt jeg kan see, er den af Votter nager: Leer, med en tyk, grøn Glasfering over, hvorudi midt paa igger et Billede paa Knæ med oprakte Hænder for et Træ eller Blomster." — Ovenned kommer en Engel med en Krone og holder den lige over Hovedet af Billedet; bag samme Billede er ligesom et Huus med Dør paa, og rundenom Stenen oventil, hvor den er indfattet i Muren, ere nogle Zirater som Blomster. Om denne Steen skal forskille Frelserens Bøn i Urtegaarden, eller om det er en papirfisk Helgen, der er afbildet, veed jeg ikke." I Bircherod, Hist. natur. etc. (Havniæ 1723) siges, at Nielstrup skal fordum have været et Nonnekloster; at en Nonne der skal være blevet indmuret, og at der uden paa Muren sees en Afbildning af en Jomfru, som knæler ved et Alter.

St. Jørgens-Gaard.

Nær ved Evedborg ligger St. Jørgensgaard, bestaaende af Kirke, Kloster, Præstegaard, et Hospital og en Gaard. Dette Sted har Navnet St. Jørgens-Gaard af følgende mærkværdige Begivenhed.

Der var i gamle Dage ved Nyborg et Tempel, i hvilket en frygtelig Drage opholdt sig og derfra udgik at ødelægge andet trindt om. Hver Dag krævede dette Uhyre et Menneskeffer, saa at det ved Lodkastning blev afgjort, hvem der skulde offeres, og derfor var Ingen fritaget uden Kongen og hans Slægt. Men i denne dybe Elendighed blev Folket snart misundeligt over, at Kongens Huus skulde være mere raaet, end Andres, og det kom omsider saavidt, at han skulde aatte give efter, og Loddet faldt nu paa hans eneste Datter. Da skulde han en Belønning af sit halve Kongerige til den,

som kunde overvinde Dragen og rydde den afveien. At fremstod Ridderen Hr. Jorgen som Prindsessens Rebningsmand. Forst forsøgte han, at bræbe Dragen, ved at lægg forgiftede Rager for den, men det hjalp ikke. Da besluttede han, at gaae løs paa den, og dette gjorde han med saa stor Mandhastighed, at Uhyret maatte vige tilbage lig til Svendborg. Der, i en lille Lund, kom det til en vældig Kamp, i hvilken Ridderen bræbte Dragen, og paa dette Sted kiendes endnu Spor af Kampen, idet nemlig intet Græs vil gro paa de Steber, hvor Dragen har udgydet si giftige Blod. Da Kampen saaledes var endt, afflog Ridderen den udsatte Belønning, kun betingede han sig, at der paa samme Sted skulde opbygges et Kloster, hvor der hver Morgen, Middag og Aften skulde ringes med Klokkerne og Bonner opsendes for Ridder Jorgen, der med Guds Bistand havde befriet Landet fra dette Uhyre.

Endnu sees paa en Klokke i Kirkeetaarnet en Afbildning af denne Kamp, og paa Herregaarden Løkkeholm var der tilforn et gammelt Maleri *), forestillende St. Jorgen, som i Kongens og Folkets Nærværelse rækker Dragen de forgiftede Rager.

Ogsaa paa den ligeoverfor liggende D, Laasinge, har St. Jorgen været i stor Anseelse, saa at hans Billede, udskåret i Træ, var ophængt der i Kirken, og det er ikke mange Aar siden, at der endnu hos Bønderne der paa Det fandtes gamle Solvsteer, hvorpaa var udgravet disse Ord: "Hjelp, Hr. Jorgen! Hjelp os!"

*) Dette Maleri skal, efter Mast's Møerklabsl., l. c., nu tilhøre Hr. Pastor Warfoed i Jordløse.

Kasf's Røerfskabel. 1839. 443. Pontopp. Theatr. Dan. 179. D. Atl. III. 535. Sagnet's Oprindelse er bekendt nok. Almuen er ved Helgenbillederne af St. Georg i Kirken og paa Kloften ledet til at søgte Scenen lidt nærmere. St. Georg's Kamp med Dragen mellem Beirut og Tripoli i Syrien (Arviens Reife II. 383) er her bragt i Forbindelse med de græffe Sagn om Minotaurus og om Perseus og Andromeda. En anden Kamp med Lindorme er allerede fortalt i det foregaaende om Familien Lindenroth, og flere deslige vilfe følge.

Fiussemose- og Borre-Slot.

Bed Maribo, paa Volland, laae engang tilforn to Slotte, Fiussemose= og Borre=Slot, hvilke tilhorte en Herremand, ved Navn Jens Grim. Engang blev han overfaldet af Lybekkerne, som længe beleirede disse to Gaarde, uden at kunne tage dem, indtil dette omsider lykkedes dem ved Krigs= lif. Hr. Jens Grim havde nemlig paa en Spadseretour tabt fin Kniv, og den blev fundet af Lybekkerne, som for= mummede sig og gif til den Gaard, hvor de vidste, at Jens Grim ikke var, viste Kniven frem, som Tegn paa, at de fulde indlades, og faaledes overfaldt de Besætningen.

Danske Atlas VI. 488.

Chingaard.

I.

Hr. Peder Gyldestierne, Rigets Marsk, var forelsket i en abelig Dame og begierede hende tilægte. Men hun

var overmodig og sagde, at hun først da vilde give ham sin Haand, naar han kunde bygge en Gaard der, hvor hun vilde anvise ham Stedet. Hr. Peder Gyldenstjerne indgik i Beddemaalet, men Frokenen tog af sin Finger en Ring og kastede den ud i et Ufere, sigende: "Saa umuligt, som det er, at jeg vil faae den igien, saa umuligt vil det være for Eder, at sætte Bygning her!" Dog skete det, at Ringen siden blev fundet i en Gulls Indvolde, og det lykkedes ogsaa Hr. Peder, at opbygge Thimgaard paa det samme Sted.

Rødskov, Thimgaards Beskr. 126. Sagnet om Ringen, som bortkastes og findes igien, er allerede omtalt (Pag. 261). I et følgende Sagn om Gaarden Nørland forekommer den samme Frierihistorie mellem Hr. Ludvig Runk og Ellen Marsvin.

II.

Tommeret til Thimgaards Ladebygning er bugget til i Norge. Da det var færdigt, reiste Bygmesteren ned til Jylland, hvorhen Mesterisvenden ønskede at følge ham. Men da dette blev ham negtet, hevnede han sig, ved i Mesterens Fraværelse at forandre alle Mærkerne. Derfor, da det siden var sendt ned til Jylland, kunde Mesteren ikke finde Rede deri og maatte for egen Regning tilbugge det paany. Derfor seer man endnu saa mange Huller og Forbugninger deri, og kan det deraf skionnes, at det har været bestemt til en langt større Bygning.

Rødskovs Beskr. over Thimgaard. 130.

III.

Paa Thimgaard havde Hr. Peder Gyldenstjerne tolv Hofmandskarle. Dem gav han hvert Aar et stort Gilde,

og paa den Dag maatte de brydes Mand mod Mand og prøve Styrke. Langsmed Kirkeveien, Vest for Ladegaarden, laae tolv, store Kampestene i Raad, med henved atten Alens Mellemrum. Paa disse tolv Stene stode de tolv Hofmandskarle og gjorde Parade, naar Herren kjoerte til Kirken.

Ibid. 121.

IV.

Den største Klokke, som findes i Jylland, hænger i Thimkirke. Da Hr. Peder Gyldenstjerne engang var paa et Krigstog i Everrig, kom han til en Kirke, hvor han saae to, sionne Klokker, som han fik Lyst til at føre med sig. Men da han ei vidste, hvorlunde han skulde faae dem uskadt ud af Taarnet, gav en svensk Bonde ham det Raad, imod at han maatte love, at forsørge ham hans Livstid, at han skulde lade store Dynger af Sand kjøre hen under Taarnet og da nedstyrte Klokkerne deri. Saaledes gjorde han og fik Klokkerne ned. Men da nu Bonden meldte sig hos ham, skaf Hr. Peder ham Kaarden giennem Livet, sigende: "Der har du dit Livsbrød, thi du est en Forræder mod dit Fædreland!" Dog understøttede han Bondens Kone og Børn og gav dem en Sum Penge. Da Klokkerne vare indskibede, for at føres til Thimgaard, hændte det sig, at Skibet underveis stødte an ved Nymindegab, saa at man blev nødt til, at kaste den ene Klokke overbord; men den anden kom til Thimkirke og er endnu der.

Ibid. 136.

V.

Engang, da Kong Christian den Tredie var i Jylland, kom han til den By, som nu hedder Ringkjøbing,

men tøvede dog, Øst for, paa en Høi, medens hans Tjenere var i Byen, for at bestille Herberge til ham. Denne Høi hedder endnu deraf Kongens Høi. Men Tjenerne kom tilbage med den Besked, at der i den hele By ikke var tækkeligt Huusly at finde. Da udbrod Kongen, at det maatte da vel være en "ringe Kiøpping", og deraf fik Byen sit Navn. Da besluttede Kongen, at drage til Thimgaard, hvor Hr. Peder Gyldestjerne tog vel imod ham og hele hans Følge og bevertede dem paa det Bedste. Af Kongen udbød han sig den Naade, at han vilde tøve paa Thimgaard, indtil de fik tomt det Drehojed med Wiin, som laae i Kielderen. Dette lovede Kongen, men ihvormeget de end traf, blev Fadet dog ikke tomt, hvorover alle høiligen undrede sig. Omfider aabenbarede Hr. Peder Hemmeligheden, det han viste et andet stort Wiinfad, som laae bag et Skillerum, giennem hvilket der gik et Ror til Drehojedet, saa at dette ikke kunde blive tomt, eftersom man altid heldede Wiin ind i det andet. I den yderste Kielder mod Øst under Thimgaards Hovedbygning sees endnu denne Skillevæg, og viser man der Stedet, hvor Drehojedet og Wiinfadet have ligget. Endvidere viser man og endnu "Kongens Kammer", som er det yderste Kammer imod Øst i det andet Stokværk.

Ibid. 116.

VI.

Medens Kongen var paa Thimgaard, fiorte han en Dag omkaf med Hr. Peder Gyldestjerne fra Thimgaard til Thim-Kirke. Men Hr. Peder vandt, og da han fiorte

forbi Kongen, raabte han: "Pyt!" hvoraf det Ordsprog er kommet: "Pyt! sagde Peer til Kongen!"

Ibid. 171.

VII.

Da Knud Gyldenstjerne var hjemkommen til Thimgaard, efterat være losladt af det Fængsel, hvori han havde siddet med sin Broder, Torben Dre, formedelst dennes Riærlighed til Dyveke, Kongens Frille, var han saa fuld af Harme over den ubillige Medfart og de haarde Gienvortigheder, han havde lidt, at han lod denne Dvindes Billede udhugge paa en Steen og samme hense tte ved Indgangen i Porten med den Befaling, at hans Hoffkarle skulde spytte derpaa, ja vel endog gjøre det, som værre er, saa tidt de ginge der forbi.

Rødskovs Beskr. over Thimgaard. 119. D. Atlas V. 863 siger om Thimgaard: "Paa Gaarden skal endnu findes Stykkerne af en stor Steen, hvorpaa har været udhugget et Fruentimmers Billede med nogen ældgammel Skrift."

Vosborg.

I.

Hr. Niels Bugge paa Hals, som levede paa Kong Baldemars Tid, lod i Ullerup Herred, i Ringkjøbing Amt, opbygge den Gaard Vosborg ude i Fjorden for Vesterhavet. Da Bygningen var tilendebragt, vilde han forvisse sig om, at den var vel bygget, og lod han derfor, strax som Bygmesteren havde taget Afsted og neppe var en halv Miil

borte, en Svend ride efter ham og tilraabe ham, at Bygningen var ved at falde. Dersom han da saa sig om i Tvivl, havde Svenden Ordre, at nedbugge ham paa Stedet. Da Svenden nu havde indhentet Bygmesteren, raabte han efter ham: "Mester! Mester! Taarnet helder!" Men Bygmesteren svarede ganske roligt og uden at vende sig: "Ikke helder Taarnet nu, thi trofast har jeg bygget det; men siig Ederes Herre, at der skal komme en Mand fra Nordvest, indsvøbt i en blaa Skappe, og han skal vel faae Taarnet til at hælde!" Og saaledes skete det ogsaa, da Vesterhavet, to hundrede Aar derefter, nødte Hr. Prebiorn Gyldensfierne til at flytte Gaarden.

Miscell. Rostg. No. 25. 338. 3 Rødstows Bæst af Thimgaard. 123, fortælles dette Sagn om Thimgaard.

II.

Da Hr. Prebiorn Gyldensfierne, som ovenfor sagt, maatte flytte Bøsborg, gav han Befaling at nedbrude Skierm Kirke, som stod paa Tornbustbakkens ved Skierm Bro og hørte til Nørre Bøsborg, for at benytte Stenene til Størhuset. Men der var Ingen, som dristede sig til at bryde den første Steen løs paa Kirken, undtagen Ladefogden til Bøsborg. Men det gik ham ogsaa ilde; thi den samme Nat hængte han sig. Da man nu ikke vidste, hvorledes man skulde blive af med hans syndige Legeme, blev det omsider bundet paa to Dvier, hvilke man lod gaae, hvorhen de selv vilde. Først gik de over Skierm Bro henad Sandgaardene til; der bleve de staaende en Stund, og da de bleve drevne bort derfra, gik de ad Rorsgaard til, og der

sauf de i Jorden. Endnu sees paa dette Sted to Huller i Jorden, og stundom om Natten brænder der en klar Lue.

III.

Paa Tornebusk-Bakken, hvor, som fortalt, Skierm Kirke var blevet nedbrudt, vilde der siden aldrig groe nogen Sæd, og hvergang man forsogte at opploie dette Sted, bral Ploisjernet itu. Derfor er der endnu paa dette Sted en ufrugtbar Plet, som aldrig ploies. I mange Tider laae Alterstenen der paa Bakken, og det er sagt, at en lille, sort Hund hver Nat sad der paa Stenen.

Engang var der Lystighed paa Norre-Tang, og der blev drukket overmaade. Iblandt Giesterne var der en Mand, som havde været Korporal i den svenske Krig, en kem, ugubelig Krop, og da han horte fortælle om denne underlige Hund paa Alterstenen, sagde han, at den turde han vel binde an med. Han gif da til Tornebusk-Bakken og tog sin lille Datter med. Da han kom derud og saae Hunden, snertebe han den med sin Pidsk, sigende: "Vil du fort, du forte Satan!" Men Hunden vandt sig som en Snog op om ham og blev større og større, saa at Korporalen i sin Angst bad til Gud om Frelse af denne svare Rod. Men det hjalp altsammen Intet. Hunden blev tilsidst saa stor, at han ikke længer kunde see dens Hoved, men da faldt hans lille Datter paa sine Knæ og bad om Naade for ham. Nu forsvandt Hunden, og Korporalen blev saa glad, at han, til Tak for hendes kraftige Forbon, gav sin Datter en ny Kiøle og forbedrede sig kiendeligt i Fremtiden. Senere er Alterstenen flyttet og ligger hos Teglværket ved Vosborg.

IV.

Paa den Tid, Hr. Niels Bendelbo, Hr. Bugge paa Hald, hans Svigerføn, eiede Bøsbørg, kom engang en Urte-gaardsmand til Gaarden, og forlangte, at komme der i Lieste. Men Hr. Bendelbo afsviste ham, sigende, at han alt havde kostet saa mange Penge paa Bøsbørg, at det vel nu var fornødent at spare. Da gav Urtegaardsmanden til Svar, at, om han vilde tage ham i sit Brod, da skulde han ud-saae to Sædearter, som aldrig skulde udgaae. Ved at høre dette, tog Hr. Bendelbo imod ham, og han saaede da Rummen og Hvidlog, saa at disse Urter endnu den Dag idag groe rundt omkring Gaarden.

V.

Senere kom Bøsbørg under Hr. Hendrik Veth. Han var en haard Mand med sine Undergivne og en stor Plage for Bønderne. Derfor fandt han heller ikke Ro i sin Grav, da han var død, thi hver Nat kom han tiørende over Vindebroen i en Starreæt med ser, sorte Heste for, og først, naar han havde været omkring i alle Værelserne paa Gaarden, kiorte han atter bort. Derved skete det, at Vindehunden, som stod paa Broen, hver Morgen fandtes hængende i sin Kænke ud over Ræksværket. Men omsider kom Præsten Hr. Skov til Hiælp, og han nedmanede Hr. Hendrik Veth ved Vindebroen.

Vaargaard.

I.

I Vaar Sogn, Jerolev Herred i Bentskjøl, ligger en stion, gammel Herregaard, Vaargaard. Den er bygget

Fru Ingeborg Scheel. Denne Fru Ingeborg skal have et saa gierrig og saa knap paa Tiden, at naar hun om Aabningen til Vaar Kirke, der kun ligger et lidet fjernt fra Gaarden, havde hun sin Rok hos sig i Bogen. Men hun var ogsaa haard mod sit Lynde og plads: det ved alle Leiligheder. Derfor har hun ingen Rok i Graven, og ofte seer man hende sidde i et Ufjere, som er "Pulsen", og at rede sit lange, udslagne Haar med en Ibslam. Juleaften klorer hun, under Hundenes Lyden, med Heste for sin Skarm over Vindebroen ind i Borggaard, man kan da see Ilden gnistre af Hestene. Andre for-
 re, at hun er manet ned i "Pulsen", fordi hun var mod sin Mand. Hver Nytaarsnat gaar hun et Hane-
 henimod Gaarden, og naar hun naaer hen til den, da Baargaard forgaar. Neden under Hovedbygningen find-
 hvalvede Skildere, hvoraf en bærer Navnet "Rous-
 lder." Der maa man hver Julenat lægge et Sknippe
 m, hvis man ikke vil, at Gaarden pludseligt skal gaar-
 er. Om Morgenen derefter seer det da ud, som om en
 id havde ligget i Galmen.

Saaledes fortælles Sagnet i Beckers Orion. IV. 1ste Hefte
 '5, hvor Gaarden tillige er korteligen beskrevet. De to følgende
 ere varianter, saaledes som de ere meddeelte fra Jylland.

II.

Paa Baargaard boede for mange Aar siden en Fru,
 Navn Fru Ingeborg. Hun var Enke efter en Scheel,
 hvem det siges, at han nogle Aar før sin Dod svig-
 gen fravendte Agersted By nogle Enge, som endnu ligge

under Baargaard, men den Dag idag kaldes Agerst. Men havde Herren været ond mod Bønderne, saa var det end mere. Engang fiorte hun paa sin Mand dag til Kirke og sagde underveis til Kudsken: "Jeg vide, hvordan min salig Mand nu har det!" Dertil Kudsken, som hed Claus, og var en forslagen Ka "Naadigfrue! det er ikke godt at sige; men han l "ikke af Kulden, thi det er vist varmt nok, hvor han Derover blev Fruen saare fortornet og truede Ka Livet, saafremt han ikke, inden den tredie Søndag havde skaffet hende Bud fra den salig Herre, hvorli havde det. Claus Kudske, som vel kiendte Naadigsi hun holdt Ord, naar hun lovede noget Ondt, bestu forst, at tale med Præsten i Albek, som var saa i Bog, som nogen Bisp, og forstod baade at holde Graven og at vise igien. Men da denne Præst har sit Gødsfendebarn paa Raad i denne Sag, bleve i om, at dette Stykke Arbeide dog nok vilde overga Kræfter. Til Lykke havde Kudsken en Broder, i Præst i Norge, og til ham vilde det være sikkrere Raad, eftersom Præsterne i Norge ere endeel klog Ling, end alle andre. Claus begav sig da paa N Norge og traf der Præsten, som strax tiltalede ham Ord: "Velkommen Claus! du maa nok have det het du kommer til mig!" af hvilke Ord Kudsken strax r at hans Broder vidste, hvordan det havde sig. Næ bad Claus ham om Raad og Hiælp, og denne efterat have betænkt sig: "Vel kan jeg tvinge din dot til at indfinde sig, men det er en farlig Sag, dersom

"rød for ham, thi du maa selv sige ham dit Grinde!"
 Det blev nu besluttet, at de den næste Nat Kl. 12 vilde gaae ud paa en Korsvei i en stor Skov og mane ham frem. Da de paa den Tid stode der paa Stedet, begyndte Præsten at læse, saa at Haarene reiste sig paa Kudstens Hoved. Strax hørtes en forfærdelig Støi, og en gloende rød Karreet, med Heste, som sprublede Ild til alle Sider, kom tiørende gien-
 nem Skoven og holdt stille der, hvor de stode. Da kiendte Claus sin Herre igien, ihvorvel han var gloende rød. "Hvo vil tale med mig?" brølte Herren ud af Karreten. Claus tog sin Hat af og sagde: "Jeg skulde hilse Naadigherre fra Naadigfruen og spørge, hvordan han har haft det, siden han døde?" — "Siig hende," svarede Herren, "at jeg er i Helse, hvor der ogsaa bygges en Stoel til hende; ikkun det sidste Trin mangler endnu! er dette lagt, da bliver hun hentet, saafremt hun ikke tilbagegiver Agersted-Engen! Men til Beviis paa, at du har talt med mig, giver jeg dig denne min Trolovelsesring, som du kan vise hende!" — Da hvistede Præsten til Kudsten, at han skulde række sin Hat frem, og i samme Stund faldt Ringen i Hatten, men brændte Hul derigiennem og faldt paa Jorden, hvorfra Claus tog den op. I det næste Dieblif var Vogn og Heste føret bort og forsvundet.

Paa den tredie Søndag stod Claus udenfor Baar Kirkegaard, da Fru Ingeborg kom tiørende. Da Naadigfruen saae ham, spurgte hun strax, hvad Budskab han havde at bringe. Nu fortalte Kudsten, hvad han havde seet og hørt, gav hende derhos Ringen, den hun kiendte igien. — "Gødt," sagde hun da, "du har reddet dig Livet! Skal jeg

"være hos min Mand, naar jeg er død, da faaer det saa "at være; men aldrig giver jeg Agersted-Engen tilbage!" — Kort Tid efter var der stor Stads i Vaar Kirke, da Raadig-fruen blev begravet, men hun vendte snart om Ratten tilbage og afftedfom en saadan Ufærd i Borgegaarden, at Mølleren og Møllegiefterne løb til Albet, for at hente Præsten. Han kom, læste over hende og fik hende manet ud af Gaarden, hen i et Hjørn tætved, "Pulsen" kaldet. Men længer kunde han ikke faae Magt med hende, saa at han omsider maatte tillade hende, hvert Aar at støtte sig et Koffettrin nærmere med Vaargaard, og siges det, at naar hun engang paa denne Viis, naaer op til det Sted, hvor fra Præsten drev hende, saa skal Vaargaard forgaae. Paa det Sted, hvor hun blev manet ned i "Pulsen", groer der aldrig et Græsstraa, og paa de affvædne Striber i Marken kan man see, hvormange Koffettrin, hun nu har gjort.

III.

Paa Vaargaard lode engang et Heriskab, som ved alfens Ufugelsler og Mishandlinger paadrog sig alle Bøndernes Forbandelse. Herremanden døde pludseligt midt i sine Synder, men Fruen fremturede i hans Jodspor og var hartad værre, end Manden havde været. Hun var dertil saare mistroisf og begierlig efter at vide, hvad der talede i Bergestuen. Derfor led hun hemmeligen indrette et Nor, som fra hendes Kammer gik derned, og ved Hielp af dette blev hun deklagtig i mange Kvotaler over sig selv og over salig Herren. En Aften horte hun blandt andet Rudfsen prale af, at han ikke var bange for at giøre en

Reise over i det evige Liv, for at høre, hvordan det stod til med den naadige Herre. Dette kom hende tilpas, og hun lod da Kudsk'en kalde til sig, foreholdende ham, hvad hun havde sagt, hvilket hun nu befalede ham at fuldføre, saafremt han ikke vilde udsætte sig for alt det Onde, hvormed hun truede ham. Længe vidste den arme Kudsk ikke, hvordan han skulde bære sig ad, indtil en klog Kone, hvem hun betroede sin Nod, stævneede ham, at indfinde sig alene en Aften med et Stykke Kride og et Brød ved nogle bundløse Vanddamme, Gaaselunerne kaldet. Der mødte hun paa den bestemte Tid Konen, som nu bad ham at være ved godt Nod, tilstoppede hans Mund, Næse og Øren, og kastede ham derpaa ud i det bundløse Kiær. I lang Tid sank han dybere og dybere; tilsidst tabte han Bevidstheden, og faldt som i en Slummer. Men da han igien vaagne, stod den gamle Kone hos ham paa en stor, grøn Eng, hvor der var en lang Lindeallee. "Nu er vi ved Maalet!" sagde Kvinden, "Spiis nu, og gior dig tilgode, at du kan have Kræfter til Hjemreisen!" Estrax hortes der en Susen og en Drusen. "Der kommer Greven!" sagde hun, "gaae ham nu imøde, og meld dit Grinde!" Da saae Karlen, at Greven kom kiørende op igiennem Aleen med sex, sorte Heste før en sort Karreet, og gif han da frem, for at blive set af sin gamle Herre. Dette skete ogsaa, og da Bognen holdt, spurgte Herremanden: "Hvad Grinde bringer du mig fra Baar?" Dertil svarede Karlen: "Den naadige Frue befalede mig, at sige naadige Herren:

"Jeg vandrer i min Husbonds Veie,

"Jeg sover ene paa hans Leie.

"Hvor est du benne, Husbond min,
"Alt med din Krop og Sielen din?"

Da Herremanden horte dette, tog han en Ring af sin Finger, gav den til Kudsken, befalende ham, at give den til Fruen, som et Tegn paa, at de havde talet sammen.

Derpaa sagde han til Kudsken:

"Naar du kommer til Braae,
"Da til min Frue du gaae!
"Siig hende, at du mig saae
"Herneede imellem Dia'le
"Som mig stedsse qvale.
"Mig pincer og plager den Fæle!
"Siig, om hun vandrer den Wei, jeg gif,
"Og pincer de Bonder, hvis Velstand jeg sit,
"Hun kommer til Helved med Krop og Siæl!
"Hu! hu! hu! hvor her er sæel!
"Ja, siig til min Hustru, hun giver igien
"Den Eng, jeg tog fra Niels Pedersen!
"Betal Peder Chreen for et Barmemord,
"Og Nielses Enke for Moesjord,
"Giv Mogens tilbage sit Agerjord,
"Og sørg for hende, med hvem jeg drev høer,
"Giv Albret igien sin Gaard og Grund,
"Og Peder tilbage den grønne Lund.
"Yad Alle og hver Kee Met og Stiel,
"At frelses kan min arme Siæl!"

Da Grevnen havde udtalt disse Ord, kom en Jæde Diæble med stor Støien. Hestene forvandlede sig til gloende Drager, der udspyede Ild og Luer, saa at Karlen ved dette Syn faldt i Besvimelse. Da han derefter kom til sig selv igjen, laae han paa en Eng ved Gaasfelunerne, og det fandtes, at han havde været borte i fulde tre Maanedes. Nu

i han da tilbage til Baar, gav Fruen Ringen og sagde,
i det var ham befalet.

Men hun svarede dertil:

"Hierte Mand, det ondt mig gjør
"For min gode Fierding Smør,
"Og de Beder, Faar og Grise,
"Dem jeg gav Hr. Peder Wisc,
"For at kaffe dig lidt Lisc.
"Dog da Præsten ei er lærd
"Bønderne — — —
"Jeg kan bruge deres Penge,
"Gaarden skal ha'e opredt' Senge!
"Fanden med et Barnemord!
"Skidt med Mogen's Agerjord!
"Jeg kan ei mig lade hånge
"For de Wescers grønne Bånge.
"Der, hvor Husbond min er henne,
"Kan mig ogsaa Døden sende!"

Hun fremturede da ogsaa i ugubelig Vandel indtil Død, og blev derefter begravet ved sin Mand's Side. Hun gaaer igien, og at man paa Gaarden ræbdes for løbe hendes Gienfærd, behøver ikke at tilføies. Naar kommer op paa Gaarden, skal hun især have travlt at tælle Penge.

IV.

Paa en Jagt, som engang holdtes der i Eggen, blev ildsviin fældet lige paa Grændsekiellet mellem Baar-
d, Dronninglund og Birkelse, og der opstod en Strid
hvem Svinet skulde tilhøre. Sagen kom for Retten,
dømte, at Skindet skulde tilfalde Baargaard, og Krop-
deles mellem Dronninglund og Birkelse. Dette Skind

gjemmes paa Loftet i en Tæretønde; thi saa længe d vares, vil Gaarden være betrygget mod Ildsfare og Ulykker, og er det især mærkeligt, at naar dette Skind tes, da lægger det sig selv tilbage paa det gamle igjen.

Den nævnte Side Flest, som tilfaldt Birkelse, omtales i V. 322 og 326, men der fortælles Sagnet, som følger, i Baargaard nævnes.

Åsdalgaard og Odden.

Nord for Piering ligge to Herregaarde, Åsto og Odden. Paa Åsdalgaard boede før mange Aar si Mand, ved Navn Karl Pelse. Han havde Sviin ven paa samme Tid, som Herremanden paa Odden; i Høsten kom, og Svinene skulde hiemdrives, geraadede Herremændene i Trætte om et Sviin. Da blev bragt til Doms, hvilket faldt saaledes ud, at samme skulde deles i to, lige Parter, af hvilke den ene skulde ges paa Åsdalgaard, den anden paa Odden, og skulde da deraf see, hvo der havde haft Ret, thi hans Part skulde raadne. Saaledes viste det sig snart, at han paa Odden havde haft Uret, thi hans Part fortæredes ganske, Karl Pelses Flest endnu den Dag idag hænger u paa Åsdalgaard.

Hofmanns Fund. IV. 252. D. Atl. V. 322 fortæller Sagn om Åsdalgaard saaledes: "Paa denne Gaard, som ligesom skal, efter Tradition, i ældgamle Tider, have boet en Herremand ved Navn Karl Pelse, som med toende sine Brødre, Fedder og

I have byggt Gaarden af de store Nidler, de samlede af forulykkede Ibe paa deres Forstrand. Karl Polse skal have byggt det ene Steenstue paa Gaarden, som endnu kaldes Brunkhuset og har før været Etage høiere, end det nu er. Paa Gaarden hænger en Side af et Bildsvin, med halv Hoved og Fødder ved, som har været nogle 100 Aar, hvortil den anden Side hænger paa Birkelse. Retningen derom er denne: Der boede tvende Brødre, den ene paa Nal, den anden paa Birkelse. Paa den enes Grund blev stungen et Bildsvin, som løb over og døde paa den andens; efter Trette og m blev Bildsvinet saaledes deelt imellem dem, og hvers Deel oplygt paa sin Gaard til en Afmindelse."

Vestervig.

I Aaret 1703 lagde Ilden Vestervig Kloster øde, og I siges den daværende Ciers, Assessor Peder Moldrup's, rigthed at have givet Anledning. Ved Juletid var der lig paa Kysten strandet et Skib, hvis Forer var i Besiddelse af adskillige Kostbarheder, baade Guld, Sølv og Juveler, dem han nobigt vilde miste. Ikke bestomindre ovennævnte Hr. Moldrup have frataget ham disse Skatte, over Skipperen da udbrod: "Ja, saavist som vi nu have sorgelig Juleaften, saavist skulle I faae en sorgelig laarsaften!" Dette gif saaledes i Opfyldelse. Skibet tildeels have været ladet med Papir, hvilket, da det blevet vaadt, ophængtes paa Gaardens Vøster, for at tørre. Da skete det, at, som Fruen om Aftenen gif derop Lys, kom der Ild i Papirerne, og Gaarden gif saaledes op i Luer.

gjemmes paa Loftet i en Tæretonde; thi saa længe det bevarer, vil Gaarden være betrygget mod Ildfare og andre Ulykker, og er det især mærkeligt, at naar dette Skind flyttes, da lægger det sig selv tilbage paa det gamle Sted igien.

Den nævnte Side Flest, som tilfaldt Birkelse, omtales i D. Atl. V. 322 og 326, men der fortælles Sagnet, som følger, uden at Baargaard nævnes.

Asdalgaard og Odden.

Nord for Hjerring ligge to Herregaarde, Asdalgaard og Odden. Paa Asdalgaard boede for mange Aar siden en Mand, ved Navn Karl Pølse. Han havde Eviin i Skoven paa samme Tid, som Herremanden paa Odden; men da Høsten kom, og Svinene skulde hjemdrives, geraadede begge Herremændene i Trætte om et Eviin. Da blev Sagen bragt til Doms, hvilket faldt saaledes ud, at samme Eviin skulde deles i to, lige Parter, af hvilke den ene skulde hænges paa Asdalgaard, den anden paa Odden, og skulde man da deraf see, hvo der havde haft Ret, thi hans Part skulde ikke raadne. Saaledes viste det sig snart, at han paa Odden havde haft Uret, thi hans Part fortæredes ganske, medens Karl Pølses Flest endnu den Dag idag hænger ufortæret paa Asdalgaard.

Hofmanns Fund. IV. 252. D. Atl. V. 322 fortæller dette Sagn om Asdalgaard saaledes: "Paa denne Gaard, som ligger høit, skal, efter Tradition, i ældgamle Tider, have boet en Herremand, ved Navn Karl Pølse, som med tvende sine Brødre, Fedder og Ginde,

skal have byggt Gaarden af de store Midler, de samlede af forulykkede Skibe paa deres Forstrand. Karl Pølse skal have byggt det ene Steenhuse paa Gaarden, som endnu kaldes Brunkehuset og har for været en Etage høiere, end det nu er. Paa Gaarden hænger en Sidekælder af et Wildsvin, med halv Hoved og Fødder ved, som har været der nogle 100 Aar, hvortil den anden Side hænger paa Birkelse. Beretningen derom er denne: Der boede tvende Brødre, den ene paa Åsdal, den anden paa Birkelse. Paa den enes Grund blev fundet et Wildsvin, som levede over og døde paa den andens; efter Trette og Dom blev Wildsvinet saaledes deelt imellem dem, og hver sin Deel opbevarede paa sin Gaard til en Afmindelse."

Vestervig.

I Aaret 1703 lagde Ilden Vestervig Kloster øde, og dertil siges den daværende Eier, Kæmpe Peder Moldrup's, Gierlighed at have givet Anledning. Ved Juletid var der nemlig paa Kysten strandet et Skib, hvis Forer var i Besiddelse af adskillige Kostbarheder, baade Guld, Sølv og Reliquier, dem han nødigt vilde miste. Ikke bestomindre skal ovennævnte Hr. Moldrup have frataget ham disse Skatte, hvorover Skipperen da udbød: "Ja, saavist som vi nu have en sorgelig Juleaften, saavist skulle I faae en sorgelig Nystaarsaften!" Dette gif saaledes i Opfyldelse. Skibet skal tildeels have været ladet med Papir, hvilket, da det var blevet vaadt, ophængtes paa Gaardens Loft, for at tørres. Da skete det, at, som Fruen om Aftenen gif derop med Lys, kom der Ild i Papirerne, og Gaarden gif saaledes op i Luer.

Hiermisleevgaard.

Paa Hiermisleevgaard, i Bendsyssel, boede engang en rig Frue, ved Navn Fru Birthe. Hun var saa overmodig af sin store Rigdom, at hun meente, den aldrig kunde faae Ende. Engang, da hun stod ved Vandet, strog hun en Gulbring af sin Finger, og kastede den dert, sigende:

"Saa vist jeg ret aldrig den Ring skal gienfinde,
"Saa vist skal ei Guldet af mit Pengekrin svinde!"

Men det varede ikke længe, forend Pigen i Ridsknet opskar en Giedde og i dens Indvolde fandt en Gulbring, hvilken strax blev bragt op til Fruen. Og da hun nu saae den igien, blev hun saare forfagt, og fra den Dag af svandt hendes Rigdom hen, saa at hun omsider døde i stor Armød.

cf. Sagnet om Jung og hans Frue, Paq. 262.

Hvirris.

Paa Den Mors, i Nærheden af Salling-Sund, ligger en meget stor Gaard, kaldet Hvirris. Paa denne Gaard skal engang have boet en Mand, som, paa Grund af Mistanke om Utroskab, lod sin Kone indmure i en Forbygning i Muren i et af Værelserne i den nordre Fløi. Da Gaarden engang efter lang Tids Forlob skulde pudses op, var det umuligt, at faae nogle Stene der i Bæggen til at sidde fast, men altid faldt de ud. Omsider fandtes det raadeligt, at undersøge om Aarsagen, og da fandt man der i Muren

en Beenrad, som meentes at være af den ullykkelige Kone. Da disse Levninger vare blevne jordede, blev alt igjen roligt, og Muren uforstyrret afpubset.

Om den Straf at blive indmuret, s. P. E. Friis, Skielstiers Beskr. 438. Lagerbring, Svea Rikes Hist. 486. Beders Orion, Om Herregaarden Egeffov. 21-34.

Astrup og Eskier.

I Salling ligge to Gaarde, Astrup og Eskier. Da dem siges det, at den ene hviler paa Hovedet, den anden paa Halen af en Lindorm, som engang skal boie sig sammen, og da ville disse Gaarde gaae under; men Mogensrup By, som ligger midt imellem, vil da komme til at ligge høit paa Lindormens Ryg.

Lengsholm.

Der var i Horby Sogn, paa Hjørring Amt, to Brødre, den ene hed Lengs og den anden Ruus. De bleve enige om, at hver af dem skulde bygge en Gaard, som skulde ligge i Uføre og Dynd. Da byggede Lengs den Gaard i Lenrum Sogn, som kaldes Lengsholm, og tog Tommer af de deilige Egeffove, som han havde paa sin Jord. Men Ruus havde ondt ved at bygge saa fast, thi han havde ingen Stov, og derfor blev Ruusgaard ringere end Lengsholm. Derefter harmedes Ruus, og begyndte at feide med sin Broder, og mødtes de mellem Torslev og Horby. Her maatte

Lengs fly, og mens han flyede, raabte Ruus efter ham: "Hør bi!" og deraf har Sognet faaet sit Navn. Men, da de atter mødtes, geraabede de i Kamp og dræbte hinanden. Nu ligger Ruus i Høi ved Hørby, og en Steen paa hans Grav. Lengs's Grav vises ved Lengsholm.

Hofmanns Fund. IV. 339. Danske Atlas. V. 363. 9 Antiq. Ann. II. 362. siges herom: "han (Lengs) byggede den Gaard paa et Morads, som han og kunde, da der var Skov nok paa Eiendommen, at han kunde faae store og prægtige Egetræer nok at bygge med, som endnu sees i den gamle Lade paa Lengsholm, helt Lige af Lommerets Størrelse er ikke i Landet, men tillige saa fugtig, at Vandet skyder op om Vinteren i Onlvæne. — Ruus's Gaard blev mindre og ringere end Lengsgaard, da han ikke havde saadan Skov og saadanne Materialier at bygge med, som Lengs, og blev altsaa kun en stor Bondegaard, som endnu ligger i Hørby Sogn og kaldes Njholm, ventelig fordi den er blevet nyopbygget og flyttet op af Moradset." cfr. P. W. Becker, Bidrag til en geogt. og antiq. Beskriv. over Vendsyssel og Thy. 47.

Landerup.

Paa Gaarden Landerup i Thy var der engang et Bryllup, hvor det ved Maaltidet gik saare lysteligt til. Da Gæsterne om Aftenen vare berusede, fik de det Indfald, atter at gaae hen i Kirken, hvor de formastede sig til at gaae op til Alteret og der at affynge letsærbige Viser til Melodien af Messesangen. Da kom pludseligen paa Prædikestolen en hvid Skikkelse tilsyne, hvilken med oploste Arme og truende Gebærder drev dem tilhobe ud af Kirken. Og da disse frække Gudsbespottere kom til Gaarden, bleve de hart an-

grebne af alffens Sygdomme, som plagede flere af dem i Aar og Dag.

Kiølbygaard.

I.

To Miil Nord for Thisted ligger en Herregaard, Kiølbygaard, som skal være bygget af en Justitsraad Berregaard (+ 1731) og hans Frue, Anna Soe (+ 1736), hvilke begge findes afmalede der i Salen. Om Fruen fortælles, at hun engang havde gjort nogle af sine Born uret, ja endog forstodt en af sine Sonner, hvorubover denne tog sig selv ynkeligen af Dage der paa Gaarden. Derfor kan Fru Anna, som ligger begravet i Thisted Kirke, ikke hvile roligt i sin Grav, men maa hver Julenat kiøre op til Gaarden, for at afsvætte Blodpletterne paa Salsgulvet og paa Tapeterne.

II.

Paa Kiølbygaard boede i Midten af det forrige Aarhundrede Hr. Justitsraad Enevold Berregaard og hans Fru, Anna Soe. Disse Folk skulle have været overmaade rige, men og have gjort sig meget til deraf. I Forstuen siges den Tid at have staaet adskillige store "Ørker" eller Kister, fyldte med Penge; men disse Penge vare bankede saa fast ned deri, at det ikke var muligt, at tage noget deraf med bare Hænder. Det skal derfor have været en jevnlig Spas der paa Gaarden, naar der kom Fremmede, at lukke Kisterne op og at byde Gæsterne, at tage saameget deraf, som dem lystede.

Store Restrup.

Paa Herregaarden Store Restrup i Hornum Herred, Viborg Stift, boede der engang for mange Tider siden en fornem Greve, om hvem det fortælles, at han paa en Reise til Kiøbenhavn indlød sig i en Sammensværgelse mod Kongens Liv. Da Løddet faldt paa ham, at han skulde dræbe Kongen ved Gift, blandede han et Pulver; han havde stjult hos sig, i en Kopp Chokolade, hvilken han præsenterede Kongen. Men Kongen havde lagt Mærke til, hvad der var skeet, og bød derfor Greven, selv at udbrikke Chokoladen. Dette gjorde han, efterdi han ikke kunde undgaae det; men, for om muligt at naae til sit Hiem, forend han døde, satte han sig strax i sin Vogn og lød nu kiøre til, Nat og Dag, uden Ophør. Da Vognen kom til Restrup, og man lukkede Karretsdøren op, var der endnu noget Liv i ham, men han døde, inden man fik lagt ham i Seng. Han ligger nu begravet i Sønderholm Kirke i en Marmorkiste, men uden Hierte, thi da han var død uden Sacrament, skete det om Morgenen, forend han blev begravet, at tvende, fæle Skikkelser med Horn udrev hans Hierte og fortærede det, og disse Skikkelser saaes ogsaa at følge i nogen Afstand efter Liigtoget, da han blev begravet. Liigvognen blev trukket af sex, sorte Heste, hvilke, da de skulde trække den op ad en Bakke midtveis mellem Gaarden og Kirken, steilede og gjorde sig ubændige, indtil en af Præsterne, den kloge Hr. Blot, udsagde nogle Ord paa Latin, hvorved Alt igien blev bragt i Rigtighed. Endnu høres hver Aarsnat en bedrovelig Sullen og Klagen i Marmorkisten, derpaa følger en Susen og en

Brusen i Kirken, som om den skulde falde ned, men Klokken
 Et ender denne Ufærd med en Hvirvelvind, eller stundom
 endog med et Torbenskralb.

Bidstrup.

Paa Gaarden Bidstrup, Viborg Amt, er der en under-
 jordisk Gang, som fra Haven gaaer mod Nord, under Eng
 og Aa, til Laurberg=Krat. Engang blev en Herremand
 der paa Gaarden efterstræbt af sine Fiender. De stormede
 Gaarden, da de troede, at finde ham der, men fra Gaarden
 af saae de ham da i Laurberg=Krat. Nu ilede de, for at
 gribe ham der, men da de kom did, saae de, at han stod i
 et Bindue oppe paa Gaarden. Og efterat de saaledes flere
 Gange vare løbne frem og tilbage forgieves, drog de til-
 sidst bort med uforrettet Sag.

Om samme Gaard er det sagt, at den engang paa
 en Juleaften skal synke. Derfor flyttede Herstabet altid bort
 fra Gaarden henimod den Tid.

Samme Spaadom skal der ogsaa hvile over Gaarden Rosenholm.

Silkeborg.

Fire Mill fra Aarhus, nærved Gudena, ligger den
 gamle Gaard, Silkeborg, i en lystelig Egn, omgivet af Skove
 og Søer. Den skal have faaet dette Navn af en Bisp,
 Hr. Peder, som engang vilde bygge sig en Gaard, men

længe ikke vidste, hvor han vilde bygge. Engang seilte han paa Gubenaas og tog da undervejs sin Silkehue af Hovedet og lod den flyde paa Vandet, sigende, at hvor den flød iland, der vilde han bygge Gaarden. Saaledes fandt han Stedet, og da Gaarden var bygget, kaldte han den Silkeborg.

Silkeborg tilhørte i den catholske Tid Bispens af Aarhus. Dansk Atlas. IV. 502.

Thyrsbæks Jorder.

Paa Thyrsbæk i Hattings Herred, Aarhus Stift, boede engang en Mand, ved Navn Hr. Dve Runge, som flød i Pagt med den Dnbe og blev derfor af ham hjulpet paa mange Maader.

Engang gjorde han den Afstale med Bonderne, at de skulde give ham saa meget Land, som han paa et spædt Føl kunde indride, medens Præsten flød paa Prædikestolen; thi dengang var der ingen Jorder til Thyrsbæk. Det meente Bonderne, at de sagtens kunde giøre ham til Villie. Men da han nu begyndte at ride fra Stranden op efter, førte han afsted saa snar som en Fugl; Jorden fløi op efter Føllet, og bagved rendte to, sorte Sviin, som oprobode Marken og indhegnede det Stykke, han havde omredet. Undervejs mødte han en Bonde, som holdt en Dre imod ham; han maatte derfor dreie af, thi Egg og Ddb have Magt med den Dnbe, og derfor gaar Hegnet paa dette Sted endnu i Bugter. Bonden, som forgieves havde forsøgt at standse ham, skyndte sig nu til Engom Kirke og raadte til Præsten,

at han ihast maatte stige ned fra Prædikestolen, da ellers baade Bredal, Engom og Nøsendrup Marker vilde blive indtrekne, og derved blev dog Noget reddet for disse Byer. Paa Bredal Mark havde Hr. Dve Lunge modt endeel Bønder fra denne By, og da disse havde søgt at standse ham, maatte han atter giøre en Bugt og kunde først længer nebe fortsætte Veien over til Bredballe Markeskiel. Der maatte han standse, eftersom denne By, i Hornstrup Sogn, ikke havde været med i Foreningen. Men et stort, trekantet Stykke Jord blev dengang indredet til Thyrsbæk Mark, hvilket vel nu ei horer dertil, men til Bredal By, dog kan man endnu tydeligt see, hvor Hegnet har været.

Men da Hr. Dve Lunge døde, havde han forspildt sin Salighed, og nu gaaer han igien paa Gaarden og jager om Ratten over Markerne. Da horer man hans Hunde halse og hans Bøsser knalde. Hans almindelige Wei om Ratten gaaer op ad Skoven, Burelaar, langs med Bækken mellem Thyrsbæk og Julianeberg Mark og derpaa langs med Hegnet mod Bredal og Bredballe Marker. Men han gjør Ingen Fortræd, som lader ham fare i Fred, og skiondt hans Hunde ofte synes, at være ganske nær, kan den Veifarende dog trygt fortsætte sin Vandring.

Spottrup.

Paa Gaarden Spottrup i Salling skal det engang være skeet, at en adelig Dame, som hemmeligt havde født et Barn til Verden, tog det af Dage ved at slaae det mod

Bæggen og stulte siden det's Legeme bagved Panceelbærte Endnu sees paa Bæggen Blodpletter, som, ihvor ofte de end overkalkes, dog altid igien komme tilsyne.

Efterretninger om gamle Borge. I. 90.

Rugaard.

Paa Rugaard, ved Ebeltoft, boede for noget over hundrede Aar siden Hr. Jørgen Arnfeld. Han var en saa forfængelig Herre, at han lod nedbryde Altertavlen i Fuglskov Kirke og satte sit Familievaaben, en stor Ærn, deristedet. Dertil var han ogsaa slem til at beskylde Godsfolk for Hereri og Trolddom, paaferte dem Process og lod Vandproven anstille med alle dem paa hans Gods, som han mistænkte for Trolddom. Denne Prøve skal have fundet Sted i den saakaldte Smededam ved Gaarden, og siges det, at naar en Anklaget bestod i Vandproven og svømmede ovenpaa, da lod han Birkedommeren domme ham fra Livet. Ja han gik tilsidst saavidt i sine Angreb, at han endog beskylde adelige Familier i Sverrig for Hereri, men derved indvirkedes han i Processer og blev tilsidst saa fattig, at han maatte stule sig for sine Creditorer paa et Kammer i tredie Etoværk af Gaardens Søndvestlige Taarn. Og saasom man havde for Skik at sige, naar Creditorerne spurgte om ham, at han var reist til Hamborg, saa blev samme Kammer deraf kaldet: Hamborg, og dette Navn skal det have endnu.

cf. A. Hansen, Danske Ridderborge. 153.

Lindenberg.

I.

Paa Grevskabet Lindenberg boede engang en Frue, ved Navn Fru Mette. Hun var i altfor god Forstaaelse med Herskabets Jæger og indesluttede sin Husbond i en Kiebter, hvortil der kun var et lidet Hul, saa at Maden derigennem kunde rækkes ham. Hendes Leynet var fuldt af Uteerlighed, og de Børn, hun fik, qualte hun strax efter Fødselen i en Døn, som endnu skal være til.

Omsider vilde hun ganske stille sig af med sin Mand og tog ham da en Søndag med i Kirke. Paa Veien hjemad hørtes et Skud, hvilket var et aftalt Tegn af Jægeren, og ved at høre det, sagde hun: "Å! kære Mand! jeg bliver saa angstelig! Stig dog ud at see, hvad det monne være!" Og som han steg ud af Bognen, faldt han strax for et andet Skud. Dette stete paa et Sted ved Veien, der endnu kaldes Røde = Led, mellem Lindenberg og Blendstrup By. Da nu denne onde Dvinde skulde til at dø, kunde hun ikke blive af med Livet og piintes forfærdeligen. Hun lod sig da føre til Aalborg, og for ikke at rystes for meget, spændtes der et Lagen ud imellem fire Heste, og i dette Lagen blev hun saaledes baaret til en Gaard i Aalborg. Dog vare hendes Lidelser saa svære, at hun uafsladeligen maatte strige, hvorfor en døvende Musik maatte følge med, at ikke Hestene skulde blive sty. I Aalborg fik hun da Ende paa sit Liv, men fandt ingen Ro i Graven; thi hver Julenat gaaer endnu det samme stoiende Tog, som da hun fortes til Aalborg, igiennem Lufsten over Østerport og Huset, hvor

hun bøde. Paa Lindenborg siges hun ogsaa at gaae igien, med ublagne Haar og klapprende Tøfler giennem Salens. I Kielberen sees endnu de Jernringe i Muren, til hvilke hun bandt sin Egtcherre, og her er det især uhyggeligt. I Blendstrup Kirke er hendes Liig begravet.

Saaledes lyder det mundtlige Sagn. Omstændeligere er dette Sagn fortalt i et Mss: Pastor H. Seerup's Udkast til en Beskriv. over Bierding Pastorat. 1828. fol. Der fortælles Sagnet saaledes:

II.

Fru Sophie Amalie Lindenov var en Datter af Hr. Hans Lindenov, Rigets Raad, og af Fruen Elisabetha Augusta, en af Kong Christian den 4des Døttre med Kirksine Munk. Hun blev, temmelig ung, gift med Hr. Claus Bluffen Daae, og maatte tilbringe sin Tid i Censomhed paa Lindenborg, dengang Daaesborg kaldet, efterdi Manden for det meste var fraværende som Oberst i Kongens Tjeneste. Hun faldt da af Kiedsomhed i mange Elskovshandler, endog med Folk af allersimpleste Slags, og siges der, at hun flere Gange er bleven Moder, uden at man har vidst, hvor Børnene bleve af. Men der er et Hul i Muren paa en af Lindenborgs to, smaa Udbygninger paa søndre Side, og om dette Hul gaaer der alstensk Tale. Med Capellanen til Blendstrup, Hr. Jens, var hun i god Forstaaelse, og gav ham sin Kammerjomfru, Karen Biering, tilægte; derimod var Sognepræsten ilde anset, og kom han op paa Gaarden, da turde han Intet nyde, af Frygt for, at man skulde give ham Noget, "som han ikke kunde taale;" thi Fruen havde Ord for, at hun vidste, at give dem af hendes Galas

er, som ikke kunde tie, en saadan Dvalebrif, at de albrig alde derom siden.

Hendes Husbond, Hr. Claus Daae, skal have været en mild og venlig Mand, skiondt Andre ville vide, at han var været temmelig streng imod Fruen, saa at hun undertiden, naar han kom hjem fra Feldten, skulde sig, saalænge an var paa Gaarden, i Bønderbyerne der omkring, hvilket el ogsaa skal have været, fordi hun som oftest var i en saadan Tilstand, at hun ikke kunde vise sig for ham. Flere Gange skal hun have lagt an paa at blive ham qvit, førend et lykledes. Engang havde han været til Giestebud og endedes først hjem, naar det var mørkt. Da lod hun Lædebroen trække op, for at han, som altid kiorte i stor iart, skulde med Heste og Vogn styrte i Graven. Men det skedes ikke, thi-Forsløberne dreiede af, da de mærkede Faaren, og dengang slap han. Men i Slutningen af Aaret 1788 havde de en Søndag begge været i Kirke i Blendstrup, tog de efter Gudstienesten ind til Capellanen, Hr. Jens, hvor de spiste til Middag. Om Aftenen, da de skulde hjem, blev Fruen upaselig og kom sig ikke for henimod Lædenat. Og da de nu drog affted og vare komne til Skolebæ, ved Indkørselen til Lindenborg Mark, hvor-Vognen i Ledets Skuld maatte standse, holdt der en Person tilhest med en Karabin og tvende Pistoler. Strax efter faldt et Løb efter Hr. Daae, som sad paa aaben Vogn, hvorved den udbrod: "Å! min Hjerte! Jeg er bange, at du fik Læde!" — "Nei!" raabte Hr. Claus Daae, idet han sprang af Vognen og vilde skjule sig, "dengang ikke!" Dertil riedes da Morderen at sige: "Fik du ikke, da skal du faae!"

og med det samme faldt der et andet Stub, som i Claus Daae sit Banesaar. Liget blev bragt til C og strax affendte Fruen Bud efter Capellanen, Hr. J hans Kone, som da indfandt sig. Capellanens R gangste utrokelig, og da hun ikke kunde holde op at skal Fruen have sagt til en lille Børnepige: "Å, hent os en Teglsteen, at vi kan tørre Kirstens Dine Da mærkede Capellanen vel, hvorledes det hang i og han tog strax bort med sin Kone.

Om denne Tilbragelse gif der nu Ord i Egen blev forklaret paa forskiellig Maade. Der ul det Rygte, at hin ukiendte Rytter var en reisende mand, som kom fra Færgestedet, hvor han vilde, skulde sætte ham over, men havde maattet vende or fordi Færgen ikke var istand, og nu skulde have ville det paa Hr. Claus Daae, at han ikke holdt Tingene Orden. Ja, der sagdes endog, for at skildre denne sorte Ondskab, at han paa Veien til Færgestedet sk taget et lille Barn, som gif paa Blendstrup Gade, o det i et Hul, Sønderkilde kaldet. Andre tillagde Sky Gaarden denne Ugierning, atter Andre nævnte en ! Horsens.

Efterat Herren var død, sagdes Fruen endnu end tilforn at have paalagt sig nogen Tvang i sine C handler, og besluttede hun, ikke at indlade sig i nyt skab, hvorfor hun blev giort til "Friherrinde", i Bilkaar, at Godset efter hendes Død skulde tilfalde Christian Gyldenløve. Det siges om Lindenborg, at den Tid var ferten Par Folk, som sogte Seng sammen

var af dem var ægteviet, og endvidere fortælles om
 iden, at naar hun, efter en overstanden Barselseng,
 vel, at hun igien kunde fiøre ud, lod hun ved en
 fortrolige Barnet lægge ud ved den Bei, hun skulde
 d, saa at det syntes, at hun fandt det, og lod hun det
 Pittebarn udsætte til Forsørgelse hos Folk i Byerne,
 i aldrig manglede Ko eller So, men havde fuldt op
 daader. Om hendes Endeligt fortælles, at hun i
 dage laae i Barnsnød paa Lindenborg, uden at kunne
 at Folk bleve tilfagte at skulle møde paa Lindenborg
 af Godssets stærkeste Heste, som bleve sammenspændte
 enger, Liner og Remme, saaledes at der imellem
 en Plads, hvor Fruen kunde ligge paa et Kæder-
 indsvøbt i Sengklæder. Paa deane Maade blev
 til Aalborg under megen Musik, for at hendes
 Krig ikke skulde høres. Men de Heste, som hertil
 ugte, forvandt det aldrig siden. I Aalborg blev
 skaaret ud af hendes Liv, og hun opgav Aanden i
 Aar i en Gaard paa Ny-Lov, hvor det omhandlede
 fken indtil for nogle Aar siden skal være blevet op-
 Hun er begravet i Blendstrup Kirke.

Katholm.

I.

Gaarden Katholm, ved Grenaa i Jylland, har faaet
 af følgende Begivenhed. Der var en Mand i
 som paa en uretfærdig Maade havde samlet meget

Gods. Da han døde, efterlod han sin Formue til sine tre Sønner. Der den yngste af disse havde faaet sin Arvepart tænkte han som saa: "Hvad med Synd kommer, det med Sorig bortgaaer!" og besluttede derfor, at undertaste sin Penge en Vandprøve, menende, at de uretfærdige Peng vilde synke tilbunds, og de retfærdige svømme ovenpaa. Men da han havde kastet alle sine Penge i Vandet, svømmed der kun en eneste Halsstilling ovenpaa, og for den kiøbte han sig en Kat og drog tilføes til fremmede Lande. D kom han paa sin Reise til et Steb, hvor Folket svarlige plagedes af en overvættens Mængde Ratter og Muus, o saasom hans Kat imidlertid var bleven med Killinger, for skaffede han sig, ved at sælge dem, stor Rigdom, saa e han, da han kom hjem til Jylland, kunde bygge sig e Gaard, som han kaldte Katholm.

Sagnet om Folk, som ere blevene rige ved at handle med Ratter er meget udbredt. Et foranstaaende Sagn om Ribe Domkirke fortæller at en Skipper ved denne Handelsartikkel blev saa rig, at han kunde skienke en Sum Penge til denne Kirkes Opbyggelse. I Englan gaaer et lignende Sagn om den lykkelige Richard Whittington, og Italien fortæller det om en Anselmo degli Ormanui. *Reperat* alm. *Woerkskabsløsning*. 242. cfr. Pag. 242.

II.

Et andet Sagn siger, at Katholm er tilligemed Hals bygget af Thomas Fasti. Da han havde bygget Katholm blev hans Kone misundelig og byggede et Huus i Karhus som ganske skulde ligne Katholm, og da hun endog vilde at det skulde overgaae denne Gaard, kaldte hun sin "Trods Katholm."

Thomas Fasti var en vældig Herre; han havde været med ved Svarteraa, og over hans Kiste i Nalso Kirke blev der ophængt tre Faner, som han havde taget fra Fienden. Han havde to Brødre, Morits og Strange, begge drabelige Mand, og om dem alle tre hed det i Egnen, "at, hvor Thomas, Morits og Strange lode sig drive ud, der skulde ikke Fanden selv komme ind."

Danske Atlas. IV. 331.

III.

Senere boede paa Ratholm en Frue, ved Navn Fru Hilde Trolle. Hun var vidt bekendt for sin Sierrighed og frygtet af sit Lyende formedelst hendes Ondskab og Uretfærdighed. Naar hun fra sit Bindue saae nogen af sine Undergivne i ny Kofte eller Troie, lod hun dem strax kalde op og abspurgte dem, hvor de havde faaet den fra. Og Svaret maatte da lyde som det vilde, saa slap det dog altid derud, at hun tog de nye Klædningsstykker fra dem, sigende, at saae gode Klæder havde de ikke behov. Thomas Fastis Been fik da ikke heller Lov til at hvile i Ro i Nalso Kirke, men hun lod dem bringe fra Kapellet ned i en mørk Kielder, hvor de senere fandtes henflængte i en Sømkasse. Hun havde givet sig Fanden i Bold, sagde man, og da Liden løm, at hun af ham skulde hentes, hørte hun en Nat, som hun laae med sin Datter i Sovestammeret, en forfærdelig Lummel ned i Kielderen, og var det, retsom om nogen iastede op og ned ad en gammel Steentrappe, der var udenfor Kammeret. Da vidste hun vel, at hendes Time var

kommen, og bad sin Datter, at gaac ud at see, hvad det monne være. Men hun vægrede sig standhaftigen, og i samme Stund blev Fruen draget ud paa Trappen, hvor man næste Morgen kun fandt hendes Hoved, og hvortæ Lud eller Afte kunde afsvætte hendes Blod af Stenene. Da blev siden Døgningen til Sovestammeret tilmuret, og Frø Hilde Trolles Hoved henlagt i det samme Kapel, hvor Thomas Fasti tilforn havde ligget.

Kalls Slot.

Det gamle Kalls=Slot laae i sin Tid ude i Havet paa den saakaldte Kalls=Vig og var kun forenet med Landet ved en steensat Bro, der skal have været syv hundrede Strid lang. Nu er der kun nogle gamle Mure tilbage deraf, thi da Ulrik Frederik Gyldenløve fik Slottet af Kongen til Gave, lod han af Stenene, som vare i den ene Floi, opbygge sig det Slot i Kiøbenhavn, som nu kaldes Charlottenborg.

Kalls Slot var en stærk Fæstning, og i samfulde syv Aar udholdt det en Beleiring af en Greve *) fra den nærliggende Greveholm. Tilfidsst vare dog de Beleirede nærved at maatte overgive sig af Hunger, men da toge de deres Tilflugt til en Krigslist. De havde kun et Sviin og en Ko tilbage, men fire Gange om Dagen toge de sig for

*) D. Atl. IV. 329 bemærker, at, efter Rosenii Atl., skal det have været Grev Geert, som beleirede Slottet og lod sig bedrage ved denne Krigslist. Samme List, siges i et følgende Sagn, at have reddet Etigholm i en Beleiring.

at knibe Svinet, indtil det sfreg, og fire Gange om Dagen førte de deres eneste Ko, altid med en anden Kobud lagt over, omkring Slottet; desuden gave de en Tiggerste, som dagligt gif ud af Borgen, altid et større og større Stykke Brod, hvilket, da Greven hørte og saae alt dette, lod ham tro, at de havde fuldt op af Levnetsmidler, saa at han tilsidst ophævede Belciringen.

Paa et Sted i Borgen, siges der, skal der være nedgravet en syv Mars Skat, det er, saamegen Skat, som i syv Aar opkræves i hele Landet. Under Taarnet er der oftere tilforn gravet efter den, men tilsidst stødte man paa en Kobberport, som man med al Magt ikke har kunnet opbryde. Men paa samme Port var der en Rist, og naar man derigennem kastede en Steen, da kunde man længe høre den rulle dybt ind under Jorden, og siges der at være en Løngang, som gaaer fra Slottet under Stranden op til Hestehave = Skov.

Skeel og Skiærvad.

Gaarden Skeel, som tilforn hed Søstrup, og Gaarden Skiærvad, begge i Nørreherred, under Aarhuus, tilhørte engang en Herremand, ved Navn Seefeld. Han var meget hengiven til Spil, og derved tilfattede han begge disse Gaarde, hvoraf det blev Ordsprog: "De følges ad som Skeel og Skiærvad!" Da han skulde forlade Stedet og med sin Dreng red ud af Gaarden, spurgte han, om de nu ikke havde glemt Noget. "Nei, Junker!" svarede Drengen skalkagtigt, "Intet uden de to Abilder med de røde Abler!"

hvormed han sigtede til de to, teglhængte Herregaarde. Af Meblibenhed gav den ny Eier siden Hr. Seefeld Jøden der paa Stedet.

D. Atl. IV. 344 nævner en "Hans Seefeld, som med det "Deconomie folgte Gaarden til Rigets Marsk, Jørgen Skeel, som "døde 1631."

Dronningsborg Slot.

I Randers By var der tilforn et kongeligt Slot, som Kong Baldemar havde ladet opbygge af elleve Kirker, dem han alle lod nedbryde. Nu er der Intet tilbage heraf, thi det er jevnet med Jorden.

For et Par hundrede Aar siden tilhørte det en Herremand, ved Navn Peter von Sprechelsen. Paa den Tid, da han eiede Slottet, kom der engang en liden Pige, ved Navn Bodil Steens, til Gaarden, for at vogte Hønsene. Da hun voksede til og blev meget smuk, tildrog hun sig Herrens Indest i den Grad, at hun blev hans Huusholderke, og det blev ikke derved. Saa smuk hun var, saa ondt et Sind havde hun, og skiondt ellers alt om Slottet er glemt, saa har Randers Byfolk dog end ikke glemt hende.

Først fortælles om hende, at hun var saa ond, at da hun engang saae sin fattige Moder komme ind igiennem Slotporten, befalede hun Lyndet at jage "denne Liggerkierling" bort. Dertil var hun trætkekier og arrig. Da von Sprechelsen engang i en af Slotsgaardene var i Handelen om nogle Stude, kom Bodil Steens til, udstofferet med et stort Sæt paa Hovedet, og begyndte strax at føre Ordet.

Men herover blev Studeprangeren vred og slog Sættet af hendes Hoved, sigende: "Gaf bort, du — Kvinde!" Hvor- til von Sprechelsen da blot sagde til Studeprangeren: "Jeg maa fire, og du maa og fire!"

Engang da Kong Christian den Femte kom til Randers, og der fra Dronningborg skulde gives Sengenklæder ud til Kongens Folge, brugte hun saadanne Uqvemsord imod Kongen, at hun derover i nogen Tid blev sat i Arrest.

Mod Tjenesteyendet var hun naturligtviis ogsaa ond. Naar hun blev vred paa en af Pigerne, pleiede hun at give hende Befaling, at udtage Et eller Andet af en stor Kiste, og naar Pigen da bukkede sig dernebd, tog Bobil Steens hende ved Benene, kastede hende i Kisten og lukkede den ilaas.

Da hun engang havde udsendt en liden Dreng at sælge Frugt, ihjelslog hun ham i Dronningborgs Have, fordi han havde spist af Kurven. Urtegaardsmanden, som saae denne Ugierning, fortalte det til Skytten, som siden aabenbarede det i Skriftestolen for Præsten i Chrstrup. Men det varede ikke længe, før Urtegaardsmanden fandtes dræbt, og Skytten gif fra Sands og Samling formedelst en giftig Drik. Vel blev Bobil Steens draget for Retten, men da Vidnerne vare bragte afdage, blev hun frikiendt.

Skiondt hun nu alt længe er død, har hun dog ikke Ro i Graven; thi hver Nat kører hun giennem Randers By, og det er ikke godt at møde hende.

Danske Atl. IV. 368. Mss Om de Wintherske og Thestrupske Familier, sammenskrevet efter mundtlige Traditioner af Provst Rasmus Winther. 1766. 4to.

Norlund.

Norlund er en gammel Gaard i Narsøherred, under Ribe. Den er bygget paa Pæle og hugne Steen i et Mønrads af Hr. Ludvig Munk, i Aarene 1581 til 1597, hvilket kan sees af en Indskrift paa en Steen over Porten. Om denne Gaards Anlæggelse i dette Uføre fortælles, at da Hr. Ludvig Munk beilede til Ellen Marsviin og erholdt Faderens Samtykke, fandt hun paa den List, for at blive denne Veiler qvit, at hun strog en Ring af sin Finger og kastede den ud i dette Uføre, sigende, at hun vilde tage ham tilægte, saafremt han paa dette Sted kunde bygge hende et Slot. Han byggede der paa Stedet Norlund med stor Beføstning og fik hende tilægte, og sees endnu deres forenede Baabuer over Porten ind til Borgegaarden.

Skabygaard.

To Mile fra Aarhus ligger Skabygaard, saakaldet af et berommeligt Skab, som er anbragt i en Lind, hvis Rod endnu staaer i Jorden under Kielbereren. Samme Skab er mærkeligt, fordi det har ligesaa mange Døre, som Aaret har Maanedes, og indenfor ligesaa mange Skuffer, som Maanedes har Uger, og i dem ligesaa mange Rum, som Ugen har Dage. Sagnet siger, at Gaarden er bygget uden om denne Lind, efterat Skabet var færdigt. Paa denne Gaard er det skeet paa den Tid, da en Hr. Vilbe eiede den, at en Pige, der kom ned i Kielbereren, for at hente Roget, saae en liden, rodklædt Dvinde at staae og tage noget Sylte-

tøi ud af en Krukke. Ved dette Syn blev Pigen saa angst, at hun gav sig til at strige, hvorpaa Dvinden løb sin vei, men efterlod en Gaffel og en Saltfirken af Sølvs, hvilke Sager Hr. Ditlev Ranzau har eiet, imedens han boede paa Gaarden.

Miscell. Rostg. 419. D. Atl. IV. 343. Vedel Simon-
sens Bidrag til danske Herreborges og Slottes Hist. 110.
cfr. Sagnet: Om de Ranzower. Pag. 134.

Stigholm.

I Thyrsling Herred, ved Standerborg, er der en Sø, som af nogle hosliggende Gaarde, Hallegaardene, nu kaldes Hallefø. Men tilforn hed den Stigholms Sø, thi i Søen er en Holm, og paa denne Holm er der endnu Resten af en Borg, Stigholm kaldet. I den boede engang en mægtig Herre, ved Navn Stig, om hvem det fortælles, at da han engang laa i Ufred med Herren paa Tranholm og af ham i tre Aar var blevet beleiret, brugte han den List, eftersom alt hans Forraad var fortæret, og han kun havde en eneste Ko tilbage, at han dagligt lod den trække tilvands i Stigholms Sø, altid bedækket af en anden Kobud, hvilket blev iagttaget af Beleirerne. Og da han saalunde havde ladet denne samme Ko trække halvfirsindstyve Gange tilvands, havde Fienderne Beleiringen, menende, at eftersom han havde saameget Dvæg paa Stald, vilde Beleiringen være forgievet.

cfr. Sagnet: Kalls Slot. Pag. 311.

Palsgaard.**I.**

Paa Herregaarden Palsgaard boede i gamle Dage en Enkefrue, som havde to Sønner, Rolf og Palle. En Aften, da de rede hjem fra Horsens, kom de i Trætte i Skoven ved Voller. Der dræbte Palle sin Broder Rolf, og endnu kaldes denne Skov Rol-Skov efter ham, og ofte rider han der paa Jagt om Natten. Da Palle, efter denne Ugierning, kom hjem, kunde hans Moder vel mærke paa ham, at noget Ondt var skeet, og da han nu tilstod, at han havde dræbt sin Broder, slog hun ham med sit Nøgletippe i Lindingen, saa han falbt død om paa Stebet. Efter ham fik Palsgaard Navnet, og nær ved Gaarden er han begravet i en Hoi, som endnu kaldes Palles Grav.

D. A. t. IV. 156.

II.

Paa Palsgaard siges et Klenodie at opbevares, nemlig et Smykke i Form af et Kors, besat med Edelstene og Perler, hvilket, saalænge det gjemmes og holdes i Hre, bevarer Familien, at ingen Uredelighed eller Falskhed der faaer Indpas.

Thyrestrup.

Peer Jbs eiede Palsgaard i Jylland. Han har et ondt Rygte for sine Gierninger; thi han siges at have nedrevet atten Kirker i Jylland, og iblandt dem ogsaa Aaskirke, Syd for Aasby i Søvind Sogn, hvor endnu en Plads kal-

3 Aas Kirkegaard, og af Stenene opbygget sin anden tregaard, Thyrestrup, i Søvind Sogn. Sin Svigerfader, n boede paa Torup=Volde ved Loftum i samme Sogn, elsfog han en Juleqvæl, som han sad for Bordenden, fordi ine havde foreholdt ham, at han havde nedrevet saamange rker. Saa siges det ogsaa om ham, at han uretmæssigt r udvidet og forøget Thyrestrup Marker, idet han engang, n der holdtes Prædiken paa en Helligdag i Søvind Kirke, ireb disse Marker, medens ingen Folk var tilstede, og saa f som han red, saa skrap fulgte ham den Dnde efter og bbigede Alt, hvad der var omredet; og havde ikke Mændene Loftum skyndeligt sendt Bud til Præsten, som prædikede i øvind, at han endelig maatte slutte sin Prædiken, var kerligt hele Loftstrup Mark lagt ind under Thyrestrup.

Omfrider tog Fanden Peer Jbs og forte ham giennem iften. Og som han paa Veien blev træt, hvilede han sig er Søen, ved at sætte sig paa en Skibsmast. Da spurgte skipperen den Dnde: "Hvorhen?" hvortil Fanden svarede ngende: "Til Hølls! til Hølls! — til Heffensjælbs, — med Peer Jbs! med Peer Jbs! — den grove Synber, — den grovselig Herr!"

Denne Peer Jbs skal være Hr. Peder Ebbesen Salt, Rigets laad, som 1531 eiede Palsgaard og Thyrestrup, og den omtalte vigerfader en Drefeld.

Uhret paa Engelholm.

Da de svenske Tropper vare her i Landet, paalagde res General, Steenbuck, Veile By en saa stor Brandstak,

pludseligt en høn, slank Jæger i grønne Klæd
 en Skytte og en umaadelig Rængde Mynder og
 hunde, hvis Diæffen opfyldte Stattegraverne i
 saa at de iilsomt skyndte sig derfra. Denne J
 Grev Ditto, og han jager paa hele Voller Go
 Rosenvolds Skove med Hujen og Raaben og
 Glom, efter Rogles Sigende, fordi han, medens
 ikke onstede sig andet Himmerig, efter Andres
 engang skal have taget Brødet fra Alteret og
 af sin Døse.

II.

Paa Gaarden Rosenvold siges et meget g
 milieestykke, et Gulb Raalehuus, at være opbev
 skal have en besynderlig Kraft. Det skal derfor
 paa det, at det oftere er blevet skrabet; thi Sto
 Forbindelse med Floiel af en Kirketavle, skal
 brede for Slagtilfælde.

Barritskov.

Henimod fire Mil fra Veile ligger den ga
 Barritskov. Paa denne Gaard, der som oftest
 boet, findes paa Gulvet, i et Bærelse ved Siden
 salen, Blodpletter, som ikke kunne udtvættes.
 engang to Brødre at have dræbt hinanden i et
 hvortil Anledningen var den, at de begge elskede
 Pige. Og denne forfærdelige Kamp fortsætte de i

ligt paa det samme Sted, og Ingen vover derfor at sove der i Nærheden.

Blodpletten paa Koldinghuus.

Paa Koldinghuus boede i forgangen Tid en Konge, som havde kun en eneste Datter. Og der hun forsaae sig, og ikke kunde skjule sin Synd, blev Faderen hende saa ond, at han domte hende til at lide Døden. Men, efterdi hun altid tilforn havde haft Dandsen kjær, var det nu hans Gaarde Villie, at hun skulde dø ved Dandsen, og udsøgte han derfor af sit Ridderstab ni af de færdigste Dandsere, befalende, at de, en efter anden, skulde dandsse med hende, indtil hun ei havde Naade mere. Men vare de end vel søvede i Dandsen, og fore de end nok saa grumt med hende giennem de lange Sale, saa bleve de dog alle mødige, før hun ganske maatte forsaage. Og, da hun saalunde havde dandsset de ni Riddere trætte og havde endda Kraft tilovers for Livet, harmedes Kongen, hendes Fader, saameget derover, at han, selv tiende, greb hende, for at fuldbyrde Dommen. Men da ogsaa han mærkede, at han ei formaade mere, greb han sin Dolk og overstak med den hendes Belte. Da før Blod ud af hendes Mund, og omkom hun saaledes i Faderens Arme. Men, medens Borgen endnu stod, var der paa Gulvet en Blodplet, som ingen Lud eller Vadst har kunnet afsvætte.

Ukstand og Landting.

Der var en Herremand i Ribe Amt, som tog sig for at bygge en Gaard. Og besluttede han da at bygge den der, hvor først han fandt et Bildt med lange Lænder. Da jog han omkring, indtil han i Eising Sogn, Ginding Herred, fandt en Uls, og byggede han der den Gaard, Ukstand. Men nogen Tid derefter kom han til et stort Uføre, hvor han fandt et Bildsviin. Da sagde han: "Nei! see her er det rette Sted!" og byggede han da Gaarden Langtand, som nu formedelst Tidens Forvanskning kaldes Landting.

Hofmanns Fund. IV. 627. D. Atl. V. 852.

Blodpletten paa Sonderborg Slot.

Paa Sonderborg Slot er der engang skeet en sorgelig Tildragelse. Der var nemlig en Jomfru af hoi Byrd, som stod i Kiærlighed med en Mandsperson og blev af ham besvangret. Derfor domtes han tildode og fortes til en Hoi foran Slottet. Men paa det at ogsaa Pigen skulde faae Straf for sin Ukydsfthed, stillede man hende ved Binduet, for at hun derfra skulde see sin Kiærest miste Livet. Og da hun elskede ham med et trofast Sind, vilde hun ei heller overleve hans Endeligt. Stodte hun sig derfor en Doll i Hiertet, sammestund hun saae hans Hoved at falde. Da foer hende Blodet fra Brystet hen paa Bæggen, og der er endnu en Plet, som ikke kan udvættes.

Den Variant paa Sagnet om Hagbarth og Signe omtales i Pontopp. Theatr. Daniæ. 243. Michelsen, Archiv f. sch. hist. Geschichte. IV. 277.

Hartsprung.

Dengang Hertug Hans købte Meletgaard ved Svenstrup, paa Als, havde han Nød med at faae Kiøbet sluttet, hi den forrige Eiermand vilde nødigt af med den. Men, da det endeligen var blevet afgjort, gif Kammertieneren til hertugen, sigende: "Eders Durchlaughtighed! det var et slet Sprung!" og svarede da Hertug Hans: "Derfor skal du Gaarden hedde Hartsprung."

Præstebereet. 1755: "Gaarden hedder Meletgaard af en lille By, Mele." Hartsprung (alias scribitur Hasprung sive Hirschprung) cfr. D. Atl. VII. 441.

Gaarden Friplov.

I Bolderslev ved Apenrade havde den danske Konge Isorn en Gaard, som kaldtes Kongehuset, fordi Kongen plejede at opholde sig der med sit Følge, naar han kom der i Egnen. I samme By var der en anden Gaard, som kaldtes Friplov, fordi den dengang var fri for alle Skatter og Tyngder. Angaaende denne Fritagelse fortælles, at den kom til sin Oprindelse deraf, at da den danske Konge engang var i Bolderslev med et lidet Følge, blev han omringet af Hærtugen, med hvem han laae i Feide; men da han ikke

at Borgerne ikke vare istand til at tilveiebringe denne Sum, hvorfor det var at befrygte, at de vilde see deres gode By gaae op i Flammer.

I denne deres Nød henvendte de sig til Herremanden paa Engelholm med Begiering, at han dog vilde hjaelpe dem med en Sum Penge. Dette gjorde han ogsaa, men under den Betingelse, at de skulde give ham som Pant nogle af de saakaldte "Medens Enge", hvilke skulde tilhøre ham, saafremt Pengene ikke inden et bestemt Klokkeslet paa en dertil berammet Dag vare tilbagebetalte. Da nu Fristen var udloben, havde Borgerne skaffet Penge og indfandt sig, for at betale Byens Giæld. Men Herremanden, som ikke vilde give Slip paa Engene, havde stillet Gaardens Uhr fremad og viste dem, at Tiden alt var udlobet, saa at Engene nu tilhorte ham. Siden den Tid gaaer Uhret paa Engelholm aldrig rigtigt, og det nytter ikke at stille det.

Om Natten, siges desuden, kommer der stundom en stor Karreet med fire, sorte Heste ind giennem Porten og forsvinder pludseligt. Det er den svigagtige Herremand, som ikke kan finde No i Graven.

Rosenvold.

I.

Paa Nordsiden af Indlobet til Veilefiord ligger det gamle Herresæde, Rosenvold, som tilforn kaldtes Staresvold, og laae paa et andet Sted, end hvor Gaarden nu ligger, nemlig ved Starerode By i Barritsogn.

Rosenvold var, indtil den for en Snees Aar siden fik et andet Udseende, saa uhyggelig og mørk, at Dagslyset neppe kunde trænge ind i Bærelserne, og om Natten var det forfærdeligt, som det der spøgede. Hver Julenat stode dengang alle Husets Døre aabne, og man horte da en Vogn med Musik kiøre frem foran Hovedtrappen og paa samme Tid Lyden af tre, hule Drøn fra en Dør i Kielderen, hvor engang et Menneſte siges, at være blevet indmuret. Undertiden saaes en robd Hest at løbe rundt omkring i Gaarden, og naar Folkene forsøgte, at gienne den ind i Stalden, var den villig dertil, men forsvandt pludseligt, idet den kom ind over Dørtrinnet. Gaardhunden havde ikke heller Fred for Spøgeriet, men tubede forfærdeligt hele Natten og levede aldrig længe. Omfiden flyttede man Hundehuset hen til et andet Sted, og da saae man jevnligt en hvid Skikkelse, som bevægede sig fra det Sted, hvor Hundehuset havde staaet, op til Indgangen paa Hovedbygningen og forsvandt der.

I det ene Taarnkammer vistes indtil den Tid, da Bærelserne bleve forandrede, nogle Blodpletter, der ikke kunde afsvættes, og som skulde være Mærker af et Mord, hvilket en Tiener engang udøvede paa en af Gaardens forrige Eiere.

Udenfor Gaarden, i Nærheden af Fiorden, skal der paa en vis Plet i Grunde-Stov ligge en stor Skat begravet. Skal den kunne optages, da maa det være ved en Midnat, naar Nyet tændes, og gielder det da, at kunne grave i to Timer, uden at lade sig forstyrre, i hvad der end skeer. For endeel Aar siden forsøgte nogle Mænd at hæve den, og de vare ogsaa ganske nærved at faae den, men da reiste der sig

pludseligt en hoi, slank Jæger i grønne Klæder, fulgt af en Skytte og en umaadelig Mængde Nynder og Grævlingshunde, hvis Biæffen opfyldte Stattegraverne med Rædsel, saa at de uilfsomt skyndte sig derfra. Denne Jæger kaldes Grev Otto, og han jager paa hele Voller Gods og i alle Rosenvolds Stove med Hujen og Raaben og Hundenes Glam, efter Rogles Sigende, fordi han, medens han levede, ikke søgte sig andet Himmerig, efter Andres, fordi han engang skal have taget Brodet fra Alteret og studt det ud af sin Bøsse.

II.

Paa Gaarden Rosenvold siges et meget gammelt Familiestykke, et Guld Naalehuus, at være opbevaret, hvilket skal have en besynderlig Kraft. Det skal derfor kunne sees paa det, at det oftere er blevet skrabet; thi Stovet deraf, i Forbindelse med Floiel af en Kirketavle, skal kunne helbrede for Elagtilfælde.

Barritskov.

Senimod fire Mil fra Veile ligger den gamle Gaard, Barritskov. Paa denne Gaard, der som oftest staaer ubeboet, findes paa Gulvet, i et Bærelse ved Siden af Ribbesalen, Blodpletter, som ikke kunne udvættes. Her siges engang to Brødre at have dræbt hinanden i en Dvekamp, hvortil Anledningen var den, at de begge elskede den samme Pige. Og denne forfærdelige Kamp fortsætte de endnu jevn-

ligt paa det samme Sted, og Ingen vover derfor at sove der i Nærheden.

Blodpletten paa Koldinghuus.

Paa Koldinghuus boede i forgangen Tid en Konge, som havde kun en eneste Datter. Og der hun forsaae sig, og ikke kunde skiule sin Synd, blev Faderen hende saa ond, at han domte hende til at lide Døden. Men, efterdi hun altid tilforn havde haft Dandsen kjær, var det nu hans haarbe Villie, at hun skulde dø ved Dandsen, og udsøgte han derfor af sit Ridderskab ni af de færdbigste Dandsere, befalende, at de, en efter anden, skulde dandsse med hende, indtil hun ei havde Klæde mere. Men vare de end vel øvede i Dandsen, og fore de end nok saa grumt med hende gennem de lange Sale, saa bleve de dog alle mødige, for hun ganske maatte forsage. Og, da hun saalunde havde dandsset de ni Ridderne trætte og havde endda Kraft tilovers for Livet, harmedes Kongen, hendes Fader, saameget derover, at han, selv tiende, greb hende, for at fuldbyrde Dommen. Men da ogsaa han mærkede, at han ei formaade mere, greb han sin Dolk og overskar med den hendes Belte. Da foer Blod ud af hendes Mund, og omkom hun saaledes i Faderens Arme. Men, medens Vorgen endnu stod, var der paa Gulvet en Blodplet, som ingen Lub eller Vadsk har kunnet afsvætte.

Ukstand og Landting.

Der var en Herremand i Ribe Amt, som tog sig for at bygge en Gaard. Og besluttede han da at bygge den der, hvor først han fandt et Bildt med lange Tænder. Da jog han omkring, indtil han i Eising Sogn, Ginding Herred, fandt en Ulv, og byggede han der den Gaard, Ukstand. Men nogen Tid derefter kom han til et stort Uføre, hvor han fandt et Bildsviin. Da sagde han: "Nei! see her er det rette Sted!" og byggede han da Gaarden Langtand, som nu formedelt Tidens Forvanskning kaldes Landting.

Hofmanns Fund. IV. 627. D. Art. V. 852.

Blodpletten paa Sønderborg Slot.

Paa Sønderborg Slot er der engang skeet en sørgelig Tildragelse. Der var nemlig en Jomfru af hoi Værd, som stod i Kiærlighed med en Mandsperson og blev af ham besvangret. Derfor domtes han tildode og fortes til en Høi foran Slottet. Men paa det at ogsaa Pigen skulde faae Straf for sin Ukydsfæd, stillede man hende ved Binduet, for at hun derfra skulde see sin Kiærest miste Livet. Og da hun elskede ham med et trofast Sind, vilde hun ei heller overleve hans Endeligt. Stodte hun sig derfor en Døll i Hiertet, sammestund hun saae hans Hoved at falde. Da foer hende Blodet fra Brystet hen paa Bæggen, og der er endnu en Plet, som ikke kan udtvættes.

Den Variant paa Sagnet om Hagbarth og Signe omtales i Pontopp. Theatr. Daniæ. 243. Michelsen, Archiv f. sch. høist. Geschichte. IV. 277.

Gartsprung.

Dengang Hertug Hans købte Meletgaard ved Svenstrup, paa Als, havde han Rød med at faae Kiøbet sluttet, hi den forrige Eiermand vilde nødigt af med den. Men, da det endeligen var blevet afgjort, gif Kammertieneren til Hertugen, sigende: "Ederø Durchlauchtighed! det var et vart Sprung!" og svarede da Hertug Hans: "Derfor skal nu Gaarden hedde Gartsprung."

Præstebereet. 1755: "Gaarden hedder før Meletgaard af en lille By, Mele." Gartsprung (alias scribitur Hasprung sive Hirschprung) cfr. D. Atl. VII. 441.

Gaarden Friplov.

I Bøllerslev ved Apenrade havde den danske Konge Isorn en Gaard, som kaldtes Kongehuset, fordi Kongen leiede at opholde sig der med sit Følge, naar han kom der i Egnen. I samme By var der en anden Gaard, som kaldtes Friplov, fordi den dengang var fri for alle Skatter i Lyngby. Angaaende denne Fritagelse fortælles, at den i sin Oprindelse deraf, at da den danske Konge engang var i Bøllerslev med et lidet Følge, blev han omringet af Hertugen, med hvem han laae i Feide; men da han ikke

kunde undkomme, blev han af ovennævnte Gaards Eier rebbet paa den Maade, at samme Mand, der var stor og stærk, lagde Kongen, der var liden og spæblemmet, i en Sæk, der rundt om var udstoppet med Hø, og bar ham saaledes igiennem den fiendtlige Veir.

Danske Noerfabelæsning. 1839. 505.

Fromhave.

Paa Nitrup Mark, Haderslev Amt, sees endnu Levninger af en Herregaard, Fromhave kaldet. Tid kom en gang en elendig Krøbling, som med en Elstovsbrik, den han bibragte Fruen, gjorde hende saa forelsket i sig, at hun forlod Gaard og Mand, for at følge ham. Men Junkeren kom efter og ihjelslog ham.

Danske Atlas. VII. 151.

Blodpletten paa Borgaard.

Paa Borgaard, ved Flensborg, boede en Herremand, der eiede en saare kostbar Guldring. Da denne engang blev borte, lod Herren Mistanke falde paa to Tienere, der strax kastedes i Fængsel og skulde ved svære Piinsler bringes til Bekjendelse. Men begge negtede de standhaftigen, at være skyldige, og døde omsider af den ilde Medfart. Staffet Tid derefter skete det, at Herremanden fandt sin Ring, og gik det ham nu svarligen til Hierte, at Tienerne saaledes

uflydligt havde maattet lide formedelst hans Mistanke. Ja han tog sig det saa nær, at han Dag for Dag hentæredes af en nagende Græmmelse, og kunde denne hans Elendighed ikke længe blive stult for hans øvrige Lynde. Men blandt disse var der en Tiener, som tilbød sin Herre, at han vilde bære den hele Skyld, dersom han til Løn vilde give ham nogle gode Klædningsstykker. Dette bekom ham, som man kan vide, meget ilde. Næste Morgen laae han død i sin Seng, og fandtes det, at hans Hals var knækket imod Væggen, hvor man fandt adskillige Blodpletter, hvilke ikke den stærkeste Lub har kunnet afsvætte, og, endskiøndt samme Muur er nedbrudt og atter opført, kommer dog altid Pletterne igien tilsynne paa det samme Sted.

IV. Sagu om Præster og Floge Mænd.

Hellig-Anders i Slagelse.

Paa den Tid, da man strev 1205, levede i Slagelse en Præst ved St. Peberskirken, og hans Navn var Hellig-Anders. Om ham fortælles, at han, selv tolst, seilede til det hellige Land; men, da Tilbagereisen var forhaanden, og hans Staldbrodre fik god Ber, vilde han dog ikke reise, ferend han havde hort Messse i Joppe. Da nu Messsen var endt, og hans Staldbrodre vare afreiste, stod han med Bedrovelse ved Stranden og saae Skibet seile bort. Da kom en Ridende til ham paa Veien og bod ham at sætte sig op. Saa gjorde han; men som de da rede tilsammen, faldt Hellig-Anders i Sovn i den Fremmedes Arme, og, da han igien opvaagnede, saae han omkring sig og undredes svarligen; thi han fandt sig paa en Hoi udenfor Slagelse, og havde dog alligevel været hos St. Jacob Compostel i Portugal, hos St. Oluf i Trondhiem, som og paa flere andre, hellige Esteder. Men lang Tid forgik endnu, ferend hans Reisefæller, som havde forladt ham i Joppe, kom tilbage til Danmark, og alt Folk undredes hoiligen derover.

Han var saa hellig en Mand, at, naar han forrettebe sin Andagt under aaben Himmel, pleiede han at hænge sin Hue og sine Handsker paa Solens Straaler og kom endmere derved i stor Anseelse og blev omsider Slagelses Skytspatron. Engang skete det dog, da han saaledes vilde hænge sine Handsker paa Solstraalerne, at de faldt paa Jorden, hvorover han blev saare bedrovet og spurgte Vorherre, hvormed han vel havde forset sig, siden Miraklet ikke længere vilde lykkes, og fik han da at vide, at en af Klosterets Folk havde stiaalet en Gierdestav og saaledes besmittet det hellige Samfund. Den Høi, paa hvilken Hellig=Anders var opvaagnet, fik Navnet Hvilehøi, hvilket den har bevaret indtil denne Dag. Siden saae Hellig=Anders Folket i Slagelse til Bedste, ved at gaae i Forbøn hos Kong Valdemar, og Kongen lovede, at ville lægge saa meget Land til Slagelses Jorber, som Hellig=Anders paa et nattegammelt Føl kunde omride i den Tid, Kongen var i Badet. Da tog han Kongen paa Ordet, men red saa rapt, at Hoffolkene ideligen maatte løbe til Kongen i Badet, sigende, at hvis han ikke skyndte sig, vilde Hellig=Anders omride hele Landet. Derved ere de store Bymarkter komne til Slagelse. Paa Hvilehøien er opreist et Kors med Indskriften: *In memoriam divi Andreae, quiescentis Joppæ et heic loci expergefacti.* Da man engang løb dette Kors forfalde, indtraf en almindelig Dværgdød i Omegnen, hvilken dog strax ophorte, da et nyt Kors igien blev opreist.

cfr. Pont. Ann. I. 616-18. Gesta & vest. Danor. 541. Res. Atl. II. 241. Theat. Dan. 132. Encom. Reg. Dan. 541. Danske Atl. III. 18-23. P. Syvs Kæmpeviiser.

1005. 767. Hvitfeldt. 174. Suhm, D. N. H. VIII. 614. Ibid. IX. 76. Messenii Scand. illustr. II. 20. Jonges Daan. Eborogr. 155. Holb. D. N. H. I. 290. Vedel Simonseus Udsigt. II. 2det Hefte. 129. Athene. 4de B. 60. Quistgaards Efterr. 18. seq. I Afjædtns, Swenska Sægs-Håfder. II. 39 fortæles om Helgenen St. David, Westmanlândingernes Apostel, at han en Dag, da han traadte ind i sit Kammer og saae Solstraalerne trænge derind, hang, uden at tænke derpaa, sine Handsker paa Solstraalerne, og see — de bleve hængende. Hans Kalk vises endnu i Kunstetorps Kirke, og paa den ere tvende Handsker afbildede.

Føls-Fieddet ved Antvorskov.

For en Tid siden saae man endnu ved Antvorskov en stor, rund Steen, hvorover Hellig-Anders havde travs-bengang han paa sit natgamle Føl indreb Slagelses Jorder, hvilket kienbtes deraf, at Føllets Fied vare indtrykkede i Stenen.

Pont. Ann. I. 617.

Hr. Jesper til Kirkeby.

Hr. Jesper var Præst til Kirkeby i Fyen. Han var en klog Mand og havde Indsigt i det Tilkommende, saa at han formedelst denne Gave kunde forudsige, naar Noget i hans Sogn vilde lægge sig til at dø. Saa fortæles det om ham, at han engang mødte en Herremand af Sognet paa Veien og blev staaende foran ham, uden at ville vige. Og der Herremanden tog ham dette ilde op og sagde med

Trudsel: "J skal komme til at vige for mig, Hr. Jesper!" gav denne frimodigen til Svar: "Ikke flytter jeg min Fod for dig; thi om fiorten Dage skal jeg kaste Jord paa din Kiste!" Og det skete, som Hr. Jesper havde forudsagt; thi Herremanden blev strax syg, og fiorten Dage derefter kastede Hr. Jesper Jord paa hans Kiste. Nogle sige, at samme Præst har haft denne Kundskab af Kirkelammet, der lod ham vide, naar Sligt skulde indtræffe.

Fr. Beering til Kiøng.

I Kiøng Præstegaard i Fyen boede engang en ærlig og from Mand, ved Navn Hr. Beering, som havde megen Sorg og Fortrød, mens han var i Verden, men døde dog æret og velanset. Der fortælles nemlig, at en Jomfru fra Jylland en Aften kom til hans Hus og bad ham om, at maatte blive der Natten over; og, saasom Hr. Beering var en gæstmild Mand, bød han hende være velkommen og lod strax Dugen brede. Men i samme Stund den jydste Jomfru havde sat sig ved Bordet, blev hun vaer en sølystet Kniv med Gaffel at ligge foran sig paa Bordet, hvorover hun blev saa forfærdet, at hun strax gik fra Sands og Samling. Der hun nu ved de gode Folks Omsorg atter var bleven sig selv mægtig, fortalte hun som saa: "Den gang da jeg sidst saae denne Kniv og Gaffel, tilhørte de min Kjærest. Han fik dem af mit Herstab, da han forløb Jylland, for at tage imod et Præstekald, men siden den Tid har jeg aldrig hørt fra ham!" Ved denne For-

tælling blev Præsten saare bestyrtet og fortalte, hvorlunde en Møller engang i Skriftestolen havde spurgt ham, om en Morder kunde finde Naabe for Straf, og derpaa givet ham denne Kniv og Gaffel. Da blev den hele Sag indskrevet for Retten, og, da Hr. Veering ikke kunde skaffe Mølleren tilstede, blev han selv sluttet i Fængsel og anseet som skyldig. Men der Mølleren fik dette at høre, vilde han ikke, at den ærlige Præst skulde undgielde, og angav da for Retten, at han selv havde bragt en Rejsende af Dage, da denne engang havde herbergeret hos ham, og blev han efter saadan Tilstaelse dømt og halshugget.

En anden Gang hændte det sig saa, at en Betskerke bøde hos en Gaardmand i en af de nærliggende Byer, hvorover Bonden blev meget forlegen, efterdi han ikke vidste, hvorledes han vel skulde blive af med Liget. Da kom tvende, veisfærende Qvinder til ham og sagde, at de vare Slægtninge af den Afdøde, som de foregav at være fra Kiøng. Bonden lagde da Liget i en Bogn og fiorte med det tilligemed begge Qvinderne ad Kiøng til; men da de vare nær ved Byen, bade disse ham om holde der paa Stedet, medens de ginge til Riiqhuset, for at berede det Fornødne. Bonden holdt da der paa Veien i flere Timer, og som Tiden omsider blev ham for lang, og Sagen tvivlsom, fattede han den Beslutning, at vælte Liget af i Groften. Nu skulde det just hændte sig, at der om Natten faldt megen Snee, saa at Liget blev ganske skjult, indtil Skytten fra Strængerup fandt det og forte Sagen for Retten. Da spurgtes det snart, at Stenen var død hos hin Bønde, hvorover han blev indskrevet og derefter halshugget som Morder. Men de to Qvin-

der, som havde Hab til Præsten, Hr. Beering, foregave, at han havde været i Ledtog med Bonden og til Lon for sin Hiælp i denne Sag faaet en Gylbenstyks Hue. Men Præsten fralagde sig denne Bestyldning for Retten og fik Sagen saaledes eftersporet, at det omsider opdagedes, at den Ufdøde var Søster til de to Dvinder og af dem ombragt i Bondens Huus, hvorover de finge Lon, som de havde forstyldt.

cf. Giesing, Jubellærere. III. 244. Blochs Fyenske Geistlighed's Hist. II. 1ste Hefte. 256.

Hans Tausen.

Paa Veierupgaard's Grund i Fyen fandtes for endeel Aar siden Resten af en Smedie, i hvilken Hans Tausen skal være født. Hans Fader, Tage, var Smed og kunde smede Jern af Mosen, blev derfor anset for at være en Troldmand og ihjelslaget af Almuen. Men endnu den Dag idag høres ofte hans Kone at raabe hans Navn i den nærliggende Skov, Tageholm, og findes paa det Sted, hvor Smedien stod, endnu en Mængde Jern=Slak og Hammerstæl.

Mester Laurids i Gadsherred.

I Gadsherred, under Narhuus, var der engang en Præst, ved Navn Mester Laurids; han kunde mane og vise igien, hvorudover Fanden ofte gav sig i Raft med ham, men kom dog altid tilfort.

I.

Engang var Mester Laurids færd af By og kom paa Hjemveien forbi Standerup Kirke. Der standsede Presten og kunde ikke trække Bognen af Stedet. Mester Laurids, som vel forstod, hvorledes det havde sig, rystede paa Hovedet og gav sin Karl Befaling, at tage det høire Baghjul af Bognen og at lægge det op i Bagkurven, thi han vilde vel, at det var Fanden, som havde lagt sig berop, for at gjøre Bognen tung. Dette var en Streg i Fandens Regning, thi nu maatte han staa af og følge med under Bognen, for at holde den oppe. Saaledes lod Mester Laurids ham følge med den hele Nat. Da han omsider gav ham fri, kastede Fanden i Brede Bognarlen saa voldsomt af Skulderen, at den gik itu ved Faldet, hvortil Mester Laurids smilede og sagde ved sig selv: "See, det kunde han dog endnu giøre!"

At Fanden ved saadanne Leiligheder maa gaae under Bognen iskedetfor det hiede Hjul, var en almindelig Folketro ikke alene i Danmark, men ogsaa i andre Lande. En katholsk Legende fortæller samme Undervært om St. Benedict, hvilken har givet Stof til en bestemt Composition af Maleren Ditlef Lindau i Rom.

II.

Hos samme Mester Laurids tiende en Pige, som var Kiæreste med Avlskarlen, og derfor stundom-listede sig ned i Kielderen, for at tappe af Mester Laurids's Godtolsstøbe, naar hun vilde giøre Karlen tilgode. En Aften savnede denne Pige, og da hun intetsteds var at finde, undrede Alle. Men Præsten gik op og ned paa Gulvet og lo i

Stægget. Dnsiber, da det var Sengetid, sagde han: "Stakkels Maren! hun har faaet Tappen af, men kan ikke faae den ind igien!" Næste Morgen tog han Hølskarlen med sig og gik ned i Kielderen. Der sad Pigen paa Hug med Fingeren i Londen og mægtede ei, at drage den ud deraf, før Mester Laurids dertil havde givet sin Billie. Siden den Nat, siges det, stial hun aldrig af Præstens Godtol.

Fr. Peder Vognfører.

Der var engang en Præst til Bierby Kirke i Bend-syssel, ved Navn Fr. Peder Vognfører. Han var overmaade klog og kunde meer end sit Fadervor. Da han engang var bleven vred paa Præsten i Jædal, magede han det saa ved sine forborgne Kunster, at denne altid stammede, naar han kom paa Prædikestolen. Fr. Peder Vognfører blev derfor anklaget og indstevnet for Kongen, og Sagen fik det Udfald, at Fr. Peder dømtes til Baal og Brand.

D. A. l. V. 261: "Den anden Præst efter Reformationen her til Stedet, Peder Vognfører, lagde sig efter Trolddoms Kunster, og stial derfor være bleven brændt paa en Hoi udenfor Odden."

St. Kiold i Viborg.

St. Kiold var født i Binding ved Randers. Han var en meget hellig Mand, gjorde mange Mirakler, blev derfor Biskop i Viborg og, da han var død, blev han af Paven gjort til en Helgen.

For hans Hellighed var bleven bekendt, sat det en gang være skeet, at han af Munkene blev udsat af Conventhuset og jaget bort derfra. Da mødte han en af Klosterets Tienere, som var udsendt, for at hente Vand; han lod ham om at maatte driffe af hans Kruffe. Men da Slanten havde raft ham Kruffen, forvandlede han alt Vandet til Viin, befalende Tieneren, at bringe den til Klosteret og at hilse Brødrene, at denne Viin skulde de driffe paa hans Sundhed. Da blev han strax kaldet tilbage og mødtaget med stor Glæde.

En anden Gang læste han aarle en Morgen Messen for Alteret. Pludseligt sluktedes alle Lysene, saa at det blev ganske mørkt, men dog blev han ved at læse Messen fort i Mørke.

Da han var død, kom Rygtet om hans Hellighed for Paven i Rom, som lod ham indskrive i Helgenernes Tal, og blev hans Liig da lagt i et kosteligt Skrin og op-
hængt i gyldne Kiæder under Hvalvingen i Kapellet. Denne rigt forgyldte Kiste kaldtes St. Kieles Ark og holdtes altid i stor Ære, indtil den, efter Reformationen, blev nebtaget og hensat bagved Alteret i Domkirken, hvor den tilsidt gik tilgrunde i en Ildbrand.

Pont. Theatr. Daniæ. 406. D. Atl. IV. 614. A. E. Krog, Efterretn. om Viborg By. 70. Ryerups Skildring af Tilstanden i Danm. og Norge. IV. 214. Suhm, D. N. S. VI. 32. hvor der fortælles flere Mirakler. Lillelunds Kirkehist. 226. Lignende Mirakler fortælles om Ansharius i Cypræi An-
nal. 27.

Hr. Søsren Quist til Veilby.

Paa Kalls Amt, i Sønderherred, var der engang en from Mand, som var Præst til Veilby. Hans Navn Hr. Søsren Quist, og den Altertavle, som sees i Kirker givet af ham. Men besuagtet havde han dog en d Stiebne; thi han havde en arrig og driffælbig Kone, som maatte udforskyldt lade sit Liv, formedelst hendes Brode.

Det hændte sig nemlig, da han en Dag var ude, at han kom i Klammeri med Aulskarlen, slog ham ihjel og lagde hans Liig i en Sandbanke. Deraf vidste den ærlige Kone intet, men maatte dog undgiælde det i Liden. Thi han engang geraabede i Trætte med en Mand i Jngstrup, blev han af ham krævet for Retten, og, da under de Bidner vare afhørte, domte Lehnsmanden paa Kallen den fra Livet. Men i den samme Time, da han blev kaldt, sad Lehnsmanden hjemme; hans Hue laae foran paa Bordet, og da han løstede den, laae der tre Draaber Blod, som Huen havde ligget, hvoraf han sluttede, at han vel havde udforskyldt Blod paa sit Hoved. Da lod han sig vellyst udgaae Befaling, at man skulde holde inde med Rettefærdigheden; men Budet kom først til Stedet, da Præsten allerede var henrettet. Bidnerne kaldtes da atter for Retten om til at lide formedelst deres ugudelige Beskyldninger, men vel var det, at Præstekonen var død og bort, da Sandheden kom for Dagen. Præsten blev begravet ved Baabent.

Fr. Lars Jakob til Vinum.

Engang havde en Lyv skaalet Hr. Lars Jacobs to Hopper og reiste syv Mile bort, for at sælge dem. Men Hr. Lars, som var forfaren i skulte Kunster, sit veduagtet Lyven saaledes til at skælve, da han var ifærd med at drikke Vidkiøb, at han selv maatte vise Præstens Hopper igjen.

Samme Hr. Lars Jacob skantjede engang en Ildbrand i Veierslev, blot ved at tage sit hvide Kommetorflæde op og dermed at vifte; strax vendte da Vinden sig, og al Fare var forbi.

Blichers Topogt. over Vinum Præsteskald. 211.

Præsten i Hveisel.

I Hveisel, to Mil Nordvest for Veile, boede engang en Præst, der var saa gudsfrygtig, at han endog om Natten gik i Kirke, for at bede. Dette syntes hans Kone stik ukom, og gjorde derfor den Aftale med Karlen, at han en Nat skulde tage et Klæde over Hovedet og gaae ind i Kirken, for at giøre Præsten bange. Dette stete ogsaa en Nat efter Aftale, men da Præsten saae dette Spøgelse, blev han saa lidet forfærdet, at han tilraabte ham: "Est du et Menneſte, da giv Evar, men est du Diævelen, da viig tilbage!" Men Karlen blev sin Rolle tro og nærmede sig Præsten, der trende Gange gientog sit Tilraab og omsider fremtog sin Bog og begyndte at læse. Da sank Karlen ned i Kirkegulvet og sad allerede i indtil Knæerne, da han i sin Angst fik de Ord frem: "Faer! det er mig, Faer!" Men Præ-

sten gienstvarede roligt: "Ja nu er det forsilbe, Son! Nu kan jeg ikke rebbe dig! Men saaledes skal du nu blive staaende, indtil du har fortrudt din Synb, paa det at du maa blive salig!" Og han stod der, nedsunken indtil Knæene, i samfulde syv Dage og Nætter. Men næste Søndag, da alt Folket var i Kirke, nød han i Dørværelse af hele Menigheden den hellige Nadvere, sagde derpaa Sognefolket Farvel og sank dybt ned under Jorden.

Et lignende Sagn gaaer ogsaa om en klog Præst i Wisfenberg i Tyen. Det fortælles ogsaa i Sverrig. Afjelius, Swenska Sägö: Håfder. III. 117.

Præsten i Østersnede.

I Østersnede, mellem Veile og Horsens, var der for en Tid siden en Præst, som forstod den sorte Kunst. Denne Kundskab sagdes han at have erhvervet ved at gjøre det Koste, aldrig at bruge det Ord: Amen, og skal hans Sognefolk have bevidnet, at det Ord hørte man aldrig fra hans Mund. Om ham fortælles, at da nogle Bønder en Dag kørte forbi hans Have og stial endeel Gbler af et Træ ved Gierdet, kunde de, da de vilde køre videre, ikke drive Hestene af Stedet, førend de havde lagt det fra dem, som de havde stiaalet.

Præsten i Nørre-Bilstrup.

I Slutningen af forrige Aarhundrede boede i Landsbyen Nørre-Bilstrup, ved Veile, en Præst, som "kunde mere

end sit Fadervor," og denne særegne Dygtighed, som han havde erhvervet sig i den sorte Skole, benyttede han til sit kiære Sognefolks Gavn og Bedste, hvorfor han var høit agtet og elsket. For denne hemmelige Kundskabss Skyld — blev det sagt — havde han forsvoret, "at blinde meer end sit ene Strømpebaand," og det var vitterligt for Alle, at han heller aldrig gjorde det.

Til Præstegaarden hørte blandt Andet en liden Skov, som laa et Stykke borte fra Landsbyen, og i denne Skov blev der stundom stiaalet af Præstens Riis og Brænde. En Dag spurgte han sine Folk, om de ikke havde noget "Hvas" at hente i Skoven. Hertil svarede de, at der fortiden ikke var noget. "J kunne dog gjerne tage en Bogn og fiere derub!" gav han til Svar, og da de havde gjort saa og kom derub, fandtes det, at en Mand fra Byen havde opstabet en heel Deel Riis, som skulde staffles bort, hvilket da Præstens Folk toge og fik fuldt Læs.

En anden Gang var der paa Marken blevet stiaalet en Dre fra Præstens Nylskar, som dog ikke havde turket sig sin Herre det. Men han vidste det alligevel og mere end det. Efter nogle Dage lod han en nærboende Huusmand, Christian, falde til sig, modtog ham venligt og beverte ham. Derpaa lod han Nylskarlen komme, og da han stod hos, gif Præsten Huusmanden lige ind under Linnene og sagde ganske blidt: "Ville Christian! hvad kunde 'nu den Dre hjælpe dig? Naar du atter kommer her forbi 'min Gaard, saa kunde du nok tage den med dig, men 'ellers er det ikke værd, at du gior dig nogen Uleilighed

"for den Sags Skyld." Og det varede ikke længe, for den savnede Dre kom tilbage.

Saaledes vidste han alle mulige Ting. Da Mølleren i Høpballe engang henvendte sig til ham angaaende Noget, han savnede, svarede Præsten: "J kunde jo lede i Jelling Skov!" og da Mølleren gjorde saa, fandt han Lyvekosterne.

Synderligt var det dog, at ihvorvel Præsten var saa grundlært og klog en Mand, saa forstod han dog ikke at mane, thi deri var hans Broder, Hr. Hans i Omme, hans Rester; dog var det ogsaa nær gaaet ham galt, da han engang var ved at nebmene en Uftægtskone, hvis ikke Degnen i Grindsted, der mærkede Uraad, itide var kommen ham til Hiælp.

Fr. Peder i Raa-Ager.

Da Kannikerne i Ribe engang i den katolske Tid skulde udvælge en Biskop, kunde de ikke enes om Valget, og udnævnte derfor en gammel Præst, ved Navn Hr. Peder, i Raa-Ager, ved Ribe, til at sige dem som ærlig Danne-mand, hvo der skulde være Bisp, og han svarede da: "Efter som I gode Herrer ville, at jeg, fattige Mand, skal sige Dommen af, hvo der skal være Bisp, da skal Hr. Peder i Raa-Ager være Biskop i Ribe, thi jeg har altid hørt, at hvo som har Korset, forser sig selv først!" Og ved denne List blev han Biskop i Ribe.

R. Salthen, Bestr. over Ribe. 174. Rask's Møet: skabsL. 1840. 314.

Lassenius, Rector i Ijehoe.

Det stete engang, da en Rector skulde vælges til Skolen i Ijehoe, at Lassenius en Morgen ankom der til Byen, hvorhen han i stor Nød havde vandret fra Lyriet, og satte sig paa Bælen. Men i den samme Nat havde den, som skulde bestemme en Rector, drømt, at han skulde kun gaae udenfor Byen og der finde den Person, som han skulde vælge til Rector. Og stete det saaledes, at Lassenius kom til dette Embede, hvorfra han siden blev forflyttet til Kiøbenhavn, hvor han blev Præst for Petri Menighed. Han var saa forfaren en Mand, at naar hans Tilhørere sov, kunde han vække dem, blot ved at lege med sit Kommetorflæde.

Lillelunds Kirkehist. 100.

V. Statte og Stattegravere.

Skatten i Balders Høi.

For Byen Lune, paa Roskilde Amt, ligger Balders i hvilken Balder skal være begravet. Da engang nogle er, anførte af en Mand, ved Navn Harald, ved Mid-avde begivet sig til denne Høi, for der at opgrave en, syntes det dem, som de vare bedst ifærd med Arbeidet, i skyllende Flod med megen Brusen styrte de ned fra is Top, hvorudover de i stor Forstrækkelse kastede Spa- og løbe derfra, hver til sin Side.

Saxo. III. 43. Res. Atl. I. 27. Danske Atl. IV. 106.
Annal. I. 280.

Svanen paa Guldbæg.

I en Høi mellem Gislinge og Bognstrup, paa Hol- Amt, ruger en Svane paa tre Guldbæg, af hvilke hvert i Kongeløsning *). Denne Svane lader sig undertiden Omegnen, men lider ikke, at man forfølger den. En

En "Kongeløsning" d. e. en Sum, saa stor, at man for den kunde løsløbe en fangen Konge.

Herremand, som vilde bemægtige sig dens Eg, gif tidligt og sildigt paa Jagt og saae den omsider ved Høien; men i samme Stund han løsne de Skuddet, stod hans Gaard i lys Lue og afbrændte indtil Grunden.

Skatten i Luel Sø.

I.

I Nærheden af Soro strækker sig Luel-Sø fra Krebbhuset indtil Pedersborg. Om denne Sø gaaer det Sags, at den har sit Navn efter en Prindsesse, der engang boede i Pedersborg. Hendes Navn var Loel eller Thorelil. Hun var rig og eiede store Skatte af Guld og Sølv, men gav aldrig til de Fattige. Engang tog hun den Beslutning, at seile til Nestsved, og lod desaaarsag sine Kostbarheder og mangfoldige Skatte bringe paa et Skib; thi dengang kunde man ad Euseaa seile fra Pedersborg og did. Men da stete det, efterdi Skibet var beladt med Synd, at som de havde seilet lidt, begyndte det usformodentligt at synke, hvorfor Skipperen gav Prindsessen det Raad, at love rigelige Almisser til de Fattige. Da lod hun sig i sin Nød bevæge, og strax bet paa hævede sig Skibet, og Faren var forbi. Men nu fortrod det hende, at hun af Skipperen havde ladet sig forlede, og talede hun ham desaaarsag ilde til. Da sank Skibet atter, og nu blev det ved at synke, saa at de maatte omkomme tilhobe. Men, da det nu almindeligt var i Orde, at der paa Skibet havde været meget kostbart Gods, borede man et Hul i en stor Steen, satte Skrue deri, og begyndte at sruer Skibet til Land. Allerede var det saavidt oppe, at

n kunde see Masten, men da glemte en af Bønderne at stille, og udbrod: "Træk nu! nu er det Tid!" og strax af Skibet tilbage. Stenen med det iborede Hul sees end- ved Pedersborg, og i klart Veir skal Masten blive synlig Bandet. Ingen tør seile over Steedet, og Fiskerne drage er hele Soen, her undtagen; thi Alt siges at blive ned- rolet, naar det kommer derover.

II.

Der boede engang i Pedersborg en Jomfru, ved Navn Thorelil. Hun var saare kunstfærdig og forstandig og gjorde en Bogn, hvori hun vilde kiøre over Bandet. Desaar- sag søbede hun to Stude med Hvedebrød og Melk, og, da de re dygtige, bandt hun dem for Bognen, for at kiøre paa isea til Nestved. Alt Folket spottede derover og samlede Soen, for at see derpaa. Dog, da Studene traaf, fulgte gnen efter, og det gif i Begyndelsen saare godt. Men, raabte En, som høiligen undrede sig: "Det havde jeg, aldrig troet!" og strax sank hun med Bogn og Stude, Soen fik Navn efter hende.

Om denne Jomfru Thorelil siges efterstaaende Bise være sunget.

Jomfru Thorelil gaer sig i Abildgaard,
Udi Jesu Navn!

Hun vander de Urter, hun planter og saer:
Gud unde os Himmerige Alle.

Saa stod en Guds Engel og lunde derpaa!
Udi Jesu Navn!

Og vil du med mig ind i Himmerig gaae?
Gud unde os Himmerige Alle.

Jomfru Thorell kaldt for Jesu paa Land,
 Udi Jesu Navn!
 Hun bad godt for Kongen, som Krone og Scepter bær,
 Gud unde os Himmerige Alle.

Saa bad hun godt for Bonden, som plojer og saer,
 Udi Jesu Navn!
 Herre Gud giv, at vi derudaf Føden faar,
 Gud unde os Himmerige Alle.

Saa bad hun godt for Qvinderne, som Fostret bær,
 Udi Jesu Navn!
 Herre Gud giv, at de en god Fortøsning faar,
 Gud unde os Himmerige Alle.

Saa bad hun godt for Børnene i Stolen moune gaar,
 Udi Jesu Navn!
 Herre Gud lad dem en ret god Lærdom faar,
 Gud unde os Himmerige Alle.

Saa bad hun godt for Lænde, som tjener for sit Brød,
 Udi Jesu Navn!
 Herre Gud han hjælp dem af al deres Nød,
 Gud unde os Himmerige Alle.

Saa bad hun godt for Enker og faderløse Børn,
 Udi Jesu Navn!
 Herre Gud han vilb' opslutte for dem Naadens Dør,
 Gud unde os Himmerige Alle.

Saa bad hun godt for Skibene i Sundet monn' gaar,
 Udi Jesu Navn!
 Herre Gud han lade en god Wind dem vel faar,
 Gud unde os Himmerige Alle.

Saa bad hun godt for Fangerne, som er i ganske Land,
 Udi Jesu Navn!
 Herre Gud han afløs dem deres haarde Baand,
 Gud unde os Himmerige Alle.

Nu haver vi hørt Jomfru Thorelils Sang,
 Udi Jesu Navn!
 Herre Gud han giv os en salig Afga:ig,
 Gud unde os Himmerige Alle.

Skatten i Pedersborg Kirkebanke.

Pedersborg Kirkebanke ved Soro skal have umaadelige
 igdomme, og under den skal være et heelt Kongerige.
 I det ude paa Marken er der et Steb, hvor man ved at
 rave støder paa en Kobberport. Kunde man faae den
 ifket op, da vilde store Skatte komme for Dagen.

Af saadanne Kobberporte skal der findes mange rundt om i Landet.
 r. Resenii Atl. VI. 591. Hofmanns Fund. IV. 763.

Skattegravere ved Nidløse.

Der skal være en Skat nedgravet mellem Nidløse og
 Kongsted; men saamange der end have forsøgt, at faae den,
 at det dog hidtil været forgieves.

Engang gik nogle Karle fra Nidløse ud til Høien
 en Natetid og vilde grave efter Skatten. De bleve da
 rft og fremmest enige om, at Ingen maatte sige et Ord,
 ibrormeget han end fristedes dertil. Dernæst begyndte de at
 rave og støbte omsider med Spaderne paa en Kobbergryde.
 Da gjorde de strax mange Gebærber til hinanden, at Skat-
 en var der; men i samme Stund, som de fik Grebet fat,
 g vilde til at løfte, kom sex, smaa Muus, trækkende et Hø-

læs ud af Hullet. Da raabte en af Karlene, som aldrig før havde været med: "Nei, see engang!" og strax sank Skatten end dnbere, og det syntes som om Niblose stod i Brand for dencs Dine.

Ved Skattes Opgravning maa der iagttages den strængeste Taushed. *cf.* Büsching, *Wöchentliche Nachrichten*. II. 304. Lemme, *Volksagen v. Pommern*. 214. I *Dehlenschlagers* Digt: *Skattegravere*n, hedder det:

"Men hvis et Ord du taler,
"Forfvinder den igjen."

Skatten i Aulsbierget.

Paa det Sted ved Bordingborg, som kaldes Aulsbierget, er der i Jorden en stor Jerndor, under hvilken en Skat ligger giemt. Engang kom Musikantens Datter fra Bådeby derhen, og som hun saae til Jorden, blev hun vaer, at der laae en glindsende Skilling. At Sligt er af den Dnde, derpaa har man mange Bessiisninger, ligesom ogsaa denne; thi, da BARNET meente, her at have giort et godt Fund og tog den op, blev hun en Krobling alle sine Dage.

Skatten i Konningesogaards Sø.

I.

Da Svensken var her i Landet, samlede han alt det Guld og Sølv, han havde taget til Bytte, og sænkede det i store Kobberkiedler ned i Konningesogaards Sø, og fik det ikke siden med sig, da han maatte forlade Landet. Derfor

har man senere engang forsøgt paa, hvorlunde man vel kunde faae denne Skat op. Først blev til den Ende ni Kalve opfødte med Mælk og Hvedebro i et Rum, hvor Solen i fire Aar ikke kom til at skinne paa dem, og efter den Tids Forløb vare de saa store og stærke, at man vel maatte troe, at de vilde kunde drage Skatten op. Men da alle Tilberedelserne vare giorte, og man allerede med lange Jernkæder havde fat i Kiedlerne, forsaae en af Arbeiderne sig ved at tale, og siden den Tid har al Umage været ganske forgieves.

II.

Ved Ronningesogaard er der en stor Sø, kaldet Bome Sø. Den skal ved en lang Grovt engang være udgravet, for at man kunde faae fat paa en Kiste, hvori der giemtes en Skat. Saa nær var det dengang ved, at de havde faaet Kisten, at de allerede havde fat paa den og faae, at den var af Kobber, men da raabte en af Skattegraverne: "Nu har vi den!" og i samme Stund sank den dem lige ud af Hænderne.

Danske Atl. VI. 634.

Guldprindsen.

I Synderbysogn, ved Afsens, er der et Sted, som kaldes "Gamle Slotsbanke." Der laae tilforn et Slot, kaldet Hagenskov, som var bygget af Kong Hagen, en af de syv Næsfænger i Landet, hvilken siges at have undertvunget sex andre. Paa et Sted i denne Slotsbanke, eller som Andre siges, i en af de gamle Gravhøie, som ligge derhos,

skal en Guldhest, eller en Guldprinds tilhest, være begravet og med ham uhyre Rigdomme. Om denne Skat er der paa Egnen flittigt efter søgt, men, hvorvel man der skal have fundet adskillige Guldsager, er det dog hidtil ikke lykkedes, at finde den.

Vedel Simonsen, Samlinger til Hagenskov Slot, nuværende Frederiksgaves, Historie. Odense, 1842. 5. Ibid. 80 og 82.

Skatten i Orkel Slotsbanke.

I Orkel Slotsbanke, ved Svendborg, er nedgravet en stor Skat. Engang forsøgte man, at tage den op og grøv derfor i Jorden, indtil man tilsidst traf en stor Kobberport. Men, da det allerede var langt ud paa Aftenen, blev Arbeidet opsat til næste Dag. Og, da nu Arbeidet igjen skulde begynde, var det alt forsvundet. Paa samme Sted ligger ogsaa en stor Kobberbro nedsunken. Til anden Tid er det skeet, at nogle Karle, som arbejdede der i Nærheden, saae Hoiens at aabne sig, og en stor Mand til Hest med blanke Knapper i sin Kvartel ride ud af Hoiens Port.

Vedel Simonsens Borgruiner. 1ste Hefte. 93: "Endnu staaer til Minde om denne Begivenhed i hin Jordpibning en lille "Afk, som nu er det eneste Træ paa Banken."

Skatten i Fiskebæk-Skov.

Der staaer i Fiskebæk-Skov paa Falster et huult Træ, om hvilket der siges, at naar man med en Stav søger dybt

ned deri, da kan man høre Klang ret ligesom af en Kobberkiedel. Alle ere derfor enige i, at der maa være skjult en Skat; men at faae den op, det anses for at være plat umuligt; thi saa ofte man har forsøgt derpaa, hortes altid en forfærdelig Rarm under Træet, saa at alle Arbeiderne maatte flygte bort derfra.

Skatten paa Glæsborg Mark.

Paa Glæsborg Mark, i Norreherred, Aarhuus Stift, pløiede engang tre Mænd tæt op paa en der liggende Hoi. Pludseligt kom en Skodde *) tilsynede ved Foden af Høien, og da den fandtes ishykker og ubrugelig, gjorde de den istand og lode den ligge. Men da de næstegang førte Furen op imod Høien og saae hen til Skodden, som de havde helet, bleve de vaer, at der nu laa et nybagt Brød derpaa — som de meente — til Tak for deres haste Uleilighed. De to af Mændene spiste da af Brødet og fandt det godt og velsmagende; den Tredie vilde ikke nyde noget deraf. Men de, som havde spist og taget tiltakke, befandt sig vel derved, han derimod, som ikke havde villet spise, visnede, Lid efter anden, slet hen og døde omsider. Nu kom da samme Hoi i Orde, og man havde fuld god Grund til at tro, at der vel maatte være nedlagt en Skat paa dette Sted. Desaaarsag toge nogle Mænd sig engang for at grave efter, og da de vare komne lidt ned i Høien, stødte de paa en stor Kiste. Men, som de bedst vare ifærd med at løfte den,

*) En Skodde, et Redskab til at skyde Brød ind i Ovnen.

saae en af Mændene op og forfærbedes, ved at see hele Glæsborg By staa i lys Lue. Da slap de Kisten, for at løbe hjem; men, der de kom hjem, var der ingen Ild, og da de kom tilbage, var der heller ingen Kiste.

Skattegraverne i Jellinge.

Jellinge Bymænd have engang tilforn villet undersøge Kong Gorms Hoi, i Haab om, der at finde Kostbarheder. Men, da de vare komne et godt Stykke ind, traf de paa en stor, sort Hund, som nødte dem til at lade Arbeidet bera. Tidligere skal Indgangen til denne Gravhøi have været aaben, men Ingen dristede sig til at gaae derind. Da fik de en Hyrdekæng overtalt dertil og gave ham til Sikkerhed et Kæb om Livet, hvormed de meente, at kunne drage ham tilbage, om det gjordes behov. Da han havde været en Stund derinde, og Tiden begyndte at blive dem lang, brøge de i Rebet, men det fandtes da, at være brændt over, og Drengen kom aldrig mere tilsynne.

Skatten i Hvirvel-Bakke.

Hvirvel-Bakke, ved Bierremølle i Ryberg Sogn, skal være ganske fuld af Guld. Deraf kommer det, at den høit Juleaften synes at være gloende. Turde kun En fordriste sig til at skyde over Høien, saa kunde han vel tage det allesammen, men nutildags vover Ingen Sligt.

Om at skyde over Troldenes Skatte, see Keisleri Ant. 176.
Büschings Wöchentl. Nachr. II. 202.

Skatten i Daugbjerg-Daus.

Ved Daugstrup, imellem Viborg og Hølstebro, ligger en Høi, som kaldes Daugbjerg-Daus. Om denne Høi jaæter det Ord, at den altid er omgivet af en blaa Laage, og at der nedenunder ligger en stor Kobberkiedel fuld af penge. En Nat gik to Karle ud, for at grave efter denne Skat, og vare allerede komne saa vidt, at de havde fat i regge Kiedelens Hanke. Men da stete der alskens underlige Ting, for at forstyrre dem i denne Gierning: snart saae de en sort Hund med gloende Tunge, — saa kom en Hane, der rakte et Rødt Hø, snart kjørte en Karreet forbi med fire, sorte Heste; dog — Karlene løbe sig ikke bringe til at tale og vortsatte Gravningen. Da kom der en Karl, haltende dem forbi, som sagde: "See! Daugbjerg brænder!" og da de saae hen til Byen, var det grandgiveligt, som om hele Byen stod i lys Lue. Nu først glemte den ene af Karlene at tie stille, men idet han gav sig til at raabe, sank Skatten ned, og saatiidt der siden er prøvet paa, at faae den op, har altid Troldene ved deres Roglerier forhindret det.

Et lignende Sagn fortælles om en Kiste i et Kjør ved Byen Rotten, Syd for Aalborg; den ene Hank af denne Kiste sidder endnu i Ferslevs Kirkemuur. Ovenstaaende Sagn er af St. St. Blicher behandlet i en Fortælling.

Kiedelhullet.

Da Evensken var i Jylland, særkede en rig Mand, som boede ikke langt fra Hovedgaarden Kollerup, i Galthensherred, Randers Amt, en Kobberkiedel, fyldt med Solypenge, ned i en Na, som flyder tæt der forbi. Saaledes faldt denne Skat ikke i Evenssens Hænder, og Manden, som havde giemt den der, kom aldrig til at hente den igien. Men Folket i Selling, en Tjerdingsvei derfra, havde Kundskab om, hvad der var skeet, og begav sig til Naen, da Evensken var borte. De fandt da ogsaa Stedet og fik ogsaa Tag i Kiedelen, men ret som de havde faaet den op over Vandfladen, brast Hanken fra, og Skatten sank atter ned i Hullet. Derfor hedder dette Sted endnu den Dag idag: "Kiedelhullet."

Skatten i Sandets Bierg.

Bed Evensstrup i Halsborg Stift er der en Høi, kaldet Sandets Bierg, som er det høieste Sted i hele Eggen, og derfra kan man oversøe hele Evensstrup Sogn. I denne Høi ligger en Næssefonge begravet, og med ham en umaadelig Skat, mest bestaaende af Solvtoi, hvilket stundom om Natten bringes op, for at bestinnes af Maanen. Ofte er der forsøgt paa, at faae denne Skat udgravet, men alle, som hidtil have prøvet derpaa, ere komne galt fra det; thi Skatten giemmes i en Kiste, som Nar for Nar synker dybere ned, og ovenpaa denne Kiste ruger der en vidunderlig stor, sort Hund, som vogter paa Skatten.

efr. Lemme, Preussens Volksagen. 233. 239. 240. 241. Grimm, D. Sagen. I. 235.

Skatten i Mulo's Grav.

I Euenstrup Sogn, ved Aalborg, er der en stor Ræmpegrav, kaldet Mulo's Grav. Den er 109 Skridt lang og 10 til 12 Skridt bred. Der ligger Kong Mulo begravet og med ham store Skatte, som ofte ere eftergravebe, men altid forgieves. I den senere Tid har ingen gravet der, eftersom Eierens af Heben, hvor Høien ligger, har forbudt det. Grunden dertil siges at være, at Lykken vilde vige fra Gaarden, hvis Kong Mulos Stov forstyrredes, og vist er det, tilføier man, at Lykke og Velstand synes at følge Gaardens Eiere.

Marbjerg.

Marbjerg, paa Herregaarden Krastrups Jorder, ved Liimfjorden, er det høieste Sted der i Egnen. Om dette Bierg, som er omtrent 300 Fod høit og bestaaer for det meste af Kridt, fortælles, at det er beboet af Kong Gribsius og Dronning Tryne med deres Søn og Datter. Derinde skal der være megen Rigdom, og stundom kan man høre Rister og Skabe luffes op og smækkes i. Folk, som boer der i Nærheden, vogte omhyggeligt paa deres nysøbte Børn, at de ikke skulle blive forbyttede med de vanstabe Trolbunger fra Marbjerg.

Skatten paa Fuur.

Den D, Fuur, i Liimfjorden, hviler paa en stor Steen, og midt inde i denne Steen boer der en Trolb. Naar

Fæhrderne paa Marken lægge Dre til Jorden, kunne de stundom grangiveligt høre, hvorlunde han luffer sine store Pengekister op og i, og en Bonde, som i tre Julenætter, ved Midnat, gif hid, saac den tredie Gang, at Trolden sad paa Bassen og solede alle sine Skatte. Naar man faaer stude over slige Sager, kan man frit tage deraf saameget, som man vil, og dette gjorde denne Bonde ogsaa. Men da han var paa Hiemveien og nærmede sig sin Gaard, tyffedes det ham, at den stod i lys Lue. Da kastede han i sin Angst alt fra sig, hvad han havde taget, og da han kom hjem var Gaarden i god Behold, men Skatten var borte.

Paa den nordre Side af Den kan man tydeligt see Ribet af Stenen mellem hoie, lynchbegroede Daffer, og der findes mangfoldige Navne indhuggede af Folk, som have besøgt dette Steb. Flak med Jorden er der et Hul, gien- nem hvilket man kan gaae op i Stenen, men hvor dybt man kan gaae, er endnu uforsøgt, da de fleste kun vere fem Skridt.

Skatten i Egesø.

I Eising Sogn, ved Ringkjøbing, er der en Sø, kaldet Egesø. I den er der en stor Skat; thi da de keiserlige Tropper, i Kong Christian den Fierdes Regieringstid, vare i Jylland, og Folket frygtede, af dem at blive udplyndret, gien- te de deres Guld og Sølv i denne Sø, som dengang laae stult i en tæt Egeskov, hvoraf den har sit Navn. Dette skal i den senere Tid være blevet bekræftet derved, at "en Duffe af Egetræ" for faa Nar siden svøm-

mede op fra Bunden, og paa den saaes der Spor af, at den havde været fastslaaet til et større Stykke Træ, formodentligt til en Kiste.

Kæts Moerskabslasn. 1839. 448.

Skatten i Klumhøi.

Engang ved Nattetid gif tre Mænd ud til Klumhøi, ved Hjørring, for at friste deres Lykke; thi i samme Høi ruger en Drage paa en stor Skat. De grove da i Jorden og gjorde noie Aftale, at Ingen maatte tale et Ord, om ellers ikke al deres Umage skulde være forgieves. Da de saalunde havde gravet svarligt bybt, støbte deres Spader mod en Kobberkiste, og nu gjorde de Legn til hinanden og toge alle fat med baade Hænder i en stor Kobberring paa Ristelaaget og drog Skatten op. Men da de næsten havde den oppe, glemte en af dem at være taus og raabte: "Een Gang endnu, saa har vi 'en!" Og i samme Stund floi Risten dem ud af Hænderne og hen i Støierup So. Men, efter som de alle holdt troligen fast, beholbt de dog Kobberringen. Denne Ring heftede de i St. Olai Kirkebor og kaldte Byen deraf Hjørring, hvilket Navn siden blev til Hjørring, og Kobberringen sidder i Kirkeboeren den Dag idag.

Wolffs Encom. Regni Dan. 86. Danske Atl. V. 201. Hofm. Fund. V. 201. P. W. Becker, Bidrag til en geogr. antiq. Beskr. over Vendsyssel og Lhy. 38. cfr. Grimm, D. Sagen. 292.

Det rige Sogn.

I Salling Herred skal være et Sogn, hvor alle Bønderne ere velhavende. Der boede engang et Par Folk, som vare meget fattige, men en Aften stod Manden i sin Dor og grublede og tænkte, at dette ikke længe kunde gaae saaledes. Da saae han pludseligt en klar Lue staae op af Marken, og da han havde stibt igiennem den, blev der paa Stebet fundet saamange Penge, at hele Byen endnu den Dag idag har nok.

En saadan Lue kaldes almindeligt "Bätteild" eller "Bättelys" (paa Lpdsf "das Geldbrennen") og hvor den sees, der veed man, at den brænder over en Skat. cfr. Ant. Ann. IV. 1. 128.

Skatten i Lodal.

I Salling Herred, imellem Hiert og Roslev, er en Dal, Lodal kaldet, hvor der tilforn hver Nat saaes Lys at brænde. Men engang skete det, at en Holstener kom tilreisende og lod sig vise hen til Lodal, efterdi det var ham i en Drom aabenbaret, at paa det Steb, hvor Lyset brændte, der skulde han grave og finde en Skat. Da han nu var paa Stebet og havde gravet, fandt han i Jorden en stor Kobberkiebel, fuld af Guld, men ovenpaa alt Guldet laae en stor, sort Pudelhund med en Ring om Halsen. Denne Hund tog han varsomt af Kiebelen, lagde den paa sin Overkiortel og fik saaledes Guldet, hvoraf han deelte adskilligt ud til Bønderne, som havde hjulpet ham, og reiste bort.

Men fra den Tid af brændte der aldrig siden Iys; kun seer man imellemstunder Hunden løbe om i Lodal.

Skatten i Giedsbjerg.

Ved Bolstrup, i Hjørring Amt, ligger en Høi, Giedsbjerg kaldet, hvilket Navn den har efter en mægtig Sorøver, ved Navn Gied, som i fordums Tid boede der. En Morgen tidligt, før det endnu dagedes, kom en Biergtrold til ham, sigende, at i hans Høi var der nedgravet en Kiste fuld af Guld og kostelige Klenobier. Dette lagde Gied vel Mærke til og gif næste Nat med sine Staldbrødre til Stebet og grøv i Jorden. Da stødte han omsider Spaden mod et Kobberstrin, hvorfor Gied meente, at have den i Vold. Og det var ogsaa nær derved, men da de vare ved at brage den op, raabte han fuld af Begiærlighed: "Hold nu fast!" og i samme Stund sank Kisten dybt ned i Jorden, saa at de kun beholdt Haandgrebet tilbage, hvilket de hestede paa Understed Kirkebor.

Antiq. Ann. II. 359. Et lignende Sagn er foran (Pag. 355) fortalt om en Ring i St. Olai Kirkebor i Hjørring: Skatten i Klumhøi.

Skatten i Tanslet.

Der var en Mand paa Als, som paa en underlig Maade kom til en Skat. Thi, da han en Nat havde drømt, at han paa en Gade i Flensborg skulde finde en Skat, satte han Tid dertil og begav sig derhen. Som han nu gif i

Flensborgs Gader og ikke kunde begribe, hvordan han vel der skulde finde en Skat, kom en Flensborger hen til ham og spurgte, hvorfor han gik saaledes deromkring. Da fortalte han sin Drom; men Flensborgeren gav sig til at lee ad ham, sigende: "Saa skulde jeg vel ogsaa reise til Lanstet paa Als, fordi jeg i Nat drømte, at en Skat var nedgravet der." Da taug Manden stille og begav sig strax til Als, og fandt han der i Lanstet den Skat, som han havde meent at finde paa Flensborgs Gader.

cf. Grimm, D. Sagen. I. 290. cf. Sagnet: Kirken i Erritsø. Pag. 246.

Skatten i Rolands Brønd.

Paa det Sted i Ester-Vygum Sogn, i Slesvig, hvor tre Kirkesogne stode sammen, er der et dybt Hul, som kaldes Rolands Brønd. Derom fortælles der, at da Roland havde tabt et stort Slag, kom han kiørende i en Karreet med sex Heste for, og havde da hos sig alle sine Skatte og meget Soltooi. Men som han kom til Hullet, kiorte han med Bogtkarl og Evende brat ned i det, og der ligge hans Skatte endnu. Naar man kaster en Steen ned i Vandet, da høres det grangiveligt, hvor den klinger mod det meget Soltooi.

Antiq. Annual. I. 327. I Almusproget kaldes Stedet: "Rolands Kæld."

Skatten i Flensborgs Slots Ruiner.

Endnu seer man ved Flensborg Ruinerne af et ældgammelt Slot. Der stod engang to Soldater og holdt Vagt

men da den ene af dem var gaaet til Byen, skete det, at en lang, hvid Dvindestikkelse kom til den anden, tiltalede ham og sagde: "Jeg er en usalig Mand, som har vandret her mange hundrede Aar; men aldrig skal jeg finde Ro i "Graven!" Da betroede hun ham, at der under Muren var skjult en stor Skat, hvilken kun tre Mennesker i den ganske Verden kunde optage, og at han var en af dem. Karlen, som nu saae sin Lykke giort, lovede i Alt at efterkomme hendes Befaling, hvorpaa hun beføel ham, at komme der igien næste Midnat. Imidlertid var den anden Karl kommen fra Byen og traf sin Kammerat netop i denne Samtale. Derfor taug han med, hvad han havde hørt og seet, indfandt sig betimeligen næste Aften og holdt sig skjult nærhos i noget Smaakrat. Da nu Karlen kom med sin Spade og Hakke, indfandt ogsaa den hvide Dvinde sig paa Stedet; men saasom hun vel mærkede, at de beluredes, opfattede hun Arbeidet til næste Aften. Den anden Karl, som saaledes forgieves havde ligget paa Luur, begav sig da hjem og blev pludselig syg, og saasom han troede, at det nu vilde blive hans Død, kaldte han sin Kammerat til sig, aabenbarede ham, at han vidste Alt, og paaminde ham derhos om, ikke at give sig af med saadant Spogeri, men heller at søge Raad hos Præsten, som var en klog Mand. Denne Formaning tog Karlen sig til Hierte og aabenbarede Sagen for Præsten, som dog beføel ham, at gjøre ganske som Dvinden vilde det, kun at hun selv først skulde lægge Haand paa Bærket. Nu kom endelig den fassatte Tid, og Karlen indfandt sig paa Stedet. Da Spøgelsen havde viist ham Stedet, og Arbeidet skulde gaae for sig, sagde hun ham, at naar Skatten var optaget,

da skulde den ene Halvdeel tilhøre ham selv, men den anden skulde han dele lige imellem Strik og de Fattige. Da før Fanden i Karlen og opvakte hans Begierlighed; saa at han raabte: "Hvad! Skal jeg ikke have det hele?" Men neppe vare disse Ord ude af hans Mund, før Skiftelsen med en saare ynkelig Klage lyd foer i en blaa Lue hen over Stettengraven. Karlen blev syg og bode trede Dag derefter. Da rygtebes det vidt om Raubet, og var der da en fattig Stettent, som meente, her at kunne gjøre sin Lykke. Han gik derfor en Midnat til Stedet, traf ogsaa den høide, omvankende Dame og sagde hende sit Erinde, hvorefter hun tilbød sin Tjeneste. Men hun svarede ham, at hun ikke var en af de Tjende, som kunde frelse hende, og at Muren vilde endnu længe staa urokkelig, saa at ikke Menneskehaand skulde formaae at nedbryde den; dog tilfagde hun ham, at han, til Tak for den gode Villie, engang efter lang Tid skulde blive belønnet. Og er det sagt, at som samme Stettent engang siden gik der forbi og medlidende ihulom den usalige Dvindes Klage, faldt han næsegruus over en stor Mængde Penge, som snart bragte ham igien paa Benene. Men Muren staaer urokkelig, og saatiidt man har prøvet paa at bryde den ned, bliver altid det Nedbrudte oprist igien om Natten.

De omtalte Ruiner ere rimeligviis det saakaldte Flensborger Vind, som omtales i D. Aet. VII. 366.

VI. Sagu om Røvere.

Thyre Boløxe i Borrevæile Skov.

et ved en Arm af Issefiord gaaer Veien igiennem Borrevæile Skov, hvor man endnu seer det saakaldte Thyres Hul. Denne Thyre, med Tilnavnet Boløxe, var en gammel Røverling, der ved sin ældste Søn var Moder til elleve andre. De tolv Røvere havde deres Ophold under Jorden, og nogle Snore, som vare spændte over Veien, og hvortil de vare hæfede, underrettedes de, saa snart Rejsende igiennem Skoven. Sædvanligt sad Thyre Boløxe ved Munden af Hulen og smogede af en kort Kridtpibe; unden gik hun omkring i Skoven, og naar hun mødte en, pleiede hun at tiltale dem saaledes: "Man siger sig nok, at der er Røvere her i denne Skov, men det er ingen Galskab, at jeg gale mig Vogn!" Engang kom hun saaledes til en Mand, som gik og slog Støb op af Jorden, og spurgte ham: "Kan du slaa Jib til min Pibe?" Endskjøndt han vel ikke havde hende, tabte han dog ikke Modet, men lovede at slaa, og nu satte hun sig roligt ned paa Støddet. Men, da hun sad der ganske tryk, tog Karlen Jernvæggen og slog den med eet Slag igiennem hendes Klæder ned i Jorden, saa at hun sad fast. Hurtig tog hun da en Pibe frem, og gav Sonnerne Tegnet, men Karlen bandt hendes Hænder, og skyndte sig til Lindholm, og kom tilbage med endeel

Bønder, som vare væbnede med Høtve. De sloge Krebs om Indgangen, og Karlen tog nu Piben og brød at pibe, hvorpaa alle tolv Søner, en efter anden, sig ud og bleve fangne og førte til Røestilve. Gulen nemsøgte derefter, og der fandtes fem og tyve Søs Koster. Thyre og de elleve Søner bleve domte fra den tolvte, som kun var femten Aar gammel, benaamten da han haardnattet paastod, at han vilde være Andre, stilledes de alle tilsammen i Borreveile Stov udenfor Thyres Hul.

Almuen fortæller, at det ofte hænder sig, naar gen ved Nattetid kiser forbi Hullet, at Hestene pludselig komme i stærk Sveed og mægte neppe at trække sig forbi. En Bondemand, som ved saadant Tilfælde stred af Bognen og ligebe igennem den venstre Grime, se han havde Thyre Boløre og de tolv Søner bag paa sig. Der var da intet andet at gjøre for ham, end at det ene Baghiul af og lægge det op i Bognen; thi blive alle saadanne Gienfærd nødte til, løbende at gå under Bognen, for at holde Aen i Beiret.

Denne Røverbande i Borreveile Stov blev grebet i Aar

Pillegrim-Stenen paa Moen.

I Phanejord Cogn paa Moen boede engang en mægtig Ridder, Hr. Truels, som med sin Hustru, Fru M. havde sex Børn; men Røverne bortførte hans tre Sønner saa at han kun havde trende Døtre tilbage.

En Søndagmorgen vækkede Fru Mettelil sine Døtre
sagde:

"Staaer op, mine Døtre, I sove vel haardt!
Nu haver I sovet jer Froprædiken bort!"

ortil Jomfruerne svarede:

"Og have vi forsovet vor Ottesang,
Da ville vi gjøre vor Hoimesse lang."

Nu flettede Moderen deres Haar og iførte dem Søn-
igsklæderne, og de ginge til Horbelof Kirke paa Falster;
i den Tid var Bandet mellem Moen og Falster ikke bre-
te, end at man kunde hoppe derover.

"Men der de komme til Tostruppe Lund,
Der mødte dem de tre Røvers Hund."

g da kom Røverne og sagde til Jomfruerne:

"Enten ville I være tre Røvers Dø,
Eller vil I miste jert unge Liv?"

len de gavede Røverne til Svar:

"Ikke vil vi være tre Røvers Dø!
Langt heller vil vi miste vort unge Liv!"

Da dræbte de to Røvere dem, skiondt den tredje raa-
de derfra; og de lagde Jomfruernes Liig i Sække, og
ægte deres Klædningsstykker og Kostbarheder ovenpaa. Silde
paa Aftenen kom hver med sin Pose til Hr. Truels's Gaard,
te Plads ved Bordet og lode Sækkene staae henne i Kro-
n. Nu begyndte de at drikke og drak Hr. Truels saa-
es til, at han maatte gaae til Sengs. Derefter begie-
de de Fru Mettelil, som blev ene tilbage, men hun vidste

vel at redde sig og bad dem om, at maatte see, hvad de havde i deres Sække. Men da hun saae sine Dottres Klæder, gif hun ud og vakte Hr. Truels og alle hans Mand. Røverne bleve da tagne tilfange og bekjendte for Hr. Truels, at de vare af ædel Herkomst, men at de engang, da de skulde gaae til Skolen, vare bortstiaalne af Skovrøvere. Da kiendte Hr. Truels i dem sine egne Sønnen og gav dem det Raad, at de skulde reise til det hellige Land, for at sone deres Brode. Men de to ældste, hvilke havde den største Skyld, vilde lade deres Liv for Liv. Den Jægte derimod gjorde en Pillegrimsfart.

Est for Horbelef Kirke sees endnu den Høi, hvor de To bleve steilede. Den Tredie kom efter flere Aar tilbage, levede lang Tid der i Egnen og gjorde Bod for sine Synder. Da han var død, blev hans Legeme begravet paa Marken der, hvor endnu "Pillegrim=Stenen" ligger.

Dette Sagn fortælles paa Røen med indflettede Vers af den gamle Bise, som findes i Danske Biser fra Middelalderen. III. 392. Fremdeles fortælles det i Res. Atl. III. 68. Danske Atlas. III. 368. Marm. Dan. 275. Sandvigs Beskrivelse. 34. Kaalund Christianssens Beskrivelse. Rødes Samlinger. II. 104. P. Bendtsen, Om Røen i Middelald. 25. Noget afvigende herfra fortælles det i Efterretninger om gamle Borge. II. 3. Paa Røen vires endnu Spor af det Slot, hvor Hr. Truels skal have boet. Paa Horbelef Kirkemur er der to mandlige og et quindeligt Hoved, udhuggede i Steen, hvilke siges at være til Erindring om denne Tildragelse. 3 Skaane fortælles samme Sagn baade om en Hr. Truels, som boede paa Bindings-
torp, i Høiby Sogn, s. Suhms Samlinger I. 1. 130 og om en anden, paa Trølstup, Skurup Sogn, Ibid. 141.

Røverne i Visfenberg.

Der var engang i Visfenberg Sogn, i Fyen, paa , som endnu kaldes Røverhusene, en stor Røver- i Omegnen fortælles der vidt og bredt, at Røverne i mange Gange under Landeveiene, og at der i Kosterne offer, som ringede, naar Rogen kørte derover. En a en Søndag hændte det sig, at et Hærskab, som Bet, blev anfaldet af Røverne og ynkkelig myr- tagen et lille Barn, der havde et saa uskyldigt og bseende, at de ei voyede at tilfoie det nogen For- blandt Røverne var der dog een, som hed Jørgen, an saae Kammeraterne saaledes at tee sig, harme- og sagde: "Lad mig faae Negl i det!" og med det reb han et Stykke Brænde og slog Barnet dermed et, saa at Hiernen sprøitkede omkring i Hulen. Si- Tid kaldte de andre Røvere ham altid J ø r g e n

i Nærheden af denne forfærdelige Røverbande boede rig Mand, som havde en eneste Datter. Hende i ung og fremmed Herre faaet kær, saa at han be- jende hos Faderen. Da hændte det sig, just som ryllup var forhaanden, at Jomfruen var gaaet ud a og var, uden at vide det, kommen hen til Hulen, verne havde Tilhold. Efterdi hun intet formodede et, gif hun freidig derind og undrede sig meget, thi e der for sine Dine en stor Stue med Bord og Stole is Huusgeraad. Derfra gif hun bybere og kom ind den Stue og saae der Guld og Sølv og mange

Kostbarheder. Da ligede hun ind i det tredie Kammer, men blev forfærdet over al Maade; thi rundt omkring paa Gulvet laae afbuggede Arme og Been, og mærkede hun da strax, i hvilken Fare hun var geraadet. Derfor tænkte hun kun paa, som snarligst at forlade denne frygtelige Hule, men pludseligt horte hun Varm og Menneskers Stemmer fra Indgangen. Nu havde hun intet at vælge imellem, men maatte skyndeligt stuele sig i det inderste Kammer under en Seng. Kort Tid derefter kom en Røver derind. Ved Haanden drog han med sig en ung Jomfru, hende han paa en ynkelig Maade myrdede med sin Kniv. Da blev Pigen, som laae under Sengen, til sin største Forfærdelse vaer, at Røveren var ingen Anden end hendes Fæstemand. Hun saae ham just, som han var ifærd med at tage en Ring af den dræbte Jomfrues Finger, men da han ikke hurtigt kunde faae den, greb han en Dre og buggede Fingeren af med saadant Slag, at den foer ind under Sengen. Pigen tog den til sig og forvarede den vel. Da hun nu i stor Angst, havde ligget under Sengen indtil den mørke Aften, gik alle Røvere ud paa Rov, og nu lykkedes det hende at slippe ud af Røverkullen, hvorfra hun skyndte sig hjem til sin Faders, men fortalte dog intet, af hvad der havde tildraget sig. Hendes Bryllupsdag kom, og Brudgommen indfandt sig, pønteligt klædt, og Naboerne vare alle indbudne. Og som alle vare forsamlede, og Glæden var størst, fremtog Jomfruen den afbuggede Finger med Ringen paa, gav den til Brudgommen og spurgte tillige, om han kiendte den. Men der han saae den, blegnede han og tilstod, at han var Anføreren for Røvere, hvorpaa han flur blev greben af

Giefterne og derefter, tilligemed de af Banden, som man fik fat paa, henrettet. Den gamle Faber bode kort Tid derefter af Forfærdelse og inderlig Bedrøvelse, men Jomfruen gik i Kloster og tilbragte der sine øvrige Dage.

Endnu vises, omtrent nogle Hundrede Skridt Norden for Kirken, i den saakaldte Wißsenberg=Byde, et stort Ufore, i hvilket der for kort Tid siden er fundet mange sonderbrudte Baaben og alstens Myrderedskaber, og siges samme Ufore at have været deres Hule.

Om andre saadanne "Røverstuer" med Klofter og Snore over Beien, s. Antiq. Ann. III. 2. 329.

Røverne i Nordskov.

Paa Fyenshoved skal der engang have været en stor, hyl Skov, Nordskov, hvor tolv Røvere havde Tilhold. En Juleaften gik de til den Gaard, Grønlund, for der først at tage Juul og siden at gieste Herremanden paa Eskbjerg. Bonden paa Grønlund, som vel mærkede, hvad Slags Folk han havde for sig, lod sin Kone brede Dug paa Disken og fremsætte for dem, hvad Huset formaaede. Men medens de spiste og gjorde sig lystige, skyndte Konen sig til Eskbjerg og fortalte Herremanden, hvad der var skeet, hvorpaa han i en Skynding gav alle sine Folk Baaben i Hænde, omringede Grønlund og tog Røverne tilfange. De bleve alle tolv tilhøbe stillede paa Martostte Mark, og der findes endnu en Høi, som af denne Tildragelse kaldes Steilehei.

Dette Sagn ligger til Grund for den gamle Bise: "De Røvere ligge for Nordenstov" (D. Biser fra Middealtd. II. 227) eller omvendt. Det fortælles ogsaa i Danske Atl. III. 586 og i Præsteb. 1755. Det samme Sagn er isøvrigt ogsaa udbredt til andre Egne, baade i Jylland og i Skaane. cfr. D. Atl. II. 338 og Monum. Scan. 323. Det næste Sagn, Røverne ved Einsiedelsborg, som grunder sig paa mundtlig Reddeelse, er kun en Variant af dette, hvilket sees dels af Navnet: Hr. Droft, Peder Hofseol, som og af andre Overeensstemmelse med Bisen.

Røverne ved Einsiedelsborg.

I Gammelherre Stov ved Einsiedelsborg, i Fyen, var der en Røverbande, som en Nat ved Juletid kom til den skakalbte Stovgaard og drak al Bondens Julesøl. Men imidlertid listede Konen sig bort, løb til Risrup, hvor dengang Hr. Droft Peder Hofseol boede, og fortalte, at Røverne vare paa Stovgaard. Da løb Hr. Peder sine Folk kalde sammen og red med dem ned til Gaarden, hvor de tog Røverne tilfange og dræbte dem alle, endskiøndt en af Røverne lovede Drosten otte Tønder Guld og otte Tønder Søl, hvis han vilde skaane hans Liv. Den fornemste af denne Røverbande siges at have været en Kongesøn, den ringeste, en Præstesøn, og synges der endnu der i Eggen en Bise om dem.

See Anm. til det forang. Sagn: Røverne i Nordenstov.

Røverne i Ulkendrup.

Til Dallund, i Fyen, ligge nogle Jorder, som kaldes Ulkendrup Marker. Der var tilforn en Gaard, som blev afbrændt ved følgende Begivenhed.

En Juleqvæl, som Konen i Huset havde travlt med at berede Hoitids Næver, kom to Karle ind i Gaarden og forlangte af hende noget Mad. Hun var giestmild og gav dem, hvad de begjærede; men i samme Stund indtraadte andre to Karle, og to igien, og atter to, saa at hun snart mærkede, hvorlunde det havde sig. Hun gjorde sig derfor et Grind ud i Stalden, tog den bedste Hest, og red ihast til Næsbyhoved Slot, hvor hun gav Lehnsmændene Underretning. Da sendtes en stor Hob bevæbnede Mænd til Ulkenbrup, og de sloge Ring om Gaarden, saa at Røverne ikke kunde undslippe. Men nu opstod der en svar Kamp mellem Røverne og de Udsendte, og det var ei nogen Mand muligt at komme til Gaarden eller at gribe nogen af disse Ugierningsmænd, forinden Gaardens Længer vare stufne i Brand. Da faldt tre af Røverne i Krigsfolkets Hænder, men de øvrige teede sig saa snildt, at de undkom, og fortælles der, at medens Kampen stod paa, stillede de to nærmeste Røvere sig frem med store Skindbyner i Hænderne og opfangede i dem alle de Kugler, som bleve udstubte. De tre fangne Røvere angav siden de Øvriges Tilflugtssted, og disse fangedes kort Tid efter, fire og tyve i Tallet, ved det saakaldte "Myrdehuus", hvor de havde deres Hule.

Myrdehuset.

Dette, overfor omtalte, Sted, har sit Navn af følgende, gruelige Begivenhed. I Dallund tiende en Skytte, ved Navn Klaus. Han var ond, letfærdig, og besvangrede

Huusholdersten og Koffepigen i den Gaard, hvor han tiende. Siden efter tog han Afstale med den Sidste, at hun skulde komme til en vis Tid til dette Huus, og da hun kom derhen, greb han hende, bandt hende til en Stolpe og ihjelstød hende. Efter denne Misgierning kastede han hendes Legeme i en høsliggende Mose, som deraf kaldes "Lernens Hul", hvor hun dog snart derefter blev fundet, da man fulgte en ulden Traad af et opløbet Nøgle Garn, hvilket var faldet ud af hendes Lomme. Klaus Skytte flygtede, men efter to Mars Forløb kom han tilbage til sine Forældre og laae der i nogen Tid skjult. Der kom han dog snart i Trætte med sin Moder og ventede kun paa gunstig Leilighed for ogsaa at tage hende af Dage. Engang stod hun ved den hebe Dør, da greb han hende, for at kaste hende ind i Dønen. Men paa hendes Klageskrig løb Faderen til, og som han just havde en Dre i Haanden, slog han dermed Sønnen, saa at denne faldt død til Jorden. Faderen skjulte Sønnens Liig i et Kornhuus, men, nogen Tid efter, da nogle fattige Børn om Natten havde lagt sig derind, robedes det og kom for Retten. Manden tilstod Alt og fritændtes, men Sønnens Liig blev lagt i Galgehøien paa Billestøfte Mark.

Teglgaarden i Ubberrud Sogn.

En Søndag under Gudstienesten, da alle Folkene fra Teglgaarden i Ubberrud, ved Odense, vare i Kirke, og kun Konen og en liden Dreng vare ene hjemme, kom en Karl med Kniv i Haanden ind ad Døren og befoel Konen

at aabne en stor Egekiste, som stod i Stuen, og i hvilken befandtes meget Gøds og Rigdom. Konen gav ham Røglen og lod ham selv efterføge og tage, hvad han vilde. Men medens han bukkede sig dybt ned i Kisten, for at sammenstrabe de løse Penge, som laae paa Bunden, tog hun Mod til sig, stødte ham af al Magt ned og slog Kistelaaget til over ham. Da lod hun Sonnen, som stod hos, løbe til Kirken, for at kalde Manden og Folkene til, og vogtede imidlertid selv paa Røveren. Men som Drengen løb alt, hvad han kunde, mødte han nogle Mænd paa Veien, til hvilke han betroede sit Krind, og da disse netop vare Røvernes Stalbrodre, sloge de ham ihjel og ilede til Gaarden. Til god Lykke mærkede Konen dette itide, tog derfor Røglen af Kisten, og skyndte sig op paa Loftet, hvor hun lagde sig i Skiul, medens Røverne larmede og bandede nede i Stuen, fordi de ei mægtede at aabne den stærke Egekiste. Imidlertid gik Bonden og Folkene fra Kirken, og da de paa Veien fandt den ihjelslagne Dreng, løb de skyndeligst til Gaarden, hvor de toge Røverne tilfange, som derefter alle tilhobe bleve henrettede.

Et lignende Sagn fortæller St. St. Blicher (*Harpen*, af N. P. Linde. 1824. No. 1) om en Gaard, i Faldborg Sogn, mellem Aarhus og Viborg. cfr. Sagnet: Svensken i Kiraby. Pag. 78.

De tre Røvere.

Der var engang tre Røvere, som en Aften toge sig for, at overfalde en Kone, der boede i et eenligt Huus ved

Mierteminde. De havde derfor aftalt, at de, en efter anden, skulde komme til Huset, paa det at de ikke, ved at komme tilsammen, skulde blive forraabte. Som nu den første henad Natten kom til Huset og figede ind igiennem Ruden, sad just Konen derinde ved sit Arbeide og begyndte at mærke Sønnen. I samme Stund Røveren figede ind til hende, kom hun til at gabe og sagde, menende, at det vel nu var Sengetid: "Det var den Første!" Strax derpaa kom den anden Røver til, og som han figede ind igiennem Ruden, gabebe Konen anden Gang, sigende: "See! det var den Anden!" Men, der den tredie Røver kom og figede ind, og Konen gabebe tredie Gang, sigende: "Det var den Tredie! Nu vil jeg gaae!" meente Røverne, at de vare forraabte, og toge skyndeligst Flugten.

Røverne i Thirsted Kirke.

I Thirsted Kirke paa Laaland, var der engang Tilhold for en Røverbande, som opholdt sig ovenover Hvalvingerne, hvorfra de kunde overse den hele Omegn og give Ngt paa gunstig Leilighed. Naar de vilde paa Rov, pleiede de at hidse hinanden ned ved et Reb og gif derpaa om paa Fangst, uden at deres Smuthul kunde opdages. Men da de engang havde røvet en Pige der fra Egnen og med hende havde levet utugtelingen i flere Aar, saae hun omsider Leilighed til at nebhidsse sig af Taarnet, medens Røverne vare paa Tog, og saaledes bleve de angivne. For Retten tilskode de da, at alle de Børn, som hin Pige havde født til Verden, havde de sønderslaget imod Kirkemuren.

Rhodes Samlinger L. 734, hvor det tilføies: "det skal have været den Tid, Hr. Clemens her var Præst, omtrent 1620, ham de ofte havde efterluret at ville slaa ihjel."

Jordkilde Røverkule.

I en Skov til Serriglevgaard, ved Horsens, sees endnu Spor af en Hule, hvor man for henved fire hundrede Aar siden opdagede en Røverhule. Over Veien, som gaaer forbi Horsens til Marhuus, havde Røverne spændt Streng, hvorved Klokker, som hang i deres Hule, vare fæstede, og kunde de deraf faae at vide, naar Nogen kom over Veien. Af disse Røvere blev en Herremand fra Serriglevgaard engang tagen og holdt til Fange i samfulde syv Aar, og det var ganske forgiøves, at Dyrigheden engang imellem gjorde Jagt paa dem, saa velforvaret var deres Opholdssted. Men engang fangede de en Bondepige, der var saa smuk, at hun rørte deres Hjertes til Medlidenshed; dog slap hun ikke fri, før hun havde høitideligen svoret, at hun aldrig vilde sige Nogen, hvor de holdte sig skjulte. Vel holdt hun sin Æd, i det hun Intet sagde om, hvor hun havde været, men en Dag tog hun Meel i et Fad og strøede det paa Veien fra Byen og hen til Røverkullen, saa at man ved at forfølge dette Spor, i den Formening, at Røverne havde stjaalet Meel og spildt deraf paa Veien, kom til Stedet, og da bleve alle Røverne fangede.

Da Serriglevgaard for henved hundrede Aar siden blev igien opbygget, fandtes under Jorden, paa det Sted, hvor Røverhullet skal have været, adskillige gamle Egebaalker, som nu ere benyttede over

Kielderen i Borgbygningen. Desuden fandt man der en storf, jernbeslagen Dør af Eeg, som skal være den samme, som hænger for Indgangen til Bøhr-Kirke.

Soroverne paa Hiarnø.

Paa Hiarnø Østside ligger paa den flade Mark en stor Steen, som kaldes Kong Hiarne. Under den skal samme Konge ligge begravet. En anden bekendt Steensætning sammesteds skal være over endteel Sorovere, som ere faldne i Slag mod Kongerne paa Vestborg og Brattingborg paa Samsø, paa Spenshoved og paa Hielm. Sidstnævnte Konge paa Hielm hed Maserine *), en anden hed Gelante **), og om ham fortælles, at han var en Skral for Alle og ofte gif iserveien, for at udspæide Veiligheden. En Dag siges han saaledes at være kommen til en Præst, som modtog og bevertede ham godt. I Samtalen spurgte Koveren Præsten, hvad han vel vilde giøre, hvis Gelante besøgte ham. Da mærkede Præsten Uraad, men fattede sig og svarede, at han vilde beverte ham vel, men iøvrigt give sig Gud i Bøhd. Dette syntes Gelante godt om og gav ham et Brev, hvilket han kun skulde vise Anførereren for den Trov, som vilde komme Dagen efter, og derpaa tog han Afsted. Næste Dag kom Koverne, som vare ubiendte for at pløndre Præsten, men da Hermanden af Brevet, giørde de ingen Fortræd. Dog forlod de ikke Gaarden, uden at

*) Mærk Sags.

***) Over Julest af Sags.

tage nogle Gæds med sig, og deri, meente Præsten, at han vel kunde finde sig. Da Gelante efter nogle Dages Forløb kom tilbage og atter besøgte Præsten, spurgte han, hvorledes Folkene havde opført sig. Præsten, som meente, at det ikke var værd at tale om et Par Gæds, roeste deres Dødsfærd, men et lille Barn robede, at de havde taget Gædsene, og da Gelante erfarede dette, lod han Anføreren opflynge paa Stedet. Iøvrigt siges der, at disse Sørovere have ført mange Krige med hinanden, og derfra skal Steensætningerne — Kæmpestenene kaldet —, have deres Oprindelse; men om Kong Hiarno var en af dem, det veed man ikke.

Søroverne ved Barritskov.

I Nærheden af Barritskov, en gammel Herregaard i Biergeherred, Aarhus Stift, sees ikke langt fra Stranden Levninger af et gammelt Laarn paa en høi, rund Banke. Fra samme Banke gaaer der en Lavning ud til Stranden, og her har i gamle Dage været Vand. Gamle Folk vide at fortælle, at der paa denne Banke for mange Aar siden boede nogle Sørovere, som havde deres Skibe liggende i Lavningen, og at der ligeoverfor, paa den anden Side af Vandet, ved Bogense, ogsaa boede nogle Sørovere, som levede i Fællesskab med hine. Naar Skibe da nærmede sig, gavede de hinanden det tilkiende ved at opheise Flag og stak derpaa i Forening i Søen, toge Skibene og deelte Byttet. Af disse Røvere skal ogsaa Barritskov Gaard og Gods være blevet udplyndret, indtil man tilsidst fik dem udrybbede.

Iblandt Malerierne paa Varristov skal der findes et Portræt af en Kees, hvorpaa skal være skrevet, at han gjorde sig berømt ved at udrydde Soroverne af Skoven, da de af og til anfaldt Gaarden og plundrede paa Godset.

Røverne i Buhøbjerg.

Etige overfor Herregaarden Ulstrup, ved Viborg, er der en lang Bakke, Buhøbjerg kaldet, i hvilken en heel Røverbande engang havde Tilhold og stulte Nedgangen med Kyg og Etene.

I den nærliggende Gaard, Hørslevgaard, blev paa samme Tid tolv Galte, som vare sebede til Julen, bortstjalne, Matten før de skulde slagtes, og Ingen kunde opdage, hvor de vare blevne af, forend Tienstedrengen, som tilfældigvis kom til Buhøbjerg, horte dem grønte nede i Røverbulen. Men just som Drengen stod og lurede, kom en af Røverne op af Hulen, greb Drengen, men stienkede ham dog Livet paa det Vilkaar, at han ikke maatte sige til noget Menneske, hvad han havde erfaret. Derpaa maatte han gjøre Eed og slap da hjem. Da han kom til Gaarden, stod hans Husbond der, men han havde svoret paa, ikke at sige til noget Menneske, hvad han havde opdaget. Men nærhos Husbonden stod Lænkeshunden; til den gif han da hen og sang:

"Hørslevgaards tolv, røde Galte

"Ligge i Buhøbjerg isalte!"

Da forstod Manden, hvad han sang til Hunden, samlede Gaardens Folk og gif til Buhøbjerg, hvor de fangede Røveren og førte Galtene hjem til Julegildet.

Røverne paa Fuur.

I en sammensunken Høi mellem Fuurs Lyngbanter kan man endnu tydeligt stielne to Indgange, hvorom Sagnet beretter, at der boede i fordums Tid en Røverbande, som, blandt Andet, en Nat silde plyndrede Lundegaard. Under Forstyrrelsen slap Konen i Huset bort og ind til en Nabo, hvis tolv Sønnen hun fik med sig til Gaarden. Røverne vare endnu derinde, men udenfor fandt de en Bøsse, som en af Banden havde lænet op til Døren; den toge de og stød dermed alle Ulykkesfuglene bode paa Een nær, som de trang til at fore sig til Hulen. En gammel Røverqvind med iisgraat Haar, som sad derinde, var den eneste Levende; hende stød de ogsaa ned og bortførte alle de ranebde Skatte.

Saaledes fortalt i Mag. F. Hammerich, Skandinaviske Rejseminder. 54.

Stærk - Olger.

I Ugilt Krat paa Rinderumgaard's Gods, mellem Hjøring og Fladstrand, var der i forrige Tid, da Egnen deromkring havde stor Skov, en Røver, der kaldte sig Stærk-Olger eller Stærk-Ole. Han rovede og ihjelslog, hvorsomhelst han saae Leilighed, men især var han bekjendt for at efterstræbe svangre Koner. Derfor rustede Mændene sig engang, sloge Kredts om den hele Skov og fangede ham. Da tilfød han som saa: "Vel var det, at I denne gang "fik mig; thi herefter skulde Daand ei binde mig, eller Haand

"mig holde; thi jeg har allerede spist sex Pieter af usotte
"Bern! Harde jeg kun faaet det syvende!" —

Jens Langkniv.

Paa Heden i Omegnen af Ringkøping var der før en Tid siden en farlig Røver, som kaldtes Jens Langkniv hvilket Navn var tillagt ham, fordi man sagde om ham, at han især betiente sig af en Langkniv, hvori der var bundt en Ener, saa at han kunde kaste den langt ud fra sig og trække den tilbage til et nyt Anfald. Uagtet han var meget frygtet og hans Ugierninger vare mangfoldige, kunde dog Tyrigheden ikke fange ham, thi han havde intet fast Opholdsted, men stulte sig i Røvehulerne paa Heden.

En Dag, fortælles der, kom en Bispekræmmer med sin Kramliste paa Ryggen og en stor Knortekjæp i Haanden vandrende over Heden, og ret som han var kommen op paa en Høi, saae han en Mand komme sig imøde og kjendte at det var Jens Langkniv. I den Skræk, som betog ham ved dette Syn, kastede han sig ned paa Veien, anstillende sig syg og døende, klagende ret jammerligen, da han saa Røveren nærme sig. "Gue Ven!" sagde han med en ynkelig Stemme, "ihvem I saa er — kom nu hielp mæ! a æ ble
"wen saa syg, a trouwer ett a lower! — Vil I ett ta mi
"Kou Kram aa mi Kou Skiellinger a hoor i Risten, a
"bæhr dem te den næste Høi, aa sie, om I ka fo en Christ
"Minnest te aa fier ud ætte mæ — hvis sommenski a æ
"ett do forinnen!"

Da Røveren saaledes saae, at han kunde faae sin Lie med ham, uden at slaa ham ihjel, tog han Kramkisten hans Ryg og Pengene af hans Lomme og vilde til at aae sin Bei dermed. Men Kræmmeren passede sit Snit, fik sig hurtigt paa Benene, medens Jens Langkniv vendte om Ryggen, og slog ham med Knortekieppen saa vældigt, at det ene Been, at det knal, og Røveren styrtebe til Jorden. "No, bitte Jens!" sagde Kræmmeren, "hubbæn et no mæ dæ? No begynder a aa kømm mæ!" og løb ræpaa affted for at hente Folk, som kunde hjælpe ham at tage Jens Langkniv. Men nær var Jens Langkniv dog afsluppet, thi da Kræmmeren kom tilbage med Folk, havde han slæbt sig ganske nær hen til et Røvehul, og da han nu saae, at han ikke kunde undvige, satte han sig overende og kastede sin Kniv imod dem, saa at det blev dem heedt af, inden de omsider fik ham bundet paa en Bogn og kiort i Horsens, hvor han tilstod sine mange Misgjerninger og led sin velfortiente Straf paa Retterstedet.

St. St. Blicher, Vestlig Profil af den cimbriske Kyst. Kjøbenhavn 1839. 59.

Ole Hestegilder.

I Jylland var der for endeel Aar siden en Røver, som endnu mindes under Navn af Ole Hestegilder. En Dag kom han, i Nærheden af Hobro, ind i en Kro, hvor han traf en Pranger og en vandrende Sabelmagersvend, med hvilke han faldt i Passiar, eftersom han var dem ukiendt.

Prangeren, som kom fra et Marked med en spækket Pung var stortalente af den Handel, han havde gjort, og lod sig udspørge af Røveren. Og da nu denne havde faaet at vide, hvilken Bei han vilde tage, listede han sig bort. Strax efter ham gik ogsaa Sabelmagersvenden ad samme Bei som Røveren, dog uden at denne mærkede det. Paa Beien stjal Ole Hestegilder sig under en Bro, for der at vente paa Prangeren, men som han der havde lagt sig paa Luur, fik Sabelmagersvenden ned til ham under Broen, stængte for Randsel og tog Sæde hos Røveren. "Hvad vil du her?" spurgte Ole but. "Det samme som du!" gav Sabelmageren til Svar, "rive et Par Blade af Kræmmerens Kathedismus!" "Det kunde jeg vel giøre uden din Hjælp!" sagde Ole. "Knap nok!" svarede Svenden, "thi Karlen seer ikke saa frodsen ud, og to om een er altid det sikreste!" "Saamænd," svarede Ole, — "vil du hjælpe til, saa skal vi dele!" "Saa godt jeg kan" svarede den Anden, "sig mig kun, hvad jeg har at giøre!" — "Intet andet," gien svarede Røveren, "end "at slaa ham for Panden med din Hammer, naar du seer, "at jeg griber hans Hest i Toilen." "Det skal skee!" svarede Sabelmageren, og tog sin Hammer ud af Randselen. Iust som dette var giort, horte de Prangeren komme travende. Da han naaede Broen, sprang de begge frem, og Ole greb hans Hest i Toilen. "Slaa nu!" raabte Røveren. — "Ja hvor skal jeg slaa?" spurgte Sabelmageren. "I Panden! i Panden!" skreg Ole utaalmodigt. "Godt!" svarede Svenden og slog Hammeren i Panden — paa Røveren, saa at han tumlede bedøvet til Jorden, og medens han der laar,

ge de begge Flugten til Hobro og undkom lykkeligen, for-
 id Ole kom tillive igien.

Fortalt af St. St. Blicher, i Harpen, af A. P. Liunge.
 N. No. 1.

Røverne ved Julenadveren.

I en Gaard i Mellemvandet ikke langt fra Viborg
 var en Kone paa en hellig Juleaften just ifærd med at til-
 lade Nadveren, da der bankedes paa Døren og en klagende
 Stemme høstes at bede om Ly mod det haarde Veir. Da
 Konen aabnede Døren, stod for hende en gammel, pialtet
 Stodder, ganske forkommet af Skulde, hvem hun da bød at
 røde ind, veberqvægede og omsider anviste Natteleie i den
 ene Vagerovn. Da hun derefter havde slaaet Skaaben for
 Døren, forlod hun Frammerset, for at dække Aftensbordet;
 men Stodderen, som var en formummet Røver, benyttede
 denne Tid til at aabne Døren for sine tolv Sønner, som
 nu trængte ind i Stuen og bød sig selv til Giest ved Jule-
 nadveren. Derved var nu intet andet at gjøre, end at Konen
 maatte bære Groden frem og med sin Mand og sine Born
 see til, medens Røverne sadde tilbords og lod Maden smage
 sig. Men imedens dette saaledes gif for sig inde i Huset,
 var Tjenestekarlen, som havde været i et Grinde, kommen
 tilbage, og da han mærkede, hvorledes Sagerne stode, listede
 han en Hest ud af Stalden og red op til Herregaarden Anns-
 berg og kom derfra tilbage med Herremanden og hans væb-
 nede Folk, ser i Tallet, medens endnu Røverne sadde ved
 Bordet. Men saasom Herremanden kun var selv ottende

mod tretten, og Stuebøren var saa liben, at kun Een af Gangen kunde trænge derind, hvælede de dog noget, for at overvie Sagen. Da var der iblandt Lienerne fra Annøberg en Bovehals, som var stærk som en Biern; han tilbød, at han vilde gaae derind alene, sigende, at de andre skulde forkomme, naar han kaldte dem. Derved blev det. Da han havde spændt sin Kaarbe af og byttet Kiortel med Tjenestekarlen, gif han freidig ind i Stuen, hvor Røverne sadde paa Rab bag Bordet op til Bæggen. Da disse bleve ham vaer, reiste de sig, men i samme Stund greb han fat i det svære Egebord, vælte det op over dem og klemte dem fast mellem det og Bæggen, saa at de ikke kunde røre sig. Nu kaldte han de Andre til Hielp, som traf Røverne frem, en efter anden, bandt dem og forte dem til Annøberg, hvor de tilhobe bleve hængte i et Træ udenfor Gaarden. Senere blev ogsaa disse Røvers Tilholdssted opdaget i den store Bank Best for Skarvgaard, og for de Rigdomme, som der bleve fundne, blev Sorølev Kirke udsmykket.

Fortalt af Et. Et. Blicher, i Harpen, af N. P. Liinge.
1824. No. 1.

Røverne i Blaakiær Skov.

I Blaakiær Skov var der engang mange Røvere. En Dag mødte en ung Person en smuk Jomfru i en Kro, som ligger ved Skoven, og tilbød sig at ville ledsage hende giennem Skoven, men hun afflog blufærdig hans Tilbud, lod spænde for sin Vogn og kiorte alene. Men ude i Skoven havde Røverne spændt Klokkestrænge over Brien, og da

Bognen kom derover, ringede Klokkerne, Røverne sprang frem, nedsløge Kubsten og trak den arme Jomfru ned af Bognen. Imidlertid havde den unge Person skyndt sig bag efter ganske alene, og da han kom der til Stedet, horte han Jomfruens ynkkelige Skrig og en gammel Dvinde, som sagde: "Li stille, mit Barn! et Snit under Hagen, saa har Pinen Ende!" Da red han raast til, og da han kom saa nær, at han kunde sees af Røverne, vendte han sin Hest, svingede Hatten og raabte, som om han havde Nogen efter sig: "Herhild Kammerater! her ere Røverne, som vi lede efter!" Da flygtede Røverne, troende sig forfulgte, og slap Jomfruen. Men den unge Person, som saaledes havde frelst hendes Liv, tog hende med sig, og hun blev siden hans Kone.

Den gamle Røver ved Gravensteen.

Engang for mange Lieder siden var der en Røverbule nærved Gravensteen. I den bøde der tolv Røvere, som brugte den List at spænde Snore over Veien, saa at, naar Reisende kom derover, ringede Klokkerne i Hulen. Men, da de vare vel forborgne, stete det, at en efter anden bøde, og at tilsidst kun den tolvte blev tilbage. Han var saare gammel og havde et langt, graat Skjæg, og som han paa sin sidste Tid gif alene om i Skoven, mødte han en Mand, til hvem han lovede at give et stort Skrin fuldt af Guld og mange Kostbarheder, saastremt han vilde begrave ham, naar den Tid kom. Dog betingede han derved, at Risten

100

100

100

Jubhold.

Sagn om Naturgjenstande.

	Side
Søer, bundløse Kiær, Naer og Fjorde	3
erhavet	3
um Sø	3
Sø	4
en	5
it Sø	5
lerup Sø	6
um Sø	7
sunkne Borg	7
dum Sø	9
tonens Kiær	9
endehøi	10
gso	11
so	12
onso	12
bergso	13
ys Almanak	14
lemose	14
r Lankes Høstat	14
sehøld	15
sunket Kirkefogn	15
reethullet	16
ndal	16
ens Badesteb	17
nse Hamands Dffer	17
Na. I-II.	18
siforden. I-II.	19

		20
	Lindholms Na	20
	Glæns	20
II.	Sagn om Kirker	22
	Helene Kirke. 1-V.	22
	Sanct Knuds Kirke	26
	Kirken i Greve=By	26
	Sanct Ols Kirke	27
	Dudløse Kirke	28
	Hellig Anders Kirke	28
	Hellig Marthes Kirke	31
	St. Regise Kirke	31
	Snogskirke	31
	Gaase Kirke	31
	Skierum Kirke	31
	St. Magrethes Kirke	31
	Skierpinge Kirke	31
	St. Thgers Kirke	31
	Lastenhei=Kirke	31
III.	Sandbækker, Huler og Kæmpesten	31
	Flyvesandet. 1-II.	31
	Sandklitterne i Klimsogn	31
	Sandbækkerne ved Nestved	31
	Sonnerup Nas	31
	Borre	31
	Dysbjerg og Worsø Kalv	31
	Loshullet	31
	Bundløs Hule paa Fuur	34
	Ser Stene	34
	De syv Sandemænd	34
	Bædderstenen	34
	Steenkast mod Kirker. 1-X.	34
	Nestveds Kæmper	34
	Blak og Sortensteen	34
	Lommestenen	34
	Holmerstenen	34
	Stenen paa Munkesbo=Banke	34
	Thybo=Helte og Morsing=Karl	34
	Skarresteen	34
	Stenen ved Palsgaard	34
	Dagsstenen	34
	Bornæs Bro	34

	Side
V. Skove, Træer og affvjet Græs	50
Skovene paa Bogo	50
Uggerølev Skov	51
Skovene paa Lyo	52
Træet ved Esildstrup	52
Maren Bøg	53
Træet i Rugaard Skov	53
Stobber-Stubben	54
Hvidtornen	54
Enlig Tornebusk	54
Hr. Stigs Veie	55
Affvjet Græs ved St. Jørgensgaard	55
Salve Ribber	56
I. Om Pesten	57
Hvorledes Pesten kom til Jylland. I-II.	57
Hr. Anders Mauridsen i Pestens Tid	59
Snedkeren i Pestens Tid	59
Beierslev Kirkegaard	60
Hr. Søren Pedersen Prip	60
Saltum Kirkegaard	61
Grædebjerg	62
Pesten ved Apenrade	62
Hvorledes Pesten standsedes i Jylland. I-II.	62
Pesten paa Bornholm	63
Signete	64
I. Om Rotter	66
Rotterne paa Laaland	66
Rottejægeren paa Alheden	66
Proces imod Rotter	67
Om Rotters Udjagelse af Ringkjøbing	68

Sagn om det Overnaturlige.

Fanden	73
Klege-Huusfors	73
Broder Ruus	74
Fanden soer af Fangen i Præsten	76
Fanden i en Hares Stikkelse	78

	ca.
Fanden og Mølleren	79
Fanden ved Kortespil	79
En Discipel forskriver sig til Fanden	81
Brudekrandsen	81
Fandens Spor	82
Jens Plovgaard	82
Hvorledes Fanden lod sig narre	84
Fanden i en Hunds Skikkelse	85
Fruen paa Gledserodde	86
Fruen paa Kielsbogaard	86
Giestebud hos Fanden. I-II.	88
Fanden og Baronen	91
Om Cypriani Bog. I-III.	92
Værebros	95
Fandens Frygt for Klokker. I-II.	97
Fanden stæler Sviin	97
Fandens Smuthul. I-II.	99
II. Om Hege og deslige	100
Et. Hans Nat	100
Et forheret Huus	101
Heren og hendes Karl	101
Brevlinge Her	103
Heren og Jægeren	103
Fruen i Brendsted	104
Harejagt paa Kirkegaarden	105
Sildesfiskeriet i Lilmfiorden	105
Heren og Ulvene	106
Heren i Nicolai Kirke	107
Heren og hendes Pleledatter	108
Kiendtegn paa Hæne	108
Mildter mod Hæne. I-II.	109
Skipperen fra Aarhus og Finlappen	110
Om "frit Skud"	112
III. Sagn om adskilligt Gienførd	113
Den svvende Jæger	113
Kong Velmers Jagt. I-VI.	113
Gren-Jette. I-II.	119
Palne-Jæger. I-II.	121
Horns Jæger	122
Jons Jæger	123

	Side
Kong Abels Jagt	123
Straffen for Markskilds Flytning	124
Gienførd paa Aasted Marker	125
Strande og hans Quinde	125
Den arnle True	126
Krabbesholm	126
Stiel hist! Stiel her!	127
Manestenen	128
Stielstenen	128
Biergemanden fra Estrup	129
Luciehei	129
Spøgelses Stind	130
Stavreby-Mose	130
Biskop Absalon gaaer igien	131
Præste-Brø	131
Munkemose	132
Rollebro-Port i Odense	132
Pientedams Præst	133
Dødningerne i St. Knuds Kirke	133
Præstens Pige og Spøgelseset	134
St. Knuds Kirkegaard	135
Elmelund-Konen	135
Næsbyhoved- Slotsbanke	136
Slotsbanken ved Heiby	136
Thor og Kar	137
Giufesæk og Lyre Prentepose	138
Storup-Karreet	138
Orkel Slotsbanke	139
Hr. Henrik og Fru Valborg	140
Quinden ved Guldrokken	140
Dre Kirkegaard	140
Hr. Olle	141
Anderupgaard	141
Giengangeren paa Nislevgaard	142
Spøgelseset ved Sandholt	143
Spegeri paa Wre. I-III.	145
Fandens Gaard i Aarhus	146
Ringholm	146
Kiærlingen i Skjold Sogn	147
Spøgelseset ved Byen Sal	147
Krybskutterne	149
Hiermislevgaard	150
Spøgeriet paa Gaarden Hæl	150

	en
Musebe-Banke	150
Mos' Jens	151
Søndagsbarnet	152
Sigtes Kro	153
Sins Næb	155
Sunden og Præsten	156
En Høg Kone	157
Præsten i Aanderup	158
Knud Ufødt	160
Sins Ufødt og Jens Munk	162
Speglet paa Bierstedelm	164
Gængangeren Nisem	165
Palle Dogn og Speglet	166
Mester Mads og Hr. Anders	168
Kobedands	169
En nedmanet Gænganger i Eteløst	169
Presten, Præsten og Gienfærdet	170
En Præsts Uheld ved at mane	171
Hr. Henning og Hødens Gienfærd	171
Jeum paa Pæsteborggaard	172
Jeum paa Sæsteborggaard	173
Dømningsmæren. I-II	173

IV. Troldfolket.

1. Folket, Elfsfolk og Dverge	175
Troldfolkets Oprindelse. I-II	175
Gulfsfolk	176
Kærnehøj	177
Jidnehøj	178
Biergruslungerne	178
Vierghornene	179
Sethus Banker	179
Troldfolket i Jidbjerg Bakke	179
Laanehøj	180
Gallehøj	180
Elksmeden	181
Smeden i Sundby Bakker	181
Smeden i Buurhøj	181
Trolden i Gamteste	183
Østeb Høj	183
Biergfolket paa Iyhholm	184
Len og Straf	185

	Side
Bodebys	186
Brøndhøi	187
Ræsfekongen Grim og Trolden	188
Kong Tolv	189
Ellekongen paa Stevns	189
Klintekongen paa Moen. I-IV.	190
Skotske-Manden	193
Ellekongen paa Bornholm	193
De Underjordiske paa Bornholm	194
En Biergmand laaner Brød	195
Høifolket laaner El	195
Høifolket laaner Meel og Bryn	196
Høisknægtene paa Vro	196
Ellefolk under Dvnen	197
Ellighøi	198
Fru Mette til Dvergaard og Fru Mette til Under- gaard	199
De Underjordiske hente Jordemoder. I-IV.	200
Trolbsfolket i Uglerup	203
Jordemoderen paa Fuur	205
Skotte	205
Stattelshøi	207
Troldene i Steensbjerg	207
Leerovnen	208
Trolden i Smedsbjerg	209
Trolden i Næhreb	209
Manden i Ornebjerg	210
Ubudne Giesster. I-II.	211
Gillesbjerg	213
En Trolb forlokker en Pige	214
Hanebjerg	214
Ellerilde. I-III.	215
Bruden	217
Brudehøi	218
Den gamle Brud	219
Høiknægten	220
Krukkeborg-Kiærlingen	221
Kirstens Bierg	222
Ellepigens Barsel	223
Smedekonen og hendes Fader	224
Bondevette	225
Kæmpens Datter og Plovmanden	228
Svend Fælling. I-III.	228

	Sider
Alterbøgene. I-II.	232
Troldens i Nebstenen	236
Biergmandens Bante	237
Dr. Kalf Guldsko	238
Jomfru Ba	239
Blomgaards Hei	240
En Bonde narrer en Trold	240
Troldens i Skibshuset	241
Ragnal	242
Ravlebjerg	242
Gullifop	243
Troldens ønske at blive salige	243
Troldens Frygt for Kors. I-II.	244
Troldens Frygt for Lørden	245
Troldens Frygt for Klokker. I-III.	248
Troldens Udvanbring af Landet	249
Trolden i Duie Sø	250
Troldfolket vandrer ud af Vendsyssel	250
Skofolket Udvanbring fra Vro	252
2. Havfolket	255
Havfolk	255
Havmænd. I-II.	255
Havfruen	256
Havfruen og hendes Duæg	257
Havmanden i Odense Na	258
Laagegade Grund	258
Havmandens Klage	259
3. Nissen	261
Nissen	261
Nissen paa Nebbegaard	262
Nissen flytter med	263
Nissens Fortornelse	264
Nissen gier Gavn i Gaarde	264
Nissen i Thyrfing	266
Nissen og Pigerne	267
Gaardbonissen i Hæsum	268
Nissen passer Heste	269
Nissen og den hvide Hoppe	269
Nisserne paa Vosborg	270
Nissen og Drengen	272

	Side
4. Kirkegrimmens	273
Kirkegrim	273
Kirkegrim og Strandvarflet. I-II.	374
5. Stiftingen	276
Ridder mod Børns Forbytelse. I-III.	276
6. Dæruvden	279
Dæruvden. I-II.	279
7. Maren	280
Maren. I-II.	280
8. Syldemoer	282
Syldemoer	282
9. Lindormen	284
Lindorme paa Kirkegaarde. I-III.	284
Lindormen og Stormesteren	287
Lindormen ved Aalborg	288
Lindormen paa Bogs	288
Lindormen under Borum Bakke	289
Lindormen under Søbo	290
Lindormene ved Læborg	290
10. Damhesten	291
Damhesten ved Agerse	291
Damhesten og de tre Bønder	292
11. Helhesten	293
Helhesten. I-IV.	293
12. Kirkelammet	295
Kirkelammet. I-II.	295
13. Gravsoen	296
Gravsoen	296
14. Natravnen	297
Natravnen. I-III.	297
15. Lygtemænd	298
Lygtemænd. I-III.	298
16. Basfliften	300
Basfliften	300

Efterlæt.

	Sider
Bor Herres Strid med Fanden	303
Storken, Svalen og Viben. I-II.	303
Lurtebuen	305
Himlens Vidnesbyrd	305
Onskers Opfyldelse. I-II.	306
Kræmmerens Vidner	308
Haanden i Rødmose	309
Brods Vanhelligelse	309
Forstenet Brod	310
Holger Danske i Bagvær	311
Jerusalems Stomager. I-II.	311

WIKONSEN

ign om Naturgienstande.

Efterlæt.

Bor Herres Strid med Fanden	303
Storken, Svalen og Viben. I-II.	303
Lurtebuen	305
Himlens Bibnesbrød	305
Onstets Opfyldelse. I-II.	306
Kræmmerens Bidner	308
Haanden i Rødmose	309
Brøds Vanhelligelse	309
Forstenet Brød	310
Holger Danske i Bagsvær	311
Jerusalams Stomager. I-II.	311

M. H. MOJSEY.

Sagn om Naturgienstande.

Efterlæt.

Vor Herres Strid med Fanden	308
Storken, Svalen og Viben. I-II.	309
Lurtelduen	310
Himlens Vidnesbyrd	311
Ønskers Opfyldelse. I-II.	312
Kræmmerens Vidner	313
Haanden i Rødmose	314
Brods Vanhelligelse	315
Forsøenet Brød	316
Følger Danske i Bagsvær	317
Jerusalens Stomager. I-II.	318

WILMINSKY

Sagn om Naturgjenstande.

Der Herres Strid med
Storken, Svalem og
Lurtelduen . . .
Himlens Vidnes-
Duffers Dyf
Krammerens
Haanden i
Breds
Focken
Hog
Sag

JHT

Om Søer, bundløse Rier, Aær og Fjorde.

Vesterhavet.

1)aa Jyllands Vestkyst siges, at Havet vil have aarligt
er, for ikke at bryde ind over Landet, og at man derfor
anle Dage havde for Skif, hvert Aar at udsætte et lidet
rn i en Tonde, eftersom der ellers som oftest paafulgte
e Ødelæggelser.

Esrum Sø.

Esrum Sø var tilforn den beiligste Engbund. Men,
i engang Høstfolkene gif og arbeidede der, hørte de en
st, som sagde:

"Staaer op at løse!
Esse begynder at blæse!"

Da skyndte Folket sig fra Arbeidet, og strax skyllede
en frem. De, som ikke havde agtet paa hin Røst, om-
: i Vandet.

Hofm. Fund. VII. 155.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
5780 SOUTH CAMPUS DRIVE
CHICAGO, ILLINOIS 60637

SYNTHESIS OF POLYMERIZATION

The synthesis of polymerization is a complex process involving the reaction of monomers to form long chains. This process is often catalyzed by various agents and can be influenced by temperature, pressure, and the presence of other substances. The study of polymerization is crucial for understanding the properties of materials and for developing new synthetic routes. In this section, we will discuss the general principles of polymerization and the specific conditions required for the synthesis of different types of polymers.

Om Søer, bundløse Rier, Naer og Fjorde.

Vesterhavet.

aa Jyllands Beskyft siges, at Havet vil have aarligt
r, for ikke at bryde ind over Landet, og at man derfor
mle Dage havde for Skif, hvert Aar at udsætte et lidet
n i en Tonde, efter som der ellers som oftest paafulgte
: Ddelæggelser.

Esrum Sø.

Esrum Sø var tilforn den deiligste Engbund. Men,
engang Høstfolkene gif og arbeidede der, horte de en
t, som sagde:

"Staaer op at løse!
Esse begynder at blæse!"

Da skyndte Folket sig fra Arbeidet, og strax skyllede
n frem. De, som ikke havde agtet paa hin Røst, om-
i Vandet.

Hofm. Fund. VII. 155.

Lis So.

I Kundby, paa Hølsel Amt, havde en Trolde sin Bolig i den høie Dalkke, hvor Kirken staaer; men efterdi Folket der i Egnen var vant til Guds frygt og gik stiltigen i Kirke, havde samme Trolde sin største Plage af, at der næsten uafslæbelligt ringedes med Klokkerne i Kirkeetaarnet. Omfider blev han derfor nødt til at reise bort; thi Intet har mere bidraget til Troldefolkets Udvandren af Landet, end netop det, at Folk blev gudsfrygtigere og at Klokkeringningen tiltog. Trolde fra Kundby reiste da ud af Landet, kom til Høen og levede der i nogen Tid. Da hændte det sig, at en Mand, der nyligen havde bosat sig i Kundby, kom til Høen og mødte denne Trolde paa Veien. "Hvor har du hjemme?" spurgte Trolde ham. Der var intet paa Trolde den uligt et Menneſte, derfor svarede han som sandt var: "Jeg er fra Kundby!" — "Saa?" gientog Trolde, "Dig kiender jeg ikke! Ellers kiender jeg dog hver Mand i Kundby! — Vil du ikke," vedblev Trolde, "tage Brev for mig tilbage til Kundby?" Dertil var Manden ikke uvillig, og Trolde stak ham det i Tassen, men forbad ham, at tage det op, for han kom til Kundby Kirke; der skulde han kun kaste det over Kirkegaardsmuren, saa vilde den faae det, der skulde have det. Derpaa skiltes de ad, og Bondemanden forglemte ganske Brevet. Men, da han var kommen over til Sjælland igien, sad han just paa den Eng, hvor Lis So nu er, da Trolde's Brev kom ham pludseligen i Lanterne. Han tog det da ud af Tassen og sad en Stund med det i Haanden, men pludseligt begyndte der

at pible Vand ud af Seglet, Brevet foldede sig ud, og det var med Nød og neppe, at Bonden reddede sit Liv, thi Trolden havde indesluttet en heel Sø i Brevet, for ved saadan Deelæggelse at hevne sig paa Rundby Kirke. Men Gud afvendte det, saa at Søen kom til at skylle ud i det store Engbyh, hvor den nu flyder.

Andre ville vide, at Navnet Liisø skal udledes deraf, at ti Godseieres Jorde bestyles af denne Sø. Atter andre fortælle, at den skal være opkommen derved, at en uhyre stor Sø med ni vældige Grise engang oprodede Engen, saa at Søen skyllede op af Dybet. cfr. Resen i Atl. I. 67.

Bliden.

Imellem Sæby og Liis Sø ligger en liden Sø, som kaldes Bliden. Veien til Kallundborg gaaer imellem begge Søerne og bestyles Aar for Aar af diøse. Derfor staaer Verden ikke heller meget længe, thi "den yderste Dag vil komme, naar Bliden bliver Eet med Liis Sø."

3 Hofm. Fund. VIII. 267 kaldes Søen "Bleding" *).

Hunt Sø.

Nær ved Bangeby, paa Siælland, ligger en liden Dam eller Kiær, kaldet Hunt-Sø. Der stod i sin Tid en Kirke, som nu er sunken. Thi Troldene i de nærliggende Vaffer

*) Maaskee besyngtet med det islandiske Ord Hlytr o: Dvnd.

vare den hadelige, forbi den havde saa deilige Klokker, og pønsede derfor paa at blive den qvit. En St. Hans Nat stete det derfor, at hele Kirken pludseligt sank saa dybt, at Ingen endnu har kunnet finde Bunden. Engang samlede sig nogle Drengte fra Bøenge, som medbragte et langt Reeb, for at udmaale Dybden af Kiæret. De bandt et Plovsjern i Enden deraf og sænkede det ned, men i samme Stund horte de en Stemme dernede fra, som sagde: "I maale vore Vægge! Vi skal maale jeres Vægge!" hvorover de bleve saa forstrækkede, at de skyndeligt halede op igien, og da hang der, istedetfor Plovsjernet, en gammel Hørespande paa Rebet.

cfr. Afjelius Swenska Sago. Håfder. III. 118.

Dallernp So.

I Etierholm Amt, i Jylland, ved den By Dallernp, laae fordim Herregaarden Dalbig. Der boede en ugudelig og ond Mand, ved Navn Hr. Torben, som tilbragte sin Tid med Svær og Spil. Vel gif "Munken" øie til ham og foreholdt ham hans sundefulde Levnet, men dette havde ei nogen Birkning paa ham. Derover stete det, at, som han en Nat med sine tvende Brødre drak og sværed, sank Flottet pludseligt dybt ned i Jorden, og fremkom der, hvor det havde staaet, en So, som nu er kaldet Dallernp So. Endnu kunne Bønderne stundom skimte det røde Teglsag dernede under Vandet, og der har for endeel Aar siden ligget svære Bieller, paa hvilke man kunde gaae ud i Søen.

For længere Tid siden blev af denne Sø opfisket en jernbesslagen Port, som blev hængt for en Gaard i Tyrsted. Ligeledes har man af Søen opfisket en Mængde gammel-dags Tintalerkenner.

Af Danske Atl. IV. 642 sees, at der i Dallerup Sø har staaet et Slot, Dalum, som skal være sunket.

Castum Sø.

Paa Ringkjøbing Amt, i Sevel Sogn, er et Sted, som kaldes Trandumkirkegaard. Der skal tilforn have staaet en Kirke. Paa samme Sted er en Høi, og i samme Høi boede der engang en Trolb, som havde en Søn, der beilede til en Datter af Dværgeren i Bakkerne ved Halb, i Drølevklostersogn. Derover kom begge Fædrene i Trætte, og da Trandumtrolb var en Kæmpe, saa kastede han Dværgeren saa langt, at han først faldt ned en halv Meil derfra paa et Sted, hvor tilforn var et lidet Kiær. Men ved denne Begivenhed vorede Kiæret saa, at det blev en Sø, og denne Sø kaldes nu Castumsø, om hvilken det siges, at der hver Midnat brænder Lys i den.

Den sunkne Borg.

I Nærheden af Lindenborg, ved Karhuus, findes en Sø, i hvilken man ikke har kunnet finde Bunden, og om samme Sø gaaer et gammelt Ord i Dmæguen. For mange Tider siden stod paa det Sted, hvor nu Søen er, en stolt,

gammel Borg; men nu er ei andet Spor tilbage, end en Kiærvei, som den Tid forte til Borgporten, og nu taber sig under Bandet i Soen. En Helligaften, fortælles der, da Herflabet ikke var hjemme, holdt Folket der paa Gaarden Solir og Lystighed. Og gif det da tilsidst saa vidt, da de vare bleve drukne, at de toge et Sviin fra Stalden, svøbte det i Lagen og Pudevaar, gav det Hue paa Hovedet og lagde det i Herrens Seng. Og da alt dette var bragt i Stand, sendte de Bud til Præsten, at han skyndeligt skulde komme at berette Herren, som laae paa sit Yderste og begjærede Sacramentet. Præsten indfandt sig strax paa Morgen, og, da han ikke mærkede nogen Svig, læste han over Svinet, og gjorde iøvrigt, som hans Kald fordræde. Men, idet han vilde give Sacramentet, brast alle, som stode hos, i Latter, og Svinet snappede ham det ud af Haanden, saa at han i stor Forfærdelse skyndte sig bort, og glemte at tage Bogen med sig. Som han nu treen ud af den yderste Port, slog Borgkloffen just Tolv, og strax begyndte det at knage og brage i alle Borgens Hjørner og Kanter. Og der han vendte sig om, var Gaarden sunken, og Soen brusede frem af Afgrunden. Da kunde han formedelt Skræk og Udbredelse ikke gaae videre, men som han stod der, kom en liden Stol flydende op af Bandet hen til Bredden, og paa samme Stol laa den Bog, hvilken han havde glemt i Borg.

cf. Ottmars Volksagen. 251. Dette Sagn horer til de meest udbredte, og de følgende, som meddeles paa Grund af, at de ere noget afvigende fra dette, ere et Udvalg af et større Antal.

Madum Sø.

I Madumso, ved Billestrup, i Randers Amt, har der tilforn været en D, og paa denne D en Herregaard. Der tiende tre Piger, som engang, da Herstabet var ude-
toge sig for, at have en Præst til Bedste. Og som det saa ofte fortælles paa andre Steder om andre siunkne Gaarde, toge de et Sviin, udpyntede det, som om det kunde have været et Menneffe, og lagde det i Sengen. Da nu Præsten, som var kaldet at berette en Doende, havde mærket deres ugudelige Bedrageri, forlod han ufortovet Den og satte sig i sin Baad. Da sank hele Den for hans Dine. Men da han igien satte sin Fod paa Land, saae han et Bord komme svømmende, paa hvilket han havde glemt sin Bog. Paa det Sted, hvor Den laae, skal man endnu ved klart Veir kunne see den siunkne Gaards tre, høide Eskofstene, og siges det, at der ogsaa har været nogle høie Træer, som engang skulle vore saa høit op, at Fienden skal komme og binde sine Skibe derved.

cfr. Hofmanns Fund. 520. Samme Sagn fortælles om Skielsoe, paa Skivum Byes Mark, Aars Herred. Der seer man endnu paa de store Fesdage Linderne af de fire Taarne. Ogsaa sees der nogle gamle, sorte Geder med Guldringe om Halsen, "som græsse der." Søen er bundløs. Samme Sagn fortælles om en bundløs Sø, i Kinge Sogn, i Fyen.

Krokonens Kiær.

Der boede i Næsbyhovedbroby, i Fyen, nogle meget ende og berngtede Krosfolk, som aldrig nogen Sondag gik

vare den habelige, fordi den havde faa dellige Kløtter, og pønsede derfor paa at blive den qvit. En St. Hans Nat fete det derfor, at hele Kirken pludseligt sank saa dybt, at Ingen endnu har kunnet finde Bunden. Engang samlede sig nogle Drengene fra Bønge, som medbragte et Løst Kæb, for at udmaale Dybden af Kærret. De bankte Plovjern i Enden deraf og sænkede det ned, men i samme Stund horte de en Stemme berne fra, som sagde: "I maale vore Bægge! Vi skal maale jeres Bægge!" hvorover de bleve saa forstræffe, at de syndeligt halede op igien, og da hang der, istedetfor Plovjernet, en gammel Hørspande paa Kæbet.

cf. Afjelius Swenska Sago. Hæfder. III. 118.

Dallernp Sø.

I Stiernholm Amt, i Jylland, ved den By Dallesrup, laae forðum Herregaarden Dalbig. Der boede en ugubelig og ond Mand, ved Navn Hr. Torben, som tilbragte sin Tid med Sviir og Spil. Vel gif "Munken" ofte til ham og forholdt ham hans syndefulde Levnet, men dette havde ei nogen Virkning paa ham. Derover fete det, at som han en Nat med sine tvende Brødre drak og svirede, sank Slottet pludseligt dybt ned i Jorden, og fremkom der, hvor det havde staaet, en Sø, som nu er kaldet Dallernp Sø. Endnu kunne Vonderne stundom skimte det røde Teglsag berne under Vandet, og der har for endbeel Kær siden ligget svære Dielser, paa hvilke man kunde gaae ud i Søen.

For længere Tid siden blev af denne Sø opfisket en jernbesslagen Port, som blev hængt for en Gaard i Tyrsted. Ligeledes har man af Søen opfisket en Mængde gammelbøgs Tintalerkenner.

Af Danske Atl. IV. 642 sees, at der i Dallerup Sø har staaet et Slot, Dalum, som skal være sunket.

Castum Sø.

Paa Ringkjøbing Amt, i Sevel Sogn, er et Sted, som kaldes Trandumkirkegaard. Der skal tilforn have staaet en Kirke. Paa samme Sted er en Hoi, og i samme Hoi boede der engang en Trolb, som havde en Søn, der beilede til en Datter af Dværgen i Bakkerne ved Hald, i Drøsløvfloster sogn. Derover kom begge Fædrene i Trætte, og da Trandumtrolb var en Kæmpe, saa kastede han Dværgen saa langt, at han først faldt ned en halv Miil derfra paa et Sted, hvor tilforn var et lidet Kiær. Men ved denne Begivenhed vorede Kiæret saa, at det blev en Sø, og denne Sø kaldes nu Castumsø, om hvilken det siges, at der hver Midnat brænder Lys i den.

Den sunkne Borg.

I Nærheden af Lindenborg, ved Aarhus, findes en Sø, i hvilken man ikke har kunnet finde Bunden, og om samme Sø gaaer et gammelt Ord i Dmøguen. For mange Tider siden stod paa det Sted, hvor nu Søen er, en stolt,

gammel Borg; men nu er ei andet Spor tilbage, end en Kiørevei, som den Løb førte til Borgporten, og nu taber sig under Vandet i Søen. En Helligaften, fortælles der, da Herflabet ikke var hjemme, holdt Folket der paa Gaarden Svir og Lystighed. Og gif det da tilsidst saa vidt, da de vare blevne drukne, at de toge et Sviin fra Stalden, svøbte det i Lagen og Pudesaar, gav det Hue paa Hovedet og lagde det i Herrens Seng. Og da alt dette var bragt i Stand, sendte de Bud til Præsten, at han skyndeligt skulde komme at berette Herren, som laae paa sit Yderste og begjærede Sacramentet. Præsten indfandt sig strax paa Borggen, og, da han ikke mærkede nogen Svig, læste han over Svinet, og gjorde tørrigt, som hans Kald fordrede. Men, idet han vilde give Sacramentet, brast alle, som stode hos, i Latter, og Svinet snappede ham det ud af Haanden, saa at han i stor Forfærdelse skyndte sig bort, og glemte at tage Bogen med sig. Som han nu treen ud af den yderste Port, slog Borgkloffen just Tolv, og strax begyndte det at knage og brage i alle Borgens Hjørner og Kanter. Og der han vendte sig om, var Gaarden sunken, og Søen brusede frem af Afgrunden. Da kunde han formedelt Skræk og Umdren ikke gaae videre, men som han stod der, kom en liden Stol flydende op af Vandet hen til Bredden, og paa samme Stol laa den Bog, hvilken han havde glemt i Borggen.

cf. Dittmars Volksagen. 251. Dette Sagn hører til de meest udbredte, og de følgende, som meddeles paa Grund af, at de ere noget afvigende fra dette, ere et Udvalg af et større Antal.

Madum Sø.

I Madumso, ved Billestrup, i Randers Amt, har der tilforn været en D, og paa denne D en Herregaard. Der tiende tre Piger, som engang, da Herstabet var ude, tog sig for, at have en Præst til Bedste. Og som det saa ofte fortælles paa andre Steder om andre sunkne Gaarde, tog de et Sviin, udpyntede det, som om det kunde have været et Menneſte, og lagde det i Sengen. Da nu Præsten, som var kaldet at berette en Doende, havde mærket deres ugudelige Bedrageri, forlod han uforsvaret Den og satte sig i sin Baad. Da sank hele Den for hans Dine. Men da han igjen satte sin Fod paa Land, saae han et Bord komme svømmende, paa hvilket han havde glemt sin Bog. Paa det Sted, hvor Den laae, skal man endnu ved klart Veir kunne see den sunkne Gaards tre, høide Skorstene, og siges det, at der ogsaa har været nogle høie Træer, som engang skulle vore saa høit op, at Fienden skal komme og binde sine Skibe derved.

efr. Hofmanns Fund. 520. Samme Sagn fortælles om Skielsoe, paa Skivum Vyes Mark, Aars Herred. Der seer man endnu paa de store Fesfdage Tunderne af de fire Taarne. Ogsaa sees der nogle gamle, sorte Geder med Guldringe om Halsen, "som græsse der." Søen er bundløs. Samme Sagn fortælles om en bundløs Sø, i Kinge Sogn, i Fyen.

Krokonens Kiær.

Der boede i Næsbyhovedbrov, i Fyen, nogle meget onde og berngtede Krolfolk, som aldrig nogen Sondag gif

til Kirke, men havde deres første Lyk af at blive Optaget med hvad som helligt er. Engang fik de det Udfald, at tage en hæslig, næstet Co, tyllende i hende saamegen Svær, at hun deraf blev bedøvet, og bandt da et Klæde om hendes Hoved, indsvøbte hende forsigtigen, og lagde hende hen i en Seng, som stod i Krogen. Da dette saaledes var forberedet, sendte de Bud til Præsten, at han hasteligen maatte komme, at give en Eyg Sacramentet. Og det var alt kommet saavidt, at Præsten stod for Sengen og vilde fuldbyrde sit Orde, da han til stor Forsærbelse erfarede, at det var en Co. Da forløb han Huset iisfærdigen, og neppe var han kommen derfra, før det skete, at hele Huset sank i Dybet, kun ikke den Plet, hvorpaa stod en Stol, paa hvilken Præsten havde lagt sin Bog, den han ved sin hastige Vortgang havde glemt at tage med sig. Der hvor Gaarden havde staaet, blev et stort Vandsted, og dette kaldes endnu den Dag idag: "Krokonens Kær."

Samme Sagn fortælles om Hofføen, der nu er tilkøppet ved Sandflugten, en Fierdingvei fra Skagen. Et lignende Sagn gaar om Brns ved Ribe. (Rask's Koerskabsl. I. 109.)

Brændehoi.

Dre, eller Dure, er Annex til Brandrup, i Vends herred, i Fyen. Der boede en Bonde, ved Navn Jeppe, som altid laae i Uenighed med Præsten. Engang mødte Jeppe Præsten paa alfare Bei, men lod Hatten sidde og gif strunt forbi. Da sagde Præsten: "Det stikker sig ilde,

"Jeppe! at du ikke ærer din Præst! men jeg skal engang "giøre noget ved dig, at du ikke skal glemme det i al din Levetid!" Dertil svarede Jeppe: "Enild er vel du, men Jeppe er og snild!" og efter den Tid tænkte han kun paa, hvorlunde han vel skulde drive Giæk med sin Præst. Der var kun hængaaet nogle Dage, saa fik Præsten Bud fra Jeppe, om at komme skyndeligst, for at dobe et Barn. Og da nu Præsten kom, foregav Bonden, at Barnet var saa svagt, at det maatte blive liggende i Sengen, hvilket Præsten indvilligede, og dobt Barnet. Men der han var færdig, tog Jeppe Dynen af og viste ham, at han havde dobt et Eviin, hvilket Bonden havde indsvøbt og stiult paa det Bedste. Da blev Præsten derover saare forfærdet, men der dette kom Dyrigheden for Dre, blev Præsten affædiget, og Bonden tiligemed sin Kone brændt Dst for Byen paa det Sted, som derfor tilforn er blevet kaldt Brændeboi.

Dette Sagn anføres her som Variant af de foregaaende, thi det ikke ellers vilde kunde henføres til denne Afdeling.

Borgso.

Paa Bornholm, nærved Almindingen, er en Sø, som kaldes Borre, eller Borgso. Den er ganske rund, og der siges, at den er bundløs. Her stod tilforn en prægtig Borg, hvis Herfskab var saare ugudeligt, hvorfor Præsten gientagne Gange advarede dem. Omfider begav han sig op paa Bergen med Biblen i Haanden, for atter at formane dem, men da de haanede ham, tilkiendegav han, at dersom de ei

forbedrede sig, skulde Borgen synke dybt ned i Jorden. Dette agtede de ikke paa, og da de nu atter fornærmede ham, sank Borgen pludseligt, og Stedet forvandlede til en So. Men den hellige Mand, samt Kænestolen, hvori han sad, og Bordet, hvorpaa Biblen laa, flød ovenpaa Vandet og bleve reddede.

Panum, Beskr. over Bornholm. 124.

Solso.

I en stor Hede i Breininge Sogn, to Mil Ost for Ringløbing, laae engang en Gaard, kaldet Bessrup, hvis Eier spillede Præsten det Puds, at kalde ham til en Syg, og da at lade ham give Sacramentet til en So. Gaarden sank, og en stor So kom i dens Sted. Denne So kaldes endnu Solso, hvilket Navn nogle forklare deraf, at Skorstenen af den sunkne Gaard endnu længe efter kunde sees, naar Solen skinnede, Andre mene, at Navnet er Sojs, hvilket Navn den fik efter ovenstaaende Begivenhed.

Navnsø.

I Gundersted Sogn, i Jylland, er en lille, men meget dyb So. Om den siges, at den hver Midnat bruser forfærdeligen op og truer med, at ville gaae vidt over sine Bredder.

I samme So skal være nedsenket en Skat, nemlig et kosteligt Guldskrin og deri megen Rigdom. Men at søge

denne Skat, det er umuligt, thi i samme Stund den bliver optaget, vil Gundersted Kirke revne.

Saa siges endvidere, at der engang i Soen har staaet et mægtigt Slot, som nu er sunket, men i tør Sommer, naar Vandet er lavt, kan man tydeligt see Spor af dets Mure.

efr. Danste Aftl. V. 38.

Solbergsø.

I Hiemlev Herred, Skanderborg Amt, er en Sø, som kaldes Solbergsø; den kaldes ogsaa Blegindsø, Fregersløvsø og Stillingssø, efter de Byer, som ligge ved den. Denne samme Sø skal ogsaa engang have haft sit Leie i Jerinsdale, en lang Slette med steile Sider, som stode til Søens nuværende Leie; men nu er Jerinsdale tør og uden Vand. Anledningen dertil fortælles at være denne. Nær hos Soen laae dengang en Præstegaard, hvor det hændte sig, at en Solstee blev borte, idet den nemlig igiennem Badstuerenden var udsfyldt i Soen. Da Steen savnedes, fattede Madmoderen Mistanke til Tienestepigen og beskyldte hende for, at have staalet den. Men saasom den fattige Pige var ærlig og gudfrygtig, tog hun sig denne Beskyldning nær til Hierte og gjorde den Bon, at dog et Tertegn maatte stee, som kunde bevise hendes Usskyldighed. Da stete det i den aarle Morgen, at da Husets Folk stod op, var Søen forsvundet, men midt i Søens Leie laae en stor

Steen, som endnu vises der, og paa denne Steen saas Steen
for alles Dine.

Danske Noerflabel. 1840. 574.

Lyns Almanak.

Imellem Kiunge og Pedersborg, ved Sorø, findes paa
hoire Side af Veien, i en dyb Engbund, en firkantet Rose,
som kaldes Lyns Almanak. Thi naar denne om Vinteren
er fuld af Vand, da er det et Tegns paa tør Sommer, men
er Rosen tør, da bliver det en Sommer med megen Væde.

Trollemose.

Paa Bedstofte Mark, ved Næsens, i Fyen, er der en
Mose, kaldet Trollemose, om hvilken man forlængst har
iagttaget, at naar Vandet stiger i Mosen, saa stiger Kornet
i Priis, og naar der kun er lidt Vand, da bliver der kun
lave Kornpriser.

Danske Atlas. VI. 654.

Ivar Tanke's Høstak.

I en Eng paa Trostrup Mark, i Fyen, kaldet Rier-
nen, er der et rundt Hul, som skal være blevet til derved,
at da en gierrig Bonde, ved Navn Ivar Tanke, engang

paa en hellig Søndag, under Prædikenen, reiste en Postat .
paa dette Sted, sank Stakken ned i Jorden.

Suhms Samlinger I. 1. 89.

Paskehylb.

Der er i Fyen, ved Rugaard, et Kiær, kaldet Paskehylb, og i samme Kiær er der ingen Bund at finde. Engang toge Nogle sig for at udmaale det og sænke til den Ende et Svøbered paa firsindstyve Favne, men der de ikke kunde finde Bunden og droge op, fandt de et Bædderhorn bundet i Rebet istedet for Loddet. Om dette Kiær siges, at der har staaet en Herregaard, som engang pludseligen er sunket, formedelt samme syndige Handling, som foran oftere er fortalt om sunkne Gaarde.

cfr. Peer Kalms Bahusl. Resa. 92.

Et sunket Kirkesogn.

Den store Bugt, Sønden for Dreiet ved Gravendal, paa Wro, hvor St. Alberts eller St. Albani Kirkegaard er beliggende, var tilforn fast Land. Der laae dengang et heelt Sogn med en Kirke, men en Søndag, som det var midt under Prædikenen, sank baade Kirken og det hele Sogn, og endnu den Dag idag kan man, naar Soven er rolig, see Kirken bernebe og høre Lyden af dens Klokker.

Håberg, Beskr. over Vro 286, hvor det tilføies: "Jeg har hørt et andet Sagn om et Lille-Vro, der skal være forgaact, men saa dunkelt, at jeg ikke kan fortælle det igien. Almindeligt kaaes det sammen med Historien om Kirken, der sank. Spørgsmaal om dette Ravn, Lille Vro, ikke tyder paa en tidligere Adskillelse af de to Hoveddele af Øen, eller begge de sidste Sagn tyde paa en eller anden betydelig Naturbegivenhed i Oldtiden, om de i det Hele taget have noget Fundament."

Kærthullet.

Paa Veile Nørremarck er et slemmt Uføre, hvor engang en Grevinde, som kom tiørende, er nedstunken i Afgrunden med Heste, Bogn, Rudsst og Tiener. Deraf kaldes samme Sted endnu: Kærthullet.

cfr. Kask's Woerskab s. 1839. 512, hvor samme Sagn fortælles om en liden Dam eller Sø tæt ved Vingsted Mølle, Bredsten Sogn, Veile Amt. Det tilføies, at der for nogle Aar siden er fundet en Kiæde af Mesning, som menes at have hørt til Kærten.

Ørendal.

Paa Len Mors er et Sted, som kaldes Ørendal, hvilket Ravn dette Sted har deraf, at engang et Par Ørne her pludseligen sank ned i en dyb Hule under Jorden og kom forst op igien langveis derfra i Vester-Møllebam ved Løbberup.

Schades Beskr. af Øen Mors. 106.

Pigens Badested.

Paa Veien imellem Løving og Flade, paa Mors, er der et lille Kiær, som kaldes Pigens Badested. En fattig Pige fra Løving kom til at tiene hos fornemme Folk, der oplæbte hende og behandlede hende som deres eget Barn. Derover blev hun, Tid efter anden, høymodig, og vilde neppe kiende sin fattige Slægt. Engang vilde hun dog for Syns Skyld besøge sine Forældre og iforte sig da sin bedste Stads, for ret at høymøde sig. Midtveis standsede hun ved Kiæret, og da hun nu saae, at hun ikke kunde komme tørskoet over, tog hun det Brod, som hun skulde bringe de fattige Forældre, kastede det ud i Kiæret, for derpaa at kunne træde over. Men da hun satte sin Fod paa Brodet, sank det, og hun sank efter, og der blev intet tilbage uden Stedet, som siden den Tid kaldes Pigens Badested.

Odense Naamands Offer.

Odense Na skal hvert Aar have et Liig; derfor høres det aarligt, at nogen er druknet i den. Men skulde det skee, at et Aar gaaer hen, uden at Naen har faaet dette Offer, da vil den stige over sine Bredder og afstedkomme megen Ubelæggelse.

G. L. Badens Smaa Afhandlinger og Bemærkninger. 1ste Deel. 290. Grimm, Deutsche Sagen I. 78 om Elster ved Leipzig. cfr. Sagnet om Vesterhavet. I. Pag. 3.

Ry-Aa.

I.

Ry-Aa har sit Udspring fra forskellige Kilder i Dronninglund Sogn paa Hjørring Amt. Først løber den tre Mill i Vester, derpaa to Mill i Sønder og saa tilsidst to Mill i Sydøst og er den største Aa i Bendsøssel; tilmed er dens Vand næsten sort som Beeg, naar Man seer ned i det.

Om denne Aa fortælles, at for dens Tid var der stor Mangel paa Vand i Egnen, indtil en gammel, Aag Mand paatog sig at fæste Landet tilstrækkeligt Vand. Han satte til den Ende sin Stav i Jorden, og strax udsprang det Vand, og hvor han derfra drog sin Stav efter sig, der blev en rivende Vandstrøm, som giennembrød alle Hindringer. Men da nu Aaen var færdig, vilde Egnens Beboere ikke betale, hvad de havde forpligtet sig til; derfor hevne de sig ved at give Aaen Lov til, hvert Aar at tage et Løg. Det skeer derfor aarligt, at et Menneske forulykkes i Aaen. Engang troede man, at denne Forbandelse igien var borttaget, eftersom der var hængaet syv Aar, uden at nogen var druknet; men da skete det, at syv Piger fra Birkelse en Aften vilde bade sig, og dem tog Aaen alle tilhobe.

II.

Ry-Aa er paa nogle Steder saa dyb, at et Skib vilde kunde seile deri, paa andre saa lav og bevoret med Siv, at man kan vade derover. Der hvor den strømmer giennem Engene, mellem Jetsmark Sogn og Loftegaarden,

i Bildmosen, er den især meget dyb, og dette Sted tager hvert Aar sit Dffer i et Menneskes Liv. Men derfor skienker den ogsaa de omliggende Enge en stor Frugtbarhed ved Oversvømmelser.

Naar et Menneske skal tilsætte Livet paa dette Sted, da varðles det isørveien ved en Rost, som opstiger fra Dybet, naar Solen gaaer ned, og dette gientages saa længe, indtil man har fundet et Liig i Sivene. Undertiden er vel et Aar hengaaet, uden at Naen har taget sit Dffer, men da vil der i det næstpaafølgende Aar sikkert blive taget to.

Fiimfiorden.

I.

Paa den Tid Kristus blev født, boede i Jylland en Troldqvinde, som fortørnedes, der hun fik det at høre. Da sagde hun, at nu vilde hun føde En, som skulde være endstørre; men da hun fødte, bragte hun et Sviin til Verden. Samme Sviin vorede hurtigt og blev saa stort, at dets Børster naaede op over Skovene, og robede den saa dykt i Jorden, at Bandet omsider styrtebe fra Havet og ind i Hulen, som Svinet havde gravet, og derved blev den Fiord, som nu kaldes Fiimfiord.

Athene. 1815. 243.

II.

En ung Frue har engang overmodig berømmet sig af, at hun vilde føde en anden Søn til Verden, end Chri-

hus var, men i hendes første Barselseng fødte hun et underligt Kreatur af Skikkelse som en Orkis, hvilken hun vorede til en saadan Storhed, at man har fortalt, at hvor Svinet gik i Skov eller Krat, saars dens Borsker at roge op over Trærnes Toppe. Dette Svin, som blev kaldet "Ringrim", robede i Jorden, saa at Havet fik Indløb i Landet, og denne Fiord blev derefter kaldet Ringrimsfjord, hvilket Navn siden blev Rimfiord.

Saaledes fortælles dette Sagn i Lyschaunders Fortælle til den store, utrykte, danske Krønike, aftrykt i Suhms Samlinger. I. 2. 57.

Ringholms Kæm.

Ringholms Kæm snoer sig med mange Krumninger fra sit Udspring og indtil Fiorden. Hertil er Kæmsagen denne, at da en Mand engang stod og fiske ved Søen, hvor denne Kæm har sit Udløb, kom et stort Svin til ham og begyndte at rode op i Jorden rundt omkring, hvor han stod, saa at han allerede begyndte at synke. Da mærkede han, at det var Janden i et Svins Skikkelse, og gav sig til at løbe. Men altsom han løb til Høire og Venstre, forfulgte Svinet ham og vedblev at rode op, hvor det foer frem, og da Vandet nu løb ind i Sporet, blev Kæmen til, og fik sine mange Krumninger paa denne Maade.

Glæns.

I Stranden ved Holsteinborg ligger en Ø, kaldet Glæns, og i Nærheden af samme skal en anden Ø, Bæns,

være gaact under. Dette sidste Sted kaldes derfor Bæno-Grund, og, naar Vandet er klart, skal man endnu kunne see Spor af Kirkemuren. Det er en almindelig Tro, at det skal gaar Glæno ligesaa, og derfor pleier man at sige: "Bæno bier efter Glæno!"

D. Atl. III. 44. Dr. Larsens Laaland og Falster. 125.

II. Sagn om Kilder.

Helenæ Kilde.

Paa Tissilde Mark, Nord for Arreso, i Sicalland, er der tæt hos Stranden en Kilde, som fremfor alle andre har vundet stor Berømmelighed formedelt dens undervirkende Kraft. Selv fra de sydligste Egne paa Sicalland gøres der ved St. Hansdag Balfarter med Syge og Bærkbrudne til dette Sted, som endnu den Dag idag bærer Spor af, at mange der have gienfundet deres Karffhed. Denne Kilde kaldes Helenæ Kilde, og om den gaar der adskillige Sagn.

I.

Der boede i Sverrig en hellig Qvinde, ved Navn Helene. Hun levede i Stoven, adstilt fra Menneskers Samfund, og forte et saare gudeligt Levnet. Men i sin Ensomhed blev hun overfaldet af onde Mennesker, som dræbte hende og kastede hendes Liig i Havet. Da modtog en stor Steen hendes affælede Legeme og flød dermed over til Sicalland, hvor den fandtes under en høi Brink i Tibirke Sogn. Men da det formedelt Skraaningen ikke lod sig gjøre, der paa Stedet at bringe Liget op paa Land, stete det Vidunder, formedelt hendes Hellighed, at Skrænten brast, saa at man

kunde føre Vigt op paa Marken derigennem, og denne Kloft vises endnu. Paa det Sted, hvor man først satte Vigt, fremsprang en Kilde af Jorden, og det var det berømmelige Væld, som endnu bevarer hendes Navn og Gre. Da hendes Legeme derefter var lagt i Strin, blev det ført til Tisvilde Kirke, men undervejs brugte Bærerne uteerlige Ord, og da blev Vaaren saa tung, at de ei mægtede at drage den fra Stedet. Og den sank dybt ned i Jorden paa det Sted, som deraf endnu kaldes Helens Grav. Men den store Steen, paa hvilken hun var seilet her til Landet, ligger endnu paa Stranden og bærer kiendelige Spor af hendes Legeme.

II.

Helene var en skaansk Prindsesse og meget berømt for sin Deilighed. I hende forelskede sig en Konge, og da han ei kunde vinde hendes Kiærlighed, vilde han bruge Bold imod hende. Men hun foer flygtende og fortvivlet giennem hele Landet, og Kongen forfulgte hende indtil den høie Strandbred, og da han her vilde gribe hende, styrte hende hun sig ud i Havet. Dog omkom hun ikke. En stor Steen hævede sig fra Havbunden og tog imod hende, og paa denne Steen seilede hun til Siælland. Paa det Sted, hvor hun først satte Foden, da hun traadte i Land, fremsprang den Kilde, som bærer hendes Navn, og hun boede længe der i Egnen og blev æret og besøgt som en hellig Dvinde.

III.

Tre hellige Søstre skulde tilsammen seile over Havet; men de omkom paa Veien, og Bølgerne adskilte deres Liig

til tre forskjellige Sider. Den første hed Helene. Hendes Uig kom til Lissvilde By, hvor en Kilde udsprang af hendes Grav. Den anden hed Karen. Hendes Uig kom til Landet paa det Sted i Oddsherred, hvor man nu viser St. Karens Kilde. Den tredje Søster *) kom ligeledes til Landet og udsprang der ligerviis en Kilde af hendes Grav.

IV.

Helena Kilde havde tilforn tre Væld, der opfangedes i Vandkister, af hvilke de to endnu bestandigt ere fulde, men det tredje derimod er udtørret. Dette skal være foranlediget derved, at en Person, som engang kom dertil med den franske Syge, satte Fodderne ned deri, og siden den Tid steg Vandet aldrig saa høit, at det kunde naae Kisten og faae Aflob.

V.

Et andet Jertegn ved Helena Kilde fortælles saaledes: En fattig, blind Mand kom engang til Hr. Jens, Præst i Helsing, og bad ham om en Almisse, at han kunde bringe Offer ved Helena Kilde, hvorhen han vilde begive sig, for at blive hiulpet til sit Syn igien. Da svarede Præsten: "Der har du to Skilling at offere for dig selv; men jeg har en blind Hest, — der har du to Skilling til at offere, for at ogsaa den kan faae sit Syn!" Dertil tog den Blinde og gif hen og lagde de fire Skilling i Kirkeblokken. Da skete det, at baade Manden og Hesten bleve

*) Paa en Klint nordligst i Oddsherred er der en Kilde, som kaldes Thores Kilde. Maaſkee har Sagnet, som ikke har bevaret den tredje Søsters Navn, fordm kaldt denne Kilde efter hende. •

seende, men Hr. Jens tabte sit Syn, fordi han havde spottet.

Anonymus om Helene Kilde. Mss. 1648. Samme Sagn fortælles om en Kilde, som har været paa Skanderupgaard's Kirkegaard i Siernherred. Hofm. Fund. III. 55. 3 Mss. Encom Jellingense af M. Höyer. 1721. gientages det om en Kilde ved Jellinge. Et lignende Sagn om Langebjerg Kilde i Roeskilde fortælles i Danske Atl. VI. 151.

Efter Dansk Folkeblad. 1838 No. 21-22 fortælles Sagnet om St. Helene saaledes i Sverrig:

Helene var en Datter af en Hertug Guttorm i Sverrig og berømt for Dyd og Fromhed. Da hun efter sin Mand's Død foretog en Pilgrimsreise til den hellige Grav og Jerusalem, og efter sin Tilbagekomst opfyldte det Løfte, hun havde gjort Gud for Rejsens lykkelige Fuldbendelse, at opbygge Skedevig (nu Skofde) Kirke i Vestgothland, vorte derved hendes Anseelse, og hun kom nu i Orde for at kunne spaa og giøre Jertegn. Da hendes Svigerføn blev dræbt i et Oprør, foranlediget ved det Tyranni, han udøvede mod sine Underfaatter, mistænktes hun for at have foranstaltet dette Mord paa Grund af, at han ogsaa var haard og ond mod hendes Datter. En Deel af den Myrdedes Venner hevnedes Mordet ved at overfalde og ihjelslaae hende paa Veien til Kirken. Da Liget blev bragt til hendes Huus, eller, som et andet Sagn beretter, da det bragtes til Gravstedet i hendes Kirke, savnedes hendes ene Finger. Først ved Midnattens Mørke blev den funden i en Tornebusk, hvorfra den skinnede saa klart, at den langt fra kunde fiendes, beholdt og sin Glands nogen Tid efter, og naar den blev holdt for Blinde, fik de strax deres Syn igien. Formedelt dette Jertegn blev ikke alene Skedevig Kirke flittig besøgt, men Helene blev ogsaa af Pave Alexander den 3die canoniseret og skrinlagt af Erkebiskop Stephen i Upsala Aar 1164.

Det danske Folkesagn om Helene Kilde lever, foruden i Traditionen, ogsaa i endeel Skrifter, hvoraf efterstaaende vel ere de vigtigste:

Fontinalia sacra, d. e. En kort Beretning om Helene Kilde. Kiøbenh. 1650. Resenii Atl. II. 466. Pontopp. Theatr. II. Wolfs Encom R. D. 523. Danske Atl. II.

255. Euhms D. N. S. VII. 179. Pontopp. Ann. I. 672. Marm. dan. I. 201. Keisleri Ant. sept. & celt. 285. Steph. Notæ ad Saxon. 143. Wormii Epist. I. 536. seq. Danmarks frugt. Herlighed. 26. Dr. Lange, Om de naturlige Bænde. 51. Bedel Simonsens Udsigt over Rationalhist. Perioder. II. 2det Hefte. 96. seq. Boesens Beskr. over Helsingøer. 225. For Sandhed. 1798. 1ste Bd. Handels- og Industr. Tid. 1814. No. 31. Lisbenh. Skilderie. 1814. No. 63 og 65. Werlauff, Antegnelser til Holbergs Lystspil, I. 219.

Sanct Knuds Kilde.

Ved Hærsted i Sjælland, paa det samme Sted, hvor Hertug Knud lumskeligen blev myrdet af Magnus, Kongens Son, udvældede der af Jorden en Kilde, som besøges af Folk, der lide Brost paa Legemet. Denne Kilde bærer Sanct Knuds Navn, og omkring den er Græsset altid grent, Sommer og Vinter.

Saxo. XIII. Danske Atl. III. 55. P. Svvs Kæmpeviser. II. 199. Pontopp. Theatr. 126. Paludan, De Templo St. Lucii. 26. Script. Rer. dan. IV. 246. Afzelius, Swenska Sâgo: Hdfder. III. 121.

Kilden i Greve-By.

Det hændte sig for rum Tid siden, at som Folket i Carlsunde, ved Roeskilde, en Søndagmorgen vilde gaar til Kirke, brød en Kilde frem der i Byen med saadan Magt, at det meentes, at Byen derved skulde forgaae. Da løb de

skyndeligt hver til sit Huus, toge Vaar og Dynner af Sengene og ilede til Steedet, for dermed at tilstoppe Bældet. Men da det var blevet Nat, brød Vandet frem i Greve-By, som ligger nær hos Carlslunde, og den Dag idag findes der endnu paa samme Steed et deiligt Kildevæld, hvilket siges at være det samme, som først brød frem i Carlslunde.

Sanct Ols Kilde.

Paa Skullelev Mark, i Horns Herred, besøges ved St. Hansdag en Kilde, som ligger ved Foden af en, ved en bred Kloft giennemskaaet, Banke, nærved en Arm af Jæsefiorden. Derom fortælles, at paa dette Steed boede der en Troldpvinde, som, da Sanct Oluf engang kom indseilende i Fiorden, raabte til ham saalunde:

"Sanct Oluf med det røde Skjag!

"Du seiler for nær ved min Kieldervag!"

Da blev Sanct Oluf, som var en Skræk for Troldene, vred og svarede hende:

"Hør du, Kierling med Nof og Leen!

"Her skal du sidde og blive en Steen!"

og med disse Ord dreiede han sit Skib ind imod Banken og seilede derigennem. Kierlingen, som kom tilsynne, idet Banken klovebes, blev omstabt til en Steen, hvilken endnu vises paa den østre Strænt; men i Bruddet udsprang en deilig Kilde, som endnu kaldes efter Sanct Oluf.

Dette Sagn, som neppe er originalt paa Sjælland, forekommer i den første af Kong Oluf den Helliges Viser. Danske Viser fra

Middelal. II. 8. Anmærkn. til denne Bise. 340. meddeeler Sagnet, saaledes som det fortælles i Sverrig i Afzelius, *Swenska Sagn-Håfder*. II. 70. I Ryerups *Charakteristik af Christian* d. 4de. 17. fortælles:

"De seilede forbi den Klippeegn, som er berømt af Oluf den Helliges navnkundige Seilads. Man seer der en Steenslette, næsten i menneskelig Stikkelse, thi da Hellig Oluf seilede over disse Bierge og Dale, og de der Boende skreg:

"Hør du Oluf Rederlag!

"Hvi seiler du glennem vor Stuevæg?"

blev Oluf vred og svarede:

"Stad du her og bliv til Steen,

"Dg Ingen Dannemand meer til Reen!"

I Fapre's *Norske Sagn*. 118 og 123. fortælles lignende Sagn: St. Olaf paa Ringerige og Trolset i Hornelen.

Udlose Kirke.

Der boede engang en Jomfru paa Holbek Amt i Sjælland. Hun havde mistet Synets Brug, men i Dromme kom en Mand til hende, sigende, at hun skulde gaae til den Kirke, som er ved Udlose, og tve sine Dine i Bandet, da vilde hun atter blive seende. Dg hun gjorde, som det i Dromme var hende befalet, og kom til sit Syn igien. Men af Taknemmelighed derover lod hun hos Kilden opreise trende Staalkors til Mindelse om dens Lægeboms Kraft. Disse kors, blev det sagt, mægtede Ingen siden at rokke eller flytte af Stedet. Men da Kong Christian den Fierde engang kom derhen, og Eligt blev ham fortalt, drog han sit Sværd og slog til et af korsene, men Sværdet sprang i mange Stykker, og storset blev uskadt. Da blev kongen vred og beføl,

at alle tre Kors skulde borttages; men det var alt forgiæves, hvad man end prøvede, thi skiondt de den ene Dag oprykkedes, stode de dog den følgende Dag hver paa sit Sted igjen.

D. Atl. VI. 177. Dän. Bibl. II. 56 Jonges Chorog. 168. Angaaende dette Sagn anføres i Estrups, Lyggestrup, som det var og er. Liebenh. 1838. 26:

”Disse trende Jernkors forbleve længe urørte paa Graven, indtil, som det hedder, en Prior af Antvorskov, medens Ondløse hørte til dette Kloster, vilde lade Korsene henflytte til et Cistercienser-Abbedies Kirke. Prioren vilde give sine Tienere, der frygtede for at lægge Haand paa det Hellige, Exempel, og tog selv fat paa det første Kors, men dette faldt over ham og knækkede hans Hals. I deres Harme oprevne nu Tienerne alle Korsene og bragte dem til Cistercienser-Klosteret, hvor de længe opbevaredes. — Kilden var berøvet sine Jernkors, men Almuen vedblev at søge Lægedom ved Kilden. Rangen Bantro, som spottede Vandets Kraft, undgialdt med Blindhed og anden Svaghed. Da Kong Christian d. IV i hans første Regjeringsaar besøgte paa Lyggestrup hans Faders Yndling og gamle Tjener, Peder Keedtz, kom ogsaa denne Kilde paa Tale. Den unge Konge besøgte den og spurgte, hvad den Rængde Trækors havde at betyde. Keedtz svarede, at de vare satte af Egge, som fra langt fraliggende Egne tpede til Brønden. Kongen smilede ad denne Overtro, og trak sit Sværd, for med eet Hug at sprede Korsene; men den stærke Klinge, som fire Konger før ham havde baaret, sprang for Korsene, uden at røkke dem. Kongen befalede i Brede, at Korsene skulde oprykkes. Det skete, men næste Morgen fandtes de reiste igjen paa deres Plads.”

Hellig Anders Kilde.

En Fierdingmiil fra Slagelse ligger Bondebyen Landsgrav. I samme By sees nærved Veien en Kilde, hvis Vand er meget roft formedelst dets Sodhed. Om den for-

tælles, at da Hellig Anders indred Slagelse Jorder, og han kom paa dette Sted, tabte han sin Handske, og da stete det, for hans Helligheds Skyld, at samme Kilde udsprang der paa Stedet.

Pont. Ann. I. 618.

Hellig Merthes Kilde.

Paa Sønder-Jellinge Mark, ved Skielstier, besøges i Skærsommer en Kilde, som kaldes Hellig Merthes Kilde. Herom fortælles, at som engang Høstfolket der paa Marken arbejdede, horte en Pige, ved Navn Merthe, en vidunderlig Klang og sagde: "Jeg hører Himmeriges Klokker ringe!" Da man nu ikke vilde fæste Vid til hendes Udsagn, støbte hun sin Rivestage i Jorden, sigende:

"Saavist som Himmeriges Klokker ringe,

"Saavist skal her en Kilde opspringe!"

og stete det i den samme Stund, at en Kilde udsprang af Jorden der paa Stedet.

Resenii Atl. I. 43. S. M. Veyer, Topogr. over Egilsømagle. 101.

St. Negisæ Kilde.

Der boede en Frue i Frørup Sogn, i Fyen. Hun var meget from og gudsfrygtig, og dette var Marsfag i, at onde Mennesker forfulgte hende og tilføiede hende al den

Uret, som de kunde affstedkomme. Men da det omsider gif saavidt, at de et Sted ude paa Marken toge Livet af hendes to Born, da fik alt Folket Jertegn paa hendes Hellighed; thi paa det samme Sted, hvor hin Udaad var ovet, fremvælbede af Jorden en skøn Kilde, som paa den Dag idag rinder som et helligt Mærke paa hendes fromme Sind. Men der Fru Regisø selv var hjemvandret til Salighed, kom mange, fromme Vandringsemænd langveis fra, at drikke af Kildens Vand, og byggede de til hellig Amindelse et Kapel nær hos Kilden og ophængte hendes Billede i samme og hørte Prædiken der paa St. Voelmesø Dag. Nu er Kapellet faldet i Gruus, men Kilden besøges hvert Aar paa St. Hans Aften, og holdes der paa samme Tid et Marked.

Danske Atl. III. 511. Suhms Samlinger. I. 1. 75.
Jonges Daam. Eborog. 311.

Snogskilde.

Den, hvem det lykkes at fange en Snog med Krone paa Hovedet, eller, som den ogsaa kaldes, en Kongesnog, og fortærer et Stykke af dens Kiød, han bliver fremsynet, saa at han kan see ind i de skjulte Ting, forstaae Dyrenes Tale og læse hvilken Bog det end monne være.

Af en saadan Tilbragelse har Snogskilde, i Guldbierg Sogn i Høen, sit Navn og sin Oprindelse. Thi da engang en Almuesmand gif ned ad de høie Bakker i Guldbierg Sogn, saae han en Kongesnog, som stak Hovedet frem af Jorden. Da greb han den hurtigt og løb med den, for-

fulgt af en Mængde Snoge, som vilde befrie deres Konge; men Manden fastede Træstoene og naaede lykkeligt sit lille Huus, hvor han skyndeligt aab et Stykke deraf og kom saaledes til stor Indsigt i denne Verdens hemmelige Ting. Men af det Hul, giennem hvilket Kongesnogen var kroben frem, udvældede en Kilde, som i mange Aar derefter var fredet og hyppigt besøgt formedelst dens Blands vidunderlige Kraft til at helbrede for al Slags Sygdom.

Kasf's Moerskabslæsn. I. 337. hvor der findes en udførlig Beskrivelse af denne Sundhedskilde, som nu er aldeles forsvun. "Paa Den Nors skal der være hvide Hugorme, men de findes meget sjældent. Hvo som kan bemægtige sig en saadan, siges der, og spiser den, han faaer en overordentlig Forstand og bliver "spenskt", det vil sige, han kan see, hvad der er forborgent for Andre. De saakaldte "Kloge Mænd og Koner skulle kunne takke en saadan Epise for deres "Wiisdom." Schades Beskr. over Nors. 202. Anm. At dette Sagn ogsaa gaaer i Evertig om "Hwita Drmen", sees af Afzelius, Swenska Sägog: Håfder. II. 173. Allerede hos Særo forekommer (P. E. Møllers Udg. 123. 194.) Spor af denne Tro. Sæmunds Edda. III. 181. 217. cfr. Wolbechs Dialectler. 379.

Gasfe Kilde.

Gasfe var en Bondepige paa Taasinge. Engang, da hun drev Plov i Nors Mark for sin Huusbond, blev han saa opbragt paa hende, at han slog hende ihjel og begrev hendes Liig under en Busk. Men paa det Sted, hvor Liget laae i Skiul, udsprang en Kilde, som forraadede denne Misdgierning, og denne Kilde fik Pigens Navn.

E. F. Lund, Beskriv. over Den Thorseng. 42.

Skierum Kilde.

I Skierum Sogn, Hjørring Amt, hændte det sig for mange Aar siden, at en fattig, men saare from, Kone engang gik ud paa Marken med et Barn, som var blindt fra Fødselen af. Ved den Kilde, som er der i Sognet, satte hun sig, og, efterdi Barnet var svedigt og smudsig, tog hun Vand og tørde det dermed. Da raabte strax Barnet til Moderens store Forundring: "Mo'er! Mo'er! hvor her er meget omkring mig!" og kom det da for en Dag, at Barnet var blevet seende; formedelst hvilken Begivenhed Kilden blev holdt i Agt og Ære og kaldet: "Helli Kjell."

Ant. Ann. III. 36. Et lignende Sagn fortælles i Danske Aet. IV. 482. om en Kilde i Karup Sogn, Aarhus Stift, hvilken Kildes Ravnkundighed skal have givet Anledning til Opbyggelsen af Vor Frue Kirke i Karup.

St. Magrethes Kilde.

Der boede en Jomfru ved Thisted, hun hed Magrethe og var baade from og bydig, saa at der gik Ry deraf i hele Egnen. Engang, da hun vilde gaae til Kirke, blev hun voldeligen overfaldet af syv Røvere, som boede i Fladebakke. Men paa samme Sted, hvor denne Ugierning var fuldbyrdet, fremsprang af Jorden en deilig Kilde, hvilket af Folket ansaaes for et Tegn paa hendes Reenhed og bydelige Vandel. Saamange, som kom med Sygdom til denne Kilde, fik af dets Vand Karffhed og godt Helbred, og

det er sagt, at af de Penge, som bleve givne til Kilden, er Glade Kirke siden efter opbygget.

D. Atl. V. 565.

Skjorpinge Kilde.

Det stete engang, at en Præst, som var blind, havde den Aabenbarelse, at han vilde atter faae sine Dines Brug, saafremt han begav sig paa Reise, for at finde en Sivbust i Hjornet af en Kirkegaard. Der skulde han da grave, indtil han fandt Vand, og i samme Vand skulde han toe sine Dine, da skulde han atter blive seende. Saa reiste han, indtil han omsider kom til Skjorping Kirkegaard i Viborgstift, hvor han fandt en Sivbust, saaledes som det var ham aabenbaret. Da han havde gravet og fundet Vandet, tvættede han sine Dine deri og blev seende. Fra den Tid af blev denne underfulde Kilde stadigt besøgt, og mange skulle her have fundet deres Helbred igien.

cf. Danske Atl. IV. 482.

St. Thogers Kilde.

Ikke langt fra det Sted i Thy, hvor Bestervig Kloster ligger, landede St. Thoger, for at udbrede Christendommen der paa Egnen. Ved Strandbredden byggede og bandt han sig af "Vidier og Vendel" en liden Hytte og en Kirke, og denne blev siden en af de rigeste i Landet. I

Begyndelsen havde hans Lære ikke synderlig Indgang hos Folket, men engang, da han havde lagt sig til at sove paa det Sted, hvor hans Kirke nu er, udsprang der en deilig Kilde under hans Hoved, og da saae man, at han var en Guds Mand. Ved denne Kilde byggedes ham da en Kirke, som nu er nedfalden. Men Kilden besøges endnu ved St. Hansdag af mange Syge.

cf. Suhms Samlinger. I. 2det Hefte. 61. Mere herom i Danske Atlas. V. 477.

Fastenhøi-Kilde.

Paa Snekkemose Mark, paa Erø, er en Høi, ved Navn Fastenhøi, paa hvilken der forðum skal have staaet en bedensf Begravelse. Ved dens Fod udvælber en Kilde, om hvilken det siges, at den efter Sibyllæ Spaadom engang skal rebbe Erø ud af dens største Nød.

Efter Andres Fortælling er det Høien selv, der skal have denne Fortieneste.

Hübers, Beskr. over Erøe. 287.

III. Sandbakter, Guler og Kæmpestenene.

Flyvesandet.

Siællands nordlige Kyst, fra Frederiksværk til Hornbæk, er nu, som bekendt, blottet for Stov omtrent en Miil ind i Landet. Dog findes overalt paa disse Strækninger tydelige Spor af for-
dums Stove *).

I.

Sagnet fortæller derom, at Fienden engang gjorde et Indfald her i Landet og drog først bort, da denne Egn^s Beboere havde tilpligtet sig at levere paa Strandbredden en umaadelig Mængde af de største Ege og Bogetræer. Og da disse Stove saaledes vare odelagte, brød Flyvesandet løs og begravede adskillige Tusinde Lunder Land.

II.

Andre fortælle, at Flyvesandet brød løs derved, at da en Hæstyr engang vilde borttage Poul Larmands Koer,

*) Som endnu tilbageblevne Spor af Stov paa denne Strækning nævnes: En Rest af en gammel Bogeskov, Et. Karens kaldet, i Tid-
vilde Indbegning; et Egekrat, en Fierdingmiil derfra mod N. O.;
adskillige Træstod mellem Veiby og Tidovilde i Nærheden af en
Torvemose; de saakaldte "Bogebakker" en halv Miil fra Stranden,
i Nærheden af Helsingør, hvilke nu bare dyrkede Marker, men
i Mands Minde skulle have været bevredede med store Bøge; 4
Bogestubbe af 1 à 2 Alens Giennemsnit paa Adserbo Overdrev.

som græsfebe paa Adserbo Dverdbrev, men af Hyrden blev bortjaget, blev den saa forbitret, at den oprobete Sandet med sine Horn.

Sandklitterne i Klimsogn.

Paa den Tid, da Svensken var i Bester-Han Herred i Thisted Amt, stod der paa Egnen betydelige Skove, hvilke af Fienden bleve ganske afbrændte. Dette havde til Folge, at Flyvesandet brod frem og dannede de Klitter, som nu sees i Klimsogn, og hvori man endnu stundom finder Træstubbe og Rødder af de forsvundne Skove.

Sandbankerne ved Næstved.

I Gladsø boede en Trolb, som var ildefindet mod dem, der boede i Næstved. Engang tog han derfor sin Skindsæk, gik til Stranden og fyldte den der med Sand. Nu vilde han tilføie Folket i Næstved stor Skade, ved at skiule deres Huse under Sandet; men, der han gik ad Byen til med Posen paa Raffen, løb Sandet ud giennem et Hul, som til god Lykke var paa Skindet, og derved blev den Række af Sandbanker, som er mellem Gladsø og Næstved. Først da han kom paa det Sted, hvor forðum stod Fæstningens Husvold, mærkede han, at han havde spildt det meste, og blev derover saa arrig, at han kastede Resten ind imod Næstved, hvor endnu sees en cenligt staaende Sandbanke.

Sonnerup Aas.

Ved Sonnerup, i Oddsherred, findes Sonnerup Aas, en Række af syv Daffer. En af disse kaldes Krandsballe efter Trollden, Lars Krands, som er vel bekendt der i Eggen. Engang havde en Gaardmand gjort ham noget imod. Da blev han vred, gik ned til Stranden, fyldte sin Handske med Sand og bar den tilbage til Bondens Gaard, hvor han rystede den ud, saa at Gaarden stultes under Sandet. Men af de fem Fingerhuller i Handsken blev de fem Daffer i Sonnerup Aas.

Det hændes sig ofte, især i taaget Veir, at Bonderne see Lars Krands spadserere med andet Trolldpat fra Sonnerup og ned paa Klippen, og, staaer Søden da endnu paa Marken, seer man tydeligt hans Gangsti derigennem.

Borre.

En Her vilde engang flytte en Hoi fra Bordingborg over til Moen. Hun tog den da i sit Forklæde og fløi med den; men midtveid gik der et Hul paa Forklædet, saa at Høien faldt derigennem, og deraf blev den lille D, Borre, som ligger mellem Bordingborg og Moen.

cfr. Lemme, Sagen v. Pommern. 228-29.

Dysbjerg og Worsø Kælv.

I Glud Sogn, paa Bissholt Mark, nærved Horsens Fjord, ligger en eenlig Daffe, som kaldes Dysbjerg. Den

er saa stor, at den indtager flere Lønder Land, og har fra Landsiden en jevnt opgaaende Straahed, men ud mod Havet er den ganske brat. Om den fortælles, at en Jetteqvinde, som boede paa den anden Side af Fiorden, havde noget udestaaende med Eierne af Boller og vilde til Hevn paaføre ham en Ulykke. Hun fyldte derfor sit Forklæde med Jord, for dermed at begrave hele Gaarden. Men som hun vadede over Fiorden, gik der Hul paa Forklædet, saa at endel Jord faldt ud, og deraf blev den lille Ø, Worsø Kaly, som næsten har samme Skikkelse som Dysbiørg. Dog beholdt hun det meste tilbage, men da hun kom iland, brast Forklædebaandet, og hele Dysbiørg væltebde ud deraf, saa at hun maatte vende tilbage med uforrettet Sag.

Ordet "Kaly" betegner en liden Ø eller Holm.

Loshullet.

Der er en dyb Hule paa Moens Klint, kaldet Loshullet, i hvilken Ingen kan komme, uden at han saaledes betages af Angst og Gysen, at han vilde forgaae, om han ikke skyndeligt slap ud igien. En Karl, som engang krøb derind med draget Sværd og udæstede hvemsomhelst der monne bo, blev slaget Sværdet af Haanden, og selv faldt han magtesløs til Jorden.

Res. Atl. 104. Saalund Christiansens Beskr. over Moen. Danm. og Norges Dekon. Magaj. I. 251.

Dundlos Hule paa Fuur.

Paa den liden D i Riimfjorden, Fuur, er der i en Klippevæg en Hule, hvis Dybde man ei kan opmaale. Efter gammelt Sagn har man engang taget sig for at udmaale den, og til den Ende bandt man en liden Dreng et Reeb om Livet og nebhidsede ham saaledes igiennem den smalle Abning. Men strax mærkedes det, at Drengen var nedfaldet, og der man drog op, saaes det kiendeligen, at Rebet var brændt over.

Pont. Theatr. Danic. 424.

Ser Stene.

Smellem Reerslev og Dgtved, ikke langt fra Kalundborg, er der en stor Bakke, kaldet Bøgebjerg, hvorpaa der staaer fem, smalle Steen af Mandshøide. Disse Steen skulle tilforn have været Menneſter, thi der fortælles, at engang for mange Aar siden ere ser Mænd, som havde gjort falsk Eed paa Love-Thing, blevne forstenede, da de gif bort fra Thinget. Kun fem Steen staae paa Bakken, thi den fette Mand, som var en puggeltrygget Skræbber, naaede ei saa langt, som de andre, for han blev forvandlet, men han staaer paa Marken nær derved som en underlig, kroget Steen.

Rask's Noerskabsl. 1840. 381. cfr. Lemme, Die Volkssagen der Altmark. 99. Die sieben Steine bei Morin.

De syv Sandemænd.

Paa Følge Mark, ved Thorsager, i Aarhus Stift, læser der nær ved Havet nogle Steen i en Rundskreds, disse kaldes: De syv Sandemænd. Tilforn var det syv Mennesker, men da de havde aflagt falsk Vidnesbyrd, øvede de paa Stedet omskabte til Steen.

Vædderstenen.

I Kirkemarken til Rolsled Sogn i Fyen er der en stor Steen, som kaldes Vædderstenen. Dette Navn skal den have faaet deraf, at da en Lys engang havde staaet en ædder og var ved at bære den bort, blev den ham saa nær, at han undervejs maatte hvile. Da lænede han sig til denne Steen, for en Stund at lette sig Byrden. Men ædderen gled ned paa den anden Side af Stenen og kvalte im, eftersom han havde bundet den om sin Nakke.

Suhms Samlinger. I. 1. 92.

Steenkast mod Kirker.

Førend Troldfolket, forjaget ved Klokkeringning, udbredte her af Landet, var det dem til stor Græmmelse, naar somhelst en ny Kirke blev bygget. Der er derfor mange Sagn om, hvorledes de altid om Natten forstyrrede Arbeidet, før naar Kirken var bestemt at opføres altfor nær ved deres Hølliger; men ligesaamange Sagn er der vist rundt om i

Landet, som berette, hvorlunde Guldens Gane flygt fra Steen mod Kirkerne, og deraf kan det tillige forklæres, at man trindt om seer mange flere Steen ligge paa Stedet, hvor Renneføhønder ikke kunne have henlagt dem. Af saadanne Sagn meddeles her følgende:

I.

Imellem Noorhilde og Enoldeles ligger der en stor Steen paa Marken, som fra Naimo er flygtet efter Noorhilde Demkirke.

Kaaske Noorhilde. 1808. 25.

II.

Da Hølesten Kirke, imellem Selbet og Kallundby, blev bygget, og Arbeiden paa Nertele ferwegang borte Skiblerne ruzge. Men der var saa verbønnet, at man skulde se en smørelig stor Steen over imod Kirken, men den faldt i Hølesten og ligger endnu uderfor Gamle Niels Jønsens Dør.

Ibid. end.

III.

Den Guldene Mark, ved Engstrimagle paa Sørland, ligger en stor Steen som fra Høle Niels Jønsens Kirke blev flygtet. Men den naarte fra ad Hølesten Mark, hvor den var lagt, ligger endnu.

G. B. Sever, Løseer over Engstrimagle 181.

IV.

Da Thybjerg Kirke, ved Næstved, blev opbygget, blev en Troldeqvind derover saa fortørnet, at hun greb en vældig Steen, foer med den op i et andet Kirketaarn langt derfra og slynge de Stenen mod Thybjerg Kirke. Men den faldt midtvejs i Stoven, hvor den ligger endnu og er bekendt under Navnet: Dresteen. Denne Steen er saa stor, at engang have Karle og Piger haft Dands og Lyfighed ovenpaa den.

V.

Magleby Kirke er den første Christen-Kirke paa Moen. Da den var bygget, slynge de en Troldeqvind i Skaane en stor Steen imod den, men Stenen faldt paa Aborrebjerg og ligger der endnu.

VI.

Paa Afsens Bymark ligger en stor Steen, kaldet Gallesteen; den er af en Ræmpe slynget mod Gamtofte Kirke.

VII.

Ved Gaarden Langkilde i Fyen ligger en Steen, kaldet Troldestenen. Den er slynget mod Dverndrup Kirke af en Troldeqvind paa Laafinge.

VIII.

I Dronninglund Sogn, i Bendslyssel, var der tilforn to Kirker, en paa den nordre Kant og en ved Hundslunds Kloster. Den førstnævnte af disse blev ødelagt af en Troldeqvind. Der boede nemlig en gammel Trolde i Storfloven, som, da han døde, efterlod sig en Enke og en lille Son.

Alt som Drengen voxede til, øvede han sin Styrke ved at kaste store Steen efter Dronninglunds Norre-Kirke, og engang rammede han og slog hele Kirken ned, saa at Byen siden den Tid kun har een Kirke.

IX.

Ved Beile i Jylland var der engang en Kæmpe, ved Navn Gavl, som slyngede mange, store Steen mod Graverslund Kirke, men ingen af dem rammede.

X.

Omtrent en Fierding Mil Øst for Ferslev, i Bisborg Stift, laae der, indtil for faa Aar siden, en overmaade stor Steen af omtrent en halv Snees Alens Længde. Engang kom en Kæmpe reisende sydfra i Landet, og da han havde naaet til Ferslev og saa, at Kirken i Gunderup var næsten færdig, blev han derover saa forbittret, at han tog den omtalte, store Steen, som dengang laae tæt inde ved Ferslev, og kastede den efter Gunderup. Men den naaede neppe halvveis; dog saaes der i Stenen fem, dybe Spor af hans Fingre.

sef. Faves Norske Sagn. 98. Afzelius, Swenske Sago-Häfder. II. 106. Ibid. 157. Ibid. III. 88. Lemme, Sagen von Pommern. 215. Ibid. 231. Grimm, Deutsche Sagen. I. 275.

Nestveds Kæmper.

Der boede i gamle Dage to vældige Kæmper i Nestved. Engang lystede det dem at forsøge, hvo der var dyg-

tigst i at slynge med Steen. Da tog den ene en stor Steen og slyngebe den mod Riislov Kirke, men den faldt til Jorden, forinden den naaede derhen, og den sees endnu ved Landeveien mellem Næstved og den saakaldte Gangers Bro. Den anden tog derpaa en vældig Steen og slog den med saadan Magt, at den faldt langt bagved Steensstoven, nærved den Landevei, som gaaer fra Næstved til Ringsted.

Blak og Sortensteen.

I fordums Tid boede paa Refnæs og Åsnæs, ved Kallundborg, to Kæmper, som altid havde Riv indbyrdes. Engang, som de stode ligcoverfor hinanden, hver paa sin Strand, tog Refnæs's Kæmpe en vældig Steen og kastede den saa, at den faldt ved Åsnæs i Sønderstrand; men Åsnæs's Kæmpe tog nu til Siengiæld en endnu større Steen og kastede den over til Refnæs. Stenen, som faldt paa Åsnæs, kaldes Sortensteen og sees endnu i Stranden, ei langt fra Land. Stenen paa Refnæs kaldes Blak, og i denne Steen findes endnu Spor af Kæmpens Fingre.

Disse to Stene omtales i Visen om Kong Baldemars Søns Død, Daafte Viser fra Middelald. II. 105. saaledes:

"Det Strig i Sønderstrand hørte og Blak,

"Af Sørrig sig under Vandet han stak.

"Sortensteen sørged endog ubi Nær,

"Den Farve han havde ret aldrig før!"

I Pehr Kalms Resa. 30. fortælles et lignende Sagn.

Alt som Drengen vorede til, øvede han sin ~~Stærke~~ ved at kaste store Steen efter Dronninglands Korre-~~Stærke~~, og engang rammede han og slog hele Kirken ned, ~~sa~~ at den siden den Tid kun har een Kirke.

IX.

Bed Veile i Jylland var der engang en Kæmpe, ved Kærn Gavl, som flyngede mange, store Steen mod Graverlund Kirke, men ingen af dem rammede.

X.

Omtrent en Fierding Mil Øst for Ferslev, i Ribe Stift, laae der, indtil for faa Aar siden, en overmaade stor Steen af omtrent en halv Snees Alens Længde. Engang kom en Kæmpe reisende sydfra i Landet, og da han havde naaet til Ferslev og saae, at Kirken i Gunderup var næsten færdig, blev han derover saa forbitret, at han tog den omtalte, store Steen, som dengang laae tæt inde ved Ferslev, og kastede den efter Gunderup. Men den naaede neppe halvveis; dog saaes der i Stenen fem, dybe Spor af hans Fingre.

cf. Faves Norske Saga. 98. Afzelius, Svenske Sago-Håfder. II. 106. Ibid. 157. Ibid. III. 88. Lemme, Sagen von Pommern. 215. Ibid. 231. Grimm, Deutsche Sagen. I. 275.

Nestveds Kæmper.

Der boede i gamle Dage to vældige Kæmper i Nestved. Engang lystede det dem at forsøge, hvo der var dyg-

tigst i at slynge med Steen. Da tog den ene en stor Steen og slyngebe den mod Riislov Kirke, men den faldt til Jorden, forinden den naaede derhen, og den sees endnu ved Landeveien mellem Nestved og den saakaldte Gangers Bro. Den anden tog derpaa en vældig Steen og slog den med saadan Magt, at den faldt langt bagved Steenshoven, nærved den Landevei, som gaar fra Nestved til Ringsted.

Blak og Sortensteen.

I fordums Tid boede paa Refnæs og Åsnæs, ved Kallundborg, to Kæmper, som altid havde Riv indbyrdes. Engang, som de stode ligeoverfor hinanden, hver paa sin Strand, tog Refnæs's Kæmpe en vældig Steen og kastede den saa, at den faldt ved Åsnæs i Sønderstrand; men Åsnæs's Kæmpe tog nu til Giengjæld en endnu større Steen og kastede den over til Refnæs. Stenen, som faldt paa Åsnæs, kaldes Sortensteen og sees endnu i Stranden, ei langt fra Land. Stenen paa Refnæs kaldes Blak, og i denne Steen kendes endnu Spor af Kæmpens Fingre.

Disse to Stene omtales i Bisen om Kong Baldemars Søns Død, Danske Biser fra Middelald. II. 105. saaledes:

"Det Strig i Sønderstrand herte og Blak,

"Af Sorrig sig under Vandet han skal.

"Sortensteen sørged endog ubi Nør,

"Den Farve han havde ret aldrig før!"

I Pehr Kalms Resa. 30. fortælles et lignende Sagn.

Alt som Drengen vorede til, ovede han sin Etyrke ved at kaste store Steen efter Dronninglunds Norre-Kirke, og engang rammede han og slog hele Kirken ned, saa at Byen siden den Tid kun har een Kirke.

IX.

Ved Veile i Jylland var der engang en Kæmpe, ved Navn Gavl, som slyngede mange, store Steen mod Graverlund Kirke, men ingen af dem rammede.

X.

Omtrent en Fierding Mil Øst for Jerslev, i Viborg Stift, laae der, indtil for faa Aar siden, en overmaade stor Steen af omtrent en halv Snees Alens Længde. Engang kom en Kæmpe reisende sydfra i Landet, og da han havde naaet til Jerslev og saae, at Kirken i Gunderup var næsten færdig, blev han derover saa forbitret, at han tog den omtalte, store Steen, som dengang laae tæt inde ved Jerslev, og kastede den efter Gunderup. Men den naaede neppe halvveis; dog saaes der i Stenen fem, dybe Spor af hans Fingre.

efr. Fanes Norske Sagn. 98. Afjelius, Swenska Sago-Håfder. II. 106. Ibid. 157. Ibid. III. 88. Lemme, Sagen von Pommern. 215. Ibid. 231. Grimm, Deutsche Sagen. I. 275.

Uestveds Kæmper.

Der boede i gamle Dage to vældige Kæmper i Uestved. Engang lystede det dem at forsøge, hvo der var tyg-

tigst i at slynge med Steen. Da tog den ene en stor Steen og slyngebe den mod Riislov Kirke, men den faldt til Jorden, forinden den naaede derhen, og den sees endnu ved Landeveien mellem Nestved og den saakaldte Gangers Bro. Den anden tog derpaa en vældig Steen og slog den med saadan Magt, at den faldt langt bagved Steenshoven, nær ved den Landvei, som gaaer fra Nestved til Ringsted.

Blak og Sortensteen.

I fordums Tid boede paa Refnæs og Åsnæs, ved Kallunborg, to Kæmper, som altid havde Riv indbyrdes. Engang, som de stode ligeoverfor hinanden, hver paa sin Strand, tog Refnæs's Kæmpe en vældig Steen og kastede den saa, at den faldt ved Åsnæs i Sønderstrand; men Åsnæs's Kæmpe tog nu til Giengjeld en endnu større Steen og kastede den over til Refnæs. Stenen, som faldt paa Åsnæs, kaldes Sortensteen og sees endnu i Stranden, ei langt fra Land. Stenen paa Refnæs kaldes Blak, og i denne Steen findes endnu Spor af Kæmpens Fingre.

Disse to Stene omtales i Bisen om Kong Valdemars Søns Død, Danske Viser fra Middelald. II. 105. saaledes:

"Det Strig i Sønderstrand hørte og Blak,

"Af Sorrhig sig under Vandet han stak.

"Sortensteen sørged endog ubi Nær,

"Den Farve han havde ret aldrig før!"

I Pehr Kalms Resa. 30. fortælles et lignende Sagn.

Kommestenen.

Paa Underuæs Strand, ved Faareveile i Odsherred, ligger den saakaldte Kommesteen, hvilken en Kæmpe engang har kastet over Fjorden fra Rakkehøve, hvor der ligger flere af samme Slags, som Kæmpen paa Egebjerg Land har kastet derover.

Om denne Steen siger Dr. Larsen (Odds og Stippinge Herreder. 134.): "Kommestenen kaldes saa, fordi en Kæmpe paa sin Vandring engang har fundet den paa et Sted og stiftet den i Kommen, for at bruge den ved foresaldende Leilighed. Den skal, efter Andres Fortælling, være kastet af en Kæmpe enten fra Rakke eller Jægerspries hid over, for dermed at adelægge Kirken; efter Andre, af en Kæmpe i Egebjerg imod en anden i Horsved Skov, hvor en lige Steen skal ligge, og atter efter Andre være nedbragt paa Isen fra Norge. Alle Sagn lige urigtige, men dog ogsaa henpegende paa det nedarvede Begreb om en Kæmpeslægt i fordum Dage. Stenen ligger ved Strandbredden paa Gielstrup Grund $\frac{1}{4}$ Alen dybt i Vandet og synes at ligge paa Siden. Den ud mod Stranden vendte Ende, der nok er dens rette Grundflade, er aldeles flad. Dens Høide 5 Alen, Omfang 20 og ansees for den største Steen i Odsherred. Den har nogle Røveler paa langs og tværs, der ere lige og glatte, som om de vare gjorte ved Kunst. Mærke af en Haand (Kæmpens) med fem Fingre findes idetmindste ikke over Vandet. Den er en almindelig Granitblok, som Vand, Lid og Luft har afrundet. Dens Brøder paa Lidsenæs, Maglestenen eller Holmerstenen, der er blevet berømt ved Bartholins bekiendte Opkrift: Dán. Bibl. 1, 2, 49. Hofm. Fund. VIII. 310. er alt sprængt og henført som Fundament til Broen i Svinningsveile."

Holmerstenen.

I Helbek Amt, ved Udby, fandtes tilforn paa Gielstrup Mark en Steen, tre og tyve Alen i Omkreds. Samme

Steen har en Kæmpe, ved Navn Holmer, kastet fra Egebjerg Banke, i Oddsherred, over Lammefjord. Man saae paa den Spor af tre af Kæmpens Fingre, og desforuden en Ribse rundt omkring, indtrykt af Slyngebaandet.

Hofm. Fund. VIII. 310. cfr. Grimms Sagen. 206. Gottschalks Volksagen. I. 137. Lemme, Die Volksagen der Altmark. 99.

Stenen paa Munkebo-Banke.

Paa Munkebo-Banke i Fyen ligger en stor Steen, om hvilken fortælles, at da en Kæmpe, som boede i denne Banke, havde forlovet sig med en Jomfru paa den anden Side Fiorden, men desuagtet besøgte en Troldqvind der i Sognet, blev Jomfruen derover saa forbitret, at hun slyngede denne Steen efter sin utro Elsker ved Hielp af sit Strømpebaand.

Samme Sagn fortælles i Rask's Noerstaabsl. 1839. 447. om en stor Steen "Steinschwang" paa Sundewiit. Det fortælles ogsaa om en stor Steen ved Hattlund i Flensborg Amt, s. Den Berlingske Tidende. 1842. No. 236. Ogsaa i Skaane, cfr. Suhms Samlinger. I. 1. 113.

Thybo-Helte og Morsing-Karle.

Paa Thy-Land ligger det Sogn Heltborg, og lige overfor paa den anden Side af Riimfiorden, paa Mors Land, ligger det Sogn Karby, hvilket tilforn er blevet kaldet Karleby. Disse to Sogne siges at være mærkelige formedelst en stor Strid mellem de Thybo-Helte og Morsing-Karle, hvilke fra begge Fiordens Bredder slyngede store Stene paa hinanden,

faa at man endnu den Dag idag seer mange saadanne paa begge Sider, blandt hvilke nogle have grangivelige Mærker af Kæmpernes Fingre.

Danske Atl. V. 473. Ibid. 561. Jonges Eborog. 474. Ibid. 481.

Skarresteen.

Skarre var en Kæmpe i Thyland. Han tog engang en mægtig stor Steen, som han i Brede vilde kaste over til Mors, men saasom han i Kastet ikke lagde Kraft nok til, naaede Stenen ikke saa langt, men faldt i Fiorden, hvor den endnu ligger og kaldes Skarresteen.

Schæde, Beskriv. af Den Mors. 112.

Stenen ved Palsgaard.

I Etoyen ved Palsgaard ligger en Steen, saa stor, at engang to Piger have reddet sig fra en forfærdelig Tyr, ved at krybe derop. Den er kastet af en Jette paa Endelave, som vilde ødelægge Palsgaard, fordi han havde faaet Afslag af Fruen paa Gaarden, da han engang beilede til hende. Andre ville vide, at en Jettepige i Byen har slynget den derover i sit Strompebaand. Atter Andre fortælle, at den er kastet af en Huusholderste paa Endelave-Gaard, som var forlovet med en Forvalter paa Palsgaard, men vilde hevne sig paa ham, fordi han havde slaet op med hende.

Ogstenen.

Paa Strandbredden ved Snoghøi, lidet Sybvest for Gaarden, ligger en meget stor Steen, et Par Favne høi og ligesaa bred, kaldet Dgs Steen. Den skal have faaet sit Navn af en Konge, ved Navn Dg, der var Uven med en jysk Ræmpe, hvis Navn Sagnet ikke omtaler. Engang da denne stod paa den fynske Kyst og spottede ham, skal Kong Dg have kastet denne Steen over Beltet, saa den faldt ned i Vandet vel omtrent en Rabellængde fra Land, hvor den laae indtil 1828, da den af Isen blev struet op paa Land.

Kass's Roerskabslæsning. 1839. 544.

Bornæs Bro.

Nede ved Bornæs, paa Vro, findes en lang Række store Steen lagte paa en Grund midt i Vandet. En Jetteqvinde vilde engang bygge en Bro tværs over Vandet, men da hun kom midtvejs, brast hendes Forklædebaand, saa at hun tabte Stenene, og derfor blev Broen ikke færdig.

Paa Als fortæller man om Palsbar, at en Jetteqvinde vilde bygge en Bro over til Vro, men tabte paa lignende Maade Stenene. Samme Sagn fortælles om endeel store Steen paa Boguæs i Koeskilde Fjord.

IV. Skove, Træer og affvied Græs.

Skovene paa Bogo.

Midt imellem Siælland, Falster og Møen ligger en lille Ø, Bogo. Paa den har i fordums Tid været to, store Skove, Østerkov og Vesterkov, af hvilke nu kun ringe Spor er tilbage. Om disse gaacr der et gammelt Sagn. Den sidste Konge i Baaelse, paa Falster, var Kong Hans. Han paaførte engang Kongen af Bogo Krig, seilede om Natten derhen og lagde sig med sin Flaade lige udenfor Slottet. Da Kongen af Bogo lukkede Vinduet op i sit Sovestue og saae den fiendtlige Flaade udenfor, raabte han om Fred; men i samme Stund spændte Kong Hans sin Bue og skød ham en Piil dybt ind i Brystet. Da bad Dronningen af Bogo om Stilstand, medens hun begrov sin Herre, og Kong Hans gik endog selv i Land og fulgte hans Liig til Jorden. Dronningen indbød ham da til Slottet, og der udbad hun sig af ham, at hun maatte beholde Den saalænge, indtil den Sæd, hun vilde udsaae, var bleven fuldmoden. Dette indrommede Kong Hans og seilede tilbage til Falster. Men den snilde Dronning lagde Agern og Bog i Jorden, og deraf opvokrede hine to Skove. Næste Aar seilede Kong Hans fra Falster; men da han fik at vide, hvad Slags

Æd hun havde udsaaet, blev han sit Løfte tro og vendte tilbage. Da Dronningen døde, blev hendes Søn Herre over Den.

Sandvigs Beskriv. 47. See Anm. til det følgende Sagn.

Uggerslev Skov.

Der boede paa Uggerslev Gaard i Fyen en Frue, ved Navn Karen Norbye. Hun solgte Gaard og Gods paa Bilkaar, at hun skulde have første Grode af den Æd, hun vilde udsaae i tvende Lykker. Da lagde hun Agern og Bog i Jorden, hvoraf opvokrede en herlig Skov. Sagen, som bragtes for Retten, faldt saaledes ud, at Afgroden tilfaldt hende, ved hvilken svigefulde List Røverens kom til Armob. Nu er den hele Skov borte, men gamle Mænd mindes endnu, paa Uggerslevgaards Mark at have seet den sidste Teg af hin ommeldte Udsæd.

Danske Atl. V. 363 fortæller om Gaarden Lengsholm i Vendespjel: "Ved 1320 skal Lengsholm være beboet af Jæharis af Ellingsgaards Slægt, om hvis Enkefrue fortælles, at da hun havde Trette om en stor Mark vesten Gaarden, og tvivlede om Sagen, udoirkede hun ved et Forlig, at hun maatte besaae Jorden endnu et Aar og nyde Afgroden, da Vederparten derefter skulde eie Marken. Men, som hun besaaede Jorden med Olden, hvorefter endnu staaer en mægtig Skov, mærkede Vederparten, at hun havde besnildet ham, og tog imod et andet Forlig." I Suhms Samlingen t. I. 1. 103, anføres et skaansk Sagn af noget lignende Indhold: "Paa en af Bymarkerne (Walsø Sogn i Skaane) er en Lund, kaldet Lhules Lund, som skal have sit Navn af en vis Lhule, som holdt til med en Biergtone, men omsider for-

"trød det og begjærede at stilles fra hende, hvilket hun og tilstod ham "paa det Vilkaar, at han skulde saae en Sæd, som aldrig kunde høstes, "hvorpaa han saae denne Egelund." cfr. Hammerich, Skand. Reise minder. 308. Af samme List, som foranført, betiente og saa en Junker Hall von Schlebusch sig mod Munkene i Klosteret Dünnwald ved Düsseldorf, s. Digtet: Die Saat bei Schlebusch, Ziehnert, Preussens Volksagen. II. 44.

Skovene paa Lys.

Lys, som ligger udenfor Faaborg i Fyen, har faaet sit Navn deraf, at den tilforn var ganske bevokset med Skov, saa at den kunde give Ly mod Vinden. Men Skoven blev ganske lagt øde ved en Skippers Uforsigtighed. Denne havde nemlig, da han drog hjemme fra, af sin Moder faaet et Baand med tre Knuder paa, for at han, ved at løse dem, kunde skaffe sig god Vind. Den ene Knude løste han, da han gif hjemme fra, under Vand, og fik god Vind; den anden Knude løste han i rum Sø og fik en drivende Bør; men den tredie løste han ved Svendborg, og da kom der en saadan Storm, at al Skoven paa Lys blev ødelagt, og han selv kuldseilede.

Suhms Samlinger. I. 1. 81. Om disse "tre Knuder", og om Kunsten "at gjøre Vind", s. Werlauffs Antegnelse til Holbergs Lyfspiel. I. 284-85. cfr. Sagnet: Lys. Pag. 32.

Træet ved Eskildstrup.

Der er hist og her i Landet enkelte Træer, hvilke de Underjordiske ingenlunde vilde tillade at omhugges, saa at

al Gaardens Lykke forværvedes, naar nogen Boldsomhed øvedes derimod *). Saaledes staaer paa en Mark ved Esfildstrup, paa Sorø Amt, et høit Træ, hvilket Eiermanden holder i Vre og paa ingen Maade vil lade omhugge. Og siges det, at der tilforn har staaet to slige Træer, men, da en Mand lod det ene omhugge, kom fra den Time af al Ulykke over ham og hans Huus.

*) cfr. Resenii Atl. VI. 135. Ibid. 160. Ibid. 142. Rühls, Die Edda. 13. Jttner, Ueb. das schwed. Trollpad i Jacobi, Iris s. 1809. 164. Wüßs, Reise in das Berner Oberland. II. 415.

Maren Bog.

I Ridløse Skov staaer et gammelt Bogetræ, som kaldes "Maren Bog." Om dette gaaer Sagnet, at naar nogen vil stæle Brænde i Skoven, knækker det strax Arm eller Been paa Lyven.

Træet i Rugaard Skov.

I Rugaard Skov staaer der et Træ, som ikke har Blade, og om hvilket det siges, at ihvorvel det iøvrigt seer ud som andre Træer, er det dog et Ellefolk, som om Natten gaaer levende omkring i Skoven. At volde dette Træ nogen ilde Medfart, vilde være farligt og sikkert ikke blive uhevet.

cfr. Jonge, Nordfiell. Landalm. 301. Büsching, Wb. Gentl. Nachr. I. 212. Ibid. II. 354. Afzelius, Svenska Sägö: Häfder. II. 146.

Stodder-Stubben.

Paa en Huusmands Tob ved Borsvig, i Nærheden af Præsto, staaer en Hvidtorn-Stub, som er Somærke. Derom fortælles, at den, som lægger Haand paa den, vedetfares der en eller anden Ulykke. Saaledes havde en Gaardmand engang villet hugge den af til et Plovlob, men da han var ifærd dermed, gik Dren ham ind i Benet. Da han anden Gang lagde Haand derpaa, mistede han Dagen efter en Ko. Siden en Ligger engang dobe ved den, kaldes den endnu: Stodderstubben.

Regholgs-Best. over Baroniet Stampenborg. III.

Hvidtornen.

Paa Skamby Kirkegaard i Fyen staaer der en usædvanlig stor Tornebusk med svær Krone og bred Stamme. Om den siges det, at den er plantet der i Pestens Tid, da man paa Kirkegaarden gravede en stor Hule, hvori de Døde kastedes, og til sørgelig Erindring satte denne Torn paa Graven.

Eenlig Tornebusk.

Man seer ofte paa Marken en eenlig Tornebusk, som aldrig bliver større. En saadan er altid forheret, og man maa vel tage sig iagt for at komme den nær ved Rattetider; thi da kommer der et Jldhiul farende ud af Busken, og kan

an da ikke løbe fra det, bliver man ødet. Saadanne usle staae ved Engom i Hatting Herred, ved Brunde i Herre Herred, — dog denne er nu taget bort, — og mange ere Steber, men allesammen ere de forherede.

Becker, Orion. II. 256.

Fr. Stigs Veie.

I Baarbjerg, Nørre Sundby Sogn, ved Aalborg, laa en Gaard, hvis Boldsted spores lidt Sønder for Baarbjerggaard, boede engang en Herremand, ved Navn Fr. Stigvide. Efter ham har Stigsborg, i Nørre Sundby Østerark, sit Navn. I de Nætter, som gaae foran de store sitidsbage, kommer denne Fr. Stig endnu førende med se, hvilde Heste op igiennem Baarbjerggaard, fraas ned over Lindholms og Sundbys Marker til Stigsborg, og man rører det, naar han kommer, thi hans Bogn gjør Stoi og Sler vidt omkring. Paa den ovennævnte Veie er der igiennem Markerne en Stribe, hvor Kornet set ikke vil trives og bliver golbt, og Bønderne sige derfor: "Paa Fr. Stigs veie voxer der intet Korn!"

cf. Daufte Atlas. V. 300.

Affviet Græs ved St. Jørgensgaard.

Imellem Svendborg og St. Jørgensgaard i Fyen er et Sted, hvor intet Græs vil groe eller Urt trives.

Dg siges det, at her var det, *St. Jørgen* faldt ned på gruelige Drage. Hvor dens giftige Blod er tørt, afsvibes Græsset, og forbrændes Jordkanden i den Stov, at nu Juret der vil vose.

Pont. Theatr. Dan. 170. D. III. III. 535. Num. 67.
Sagnet: *St. Jørgens, Gaard.* I. Pag. 775.

Solve Ridder.

Ved *Borglum-Kloster* er der en *Basse*, *Boelskjel* kaldet. I denne *Hoi* er der en *Kilde*, som forarsager, at *Veien*, som gaaer derover, altid er fugtig og ligesom farvet af *Blod*. Herom fortælles, at der i *Omegnen* engang var en forfærdelig *Røver*, ved *Ravn Solve Ridder*, som ikke blot plyndrede og myrbede, men endog gjorde *Indbrud* i *Klosteret* og borttog *Alterbægeret* og mange andre *Skatte*. Alle *Efterstræbelser* havde i lang *Tid* været forgievet, indtil engang en *Bonde* lagde sig i *Skjul*, og, da han saae *Røveren* der paa *Bassen*, skød ham, saa at hans *Blod* farvede *Stedet*, og han opgav *Anden*. Dette hans ugudelige *Blod* kan aldrig tørres, men rinder bestandigt ud af *Høien*, og om *Natten* sees hans *Gienførd* endnu ofte der paa *Stedet*.

V. Om Pesten.

Hvorledes Pesten kom til Jylland.

I.

Der har engang i Jylland været en forfærdelig Pest, som kaldte Mandeqvæl eller Mærkedød. Om den fortælles, den kom hid fra England. Der var nemlig i England ung Dvinde, som var gift med en gammel Mand, men asom hun havde en Elsker, lod hun en gammel Kierling give sig et Raad til at blive Manden qvit. Kierlingen v hende det Raad, at hun skulde tage et Stykke af en d Mand's Mave, hakke det og blande i hans Mad, hvor d hun da blev Enke, og meente, nu at kunne leve med sit oelstak. Men baade hun og han bleve strax derefter syge døde begge, hvorefter Sygdommen i kort Tid udbredte ; over hele England. Paa den Tid skete det, at alt landskabet paa et Skib fra England udbøde, og Skibet ev iland ved Vendtsyssel i Jylland. Da Vendelboerne gif ibord, bleve de angrebne af Pesten, og der døde mange r i Egnen.

Paa den Tid var Palle Juul Herre til Ulstrup. Til m kom, to Dage før Juul, en omvandrende Mand, som

bad om Huus. Palle Juul viste ham ned til Juvstens, hvor han meente, at han kunde laane Tag. Men Julenat, da Palle Juul ved Midnat kom til Kirke med sine Folk, var Præsten der ikke. Han stillede da Bud til Præstegaarden, men Dorene fandtes lukkede og bleve ikke aabnede, da der bankedes paa. Da blev et Bindue indskaet, at man kunde raabe derind, og der kom da Svær fra en halvdød Kvinde, som laae paa Gulvet og sagde: "O vær og til! hvilkens ond Giest har Palle Juul vist til os! De ere alle døde, og jeg er halvdød!" Og siden udbredte Pesten sig over hele Landet.

Ms. Hans Michelsens danske Electebog. II. 85.
Miscell. Rostg. No. 25. 429. Hoffmanns Esterr. II. 25-26

II.

I Aaret 1602 udbrod i Rindsherred, i Jylland, en stor Pestilens. I Østerballe Sogn tog den sin Begyndelse. Der var en Hob unge Folk i Bygsæd forsamlede i en Kade og fornøiede sig om Natten ved Spil og Dands. Da kom pludseligt et Hiul med Ild i ind i Kaden, og da man saae til, var det en Bui paa tre Been, som hoppede omkring, og de kaldte den Hel. Men næste Morgen var endeel af Giesterne syge, og Sygdommen udbredte sig derfra videre om i Landet, eftersom man — synderligt nok — kunde vise denne Død, der ogsaa lod sig see i Skikkelse af en hvid Pest, fra en By til en anden.

Af et gammelt Ms. Rinds Herreds Kronike af
E. Lhestrup.

Fr. Anders Mauridsen i Pestens Tid.

Fr. Anders Mauridsen, der af nogle kaldes Fr. Einar, var 1603 Præst i Orslev, Beslov og Arup, i Vester-Hanherred i Vendsyssel; men han var der kun eet Aar, da han døde 'i den haarde Pest, som bortrev en stor Deel af Befolkningen i hans Sogne. Han fik sin Hælsot, da han af Mangel paa Folk selv maatte række Haand, for at faae Liget af en Pestbesængt nedsænket i Graven, og skal derpaa strax i sin sidste Tale have taget Afsked med Menigheden, eftersom han folte, at det vilde blive hans Død.

L. Beckers Orion. IV. 1. 79.

Snedkeren i Pestens Tid.

I gamle Dage rasede Pesten saa stærkt i Klim Sogn, i Vester-Hanherred, at næsten alle Indbyggerne døde ud. I den nordligste Gaard i Klimby, den saakaldte Nørgaard, boede der en Snedker, som lidt efter lidt havde gjort Kister til alle Mændene i Byen. Da han tilsidst var ene tilbage, gjorde han ogsaa en Kiste til sig selv og stillede den med Enden ud af Døren, i det Haab, at en Forbigaaende kunde blive opmærksom derpaa og nedgrave den i Jorden, naar han var død, og ikke længe efter gik hans Forventning i Opfyldelse.

cfr. Schach Staffeldts Digte. I. Snedkeren i Pestens Tid.

Veiersløv Kirkegaard.

Paa Veiersløv Kirkegaard, i Hovelbjerg Søndst, Blborg Amt, viser man endnu et Sted, hvor "i Pestens Tid" en stor Mængde Døde skulle være begravede.

Hr. Søren Pedersen Prip.

I Aaret 1654 ankom til Kiøbenhavn et Skib, som havde Pesten ombord, og derfra udbredte den sig i Siælland, Skaane og Fyen. I Jylland mærkede man den kun paa to Steder, nemlig i Høyen og Urlev Præstegaarde, i Velle Amt. Til sidstnævnte Sted kom den med nogle Klæder, som Præsten fik tilsendt tilligemed de øvrige Efterladenskaber efter en Slægtning, der døde paa Kiøbenhavns Rhed, ombord paa det pestbefængte Skib. Da Præsten i Urlev, Hr. Søren Pedersen Prip, mærkede, at Pesten var indkommet i hans Huus, var hans eneste Tanke, kun at bevare sine Sogneborn for denne Ulykke, og blev han da saa godt som overladt til sig selv, idet Naboerne afbrød Dmgang med ham, og heller ikke selv tillod han Nogen, at komme ind i Gaarden. Efterhaanden døde den ene Karl og Pige efter den anden, derpaa Præstens Kone og Børn, saa at han tilsidst var ganske alene. Før Sygdommen var bleven saa voldsom, havde han giort Aftale med en Snekker i Drum, at denne skulde give Agt paa en Banke mellem Drum og Urlev, Sommerbjerg kaldet, hvor Præsten opreiste en Flagstang, thi hvergang der behøvedes en Riigliste, skulde der vaie et Flag paa Stangen; Snekkeren bragte da, naar han

saae dette Tegn, en Kiste til Banken, og Præsten lod den hente. Men efterhaanden, som hans Folk døde bort, havde han Ingen at sende, og tog han da selv en Hiulbør, hentede derpaa Liigkisten, og begravede den Døde paa Kirkegaarden, medens han selv var ene tilbage af alle dem, som boede der paa Gaarden.

I al den Tid sidenest, da man dog ikke kunde undvære Guds Ord, og Hr. Søren ikke vilde gaae ind i Kirken, af Frygt for at udbrede Smitte, forsamlede han Menigheden paa Kirkegaarden, og endnu viser man den Steen, hvorfra han prædikede for sine Sognebørn.

Til Amindelse om denne ædle Præst sees endnu i samme Kirke, i Dpgangen til Choret, en Træplade, under hvilken hans Legeme er jordet. Denne fremstiller hans Billede i præsteligt Ornat, og medens Liigstene trindt om ere afflidte, er denne Træplade fuldt vel bevaret, eftersom Menigheden ikke har villet træde derpaa, men af Vrefrygt er gaaet uden om den.

Beckers Ordon. IV. II. 253.

Saltum Kirkegaard.

Paa den Deel af Saltum Kirkegaard, i Bendtsyssel, der ligger Nord for Kirken, er der ingen Grave. Grunden hertil er den, at da Pesten rasede her i Sognet, tog den saa mange bort, at de saa Overlevende ikke kunde begrave deres Døde efter Skik og Brng, men maatte grave store Huler paa Kirkegaarden, hvori Ligene hobevijs nedkastedes. Og da man siden frygtede for, at Pesten skulde komme igien,

naar Jorden her blev aabnet, blev der alle grævet, for for nogle Aar siden, da man paa eet Sted fandt femten Hovebfaller liggende tilsammen.

Grædebjerg.

Da Pesten var i Jylland, døde alle de Folk, som vare i Byen Bilsrup, ved Belle, undtagen tre, smaa Børn. Og paa samme Tid skete det, at tre Rejsende kom derigennem og saae disse tre Smaa børn, som sad grædende paa en stor Bakke midt i Byen. Da rorted deres Hjertier af inderlig Medlidenhed, saa at de toge Børnene med sig og kaldte Høien Grædebjerg, hvilket Navn den har beholdt indtil denne Dag.

Flere Sagn om Pesten findes anførte i L. Beckers Drion. IV. 1. 79-80.

Pesten ved Apenrade.

I Heldevad og Ekvad Sogne i Sønder-Rangstrup Herred, i Apenrade Amt, bortdøde i en Pest Befolkningen i den Grad, at der efter Sygdommens Ophør kun fandtes to Par Ægtefolk i hele Pastoratet.

Beckers Drion. IV. 1. 79-80.

Hvorledes Pesten standsedes i Jylland.

I.

I Eising Sogn, ved Skive, er en Hebe, paa hvilket Sted tilforn stod en Landsby, ved Navn Gaberis. Men i

Pestens Tid udbødte alt Folket der, og det var nær gaaet Eising By ligesaa. Dog blev Byen reddet derved, at By-mændene kjøbte et Ratmands-Barn og, efter en klog Mand's Raad, begrov det levende paa Grændsefjeldet. Derfor kunde Pesten ikke naae over til Eising.

Rast's Koerffelabsn. 1839. 482.

II.

Paa den østlige Side af Kirkegaarden paa Fuur i Viimfiorden maa Ingen begraves, thi da den sorte Dødsrase der paa Landet, blev et levende Barn her begravet, for at Smitten skulde standse.

Allerede i Roms ældste Tid skal man under en Pest have nedgravet en Krigsfange paa Forum. I Forbindelse hermed staae Sagnene Kiøbenhavns Bolde (I. Pag. 147), Vesterhavet (II. Pag. 3) og om Kirkeflammet i det Følgende. cfr. Afjelius, Swenska Sägors Håfder. III. 94-95.

Pesten paa Bornholm.

Det skete den fjerde Søndag efter Trinitatis, om Morgenen efter Solens Dpgang, at en Dvinde af Ronne, som gik op at malke, først hørte lydeligt den Psalme: "Nu bede vi den Helligaand," og strax derpaa, da hun saae sig om, blev vaer udi en smal Keen iblandt Kornet et meget deiligt Barn, klædt i hvid Skjorte, og befalede det samme Barn hende, ikke at frygte sig, men sagde, at for Menneskenes Ondskab's Skyld skulde der først komme stor Død og Pestilence, og siden forfærdelig Krig, Hunger og

Dyrtid, hvilket hun fulde anseende Følge, at de alle maatte bevæges til Poenitens. Derefter viste det sig, at den saakaldte sorte Død indfandt sig, og den fuldtes saa, fordi den først tilkiendegav sig ved, at Mennesket fik en Ilden, som Drik inden i Haanden, hvorefter Døden stur paa sig. Da denne Soet havde raset paa Bornholm, var det hele Den kun saamange Mennesker tilbage, at da de samlede paa et Sted tilfammen i St. Klemens Sogn, kunde de alle ikke fortære en Kammetrop.

Chron. Bøffringis af Rasmus Petersen Raus, Sognebegn til Kattike. Maa. Suhm. No. 1415.

Signete.

Det var i fordoms Tid Skik paa Bornholm, at de Fattige henimod Julen drog omkring til de Rigere, for at samle Almisser til en fornøielig Fest. Saadanne Reiser gif gjerne nordfra sydpaa og kunde undertiden vare i nogle Maaneder.

Paa denne Tiis drog Signete, en fattig Kvinde, fra sin Mand og eneste Barn, en lille Dreng, om i Landet og samlede sig til en glædelig Hiemkomst. Men der hun atter kom tilbage til sit Huus, fandt hun Døren lukket, og da hun nu kigede ind igiennem de brustne Ruder, saae hun hverken Folk, ei heller sit ringe Bohave. Da løb hun i stor Forsærdelse til Sognefogden, og blev hun det der vis, at baade Mand og Barn vare bøde af Soet, og hendes Eiendele folgte til deres Begravelse. Men hun kunde ikke

bære den Bebrovelse, som kom over hendes Hierte, og løb til Præsten og fra Præsten omkring i Byen, men allevegne mødte hun det samme Udsagn. Da tog den grumme Sorg ogsaa hendes Forstand, og i sine øvrige Dage gif hun stadigt omkring til Dens femtem Kirkegaarde, stal ned i Jorden med sin Stof og sang:

”De røvede mig mit Guds, de røvede mig mit Guld,
Ehi altid vi Stakler maa lide;
De lagde min Hurra *) i sorten Muld
Og Manden mig Arme til Lude!”

Hun var paa hele Den bekendt under Navnet Signete eller Signelil og hoit elsket og beklaget af Alle.

*) Dreng.

VI. Om Røtter.

Røtterne paa Saaland.

Der var en Tid, da man slet ikke vidste til Røtter at sig paa Saaland. Men engang kom en Flok omløbende Læm til Durebygaard og tiggede, og da man jog dem bort og kaldte dem omløbende Dyr, bandte de og sagde, at de ville skaffe Saalænderne nogle "omløbende Dyr" paa Halsen, dem de ikke saa let skulde blive af med. Og siden den Tid plagedes Folket der meget af Røtter.

Rhodes Samlinger. I. 97.

Røttejægeren paa Alheden.

Paa Alheden plagedes engang Folket svaerligt af Røtter og Muus og alstens Utsi. Da kom en reisende Røttejæger, og, da han hørte herom, lovede han, at ville fordrive det tilhobe. Dog spurgte han forud flittigt, om man vel nogensinde havde mærket til nogen Lindorm der i Eggen, og, da alle benegtede dette, lod han et Baal bygge midt paa Heden, antændte det og satte sig selv jevnfides paa en

Stol. Og som Ilden da brændte, tog han frem en Bog og læste meget ud af den; og medens han saaledes læste og læste, saae man Rotter og Muus, Slanger og allehaande Kryb at løbe ind i Ilden og der at fortæres. Men til Slutningen kom ogsaa en Lindorm, og der han saae den, beklagede han sig høiligen, at han var forraadt og maatte nu selv omkomme. Og snoede Ormen da sin Hale omkring ham og Stolen, og gik saaledes ind i Ilden, hvor de omkom tilfammen.

Pont. Theat. l. 179. Samme Sagn fortælles paa Thorsenge om Oprindelsen til "Lindormebækken." F. C. Lund, Beskr. over Thorsenge. 42. Et lignende Sagn fortælles i det Salzburgske om en Slangebefværger. L. Beckstein, Die Volksagen Desterreichs. l. 101. Om en ægyptisk Slangebefværger, en saakaldet Pspille, fortælles en Tildragelse, hvorved Napoleon skal have været tilstede, i Memoires de la Duchesse d'Abrantea. IV. 158-163. See i det følgende Sagnene om Lindormen.

Proces imod Rotter.

I Viborg By var der tilforn en saadan Mængde Rotter, at det blev til Plage for hver Mand. Og som man nu pønsede paa, hvorlunde man vel skulde blive dem qvit, kom en gammel Kone til Vyrigheden og gav det Raad, at man skulde tage Stævning imod Rotterne og paaføre dem en Proces. Dette Raad vandt saadant Bifald, at der paa Stand udnævntes Stævningsmænd, som forkyndte Rotterne Proces. Og der denne var tilveiebragt, og Vyrigheden

bemte, at de skulde forlade Siborg, forsaandt de pludseligt, saa at Siborg i mange Læder var aldeles fri for dem.

cf. Peer Kalms Bahuslehnska Rosa. 200. Den 26de August 1711 blev paa Nis affaet en Dom med Rotter og Mil i paa Ben, hvilken Dom er trøst i Juridisk Medicin og Anatomisk Tidende 1709. No. 20. Endnu 1805-6 blev Rotter og Mil i Lys indførte for Holstenshans Virksomhed s. Ny Samling af Sundhedsoldn. Selskabets Skrifter. Det 5. 1ste H.

Om Rotters Udjagelse af Ringkjøpping.

Det er saare mærkeligt, at der i hele Sluds- og Soling-Herred, ei heller i Ringkjøbing eller Varde, og før Mil herfra til Skjerring Bro, ikke findes Rotter, saa at der i denne Egn ere mange Bønder blevne gamle, uden at have seet sligt et Dyr. Og kunne mange Mænd i Ringkjøbing bevidne, at der ofte er blevet bragt Rotter iland med Varer fra Skibene, men at de, efter i nogen Tid at have lobet ængstelige omkring, omsider ere sprungne ud i Fiorden. Vist er det, at en Mand fra en af Nabobyerne engang bragte en Rotte til Ringkjøbing, for at spotte denne Mening, men der han midt paa Torvet havde sluppet den ud af Posen, søgte den strax til Fiorden og sprang derudi.

Aarsagen til denne Synderlighed siges at være følgende Begivenhed. En gammel Nordmand kom engang til Ringkjøbing og tog ind hos en Skipper, som boede ved Fiorden. Hos ham lod ham en Pose staae, imens han forrettede et Arinde hos Byfogden. Men, da han var kommen tilbage, fandt han Posen sondergnavet af Rotter, og

lev han derved saa optændt af Harmen, at han ved sorte
kunker nødte alle Røtterne, som vare i Byen, til at springe
Gjorden. Da han efter dette Arbejde mærkede, at der
ar bleven een tilbage, hvilken havde undgaaet hans Op-
mærksomhed, begyndte han atter saadanne Besværgelser, at
en i mange Menneskers Paasyn nødtes til at løbe giennem
Hjer-Strandgade og tilsidst at springe ud i Gjorden, hvor
den omkom med alle de andre.

Et lignende Sagn fortælles paa Rügen om den lille Ø, Rat-
nort. Se demme, Die Sagen von Pommern. 169; ligeledes i
demme Forfatters Die Volksagen der Altmark. 114: Die
agen in Neustadt: Eberswalde.

Sagn om det Overnaturlige.

1870

...

I. Fanden.

Kiøge-Huuskers.

Det er fortalt og omstændeligt sammenkrevet i en heel Bog, hvorlunde Fanden engang har haft sit Spil i Hans Badstjær's Huus i Kiøge, og er samme ynkkelige Historie berettet af Ane, Hans Badstjær's. Det er forfærdeligt at læse, hvorlunde den Dnde dengang kom til dette Godtsfolk, snart i Skikkelse af en Høne, som de horte at gaae klukkende under Sengen, snart som en forfærdelig Strubtudse paa høie Hanefødder. Især var han slem mod en liden Pige, Hans Badstjær's kiære Dotter, iligemaade, da bemeldte Hans Badstjær var reist til Lybskland, mod Jakob Brede, en Dreng paa tolv Aar, som de havde i Huset. Samme Dreng blev, blandt andet, kastet fra Bordet, hvor han sad, ud i Gaarden, ja selv over Plankeværket, ind til Naboens. Paa den Tid, da dette tildrog sig, saae man den Dnde, snart i Skikkelse af en farende Ild hen over Gaarden, snart som en Rotte, og til anden Tid som en Griis. Efter to Aar kom Hans Badstjær tilbage, men døde snart efter sin Hiemkomst, og al denne Elendighed tog ikke Ende, før Magister Niels kom og talede Latin til Fanden. Da opdagedes det

I. Fanden.

Kiøge-Huuskers.

Det er fortalt og omstændeligt sammenfrevet i en heel, hvorlunde Fanden engang har haft sit Spil i Hans Officers Huus i Kiøge, og er samme ynkkelige Historie best af Ane, Hans Badstjær. Det er forfærdeligt at læse, hvorlunde den Onde dengang kom til dette Godtsfolk, snart i Kællelse af en Høne, som de hørte at gaae klukkende under Sengen, snart som en forfærdelig Skrubbudse paa høie efødder. Især var han slem mod en liden Pige, Hans Badstjær's Kiære Dotter, iligemaade, da bemeldte Hans Badstjær var reist til Lybskland, mod Jakob Brede, en Dreng tolv Aar, som de havde i Huset. Samme Dreng blev, det andet, kastet fra Bordet, hvor han sad, ud i Gaarden selv over Plankeværket, ind til Naboens. Paa den da dette tilbrog sig, saae man den Onde, snart i Kællelse af en farende Ild hen over Gaarden, snart som en Rotte, og til anden Tid som en Griis. Efter to Aar kom Hans Badstjær tilbage, men døde snart efter sin Hiemkomst, og al denne Elendighed tog ikke Ende, før Magister S kom og talede Latin til Fanden. Da opdagedes det

nogen Tid efter, at denne hele Ufærd var afftedkommet og paaført dette Huus af nogle flemme Qvinder der i Byen, hvilte vare Hæxe, men de fik derfor deres velfortiente Straf.

Et forfærdeligt Huuskors, eller en Sandfærdig Beretning om en gruelig Fristelse, som tvende fromme Egetfolk i Kiøge, for nogen rum Tid siden, har været plagede med, ved Johan Brunsmand. Kiøbenh., 1700. En liden kort og ensfoldig Erklæring om noget, Kiøge Huus:Kaarsis Historie. Ved J. Brunsmand. Kiøbenh. 1700. Om denne Bog skriver Pontoppidan i Theatr. Dan. 124: "Dieses Buch zu refutiren und die Wahrheit dieser wunderbaren Geschichte unjuftossen, hat der Holländische Becker in seiner Schrift: "De Betoverte Wereld, sich alle Mühe gegeben, aber mit "was für Grund ist auch bekannt." Vidtsøftigere findes denne Historie omtalt af Ryerup i hans Bog Om alm. Woerfskabsl. i Danmark og Norge 205 og i samme Bog berettes Pag. 207 om et Sidespykke til denne Tildragelse: Besættelsen i Thisted. Der som nogen ønsker at kende flere Sidespykker, saa vil man i Færos reserata 319 finde adskillige Historier om Satans Anfægtelser paa Færøerne.

Proder Huus.

Der fortælles, at da Fanden engang saae, hvor fromt og bydigt Munkene levede paa Esrom-Kloster, tog han Rennesses Stikkelse paa, gik til Porten og bankede paa, for at indlades, sigende, at hans Navn var Huus. Da gav han sig ud for at være Koffebreng og blev som saadan af Abbeden taget imod. Men, som han engang var ene med Kiøgemesteren, satte han sig op imod ham og fik derfor Tugtelse. Herover blev han saare fortrydelig, og da han nu havde en Kiedel med Band over Ilden, og han nu var

lede, at den sybde, tog han af al Magt Kiogemeesteren, satte ham paa Hovedet ned i den, gav sig derpaa til at løbe og strige, klagende over den Ulykke, som i Kiøkkenet var hans Mester vederfaret. Saaledes bedrog han ved Falskhed alle Brøbrene i Klosteret, at de meente ham aldeles fri, og blev han da af dem sat til Mesterkøf. Men dette var netop, hvad han havde tragtet efter, paa det at han siden kunne fordærve dem alle tilhøbe. Thi nu lavede han Maden saa fedt og saa lækker, at Munken glemte baade Faste og Bon og lagde sig efter Bellevnet. Ja det siges endog, at han førte Dvinder til Klosteret og kom derved meget i Abbedens Gunst, saa at denne endog formaaede ham til at blive Broder, efterdi han vel onskede, bestandigen at have en saadan Køf ved Haanden. Fra den Tid af tog Riv og Ondskab saaledes Overhaand i Klosteret, at det sikkert var kommet i den Ondes Bold, hvis ikke Brøbrene betimeligt havde omvendt sig. Da nemlig engang Broder Ruus havde været i Skoven og der havde seet en deilig, fedt Ko, slagtede han den og tog selv en Fierdepart med sig til Klosteret, men ophængte det Dvrige i et Træ. Da nu Bonden, som eiede Koen, savnede den og opdagede, at de tre Fierdingdele hang i Træet, besluttede han, i et andet Træ at give Agt, naar Lyven kom at hente det Dvrige. Og kom han da paa denne Maade til Kundskab om, hvorlunde Diævlene havde deres Spil der i Skoven, og hørte tillige megen Tale om Broder Ruus, hvorlunde han vilde indbyde Abbeden og Munkene til et Giestebud hos sig i Helvede. Derved paafom Bonden en stor Forfærdelse, saa at han næste Dag gif til Abbeden og

fortalte Alt, hvad han havde seet og hørt i **Elveren**. Da Abbeden fik dette at høre, lod han alle **Munkene** komme til sig i Kirken og begyndte der at læse og sange, saa at **Kuus**, der ikke kunde fordrage **Sligt**, forsøgte at løbe sig ud. Men Abbeden greb ham i **Rappen** og **manede** ham til en **rød Hest**, befalende ham i **Helvedes Bødd**. Og i mange **Lider** efter denne **Tilbragelse** vilde man endnu i **Etrom Kloster** Broder **Kuus's** **Jerngryde** og **Rist**.

Res. Atl. II. 385. Marm. Dan. I. 190. Badstua, Poet. Sknepl. 108. Danste Atl. VI. 35 Hofm. Gunk. VII. 156. Historie om Broder **Kuus**, hvorledes han har været tiend for **Kok** og **Kunk** udi et **Kloster**, og hvad han haver bedrevet derudi. Erøft i dette **Mar. Rperus** skriver i sin **Bog**: Om alm. **Koer**skabsl. 239 til **Den** **dänste** **Digtekunsts** **Historie** I. 114-22, hvor man kan erfare, hvorledes det siden gif Broder **Kuus**. 3 **Pontopp. Theatr. Danic** 91 hedder det herom: "Alhie (Esferum Kloster) ist nach Erzählung **Helvaderi** in **Sylva** **chronol. maris** **halt** 46. **Frater** "Joh. **Ruschius** **Bruder** und **Koch** gewesen. Ehe die **Kloster** **Kirch** zur **Wohnung** verwandelt ward, wies man allda sein **Bildniß** und nachfolgendes halb **Latain** und halb **dänisches** **Epitaphium**:

"Hic jacet John **Præst**.
 "Qui dedit suum **graa** **Hest**
 "Nec non de **siligino** **tue** **Erst**.
 "Semper comedebat det **Erst**.
 "Requiescit in **pulvere** **sub** **vest**."

Fanden loer af Fangen i Præsten.

I det **Mar** 1708 skal det have tilbraget sig i **Faaborg**, at en **Murerdreng**, ved **Navn** **Anders**, barnfødt nær hos i et **Huus** ved **Naby**, blev saa fortvivlet over, at hans

Næster ikke vilde giøre ham til Svend, at han først svirede og sværmede i samfulde fiorten Dage og endeligen om Søndagen, som var den 2den October, forsamlede endeel af Faaborgs Ungdom om sig paa Kirkegaarden, hvor han holdt en ugudelig Tale, sigende blandt Andet, at Fanden havde befalet ham, at slaae to Born ihjel. Næste Morgen gif han ud af Østerporten og mødte der den gamle Raadmand, Hr. Jorgen Bertelsen, som strengeligen satte ham i Rette. Men, da han kom til Ratterog i Diernisøe Sogn, traf han to Born ved Ledet, og syntes han, ved at see dem, at vide, at han havde Befaling af Fanden, at myrde dem. Denne affyelige Gierning fuldbragte han ogsaa med sin Muurhammer, men blev greben i Misgierningen og ført bunden til Finstrup. Da han nu var dømt, og de to agtbare Præstemænd, Hr. Rasmus Winther fra Faaborg og Hr. Jeronimus Sparre fra Naby, skulde berede ham til Døden, gjorde Fanden ham stum, hvorfor man nødtes til, endnu at tilkalde trende Præster, nemlig Hr. Peder Rauberg, Hr. Jacob Lauritzen Kullerup og Hr. Mathias Hoff fra Svannige, og læste da alle fem Præster over Drengen, indtil Fanden begyndte at tale ud af hans Mund og at udstøde gruelige Forbandelser. Men omsider dreve de det dog dertil, at Drengen udsagde disse Ord: "De har fordømt mit Legeme; de vil ogsaa fordomme min Siel! det straffe dem Gud for!" Paa den Dag, da han skulde rettes, blev han udført til Galgebakken, ledsaget af de fem Præster, som bestandigen læste for hans Siels Frelse. Og da han var bunden til Pælen, og Nestermanden drog Sværdet ud af Balgen, blev han pludseligen saa sagtmødig, at Præsterne maatte træde

til, for at holde Restermanden tilbage, men de kunne prøve, at jage den Dube ud af ham, hvorpaa han med høj Røst raabte: "Du behøve I ikke Ræb om en Stang til at holde mit Hoved opret; thi giennem Døden gaaer jeg nu "ind til Livet!" og blev han da henrettet. Dette skete netop Dagen for Juledag. Samme Dags Aften sad Hr. Mathias Hoff i Svanninge ved Juleaftens Nabsere med sin Hustru, og, da der kom dem et Ord imellem, var han sig selv saa lidet mægtig, at han greb hende i Haarlocken og kastede hende paa Gulvet, saa at Hølkene, der kom til paa hendes Skrig, maatte udfrie hende af hans Hænder. Og saasom disse Folk baade før og siden altid levede i kjerligt og kristeligt Agtekab, saa har denne Dags Begivenhed givet Anledning til et Ordsprog, som hyppigt falder der i Egnen: "Fanden foer af Fangen i Præsten!"

Af Mss. Om de Wintherske og Thestrupske Familier, sammenskrevet efter mundtlige Traditioner af Provst Casmus Winher. 1766. 67-69. 4.

Fanden i en Hares Skikkelse.

I det Aar 1573 drog Joachim von Hagen, Arveherre til Mübel, i det Schlemwigke, ud at jage paa Langfredag. Og som han under Prædiken red med sine Hunde langsmed Stranden ved Hattlund, i Angeln, kom Fanden til, paatog sig en Hares Skikkelse og lod sig jage vidt omkring af hans Hunde. Da sprang Haren over en stor Steen, i hvilken dens Fodspor endnu kiendes; men, der Hundene vilde springe bagefter, styrtede den over Stenen og brak Halsen.

Derefter sprang samme Hare tilbage over Stenen, lod sig en Stund forfølge af Junkeren, indtil den atter sprang over Stenen; og som Jægeren nu vilde fare ind paa den, rendte han baade Hesten og sig selv tildøde paa Stedet.

cfr. Den Berlingske Tidende. 1842. No. 236.

Fanden og Mølleren.

En stem, gudsforgaaen og tyvagtig Møller vilde ikke søge christeligt og ærligt Samqvem med sine Naboer, men, naar diøse vare til Gilde, gif han hellere til Møllen, for der at forsøge Bondens Sække, hvad de fermaade, thi ham syntes, at han da havde bedst Leilighed til at bruge sine tyvagtige Hænder efter gammel Viis og Vane. Hvad skete saa en St. Mortensdag? — Fanden kom livagtigen til ham i Møllen og sagde: "Wohlan, Staldbroder! hvad "gior du der? jeg forstaaer, at du syøler i fremmede Fe"ser! Vi ville nu engang male tilfammen!" Dermed oploste han Møllestenen og stak Mølleren derunder, drog saa Stigbordet og Møllen løs og malede ham saa smaa som Mast. Dette Rygte spurgtes over det ganske Land, og siden den Tid ville Møllerne derfor ikke male Korn paa St. Mortensdag.

Helvad. Calend. 11te November.

Fanden ved Kortenspil.

Engang paa en hellig Juleaften sad nogle ugudelige Karle i Lemvig og spillede Kort om store Penge, og alt som de bleve heftigere ved Tab og Vinding, bleve de tillige

uteerligere med deres affyellige Bander og Sværger. Røget ud paa Matten bankedes der paa Døren; en Mand i smukke Klæder traabte ind og bad om Forlov at spille kort. Han satte sig da hos, tog Kortene og begyndte med at tale mange Penge. Men medens de sad og spillede, faldt et Kort paa Gulvet, og da en Karl tog Rysket og kreb bernet under Bordet, for at tage Kortet op, saae han, at Klæden stak ud af den fremmede Persons Stovler, og var det deraf vitterligt, at denne ikke var nogen anden end Fanden, om hvem man veed, at han kan stule Alt undtagen Kloer. Da løb der strax et Bud at hente Præsten, som kom og traf den Fremmede endnu ved Bordet, hvor han sad og tællede sine Penge. Præsten, som var en klog Mand, klemte ham strax og befalede, at han skulde fortrække. Men Fanden sagde, at Folkene selv ved deres Spil og Sværger havde hidkaldt ham, og at han ikke vilde gaae, forend han havde smagt varmt Blod. Da tog Præsten en liden Hund, som løb om i Stuen, og kastede den hen til ham, hvorpaa den Onde hæsligen rev den ihjel og opaad den undtagen tre Haar, som han maatte lade blive tilbage. Da nu Præsten saaledes havde foiet ham, borede han med en Stomagerfyl et lidet Hul i Vinduesblyet og befoel Fanden, at han skulde giøre sig lille og gaae derudigiennem; thi om han var gaaet igiennem Døren, da vilde han hurtigen kunne have været der igien. Dette kostede dog Præsten megen Noie, men han klemte saa stærkt paa ham med Læsning og Besværgelse, at Fanden tilsidst maatte lystre. Dog streg han derved saa høit, at det hortest over hele Thy.

En Discipel forskriver sig til Fanden.

Der var engang for rum Tid siden en Discipel i Herlufsholms Skole, som ved Fandens List blev forført til at ville give sig i hans Bold og Villie. Han skrev derfor paa et Stykke Papir med sit eget Blod og stak det ind i et Hul paa Kirkemuren. Men til Frelse for hans syndige Siæl, hvilken Fanden ellers sikkert havde annammet, hændte det sig, at en anden Discipel af Skolen fandt Papiret i Hullet og bragte det til Rector. Da var der intet Andet for, end at tage Tilflugt til mange Bonner, saa at Dæw- lens List derved blev gjort tilintet; men det var i lang Tid ikke muligt, at tillukke Hullet i Muren saa godt, at det jo strax igien blev befundet aabent.

Res. Atl. II. 202. 3 Antiq. Ann. III. 1. 44 findes astrykt Adskilligt af en Troldquindes Bekjendelser (1573), om hvorledes hun havde forskrevet sig til den Dnde. Deraf sees, at man, for at han skulde komme, har brugt, at gaae tre Torsdagastener til Kirken og der at blæse ind i Noglehullet o. s. v.

Brudekrandsen.

Paa Breininge Banke, paa Laasinge, ligger en Hoi, kaldet Ingers Hoi. Om denne fortælles, at en Pige, ved Navn Inger, engang skal have sagt, at hun vilde høre Fanden til, saafremt hun ikke blev sin Kiæreste tro, og saasom hun besuagtet siden, da en Anden friede til hende, slog op med den første Kiæreste og var i Begreb med at lade sig føre til Alteret af den anden, indfandt den Dnde sig og

rev hende bort fra Brudekoren. Dog, eftersom hun havde en Brudekrands paa Hovedet, kunde Janden ikke faae Magt med hende, men holdt hende paa den ovennævnte Hat saa længe, indtil han så en forbigaaende Dreng til at tage Krandsen af hendes Hoved, hvorefter han førte hende bort med hende.

J. E. Lund, Bøffr. over den Lørdag. 41.

Jandens Spor.

Paa en Mark ved Sønderød ligger en Række af Steen, iblandt hvilke der er en med et Godtrin i. Om denne fortælles, at Janden engang hvilede sin Fod derpaa, da han havde ført en Brud bort fra hendes Brudgom og maatte fare vidt om Land med hende, inden han fandt et Menneske, der førte en Hat fuld af Penge vilde tage Brudekrandsen af hendes Hoved; thi saa længe hun havde den paa, kunde han ikke faae Magt med hende, eftersom Brudepigerne havde sat den paa i Jesu Navn.

Norsk Reiseret. 1840. 382. Lemme, Sagen om Pommern. 216-17.

Jens Plovgaard.

I Zøndre-Nisum, ved Ringkjøbing, boede en Mand, ved Navn Jens Plovgaard. Han stod i Tugt med Janden og kunde derfor vise igjen og andre lige Kunster, hvorefter han forskaffede sig mange Penge. Men han kunde

derfor ogsaa efter visse Aar hore den Ende til. En Dag, som han var ude, kom der en Fisker ned fra Thy, for at faae at vide, hvor et Sviin monne være blevet af, men, da han ei traf Jens Plovgaard hjemme, og det var sildigt paa Aftenen, listede han sig ind i Laden, for der at sove, indtil han næste Morgen kunde forrette sit Erinde. Jens Plovgaard kom langt ud paa Natten hjem, og, da han horte, at der havde været en Mand fra Thy, som vilde adspørge ham om et Sviin, vilde han strax tale med "Erik," og gik derfor ind i Laden, for at mane ham. Manden, som endnu laae vaagen, horte da grangiveligt, hvorledes Fanden maatte lystre. Jens spurgte om Svinet, men Erik vilde ikke ud med Sproget, eftersom han mærkede, at de ikke vare alene. Jens Plovgaard derimod, som troede, at det var Halsstarrighed, tog til sin Jernpidst og pryglede Fanden dermed, indtil han sagde ham, at Svinet laae under en Havbrink, og bestemte Stedet paa det noiaagtigste. Da Fiskeren nu horte dette, sparede han Jens Plovgaard Uleiligheden, og, efterat han næste Morgen var kommen tilbage, grov han i Brinken og fandt sit Sviin.

Da Tiden omsider var kommen, da Fanden efter Aftale skulde hente Jens Plovgaard, lod denne sig sætte i en stor Tønde, hvori han vel forsynede sig med Epise og Drifke. Denne Tønde lod han nedgrave i en Ager, som han derpaa lod tilfaae og ploie. Og der nu Fanden kom, kunde han ikke faae Magt med ham, men løb frem og tilbage paa Ageren hver Nat ubi tre Uger og hylede paa det sidste saa forfærdeligt, at det kunde høres over paa den anden Side af Fiorden til Ulfborg Kirke. Men efter de tre

Ugers Forlob var Jens Ploggaard fri, lod sig opgrave, og fra den Tid af var intet Menneske i hele Sognet saa gudsfrygtig som han; men sin store Klogskab havde han ikke længer.

Hvorledes Fanden lod sig narre.

I Jylland var der engang en Præst, som kunde meer end sit Fadervor. En Aften kom der Bud til ham fra Herregaarden, at han skyndeligt maatte komme derop, eftersom hans Bistand var ganske fornøden. Herremanden havde nemlig, for at komme til sine store Rigdomme, svoret sig til Fanden; nu var hans Tid omme, og Fanden var der allerede, for at hente ham. Præsten naaede op til Gaarden netop i samme Stund, da Fanden var ifærd med at reise af med Herremanden, og gik nu paa Accord med ham, om at give Herremanden nogen Henstand, forskt et Aar, saa en Maaned, — en Uge, — en Dag; men ikke engang en Time vilde Fanden tilstaae ham. Da stod der just paa Bordet en liden Stump Berlys, som snart vilde være udbrændt, og sagde da Præsten omsider: "Da ved jeg dog, at du kan lade ham leve, imedens den Stump Lys varer?" Dette indrommede Fanden ham, men i samme Stund tog Præsten Lysen, blæste det ud og stak det i sin Lomme, hvorudover Fanden da maatte lade Herremanden i Fred dengang. Men fra den Tid af forbedrede Herremanden sig, og Fanden fik ham ikke.

Beders Ordon, Det Hefte. 253. I Rornegiest Sage foretaarmer den samme Ligt med Lofet, ved hvilken Rornegiest

naaede en Alder af flere Hundrede Aar. Af Woycicki, Polnische Volksfagen u. Märchen, Berlin, 1839. 41 og 64, sees, at Fanden ogsaa har ladet sig narre saaledes i Polen.

Fanden i en Hunds Skikkelse.

Ved Bogense er der en Gaard, som endnu kaldes Trappen. Der boede i sin Tid en gammel, adelig Dame, som var særfindet og ikke havde Dmgang med andre, end med en gammel Pige og med en stor, sort Hund. Hun holdt altid sine Døre vellukkede, gik aldrig i Kirke og gav ikke en Hvid til de Fattige. Om hende gik det Ord, at hun stod i Pagt med den Dnde, og at det var ham, der var hos hende i den sorte Hunds Skikkelse; thi hver Nat kunde de Omkringboende høre en stærk Larm og Rumsteren i Gaarden og paa Loftene. Da hun blev syg og omsider skulde til at dø, skyndte den gamle Pige sig til Præsten, bedende ham, snarligst at komme, for at udfrie hendes Frues syndige Siæl af Satans Kloer. Præsten fulgte hende da, og blev hemmeligen indladt i Stuen, men ved hans Ankomst tog den sorte Hund forfærdeligt paa at tube. Dette agtede Præsten ikke stort, men gik hen til Vinduet, pikkede et lille Hul i en Rude og begyndte derpaa at læse, saa at Fanden omsider maatte ud derigienem, og hørtes der da en underlig Piben i Vinduet og i hele Stuen. Forst da kunde Præsten komme til at tale med den Syge, som kort efter roligt sov hen, og siden den Nat hørtes ingen Ufærd der paa Gaarden.

En fort Hunds Stiftelse er en af dem, Janden hyppigt søger sig, naar han vil være incognito. Dette forekommer oftere i Sagnene om Skatte og Skattegravene; i Antiq. Ann. III. 1. 44 findes det bekræftet.

Fruen paa Giedserødde.

I Falster, længst ude paa Giedserødde, laae tilforn et Slot, og i samme Slot boede en overvætted rig Frue, som var i Pagt med den Døde og lod alle sine Skatte bevogte af en hæslig, fort Pudelhund. Da Tiden omsider var forhaanden, og hun vidste, at Janden snart vilde melde sig, lod hun gaae Bud til Lybfland, at hendes to Brødre maatte komme hende til Hielp og Bistand. Men en Dag begyndte det pludseligen at storme, og Havet blev ganske fort. Da gav Hundens sig forfærdeligt til at tube, saa at alt Folket paa Gaarden, der nok vidste, hvad der var ivente, flyndeligst drog bort derfra. Men ude paa Eoen saaes to Skibe at komme fra det ligeoverfor liggende "Das", og derpaa vare begge Brødrene, som hun ventede. Men som de nærmede sig til Rødsand=Skær, sank Slottet for deres Dine, og en stor Rue stulke Steedet, hvor det havde staaet.

Fruen paa Riølbygaard.

Naar man reiser fra Aalborg til Thisted og er kommen igiennem Østrel, ligger der i en Dal, paa høire Side af Veien, en Gaard, som hedder Riølbygaard. Der boede engang en meget rig Frue, som var lige saa vild, og dertil

gav hun sig af med Trolddom. Hendes største Glæde var det, at høre, at der om Søndagen blev fyret og spillet Kort i Kroen. Iblandt Lyndet paa Gaarden var der en Karl, som stod i hendes særdeles Indest, og ham viste hun derfor ofte en stor Kiste med Solvpenge, sigende, at han maatte tage saamange han vilde; men han var aldrig istand til at løfte en eneste op af Kisten. Naar han da stundom sagde, at han vel ønskede, at have saa mange Penge, eftersom Livet da ret maatte blive lysteligt, sukkede hun altid og svarede: "Vel sandt! hvis der ikke var den gruelige Død!"

En Aften kom en af hendes Fæstebønder til Gaarden, for at betale Rentpenge, men det var mørkt, og alle vare tilfængs. Han gik da omkring, indtil han kom ind i et lidet Kammer, hvor han saae Lys at brænde. Der blev han vaer, at der stod en Skieppe midt paa Gulvet, og strax kom en Hund af forfærdeligt Udseende ind i Kammeret, gik hen til Skieppen og givede ned i den. Men hver Gang den saaledes havde givet, kom der flere Solvpenge i Skieppen ud af Hundens Flab, og gik den ikke bort, førend Skieppen var fuld. Da paatog Manden Lyst til at tage nogle af disse Solvskillinger, og han tog tredive nye Stykker og glemte dem i sin Pung. Om Morgenen gik han da til Fruen, for at betale hende Renter; men da hun saae de nye Penge, paastod hun, at de vare tagne fra hende. Karlen fortalte da, hvad han om Ratten havde seet, hvorover hun blev saa forstrækket, at hun skienkede ham den Gaard, han havde i Fæste, forat han skulde tie med det, han havde erfaret, saalænge hun levede.

Efterat samme Frue i mange Aar havde ført et saa ugubeligt Levnet, befoel hun en Aften sin Karl at spørde for, da hun vilde fiøre en Tour. Karlen indvændte, at det var saa mørkt, at han ikke vilde kunne finde Veien, men hun svarede, at Hestene nok skulde kiende den. Da kiorte hun i mere end to Timer over Stof og Steen, indtil Hestene standsede ved en oplyst Gaard, som Karlen aldrig havde seet tilforn. Der kiorte de ind; Fruen steg af og gik ind i Storstuen, som var oplyst. Imidlertid ventede Karlen med Vognen, og da det varede noget længe, listede han sig til Binduet og kigede ind. Da saae han Hendes Raade sidde aflædt midt paa Gulvet; ved Siden af hende brændte et Baal, og en Mand stod hos og redte hendes Haar. Strax efter fik Karlen Ordre, at han kun skulde fiøre hjem, men siden den Tid var der Ingen, der saae noget til Fruen, og Karlen var af den Formening, at hun samme Nat var fort til Helvede. Rigtignok blev der af hendes Slægtninge fortalt, at hun var kommen tilbage til Gaarden, hvor hun strax efter var bleven syg og var død, men der var dem, som paastode, at der kun laae en Bisk Halm i Liigkisten ved hendes pragtfulde Begravelse.

Giestebud hos Fanden.

I.

I Distret, mellem Aalborg og Thisted, boede engang en Mand, der havde den Mistanke, at hans Kone var en Her. Derom vilde han en St. Hansaften skaffe sig Biskhed

ved at paafe paa, om hun skulde til Giestebud hos Fanden. Han lurede da om Aftenen paa, hvad hun foretog sig, og saae hende da, af et Gjemme at fremtage en liden Flaske med Smorelse, hvormed hun oversmurte et Dontræ *). Over det Dontræ satte hun sig da paastrævs og sagde: "Nu i Fandens Navn!" hvorefter hun i fuld Fart foer op igiennem Storstenen. Da gjorde Manden, ligesom han havde seet Konen giøre, og sloi paa et andet Dontræ bagefter. Men omsider faldt han ned i en Gaard, hvor Stuen var meget oplyst og fuld af Mennesker. Da han kom derind, saae han Fanden gaae omkring og Herene sidde tilbords, men overst ved Bordet saae han sin Kone. Fanden kom da hen til ham og spurgte, hvad han vilde, hvortil han svarede, at han var fulgt med sin Kone. Da rakte "gamle Erik" ham en Bog, hvori han skulde skrive sit Navn, hvilket han ogsaa gjorde, men tilfoiede: "i Guds Navn!" Som nu Fanden atter fik Bogen og saae, hvad han havde skrevet, udstødte han et Brøl, og hele Gaarden styrtede sammen. Næste Morgen befandt Manden sig i et Hul ude paa Marken mellem en heel Hob Menneskebeen, men sin Kone saae han aldrig siden.

I Holbergs Lykspil: Uden Hoved og Hale, 1ste Act 5te Sc. fortæller Roland dette samme Sagn saaledes:

II.

En Pige saae engang uforvarende sin Madmoder tage en Flaske af Skabet, hvorudi hun havde en Salve, hvilken

*) Et Træ til at tage Brodet ud af Doven med.

hun ikke saasnart havde smurt paa et Kofteflaak, forend hun foer med Kofteflaaket mellem Benene op igiennem Skorfene. Pigen forundrede sig derover, tog samme Straffe ud af Skabet, for at see, hvad det var, og smurte Ildet af Salven paa et Bryggerkar, hvorubover hun med Bryggerkarret foer ogsaa op igiennem Skorfene lige til Blotbiery. Der var en stor Forsamling af gamle Kiærlinger, som havde Vas og Fiol for sig. Janden selv, som de der kaldte Sammel Erik, saasnart han havde uddandsset en polst Dands og betalt Spillemanden, kom til Pigen med en Bog, hvorudi hun skulde skrive sit Navn; men hun, istedenfor hendes Navn, skrev de Ord først, som man forsøger Pennen med: Den, som mig føder &c., hvorubover den gamle Erik ikke kunde tage Bogen tilbage og vilde ikke dands den hele Nat, da han dog aldrig tilforn var af Gulvet. Om Morgenen tidligt, som var St. Hansdag, rider alle Kiærlingerne tilbage paa deres Kofteflaake, og Pigen paa sit Bryggerkar, indtil de kom til en Bæk, over hvilken Kiærlingerne sprang meget behændigt, men Pigen studsede og tænkte ved sig selv: Det gaaer vel ikke an, at giøre et saadant Spring med et Bryggerkar. Endelig sagde hun: Jeg kan sagtens forsøge! og stode paa Bryggerkarret, hvilket sprang ligesaa behændigt som Kofteflaakene, saa at Pigen maatte lee og sagde: Det var et Jandens Spring af et Bryggerkar *)! Men hun havde ikke saasnart nævnet Jandens Navn, forend

*) cfr. i det følgende under Troldskellet Sagnet: Leevovnen; ang. Ordspøget: "Det var et Spring af en Leevovn!"

Karret blev staaende, Vogen blev borte, og min gode Pige maatte gaae tilfods til Thisted igien.

Verlauff, Antegnelser til Holbergs Lystspil. I. 286.

Fanden og Baronen.

Da Baronen til Kiørup, i Krogsbølle-Sogn, byggede Kiørup-Kirke, kunde hans Penge ikke staa til, saa da Kirken kunde blive fuldendt. Han indgik derfor en Contract med Fanden, som skulde staae Penge, imod at Baronnen da skulde høre ham til.

Paa den Dag, da Kirken var færdig og skulde indvies, paafom der Baronnen en stor Angest, at Fanden nu skulde komme at hente ham. Han luftede sig derfor inde i sit Kammer, men beholdt dog sin Tiener hos sig. Op ad Dagen befalede han Tieneren, at gaae ud, for at see, hvordan Veiret var. Denne kom strax tilbage med den Bæst, at Veiret var godt, kun var der en lille, sort Sky paa Himlen. Da tænkte Baronnen nok, at det maatte være den Døde, og beføel derfor Tieneren, at gaae ud og ikke at komme ind, i hvad han endog horte. Strax efter formærkede Tieneren en Tummel inde i Kammeret, som om det kunde være Slagsmaal, og da han saae ind igiennem Røgkullet, blev hans ene Øie i samme Stund staaet ud, men med det andet Øie saae han grangiveligt Fanden fare ud af Vinduet med Baronnen.

Om Cypriani Bog.

I.

Cyprianus var Student, et ømt og stifteligt Menneske forresten, men han giennemgik den sorte Skole i Norge og blev derfor af Diævelen tilpligtet at bruge sin Vardom og sine vidunderlige Kræfter til at giøre Ondt med. Dette krænkede ham i hans øvrige Levedage, eftersom han af Hiertet var god og from, og skrev han da, for at giøre det Onde godt igien, en Bog, hvori han først viser, hvorledes det Onde skal giøres, og dernæst, hvorledes det igien skal ændres. Bogen begynder med en Forklaring om, hvad Trolddom er, og Advarsel derimod. Den er inddeelt i tre Kapitler, nemlig Cyprianus, Doctor Faust og Jakob Rammel. De to sidste Dele ere skrevne med Skrifteegn, som skulle være Persiske, eller Arabiske, eller ogsaa vedtagne Tegne. I denne Bog læres Signen, Manen, Bisen-igien, og alt det, hvorom skrives i 5te Moseb. 18. 10. 12. Hvorvidt denne Bog er trykt, vides ikke, men haandskrevne Exemplarer giemmes hist og her blandt Almuen som Helligdom. Den, som har Cypriani Bog, kan aldrig mangle Penge, han kan læse Fanden til sig og fra sig, og Ingen kan tilføie ham nogen Skade, selv ikke Diævelen. Men hvo som først eier Bogen, kan ikke blive den quit, thi enten han sælger, brænder eller nedgraver den, saa kommer den dog tilbage, og bliver man ikke af med den før sin Død, saa seer det galt ud. Det eneste Middel skal være, med sit eget Blod at skrive sit Navn i den og at henlægge den paa et sfiult Sted i Kirken, tilligemed 4 Skilling i Skriverpenge.

Om Cypriani Bog, see Røperup, Om alm. Møerkskabsl. i Danm. og Norge. 197. 3 Mss. Suhm. No. 1045 findes følgende om Elvested Kirke i Tjen: "Serudi Kirken fantis Anno 1588 en Bog, som kaldtes Elbog, hvilken brugtes til at læse over besatte Mennesker med, men da M. Jacob Madsen Bisp didkom, var den alt tilforn bortkommen, saasom en Præst i Nyborg, Sr. Niels, Kjøbte den af Kirkeværgeren." Danske Atl. VI. 703.

II.

Der boede en Møller to Miil fra Horsens, i Bierremølle; han var Mester i den sorte Kunst og eiede Cypriani Bog. Engang havde en Bonde fra Hale stiaalet en Dre fra ham, men maatte ved Midnat bringe den igien, og fortes han da saa høit igiennem Luften, at hans Fodder raslede i Toppen af Træerne i Bierrestov. Saaledes gjorde Mølleren mange underlige Ting, og al Folket undredes paa, hvorfra han vel havde saadan Evne. Desaarfag listede sig en Møllersvend ind i hans Vokammer, og da han der fandt en gammel, forunderlig Bog, tog han den og begyndte at læse. Men i samme Stund kom den lede Satan til og spurgte, hvad han vel befalede. Møllersvenden, som ei vidste, at det nu gialdt, at give Fanden et bygtigt Arbeide for, styrte af Angst til Jorden og tabte Maal og Mæle. Og sikkert havde det været ude med ham, om ikke Mesteren i samme Stund var indtraadt og havde seet, hvorledes det havde sig. Hurtig tog Mølleren Bogen, læste paa et andet Steb, for om muligt at drive den Onde bort igien; men det var allerede gaaet for vidt, og der var nu ei Andet for, end at give ham noget at bestille. Da greb han et Sold, og befalede Fanden, at han dermed skulde ose Vandet ud af

Møllebammen, men der han ikke mægtede dette, maatte han fare igiennem Koftet og efterløb sig en liderlig Stanf.

efr. Nyerup, Alm. Noerskabst. 194. Hammerich, Skand. Reisminder. 23. Goethes Digt: Der Zauberslehrling. Lothar, Volksagen u. Märchen. 300. I Normandiet findes ogsaa en Cypriani Bog, og under Titel: Le grimoire du curé, fortælles der et lignende Sagn, s. Das Ausland. 1837. No. 250.

III.

Paa Den Luno, i Viimfjorden, gif en Dag Mand og Kone til Kirke og lode Datteren være alene hjemme. Paa Hylben i Stuen stod Cypriani Bog, og da den faldt hende i Hænderne, og hun havde begyndt at læse deri, indfandt Fanden sig strax og spurgte, hvad hun vilde, at han skulde giøre. Nu vidste Pigen ret vel, at dersom hun ikke kunde give ham et saadant Stykke Arbeide at udføre, at han ikke kunde blive færdig dermed *), inden hendes Fader kom hende tilhiælp, da vilde hun være om en Hals. Hun var derfor ikke længe raadvild, men befalede ham, at han skulde lægge en Jordvold fra Luno til Salling, som man skulde kunne fiøre, ride og gaae paa. Fanden tog da strax fat paa Arbeidet og anstrengte sig det bedste, han kunde. Men inden han var færdig dermed, kom Pigens Fader fra Kirken, og han forstod at skaffe sig den Dnde fra Halsen. Imidlertid fremkom dog, ved dette Fandens Stykke Arbeide, den Landtunge, som fra Luno strækker sig en halv Mil ud i Viimfjorden og den Dag idag kaldes "Luno-Top."

*) "Wer den Teufel fordert, muß ihm auch schaffen." Grimm, D. Sagen. I. 278.

I Holbergs: Uden Hoved og Hale, 2 Act, 2 Scene, oplæses "af den sorte Bog en Formular, ved hvilken Fanden fremmanes. Med Undtagelse af "Gammel-Eriks" lange Titulatur, synes den at være udfæret af hin Tids overtroiske Formeler.

Bærebros.

Paa Roestilde Amt, ved Kirkebyen Jyllinge, ligger Bærebros. Vel er den nu af Træ og ringe at see til, men har dog i fordums Tid været bygget af vældige Graasteen, hvilke nu ere sunkne i Kiæret. Samme Bro var ei bygget af Menneſtehaand, men derom fortælles en synderlig Tilbragelse. Det skete nemlig i de catholske Tider, da endnu Fanden var i Præsternes Vold, at en fattig Huusmand skulde bære ham i en rund Kiste fra Jyllinge til Præsten i Dlstykke. Samme Bondemand, som ikke havde Tanke om, at han bar Fanden under Armen, satte sig ved det Kiær, hvor nu Bærebros ligger, og som han der sad og gjorde sig allehaande Forestillinger, om hvad der vel monne være i Kisten, begyndte han lidt efter lidt at løgne Baandene og tog omsider Raaget af. Da foer Fanden ud i samme Stund, begyndte at banke den fattige Huusmands Ryg og raabte uophørligt paa sin Lybſt: "Was soll ich machen? Hvad skal jeg giøre?" Bonden, som herved var bleven saare ilde overraffet, vidste i første Stund ei at svare dertil, men omsider da Fanden vedblev at slaae og at spørge, gav han til Svar: "Her skal du lægge en Bro, saa at jeg og hver Mand kan fare derover!" Og neppe havde han sagt dette, for Fanden med alle sine Smaabjørste hentede Steen for

Steen og lagde Bro over Klæret. Da nu Arbeidet var tilende, tog atter Fanden ilde affted paa Bondens Ryg og raabte som tilforn: "Was soll ich machen? Hvad skal jeg giøre?" Bonden betænkte sig ei længe, men meente nu, at ville give ham et Stykke Arbeid, som skulde staffe ham nok at bestille, og svarede da som saa: "Her skal du samle al den Hestemøg, som findes i alle danske Riger og Stater!" og neppe havde han sagt dette, før der kom Dynge over Dynge, og blev deraf en Hoi, som endnu kaldes Frutebjerg *) . Nu meente Bonden, at det vel var det bedste, at faae Fanden i Vesten igien, da han frygtede for, at Præsten ellers skulde lade ilde med ham; men Fanden lod som endnu Intet var giort, bankede paa Bonden og raabte: "Was soll ich machen?" Hvad skal jeg giøre? Da geraadede Bonden omsider i en saadan Nød og Trængsel, at han lod en gaae. "Her!" sagde han, idet han slog Fanden paa Skulderen, "kan du opsage mig den, saa skal du være min Mester, men kan du ikke det, saa skal du krybe i Vesten igien!" Da Tiden syntes saare kostbar, faldt Fanden hurtig tilfode og løb igiennem syv Kirkesogne; men, da han kom tilbage, havde han kun en syvende Part, hvortil Bonden svarede: "Naar du ikke bringer den heel og holden, saa skal du i Vesten igien!" Fanden maatte da finde sig deri, gjorde sig lille og krob i Vesten. Bonden blev derover sieleglad og bragte Vesten til Præsten i Distskifte, hvorfra den, Tid efter anden, sendtes videre omkring i Landet.

*) Den saakaldte Frodeshoi ved Bærebros.

Fandens Frygt for Klokker.

I.

Fanden var engang paa store Bebebag i Roeskilde; men som man ved Hoitiden pludseligt begyndte med Klokkeringningen, blev han derover saa forstrækket, at han over Hals og Hoved styrtebe ud af Byen. Da han saalunde kom farende over Grovt og Gierde, snublede han, og falbt saa lang, som han var, tværs over Veien, der fører til Kongens Kilde. Og seer man derfor endnu paa samme Sted i Gierdet Spor af hans fem Fingre i en vældig Steen, paa hvilken han satte Haanden i Falbet.

efr. Grimm, D. Sagen. 205. "Riesenstein." Ibid 275. "Teufelssteine."

II.

Dengang da Hoiby Kirke, i Fyen, var bygget og skulde indvies, stod Fanden udenfor og ligebe over Muren. Men, da man pludseligt begyndte at ringe med Klokkerne i Taarnet, blev han derover saa forstrækket, at han trykkede sin Haand imod en Gierdesteen, saa at der blev et Mærke tilbage af hans tre Fingre.

Fanden stæler Svin.

Da Peer Vasse var Befalingsmand paa Møen, hændte det sig, at en Bonde, som boede paa Høie-Møen, ved Klinten, savnede tyve Grise paa eengang, og søgte overalt paa Klinten, men ganske forgleves. Der var

alt hængaet et heelt Kar, da han et Dag, som han gaaer over Klinten, møder Fanden selv, ridende paa et Sviin og drivende nitten foran sig, idet han lærmed ved at faae paa en Kobbertiedel, som han holdt i Haanden. De nitten Sviin, som gik foran, vare vel ved Magt, men den So, som Fanden reed, var saare mager og medtaget. Bondemanden, der strax fik sine tabte Gæste i frisk Hu, begyndte da at skæle og raabe, saa at Fanden, der ventede intet mindre end Slegt, maatte tage Flugten saa skyndsomt, at han derved tabte sin Kobbertiedel og lod Sviinene fare. Da blev Bonden glad, drev Sviinene hjem og gav Peer Badse Kobbertiedlen i Forvaring til Minde om denne synderlige Tilbragelse.

Res. Atl. III. 94. Kaalund Christiansen, Bøst. over Røen. P. Bendtsens Indbydelseskrift: Om Røen i Middelalderen. Kbh. 1820. 15.

Fandens Smuthul.

I.

Herregaarden Fusingø, to Mil vestligt for Randers, laae tilforn ude i en So, forend den blev flyttet op paa det faste Land. En Spaaqvind havde nemlig forudsagt, at den engang en Julenat skulde synke, og da det ogsaa befandt, at den hver Julenat sank saameget som et Hanesieb, var det Skik, hver Julemorgen at sende Bud fra Randers, for at erfare, om den stod endnu. Da Gaarden omsider skulde brydes ned, for at flyttes, var der i en

Udbygning et Værelse, som Jungen fordriftede sig til at lægge Haand paa, thi Sagnet sagde, at der boede Fanden. Dmsider kom det dog saavidt, at nogle behiertebe Mænd vovede derpaa, og fandtes da det hele Kammer ganske opfyldt med Hør, og midt inde i Hørrn var der et stort Hul med Spor af, at han der havde haft sit Reie.

II.

Ved Klufetgaardene i Fyen staaer en Eg, hvilken Fanden skal have brugt til Stiulested om Dagen i den Tid, da han gif om her iblandt Menneffene. Men paa samme Sted er han siden blevet nedmanet af en klog Præst. For endeel Aar siden stod den Pæl, som holdt ham derude, endnu paa samme Sted. Engen kaldtes derfor: "Fandens Krog."

II. Om Herene og deslige.

St. Hans Nat.

St. Hans Nat have Herene, som vidt og bredt bekendt, Sammenkomst med "den gamle Erik", men saare sieldent have Andre været Bidne til dette Spektakel. I Giorbing, paa Bøsborg Gods, ved Ribe, tiende engang en Dreng, som i en saadan Nat tog en Grøntorv paa sit Hoved, for at blive useet af Herene, og liste sig saaledes ind paa Kirkegaarden. Og som han stod ganske tryk og saae paa den underlige Dands af Herene omkring Gamle Erik, der sad i Midten, skete det, at en af Dvinderne kom ham ganske nær, og, som han da vilde springe tilside, faldt Grøntorven ham af Hovedet. Da blev han i samme Dieblik seet af alle Herene, som nu satte efter ham, og havde ikke Præsten tilfældigviis staaet udenfor sin Port, vilde han neppe have undgaaet at falde i deres Hænder.

cfr. Mag. Hammerich, Skandin. Reiseminder. 113. Om Herenes Sammenkomster paa Bloksbjerg, see Werlauffs Autegn. til Holbergs Lyfspiel. I. 289. seq. Om Ravnet "Gamle Erik," Ibid. 292.

Et forhejret Huus.

Alt gif tvært i Nas Oibermands Forældres Huus, hvorfor Folk sendte Bud til en bekiendt, klog Kone. Hun kom ogsaa og gif Huset rundt foruden og forinden. Til sidst stod hun stille for en stor Steen, der laae udenfor Baaningshuset; den skulde de vælte bort, sagde hun. Men alt hvad de prøvede med Løstestænger og Læsetræer, hialp det dog ikke; hun vilde ikke gaac. Til sidst humpede Kloge=Moer selv til, og neppe havde hun rørt ved Stenen, for den gif fra sit gamle Leie. Under den saae man nu en Silkepung, fyldt med Hane= og Erne=Kloer, Mennefteneagle og Menneftehaar. — "Put den i Dønen!" sagde Kiærlingen, "og et godt Knippe Ertehalm med, at det kan fænge lystigt!" og som sagt, saa gjort. Men neppe var der gaaet Ild i det derinde, for det begyndte at tube og at hvæse, som om Huset skulde styrte sammen, og Folk, som stod ude paa Marken, tæt ved Huset, saae grangiveligt en Hæx fare ud paa sit Koftekaft af Døns=Mundingen. Samme Stund døde den Kiærling, man meente havde forgiort Huset, og alt Koglerie var forbi.

Fortalt af Mag. Hammerich i *Prometheus*. II. 287.

Hæxen og hendes Karl.

I Nærheden af Østrel, mellem Aalborg og Thisted, tiende en Karl i en Gaard, hvor Madmoderen, ham uafvidende, var en Hæx. I hvorvel hun gav ham sund og god

Høje, trivedes han dog ikke, men blev Dag for Dag magrere. Hølligt betrøvet berøver, gift han til en floge Mand og Klagede sin Nød. Da erfoer han, at hans Madmoder var en Her, som om Ratten, naar han sov, omstalte ham til en Hest og red paa ham til Tromskirke *) i Norge, saa at det ikke var underligt, at hans Kræfter svandt. Den floge Mand gav ham da en Salve, hvormed han om Aftenen skulde smøre sit Hoved; naar han da var faldet i Søvn, vilde der komme en stærk Kløe i hans Hoved, — han vilde da vaagne og see, at han var udenfor Tromskirke i Norge. Karlen gjorde, som ham var sagt, og da han næste Nat vaagnebe, stod han udenfor Tromskirke i Norge og havde i sin Haand Hovedtoiet til en Hest, hvilket han havde afstrevet ved at kløe sig i Hovedet, og bag ved sig saae han flere Heste, bundne sammen ved hinandens Haler. Da han saaledes havde staaet nogen Tid udenfor Kirkedøren, kom hans Madmoder ud og smilte ret venligt til ham. Men han vinkede, at hun skulde komme nærmere, og da hun kom, kastede han Hovedtoiet over hendes Hoved. Star blev hun da til en deilig Høppe. Nu besteg han denne Høppe og red rasst hjemad; men paa Veien tog han ind til en Smed, og lod ham lægge Høppen fire, nye Stø under. Ved sin Hjemkomst fortalte han Husbonden, at han havde været ude at kiøbe en prægtig Høppe, som godt vilde kunne gaae med den, han havde, og Manden kiøbte Høppen af ham for en

*) J Werlauffs Antegnelser til Holbergs Lustspil. I. 269, nævnes forskellige Steder for Herenes Sammenkomst, blandt andre ogsaa Trommen, et høit Fjeld paa Hvaløen i Scaniens og Tromsø-Fogderi, nærved Finmarken.

god Betaling. Men da Husbonden tog Hovedtøiet af, forsvandt Hesten, og Madmoderen stod i dens Sted midt i Gaarden med nye Hestesto paa Hænder og Fødder. Da fortalte Karlen Sagen, som den var, hvorfor Rierlingen blev jaget paa Porten og fik aldrig Jernskoene af Haand eller Fod mere.

Grevinge Hæne.

Bed Grevinge, i Dødssherred, boede en Hæne, som havde en Salve, og, naar hun havde smurt sig med den, kunde hun giøre sig til en Hare. Da løb hun om i Skoven og giøffede dem, der jøge efter hende; thi hun var usaarlig baade for Skud og for Slag. Naar hun smurte sig, pleiede hun at si: "Smør mig lidt! Smør mig lidt! Imorgen skal jeg løbe for Generalens Hunde!" Men denne Generals Tiener belurede hende engang, og, da han havde seet, hvor Salven stod, smurte han sig selv og giørde sig til en Hund, og fangede saaledes Grevinge Hæne.

efr. Sagnet: Fanden i en Hares Skikkelse. Pag. 78.

Hænen og Jægeren.

I Østrel, paa Veien mellem Halsborg og Thisted, var der engang mange Hæne. En Jæger, som ofte kom forbi Gaarden Valler, saae jævnligt der i Nærheden snart en Hare, snart en Bilband, men uagtet han skød og var sikker i sit Skud, ramte han dog hverken den ene, eller den

anden. Engang saae han en And ligge i et Band tætvod Gaarden og skiod flere Gange paa den, men den reiste sig ikke, som om den Intet havde mærket. Da nu hverken Hagle eller Rensfugel vilde bide paa, skar han en Soloknap af sin Troie, "avede" den tre Gange og lagde den i Bøssen. Nu ramte han Anden, men den sloi op fra Bandet, ind i Gaarden og skiuhte sig i Hønschuset. Han løb da bagefter og fortalte Folkene, som sad ved Nadværen, hverledes det var tilgaaet, og forlangte den And, han havde skudt. Manden sagde dertil, at han kunde jo gaae ud i Skioffenet og fige det til Pigen, saa kunde hun see til at skaffe ham hans And. Men da han kom ud i Skioffenet, sad der en led, gammel Nærbling paa Skorstenen. Hun havde kun een Sko paa, og Blodet løb hende stærkt ned ad Benet, hvilken Skade hun sagde, at hun havde faaet ved at falde og slaae sig. Men Jægeren kiendte strax, at det var Hæsen, han havde skudt paa, og skvandt sig derfra, det snarest han kunde.

Ved Torrestø, Krogsbølle Sogn, saae man ofte tilforn en Hæse om Aftenen, men alt hvad man endog skiod paa den, hialp det ikke, og den slog blot en hoi Latte op.

Fruen i Brøndsted.

Paa Brøndsted Mark, Gaverøslund Sogn, Ribe Stift, vises nærved Skoven et Sted, hvor der i gamle Dage skal have ligget en Borg. Paa denne Borg boede en Fru, som var en Hæse, og en Dag, da alle Brøndsted Mænd vare paa Jagt, skal hun i en Hæses Skikkelse have drillet dem saalænge, indtil en gammel, flog Bønde tog en Sol-

knap, ladede den i sin Bøsse og skød Haren i Venet. Dagen efter rygtebes det, at Fruen var syg, og hun viste sig aldrig mere.

Harejagt paa Kirkegaarden.

To Mænd fra Svendstrup By, ved Aalborg, vilde en Nat skyde Harer paa Kirkegaarden. De satte sig derfor i Skiul i Kirketaarnet, ventende, at noget skulde komme for Stub, men forgieves. Da skete det ved Midnat, som de sadde der, at en Mylren af Harer brod frem af alle Gravene, men ihvorvel Skytterne i Begyndelsen fordriftede sig til at skyde paa dem, faldt der dog ingen, og deres Tal forøgedes saaledes, at den hele Kirkegaard blev ganske skiult under deres utallige Mængde. Da faldt der en Rædsel over begge Mænd, og med Nød og Neppe slap de uskabte derfra.

Paa Bornholm fortælles, at Hæxene gjøre et Slags Harer af gamle Hofeskifter med tre Jern Harvetænder under, istedetfor Been. Disse Harer, som kaldes "Smørbarrer", udsendes af Hæxene, for at hente Mel fra Raboernes Dvæg. Skougaard, Beskriv. over Bornholm. III. Saadanne Harer, som af Hæxene bruges til at malte Dvæget, findes ogsaa i Sverrig. s. Hammerich, Skandin. Reiseminder. 281.

Sildeskifteriet i Liimfjorden.

Paa Døsel Kloster ved Liimfjorden boede engang en rig Frue, som var gribst og pengegierrig. Da det paa

hendes Tid skete, at Sildefiskeriet et Aar var rigeligt over al Maade, tænkte hun derved at giøre sig stor Binding, og købte sig saamange Sild, som hende kom for Haande, og lod dem siden vindtorres paa Kosterne. Da skete det efter nogle Aar, at der, som hun havde ventet, blev Mangel saavel paa Sild, som paa andre Fodvarer, og troede hun nu, at faae sine Penge igien med god Binding. Men, efterdi hun holdt sine vindtorre Sild overmaade dyre, fandtes der snart Ingen, som vilde gaae paa Kiøb med hende, hvorudover hun blev saa fortrydelig, at hun lod Sildeens stree sem Halm under Dværgen, og svor paa, at hun hellere saaledes vilde bruge sit Forraad, end sælge det ringere. Da var der paa samme Tid en gammel, troldkyndig Kone, som til Straf for denne Ugudelighed tog en Stiedel, roede med den i en Baad ud i Kiimfjorden og sænkede den der under mange Besværgelser, og siden den Tid har der ikke været Sild paa det Sted i Fjorden.

Hæsen og Ulvene.

Det er vel nu hentyet Hundrede Aar siden, at der i Benschvæsel var overmaade mange Ulve, og som Sagnet gaar, var der ogsaa mange Varulve deriblandt. Men paa samme Tid var der, til god Lykke, en Hæse, om hvilken man vidste, at hun havde gjort meget for Gavnens Skyld og aldrig taget imod Betaling derfor. Samme Hæse brugte da sine Kunster det bedste, hun formaaede, og bandt alle Ulvene med en ulden Traad i en Skobbel, den ene efter den anden,

fatte sig saa paa den forreste og reed paa denne Biis over Liimfjorden med alle de andre Ulve tilhobe. Siden den Tid har der aldrig været Ulve i Vendsyssel.

Hexen i Nikolai Kirke.

En gammel Kone, der var forfaren i alstensk Trolddom, lod sig i Aaret 1567 vie til den syvende Mand. Alt Folket strømmede samme Dag til Nikolai Kirke, for at see denne synderlige Vielse, og er det rimeligt nok, at Nogle have gjort sig lystige over hendes Alderdom. Men som Konen fornam Eligt, sagde hun, saa at hver Mand kunde høre det: "Jeg skal lave det saa, at I om otte Dage skulle have Andet at tænke paa!" Da lagde vel saare Faa Mærke til hendes Ord, men næste Sondag kom det over dem tilhobe. Thi som det var midt under Hoimesen, blev det pludseligt mørkt i Kirken, og opkom der da en saadan Forvirring, at Alle styrtebe over hinanden ud af Kirken, uden at Noget kunde sige, hvi han tog saa ilde affed. Nu kan man da vel vide, at Konens Tale ei heller blev forglemmt. Man lagde Sag an imod hende, og det endtes saa, at hun som en Hex blev brændt udenfor Kiøbenhavn.

Resenii Atlas. I. 264. Wolfs Encom R. D. 382. Holbergs Danm. K. Hist. II. 469. Borrebyes Karitætkammer. II. 862. Resen fortæller i Frederik den Andens Krønike. 171. samme Begivenhed, som paa samme Tid skal have tildraget sig i Stokholm. Det samme Sagn fortælles om St. Nicolai Kirken i Stettin, hvor det skal være skeet i Aaret 1563. Lemme, die Volksagen v. Pommern. 124.

Hjer og hendes Pleidemoder.

Et lille Pigebarn, hvis Fader og Moder vare døde, blev overført af hendes Kærligheds, en gammel Funktionær paa ca. 1200 R i Niddersten. Da dette Barn var vort til og komme ude hos fremmede Folk, fik det, at som hun en gang gik til Altes, befogte hun undervoid sin forrige Modermøder. Men denne var en frem Hjer, og begynde hun hørte, at Barnet gik hjer at nyde den hellige Kærlighed, bad hun hende, ikke at nyde Tredet og Sinen, men henneligen at udspytte det i sit Kommerterflade, eftersom hun da vilde lære hende at giere bedre Brug deraf. Det arme Barn blev vel ved denne Hjeraning underlig ulmøde; men da hun frygtede sin Pleidemoder, lærte hun at giere, som det var hende sagt. I Kirken ned hun ikke deskomindre Sakramentet uden Forsargelse, men der hun saa Tilbageveien var kommen til Hjer, gav denne hende et Stykke Smerrebød og dertil en Drik, som bekom hende saa ilde, at hun neppe var kommen hjem til sit eget, for hun fik ondt og maatte opkaste en stor Korshil, hvorpaa Kristus paa Korset var affildret paa den ene Side og Fanden paa den anden, og desforuden et Stykke Læder med syv Huller udi.

Kiendetegn paa Hjer.

I Bispenberg Eogn i Fyen var der engang en Kone, som almindeligen blev anseet for at være en Hjer. Da hun omsider skulde til at dø, kunde hun ikke faae Livet af sig. Men da hun var just en anden klog Kone tilstede, og hun gav

det Raad, at man blot skulde lægge Halm under den Stool, paa hvilken den Doende sad, thi var hun en Hæse, saa maatte hun dø deraf, eftersom dette Middel aldrig slog feil. Da man havde fulgt dette Raad, døde Konen i samme Stund.

Midler mod Hæse.

I.

Jorgen Peersens Moder i Atterup, Øster-Egnen ved Grenaa, var en sæl Hæse, som forgiorte alt Dvæget paa Bondernes Marker; men Euren Henningsen, en af By-mændene, forstod sig ogsaa paa den sorte Kunst og tænkte som saa: "Hvad mit er, skal du ikke giøre Skade!" En Morgen tidligt gif han ud paa Marken og slog alt sit Kreatur op (saarelob det); en tre Mars Plag gav han ti Slag, og der kom kun to Draaber Blod. Han sankede ogsaa Urter og tog Alt hjem. Natten derpaa stoppede han Dynen i sin Skorsteen, hængte Lagener for Vinduet og tilspigede Dørene, mens han derinde satte det paa Ilden, han havde bragt med fra Marken. Hæsen kom og vilde bryde ind hos ham; tre Gange tornebe hun med Hovedet mod Dørstolperne, saa at man om Morgenen saae tykt, levret Blod, men hun kunde ingen Ting magte og segnebe tilsidst af Mathed død omfuld paa hans Nøding, hvor man fandt hende følgende Dag.

Saaledes fortalt af Mag. Hammerich i Prometheus.

Born havde det. Dertil svarede Skipperen: "Jo!" og strax faldt Finnen ligesom død om paa Dækket. Men nogen Tid derefter reiste han sig, sigende: "Jeg har nu været i Karhuus. Din Kone sad og drak Kaffe; de Andre ere ogsaa ved godt Helbred; men et af Borneene har været sygt. Og for at du skal tro mit Ord, — kiender du den?" — Med disse Ord rakte Finnen ham en Solvsee, og Anders svarede: "Den har du taget hjemme hos mit i Karhuus!" tog saa Skeen og glemte den.

Da de saaledes havde ligget nogen Tid tilsammen ved Trondhiem, sagde Finlappen en Dag: "Imorgen komme vi under Seil, og vi faae begge god Vind, omendskiondt du skal sydpaa og jeg nordpaa. Og det vil jeg sige dig, at du kommer ikke til Christiania Fiord, at kiøbe dig Last, som du tænker; men du faaer bedre Fragt, end du venter!" Næste Morgen kom de ogsaa under Seil, og Binden verlede saaledes, at Anders havde god Vind i tolv Timer, og Finnen derefter i tolv Timer. Under Øster-Riisøer blev Binden for Anders stik imod, og da han havde krydset Nætter og Dage, maatte han tilsidst søge Havn i Øster-Riisøer. Der overbød den ene Kiøbmand den anden; men, da han skulde øster paa at lade, afflog han de gode Tilbud, indtil en Kiøbmand tilsidst bød ham en Fragt til Jøsefiorden, der næsten overgik hele Ladningens Værdi. Dette kunde han ikke modstaae, men tilmeldte sit Rhederie, at han af vægtige Grunde ikke havde fulgt deres Ordre, hvilket hos Vedkommende i Karhuus vakte den Formening, at Anders maatte være gaaet fra sin Forstand. Da han efter denne Fart kom hjem, og der strax paa Skibsbroen spurgtes om hans Fragt, svarede

I. Sagn om adskilligt Gienfærd.

Den flyvende Jæger.

Undt om i hele Landet viser sig et forfærdeligt Spøgeri, af Alle, der nogensinde have seet eller hørt det, omtales Gysen. Det hænder nemlig, at man, til forskjellige Tider hører i Luften en Susen og en Brusen, en Quien en Stoien, en Kvalden og en Skralden, ret ligesom et Jagttog med galdende Horn, halvende Hunde og Jægere farer hen over Mark og Skove. Det er den flyvende Jæger" siger Bonden, og lægger sig grunns paa Jorden, eller stuler sig bag et Træ, indtil det er draget forbi.

Denne flyvende Jæger har i de forskellige Egne en forskellig værelse; paa Sjælland siges det almindeligt at være Kong Volmer, paa Moen Oron-Jette, eller, som han ogsaa kaldes, Jøden i Søfala, i Fyen Palne-Jæger, i Jylland, ved Aarhus, den gamle Jæger, ved Aalborg Jons-Jæger, ved Vejle en Greve, (s. Sagnet "Kosenvold" Pag. 320), ved Slesvig Kong Abel.

Kong Valmers Jagt.

I.

Til Straf fordi Kong Valdemar, medens han levede paa Jorden, pleiede at sige, at Vorherre maatte for

ham gjerne beholde sit Himmerige, naar han blot maatte jage ved Gurre, er han nu fordømt til hver Nat at jage fra "Gurre til Gurre". Han kommer da sædvanligst farende med sit Jagttog giennem Lufien. Forst horer man, naar han nærmer sig, en Huien, Støien og Vidstestræld; strax efter kommer Toget; foran fare de fulsorte Hunde, som lebe hist og her tilside, snuse mod Jorden, og lange gloende Tunger hænge dem ud af Halsen. Derefter kommer "Bolmer" ansættende paa sin hyide Hest, og undertiden holder han sit eget Hoved under venstre Arm. Møder han Nogen, især hvis det er gamle Folk, befaler han dem, at holde et Par af hans Hunde og lader dem da enten staae saaledes med Hundene i flere Timer, eller ogsaa løsner han strax efter et Skud, og naar Hundene da høre dette, briste alle Baand og Kænker, og de jage affted efter Toget. Naar Kong Bolmer saaledes jager frem, horer man ham at staae Ledene i efter sig, og hvor han vil igiennem Gaarde, der springe alle Laase op for ham, naar han kommer. Derfor siges det om adskillige Gaarde, giennem hvilke han har sin Jagtvei ind igiennem den ene Port og ud igiennem den anden, at man lader Portene aabne paa den Tid, han pleier at komme. Dette siges blandt andet om en Gaard ved Bistrup, bag ved Roeskilde. Paa andre Steder gaaer hans Jagtvei ovenover Husene, og ved Herlufsholm skal det have været et Tag, som paa Midten var stærkt nedfunket, fordi han saa ofte kiørte derover. I det nordlige Siælland, ved Gurre-sløts Ruiner, gaae de gamle Koner ved St. Hansdags Tid ud om Natten paa Beiene, for at aabne alle Ledene for ham. Naar han saaledes er faret omkring, udhyller

han sig afverlende paa flere forskjellige Steder. Især fortælles, at han stundom opholdt sig paa Ballo Slot, hvor han har et Sovestue med to, opredte Senge, og her overnatter han i Skikkelse af en sort Hund. I samme Værelse staae to, store Kister, hvilke, da man engang aabnede dem, fandtes fulde af smaa, runde Stykker Læder, "thi bedre Penge havde de ikke i Kong Volmers Tid." En underjordisk Gang skal føre fra Ballo til Lollusegaard i Solbæks Amt, hvor han ogsaa skal have sig et Kammer, og tilforn holdtes der paa Gaarden en Pige til hans Opvartning.

II.

Undertiden ubhviser Kong Volmer sig i Bordingborg, enten i Baldemars Taarnet, eller i Ruinerne af hans Slot; derfor seer man ofte Jomfruer og Evende fra hans Tid at gaae der og rede Senge. En Bonde, som ikke vilde tro, at Kongen saaledes kom til sit Taarn om Natten, bristebe sig engang til at overnatte der. Men ved Midnat saae han Kong Baldemar træde ind. Kongen hilsede paa Bonden med Venlighed, sigende: "Nu! Tak skal du have, at du vil passe paa mit Taarn!" og rakte ham med det samme en Guldpenge. Men, da Bonden tog imod den, brændte den ham et rundt Hul giennem Haanden og faldt som et Kul til Jorden.

Undertiden, naar en gammel Mand eller Kone i flere Timer troligen har staaet og holdt hans Hunde, kaster han Noget til dem, der seer ud som Kul og derfor ringeagtes, men siden, naar det undersøges, findes at være det pure Guld.

han: "Å har den i min Hæl!" Og saa var det meget godt. Da han kom hjem til Konen, spurgte han: "Hvor har J det?" — "Godt!" var Svaret. — "Har nogen været syg?" — "Ja! den Lille!" — "Er der ikke blevet noget borte?" — "Nei! — Jo! — Nei!" — "Lær mig om!" — "Jo! en Solvsee!" — "Der er den!" Jagte Anders og lagde Steen paa Bordet, og nu fortalte han, hvad her løst-ligen er fortalt.

Om beslægtede flække Kunst, s. Werlauffs Antegnelsestil Hølsbergs Lystspil. I. 283. Ibid. 316. Afzelius, Sænske Sæge-Hæfter. I. 48.

Om "frit Skud."

For at faae "frit Skud", det vil sige, for altid at træffe, hvad man sigter paa, henlægger man visse Bonner eller hemmelige Ord under Krudtkammeret i Bøssen. Andre udvirke det samme, ved at lade Binden en Torsdag Morgen blæse ind i Lobet. Saadanne Frislytter staae da i Pagt med den Ende eller med den vilde Jæger, og enten de skyde i Øst eller Vest, saa bringer deres Skud dem altid et eller andet Bytte.

Paa Herregaarden Thiele i Jylland var der engang en gammel Skytte, som ofte paa Jagten, især naar han var noget drukken, pleiede at stifte Bøssen bagud og at fyre den af, og aldrig gjorde han dette, uden at der jo faldt et Stykke Bly for hans Skud.

III. Sagu om adskilligt Gienfærd.

Den flyvende Jæger.

Rundt om i hele Landet viser sig et forfærdeligt Spogeri, som af Alle, der nogensinde have seet eller hørt det, omtales med Gysen. Det hænder nemlig, at man, til forskjellige Tider hører i Luften en Susen og en Brusen, en Huien og en Stoien, en Knalden og en Stralben, ret ligesom naar et Jagttog med gialdende Horn, halfsende Hunde og vilde Jægere farer hen over Mark og Skove. Det er "den flyvende Jæger" siger Bonden, og lægger sig næsegruus paa Jorden, eller skjuler sig bag et Træ, indtil Ufærdet er draget forbi.

Denne flyvende Jæger har i de forskjellige Egne en forskiellig Benævnelſe; paa Sjælland siges det almindeligt at være Kong Volmer, paa Røen Grøn-Jette, eller, som han ogsaa kaldes, Jøden af Upsala, i Fyen Palne-Jæger, i Jylland, ved Aarhus, Horns Jæger, ved Aalborg Jons-Jæger, ved Veile en Grev Otto, (s. Sagnet "Rosenvold" Pag. 320), ved Sleswig Kong Abel.

Kong Volmers Jagt.

I.

Til Straf fordi Kong Valdemar, medens han levede her paa Jorden, pleiede at sige, at Vorherre maatte for

ham gjerne beholde sit Himmerige, naar han blot maatte jage ved Gurre, er han nu fordømt til hver Nat at jage fra "Gurre til Gurre". Han kommer da sædvanligst farende med sit Jagttog giennem Luften. Først hører man, naar han nærmer sig, en Huien, Stoien og Vidstestræld; strax efter kommer Toget; foran fare de kulsorte Hunde, som løbe hist og her tilside, snuse mod Jorden, og lange gloende Tunger hænge dem ud af Halsen. Derefter kommer "Bolmer" ansættende paa sin hvide Hest, og undertiden holder han sit eget Hoved under venstre Arm. Moder han Nogen, især hvis det er gamle Folk, befaler han dem, at holde et Par af hans Hunde og lader dem da enten staae saaledes med Hundene i flere Timer, eller ogsaa løsner han strax efter et Skud, og naar Hundene da høre dette, briste alle Baand og Lænker, og de jage affted efter Toget. Naar Kong Bolmer saaledes jager frem, hører man ham at staae Ledene i efter sig, og hvor han vil igiennem Gaarde, der springe alle Laase op for ham, naar han kommer. Derfor siges det om adskillige Gaarde, giennem hvilke han har sin Jagtvei ind igiennem den ene Port og ud igiennem den anden, at man lader Portene aabne paa den Tid, han pleier at komme. Dette siges blandt andet om en Gaard ved Bisstrup, bag ved Roeskilde. Paa andre Steder gaaer hans Jagtvei ovenover Husene, og ved Herlufsholm skal der have været et Tag, som paa Midten var stærkt nedstunfet, fordi han saa ofte kiørte derover. I det nordlige Siælland, ved Gurreflots Ruiner, gaae de gamle Koner ved St. Hansdags Tid ud om Natten paa Beiene, for at aabne alle Ledene for ham. Naar han saaledes er faret omkring, udhviler

han sig afverlende paa flere forskjellige Steder. Især fortælles, at han stundom opholdt sig paa Vallo Slot, hvor han har et Sovestue med to, opredte Senge, og her overnatter han i Skikkelse af en sort Hund. I samme Værelse staae to, store Kister, hvilke, da man engang aabnede dem, fandtes fulde af smaa, runde Stykker Læder, "thi bedre Penge havde de ikke i Kong Volmers Tid." En underjordisk Gang skal føre fra Vallo til Lølløsegaard i Solbæks Amt, hvor han ogsaa skal have sig et Kammer, og tilførn holdtes der paa Gaarden en Pige til hans Dypartning.

II.

Undertiden udhyiler Kong Volmer sig i Bordingborg, enten i Baldemars Taarnet, eller i Ruinerne af hans Slot; derfor seer man ofte Jomfruer og Evende fra hans Tid af at gaae der og rebe Senge. En Bonde, som ikke vilde tro, at Kongen saaledes kom til sit Taarn om Natten, dristede sig engang til at overnatte der. Men ved Midnat saae han Kong Baldemar træde ind. Kongen hilsede paa Bonden med Venlighed, sigende: "Nu! Tak skal du have, at du vil passe paa mit Taarn!" og rakte ham med det samme en Gulbpenge. Men, da Bonden tog imod den, brændte den ham et rundt Hul giennem Haanden og faldt som et Kul til Jorden.

Undertiden, naar en gammel Mand eller Kone i flere Timer troligen har staaet og holdt hans Hunde, kaster han Noget til dem, der seer ud som Kul og derfor ringeagtes, men siden, naar det undersøges, findes at være det pure Guld.

"Hoved. Med et høret jeg Hundeglam, Hestetrampen og Lyd af Jægerhorn, der klang for mine Øren som Raslen af Kobbertiedler. Angst betog mig; jeg foer vild af Veien og maatte lægge mig paa Jorden, for med Hænderne at søge den igien, men min Ledet var forgiæves; Jagtlarmen tiltog og kom nærmere og nærmere. Jeg syntes at see en Rytter paa en sort Hest i flyvende Fart over mit Hoved, hvorpaa Larmen igien fiernede sig og ophørte ganske, efterat et Skud var faldet henne i Krattet. Jeg var endnu stedse vildfarende og i stor Froyt for at styrte ned af en Skrænt, som jeg vidste var i Nærheden. Da tænkte jeg paa Vorherre, vendte min Trøste — jeg havde hørt, at det skulde være godt — strax klarede det op, og jeg var lige paa Kanten af den omtalte Skrænt. I første Hast stod jeg op, vendte om og var snart hjemme, hvor jeg da fik at vide, at det var Kong Wolmars vilde Jagt jeg havde hørt og seet."

Kong Baldemars Jagt omtales desforuden i Resenii Atl. II. 210. Pontopp. Theatr. Daniæ. 119. Danske Atl. II. 252. Antiq. Ann. I. 15. Wadskjærs poet. Skuepl. 89. Ibid. 144. Voesens Beskrivelse over Helsingøer. 188. seq. Spøgelserne af Wagner, overs. af Bergsee. 305. Hammerich, Skand. Reiseminder. 220.

Det er ovenfor anført, under hvilke forskjellige Navne den vilde Jagt er kiendt i forskellige, danske Egne. Det maa dertil bemærkes, at den ogsaa undertiden paa Sjælland kaldes den flyvende Rævkolfus, at man i Egnen om Kallundborg og ved Erholm i Fyen siger, at det er Kong Christian den Anden, at man imellem Halsborg og Hobro siger, at det er Kai Lykke, som jager. Iøvrigt er dette Sagn, som bekiendt, udbredt næsten over hele Europa, og det turde vel være med god Grund, at man tillægger Svanerne, Wildgæsene eller andre Trækfugle den Larm, som har givet Anledningen. I Tydskland siges saaledes Jageren Hackelberg og Lut Osel at jage (Grimms Sagen. I. 248. Ottmars Volksagen. 241). I Schweiz er det "die Herren von Rothenthal" (Wys's, Reise in das Berner-Oberland. II. 420). I Englands Skove jager Kong Artus. Naar Rogen raaber efter ham, kommer det Svar tilbage: "Vi ere Kong Artus og hans Beslægtede!" (Dobeneck's Heroensagen I. 62 efter Gervasius Tilburienensis.) I Frankrig fortælles, at Henrik den Fierde jager i Skovene ved Fontainebleau. Han kaldes der "le grand

veneur" (Wadskiær's poet. Skueplads citerer Hist. de Henry IV. 203). I Norge kaldes denne Støien i Luften Aasgaardreia, i Skaane kaldes den Odins Jagt. cfr Fapes Norske Sagn. 69.

Grøn-Jette.

I.

Paa Moens Beskæft er en Skov, kaldet Grønvæld. I den jager Grøn-Jette hver Nat tilhest, med Hovedet under venstre Arm, Spyd i Haand og mange Hunde omkring sig. I Hostens Tid lægge Bønderne et Knippe Havre til hans Hest, at den ei skal nedtræde deres Sæd om Natten. Grønsund har Navn af ham, ligesom ogsaa Phanefiord er kaldet efter hans Fæstemo, Phane. Ved Frenderup vides en stor Steen, som siges, at have været Grøn-Jettes Sovested, og i Nastrup Sogn ved Næsby paa Falster sees endeel Høie, i hvilke de ligge begravne, som Grøn-Jette har dræbt med sit Spyd. Men nu ligge Grøn-Jette og Phane begravne paa Harbolle Mark i Stege Sogn, hvor en Ræmpegrav vides, Hundrede og Halvfiresindstyve Alen lang. Om dem høres det Niim:

Nu hviler Grøn med Phane sin,
Som trattede rassen Hiort og Hind!
Tak, Bonde god! den dyre Gud!
Nu gaacr du tryk af Sundet ud!

Resenii Atl. III. 51. Wolff's Encom. 555. Danske Atlas. III. 144. Sandvigs Beskriv. over Moen. 6. Kaalund Christiansons Beskriv. over Moen. Weinwicks Efterr. om Stevns Herred. 75. "I gamle Dage var det en Døertro paa Moen, at lade staae en Reeg i den sidste Staf, som hystedes ind, men siden, at den sidste Haoreneg, der blev bunden

”op, kastedes hen i Ugeren med disse Ord: ”Det er for Jøden af Ulf-
 ”sala, det skal han have til sin Hest Juleaften!” De troede, at naar
 ”de ei gjorde det, døde deres Dvæg.” (Af et Brev fra Prof. Jørgen
 Raph til Prof. Reiger, d. 27 April 1807.) P. Bendsen, Om
 Møen i Middeldald. 13. Om en lignende Skik i Norge, Jule-
 aften at sætte et Neeg paa Stang til Fuglene, s. Nuges Fornuf-
 tige Tanker om adsk. curieuse Materier. 255.

II.

En Nat jagede Grøn-Jette i Borre-Elov. Da
 standsede han Hesten ved Henrik Fyenboes Dor, bankede
 paa og befoel ham at holde Hundene. Jægeren red derpaa
 bort, og Henrik Fyenbo stod imedens i Døren og holdt Hun-
 dene i samfulde to Timer. Endeligen kom Grøn-Jette til-
 bage, men tværsøver Hesten laae en Havfrue, som han havde
 stude, og sagde han da til Bonden: ”Efter hende har jeg
 jaget syv Nar; men nu fik jeg hende dog nede ved Følster!”
 Han begierede da noget at drikke, og, da han havde faaet
 det, rakte han Henrik Fyenbo en Guldpenge, der brandie
 ham igiennem Haanden og forsvandt paa Jorden. Da gav
 Jægeren sig til at lee og sagde: ”Nu kan du fortælle, at
 ”Grøn-Jette har rakt dig Haanden! Men, at du dog ikke
 ”skal kunne sige, at jeg har drukket omsonst hos dig, saa
 ”tag det Baand, hvori du holdt mine Hunde!” Jægeren
 red bort, og Henrik Fyenbo tog Baandet, holdt det længe
 skjult under Laas og Lukke, og fra den Tid af tiltog han
 bestandigt i Rigdom. Men, da han tilsidst agtede lidet der-
 paa, blev han fattigere, end han havde været tilforn, og
 døde i stor Udselshed.

Res. Atl. III. 90. Kaal Christianssens Bestr. over
 Møen. cfr. Grimm, Sagen. 59-60.

Palne-Jæger *).**I.**

Paa samme Viis som Kong Valdemar ved Nattetid jager om i Siælland, jager ogsaa Palne-Jæger i Fyen, og er det fortalt, at en Mand, som for hundrede Aar siden boede i Store-Kluset, paa Jordbroen ved Odense, engang har haft med ham at giøre. Thi, da samme Mand engang ved Nattetid gik med sine Folk og bandt Byg paa Gidsel Mark, kom der til dem et Dwindfolk, hoit og anseeligt af Bært, og spurgte: "Har I seet noget til Palne-Jæger?" Og da de dertil havde svaret, at de ei havde seet ham, skyndte hun sig giennem Lunden. Men der var kun hengaet en kort Stund, da Palne-Jæger kom til de samme Folk, og havde han Hielm med slagrende Fierbust paa sit Hoved, dertil Bue paa venstre og Skogger paa hoire Skulder og Saaler under Fodderne. Han spurgte da Folket med disse Ord: "Har I seet noget til Langpatte?" og der de havde givet ham Beskeed, som de bedst kunde, skyndte han sig efter hende. Dog har han vel ei heller denne Nat fanget hende, efterdi det samme tilbrog sig for Hostfolkene den følgende Nat.

Wedel Simonsens Udsigt. II. Iste Hefte. 163. Ant. Ann. II. 200.

II.

Palne-Jæger henter hver Nytaarsnat tre Hesteskoer paa et eller andet Smedeværksted i Fyen, og Smedene glemme ikke, at lade dem ligge færdige til ham paa Ambolten, efter=

*) Palnatote.

som han altid lægger tre Hestesko af Guld istedet. Men hvor han kommer og ikke finder Skoene, der flytter han Ambolten, saaledes som det engang gif hos Smeden i Korup; thi Palne = Jæger flyttede hans store Ambolt op i Seden Kirkeetaarn, hvorfra Smeden havde stor Besværlighed med at faae den ned igien.

Horns Jæger.

I Omegnen af Aarhus jager "Horns Jæger" om Natten, for at udrydde alle Elleqvinderne. En tidlig Morgen var en Mand fra Lyngen ude paa Marken, for at flytte sine Heste, da han med Forsærdelse horte en Susen i Luften og strax efter faae en Mand tilhest komme sig imøde. Det var Horns = Jæger, og han havde med sig tre Hunde, bundne ved en Silketraad. "Hold mine Hunde!" tilraabte han den forstrækkede Bonde, og derpaa foer han afsted igien. Men strax efter kom han tilbage og havde hængende over Hestens Ryg to Elleqvinder, hvilke vare bundne sammen ved deres lange Haar. "Giv mig nu mine Hunde!" raabte han til Bonden, "og ræk din Haand hid, for at faae Drifpenge!" Manden adløb, men Jægeren stak ham kun tre Fingerspidser ind i Haanden, og da han saaledes havde brændt ham, foer han atter bort med de hylende Elleqvinder.

I Skougaaards Beskriv. over Bornholm fortælles III, om "Thordannem", at den forfølger og dræber Bakketroldene.

Jons-Jæger.

I Omegnen af Nalborg farer Jons-Jæger ofte igiennem Luften, ledsaget af en Mængde Hunde, som løbe bag efter paa Jorden. Den, som moder ham, maa lægge sig plat ned, ellers vilde han blive syg derefter. Undertiden høres Jægeren at kalde paa sine Hunde med et fælt Skrig. Træffer det sig, at han kommer over et Huus, hvori to Døre staa aabne lige for hinanden, da fare Hundene derigennem, og hvis der paa samme Tid brygges eller bages der i Huset, bliver det alt fordærvet.

Kong Abels Jagt.

Kong Abel blev efter sin Død begravet i St. Peters Kirke i Slesvig, men formædelt det gruelige Brodermord kunde han ikke finde Ro i Graven. Om Natten gif han derfor om i Kirken og forstyrrede Munkene i deres Bonner, saa at man omsider maatte optage hans Liig og nedsænke det i et Ufære ved Gottorp. Men for at han nu skulde blive liggende, blev en spids Pæl rammet ned i Jorden over ham. Deraf kaldes endnu dette Sted "Königsgrab". Men desuagtet jager han hver Nat paa en sort Hest og fører med sig et stort Kobbel Hunde. Da hører man, at Ledene blive slagne i og dertil en forfærdelig Quien og Skrigen, saa at Alle, som høre det, ræddes.

Engang havde nogle Reebslagere taget sig for, at ville standse ham i Sønderborg, og spændte derfor deres

Reeb over Perlegaden mellem Anders Krafts og Peer Henriksens Huse; men da han kom, brast alle Rebene for ham.

Pontopp. Theatr. Dan. 269. Annal. Eccles. Dan. I. 547. Marm. Dan. II. 1. Dauske Atl. I. 224. Ibid. VII. 553. Cypræi Ann. Episc. slesv. 267. Helvaderi Martyrol. 18 Mai. Messenii Scandia illustr. II. 39. Helvad. Sylva Chron. 88. Holberg, Danm. Rig. Hist. I. 32. Suhms Danm. R. Hist. X. 212. Beckmanni Histor. Orb. pol. cap. V. §. 2. Wadskiærs poet. Sknepl. 144. Hübners Geogr. II. 58. Hagers Geogr. III. 55. Oldenburg, Om Siengaugere. 75.

Straffen for Markeskiels Flytning.

For Jorderne vare udsiftede, blev der i Sædetide anvist hver Bonde saameget af Marken, som tilkom ham, og blev der til Mærke mellem hans og Naboens Fod nedrammet Mærkepæle. Den, som flyttede saadanne Mærker, fik vel ikke altid Straf derfor, medens han levede, men naar han var død, kunde han ikke faae Ro i Graven, men maatte da til Straf hver Nat ploie paa det Sted, hvor hans Synb laae i Skiul. Om saadanne Plovmænd er det sagt, at naar om Natten en Levende kom dem nær, saa tvang de ham til at drive Dgene for dem, og var man saaledes taget i Tieneste, saa var der intet andet Middel til at slippe fri igien, end at lægge Mærke til det Sted, hvor man havde begyndt, og da efter første Dmgang at kaste Tommen fra sig, hvorefter man igien uskadt kunde fortsætte sin Vej.

efr. Kasts Moerskabslæsn. 1839. 75. Paa Fælter hedder det, at Lyngtemændene ere Landmaalere, som, medens de levede,

have gjort Uret ved Dymaalinger. Ibid. 1820. 77. Samme Mening i Tyskland, Grimm, Deutsche Sagen. I. 374. Lemme, Sagen v. Pommern. 267. Ibid. 278.

Gienfærd paa Alsted Marker.

Dengang Jordlobberne skulde udskiftes i lige Dele, forlokkede nogle af Alsteds Bønder Dymaaleren, at han skulde see dem til Bedste, hvilket han ogsaa gjorde, saa at Naboerne derved toge Skade. Men omsider fik de alle tilhobe Straf for deres Falskhed. Ved Nattetid maae de nu gaae om paa Alsted Marker og maale paa Grændsestiellene med gloende Kiæder og Maalestænger deres egen begangne Uretfærdighed.

Res. Atl. I. 69. cfr. Grimm, Sagen. 374.

Strande og hans Qvinde.

Paa den Gaard Juulskov, i Fyen, boede en Mand, ved Navn Strande. Han var rig over al Maade og dertil kunsterfaren, men saa begierlig efter Andres Gods, at han tog sig for, at flytte sine Naboers Grændsestiel. Hans Kone deeltog deri med ham; om Dagen klædte hun sig i Gyldestyfl, og om Natten hjalp hun Manden paa Marken. Men, der de begge vare døde, havde de kun ussel Glæde af deres onde Gierninger. Thi ofte seer man nu Strande at fiore Ploven paa den Jord, hvori hans Synd hviler, medens hans Kone staaer ved Markestiellet i sin Gyldestyfls Kiortel.

Da siger hun: "Strandel jeg fryser!" hvortil han svarer med en forfærdelig Stemme: "Gaae til Juulstov og varm dig!" Men Dvinden giver sig da bitterligt til at græbe, sigende: "Der er ingen Ild!"

efr. Büsching, Wöchentl. Nachr. III. 390. Der Geist beim Grenzsteine.

Den arme Truc.

I Storup, Hjørring Amt, boede engang en Mand, som hed Truc. Han havde Jorder, som gave en jevn Høst, men da han saae, at hans Naboes gave rigeligere Afgrøde, flyttede han Grændsestillet saa kiendeligt, at han derfor blev krævet for Retten. Men da Retten holdtes paa det Stykke Jord, om hvilket de havde Trætte, tog han Jord af sin egen Mark i Skoene og svoer nu paa, at han stod paa sin egen Jord. Dog kom hans Synd omsider for Dagen, da han var død; thi da hørtes han ofte om Natten at raabe paa Marken: "D vee mig, arme Truc!"

Krabbesholm.

Ved Skive ligger Herregaarden Krabbesholm. Der boede engang en Fru, som vilde tilvende sig en nærliggende Mark, og derfor fik sin Aulskarl til at tage Jord af Krabbesholms Have i sine Træstøe, hvormed han da gif over paa den omtvistede Ager og svoer paa, at han stod paa Krabbesholms Jord. Vel tilfaldt Marken nu Fruen, men siden

kunde Nylskarlen ikke doe, forend hun havde givet den tilbage; dog gaar han endnu hver Nat omkring paa Marken med Jord i sine Træskoer.

Saaledes svoer ogsaa, efter et Sagn, Frederiksgaves Foged med Jord i sine Skoe til Skade og Forurettelse for Spønderhøes Bønder i Tøen. s. Ved. Simonsens Samlinger til Hagenskøvs Historie. 89.

Skiel hist! Skiel her!

Ved Ebeltoft boede en Bønde, som havde Land og Fæ til Overflod, svarede Skat og Præstpenge og bragte Tiende, alt til rette Tid, gav til de Fattige og gik hver Søndag i Kirke, men dog var der Ingen i den hele Omegn, som havde god Tro til ham. Omfæder døde han og blev begravet; men da han havde ligget i Jorden, indtil Hosten kom, horte man ham om Natten ynkeligt at raabe henover Marken: "Skiel hist! Skiel her!" og saa man da, hvorlunde han, medens han levede, var kommen til sin Velstand.

I Resenii Atl. I. 69. fortælles et lignende Sagn: "Penes montem, dictum Enebjerg, cernitur oblonga in agro fossa, saxis circumseptæ. Eundem penes montem conspecta interdum spectra, quæ vulgus in monte habitare credit. Nonnullos ante annos visa quoque, inquit in Descriptione Pastor, spectra penes molam, Insulæ agros metientia et ignicis perticis contortis, clamore obstantia, ut recta fieret mensura." I Oddsherred fortælles lignende Historier, og der siges saadanne Gienfærd at raabe: "Her er Ket og Skiel!" eller: "Her er reen Ket og Skiel!" Oprindelsen til den daglige Talemaade, at gøre Ket og Skiel, ligger her temmelig nær, hvis den ikke er ældre.

Manestenen.

Paa Veien mellem Steensvad og Glæsberg i Aarhus Stift ligger en stor Steen, som kaldes Manestenen. Dette Navn skal den have beraf, at en klog Præst, ved Navn Hr. Munk, fra Hammelev, der har nedmanet en forvums Eier af Meilgaard samt to Gaardsfæstere, Peer Rus og Klaus, hvilke Tre, medens de levede, havde fravendt en hosliggende By nogle af dens Jorder ved at flytte Markstiellene. De maatte derfor efter deres Død længe gaae igien deromkring paa Marken, for om Natten at forsøge paa at rette Skielsteneene, som de havde forrykket, indtil de omfider bleve nedmanede under Manestenen.

Skielstenen.

En Mand i Braa, paa Gro, havde en Strid med sin Nabo, Mikkil, om en Strimmel Jord, idet han paastod, at Mikkil havde taget Skielstenen bort. Nogen Tid derefter døde samme Mikkil, og da hændte det sig en Aften, at Manden fra Braa i Mørkningen kom forbi den omtalte Strimmel Jord, som laa tæt hos en Dam. Da hørte Manden det pladske i Vandet tre Gange, men Intet kunde han see formedelst Mørket. Omfider hørte han grangiveligt Mikkils Stemme, som sagde: "Nu staaer Skielstienen, dere'ter ka' du tei!" (tage) Og foer det da som en Bind gienem Træerne, skiondt Veiret forøvrigt var stille. Nu skulde man da tro, at Skielstenen var flyttet hen paa sit

rette Sted, men ingenlunde; — Miffel havde kun villet giække ham!

Hübers, Vestr. af Vers. 285.

Biergemanden fra Estrup.

Østligt for Byen Hornum, ved Aalborg, er en Hoi, kaldet Thinghoi. Paa denne Hoi har engang flere Mænd i Forening begaaet nogensomhelst Uret, hvilket man kan vide deraf, at da der omsider kun var een tilbage af disse Mænd, og han en Aften kom tiorende der forbi, horte han Nogen raabe ud af Hoien: "Nu ere vi her alle, undtagen Biergemanden fra Estrup!" Men netop saaledes hed Manden, og, da han havde hort dette, kiorte han hjem, bandt Hestene og hængte sig.

Luciehoi.

Naar man drager igiennem Frederiksdals Stov ad Rollekolle, kommer man forbi en Hoi, som er tæt begroet med Træer, og hvor der skal ligge en stor Steen, som har en Forbybning ligesom et Sæde. I denne Hoi høres stundom en ynkelig Graab som af et lille Barn. Thi paa den nævnte Steen sad engang en Prindsesse, ved Navn Lucie, og tog Livet af sit Barn, det hun havde født i Dolgemaal; men ved denne haarde Gierning blev Stenen, som hun sad

paa, saa blod, at der blev Spor tilbage der, hvor hun havde siddet, og Høien kaldes siden den Tid Luciehøi.

Spøgelses Skind.

I Neiede, paa Frederiksborg Amt, gif en Tid et Spøgelse hver Nat en vis Vej igiennem Byen. Da dette var blevet vitterligt imellem Bysolket, fik nogle Karle stor Lust at see det. Derfor krobo de i Forveien op paa Rasen af et Huus, som staaer ved Veien, og sad der ventende, indtil Spøgelseset monne komme. Men den Karl, som sad yderst paa Gavlen, var bange og blev saa forstrækket, da Spøgelseset viste sig, at han faldt ned og affledkom en saadan Lummel, at Spøgelseset foer ud af sit Skind og forsvandt. Da det nu gryede ad Morgen, saae man endnu Skindet ligge der paa Veien, men som Solen begyndte at skinne derpaa, krympede det sig sammen og krob altid videre og videre ind under Skyggen. Saaledes laae det der den hele Dag, men ved den følgende Nat var det forsvundet.

Stavreby-Mose.

Paa Stavreby-Mark ved Præsto er der en Mose, i hvilken en Pige engang skal have omkommet et Barn, som hun havde født i Dolgsmaal. Naar man om Natten gaar der forbi, hører man Barnet græde i Mosen, og ofte hændes det, at en hvid Dvinde følger bag efter den, som i

Mørket kommer ad denne Vej. Ved hvert Led eller Stente standser hun og stiger ikke over strar, men, naar hun kommer Mosen nær, gaaer hun derhen og giver sit Barn at die.

Biskop Absalon gaaer igien.

Ved Sorø Skole var engang en Rector, ved Navn Jens Dinesen Jersin. Han blev siden Doctor og en berømmelig Biskop over Ribe Stift. Den Tid han var paa Sorø som Rector, var han af et meget opromt Gemst og elskede besynderligen Musikken. En Aften fik han det Indfald, at gaae med sin Luth ind i Kirken og gav sig der til at spille. Men da han saaledes spillende kom til Biskop Absalons Grav, sagde han i Skiemt: "Dette er et Stykke for dig, Biskop Absalon!" Men inden han saa sig om, var Biskoppen efter ham med sin Bispestav, saa at Rector maatte give sig paa Flugten og slap netop ud af Kirkedøren, som han slog i efter sig, da Bispen kastede sin Stav saa eftertryffeligt derimod, at det stingrede i hele Kirken. Efter den Tid siges den gode Rector ganske at have tabt sit munstre Bæsen og var som oftest alvorlig og taus.

Thura, Den danske Vitruvius. II. 181.

Præsts-Dro.

Det var en Pindsebag, at en Bonde, ved Navn Jens Olsen, kom til Præsto, for at hente Lommer. Da

han skulde hjem igien, var han saa drucken, at han hverken kunde raade over sig selv, eller over Hestene, hvorfor han ogsaa væltede paa Præsto Bro og bral Halsen. Der er dem, som paaftaae, at han endnu om Natten klorer over Broen med den halve, sonderlagne Bog og slæber meget Tommer bagefter.

Munkemose.

Ved Odense er der en Mose, som kaldes Munkemose. Søndagsbørn see ofte, hvorlunde de afdøde Munke om Natten vandre om paa dette Sted med Lys, som om de søgte efter Noget. Da engang en Mand, som ikke vilde tro Sligt, en Nat gik til Mosen, kom ham en Munk imøde, læsende i en Bog, og var Manden siden den Tid fra Sands og Samling.

Mollebro-Port i Odense.

Mange, som ved Nattetid ere komne udenfor Mollebro-Port ved Odense, have der seet tvende Smaaabern løbe omkring med underlige Fagter. Engang gave de sig til at følge med nogle Mænd, som gik fra Byen, og fulgte dem, indtil de kom til et Sted, hvor de skulde gaae over en Fjal, som var lagt over en Grøvt. Dette vovede de ikke, thi over rindende Vand tør en Gienganger ikke gaae, men da Mændene vendte sig, saae de dem at bides ret ligesom to Katte.

Pientedams Præst.

Paa det Sted ved Odense Bæk, hvor tilforn St. Jørgens Kloster har staaet, er en Præst engang i fordums Tid bleven levende begravet, til Straf fordi han havde besvangret en Pige og dræbt Barnet. Formedelst denne Misgjerning er han nu fordoemt til at gaae igien der, hvor Odense Bæk falder i Pientedam. Sendagsborn fortælle, at de have seet ham vanke deromkring med sit Hoved under Armen.

Dødningerne i St. Knuds Kirke.

Der var engang en Mand i Odense, som ønskede at vide, hvordan det om Natten gaaer til i Kirken. Han gik derfor en Aften ind i St. Knuds Kirke og forblev der indtil den mørke Nat. Da saae han ved Midnatstid en Dødning komme frem af en af Gravene med en lang Borkerte i Haanden og at gaae med den omkring og tænde alle Lysene i Kirken. En Stund derefter kom den ene Dødning efter den anden langsomt stridende frem af Gravene, og satte de sig ind i Stolestaderne, saa at Manden, der laae i Skiul, gienkiendte mangen, god, gammel Ven iblandt dem. Omfjerd kom en Dødning i Præstekiortel; han steg op paa Prædikestolen og holdt der, indtil det gryede ad Dag, en Prædiken i et ganske fremmed Tungemaal.

3 Grimms Sagen. I. 254, fortælles en lignende Tildragelse fra Anno 1516.

Præstens Pige og Spøgelse.

En Præst fik en Aften silde Bud om at komme som snarligst til en Syg, der skulde berettes. Da han var ved at tage bort, savnede han sin Alterbog og mindedes nu, at han havde ladet den ligge i Kirken. Derfra skulde den da hentes, men Ingen vovede saa sildigt at komme der. Da lovede han, at den af hans Lyende, som vilde hente ham Bogen, skulde til Belønning have den røde Ko. Men Karlene vare alle rædde, og kun Pigen tilbød sig at ville gaae derind, naar Husbonden kun vilde undervise hende om, hvorledes hun havde at forholde sig mod Spøgeriet. Derom underrettede Præsten hende, og nu gik hun trostigt. Da hun aabnede Kirkedøren, var det just Midnat; dog mærkede hun ikke til nogen Anfægtelse, men gik lige op til Alteret, hvor hun længe maatte famle i Mørket, inden hun kunde finde Bogen. Som hun nu vendte sig, saae hun Noget, som slæbte sig bagefter fra Stol til anden, altid sigende: "Giv mig den røde Ko!" Men hun gik trostigt sin Gang, som om hun Intet mærkede og nærmede sig Kirkedøren. Der løste hun sit Forklæde og dreiede det bag om, efterdi hun vel vidste, at Spøgelse vilde gribe i hendes Klæder, for at holde hende tilbage. Men da dette saaledes skete, slap hun Forklædet, som Spøgelse beholdt, slog Døren i og kom ud i Baadhuset. Der naaede Spøgelse hende atter, og nu gav hun sit Forklæde til Priis, og ligesaa sin Bul, da hun smuttede ud af Kirkeporten. Nu meente hun, at al Fare var vel forbi, men da hun nærmede sig Præstegaarden, var Spøgelse hende atter i Hælene, sigende, forat

en skulde vende sig: "Seer du den røde Ko?" Men hun gik sig vel ivare derfor, bragte Præsten Bogen og fik den røde Ko.

St. Knuds Kirkegaard.

En Mand gik en Aften silde over St. Knuds Kirkegaard i Odense. Der saae han en Kvinde, som sad paa en Grav og skulde til at føde et Barn. Da hun blev ham nær, raabte hun til ham, at han skulde give hende Linned, at syøbe hendes Foster ubi, men han blev ræd og vendte om paa den anden Ryggen, for at skynde sig derfra. Da hørte han, hvorlunde hendes Klagestrig sank dybere og dybere ned under orden, og omsider, at Ristelaaget smækkedes i.

Det var en almindelig Døertro, at naar en Barselskone døde, den hun blev forloft, da vilde hun sprætte Uger derefter føde i raven. Man gav hende derfor Naal, Traad, Sax og Linned med, hun selv kunde sørge for Børnetsiet. cfr. S. Aspach, Diss. de variis superstit. 15. I Sverrig havde man samme Døertro. cfr. Besterdahl's Beskrifning om swenska Sedes. 34. Ligesaa i Tydskland, s. Journal von u. für Deutschl. 1787. II. 344.

Elmelund-Konen.

Paa Ellegaard ved Odense tiende en Pige, ved Navn Anne Elmelund, som engang lod sig bedaaere af Karlesnak, og at hun glemte at bevare sin Kæde. Da hun var død, og gik igien, blev hun nedmanet i Elmelund Hestehave, hvor der i Jorden blev nedbrammet en Pæl med et Hoved

paa, som endnu i Mandes Minde har været at see der paa Steedet. Desuagtet siges "Elmelund-Konen" dog endnu at spoge og har hver Nat sin Gang fra Elmelund-Hestehave til Roesdam ved Odense. Sædvanligen er hun iført sorte Klæder, og møder hun Nogen, da viger hun af Veien.

Næsbyhoved Slotsbanke.

Paa Næsbyhoved Slotsbanke ved Odense seer man ofte ved Nattetid en hvid Dvinde træde frem af Jorden paa det ene Hjørne af Banken. Hun lider endnu af svære Sorger, thi man seer, hvor ynkeligt hun vrider sine Hænder, sukker og sætter sig i Skoven, stirrende ud over Soen. En liden Stund, efterat hun har vilst sig, pleier da en prægtig Ridder i skinnende Rustning at komme tilsyne. Han nærmer sig hende, men idet han seer hende, slaaer han ad hende med Haanden og gaaer op ad Mollebanken. Da reiser hun sig og gaaer bebrovet tilbage ind i Slotsbanken, men endnu længe derefter hører man hendes Sul og hendes Klage.

Slotsbanken ved Høiby.

I Høiby Sogn i Fyen er der en Bold med Grave om, som kaldes Slotsbanken. Jevnligt om Natten kan man der see en Mand, klædt i Harnisk, vandre ud over Bolden ned igiennem Skoven, hvor en ung Pige i lange, hvide Klæder kommer ham imøde. Bitterligen græder hun, og naar hun seer ham, kaster hun et Sør over sit Ansigt.

Han var tilforn en mægtig Konge, og hun hans eneste Datter; men der hun havde ladet sig bedaae, lod han hende i sin Brede levende nedgrave i Jorden paa det Sted, hvor de endnu saaledes mødes.

I samme Banke siges der at ligge en "Kongeløsning", det er en Skat saa stor, at man med den kunde løskibe en fangen Konge; men denne Skat kan kun optages Nytaarsnat af en Pige, som er No.

Thor og Kar.

I Skamherred i Fyen boede to, mægtige Kæmper, Thor og Kar. Den sidste havde en Son, som skulde ægte Thors Datter, og der foranstaltedes en prægtig Bryllupsfest. Men som Fædrene over Bordet talede stort om deres Bedrifter, kom det omsider til Trætte og derfra til Kamp. Da sprang Karls Son dem imellem, for at afværge al Strid, men fik i samme Stund et saadant Slag af Thors Sværd, at han faldt død til Jorden. Ved denne Hændelse blev Kampen end mere heftig og standsede ikke, forend Begge, udmattede af svare Saar, faldt døde til Jorden. Da stod den deilige Brud mellem alle disse Liig og havde ei sit unge Liv fikere, end at hun, da Fædrenes og Brudgommens Jordefærd var bestykket, tog sig selv af Dage. Endnu sees paa Skamby Mark en Hoi, kaldet Thors-hoi, og en anden paa Grindløse Mark, kaldet Karhoi. Og var der en Gaard i Grindløse, hvis Porte en lang Tid maatte være aabne en vis Nat i Høstmaaned, efterdi den hele Brudsfare da pleiede at drage der igiennem.

Giuvesæk og Tyre Prentepose.

I Uggerslev Sogn, ved Kiersing, i Fyen, ligge to Kæmper, hvilke hed Giuvesæk og Tyre Prentepose. De døde i ond Villie mod hinanden og kunde sely ikke, da de vare døde, holde op at lides, men gif hver Nat omkring paa Marken og søgte efter hinanden, og naar de da mødtes, blev der en vældig Strid, saa at man kunde høre deres Raaben klinge.

Det er nu mange Aar siden, da gif der engang en Mand ved Nattetid i Marken og mødte der pludseligen en stor Kæmpe, frygtelig at see til, hvilken raabte med forfærbelig Røst til ham: "Kiender du mig?" — "Nei!" gav Manden til Svar. — "Jeg er Tyre Prentepose, og kommer du oftere i min Mark ved Nattetid, skal jeg dreie Halsen om paa dig; men kan du fange mig Giuvs, saa skal du ikke komme til at mangle Skinnende i din Tid!"

efr. Danske Aft. VI. 560. Det Udtryk "Skinnende" er Bondens Omskrivning af Guld; thi under visse Omstændigheder er det farligt at nævne Tingene ved deres rette Navn.

Glorup-Karreet.

De gamle Eiere af Glorup ligge begravne i St. Knuds Kirke i Odense, hvor de have en kostelig Begravelse. Men efterdi mange iblandt dem have været haarde Herrer imod deres Undergivne og ofte jaget deres Bønder fra Huus og Gaard, have de nu ingen Ro i Graven. Thi hver Julenat fiøre de fra St. Knuds Kirke til Glorup i en prægtig

Karreet med sex, hyide Heste for, hvilte ere gruelige at see, efterfom de have lange, gloende Tunger. Naar da Karreten er kommen til Toldbodporten, aabnes denne af sig selv, medens "Glorups Herrer" fiore derigiennem. Det er ikke godt at see sligt Optog; derfor giør man bedst i at stynde sig bort, eller at sfiule sit Ansigt, naar Bognen høres at komme, og er det sagt, at, da engang en Mand passede paa en Julenat, for at see "Glorup=Karreet", blev han blind alle sine Dage.

Saaledes fiører ogsaa et gammelt Hærskab paa Frederiksgave ved Rattetid i Karreet op til Gaarden, fordi det engang har forurettet Bønderne. Vedel Simonsen, Samlinger til Hagenskøvs Slots Historie. 90. cfr. H. Asmus, Lübeck's Volksagen. 232. "Der ewige Wagen."

Orkel Slotsbanke.

Da Orkel Slot i Grevens Feide blev udelagt ved Ild af den oprørste Almue, reddede Biskop Knud Gyldenstjerne sig med sine Folk ud af Slottet over en Kobberbro, hvdraf nu kun Ravnet er tilbage. Dog blev en af Folkene indebrændt, nemlig Dorvogteren; thi da han, som den sidste, vilde forlade Borgen, var Kobberbroen truffet op, og saaledes omkom han. Hans Gienfærd viser sig nu stundom paa Ruinerne. I de lange Vinternætter, især ved Fuldmaane, sees han i fuld Rustning at ride paa en hyid Hest over Kobberbroen, hvilken da ogsaa bliver synlig. Paa de omliggende Marker søger han en Tid efter sine Baabrobre, men rider derefter stille og langsomt tilbage til Slot-

tets Ruiner, og i den næste Stund er baade Kobberbroen og Gienfærdet forsvundne.

Fr. Henrik og Fru Valborg.

I Billeshave Skov, ved Strøb Færgested, har tilforn været et stort Ufærd, i hvilket en Ridder, Fr. Henrik og hans Frue, Valborg, engang skulle være omkomne. I den stille Midnatstund hører man endnu stundom Ridderen med en mandig Stemme at kalde paa Valborg, og hvorlunde hun med svag Stemme svarer ved at nævne hans Navn.

Qvinden ved Guldrokken.

Paa Nordsiden af Bellefjord, under Skoven, sees stundom en Qvinde i lange, sorte Klæder at sidde og spinde paa en Guldrok, medens hun nu og da holder inde og ser veemodig hen ud over Fiorden. Om hende siger Sagnet, at hun da først skal finde Ro i Graven, naar en af hendes egen Slægt kommer til, at hun for ham kan aabenbare, hvad hun har at sige.

Dre Kirkegaard.

Paa Dre Kirkegaard i Fyen skal det ofte være seet, at en lille, hvid Pige strækker Hovedet ud over Kirke-

muren og spørger de Forbigaaende: "Har I ikke seet min Moder?"

cfr. Afjelius, Swenska Sågo: Häfder. II. 170.

Fr. Olle.

I Sundherred, i Fyen, er der ved Byen Ollerup et Sted, som kaldes "Slottet". Paa dette Sted boede for mange Aar siden en Mand, ved Navn Fr. Olle, og ligger han nu begravet i Ollerup Kbhavn. Men hver Nat gaar han hen til det Sted, hvor hans Slot tilforn har staaet, og er Kornet endnu paa Marken, da kan man see hans Gangsti derigjennem.

cfr. Ryerups Antiq. Fodreise i Fyen 1805. 16-22-23. D. Atl. VI. 715.

Anderupgaard.

Bed Anderupgaard, i Fyen, sees ofte en hvid Skiftelse ved Gierdet i Gyden, som fører til Gaarden. Stundom hører man ved Midnat dette Spøgelse staae vældigt paa Porten, saa at det endog er hørdet, at den har aabnet sig derved. Til andre Tider skeer det, at Spøgelseset kommer kørende til Gaarden i en Vogn, som rasler, ret ligesom om den var belæstet med Stene.

Engang skete det, at Gaardens Eier, ved at høre denne Larm, meente, at der kom Fremmede; men der han gik ud, for at tage imod dem, kørte Vognen ud i Løkkerne,

og horte man den længe beresfter rastle og larum. Det faar ikke fell, at der jo er nedgravet en Skat, enten ved Bierdet, eller paa en Holm i Nærheden, hvor der endog er fundet gloende Kul, og Spogelsset faar vel ei Ro i Graven, for end denne Skat er fundet og opdaget.

Gienangeren paa Nislevgaard.

Der var engang en Herremand paa Nislevgaard, i Fyen, som havde en stor Sum Penge at fordrø hos en fattig Smed; men da denne ikke saae sig istand til at betale, gav Herremanden ham den hele Skyld efter. Derover blev den fattige Smed saa glad, at han svor, at ville følge Herremanden i Liv og Død. Der gik kun nogle Dage her, saa døde Herremanden, og da han havde ligget tre Dage i Jorden, kom han om Aftenen i en Hunds Skiffelse og bankede paa hos Smeden. Da denne kom ud, begierede Herremanden af ham, at han nu skulde giøre, som han ham havde lovet og tillsagt, og følge bagefter. Smeden blev ved dette Budskab lidt æng om Hjertet og Løb, som bedst han kunde, til Hr. Lars, der var en klog og forsaren Præst i Etroeby. Af ham fik han Bistæed om, hvorlunde han vel skulde tee sig, og gav Præsten ham en Bog og dertil en Staaløre, sigende, at naar Spogelsset vilde gaar over Dertærskelen, skulde han kun dristigen slænge det Bren for Fode; dertil forbed han ham, at see sig om og at gaar foran. Da kom Smeden tilbage til Spogelsset, som endnu stod og ventede, og der de nu skulde til at begynde deres Gang, begierede Spogelsset, at Smeden skulde gaar foran.

Men han svarede, at han kun havde lovet, at ville følge ham, og soiede til: "Fa'er gif altid foran i Live; det skal han nu og i Døden!" Saa gif de ad Nislevgaard til, og, da de kom derhen, sprang alle Porte op af sig selv. Men der Spogelse var gaart derind, kastede Emden sin Dre over Lærstelen, blev selv udenfor og slap saaledes ved Hr. Lars's kloge Anviisning lykkelig ud af den Forlegenhed.

Spogelse ved Sandholt.

Da engang de aabne Begravelser i en Kirke, nærved Gaarden Sandholt, i Fyen, bleve istandsatte, skal en af Haanbyærksfolkene have benyttet denne Leilighed til at udplyndre sigene; men han fik sin Straf derfor, thi en Aften, da han, noget drukken, vilde gaae til sit Hiem, fandt han sin Død i en Grøvt, hvor han knækkede Halsen. Dog var hans Straf ikke dermed tilende, thi han fandt ikke Ro i sin Grav, men maatte gaae igien.

Paa Sandholt tiende dengang en Pige, som var forlovet med Forriberen, og da han en Aften var sendt i et Grinde til en nærliggende Herregaard, gif Pigen ud, for at møde ham. Men da hun kom paa Broen, mødte hende en Mand i en graa Kappe, og saasom det var mørkt, og hun ikke kunde see grant, spurgte hun: "Er det dig, Hans Forriber?" Da hun ikke fik Svar, spurgte hun atter, uden at faae Svar; men da hun tredie Gang gjorde samme Spørgsmaal, slog Manden sin Kappe tilside, sigende: "Vil du see, hvem jeg er?" og saae hun da, at han var gloende rød. I sin Forsørbelse udbød hun: "Du er jo en fordoimt Mand!" —

"Hvorledes kan du fordemme Nogen?" svarede Spøgelseset, "kan du vel læse den første Troesartikkel for mig?" — "Ja!" svarede Pigen uforfærdet, "jeg kan læse baade den første, anden og tredie for dig, saa at det skal luse for dine Dren!" Og da hun nu begyndte at læse for ham, holdt han Skapen op for sine Dren, bedende hende, at holde op dermed. Men da Pigen havde læst dem alle tilende, gav han hende et Papir, sigende, at om hun vilde love ham, aldrig at lade Nogen see dette og aldrig at aabenbare, at hun havde mødt ham, da skulde hun fare med Fred, hvis ikke, havde han Ret til, efterdi hun havde kaldt ham for dømt, at pine hende hver Nat i tre Aar og at see til, om han kunde faae Bugt med hende, inden hun blev tyve Aar gammel. Da hun derpaa lovede, hvad han forlangte, bød han hende, at række sig Haanden til Betræstelse, hvilket hun dog vægrede sig ved at giøre, aldenstund han ikke kunde nævne Jesu Navn. Og da han ikke kunde det, rakte hun ham kun Fligen af sit Forklæde, hvilken da brændte af. Efter den Tid taug Pigen, med hvad der var hende vederfaret og glemte Papiret. Men en Nat talte hun i Sovne derom, saa at de andre Piger, der havde hørt hende sige, hvor hun havde glemmt det, toge det ud af hendes Kiste. Siden den Tid blev hun pinet hver Nat indtil Hanegalet i samfulde tre Aar; dog var hun i den Tid saa klog, at hun kunde tale med et Træ, som stod paa Kirkegaarden, og altid vidste hun det forud, naar Nogen skulde dø der i Sognet.

Rasfs Moerskabsl. 1840. 600. cfr. Mag. Fr. Hammerich, Skandinav. Rejeminder. 81.

Spøgeri paa Kros.

I.

Paa Kros skal der være meget Spøgeri. Om Sommeren, paa den Tid, da man pleier at indkøbe Brænde, høres der jævnligt megen Lummel i de tomme Brædeskuur, ret som om der blev kastet med Brænde.

II.

Læt nede ved Stranden, paa det Sted, hvor den gamle Gaard Graasteen har staaet, høres ofte Trompetstralb og Skoggerlatter. Det hørte engang en Mand fra Marstal, da han om Natten red til Kroskøbning. Vel galopperede han over "Dreiet", men Lyden forfulgte ham, indtil han var kommen hinsides Ledbet.

III.

I et Huus i Braa, paa Kros, er det ikke rigtigt. Ofte hører man, at Dorene, hele Huset igiennem, aabnes og lukkes, og en Mand, som engang forfulgte Lyden fra Bærelse til andet, indtil han kom ind i et lille Kammer i Enden af Bygningen, hvor han havde sit Huggerebskab, hørte Noget fare hvinende over Saugbladet og at forsvinde.

I samme Huus sad en anden Mand en Aften med sin Familie og hørte ret som en svært belæstet Vogn rulle ned ad Steenbroen mod Huset; derefter var det ligesom om store Stykker Brænde kastedes ind i Forstuen. Da var han saa kaadmundet, at han sagde: "A! et Stykke endnu!" paa hvilke Ord der da fulgte et saadant Rabalder,

at han af Forstrækkelſe derved blev syg og maatte holde Sengen i mange Dage.

Håberg, Vestr. af Vers. 234.

"Fandens Gaard" i Karhuus.

I den saakaldte "Fandens Gaard" i Karhuus boede i fordoms Tid en Bysfoged, der var saa rig, at man ingenlunde kunde forklare sig hans Velstand. Man troede derfor, at han nok ikke var kommen til den paa ærlig Bilk; hvilket ogsaa, som det siges, har bekræftet sig efter hans Død, thi nu spøger han. I en anden Gaard der i Byen boede hans Datter, som var gift, og man vil vide, at hun tidt endnu om Natten Hører derhen i sin Karreet. Der er Folk, som have givet Agt paa denne Bogn og selv have seet, at der ud af samme steg, til en Tid, en Mand uden Hoved, Crimeligviis har han da holdt det under Armen), og til en anden, en sort laaden Hund. Længe vilde Ingen bo i denne Gaard af Frygt for Dævelskab; den blev derfor ubleiet til Kornbehold, og hørte man da stundom, hvorlunde Sæden blev kastet derinde. Endeligen vovede en Slægter at flytte ind i denne Gaard, men han maatte i mange Timer finde sig i, naar han havde slagtet, at han fik Stærterne, eller vel endog hele Stuben, ned over Ratten.

Ringholm.

Ved Herregaarden Ringholm, i Karhuus Stift, ligger en stor Banté, paa hvilken tre Stene staae opreiste, og

en fierbe, som har ligget ovenpaa disse, er afvæltet. Mellem disse tre Stene er der hver Søndag megen Larm og Ufærd. I Herregaardens Have er det ikke heller rigtigt. Man kan aldrig gaae derud, uden at man jo finder Penge; men efterdi det er Dævlens Gaver, gjør man bedst i, ikke at røre dem. Om Natten tuber Hundene paa Gaarden uden Ophor, og gaaer man da til dem, for at faae dem til at tie, findes de ofte oversmurt med Blod. Egnens Folk fortælle, at en Fremmed, som engang for rum Tid siden kom til Gaarden, er der bleven indmuret og sulde tilbøbe.

Kiærlingen i Skiold Sogn.

I Skiold Sogn, Bierge Herred, ved Horsens, er der et Steb, hvor fire Byers Markstuel støde sammen, nemlig Bissholts, Brundes, Skiolds og Stourups. Her sidder hver Aften en Kiærling, som spinder, og man maa vel vogte sig for at see paa hende, thi vel gjør hun ikke noget Ondt, men den, der har seet hende, taber Veien og farer vild, om han endog er nok saa veivis. Men hvorfor hun sidder der, det veed man ikke.

Becker, Orion, 2det Hefte. 256.

Spøgelse ved Døen Sal.

Der ligger en Eng ved Resterne af Halbjerg Kirke i Viborg Stift, om hvilken siges, at det er ikke godt at

tøve der, efterdi man næsten aldrig lider noget Dødt paa dette
 Sted, saa at man ved at nævne dem, der her ere bleve
 lemlæstede paa Arme eller Been, og Kæbber, som ved at
 ride berover ere bleve kastede af Hesten. Næstved denne
 Eng er en By, Sal kaldet, og i samme By var tilføjet
 Huus, i hvilket Ingen kunde bo for Ufærd og Spogelse, for
 at, naar fattige Folk havde villet forsøge derpaa, var
 de ved Dværgdød og alskens Ulykke omfæder bleve nødt til
 at forlade Huset endnu uskædet, end de vare komne derind.
 Engang tvang Herremanden en Bonde til at gaae derind
 og at give vel Agt paa, hvad der stete. Bonden fik en
 Karl med sig, kom ud paa Engen, og da det leed ud paa
 Aften, toge de deres Madposer frem og satte sig jensides
 paa Marken. Men Karlen var modig og faldt snart i
 Sovn med et godt Stykke Mad i Haanden. Imidlertid sad
 Bonden hos og vaagede, da for ham et gloende Spogelses
 lob sig tilsyne og gif ham nærmere og nærmere. Be-
 tagen af Skræk, stodte han Kammeraten i Eiden, for at
 vække ham, men denne vaagnebe først i det Dieblis, da Spa-
 gelsest stod ganske nær hos med et opspilet Gab. Da nu
 Karlen med Forfærdelse saae dette, slog han sit Stykke
 Mad, det han holdt i Haanden, ind i Munden paa Spa-
 gelsest, som i samme Stund forsvandt. Men strax derefter,
 hørte Begge, som de endnu sadde, betagne af Rædsel, paa
 samme Sted, en Stemme lyde over Marken som saa: "Gaa
 i Dag af skal ikke Brod fattes Dig eller Dine!" Og gif
 det da ogsaa, efter hvad Folk sige, som Spogelsest havde
 tilfagt, at Karlen inden kort Tid blev en rig og holden Mand.

Arnskytterne.

I Thyrsling=Herred ligger Abbit Skov. I den var der en Tid meget Vilbt, men det var dog Bonden formeent, der skyde der, saasom den horte til Kongens Vildbane. Derved skete det, at Dyrene omsider bleve saa mange, at Bondens Kornagre leed svarligt derunder. Nu fordribede to Karle fra Abbit sig til at gaae der paa Jagt og gik iforveien det Løfte af hinanden, at hvis en af dem faldt, skulde den Anden være pligtig, at lægge ham i Christen ord. Da kom strax ni Hiorte dem forbi, og den niende faldt for Skuddet; men der Kongens Folk fik det at høre, kom de strax rede og raabte til de To, at de skulde give sig. Og der de ei vilde dette, faldt den ene af dem paa i Gierning. Men den Anden lagde i samme Stund an, da Skovridderen faldt død til Jorden, greb Karlen nu sin Kammerats Bøsse og jog Skovriderens Folk paa Flugten. Men saasom disse havde været saa rædde, at de havde kastet deres Bøsser, samlede Karlen dem tilhøbe, gjorde en Ild i Løven og lagde alle Bøsserne saalunde deromkring, at de skulde løberne laae i Ilden. Derved skete det, at den ene Bøsse blev skudt efter den anden, hvorfor Ingen vovede at nærme sig. Tog han derpaa sin Kammerats Liig, lagde det over sin skulder og red saalunde giennem Svinedal i Matstrup=Skov og kom ved Stigsmølle og op til Hverring Kirkegaard, hvor han lagde det i Christen Jord. Men stundom sees han endnu i Midnat at ride saaledes med Liiget over sin Hest giennem Svinedal og kun at hvile sig en Stund ved Leddet.

Hiermislevgaard.

Paa Hiermislevgaard, i Jylland, blev engang en Jomfrue besvangret og til Straf derfor levende indmuret i Bæggen i den saakaldte Kræstue. Der fandtes tilførs indsat en Steen, paa hvilken et Billebe, som havde at henlybe til denne Begivenhed. Ved Rattid seer nu ofte Gienfærdet af denne Pige komme vankende gennem Salen med et Pys i den ene og en Kniv i den anden Haand, og naar hun da staaer ved Bæggen, krabser hun ret ynfeligt paa den med Kniven.

Spøgeriet paa Gaarden Hael.

Paa den Gaard Hael, ved Hølsbro, har det, saa længe man mindes, altid spøget, og iffun en og den samme Familie har kunnet beboe den. I en Væk, som løber tæt forbi, seer undertiden to Dvinder vasse deres blodige Arme, og ere de saa berygtede, at den ganske Egn deromkring rædtes for dem, efterdi den ene af dem engang har grebet en Kone i Raffen, da hun sad og malte en Ko, saa at hun fort Lid derefter døde. Paa Løfterne i Gaarden er der en bestandig Larmen om Ratten, hvorfor Hundene tube uafslædligt, og i Haven har man ogsaa seet et dødt Menneske hænge dinglende i Trærne.

Russbs - Danke.

Der er paa Jyllands Bestkjyst et Sted, som kaldes Lillehedens Strand, og paa dette Sted har mangan sket

Somand luffet sit Die, thi intetsteds ere Brændingerne saa stærke, og intetsteds strække Sandrevlerne sig saa langt ud i Havet, som der. Blandt flere er der en uhyre Sandbanke, som af Egnens Folk kaldes Russbo, efter hvad man siger, forbi her engang et russisk Skib er strandet. Det var en Brig, hvis hele Mandskab omkom i Bølgerne; kun een Mand blev kastet levende op, og han havde et lidet Varn i sine Arme. Med de saa Kræfter, han havde tilbage, slæbte han sig op paa en høiere Sandbanke, og der blev han, to Dage efter, fundet tilligemed Varnet. Dog sporedes det ikke, at der var Liv i ham, og Bønderne toge ham derfor, som han laae med Varnet i Armen, og lagde ham paa en Baare, for at jorde de affælede Vegemer, Men pludseligt, som de vare ved at bære ham bort, reiste han sig overende paa Baaren, greb Varnet med Fyrighed, — dog, da han saae, at det var dødt, sprang han med det i sin Favn fra Baaren og styrte sig i de vilde Bølger.

Siden den Tid seer man ham ofte i de lyse Nætter fæbde paa den høie Klitbanke. Med stirrende Bine skuer han ud over Havet, og naarsomhelst Noget indbringer paa Stranden, iler han til, for at see det, ret ligesom om han endnu søgte Noget.

Rød' Jens.

Paa Balsstrup, en Herregaard ved Viimfjorden, havde Aulskarlen, af Frygt for de keiserlige Tropper, nedgravet Gaardens Sølv- og Guldkar i nogle Damme, som nu ere

bevorede med Ror. Karlen var fra Venno, som ligger ligeoverfor i Uimfiorden, og det var hans Plan, siden at tilvende sig visse Rigdomme. Derfor indbildte han Herflabet, at Skatten var rovet, men en lille Bondepige havde set ham nedsænke den og yttrede dette engang for ham. For at hun nu ikke skulde robe hans Hemmelighed, loffede han hende engang udenfor Gaarden, dræbte hende ved Gift, og kastede hendes Liig i en Brønd. Over Norddammen ville Bonderne derfor endnu see Lys om Natten, og Karlen's Gienfærd, som har faaet Navnet: "Rød' Jend," seiler nu og da fra og til Venno paa et Palmknippe.

Kaske Moerskabel. 1839. 449.

Søndagsbarnet.

Der var i Bispenberg Sogn, i Fyen, en Kone, som var født paa en Søndag, og havde, ligesom andre Søndagsbørn, Evne til at see meget, som er forborgent for Andres Dine. Men da hun af denne Grund aldrig ved Nattens kunde gaae om forbi Kirken, uden enten at see en Liigvogn eller en Gienganger, saa var denne Gave hende høiligt til Byrde. Engang spurgte hun derfor en Mand tilraads, som var forfaren i alt Sligt, og fik af ham den Beseed, at, naar som helst hun mødte en Gienganger, da skulde hun kun sige: "Far til Himlen!" men naar hun mødte en Liigvogn, skulde hun sige: "Hæng paa!" Nu skete det nogen Tid efter, at hun mødte en Liigvogn og hufkede da ei rettere, end at hun skulde sige: "Far til Himlen!" og skete det da strax, som hun havde sagt, at Bognen foer op i Luften

og forsvandt for hendes Dine. Men, da hun siden mødte en Gien ganger og sagde til denne: "Hæng paa!" klyngede Gienfærdet sig om hendes Hals, hang sig paa hendes Ryg og drev hende saalunde ned i Jorden foran sig. I tre Dage efter hørte man endnu hendes Skrig, inden Gienfærdet mægtede at giøre Ende paa hendes elendige Liv.

esr. Journal von und für Deutschland. Jahrg. 1787. 342. "Aberglauben zu Pforzheim: Kust man einem feurigen Mann. "Stäuble! Stäuble! mach dich leicht, daß du bald bey mir senst!" so kommt der Irwissch und man muß ihn "huzeln" (auf den Rücken tragen) — oder betet man (sieht die Luft ängstlich an sich) so kommt "er; flucht man (stößt die Luft von sich), so flieht er."

Hagbro Kro.

Om Hagbro Kro, imellem Viborg og Holstebro, siges, at den engang har været et saa usælt Herberg, at den ei formaade, at give Reifende Nattely, men kom siden i god Stand ved en synderlig Begivenhed, som nu skal fortælles:

En Aften kom en fattig Reifende vandrende hertil, og begiærede Nattely, men han fik til Svar, at man ikke kunde huse ham. Dog ynkedes Koffepigen over, at han endnu skulde gaae langveis i den mørke Nat, og betroede ham, at de rigtignok havde et ledigt Kammer, men at det spøgede der saa forfærdeligt, at aldrig Nogen havde fordristet sig til at sove der. Men Karlen var ikke bange, og Verten tilbød ham da at blive. Da nu den Reifende var bleven ene i Kammeret, tyktes det ham dog lidt underligt, og han besluttede, ikke at gaae tilfængs, tændte Lys, gjorde Ild i Dy-

nen og satte sig roligt hen, for at vente paa, hvad der vel vilde skee. Alt var tykt og stille, og Tiden blev ham omfider lang, efter som han blev søvnigere. Tilfidsst gif han da tilfængs, sluffede Øyet og faldt i Sovn. Men som Kloften var henved Tolv, blev han vækket af en stærk Raslen uden paa Binduerne, og da blev det ubyggeligt omkring ham, eftersom Ilden flammede i Dvnen og oplyste Kammeret saa underligt. Pludseligt sprang Døren op, en lang Skikkelse traadte ind med et Lys under Skappen, tændte det i Dvnen og satte det paa Bordet. Spogelseset fremtog nu et Barbeertoi, fleg Kniven og gjorde Karlen det forstaaeligt, at han skulde staae ud af Sengen, og lade sig rage. Karlen, som ansaae det for raadeligt at adlyde, stod ud, satte sig stielvende paa Stolen, blev indfæbet, raget, og Alt gif saare godt. Gienfærdet indpakkede da atter sine Sager, nikkede ad ham og forlod Bærelset. Men strax sprang Døren atter op, og to sorte Mænd kom nu ind med en Kuffet, hvilken de satte paa Bordet, og forsoiede sig bort. Karlen, som ved det første Eventyr havde uden Betaling faaet sit Skæg af, var nu ikke længer frygtsom, men gif freidig til, tog Laaget af Kisten og saa en Døbning ligge deri. Han fulte paa Liget, og sagde: "Du er kold; du maa varmes!" tog det saa ud af Kisten og bar det paa sine Arme hen til Dvnen. Strax begyndte da den døde Mand at tale, og sagde: "Jeg har gravet en Skat ned i den mørke Kielder, men forend den kommer i Menneskevold, faaer jeg ikke No i min Kiste! Du skal see Skatten og til Lon have en Trebiedeel; det Dvrige skal deles mellem Kromanden og de Fattige!" Da gif de tilfammen

ned i den mørke Kielder; Spøgelsest viste Stedet, hvor Skatten var nedgravet, og gif de saa begge op igien i Kammeret. Nu sagde Spøgelsest, der imidlertid var bleven kold og bleg: "Saa! nu faaer jeg vel No!" hvorpaa Karlen atter lagde Riget i Kisten og Laaget ovenpaa, gif derpaa til Engels igien, og strax aabnedes Døren, og de samme to, sorte Skikkelser traadte ind og hentede Kisten. Om Morgenen fortalte Karlen nu Berten, hvad der var skeet, og, da de havde opgravet Skatten i Fællesskab, bleve de begge berige. Da var det, at Berten opbyggede Hagbro = Kro saaledes, som den nu staaer, og siden den Tid har der altid været et godt Herberg.

cfr. Musæus, Deutsche Volksmärchen. Stumme Liebe. Dehlenschlägers Eventyr. I. 1.

Hans Næb.

I Dværndrup By, i Fyen, var engang et grueligt Spøgelse, som forvoldte hele Sognet stor Angst og Uro; thi Alle, som fik det at see, maatte strax efter dø. Samme Spøgelse havde ifort sig Skikkelsen af en død Mand, som hed Hans Næb, og naar det aabenbarede sig for Noget, da stete det fast altid med det Udraab: "Sku Hans Næb!" Alle Mændene i den hele By, og dernæst Konerne, vare allerede døde, og nu kom Næben til Ungkarlene. Men i denne overhængende Fare tilbød en rask Karl sig at binde an med Gienfærdet, for at forsøge paa at fordrive det. Til den Ende begav han sig ved Midnat hen paa Kirkeveien,

hvor Spøgelse skulde forbi, og havde iforveien vel forsynet sig med adskilligt Staal. Som nu Skikkelsen nærmede sig, slog han uforfærdet Staal ned for det's Fodder, saa at det strax maatte vende tilbage og lod sig ikke mere see der i Sagnet. Men da ogsaa Karlen bevidnebe, at det var Hans Næb, besluttede man at aabne dennes Grav, for at see, hvorledes han havde det. Og fandt man da, at han laae omvendt paa Mavens i sin Kiste, hvorved det blev dem alle vitterligt, at han med sit Næb: "Sku Hans Næb!" kun havde villet bede dem, at lægge ham om paa Ryggen; thi det veed man, at et Liig ikke kan have No i Graven, naar det ikke ligger saaledes.

Bonden og Præsten.

En Præst i Hadderup, ved Ribe, var meget stolt og hovmodig; men i den høsliggende By, Høestrup, boede en Bondemand, som var from og gudfrygtig og derfor en Nat havde en synderlig Nabenbarelse. Det skete nemlig, som han laae i Sengen, at han horte en Røst sige: "Stat op, og gaae til Præsten! siig ham, at han itide skal omvende sig fra sit Hovmod, at han maa blive salig; thi ret snart skal han dø!" Bonden tænkte vel derover, men gik dog ikke. Næste Nat horte han den samme Røst, og da befoel hans Hustru ham, at han skulde adlyde og giøre, som det var ham befalet. Og reiste da begge de ærlige Bønderfolk sig af den gode Seng, gik tilsammen i den mørke Nat til Præstens Gaard, og der blev Konen udenfor Porten, medens

Manden gik ind at røgte sit Vrind. I Begyndelsen vilde Præsten ei lægge Bægt paa Bondens Ord, men omsider greb den onde Samvittighed ham, saa at han slog sig for sit Bryst og sagde: "Gud være mig arme Synder naadig!" Men saa nær gik det den gudsfrygtige Bondemand til Hjerte, at Præsten skulde dø i Synd, at han stittigen formanede ham og tog det Løfte af ham, at hvis han døde, da skulde han komme igien og lade ham vide, om han havde fundet Raade for Ret. Faa Dage efter blev Præsten syg, døde og blev begravet paa Hadberup Kirkegaard. Da skete det, at som Bonden en Aften silbigt kiorte fra Mollen og kom forbi Kirkegaarden, steg en Dødning i hvide Klæder op af Graven, og Bonden, som gienkiendte Præsten, hilsede ham uforfærdet med: "Guds Fred!" Da sagde Præsten: "Jeg kommer at lade dig vide, at du har frelst min Siæl fra Døden!" steg med det samme atter ned i Graven; men Bonden skyndte sig hjem, og da han havde fortalt sin Kone det, han havde seet og hørt, glædede de sig tilfammen og læste et Fadervor.

En klog Kone.

Bød Lille Børlose, i Siælland, boede engang en Gaardmand, som havde Samqvem med Tyve og Røvere, gik aldrig til Kirke og var af Alle ilde anseet formedelst sin Ugudelighed. Da han var død og begravet, og Liigfølget vendte hjem fra Kirken, for at drikke Gravøl paa Gaarden, blev man vaer, at han sad oppe paa Taget og

gloede ned paa Alle, der søvede at see betop, saa at fast Ingen blev tilbage, men Alle forløbe de Gaarden paa det snarligste. Da kom omsider Præsten, som begjæbte at løse for ham og manede ham ned i Kaldmose, tæt ved Færns Sø, og paa det at han nu skulde blive bernebe indtil Beddens Ende, nebrammebe de en spids Pæl i Jorden fastbes, at den traf hans Hoved. Men, da dette skete, var just en gammel Kone tilstede, som forskod Lingen bedre, end selve Præsten, og tog hun en Stoppenaal, som var uden Die, og stak den ind i Pælen. Da raabte Spøgelsesbetenebe: "Jffe skulde du have gjort det, du gamle Her! jeg skulde ellers vel være kommen hjem forend du!" Men nu maatte han blive bernebe; dog flyver han hver Nat om og er en Natravn indtil Haneqalet.

Præsten i Tranderup.

I Tranderup, paa Kro, var der for omtrent et halvt Aarhundrede siden en Præst, om hvem det blandt andet fortælles, at Alt hvad han foretog sig, det gjorde han i tre Hold og udrettede først tredie Gang det, som han vilde. Naar han f. Ex. vilde tage fat paa Noget, da greb han tre Gange derefter og tog saa først den tredie Gang; ligesaa, naar han vilde gaae, traadte han først to Gange frem med Hoden, men begyndte først at gaae ved den tredie Gang. Man kunde deraf vide, at han maatte være klogete, end Folk i Almindelighed, og han havde da ogsaa Ord for at være stærk i at mane og vise igjen.

Paa samme Tid døbe en fornem Kone i Kroskio-
 bing, og da hun var begravet, gif hun igien til stor Stræk
 for Alle i Huset. Der sendtes derfor først Bud til Præsten
 i Bregninge, som var meget lærd, og han paatog sig at
 nedmane Spogelse. Men da han bedst var ifærd dermed,
 kom den Dnde til. Med ham kom nu Præsten i Ordstrid,
 og det gif saa vidt, at Fanden rev ham et Hul paa Overløben,
 hvoraf han bar Spor, saalænge han levede, og ganske nær var
 det ved, at den Dnde havde faaet Bogen fra ham, og saa havde
 det seet galt ud. Denne Strid mærkede den forstomtalte, flog
 Præst i Tranterup, og da han vidste, at Præsten i Bregninge
 der havde taget sig mere paa, end han, trods al sin Lær-
 dom, kunde raade med, saa lod han i en Skynding spørnde
 for og ilede til Byen. Undervejs fortalte han sin Kundsk,
 Christen, hvad Grinde han havde at udrette, og befalede
 ham, at blive holdende ved Rebslagerhuset, uden for Byen,
 med Hestene vendte mod Tranterup. "Naar jeg faaer Mag-
 "ten taget fra den Dnde," tilfoiede han, "saa vil han
 "komme herud i min Stikkelse, halt ligesom jeg er, og sætte
 "sig paa Bognen, sigende: "Kier nu, lille Christen!" Men
 "da skal du kun holde ganske stille! Saaledes vil han komme
 "tre Gange, men vogt dig vel, at du ikke lader dig be-
 "baare af ham! Omfider vil jeg selv komme og sætte mig
 "paa Bognen, og du skal kiende, at det er mig derpaa, at
 "jeg siger: Kier nu, lille Christen! i Jesu Navn!" Da
 Præsten fra Tranterup nu ankom til Huset, var det ganske
 nærved, at Bregninge Præst havde maattet bukke under.
 Men nu fik Tingene en anden Gang. Tranterups Præst

begyndte at læse, og nu kunde Gælden ikke svare Et til Li, og maatte derfor strax givs Riob, hvorefter Spegelsket blev nedmanet, saa at det aldrig vil komme igjen. Da Præsten fra Tranterup kom tilbage til sin Bogn, havde Gælden rigtignok været der tre Gange, men Christen havde holdt sig brav, dog var baade han og Hestene gisnende af Svøb.

Knud Ufødt.

Imellem Hølskæbro og Skive ligger Stubergaard, der i sin Tid var den største Herregaard i hele Nørre-Jylland, efterdi den der skal have eiet syv Herligheder, nemlig: syv Kirker, syv Møller, syv Dæ, syv Søer, syv Skove, syv Eneste drivende Plove og syv Eneste Vinduer i Hovedbygningen. Ikke langt fra Gaarden er et Sted, som tilforn var omslydt af Vand og endnu kaldes Lindholm. Derunder ligger en stor Lindorm saaledes, at dens nederste Halsdeel ligger her, men den overste under Stubergaard, og vil det useilbarligt see, at saavel Gaarden som Holmen synker, hvis det nogensinde skulde hændes sig, at al Jod er flukt paa Gaarden, eller alle Senge tomme.

Der skal engang have boet en Gyldenstjerne, hvis Tiig blev bifat i Viborg Domkirke, men desuagtet vedblev han at have sin Gang paa Gaarden. Præsten i Bredstrup havde, som saa mange Andre, forgieves prøvet paa at fordrive dette Gienfærd, da just hans Son kom hjem fra den sorte Skole. Denne Son hed Knud Ufødt, efterdi han var

afskaaet af sin Moders Side, og han var besaarsag, frem-
 for alle Andre, istand til at binde an med Giengangere.
 Da nu Knud Ufødt i dette Grinde kom til Stubergaard,
 befalede han alle Folkene, at begive sig bort og beholdt kun
 hos sig en Ungmøe, som var ganske uerfaren. Med hende
 begav han sig til "Fiskerstuen", hvor han tændte tre Lys,
 satte de to paa Bordet, men det tredie oppe over Døren.
 Derefter fremtog han en Bøsfelaas, afskiltte den og lagde
 Stykkerne omkring paa Bordet, sigende, at hun skulde give
 Agt paa disse; thi, naar hun saae, at de løb sammen af
 sig selv, saaledes som de passede, da havde han Magt med
 Spøgeriet, men dersom Stykkerne faldt paa Gulvet, da var
 det forbi med ham; dog skulde hun ingen Skade tage deraf.
 Først stod han da en Stund ved Bordet og gav noie Agt
 paa Raasens Dele, thi paa dem kunde han see, naar Spø-
 gelfset gik ud af Viborg Kirke; omfærd saae han, at det nær-
 nede sig, og at det alt stod for Døren. Da begyndte han
 at besværges; Døren aabnedes, og Giengangen treen ind
 og saae forfærdet til Raasen, som laae paa Bordet. Alle-
 rede havde det faaet de to Lys paa Bordet slukkede og vilde
 ærme sig det tredie, som var over Døren; men da fik
 Knud Ufødt Magt med det, og nu horte Pigen dem ver-
 lange underlige Spørgsmaal og Svar, dem hun ingen-
 ende forstod. Tilfids lod Spøgelfset Knud Ufødt høre, at
 han engang havde staalet et Brød. Da svarede Knud:

"Udi min Trang og Nød

"Etial jeg et Stillingbrød!"

og kastede i det samme en Stilling til Spøgelfset, som da
 rar maatte vige baglænds ud af Døren og ned i en Mose.

Dg i samme Dieblit, da Spogelsef sat, sprang Raafens Ede-
ter sammen for Pigens Dine og bleve som en heel Raaf.
Det Sted, hvor Spogelsef sat ned, er endnu et ufængslet
Ufere, som kaldes Diavlemosen.

D. N. l. V. 881. Hofm. B. u. b. IV. 622. af: Båfættig
Biblen. l. Underhalt II. 192 om Kongs sine Gæstgæder. M
man tillægger de Born, som paa uansæferte Maade kunne faa
være "ufødte" overordentlige Egenskaber. Saaledes skulde ogsaa
Kacbeths Banemand være en "Ufodt."

Hans Ufodt og Jens Munk.

Der var i Nalkærby, ved Beile, en Mand, som hed
Jens Munk. Han havde engang noget at fordrø hos en
fattig Mand og holdt ved med at kræve ham, uansæet, at den
Fattige Intet havde, hvormed han kunde betale. Engang
da Jens Munk var kommen i samme Grinde og Intet fik
uden Beklagelser, tog han Gryden, som han saae over I-
den, og slængte al Maben ud over Gulvet, sigende til de
fultne Born: "Ud nu! det er godt nok til jer!" Men disse
Born, — det var to Drengene — vorede op, bleve store og
stærke Karle og kom i Kongens Tieneste. Dg, der de havde
tient i adskillige Aar, bleve de fri og reiste hjem. Det var
ud paa Natten, da kom de til deres Fødeby, men de gik
strax til Jens Munks Huus og bankede paa Døren. Jens
Munk kom ud, for at see, hvo der bankede, og toge de ham da
fat og tvang ham til at følge med udenfor Byen, hvor de
thielfloge ham. Nogle Dage efter blev han funden af By-
mændene og skulde nu begravet paa Kirkegaarden. Men

ret som de gik med hans Liigkiste, saae Pigen, som sad i Liigstuen, at han rakte Hovedet ind igiennem Vinduet og grinte hæsligt. Fra den Tid af spøgebe han baade Nat og Dag, saa at Alle ræddedes for ham. Omsider blev der sendt Bud til alle Præster der i Eggen, for at faae ham bundet, og der fandtes ogsaa to, som vare saa vellærde, at de turde binde an med ham. De lavede sig altsaa til at vaage om Ratten i Huset, hvor han pleiede at komme, og, som de i nogen Tid havde siddet der, bankede det paa Døren, og en fattig Tigger kom ind og bad om Tilladelse, at maatte sidde derinde. Da denne Tigger havde taget Plads, fremtog han tre Pinde og borede tre Huller i Døren, sigende: "Naar nu den første Pind falder ud, saa reiser Jens Munk sig af Graven. Naar den anden falder ud, saa er han ved Porten. Og naar den tredje falder ud, saa staaer han her for Døren." Imedens Præsterne undrede sig over denne hans Tale, faldt den første Pind, dernæst den anden, og omsider den tredje, hvorpaa strax Spøgelseset indtraadte. Men da det saae Tiggeren, sagde det: "Hvad? — er du her, Hans Ufødt! Dig vil jeg vansteligent faae Bugt med!" Da begyndte Hans Ufødt at læse og drev det dermed saavidt, at Spøgelseset maatte love, kun engang hvert syvende Aar at stige ud af Graven og endda kun at spøge paa Næstær Mark paa en liden vertil anvist Plads; dog forbeholdt det sig, at disse Vilkaar ikke længer skulde staae ved Magt, end til det havde faaet Noget til at bære sig over tre Markstiel. Fra den Dag af blev det atter roligt i Huset, men engang hvert syvende Aar blev Spøgelseset seet i forskjellige Skikkelser paa Næ-

Her Karf. Mange Kar vare faaledes hengangne, da en
 liden Dreng engang fulde ud paa Marken, for at søge sin
 Faders Bædder. Da saae han en hvid Gase løbe paa
 Marken. Og da han nu troede, at det var hans Faders
 Gase, som var fløjet derud, tog han den under Armen
 for at bære den hjem. Men alt som han gik, blev det
 ham tungere og tungere, saa at han, da han var kommen
 til den tredje Sten, maatte tage Hvile, og satte han sig ned
 for ned paa Grovten. Da begyndte Gasen at tale og sagte:
 "Harde du kun baaret mig tre Skridt videre, saa havde jeg
 ikke længer været bunden!" Og der Drengen hørte det,
 slap han Gasen og løb sin Vej.

cfr. Sagnet om Knud Ufødt. Sog. 100.

Spøgelseset paa Biørnsholm.

Paa Biørnsholm, ved Begster, boede engang en Her-
 mand, ved Navn Stig Andersen. Han var end imed Bes-
 derne og til, da han var ved, ikke No i sin Grav, men
 maatte gaae igien der paa Gaarden, saa at Præsten om-
 stred blev hentet, for at mane ham ned. Dog, eftersom
 samme Præst ikke selv var ganske reen, holdt det ham haardt,
 at saae Dødt med Spøgelseset, saa at han tilsidst maatte ind-
 remme Niensfærdet Frihed til at komme op tre Julenætter
 og da at giere sig saa Isthig paa Gaarden, som det vilde.
 Den første Julenat, det derefter kom tilsiene, tog det en stor
 Sten, hvormed det vilde kunne forebyggningen, men, da
 der paa samme Sten var indbugget et Kors, kunde Spø-

gelsset ikke, men tabte Stenen ved Hiernet af den ene Floi, hvor den ligger endnu. Anden Julenat, da Spøgelsset indfandt sig, vilde det slaae den ene Sidelænge ned, men mægte kun at knække alle Diekterne, omendssiondt disse ere næsten en Alen i Fiirkant, hvilket endnu kan sees den Dag idag.

Den tredie Julenat faaer det, efter Aftale ikke, før det er kommet til Norrekilde, hvorhen det kun tor nærme sig med et Koffettrin hvert Aar *). Paa Marken sees endnu det Steb, hvor Hr. Etig blev manet ned, og der er Græsset ganske affvedet. Denne affvedne Plet nærmer sig imidlertid Aar for Aar Norrekilde; dog er den endnu et godt Stykke Bei derfra.

Et lignende Sagn fortælles om Frederik Kiærskjold til Borglum Kloster, hvor man ogsaa sees den affvedne Plet i Græsset, hvor han er nedmanet.

Siengangeren Risom.

I Nærheden af Sallinge, i Viborg Amt, ligger en sammel Gaard, Nebbegaard kaldet, der i gamle Dage var et Roverslot. Der boede en Mand, ved Navn Risom, bepyttet for sine mange Ugierninger. Da han var død, kunde an ikke faae Ro i Graven, men gif om Natten beromkring i stor Skræk for Bønderne, som omsider maatte lade Præsten i Sallinge komme, for at nedmane ham. Præsten lod først Riget opgrave og nedkaste i Gabekjæret, som laae

*) cfr. Grimm, D. Sagen. I. Jungfer Ell. 187.

tæt ved Gaarden, og en stor Pæl blev derfor rammet og igiennem det, for at det skulde blive borte. Men da præsten hørte hjem, blev Bogen undervejs saa tung, at de stene ikke orkede, at drage den fra Stedet. Da mærkede Præsten nok, hvad der var paa færde, og som han vendte sig om, laa der bag i Bogen en stor, sort Døde, som gløede paa ham. Men saasom dette ikke var Præsten noget nyt, beføel han blot Kubken, at lægge det ene Daghal op i Bogen, og maatte da den Døde, som laa der, faa af, for at gaac i Hulets Sted den hele Vei.

cf. Sagen om Rester Laurids i Hads Herred I. Pag. 21.

Palke Degn og Spogelse.

Nær hos Ringkøbing ligger i Fjorden en frugbar Ø, Holmøland kaldet; den adskilles fra Byen kun ved et smalt Sund, saa at man kan vade over til Klinten giennem et Badsted, som Bonden kalder "ø Saan" eller Sanden. Ved det sidste Badsted over til Klinten (saaledes kaldes den lange Række af Frie, som adskiller Fjorden fra Bøfars havet), skal det for en Tid siden ikke have været saa ganske rigtigt, og siges det, at et ætligt Lyndemenneste fra Ringkøbing har drevet et forfærdeligt Spøgeri der. Om hende veed man kun, at hun, stienkt ugift, har haft et Par Børn, hvilke hun skal have ombragt. Derfor sad hun tidt, efterat hun var ved, i Maanesten paa en Banke, i Nærheden af Sanden, og søgte et Barn. Ifær var hun da forbisreisende til stor Besvær, eftersom hun pleiede at sætte sig

os dem paa Bognen. Herover var der allerede ofte
 ves Klaget for Præsten, at han dog skulde gjøre en
 paa dette Uvæsen, da han just selv en Nat, tilligemed
 en Palle, kom fra et Bryllup over Klinten. Da de
 til den omtalte Hoi, sad Spøgelseset der som sædvanligt
 vde saa liden Frygt for Præsten, at det uden Videre
 sig op hos ham paa Bognen. Præsten begyndte da at
 ge paa at drive hende bort med sine Formularer, men
 ar saa unyttigt, at hun lo ham lige op i Vinene og
 iftede ham adskillige hemmelige Synder, dem han i sin
 om havde begaaet. Men Palle Legn, som længe
 : fiert relig kagefiet og været Vidne til deres Sam-
 troede det nu paa Liden, at han bant an med hende,
 id han derfor Præsten, at haare af Bognen og at sætte sig
 ia hans. Da dette var fæet, ventte han blot Præstens
 , og en maatte Spøgeset fortælle, saa at de fierte
 yttede even Sagen. Men da de vare komne i lige
 med Blacking og Kæmperne, de Legn Bognen
 og maatte Spøgeset til sig. De der hun der hans
 var bleven net til en indfante sig, begynde hun at
 hende med Haardt og forslang hende sommelige
 gemaal. Men hun fortæller hun til Gienfærd, at
 engang i Kirkehusen havde fundet en Sæge fra en
 r. Palle Legn fortæller hende hertil, at hestemænd
 var ikke Læveri, og at hun siden havde erfaret det
 Jættige og begynde de var indgik en maatte hende
 n fortælle den alle for hende Spøgeset begynder det hende
 n sagde Kæmperne, hvor hun maatte Blandt. De
 : hun svarer: "Der sagde de vel!" men hun fortæller

ligeſaa hurtigt: "Blev jeg mundløs (mundlos), blev jeg dog ikke mundløs!" og nu maatte hun krybe ned i Rengebjerg, hvor hun ſiden ikke har kunnet ſlippe fri, ſaa at man har haft No for hende.

Mester Mads og Hr. Anders.

Mester Mads, Præſt til Lumby, var fuld af Alegt og Underfundighed. Engang ſagde han, at de Døde tørſtede, og lod derfor indbringe en Tonne Øl i Kirkebegrævelſerne, og, da man nogle Dage derefter ſaae til Øllet, ſaa var det alt uddrukket. Herover fattede Mange allehaande Tanker om ham, og viſt er det, at, da Præſten var død, maatte han gaae igien. Hans Eftermand, Hr. Anders, var vel ſaa klog, ſom Hr. Mads havde været, og tog ſig fer, at netnane hans Mand, hvorſomhelſt det kunde træffe ſig. Derfor gif han en Rat til den Mark, ſom nu kaldes Pileløkken, og tog tre, ſtore Beger med ſig. Der traf han ganſke rigtig Mester Mads, men med ham ſil han en haard Døn, og han kunde ſån ikke give Svar paa alle de Spørgſmaal, ſom den beklærte Gien ganger kunde forelægge ham. Han tog da en Tildragt til at læſe ud af en af Begerne, men den ſlog Mester Mads ham ud af Haanden. Hr. Anders fremtog da ſtendelig den anden Bog og begyndte atter at læſe, men ogsaa den ſlog Spegeſtet fra ham. ſgende: "Da du var Dreng, ſjal du engang et Fordebed i Deſtungeet." Men Hr. Anders ſkænkte ſig at ſåne et Skilling til ham, ſvarende, at det dermed meene

være betalt. Og fremtog han da tillige den tredie Bog og læste deraf saa fyndigt, at Mester Mads maatte krybe i Jorden paa det samme Sted, hvor han stod, og blev der da nedrammet en spids Egepæl, for at holde ham derne. Gamle Folk have fortalt, at de meget godt mindes, at have seet denne Pæl der paa Stedet, og tilføiede, at naar man roffede den, raabte det altid nebenunder: "Rof op! Rof op!"

I R. Blichers Topographie over Blum Præstekald fortælles Pag. 210: "Endnu lader man sig andægtigen fortælle, hvorledes Hr. L. en Aften, da han kom fra S., og det blev ham sagt, hvor skinkbarlig den lede Diævel gif der henne i Rosen og kaldte ham en Katechismus-Dreng, stod strax af og gav sig i Kæft med den sule Mand. Haardt stod det længe, fordi det blev ham bebreidet, at han engang som Student var bleven en Bager i Skilling skyldig, men, da han vidste Raad derfor og kastede Skillingen i Satans gloende Gab, fik han rigtig Bugt med Krabaten, satte ham herunder og slog en Pæl ned paa Stedet, som staaer der endnu den Dag idag er." cfr. Nordsiøll. Landalm. Car. ic. 323.

Rødedands.

Paa et Markeskiel mellem Bøgaard, Moesgaard og Rosenlund, ved Narhuus, staaer der en Pæl, under hvilken en Dvinde, ved Navn "Rødedands," er nedmanet. Naar man rykker denne Pæl, da kan man høre hende sige derlede: "Ryk, saa skal jeg tryk!"

En nedmanet Gien ganger i Ebeltoft.

Der boede en rig Mand i Ebeltoft ved den Gæde, om fører ned til Stranden. Han havde Handel med fer-

badne Barer, dog turde han sig deri saa smilte, at Sagn mærkede det, medens han endnu levede. Men da han var død, fik han sin Straf; thi hver Nat saae man ham turde gaae fra sit Huus ned til Straanden, iført en Klæde og mange Guldnapper i. Derpaa løb man engang ham til Præst, som manede ham ned i Engen og rammede en Hæl i Jorden paa det Sted, hvor han var nedmanet. Denne Pæl staaer der endnu, og, naar man om Vinteren rofter i den, høres han tydeligen at sige: "Rof op! rof op!"

Prevsten, Præsten og Gienfærdet.

Ebbersund ligger straks over for Ribe. Paa den Tid, da Hr. Peter Bloch var Præst for Ebber og Embj, og Provst Engelstoft var Præst i Rørsberg, hændte det sig en Aften, som Prevsten gik i sin Gaard i Rørsberg, at en Begn kom kierende ind i Gaarden, alt hvad Hestene kunde udholde. Begnen var fra Ebberisogn; der blev ikke talt et Ord, men Prevsten løb skyndeligt ind i sit Studerestammer, hvor han hentede nogle Bøger, satte sig igjen paa Begnen og kierde bort. Ved Ebbersunds Gierd fandte Begnen, og der hied Hr. Bloch, iført med at netman en Giengangsride, som var ham fer stærk. Det saae tilsielst betænkeligt ud for Præsten, thi Gienfærdet var kommen bag om ham og var nærmed at trange ham ud i Gierden. Men da Prevsten saae dette, tog han ogsaa fat paa Besværgelsen og nu da de saaledes bleve to om Gienfærdet, fik de det manet ned i et Korst, saa tydt, at man aldrig siden mærkede Noget til det.

En Præsts Uheld ved at mane.

I Egen om Aalberg fortæller, at da en Præst en Gang Tude maaned et Gienfærd, befalede han sine Høff. De at se at saa den Tid. Da han nu gif ud, før at maade Gienfærdet, traf han det i Perren og begynde strar at mane. Men en Pige ligede, dreven af Næsgierrighed, at, før at se Gienfærdet, og strar til Trogelser Maat med hærter, at det dog Perren til saa ham, saa at han blev en Skæbning, saalange han levede.

Fr. Henning og Fogdens Gienfærd.

Paa Hætteløysgaard, i Jæren, var før en Tid siden en Foget, som udfugede de arme Bønder saa hart, at de alle ønskede ham at Hævede til med samt hans graa Hest. Da han enstider var det og begravet paa Skeubs Kirkegaard, spegede han hørligt, og Bønderne saae ham jevnligt ved Midnat at ride paa en gloende Hest henover deres Marker, og var det da grangiveligt, som om der foer en Ildstraale hen over Marken til Kirkegaarden.

Da nu engang Præsten, Fr. Henning, ved Midnat at kjørende til sit Hiem i Bogense, som Fogden paa sædvanlig Wiis ham imede, hørtever Hørene bleve sty, og Rude en ganske betagen af Rædsel. Men Fr. Henning forblev ganske rolig, stod af Vognen og gif ind paa Kirkegaarden, og der maaned han den gode Foget saa dybt ned, at maade Idrig mærkede Noget til ham siden.

Fruen paa Pallebjerggaard.

Engang boede der en Herre paa Pallebjerggaard i Ringløbing Amt, som tog sig en Frue fra Nakskov ved Siern. I Forfæringen levede de sammen, som det sædvanligst gaaer sig Ægtefolk; men som en Dag Pigerne sadde i Stalden og malte, kom Fruen ganske hidsblæsende og kaldte dem, endeligen iffe at robe hende for Herren, og med disse Ord stjalte hun sig i en Dyrge Gøder, som laa paa Gulvet. Hæppe var hun stalt, førend hendes Mand kom farende og spurgte efter Fruen. Og da en af Pigerne som frøgte ham, havde robet, hvor Fruen var stalt, gav han en Malkestol, gif til og slog sin Hunsfrue død deraf. Iffe desto mindre blev hendes Lüg bisat i Familiebegrebsen i Siernkirke, hre Mill fra Gaarden. Men førend Lügskaren benimet Aften var kommen tilbage til Pallebjerggaard, var Fruen der allerede, og kunde da hørken Manden, eller Pigen, som havde færraadt hende, have No om Ratten for hendes forfærdelige Gienfærd. Da lod Herren gaae Bud efter Næsther Peer fra Huusby, som var saa fløg, at han havde tre Fræters Hærfærd; men, da han var kommen, vilde han iffe netmane hende, efterdi, som han sagde, han var Næst her Næst; hermed hans eneste Raad i denne Sag var, at Herren skulde reise til hendes Kirke: Siernkirke og der bede hende om Tilgivelse. Præsten fulgte dem derhen, men, da de havde taget Raaget af Kirken begynde Fruen at besørge Manden frem og tilbage for at komme til at hende, og lod da Fræten ham, at lægge sin Haand paa hendes Brøst med interlig Bøn om Gudsbedelse, førend han trøste sig erende, thi til hun

da, at hvad hun havde stult for ham, skulde hertier og være stult for Menneskene, — og i samme Stand forberedtes derfor de urene Born og stultes i Biergene, og hun nedstamme alle de Underjordiske.

Et rabbinisk Sagn fortæller, at da Adam havde skilt sig fra Havens Træ, blev han i 130 Aar forbandet. S alle disse Aar, Rabbi Jeremias Ben Eliezer, søgte han sin Schedim og Dæmoner og best. l. c. II. 308.

Ellefet.

Ellefolket boer i Ellemoserne. Manden seer ud som en gammel Mand med en rød Hat paa Hovedet; Ellefolket er ung og ferferer sig at see til, men bagtil er hun hul som et Deigtrug. Her hende haver unge Mandspersoner besynderligen at tage sig isare, thi hun er vanskelig at modstaa, og dertil har hun en Strengelse, hvilken, naar hun rører den, ganske bedaarer deres Hjertter. Dine kan man see Manden ved Ellemoser at bade sig i Solens Straaler, men kommer man ham altsat nær, da udviler han sine Klæder og rører paa Høll, hvilket saraarager Sygdom og Pestilens. Drunderne ere berrigt at see i Maanedene; der bandede de deres Kundskab i det heie Græs med saadan Kæthed og Hæde, at de veldent saae Rei, naar de hode en rask Ungkerl Gaanden. Dgaa maa man vel vogte Dørgen, at det ei gaaer. Dret Ellefolket har været, thi naar et Kreatur kommer paa et Sted, Dret Ellefolket enten har spottet eller gæret det. Dem været er, da befaldes det af svære Døde, paa hvilke man alene kan bode, ved at give dem at øde

Spanntrind En Hundstær, som ere blaffede En Hund
 at Klaffen Døis. Den kunde det vel og hørte, at de
 alle unge Stær af en blanded med Gællefættens Døug, der
 færdedes tem og af en blaa Hæue. Seadanne seer
 berubder den Hæue af alle Duggen af Græstet, thi
 det lene de. Men den der coennættende Ende kan Bøden
 g raude Høe, naar den, ferent den later de Døug løst,
 mer de Eideuen, ligende som den "Du lide Døiel man
 g gættede med Høe den den Døiel" thi, naar det de alle
 studeet, kan den ure vilig.

Den Høe kan den ure vilig de ved studeet at arbeide de
 den Eideuen af Døden den Eideuen Døiel den Høe.
 . Arnie. Reise durch Schweden III. 16. 1812
 : 247. R. H. H. 16. S. 16. S. 16. S. 16. S. 16.
 § 1. L. 312. En Eideuen Døiel den Høe de Høe Eideuen,
 ogsaa en studeet den i Eideuen. O. Eideuen Døiel
 ferubderet.

Hæuehoi.

Det er i Høiføll den Høe, kaldet Hæuehoi. Den
 fult af Indviøket Hæue den de en studeet de Høe
 i fer nar den Høe. Den Høe den Høe den Høe
 nete, og de kan den Høe den Høe den Høe.
 gang Høe den Høe, de en Høe den Høe den Høe
 den Høe den Høe, den Høe den Høe den Høe. Den
 ovenpaa og sagde: Høe den Høe den Høe.

Jdærbjerg.

I Steensvangen paa Høiby Mark, i Dobbsherrns, fik efter gamle Folks Beretning, Troldene, medens de endnu vare i Landet, have haft deres Gang fra Jdærbjerg ned til Gutmanstrup. Ofte har det ogsaa tilbraget sig, at en foldige Bondemænd paa dette Sted have mødt hvide Skikkelser i lange, sorte Klæder og baarligen tiltalt dem og sagt: "Gød Aften!" Men de fik da ei heller andet Svar, end at Troldene spydte sig dem forbi, idet de sagde: "Mi! mi! mi! mi!"

Bjergpustingerne.

I den Banke, hvor forbum Orfel Slot i Fyen har staaet, boer der en Mængde Bjergpustinger; der glemme de flere Rigdemme. Engang, da en Herremand led grave paa Stedet, nødte Arbejderne paa en fier Kobberport; men da Ratten kom, skulde Bjergpustingerne Stedet, og saa ofte man siden eftertogte, besnærede Troldpaffet altid Arbejderne ved at emslabe sig til Hæret, hvilke Folkene da ikke kunne lade af at ferfølge. Engang da to Mænd ved Aftentid kom der ferbi, saae de Kobberporten aabned og en Mand med hvide Haarer i Kierteien at træde ud deraf. Da hede den Ene af de to nogle Dage efter, og derfor vover Ingen senere at feromme der paa den Tid.

Biergbørnene.

I Kundhøi paa Thyrsling Mark boer en Biergmand, som har mange Børn. Naar Solen er gaaet ned, seer man dem, hvorledes de med Stoi og megen Latter kravle op paa Høien og lade sig, en efter anden, trille ned, og dette Spil lade de indtil den mørke Nat.

Sobierg Banke.

Imellem Lerløse og Sobierg ligger Sobierg-Banke, som er den rigeste Høi i hele Siælland, og det er ikke til at sige, hvad Herligheder deri befindes. I denne Høi boer en Troldfrue, til hvem der engang skete et herligt Optog fra den lille Mark, da Trolden i Galtebjerg tog hende tilægte.

Det hændes sig ofte, naar man kommer forbi i klart Veir, at man seer det heiligste Kobbertøi og de skønneste Høstere ligge ude paa Høien, for at soles, og gaaer man nærmere til, kan man see, hvorlunde Smaapustlingerne komme, for at faae det som skyndeligst bragt ind.

Troldfolket i Fibierg Bakke.

Paa Illerup Mark ved Kallundborg ligger en Høi, kaldet Fibierg-Bakke. I samme boer der svarligt mange Troldmænd, og de have meget Gode og Gulde derinde. Man kan frangiveligt see, at de have et Hul paa Bakken, hær-
 nem de drage dem ind, som de faae fat paa. I Illerup

seer man, hvorlunde de bringe deres Guld og Sølv ud, for at sole det, og paa den Tid er det farligt at komme paa Høien. Men St. Hans Nat bliver den hele Gasse sat paa røde Pæle, og da er der Dans og megen Lystighed derinde. Paa den Tid kan man frit gaae nærmere, og da seer man hvorlunde de flæbe store Kister, fulde af Penge, frem og tilbage.

Laanchoi.

I Laanchoi, Best for Bestermolle, paa Uro, hørte Trodsfjeldet ofte at smykke med deres Kistelaag. Da nogle Høstfest engang sad der paa Høien og spiste deres Mellemmad, hørte de, ved at lægge Øret til Jorden, at der blev malet Øren derinde.

Denne samme Lyd hørtes ogsaa i Hulehøi paa Dyrninge Mark.

Håberg, Beskriv. over Uro. 278.

Galchoi.

At det i Galchoi, ved Lille Rive, paa Uro, ikke kunde indsees der hørte Høstfest, derom kan det ikke sagt. Det ikke alene der man når hert dem smykke med deres Kistelaag, men Særdeles i Lille-Rive, som i Krigens Tid holdt sig der, har selv om Nærgangen hert en Kiste der blev derinde.

Håberg, om Uro. 278.

Ellesmeden.

I Østrel, mellem Halsborg og Thisted, er der et Huus, som kaldes Hatof. I Nærheden ligger en Hoi, hvori der boer en Ellesmed. Om Natten hører man ofte, at der bliver smeddet derinde, og paa Siden af Hoi'en er der et Hul, hvor man om Morgenen kan finde Smedeslak og Hammerstiel, liggende udenfor.

Smeden i Sundby Bakker.

I Nærheden af Sundby paa Mors ligger en Hoi, i hvilken boer en Drol, som er Smed. Om Natten kan man høre, naar han arbejder. Sige derfor denne Hoi ligger en Sandbank ved Foden af Hoi'en; der har samme Smed et andet Værksted, hvortil man tager Ting af sølvske Smedere. Ved Midnat naar han ofte fra sin Hus til sin Værksted igiennem Kisten som en Hoi naar Høsten, med Hammeren i Haanden og alle sine Redskaber og Ting i Hænderne, og da er der ofte hørt en stor Røst.

Om saadanne Smedes Hoi'er se ogsaa Mors Antiq. Land. cfr. Antiq. Ann. III 2 37.

Smeden i Buurhoi.

I Buurhoi paa Hjørring Læsø, ligger der tre, store Hoi'er. I en af dem boer en Drol.

som er Smed og har det sit Bæsteb. Lidt kan man om Ratten see Ilden fare ud af Høiens Top og — synderligt nok! — ind igien paa Høiens Side; men dermed er det, at han holder sit Jern varmt. Naar Rogen hos ham vil have et Stykke Jern smedet, behøver han blot at lægge det paa Høien og dertil en Solstilling i Arbejdsøen, hvorefter han maa sige, hvoreledes han har det Behov; næste Morgen er Stillingen borttaget, og det forlangte Stykke Arbejde ligger færdigt og velgjort.

Engang vilde Buerbonerne opgrave hans Skatte, og samlede derfor en Rat med Hækker og Spader ved Høien. Da det var blevet sagt dem alle, at de vel maatte vogte sig for at tale et eneste Ord, hvor stærkt de endog fristes deril, gik de sat paa Arbejdet. Men næppe havde de sat Spaderne i Jorden, ferend allens forskædelige Syn kom ud af Høien. Dog grev de uanfægtede og i stærke Taushed, indtil de naaede ned i en stor Steenhue. Der laa Skatten for dem, nemlig en stor Kædderlædel fuld af Guldrengs; men tæt ved laa en stor, sort Hund og sov. Da trak en af Karlene ud af Treien og lagde ganske sagte Hundens Dermaa, for at bære den bort. Men medens dette skete, stode de andre Karle og saae ud af Høien. Da kom et stort Helæ, truffet af de Hæker, ud af Høien, og de trak sig tilfregange rundt om Høien — dog vogtede alle sig vel for at sige et Ord. Men med en Gang tog den ene Hund sig ud, saa vildt, at den skuffede den store Højskæde. Da udbred en af Karlene: "Det var da et Sælsk Skud af en Køl!" men næppe havde han sagt det, før alle Karlene, saamange som de var, stode lænede langt ud af Høien, som naar uilffædet

igien. Da de en andengang forsøgte det samme, tyktes det dem, at hele Ester-Buur stød i lys Lue. De kastede derfor Spaderne og løb hver til sit, men da de kom til Byen, var der aldeles intet paafærde.

See lignende Sagn under Skatte og Skattegravere. I. Pag. 341-360.

Trolden i Gamtofte.

Ikke langt fra Næsens, ved Gamtofte, er der en Høi paa Marken, i hvilken en Trold siges at holde Huus. Om ham fortælles, at han er saare tienssfærdig, naar Godfolk trænge til Noget. De behøve da kun at gaae til Høien og at banke tre Gange paa den nordre Side og dertil nævne, hvad de begiere, det være sig Gryder, Pander eller andet Huusgeraad, saa faae de strax, hvad de behøve, men ere dødsens, om de ei til rette Tid bringe det Raante tilbage.

Suhms Samlinger. I. 82. Et lignende tydsk Sagn ligger, som bekendt, til Grund for Dehenschlåggers Ludlams Hule.

Østet Høi.

Paa Moen findes paa den saakaldte Riisemark Østet Høi. Da engang Margrete Skælvigs gif her forbi til Elmelund=Slot, kom en gammel Kone hende imøde og spurgte: "Hvorhen skal du, mit Barn?" Margrete fortalte hende da, at hun vilde gaae til Elmelund=Slot, for at Peer Munks Kone at laane en Kiole at staae Brud i. Da sagde

den gamle Kone: "Naar du kommer herhid paa Løverbag, skal jeg laane dig Brudepynt!" Næste Løverbag gif Margrete til Østeb-Høi, og Konen bragte hende der sionne Klæder af Gyldenslyf, befalende hende, at bringe dem tilbage om otte Dage; gif hun da forgieves, skulde hun kun beholde Klæderne som Eiendom. Magrete Skælvigs kom saaledes til at staae Brud i Gyldenslyfs Klæder, og da hun bragte dem tilbage paa den bestemte Tid, var den gamle Kone der ikke, hvorfor hun med Rette beholdt dem som sin Eiendom.

Resenii Atl. III. 59. Kaal. Christianssens Bestis.
over Møen.

Biergfolket paa Thyholm.

Paa Thyholm er der en Række høie Bækker, som tilforn vare beboede af Biergfolk. Engang kom en Bønde, som red til Bøsterviig Marked, der forbi, og faldt det ham netop der paa Stedet ind, at beklage sig over, at hans Hest var saa ussel. Da han kom tilbage, laae der paa Veien, netop paa det samme Sted, hvor han havde beklaget sig, fire Hesteste, hvilke han tog med sig og lagde dem under sin usle Hest. Men fra den Tid af kunde ingen anden Hest paa hele Egnen løbe saa godt, som hans nu kunde løbe.

En andengang faldt det nogle Bønder, som kiorte forbi Bækkerne, ind, for Spøgs Skyld at bede Biergfolket om noget godt El. Og da skete det, at en Biergpuusling kom ud af Heien med en stor Solvkaade, hvilken han rakte

i af Mændene. Men som Bonden fik Randen ihænde, gav han sig til at jage paa Hestene, fordi han helst vilde beholde dem; dog var Biergmanden lige saa rap til at hente ham tilbage og tvang ham da til at give Randen tilbage. Omfjerdene vilde visse Biergfolk lide af at opholde sig længer paa Hyland og vandrede derfor en Dag i Høbetal ned til Færgedækket, for at lade sig sætte over Fiorden. Da Færgemanden ikke havde sin Betaling, kastede de ham Noget i Hatten, som brændte igiennem og sank ned under Gulvet, og det var da vel have været Guld, thi anderledes har man ikke kunnet forklare den Velstand, som siden altid var i Færgemandens Iarben.

Løn og Straf.

Engang kom en liden Ellepige til en Karl i Dunkær, som var fra Gro, med en Donskuffe, som var gaaet af Skafstet, og bad ham, at giøre den fast. Men Karlen vilde ikke. Drengen, som stod hos, tilbød sig da, at hjælpe hende, og til at lade den for denne Tjeneste fandt han da om Middagen paa sin Iarben ved Disken et deiligt Stykke Sigtebrød med Smør og Honning. Karlen, som vel vidste, hvorfra denne Gave kom, vilde ikke lade ham fra at spise det, sigende, at han kunde dø deraf. Drengen spiste det uden Frygt og var frisk og munter borte, da han næste Morgen stod op; derimod laa Karlen steendød i Sengen.

Hübergh, Beskriv. over Trolb. 279. Et lignende Tilfælde findes i Skaane, s. Suhms Samlinger. I. 1. 121.

Bodetys.

I Nærheden af Lyng, ved Soro, findes paa Bria en Høi, kaldet Bodetys. Et langt derfra boede en gammel Bonde, der havde kun en eneste Søn, og han gjorde et lange Reiser. Efterdi Faderen i mange Aar ikke havde haft Budskab fra sin Søn, meente han, at han vel var kommen og sørgede derover. Men som han en Aften med fuldt Læs kiorte forbi Bodetys, aabnedes Høien, og Trolden kom ud, befalende ham at kiøre ind. Derved blev Bonden vel underlig tilmode, men saasem han vidste, at det vilde haabe ham lidet, om han ei gjorde, som Trolden havde befalet, saa dreiede han Hestene og kiorte Bognen ind i Høien. Der gav Trolden sig i Handel med ham og betalte ham rigeligt for hans Varer. Da han nu havde læstet Alt af Bognen og atter vilde kiøre ud, sagde Trolden: "Naar du nu holder luffet Mund med, hvad dig er steet, skal jeg her efter see dig til Bedste, og kommer du imorgen igien, skal du ende din Sen her!" Da vidste Bonden i første Stund ei at sige noget dertil, men, som han dog meente, at Trolden var mægtig til at holde, hvad han lovede, blev han saare glad og kom til den bestemte Tid igien til Bodetys. Der sad han og ventede en god Stund og kaldt omfærd i Soro: men, som han atter vaagnede, laae Sønnen ved hans Side, og baade Fader og Søn havde hørt ved at sige, hvor den vel dem var gæst til. Sønnen fortalte nu, hvorlunde han var kommen i Fangerkab og der havde lidt megen Besværighed: men, som han en Nat havde sovet i sit Fængsel, var en Mand kommen til ham med de Ord: "Har du

endnu din Faber kjær?" og da Sonnen dertil havde svaret: "Ja!" var det, som om alle Lænker og Mure bristede. Ved denne Fortælling førte han Haanden til Halsen, og fandt de da Begge, at et Stykke af en Jernlænke var medfulgt. Da taug de, formedelst stor Undren, og gik til Lynge, hvor de ophængte samme Stykke Lænke i Kirken.

Brøndhøi.

En Fierdingvei fra Sorø ligger Pedersborg og, lidet uden for den, Byen Lynge. Mellem disse to Byer er der en Høi, kaldet Brøndhøi, som siges at være beboet af Troldefolk. Blandt disse var der éngang en gammel, stindsyg Trolde, som de Andre kaldte Knurremurre; thi han var ofte Skyld i, at der var Uenighed og Varm i Høien. Éngang var denne Knurremurre kommet paa Spor efter, at hans unge Kone stod i Venskab og god Forstaaelse med en ung Trolde, og dette tog den Gamle saa ilde op, at han truede den Unge paa Livet. Denne fandt sig derfor bedst ved at flygte ud af Høien, og begav sig, omstøbt til en rød Kat, til Byen Lynge, hvor han i denne Skikkelse indsmigrede sig hos en fattig Huusmand, ved Navn Plat. Der levede han i rum Tid, fik hver Dag Mælk og Grot og laae den hele udslagne Dag i Kænestolen bag Kaffelevnen. En Aften kom Plat hjem, og da han treen ind i Stuen, sat just Katten paa sit sædvanlige Sted og freg Meelgrot ud af en Potte og slikkede Poten. "Naa, Meer!" begynte Trolde. "Nu skal jeg fortælle dig, hvad der er hændet mig saa snart

"Da jeg gik Brøndhøi forbi, kom der en Trods ud, som
 "talte paa mig, og sagde: Hør du, Plad! Sig til din Sæl,
 "at Knurremurre er bob!" Bed visse Døds treffe Sælten sig
 paa Dagbenene, lod Potten trille og sagde, idet den smut-
 tebe ud af Døren: "Hvad? er Knurremurre bob? Gaa nu
 jeg skynde mig hjem!"

Dette Sagn gaar ogsaa i Egnen om Dørbingsborg, jøst til
 fortælles om Præstøi, mellem Surte og Surte.

Nærschongens Grim og Trolden.

I Rindemose Elv ved Raribo var der tilføjet en
 Høi, kaldet Høisættet. Paa den stod en Borg, i hvilken
 boede en Nærschonge, ved Navn Grim, af hvem Landboens
 Grundstænde skal have sit Navn. Samme Grim var paa sin
 Tid vidt og bredt bekendt for medelhøi sin overordentlige Styrke,
 og fandtes der i det hele Land ei nogen Mand, som turde
 bande an med ham. Men som han engang gik om, for at
 kigge ned de vilde Døds, som han lidt efter lidt ind i den
 gamle Elv. Der var en megen Trold boede. Og snart stod
 Trolden for ham. Sagde: "Nu, Grim! længe nok har du
 "den Navn og Nærschonge for medelhøi din Styrke! Nu vil jeg
 "kigge sig! Og det kan du al en forfærdelig Kamp mel-
 lom dem. I hvilken Grim maatte bølge under og faldt for
 Trolden Styrke. Den Trold, boer med ham, som Saget
 sig. Der var en megen Styrke, og Trolden, men Mange vide
 endnu at forstaa. Men som Grim boer der skal have sin
 Styrke: Styrke. Det er lige efter en gode Trold.

Kong Tolv.

Det er menig Mands Tro, at ingen Konge tør komme Skielskior, og dette har ei heller tilbraget sig, siden Kong Menved regierede i Danmark. Heri er Klintekongen, og Tolv, Skjld, efterdi han ikke lider, at en Konge kom over Skielskiers Bro. Samme Kong Tolv er ogsaa lid i, at ingen Vægter raaber Kloffen tolv i Byen; thi har tilforn hevnet Sligt ved at føre Vægteren enten til reby eller ud til Veirmøllerne. Gamle Folk have beskrevet, hvorlunde de ofte have seet ham vælte sig ved skid i Græsset. Nytaarsnat henter han ni, nyslagne Heste til sine Heste paa en eller anden Smeds Værksted, maae disse da til denne Tid ligge rede tilligemed de tilværende Søm. Fremdeles fortælles om ham, at da engang en Kone var i Barnsnod, hente de han en Jordemoder til deres Hjælp, og, efter fuldent Forretning, gav han hende Belønning Noget, der syntes at være uden Værd og ligt, hvorfor hun ogsaa kastede det bort; men da hendes Barn erfarede dette, søgte han paa Stedet og fandt der det Guldb.

P. Edb. Friis, Skielskiers Beskriv. 46.

Ellekongen paa Stevns.

Paa Stevns Klint var der tilforn en Ellekonge. Han havde sit Ophold i Storeheddinge Kirke, i en Dmgang i Væggen, der endnu kaldes "Ellekongens Kammer."

Den Na, der er Stevns Herredskølle, siges at have været Grændsen for hans Herredomme, og over den turde derfor i mange Aar ingen anden Konge komme, indtil Kong Christian den Fjerde reiste til Stevns og affatte ham. Enden Tid have flere danske Konger været paa Stevns. Næst hos Storehøddinge Kirkegaard finder man Spor af en Egger. Det var dengang Ellefongens Solbater, hvilke om Dagen vare at see til som Trær, men om Natten vare de drabelige Kamper.

Pontopp. Theatr. Dan. 121. Danske Atl. III. 100. A. Spørgs Kompositioner, Bohn. 1665. 749. Weinwicks Efterr. om Stevns Herred. 73. I Kolbechs Reise. 82 siges herom: "Om Bønderne siden fuldkommen have indsat ham igien, ved sig ikke. Senere har Frederik III besøgt Stevns Herred, og Christian V holdt endog et Indtog der, den 1de Nov. 1665. Efter den Tid vides ikke, at nogen dansk Konge har besøgt Ellefongens Kammer, for hans Na. Kong Frederik den Siette, som i Aaret 1808 besøgede dette skulte Sted sin Karvarelse."

Klintekongen paa Moen.

I.

Paa Moens Klint, der hører Stedet endnu kaldes Kongebierg, heer en Klintekonge. Hans Dronning er hien fremfor alle, har Navn af Klintedronning og heer paa det Sted, der nu kaldes Dronningstølen. Ei langt fra hende gaar hendes Søster, Dronningstøret, hvilket nu kaldes Sommerstøret. Samme Klintekonge er god Ven af Klintekongen paa Stevns, og Begge tilfammen ere de ildefundede

mod Grap, Klintekongen paa Rygen, som derfor maa staae saa langt borte og speide over Havet, om han seer dem komme. Om denne Grap er sjunget:

Grap han seiler fra Rygen ud,
 Med fem og fire Snekker!
 Vi gaae og ud med lystig Mod,
 Ved Tolden bannem frister.
 Slet ingen Bytte han her skal faae,
 Hans Agt skal bannem seile;
 En blodig Pande og Kroppen blaa,
 Dermed skal han bortseile!
 Grap, du komst fra Kullen i Fior
 Med Guld og Sølv belavet;
 Det miste du her bag ved Niord,
 Af Jetten det blev taget.
 Det gaaer i Kar langt værre til,
 Det skal du vel befinde! —

Klintekongen holder bestandig Vagt paa Klinten og tager den vel i Bæse. Derfor kan den ei heller intages. Saa ofte som Krig, eller anden Ulykke truer at sille komme over Landet, kan man see hele Strigehære paa Klinten, handle sig udrustede til at forsvare Landet.

Resenii Atl. III. 194. Euhms Crit. Hist. III. 37.
 Raalund Christianssens Beskriv. over Næen. 2. 11.
 Atl. III. 144.

II.

Der er en Klintekonge, som reiser sig over Moens Klint, Steens og Rygens. Den har en stor Bogn, som drages af fire, fem Stæ, og den kan seer han fra den ene Klint til den anden over Haven. Den bliver fort og kommer: Døen. De har en stor lig Hestenes Prindem.

III.

Bed Dronningestolen paa Moens Klint er der her oppe nogle Huler i Fjeldet; der boede i forlængt Tid Jætter fra Dpsal. En Dumbristig skal engang have villet bringe ham i hans Slot og lod sig derfor nedbidsse ved et Kæmpe, men han blev derude.

Stundom saae man samme Jøde fra Dpsal klove sig Egen med sine sorte Heste, og i den sidste, svenske Krig drog han med sine "Gronjægere" over Klipperne, for at forsvare Landet, hvilket han har lovet at ville gjøre endnu engang. Nu skal han være bragt bort herfra til Stevns.

Ikke langt fra Dronningestolen er der en Styrning i Klinten, den kaldes Abildgaardssællet; der havde han en fin Abildgaard. Til denne Joden eller Jetten fra Dpsal pleiede Bønderne paa Moen, indtil for faa Aar siden, at kienke det sidste Reeg, naar de havde indhøstet deres Korn.

Mag. Hammerich, Skandin. Rejseminder. 21. Ibid. 245.

IV.

Paa Moens Klint skal der være to Huler; i den ene boer "Den Dpsal" selv, i den anden hans Hund og hans brødre Høer.

De Gange har han alt "redet Kongeridtet" og frelst Landet ud af Fare; nu skal han snart ride tredje Gang. Da gier han alle Stenene paa Stranden til Høer selv og med dem slaaer han Landets Fiender. Stundom rider han hen til Stevns og besøger Klintekongen der; han skal have været der ganske nyligt.

Det er ikke heller længe siden, at han kom ridende iglennem "Busserup", holdt stille udenfor en fattig Kones Huus og bad hende om en Drik Vand for sig og for sin hvide Hest. Og da Konen nu svarede ham, at hun havde kun et Sold at give ham Vandet i, sagde han: "Gjør Intet til Sagen! fyld kun det!" og Soldet holdt Vandet, saa at baade han og Hesten kunde drikke deraf.

Skodshoi-Manden.

Paa Samsø er der en Biergtrold, som boer paa Øst-siden af Nordby-Hede i den saakaldte Skodshoi. Det er hans Skylb, at intet Dvæg vil om Natten blive liggende paa Høien, men altid ved Solens Nedgang gaaer ind paa Heden.

Ellekongen paa Bornholm.

Der er paa Bornholm en Ellekonge, som boer under Jorden og lader sig stundom høre med Piber og Tremmer, besynderligt imod Krig. Da sees han paa Fjeldene med sine Krigsfolk, rede til at forsvare Len. Han kan ei lide, at nogen verdslig Konge opholder sig der paa Len mere end tre Nætter.

Ms. Suhm. No. 1415. Et lignende Sagn fra Finland er talt i Fr. Rühls, Finland und seine Bewohner. 3te I Lpdsland siges det samme om den sidste Kedenkeiner des Landes.

Schneckeris, som ogsaa i 1815 viste sig med sine Tropper, de Hænder var landet. f. Grimm's D. Sagen. I. 245.

De Underjordiske paa Bornholm.

Paa Bornholm har man fundom, især i taaget Tid, seet de Underjordiske at øve sig i Baabenbrug paa Lyngsøerne. De have da en Hovedsmand, som kaldes Ellestingeren, der, ligesom alle de andre Jyperste i denne Hær, rider paa en Hest, der kun har tre Been. Disse Tropper ere, saavidt man har kunnet stielne, iforte lysblaa eller staalgraas Klæder, dertil røde Huer eller fundom trekantede Hatte. Ofte høyr man Lyden af deres Trommer, og nu og da finder man smaa, runde Stene, hvilke skulle være deres Rugler. Naarsombest nogen fiendelig Magt truede Bornholm, da kom disse Underjordiske altid tilsynne, rede til at forsvare Landet, saa at Fienden ved sligt forfærdeligt Syn oftere skyndsomt har trukket sig tilbage.

Saaledes skete det i Aaret 1645, den 6te Februar, da to, svenske Orlogsmænd viste sig udenfor "Hammeren", for der at giøre Landgang; thi det hele Fjeld saaes da beskæftet med fremmylrende Tropper, og, omdødsfiondt der paa Stedet kun var to Compagnier Soldater, maatte Fienden dog antage, at Landet var saa stærkt beskyttet, at det vilde være forgievet at forsøge paa at lande, og de gik derfor med uforrettet Sag tilbage.

Støngaard, Bornholms Beskriv. 110. Ejusd Bornholms Saga. 12. 3 Berlauffs Antegnelser til Holberg

Lystspil. I. 274. Num. siges: "En udførlig Fremstilling i fortællende
"Tone af Sagnene om Ellekongen og de Underjordiske paa Bornholm
"findes i Fruentimmer- og Mandfolketidende 1770. No. 17 ic."

En Biergmand laaner Brød.

I Ulsøborg Sogn, Sydøst for Ror=Lang, ligger en stor Høi, hvor der boer en Biergmand, som mange Folk have seet, naar han om Natten har alt sit blanke Stobbertøi ude i Maanestien. En Gang kom denne Biergmand til en Kone i Ror=Lang og bad hende at laane sig et Brød, lovende, at ville om to Dage bringe hende et andet tilbage. Men dette uanseet, gav Konen ham Brødet i Jæraring. Da sagde Biergmanden: "Det skal du ikke have gjæst mig for Intet; "fra idag af skal der gaae dig vel, og din Slægt skal have "gødt af det indtil første Ved!" hvilket ogsaa skal være slett siden efter.

cf. Grimms Densite Essex. I 42

Høifolket laaner El.

I Holmsø var der en Gang en Høifolkmand, som sin Der, da en El, kom ned i Dalsen som et stort og sagde: "Jeg vil have El og gæst mig med det. "Meer ikke mere saa det er bedre og er det El som sigte "Dage, saa vil jeg have det og det er det El som sigte "Da gif Kræft hændte Dalsen og Høifolkmanden sig sigte"

Revne, som var derpaa, men advarede derhos, at hun is ikke maatte lee, thi da vilde den hele Herlighed forsvinde for hendes Sine.

Da Bryllupsdagen kom, gif Kongen til Revnen og kigede ind i Dønen. Der saae hun da det hele Gilde, hvor lunde Ellefolket sad tilbords i Risteklæderne og lode sig El og Mad smage. Men da skulde det just stee, at der yppedes Trøtte mellem to af Giesterne, hvilken gif saa viddt, at de sprang op paa Bordet. Der droges de ved Haarene, indtil Begge uservarendes tumlede ned i Suppeskeden, hvoraf de ganske fluerede kreb op igjen. Og da nu hele Selskabet lo ad disse to Helte i Suppeskeden, kunde Kongen, som stod paa Rig, ikke heller bare sig; men i samme Stund var det hele forbrundet.

Det samme Ellefolk blev en gang saa fortermet paa te Piger, som mente det i Huset, at det om Natten tog dem ud af Sengen og komte dem hen i en afides Stue, hvor man efter maagen Sengen fandt dem i roeb Sovn, da det var langt over Middag.

Dr. Hübner, om S. 277-28. (fr. Hammerich. Skandin. Reise-minder. 68. Temme, Sagen von Pommeren. 257. hvor et lignende Sovn fortæles om de saakaldte "Uelieven" eller Biergæslinger.

Elitzhøi.

Det Soen Elitzhøi, ved Aalborg, ligger en Høi, kaldet Elitzhøi, som var bebøet af Ellefolk, der undertiden be-

føgte Bønderne i Omegnen. Engang toge de sig for, at holde Bryllup hos en Bondemand, der boede nærved Hoien, og Konen, som kunde see Eligt, bemærkede, medens Folkene sadde ved Bordet, at en heel Brudestare af Ellefolk kom hoppende og springende med Musik ind igiennem Døren. Men hun taug og saae til, uden at give Noget tilkiende. Men omsider blev Lystigheden saa stor, at nogle af Ellefolkene i Dvergivenhed sparkede til og væltebe et Fod, hvoraf Hunden stod og aab. Dette gientog de, indtil Fadet endeligt gik istykker, og nu stak Konen i at lee, hvorover Manden i Brede sagde: "Leer du, fordi Hunden slaacr vort Fod istykker?" og strax forsvandt den hele, lystige Brudestare.

Fru Mette til Overgaard og Fru Mette til Undergaard.

Paa Mors, i Jylland, er en Herregaard, kaldet Overgaard. Der boede engang en Frue, ved Navn Fru Mette. Til hende kom en liden Biergmand og sagde: "Fru Mette til Overgaard! vil du laane Fru Mette til Undergaard dit Silkefjort at staae Brud i?" Men, der hun havde givet ham Fjortet, og det varede længe, forend det bragtes tilbage, gif hun en Dag til Hoien og raabte udenfor: "Giv mig mit Fjort tilbage!" Da kom Biergmanden ud og gav hende Fjortet, ganffe overdryppet med Vov, tilbage, sigende: "Efterdi du nu krævede det, saa tag det saadant; havde du tøvet nogle Dage, da skulde der have været en Diamant derpaa, istedetfor hver Vovplet."

Miscell. Hist. Maa. chr. Holbergs Uden Boudet
 Hale. 1ste Udt. 6te Scene. Berlauff, Anteguelser til
 Bergs Lyssivil. I. 200.

De Underjordiske hente Jordemoder.

I.

En Juleaften fød en Rone og lavebe Mad, da en
 Ellemant kom ind til hende, bedende, at hun vilde følge
 med og hjælpe hans Rone, der var i Barnsod. Da Rone
 lovede, at ville følge med, tog Ellemanden hende paa sin
 Ryg og gik ned i Jorden med hende giennem et Silbesed.
 Der erfarede nu Ronen, at Barselqvinden ikke kunde ses
 løses, uden ved Hielp af en christen Kvinde, eftersom hun
 selv var Christen og engang var bortført af Ellemanden. Da
 Barnet var født, tog Ellemanden det i sine Arme og løb
 bort dermed; og fortalte Barselkonen da, at dette gjorde han
 af den Grund, at hvis han kunde finde tvende, argifte Høll
 i Brudeengen, ferent de havde læst deres Fadervor, da
 kunde han, ved at lægge Barnet imellem dem, forskaffe dette
 Barn al den Lykke, som var Brudeparret tiltænkt. Endvident
 underrettede Barselkonen sin Hiælperste om, hvad hun nu
 havde at giere, naar Manden kom tilbage. "Først," sagde
 hun, "maa du Intet sige, om han beder dig; thi det gjorde
 "jeg, og derfor kom jeg aldrig tilbage. Dernæst, naar han
 "vil giere dig en Gave og giver dig at vælge mellem Noget,
 "der seer ud som Sølv, og Noget, der seer ud som Grødt-
 "Naar, da skal du vælge det Sidste. Og naar han da altså

III.

Paa Karhuus, paa Lyngaa Mark, er der en gård, paa hvilken tilforn stod en Kirke, som nu er sunken, saa man endaa kan see et stort Hul, hvor den har staaet. Denne Gård er beboet af Biergfolk, og ofte om Middagen, naar Seiret er stent, seer man dem veire deres Penge, julk see ud som Kul.

Paa dette Sted fandt en Stomager i Lyngaa engang nogle gamle, forslidte Skesaler, hvilke, da han tog dem hjem, befandt at være stinnende Guld. En anden gang mødte en Kone her en Biergmand, som bad hende at følge med ned i Øien, for der at hjælpe hans Kone, som var i Varnæed. Bønderne fulgte da med uden Frygt, forløb Biergmanden og fik til Tak derfor en heel Sæk med Guldringe, hvilken Trollden endog bar hjem til hendes Høi for hende.

IV.

En Ellevinde var engang i Varnæed og lod gaae Bud til "Købermoderen" i Dunker paa Høe, om hun vilde komme til hendes Høi. Da denne havde taget imod Budet, gik Ellevinden hende en Sæbe, hvormed hun skulde vaskes den Dage; men ved at giere denne, fik hun megen Sæbe og Ringene og kom haledes uden til at smerte sig over Dage dermed. Paa Høerens markte hun da, at der var den hende noget ved Dagen; thi idet hun kom ned, en Ring og saa dermed. Men hun var, at det var en "Købermoder", som gif omkring og slæppte Høer af. — "Hvad sagt I Jer selv" skreder hun, da hun saar

de Kornet fra Marken. Men hun fik til Svar:
 "Kan du os see, saa skal du see!" og dermed stime-
 ding hende og stak hendes Dine ud.

berg, om Fro. 280. cfr. Grimm, Irische Volks-
 s. XXVII. Fapes Norske Sagn. 33. Wolf, Mythol.
 u. Elfen. II. 95.

Troldfolket i Uglerup.

I Uglerup, Søby Sogn, boede engang en velhavende
 ved Navn Niels Hansen. Den Rigdom, han havde,
 han, at have faaet af Troldfolket. En Dag nemlig,
 8 Kone var paa Hovarbejde og rev Ho sammen paa
 1, fik hun en fjer, tyf Skrubbude ind imellem Tæn-
 aa sin Nise; men hun stød den lempeligt ud, sigende:
 "Stakkel! jeg seer, at du trænger til Hiul! Jeg skal
 lpe dig!" — Regen Tid derefter kom en af Troldfolket
 den til hende, begjærende, at hun skulde komme med
 e ind i Heien. Da hun havde gjort, kom Trolden
 ube, og var kommen ind, hvor en Troldkvinde laa
 1, bemærkede hun, at en hvidt Ernd havde hendes net
 vedet. Da talte Troldkvinden, som laa i Træen,
 de og sagde: "Sig mig hvad du er og hvor du er fra,
 der hænger over dit Hoved, det skal jeg se, du
 ab i din Nise! Men du skal nok nok mig, og jeg
 g give dig et godt Raad! Raad du ender drager her
 vil min Raad høre dig ender. Gid, men hører du
 denne Raad bag det dig, skal du gaaet ud. Det er

"det ikke andet end Kul, naar du kommer hjem! Og min
 "min Mand lader dig sidde op og rider herfra med dig, for
 "pas vel paa, at du lader dig glide af Hesten, naar du
 "komme over et Uføre, thi ellers seer du aldrig dit Hoved
 "igien!"

Imedens Niels Hansens Kone saaledes var indkommet
 Høien, kom hun ogsaa ud i Troldeens Riikken, og saa hun
 der sin egen Karl og Pige, som begge stode der og malet
 Malt. De kendte hende ikke; hun gif derfor hen til dem
 og skar paa hver af dem et Stykke ud af deres Pinned
 glemte det hos sig. Da Troldeen omsider havde gjort hende
 en rigtig Gave af Guld, gjorde hun, som Troldekvinden havde
 raadet hende, og da hun vilde ride hjem med hende, for
 hun Isfælligen fra ham, ved at følge den Anvisning, hun
 havde faaet, og naaede saaledes inden Morgenen sit Hus
 med alle sine Skatte. Næste Dag, da Karlen og Pigen
 kom for hende, klagede de begge over Mærk i Armen, og
 som af overværet Arbeide. Da sagde hun til dem, at de
 skulde læse en Ben, saa Kers paa sig og gaae tilfæng,
 eftersom de, dem selv uafvidende, havde den Nat været i
 Høien og havde der malet Malt for Trolde. Deraf lo de
 og meente, at hun stiemede; men da hun tog de Kapper
 frem, som hun havde faaet af deres Pinned, maatte de vel
 tro hende, eftersom Støkkerne passede i Hullerne, og nu
 fortalte hun dem den Rats Begivenhed.

Næste Nummer 1840. 651. Et meget lignende Egn
 fortælles i Lemme, Sellsagen von Pommern. 255.

have den Skif, at hente Levnetsmidler af Bondernes Hædbure. Engang da Niels Jensen, som boede tæt ved Høien havde mærket, at de toge vel hart til hans Forraadsammer, laasede han Døren, giennem hvilken de havde Færjel. Men det varede kun stakket Tid, saa var hans Datter fælsbit og fik ei heller sit Syn igien, for hendes Fader tog Laas fra Døren.

Resonii Atlas. I. 10.

Leerovnen.

Der boede en Mand ved Hellested, i Stevns Herred, som Tid efter anden mærkede, at han jevnligt blev bestaalet. Han kastede al Mistanke paa Troldfolket i den nærliggende Ildshoi og satte sig engang paa Udkif, for at faae sin Lyv at see. Og, da han der havde ventet en liden Stund, saae han en Trold vade over Bækken med hans Leerovn. Ved dette Syn blev Bonden saare forundret og raabte: "Naa! det var et Spring af en Leerovn!" hvorubover Trolden blev saa forstræffet, at han kastede Ovnen og løb til Ildshoi. Men paa det Sted, hvor Leerovnen faldt, fik Jerden Skikkelse deraf, hvilket Sted kaldes Krogbæk, og har samme Tildragelse givet Ortsproget: "Det var et Spring af en Leerovn!"

Resonii Atlas. I. 36. cfr. Eegnet: **Ginckebud for Jorden**. II. Sog. 20.

Trolden i Smedsbierg.

Ikke langt fra Karlebo, i Omegnen af Freberiksborg, ligger en Bakke, kaldet Smedsbierg. I den boede tilforn en Trold. En Morgen kom Bonden, paa hvis Mark Høien ligger, ud for at flytte sin Høppe og saae da, at den havde folet, men intetsteds kunde han finde Hølet. Ved at følge et blodigt Spor, kom han omsider hen til Høien og saae sit Høl ligge et godt Stykke derinde. Da kaldte han sine Høll til, og de bandt Reeb om Hølets Fjedder, for at trække det ud, men jo stærkere de drog, desto dybere sank Hølet ned i Høien, og tilfjend brast Rebet, og Jngen saae Hølet mere. Trolden i Smedsbierg havde taget det.

Trolden i Mæhred.

I Mæhred, ved Frøns, fød en Kælle en Smed ved sin Gøse, og som han hamrede, hørte han udenfor hos Hølen og Klagen. Da saae han ud igjennem Løven og blev ved Skinnets af sine Hammerlag seer, at en Trold var en svanger Kone foran sig og raabte uden Løven: "Det er mig nok lidt endnu!" Da forrang Smeden ud med sin hammer Jern og holdt det fæledest bagved Kællen, at Trolden skulde labe sit Bytte fare og tage Højen. Smeden var sig da fremdeles af Kællen, som fortæller videre om Trolden og Berden. Deres udgang var at hænges Kællen i en Hængning, at fæde ham forsmædet og sig af Trolden, men den var treen ind i Stuen, saa var en Løve af den Kælle Trold.

kelse ligge i Sengen. De mærkede hans strax, hvortid det her var fat, tog sin Dylere og slog den i Sværd paa Heren, som laae i Sengen. Medens Manden veeflagebe over sin Hustru's Død, bragte Gudmen hans rette Kone og de to nyfødte Drenge tilbage.

Manden i Ernebjerg.

I Roldfosk ligger en Hoi, kaldet Ernebjerg. Næst hos rinder en Aa der forbi, men mellem Hoi'en og Aaen sees hver Sommer en Gangsti nedtraadt i Kornet, og som det er seet af tre Karle, der en Sommernat laae der paa Hoi'en, veed man, at denne Gangsti nedtrædes af "Manden i Ernebjerg", som hver Nat rider ud paa sin aabildgra Hest og vander den i Aaen.

En saadan Gangsti var der fra samme Hoi ned til en Brend i en Have i Bælestrup. Den gik igiennem et Hul paa Gierdet, og hvor ofte man end lukkede det, var det dog altid aabent Dagen efter. I den Gaard, hvor Brenden herte til, var Konen snart aldrig ved Helbred, hvorfor Manden fulgte det Raad, at lasse Brenden til og at grave en anden paa et andet Sted. Fra den Tid af blev Konen karil, og Gierdehullet blev ikke oftere aabnet. Da blev Venden en Dag vaer, at Manden fra Ernebjerg gik ude i Haven og rluftede Humle, hvoraf det blev vittentligt, at Gierdehullet her havde haft for Sik at hente baade Vand og Humle til deres Ubruggeri.

Ubudne Giester.

I.

En Dag var der Gilde i Mads Nielsens Gaard i voby i Fyen, og mange Giester vare indbudne. Imidlertid en Dreng ude paa Skattebjerg Mark og vogtede Dværget. I eengang blev han vaer, at en Mængde Biergpuslinger : ud af Høien med store Hatte, som de satte sig paa vedet og floi da bort giennem Luften, en efter anden. tænkte Drengen, at saadan en Hat gad han vel have, gif hen til Høien, sigende: "Giv mig ogsaa en Hat!" strax fik han til Svar: "Her er ingen anden, end gamle ters!" og med det samme blev der kastet en Hat ud til i af Høien. Den satte han nu paa sit Hoved, og da s Du stod til Gildet, floi han flux til Mads Nielsens ard. Men da han kom ind i Gildestuen, saae han, at rgpuslingerne allerede vare der og havde travlt med at : sig Maden smage, hvilket de uhindret kunde giøre, efter- de vare usynlige for alle Giesterne. Da tog han sin t af og gav sig tilkiende, fortællende til Alle og Enhver, her var endeel ubudne Giester, som flittigt hjalp at tomme dene. Men de troede det ei, forend han laante dem sin t; thi da kunde hver den, som fik Hatten paa, selv see, Drengen talte Sandhed.

Mere er ikke herom fortalt, men man kan vel slutte i til, at den Leeg fik en snar Ende.

II.

I en Gaard i Nærheden af Tjære, mellem Natterg i Tjære, mærkede Husbonden og Matmoreren, at disse

Middagsmad altid slap for tilblygt, var der end læst af
 saa meget. De raadsforte sig derfor med deres Karl, som
 var et snildt Hoved, om hvad Marsagen vel kunde gøre
 Karlen, som vel vidste, at en nærliggende Hoi var fuld
 af Biergpustlinger, faldt paa den Mening, at disse maa
 spiske med, og besluttede derfor at passe paa. Da Mid-
 maaltidet næste Dag var nær færdigt, gik han ud til Hoi
 og lagde Øret til, og hørte han da, at der var meget
 Larm og Uro derude, og at den Ene sagde til den Anden:
 "Giv mig min Hat! Raben er færdig!" Da reakte sig
 den Anden ogsaa: "Giv mig min Hat!" hvorpaa der blev svaret:
 "Der er ingen anden, end gamle Fa'ers!" — "Den er god
 nok!" sagde Karlen, og strax skæmte de en Hat ud af Hoi.
 Da han tog den paa sit Hoved, saae han Biergfolket løbe
 ud af Hoi og at løbe ned til hans Husbondes Gaard.
 Han gik da bag efter, kom ind i Stuen og saae der, at de
 allerede sadde ved Bordet og gjorde sig tilgode med en
 Pandekage, som Konen havde sat frem paa en Pande. Kar-
 len satte sig hos og spiske med; men det varede ikke længe,
 saa var Ragen opspist. Fortrydelig over, at der ikke var
 mere, sprang en af Biergpustlingerne op paa Bordet og
 løste sine Burer over den tomme Pande. Da Karlen saa
 dette, tog han til sin Kniv og gav den Uforfæmte en
 Glænge ind i "Hjærset", saa at han udstødte et Skrig, og
 alle løb bort. Nu tog Karlen Hatten af, kaldte Natmændene
 og Høllene til og spurgte, om de havde seet Noget. Men
 de svarede, at de vel havde hørt Løden gaare og Gæstene
 strige, men ellers havde de Intet erfaret. Den Aften, da
 Karlen vilde gaare til sengs, hørte han Spanden i Døren

truffet op og ned. Da tog han Hatten paa, gik ud i den og saae Biergfolket vande deres smaa Heste. Han spurgte dem nu, om de vilde prøve samme Medfart som i Ager? men de bade ham indstændigt, om at maatte have lov at vande deres Heste ved Brønden, da der ikke var Høien, hvilket Karlen tillod dem paa det Vilkaar, aldrig mere maatte stæle af Middagsmaden.

Næste Morgen fandt Karlen to Guldstykker hængende ved Brønden, og fra den Dag af beholdt Konen Middagsmaden i Fred for de ubudne Gæster.

fr. Fapes Norske Sagn. 30.

Gillesbjerg.

I Omegnen af Hirschholm, paa Høsterkiøb Mark, to Høie, Mangelbjerg og Gillesbjerg, hvilke begge at være bebøede af Troldfolk. Imod Høitiderne hører der en bestandig Larm, ligesom af Kobberiedler eller Hister, der lukkes op og slaes i, og undertiden ogsaa

En fattig Huusmand, som engang havde arbejdet paa Gillesbjerg, lagde sig ved Middagstid til Hvile. Da han udselig for ham en deilig Jomfru, som vinkede ad ham og havde et Guldbæger i Haanden. Men da Bonden blev glad og gjorde Kors for sig, maatte Jomfruen vende sig om og saae Manden, idet hun forlød ham, at hun var huul som et Deigtrug.

Den, når hun så wände ryggen till, war baken lik est ihåligt tråd i et baktråg." Afzelius, Swenska Sago-Håfver. II. 148.

En Trold forlokker en Pige.

Da der engang var Gilde og Giesterereren i Vnge, traf det sig saa, at en Pige af Byen forelskede sig i en fremmed Person, om hvilken man hverken vidste, hvo hun var, eller hvorfra hun vel maatte være kommen. Hun gav Nogen en Dands efter en anden; sagde hende imidlertid gode Ord og forlokkede hende til at følge med sig, da Gildet var forbi. Men efterdi hun ei havde god Tro til ham, og hun hemmeligt Aynet med sig, hvilket hun stroede paa Veien, alt som hun gif, for at blive Veien vis. Da kom de endelig til en Hoi, og da hun gif derind og vilde, at hun skulde følge med, saae hun nu, at hun havde givet sin Tro til en Trold, kyndte sig tilbage og forvildedes ei, eftersom hun fulgte Aynerne, som vare spredte paa Veien.

Hanebjerg.

I Efter-Vorgum Togn, i Sleevig, er en Hoi, kaldet Hanebjerg, og ikke langt derfra en Ellemose. Engang laae en Ungkarl og sov saa længe ved denne Ellemose, at han først vaagnede i den fidee Nat, og herte han da den deiligste Musik rundt om sig. Og, da han saae hen for sig, blev han to Elcarinder vaer, som hoppede, dandsede og tidt og mange Gange spurgte, fer at faae ham til at tale; men han vidste vel, at det var Hare derved og taug. Da herte han grandgiveligt, hørilunde de sang:

Ja her. de Ungariven! aa vil de int
 Na es i Janten tael.
 Saa tal inden Ref gael di forslavn Aniv
 Det sig tint haert i Troel.

Da ræddedes han, ved at høre dette, og vilde just til at tale. Men nu gøel Hanen oppe paa Høien, og strax forsvandt Ellegvinderne. Høien kaldes endnu af denne Tildragelse "Hanebjerg."

Ant. Ann. I. 331.

Ellevilde.

I.

Ikke langt fra Ebeltoft vogtede en Bondebrenng Dvæg. Da kom ham en deilig Pige imøde og spurgte, om han havde Hunger eller Torst. Men der han blev vaer, at hun omhyggeligt vogtede sig for, at han skulde faae hendes Ryg at see, mærkede han vel, at det maatte være en Ellepige; thi Ellefolkene ere hule bagtil. Derfor gav han sig ei heller af med hende og søgte at undgaae hende. Men da hun nu mærkede dette, frembed hun sit Bryst, at han skulde die hende. Og var derved saa megen Fortrøllelse, at han ei mægtede at modstaae. Da han altsaa havde giort, som hun bød ham, var han ei længer sig selv mægtig, saa at hun havde let ved at lokke ham med sig. I tre Dage var han saaledes borte. Imidlertid gif Forældrene hjemme og sørgede, thi de tænkte det vel, at han maatte være forloffet. Men paa fjerde Dag saae Faderen ham komme langt borte, og beføel han da iilsomst Konen, at sætte en Pande med Flest paa Ilden. Estrax efter kom Sonnen ind ad Døren og satte sig taus ved Bordet. Den Gamle mælede ei heller et Ord, men stillede sig an, som om Alt var, som det skulde være.

Middagsmad altid slap for tidligt, var der end lavet nok saa meget. De raadsforte sig derfor med deres Karl, som var et snildt Hoved, om hvad Karfagen vel kunde vært. Karlen, som vel vidste, at en nærliggende Hoi var bebort af Biergpuslinger, faldt paa den Mening, at disse maaster spiste med, og besluttede derfor at paaſe paa. Da Middagsmaaltidet næste Dag var nær færdigt, gif han ud til Hoi'en og lagde Dret til, og horte han da, at der var megen Larm og Uro derude, og at den Ene sagde til den Anden: "Giv mig min Hat! Maden er færdig!" Da raakte Karlen ogsaa: "Giv mig min Hat!" hvorpaa der blev svaret: "Her er ingen anden, end gamle Fa'ers!" — "Den er god nok!" sagde Karlen, og strax slængte de en Hat ud af Hoi'en. Da han tog den paa sit Hoved, saae han Biergfolket myldre ud af Hoi'en og at løbe ned til hans Husbondes Gaard. Han gif da bag efter, kom ind i Stuen og saae der, at de allerede sadde ved Bordet og gjorde sig tilgode med en Pandekage, som Konen havde sat frem paa en Pande. Karlen satte sig hos og spiste med; men det varede ikke længe, saa var Kagen opspist. Fortrydelig over, at der ikke var mere, sprang en af Biergpuslingerne op paa Bordet og løste sine Buxer over den tomme Pande. Da Karlen saae dette, tog han til sin Kniv og gav den Uforſkammede en Flænge ind i "Hjærset", saa at han udſtødte et Skrig, og alle løb bort. Nu tog Karlen Hatten af, kaldte Madmoderen og Folkene til og spurgte, om de havde ſeet Noget. Men de svarede, at de vel havde hørt Døren gaae og En at ſkrige, men ellers havde de Intet erfaret. Om Aftenen, da Karlen vilde gaae tilſængs, horte han Spanden i Brønden

blive trukket op og ned. Da tog han Hatten paa, gik ud i Gaarden og saae Biergsfolket vande deres smaa Heste. Han spurgte dem nu, om de vilde prøve samme Mefart som i Middags? men de bade ham indstændigt, om at maatte have Lov at vande deres Heste ved Brønden, da der ikke var Vand i Høien, hvilket Karlen tillod dem paa det Vilkaar, at de aldrig mere maatte stæle af Middagsmaden.

Næste Morgen fandt Karlen to Guldstykker hængende paa Brønden, og fra den Dag af beholdt Konen Middagsmaden i Fred for de ubudne Gæster.

cf. Fages Korske Sagn. 30.

Gillesbjerg.

I Omegnen af Hirschholm, paa Høsterløb Mark, ligge to Høie, Mangelbjerg og Gillesbjerg, hvilke begge siges, at være bebøede af Troldsfolk. Imod Høitiderne horer man der en bestandig Larm, ligesom af Robberkiedler eller store Rister, der luffes op og slaes i, og undertiden ogsaa Musik. En fattig Huusmand, som engang havde arbeidet paa Gillesbjerg, lagde sig ved Middagstid til Hvile. Da stod pludseligt for ham en deilig Jomfru, som vinkede ad ham og havde et Guldbæger i Haanden. Men da Bonden frygtede og gjorde Kors for sig, maatte Jomfruen vende sig om, og nu saae Manden, idet hun forlod ham, at hun bagtil var huul som et Deigtrug.

”Men, når hon så wände ryggen till, war baken lik est ihåligt tråd eller som et baktråg.” Afzelius, Swenska Sago-Häfder. II. 148.

En Trold forlokket en Pige.

Da der engang var Gilder og Gæstgæver i Byg, traf det sig saa, at en Pige af Byen foretrak sig i en fremmed Person, om hvilken man hverken vidste, hvo hun var, eller hvorfra hun vel maatte være kommen. Hun gav Pigen en Dands efter en anden, sagde hende imidlertid gode Ord og forlokkede hende til at følge med sig, da Gildet var forbi. Men efterdi hun ei havde god Tro til ham, tog hun hemmeligt Avner med sig, hvilke hun strøede paa Veien, alt som hun gik, for at blive Bøien vis. Da kom de omfider til en Hoi, og da han gik derind og vilde, at hun skulde følge med, saae hun nu, at hun havde givet sin Tro til en Trold, stundte sig tilbage og forsvilbedes ei, eftersom hun fulgte Avnerne, som vare spredte paa Veien.

Hanebjerg.

I Øster-Lyngum Sogn, i Eledvig, er en Hoi, kaldet Hanebjerg, og ikke langt derfra en Ellemose. Engang laae en Ungkarl og sov saa længe ved denne Ellemose, at han først vaagnede i den silde Nat, og horte han da den deiligste Musik rundt om sig. Og, da han saae hen for sig, blev han to Ellevinder vaer, som hoppede, dandsede og tidt og mange Gange spurgte, for at faae ham til at tale; men han vidste vel, at der var Fare derved og taug. Da horte han grandgiveligt, hvorlunde de sang:

Na her, do Ungersven! aa vil do int
 Na es i Jauten tael,
 Saa skal inden Kof gael di sølslovn Kniv
 Met lig dint Hiaert i Dvael.

Da ræddedes han, ved at høre dette, og vilde just til at tale. Men nu gøel Hanen oppe paa Høien, og strax forsvandt Elleqvinderne. Høien kaldes endnu af denne Tildragelse "Hanebjerg."

Ant. Ann. I. 331.

Ellevilde.

I.

Ikke langt fra Ebeltoft vogtede en Bondebrenng Dvæg. Da kom ham en deilig Pige imøde og spurgte, om han havde Hunger eller Torst. Men der han blev vaer, at hun omhyggeligt vogtede sig for, at han skulde faae hendes Ryg at see, mærkede han vel, at det maatte være en Ellepige; thi Ellefolkene ere hule bagtil. Derfor gav han sig ei heller af med hende og søgte at undgaae hende. Men da hun nu mærkede dette, frembød hun sit Bryst, at han skulde bide hende. Og var derved saa megen Fortryllelse, at han ei mægtede at modstaae. Da han altsaa havde giort, som hun bød ham, var han ei længer sig selv mægtig, saa at hun havde let ved at lokke ham med sig. I tre Dage var han saaledes borte. Imidlertid gif Forældrene hjemme og sørgede, thi de tænkte det vel, at han maatte være forloffet. Men paa fjerde Dag saae Faderen ham komme langt borte, og beføel han da iilsomst Konen, at sætte en Pande med Flest paa Isben. Strax efter kom Solen ind ad Døren og satte sig taus ved Bordet. Den Gamle mælede ei heller et Ord, men stillede sig an, som om Alt var, som det skulde være.

Da satte Møderen Glesk for Sonnen, og Faderen bød ham at spise; men han lod Møden staae urørt og sagde, at han nu vidste, hvor han kunde faae bedre Mad. Nu blev Manden kiendeligt vred, tog en svaerlig stor Fjerle og befoel ham, atter at tage til Møden. Da maatte Drengen spise, og der han havde smagt Glesket, fortærede han det graadigt og faldt derpaa i en dyb Sovn. Han sov da ligesaa mange Dage, som Fortryllelsen havde vart, men fik dog aldrig siden den Lid Forskandens Brug.

Om "Ellefolk" s. L. N. Mundolstrup, *Spec. gentilismi et jamnum superstitia. Hafniae, 1634. Danske Ordbog. I. 41. P. Syvs Kampeviser. Kjøbenh. 1693. "Den, som var forført af dem kaldtes Ellefolk og sagdes om den "at Elm legte med dem." Stroms Beskriv. over Sønderoer. I. 50. Om flige Fortryllelser s. Werlauff, *Antegnelser til Holbergs 2ds Spiel. I. 273. seq. Afjellus, Swenska Sago: Häfder. II. 141. seq.**

II.

I Masum, ved Odense, boede en Mand, som, da han engang ved Midnat gik fra Sengen hjem til Sit, midveid kom forbi en Hoi, som stod paa røde Pæle, og var derunder Dands og megen Lystighed. Da skyndte han sig derforbi og turde neppe stotte derhen. Men som han gik, kom tvende, sagre Jomfruer med veilige, udslagne Haar ham imøde, og havde den ene et Bæger, hvilket hun rakte ham, at han skulde drikke. Og der den anden spurgte, om han vilde komme igien, lo han og svarede: Ja! Men da han var kommen hjem, blev han ret underligt tilmode, havde aldrig Ro paa sig og talede altid kun derom, at han havde lovet

at komme tilbage. Og, da man vel vogtede paa ham, saa at han maatte blive, gif han omsider fra Sands og Samling og døde kort Tid derefter.

III.

Der ligger i Fyen tre Høle paa Bubbølgaards Mark, og kaldes de endnu Dandsføiene af følgende Tildragelse. Paa Bubbølgaard tiende en Dreng, ved Navn Hans; han kom en Aften forbi det Sted, som nævnt er, og saae da den ene af Føiene at staae paa røde Pæle, og var der Dands og megen Eystighed derunder. Der han nu, betaget af den Deilighed, han her saae, ikke kunde styre sin Begierlighed, blev han vidunderligen draget nærmere og nærmere, indtil den fagreste af alle de fagre Piger gif hen til ham og gav ham et Kys. Men fra samme Time af var han ikke længer sig selv mægtig, og blev saa ubændig, at han sonderreev alle de Klæder, der kom paa ham, hvorubover man tilsidst lod ham sy en Klædning af Puntlæder, hvilken han ikke mægtebe at rive af sig, men blev han desaarfsag i den hele Egn kaldet: Hans Puntlæder.

Bruden.

Som en Bonde en Dag gif i Marken og ploiede sin Jord, kom til ham en fager Dvinde, hvilken saaledes indtog hans Sind, at han trolovebe sig med hende. Der nu Bryllupsaftenen kom, var der stor Eystighed baade ude og inde. Men da Brudeparret var gaaet tilfængs, fandtes

det til Brudgømmens store Forsværdelse, at han fævnede en Egebul, istedetfor en deilig Dvinde, og hørte han det da grandgiveligt synge uden for Kammervinduet:

"Kom herud til din Brud
Paa min Eng er redd din Seng!"

ved hvilke Ord det blev ham vitterligt, at han havde høst med Trolspak at gjøre.

Brudehøi.

Bed Borbjerg Kirke i Hiern Herred, Ribe Stift, er der en Høi, som kaldes "Brudehøi," hvilket Navn den siges at have af følgende Tildragelse. Paa den Tid, da Kong Knud den Store var ved at bygge Borbjerg Kirke, boede i ovennævnte Høi en arrig Trolde, som hver Nat nedrev og forstyrrede, hvad der om Dagen var bygget, saa at Arbeidet ikke kunde gaae fra Haanden. Da tingede Kong Knud med Trollden og lovede ham den første Pige, der som Brud gif til Kirken, og efter den Tid havde det god Fremgang med Bygningen, saa at den omsider stod færdig. Da sad Trollden ventende i sin Høi, indtil en Brudestare kom der forbi, og tog han da Bruden og trak hende ind til sig i Høien. Eiden den Tid er der en saadan Rædsel for dette Sted, at alle Brudfolk, som drage til Borbjerg Kirke, hellere gaar en Fierdingmils Omvei, for ikke at komme forbi Høien.

cf. Sagnet: Haddeup Kirke Pag. 227. Hoffmanns Jund. IV. 612. I Keiersens St. Sents Kirke i Ringsted.

, fortælles om denne Kirke: "Der er tvende Indgange til Kirken, nemlig en stor Port paa det nordre Kapel, igiennem hvilken Almuen Almindelighed gaaer ind i Kirken, og en mindre paa samme Side mod Enden af Kirken, igiennem hvilken alle de Børn, der bleve øbte, og alle de Liig, der bleve begravne, i Kirken, bleve bragte, ligemaade gaae igiennem samme alle de Brudfolk, der i Kirken leve viede, og skulde man ikke faae nogen af disse at gaae igiennem en store Kirke, omendstiondt den er meget større og anseeligere. Af hoød Grund kan man ikke sige." — I Skaane er der ogsaa en Brudehøi", hvor Trolden Gyllebert bortsnappede en Brud, hvorfor den Brud tør føres derved; s. Suhms Samlinger I. 1. 117, for dette skaanske Sagn omstændeligere anføres.

Den gamle Brud.

Da der engang var Bryllup i Nørre-Broby, ved Hønsø, gif Bruden under Dandsen udenfor Gaarden og om, uden at tænke derpaa, hen til en Høi paa Marken, hvor der paa samme Tid var stor Fystighed og Dands hos Ellefolket. Da hun saaledes var kommen nær ved Høien, saa hun, at den stod paa røde Pæle, og en Karl kom til og bød hende et Bæger med Biin. Hun tog derimod, tomte Bægeret og lod sig tage op til en Dands. Men da Dandsen var tilende, mindedes hun sin Mand og gif tilbage til Gaarden. Da tyktes det hende, som om Alt der omkring i Æggen var heel forandret, og da hun kom ind i Byen, kendte hun hverken Gaarde eller Huse og hørte Intet til Bryllupsarmen. Omfjerder stod hun udenfor Gaarden, hvor hendes Mand boede, men da hun kom derind, var der Ingen, som hun kendte, og Ingen kendte hende. En gammel Kone var der kun, som, da hun hørte Brudens Klage,

ret i Hovedet, saa at man vel kunde begribe, at hun var iget ind i Høien og havde været der siden.

Håberg, Om Tro. 276.

Krukkeborg-Kiærlingen.

Midt i Dyrehaven ved Skielstjør, i den Banke, over hvilken den alfare Bei gaaer, boer en Troldqvinde, som af mme Banke kaldes Krukkeborg-Kiærlingen. Om hende es, at hun veed at forlocke unge Folk og at forgiøre dem b sin Trolddom, saa at de selv ikke ønske, at komme tilge til deres Fædrenehlem.

Saaledes bortførte hun en Præstebatter fra Boesnde og beholdt hende hos sig. Men paa en Høitidsdag l Pigen til Kirken og lagde sit Offer paa Alterbordet. a nu dette oftere var steet, og Præsten forgieves havde gt at tilbageholde sin Datter, lod han engang, da hun r i Kirken, Døren lukke, for at forhindre hende at komme ; men besuagtet forsvandt hun for deres Dine og er siden n Tid albrig seet.

Krukkeborg-Kiærlingen lever i Boelstøb med Trolden, nub i Ransbjerg, der hver Aften rider til hende paa t abildgraa Hest. Deraf seer man Kiendeligt en Sti, paa illen Intet kan vore, eftersom det altid nedtrædes om atten.

P. E. Friis, Skielstørs Beskr. 216.

Kirstens Bierg.

Paa Skielverød Mark, ved Ringsted, findes en hoi kaldet Kirstens Bierg. I denne hoi boede en Diergind, ved Navn Skynd, hvilken Lid efter anden berøstet en Kener fra en Mand i Englerup By. Det var engang sked ud paa Aftenen, da denne Mand kom fra Ringsted forbi Høien. Da saae han der en Rængde Biergfolk, som dansede og havde stor Lyfthed. Men, da han gav noien Agt, kiendte han alle sine tre Kener beriblandt, og efter den mellemste af dem, Kirsten, var ham kiærere, end de to andre, kaldte han paa hende og navnede hende ved Navn. Da kom Trolden, Skynd, hen til ham og spurgte, hoi han kaldte ad Kirsten. Manden fortalte da korteligt, at denne var hans kiæreste Hustru, og bad med megen Graad og Beeklage, at han dog maatte saae hende tilbage. Omfær seiede Trolden sig efter hans Berlangente, dog med det Forord, at han aldrig maatte skynde paa hende. I rum Tid derefter havde Manden vogtet sig noie derfor; men da engang Kenen var paa Loftet, for at hente Noget, og det trøstes ham, at hun blev forlænge berøppe, raabte han: "Skend dig, Kirsten!" og som han havde sagt det, var Kenen borte og maatte atter tilbage til Høien, der sit Navn efter hende.

Beværs Beskr. over Bringstrup og Sigersted. 31. Et lignende Sagn fortælles ogsaa i Normandiet; i Das Ausland, No. 250. 1808.

Ellepigens Barsel.

Fra Kroen i Østrel, paa Veien mellem Aalborg og Thisted, kan man til Benstre see fire Høie. Disse vare tilforn beboede af mange Ellefolk, og det er vel nu et Halvt-hundrede Aar siden, at der tildrog sig følgende Begivenhed.

En Bonde i Østrel eiede den Mark, hvor Høiene ligge, og han brugte den til Græsning. Men i lang Tid havde en Søn af samme Bonde lagt Mærke til, naar han om Aftenen flyttede Hestene, at en Ellepige vilde forlokke ham. Han bad derfor sin Fader, om han selv vilde flytte Hestene, og det gjorde denne. Men nogen Tid derefter, paa en skion Efteraars Aften, fik Drengen lyst til at gaae derud, og da han kom forbi en af Høiene, var Pigen der atter, og han lod sig forlokke af hende.

Da skete det nogen Tid efter, at Bonden, som han om Natten laae i sin Seng, blev vækket ved nogle Slag paa Porten, og da han gik ud, var der en Mand, som sagde, at hans Datter var ved at giøre Barsel, og at Bondens Søn var udlagt som Barnefader, hvidaarsag han vilde have ham med sig, at han kunde vedkiende sig Barnet. Da Drengen horte dette, stod han op, klædte sig paa, og skiondt Faderen ikke vilde tillade ham det, gik han dog ud til den fremmede Mand, som sad paa en Hest, der ikke var større end en Kalv. Paa den fremmede Mand's Begiering satte Drengen sig op bag paa Hesten, og nu red de med en Fart ud til de fire Høie. Der blev Drengen adspurgt, om han vedkiendte sig Barnet, og da han gjorde det, blev han Natten

over i en af Hoiene, men kom næste Dag tilbage med ganske mange Penge, som han kunde bære.

Smedekonen og hendes Fader.

I Dagbjerg Daad boer en Biergmand med et herligt Elang Yndlinger, som ogsaa havde deres Gang ned i Kalkgruberne, hvor det tit er sket, at gamle Huggen, naar de kom med deres Eys ned i Roven (Huggestedet) udfø varrede have seet Smaasfolk, der sad og huggede Sten lød. Ogsaa har man før hørt, at Biergmanden har vent god Ven med de Kirklinger, der bære Kalken ud i Luge, og arlet fygge, vansfore Børn med dem. Denne Biergmand havde en Datter, som var gift paa Nords med en Smed. Smeden var stem, og naar han undertiden var gal i Hødet, proglede han sin Kone. Dette blev hun omfattet fied af, hvorfor hun, da han engang begyndte at stabe sig og vilde i Haarene paa hende, tog en Hestefle, der laar paa Gæsen, og kraf den tværdover lige for hans Næse. Dette bragte Manden til Estertanke, saa at han herestret led hende med Fred. Men da Røgtet fortalte underlige Ting om hende, var hun stet ikke anseet paa Egnen; hun maatte gierne stiente sig selv, og endogjaa i Kirken stætte Helt sig langt fra den Stuel, hun sad paa. En Søndag, som Menigheden stred paa Kirkegaarden og ventede paa Præsten, var hun med, men som sædvanligt, adskilt fra de andre, og saae hun i Tanker ud over Hjørden. Paa engang stredte hun til sin Mand: "Idag kommer vor Ga'et og

besøger mig, men vreb er han!" — "Det forbyde Gud!" sagde Smeden, "men hvoraf skønner du, at han er vreb?" — "Paa Laagen du seer hist over Habet; den gaar foran ham!" — Laagen kom nærmere og stilte sig ad; Biergmanden steg op paa Stranden, forfærdeligt bister at see til, og laante Kirkegængerne et Par glubste Dine. — "Bil du lange mig dem, eller tage imod dem?" sagde han til sin Datter. — "Tage imod dem," svarede hun, thi hun var bange, at han ellers skulde handle for ilde med dem. Nu begyndte Biergmanden, hurtig som en Vind, at gribe den Ene efter den Anden af Folket, som stod omkring, og at kyle dem over Rygningen af Kirken, medens Datteren tog imod dem paa den anden Side, og lod dem sagtelig glide ned. Fra den Stund af var Folket mere venligt mod Smedekierlingen.

Prometheus. II. 284. cfr. Fages Norske Folkesagn: Guldre Egtefædet 41.

Bondevette.

I Persker Sogn paa Bornholm, nede ved Stranden, boede engang en Bonde, ved Navn Bondevette. Samme Bonde sagdes, at være født af en Havfrue. Hans Faber gif nemlig engang ved Stranden og saae der paa Strandbaffen en Havfru, med hvilken han havde Dmgiængelse. Da de derefter stiltes ad, sagde hun til ham: "Om eet Aar skal du komme igjen, da skal du her finde en Son, han skal fordrive Biergpusslinger og Trolde. Det skete, som hun havde sagt; thi da Bonden, Aarsdagen efter, kom tilbage,

fandt han et lidet Drengbarn liggende paa Hærbredten, og han tog det hjem med sig, fostrede det op, og kaldte det Bondesette, fordi dets Fader var en Bonde og dets Moder en Vette. Samme Barn blev, da det voksede op, stor og stærk og dertil synsk, saa at det kunde see, hvad Andre ikke kunde see. Da Faderen døde, fik Bondesette Gaarden og tog sig en Hustru.

Nærhos denne Gaard ligger en Høi, Korshøi kaldet. Derforbi kom engang Bondesette, og hørte han da af Puslingerne inde i Høien, som huggede paa et Stykke Træ, de Ord: "Hug det, Snes! næst saa er Bondesettes Hustru." Bondesettes Hustru var paa samme Tid i Parisfæng, og Puslingerne havde gjort hendes Billede af Træ, som de vilde lægge istedet, naar de havde taget Parislavinden bort. Dette skete ogsaa, thi medens Konen laae i Sengen, og Dvinderne sadde hos, bragte Troldene deres Træbillede ind i Stuen, tog Konen ud af Sengen og lagde Træbilledet istedet, som om det var den rette Dvinde. Nu vilde Troldene, der vare i Stuen, stifte Bondesettes Hustru ud igennem Vinduet til de andre Trold, som stode derude, for at tage imod hende; men Bondesette, som havde givet Alt paa Alt, stillede sig udenfor Vinduet, tog med sin Kæde og gjemte hende i Huset, de andre Dvinder uafvendende. Derefter led han sin Vagerens varme Hærk, tog Billedet, som laae i Sengen og stak det ind i Døren, hvor det knagte og bragede forfærdeligt, medens Dvinderne, der sadde i Stuen og saae, hvad han gjorde, ufseligst klagede, eftersom de meente, at han brændte sin egen Hustru. Men siden efter

gav han dem rigtig Bæf, idet han viste dem, hvor han havde lagt sin Dvinde.

En anden Gang, da han kom forbi Korshoi, horte han Troldene berinde sige: "Imorgen skal Bondevettes Hustru brygge; saa vilde vi did og tage Mlet fra hende!" Der han havde hørt det, gif han hjem og lod Bryggertiederen fylde med Vand og Vandet koge til det var sydende. Derpaa sagde han til sine Karle: "Hvor jeg slaaer med hand, der skulle I slaae med store Træstænger!" Den Tid da Troldene nu kom med deres Saa og med en stor Jernstang at hente Mlet, slog Bondevette dem over med Vandet og skoldede dem, men Karlene sloge med Stænger, uden at see, at de sloge Troldene. Og saaledes jog han dem ra snart affted, at de ikke fik Tid til at medtage Saaen og Jernstangen. Denne Jernstang gav Bondevette siden i Kirken, og er det den, som Kirkebøren endnu hænger i.

Engang kom han ved Nattetid forbi samme Hoi, og saa han da, hvorlunde Troldene dansede omkring Hoi. Da de bleve ham vaer, vilde de drikke ham til og rakte ham et Bæger. Men han slog Driften ud over Arken, hvorved noget faldt paa Hesten og affviede Hud og Haar. Men han skyndte sig affted med Bægeret og gav det siden i Kirken, hvor det blev gjort Kalk og Dist deraf. Og ges det om ham, at han farede saaledes frem med Bierguslingerne, at de tilsidst bleve tie af at boe i Korshoi.

"Saavidt gaaer denne af Hans Ravnhold forfattede Fortælling (i en gammel, utykt Beskrivelse af Bornholm fra 1624); siden citerer Skouggaard (280) et Sted af Resens Beskrivelse over Bornholm, hvori der siges, at denne Boudvedde var spætt eller kunde see Trold-

”og Kander. Skougaard fortæller ogsaa, at det omstaaende Sagn skal findes i Vederstirke, dog ei som Raff og Duff, men som et Kogelskær fra de katolske Tider, og mener, at dette maaske er ”Ildbranden 1694 foregives at være det rette.” Panum, Beskr. over Bornholm. Ciesvig, 1838. 83-88. Kun. Sagens Samlinger. I. 2. 37.

Kæmpens Datter og Plovmanden.

Paa Trostrup Mark er en Gravhøi, hvori en Kæmpe ligger begravet. Om ham fortælles, at medens han endnu levede, havde han en Datter, som maa have været af kæmpemæssig Vægt og Skikkelse. Thi, som hun engang var paa Marken, fandt hun en Bondemand, der gik og ploiede, og da hun meente, at dette vel maatte være noget Legems eller Sligt, tog hun Bonden med Heste og Plov op i sit Forklæde, bar det til sin Fader, sigende: ”Seet haad jeg fandt i Marken, som jeg gik og smolede i Jorden!” Men Kæmpen svarede hende: ”Lad dem gaae; de skulle fortrise os!”

Endes Samlinger I. 1. 80.

Dønd Følling.

I

Dønd Følling var en trabelig Kæmpe, karaktet i Følling, i Fæderret. I lang Tid tjente han paa Gården Kalfær, ved Karbær, og saasom Seien var udført for Trold og Underjærte, skulle have Jærtefæt med

alt Christensfolk, saa paatog han sig, at være Brevdrager. Som han engang gik paa Veien, kom Trolben fra Jels Høi, paa Holm Mark, til ham og begierebe, at han skulde staae bi i en Kamp mod Biergtrolben fra Borum Eshøi. Dertil erklærebe Svend Fælling sig villig og meente sig dertil stærk og dygtig nok. Og for at forsøge hans Kræfter, rakte Trolben ham en vældig Jernstang, at han dermed skulde vise sin Styrke. Men han mægtebe ikke at løfte den, ihvor stærk han end var. Trolben rakte ham da et Horn, sigende, at han skulde drikke deraf. Og da han havde drukket lidet, kunde han løfte Stangen, og, da han atter havde drukket, var det ham end lettere, men da han havde udtømt Hornet, mægtebe han at svinge Stangen, og fik han da af Trolben at vide, at nu havde han tolv Mænds Styrke. Da lavede han sig til at gaae i Strid med den saakaldte "Biergmands Trolb," og blev det ham da sagt, at han paa Veien skulde møde en rød og en sort Tyr, af hvilke han skulde angribe den sorte og af al Magt drive den fra den røde Tyr. Dette gjorde han, som det var ham sagt, og erfoer han da, efterat Arbeidet var vel bestaaet, at den sorte Tyr var Trolben fra Borum Eshøi, den røde derimod selve Trolben fra Jels Høi, af hvem han da til Tak og Belønning fik til fremdeles Brug de tolv Mænds Styrke, dog med den Betingelse; at om han nogensinde aabenbarede for Nogen, hvorlunde han havde faaet slige Kræfter, da skulde han til Straf ogsaa faae Mablyst for tolv.

Fra den Tid af gik der i det ganske Land stort Ry af Svend Fællings Styrke, eftersom han jevnlig viste den paa mangehaande Maader. Og fortælles det om ham,

at, da han engang blev vred paa en Malkepige, kastet han hende saaledes, at hun kom til at sidde paa Gaslen af Huset. Da denne Mandhaftighed rygtedes for Herremanden paa Nafiar, lod han Svend Hølling kalde for sig, befallende, at han skulde fortælle, hvorlunde han havde erholdt sig overordentlig Styrke. Men, da Svend Hølling vel mindedes Troldens Advarsel, vægrede han sig saalange, indtil Herren gav ham det Løfte, at han skulde faae at jøse saameget, som han vel begierede. Fra den Dag af aar og drak han for tolv Mand. Paa Nafiar vises endnu en Dvergrøtte, som han hver Dag tomte, og den kaldes Svend Høllings Dvergrøtte. Sammenseds skal der ogsaa være en magtig siert Slagværd, hvilket han skal have eiet. Saa skal der ogsaa have været en gammel Veg, med en Her Nana: ved hvilken han pleiede at binde sin Hov.

II.

Om det fortæller, at Svend Hølling mente som Svend den gamle Sunde Skovgaard, i Armands Herred, og at det skete i den Tid, da han i det gamle Hølling ridede til Nafiar, at det var i den Tid, for han naaede Gjemmet igjen. Som det da kom for den Her, Herum Selvei, blev han tilvirket paa den Tid, som han havde været i den Tid. En af disse Dverger og da den til ham, rakte ham et væsentligt Dødsbud og befalede ham at drikke. Svend tog sig imod Gæster, men saafem han havde siden det til best det var i den Tid, da han var ud over sig, saa at det skete paa Gjemmet Hov og tog Gæsterne bort. Men han holdt Gæsterne fast i Haanden paa Gjemmet af Svenden og tog den

veligt derfra. Da fulgte Ellepigen efter, indtil han var kommen til Trigebrands Mølle, og reed han da der over indende Vand, over hvilket Ellefolket ikke kan følge. Der-
 vor bad Ellepigen indstændigt Svend Følling, at han skulde give hende Hornet tilbage, lovende ham til Belønning tolv Mænds Styrke, og paa dette Tilfagn gav han hende Hornet og fik, hvad hun havde lovet ham. Men han kom der ved heel ofte i Forlegenhed, efterdi han tillige havde faaet Madslyst for Tolv. Da han samme Dags Aften var kommen hjem, skulde Folkene just have deres Juleøl. Og efterdi de vilde have Svend lidt til Bedste, sendte de ham ned at hente Øllet, sigende: "Svend! gaa du og hent os vort Øl, saa drikke vi ikke mere i Julen!". Svend taug og gik, men kom tilbage med en Lønde i hver Haand og en under hver Arm.

III.

Bed Byen Steenstrup findes en Høi, kaldet Havgierg. Paa denne pleiede den drabelige Svend Følling at døde, naar han vadskede sine Hænder og Fødder i Sønderstrand, som er omtrent en halv Fierdingvei derfra. I Holmstrup togte Bonderne Mad til ham og bragte ham den i store Bryggerkiedler. Da han omsider døde, blev han begravet i Dalhøi mellem Foms og Holmstrup.

I Hofm. Fund. IV. 613, siges om Altertavlen i Borberg Kirke, Ribe Stift: "I Kirken er en anseelig, forgyldt Altertavle med Aabastes Billeder, og forestiller den i den danske Kronike bekiendte Egen Feldings Historie, saasom Kampen, der ei vilde have andet end Fruer og Jomfruer. Den danske Hest, som kunde bære 15 Skpd. Korn, som Røskeren sigede Svend Felding at ride i Strid med.

Karlen stod af og dansede med dem den hele Nat. Da det nu lakkede henad Morgen, sagde han dem Tak for Gildet og satte sig atter paa Hesten, for at ride tilbage til Agerup. De indbød ham nu, at komme igien den næste Nytaarsnat, thi da skulde der atter være Lystighed, og en Jomfru, som bragte et Guldbæger, bad ham, at drikke til Afsted. Men, saasom han havde Mistro til dem, fastede han, idet han ligesom forte Bægeret til Munden, Driksen ud over Skulderen, saa at den faldt paa Hestens Bag, hvorved Haarene strax bleve svedne. Da trykkede han hurtig Sporen i Hestens Side og red med Bægeret i Haanden over en opploiet Mark. Alle Troldene løbe tilhobe efter ham, men saasom de havde stor Nød med at komme over de dybe Plovsurer, raabte de uophorligt: "Rid paa det Bolde og ikke paa det Knolde!" Men først da Karlen nærmede sig Byen, blev han nødsaget til at ride ud paa den jevne Bei, hvorved han kom i stor Fare, efterdi de ved hvert Dieblit kom ham nærmere og nærmere. Da bad han i sin Nød til Gud og gjorde det Løfte for sin Frelse, at ville give Bægeret til Kirken. Nu red han just langsmed Kirkemuren og snildeligt fastede han det derover, at dog dette maatte være i Behold. Derved red han desfnarere, kom omsider ind igiennem Byen, og just som de vilde gribe Hesten, sprang den hurtigt ind igiennem Husbondens Port, og Karlen slog Raagen i efter sig. Da var han vel i Sikkerhed, men Troldene vare saa forbittede, at de hentede en mægtig stor Steen og slyngede den med saadan Magt mod Porten, at fire Planker foer ud deraf. — Nu er der et længer noget Spor af samme Huus, men Stenen ligger

endnu midt i Ragerup By. Bøgeret blev flænket til Sten, og Karlen fik til Belønning den bedste Gaard paa Eriksholms Gods.

II.

Mellem Sønder- og Røtter-Røngerslev ligger to Høie; den ene hedder Druehøi, den anden Kiærtinghøi, begge er de beboede af Troldfolket, som ligger i Fiendskab med hinanden.

En Juleaften sad en Mand i Sønder Røngerslev og samtalede ved Bordet med sin Karl: "Christen! hvordan mon Biergfolket i Kiærtingbierg har det?" — "Hvordan skulle de vel have det!" svarede Karlen, "Hvad gaar det os an?" Manden yttrede da, at det vel kunde være morsomt, at see Høien staae paa fire Pæle og al den Røstighed derunder. Da tilbød Karlen, at om han maatte laane et "eensleb" Lg, som stod paa Stalden, saa skulde han vel bringe Vesten tilbage og Legn paa, at han havde været der. Manden tillod ham at tage Lget, og, da nu Karlen kom til Stedet, saae han Høien staae paa fire Pæle, og nedunder den var der Giestereren og stort Gilde. En Stund sad han rolig paa Høsten og saae til, men da han derefter agtede at ride tilbage, gav han sig først til at raabe: "Høi! vildt! Høi! vildt!" hvilket Folket der paa Egnen pleier at raabe, naar de ere færdige vilde fra Høien. Da nu Biergselket havde bemærket ham, kom strax derefter en liden Dreng ud fra Høien, med en rød Hue paa Hovedet, og bød ham en Drif af et Guldbøger. Karlen tog da Bøgeret, men slængte Driften ud deraf og skændte sig affted. Da han blev forfulgt af alle Troldene og var i stor Rød, før ei at

blive greben af dem, just som han kom forbi Ornebjerg. Men Troldene i Ornebjerg, som kom ud og saae ham forfulgt af dem fra Ricerlingbjerg, gave ham Raad og raabte: "Rid af det Haarbe, op paa det Vaarbe, saa slipper du fra dem!" Dette forstod Karlen heelt vel, forlod Beien, red op paa den opploiede Mark og undslap saaledes, eftersom de smaa Biergpusslinger ikke kunde følge ham over Ployfurerne. Da han kom til Gaarden, gjorde han Kors for Porten, Kors for Dgget, Kors for Doren og Kors for Vægeret, som han endnu holdt i sin Haand.

Nu skulde han da fortælle sin Husbond Alt, hvad han havde seet og hørt, og berettede han da, at Biergfolket i Ricerlinghøi alle heb enten Vidrik eller Dirik, saa at det ved deres Giesstereren uden Dphør lod: "Skaal Vidrik! — Tak, Dirik! — Skaal! Vidriks Kone! — Tak! Diriks Ricereste!" og desligeste. Endvidere fortalte han, at "Glædelig Feste" kunde de ikke sige. Fremtog han da omsider, til Tegn paa, at det var sandt, hvad han saaledes fortalte, det kostelige Væger, som han havde taget fra Troldene, og dette Klenodie blev da der i Huset siden holdet hoit i Tre og kun taget frem, naar der var Høitid i Gaarde.

Næste Aars Juleaften skete det, at en liden og pialtet Mand kom til Gaarden og bad Konen om Huusly. — "Na! ja!" svarede Konen, "kom ind i Stuen og saae sig Noget at leve af!" Da skar hun ham en skionne Mellemmad af Sigtebrød med Smør og gode Sager paa, men den usselige Staffel vilde ikke nyde Noget deraf. Om Aftenen, da Rabveren blev frembaaret, bod Konen ham atter, at sidde hos og at lange til Fadet, men han tog ikke noget

deraf. Da tænkte Konen: "Om jeg køb ham en Drik Godtøl i vores sionne Bøger!" Og saaledes gjorde han. Men ret som Stodderen havde taget derimod, var baade han og Bøgeret i samme Stund borte for hendes Dine, emendstiondt Deren forblev tilluffet. "Naa! Kone! der gjorde du noget Godt!" sagde Husbonden, og borte var og blev Bøgeret.

Samme Sagn fortælles om det Oldenborgske Horn, I. Pag. 54. om Alterdagene i Holmsrup, i Vigersfød, i Doblese (Estrup, Tøgestrup. 86), i Eskouby ved Bogense, (Naske Røer skabs I. T. I. 45), i Nise Kirke paa Vro. (Hüberg Beskr. 280), om Svend Felding II. Pag. 232. Et lignende Sagn fortælles om et Horn i Liungbygaard i Skaane, hvorom der er en trodt Beretning. Kbh. 1774. Suides Samlinger I. 1. 120. Afjelinus, Svenskta Sago Häfder. II. 159. Ibid. 168. I Norge gaaer ogsaa dette Sagn, s. Fjæres Norske Sagn 26-27.

Troldene i Rodstenen.

Engang traf det sig, at en Mand tilhest, med sin Hund seent paa Aftenen kom forbi Rodstenen, et fremragende Klippestykke paa Den Suur i Liimfjorden, og saae ved Maanestinet Biergfolket bære deres gyldne Skatte ud paa Tuerne deromkring, for at lufte dem. Manden havde just sin Bøsse med, og da han havde hørt, at sit man først skudt tre Gange over dem, maatte Puslingerne ned i Bierget og lade Skatten tilbage, saa skød han; men nu kunde han ikke styre sin Begierlighed til Dagen brød frem, da han i Ro og Mag kunde hente Skatten hjem, men puttede strax Alt i en Sæk og skyndte sig bort. Da han red ind

mellem Bankerne, hørte han Noget puste bag ved, og da han vendte sig, saae han en lille Mand med langt Stæg, paa en Hest, ikke større end en Kat, men uden Hoved, med en lillebitte, sort Hund hos sig. Han skønnede let, at det var Biergmanden. — "Vil du la' din Hest slaæs med min?" sagde Trollden. — "Nei! det forbyde Gud!" — "Eller din Hund med min?" — "Nei, det forbyde Gud!" — "Eller selv binde an med mig, saa bitte jeg er?" — "Nei, det skal Gud forbyde!" — og med det samme pibstede Manden paa sin Hest og jog affled alt, hvad Tøiet kunde holde. Da han kom hjem og var indenfor sin Huusdør, kom det ham for, som stormede og hvæsede det derude, og hele Huset stod i lys Rue. Men, efterdi han nok begreb, hvad Goglespil her gik for sig, tog han Sækken med Skatten og slængte den ud. Da hørte Kogleriet op, og en hæs Stemme udenfor raabte: "Du har nok endnu!" Næste Morgen fandt han et tykt Solvbæger, der var faldet ned bag Dragkisten, og det gjorde ham til en holden Mand, saalænge han var oppe.

Fortalt af Mag. F. Hammerich i *Prometheus* III. 273.

Biergmandens Vante.

Ved Hvidovre, i Sieland, er der en stor Høi, hvori der boer en Biergmand, som hver Nat gaaer fra Høien, igiennem en nærliggende Gaard, ned til Aæn, for at hente Vand, og kan man i Græsset tydeligt kiende denne hans Fodsti. En Morgen, da Gaardmanden vilde gaae ned til sin Lørvemose, fandt han paa denne Sti en Vante, der

var saa stor, at der i Tommelfingeren kunde rummes en Tonde Rug. Da han tog den ind i Stuen, morede de dem alle derover og vare enige i, at den maatte tilhøre Biergmanden. Og næste Midnat, som Manden laae og sov, blev han vækket ved en stærk Vansen paa Vinduet, hvortil han hørte en Stemme udenfor, som sagde:

"Vante Ven!
 "Giv mig min Vante igjen;
 "Ellers ligge to af dine Heste,
 "De største og de bedste,
 "Døde imorgen paa Nosen!"

Da tog Bonden Banten, gik udenfor Huset, hang den paa et Biælkehoved over Vinduet og slog Kors for Døren, da han gik ind igjen. Næste Morgen var Banten borte, og Biælkehovedet fandtes knækket af lige inde ved Muren. Siden den Tid mærkede man aldrig noget til Biergmanden; hans Sti groede til og er ikke kiendelig længer.

Fr. Kalf Guldsko.

I Nærheden af Barretskov laae tilforn den Gaard, Staresvold. Der boede engang en Mand, ved Navn Kalf, med det Tilnavn "Guldsko," hvilket han skal have faaet formedelst den Tildragelse, som følger.

Nær hos Gaarden ligger en Høi, Steenhøi kaldet; i den boede en Biergmand, som eiede store Rigdomme, hvilke Fr. Kalf engang fik Lyst til at see. Da han havde yttret denne Begiering for Biergmanden, fik han af ham det Svar, at dette vel kunde stee, men at stor Lyst vilde komme

over hver den, som saae det, til at tage Noget med sig, hvilket, om han det gjorde, vilde forvolde ham stor Ulempe. Der nu Hr. Kalf vedblev i sin Begiering, aabnede Biergmanden Forstuen i Høien, hvor der laae store Dyrger af Guld og Sølv. Allerede da kunde Kalf ei længer modstaae Fristelsen, men tog hemmeligen til sig en Guldsto. Men da skete det, som Trolden havde sagt, at han fik Straf derfor; thi hans Gaard brændte af, eller, som Andre sige, blev nedreven af Biergmanden, saa at Kalf maatte flytte ned til Stranden til det Sted, hvor nu Rosenvold ligger, og gav Folket ham siden det Tilnavn: "Guldsto."

Jomfru Bæ.

I Østerhæsinge, i Fyen, var engang stor Lystighed og Bryllupsgilde. Da det led ud paa Morgenstunden, stiftes Bryllupsgiesterne ad med megen Støien. Medens de nu spændte Hestene for deres Vogne, for at fare fra Wilde, stode de der og pralede hver af sin Brudegave. Men som de larmede paa det Stærkeste og talede i Munden paa hinanden, kom en grønklædt Pige med Siv, flettede om Hovedet, fra den nære Mose og gik til den Karl, der fremfor de Øvrige var kævstærk og gjorde store Ord af sin Gave; ham spurgte hun: "Hvad vil du da give til Jomfru Bæ?" Karlen, som var rusendes af den megen Æl og Brændeviin, greb en Vognkæp og svarede: "Ti Slag af min Vognkæp!" men i samme Stund faldt han død til Jorden.

Plomgaard's Hoi.

Beslignet for Vadum Kirke, i Vendsyssel, er der en liden Hoi, Plomgaard's Hoi kaldet, hvilken er beboet af Biergfolk. Disse levede altid i god Forstaaelse med de omboende Bønder; dog er det nogle Gange skeet, at de have hevnet sig, naar der tilfoiedes Høien nogensomhelst Overlast. Saaledes fortælles, at der tilforn har staaet adskillige Træer ved Høien, og at et af dem tjente som Markeskiel mellem trende Mænds Agre. En af disse Mænd var en gang der paa Stedet ifærd med at flytte en Koe. Da Koen gjorde sig gal, bred han en Green af Træet, fordi han ikke havde Andet ved Haanden at tugte den med, men denne Voldsgierning hevnedes strax, thi da han gav Koen et Klap med Grenen, styrtede den livløs ned og kom aldrig til live igien.

En anden gang vilde en Præst der paa Stedet have Høien jevnet med Marken, fordi han forargedes over Alt, hvad der fortælles om den; men neppe havde hans Karl stukket en Spade i Jorden, før der paakom ham en Eggdom, af hvilken han ikke kom sig, før han faldt fra sit Ferebærende.

En Bønde narret en Trold.

En Bøndemand, som paa sin Mark havde en lille Hoi, besluttede, ikke at lade den ligge ubyrket og begyndte derfor at opploie den. Da kom Biergmænden, som boede der i Høien, til og spurgte: "Hvor tør du ploie paa mit

Loft?" Bonden svarede, at han ikke vidste, at det var hans Loft, men forestillede ham tillige, at det var ganske unyttigt for Begge, at lade et saadant Stykke Jord ligge ubyrket, og tilbød han da Biergmanden det Vilkaar, at han hvert Aar vilde ploie, tilsaae og hofte, og Afsteviis skulde Biergmanden da i det ene Aar have det, som vørede over Jorden, og Bonden det, som var i Jorden, og i det andet Aar omvendt. Herom bleve de da snart enige; men Bonden saaede nu i det ene Aar Gulerødder, og i det andet Aar Korn, og gav saa Biergmanden Toppene af Gulerødderne og Rødderne af Kornet, og levede de saaledes fremdeles i god Forstaaelse tilsammen.

Troldene i Skibshuset.

Der var tilforn en Gaard ved Odense, som hed Skibshuset. I samme Gaard boede nogle Trolde under Kofstalden, hvilke jevnligt besværedes af Dværgets Ureenlighed og derfor gave Malkepigen tilkiende, at om hun ei flyttede Dværgen, skulde hende times en Ulykke. Og det skete derfor engang, eftersom hun lidet brød sig om deres Trubfel, at de førte hende op paa Høllien og dræbte alt Dværgen. Men det siges, at man den samme Nat har seet, hvorlunde Troldene saare uilfærdige flyttede fra Stalden ned i Engen paa smaae Bøgne, og at deres Konge sad paa den forste Bøgn, som var prægtig fremfor de øvrige. Siden den Tid have de boet paa Engen.

cf. Afzelius, Swenska Sago, Häfver. I. 17.

Maginal.

En Bonde geraabede i Kramob, fordi han ingen Kær kunde have i Fred paa Stalden, thi Halsen blev knækket paa dem, en efter anden. Han kom derfor fra Gaarden, som blev solgt til en Kuden. Da den nu Gier om Hsien kom i Stalden og saae, at Alt var i en maabelig Stand, sagte han: "God Hsien, Maginal!" hvorpaa en Kof svarede "Hvad! kender du mig?" — "Ja, dig har jeg kintt i mange Kær." "Vil du — spurgte nu Trolden, som lofte atkenander, "lytte din Kofald hen paa et andet Etr, "Saa skal du blive en velhavende Mand! Jeg har min Bopæl under Kærne, og hver Dag falder heres Ureenlighed ned paa mit Hæd, saa jeg har været nødt til at knække Halsen paa dem." Da lyttede Manden Kofalden, og det gif han godt detstitt.

E: Svof Sagen (Crimms St. Elfenmärchen. XXXVII) beretter, doerdet en Kuderstift (Gode Rabber" kaldes de) beretter at Gertind Kærstald vil stede en Kende, som har et Kær under Hsien. Der har han loft, og da det rettes, riter Dukt, Kærstald uden bantet af den Understede. Den Kigen beretter ogsaa. doerdet de Understede anseer som at "saa en Kofald stede. Læse. Sagen var Bemærk. 201

Marsborg.

E: Her Alt Etræ var Kærstald, er det en Kær, kaldet Marsborg. Her der havde Etræene var en Kær uden detstitt og at alle Kærne var igjennem et Kær og at alle Kærne beretter seene. Her en Hsien alle,

da en af dem var ude ved Høien for at flytte Dvæget, kom der en lille Skone ud af Høien med en Kiep og gav ham tre Slag over Nakken, sigende: "Saa, det skal du have, fordi du kastede Skarn i min Nadsvergrød!" Og Drengen var maaløs, indtil Prøvssten kurerede ham.

Rask's Noerfskabsl. 1840. 519.

Gillikop.

Engang fik nogle Jyder fat paa en Biergpusling. Da vidste de ei bedre, end at giøre ham til Christen og satte ham paa en Vogn, for at fiøre ham til Kirken, hvor han skulde døbes. Som han der sad og kigede ud, horte Bonderne en Stemme paa Veien at raabe: "Hvorhen, Gillikop?" Da svarede Biergpuslingen fra Vognen: "Langveis, Slangerop! a skal hen til et lille Vas *), hvor a agter "æ bedr Mand at bliv!" —

cfr. Grimm, D. Sagen. I. 134.

Troldene ønske at blive salige.

En Nat fiorte en Præst fra Hiorlunde til Rolskilde og kom midtveis forbi en Høi, i hvilken var Musik, Læng og anden Lyftighed. Da sprang pludseligt nogle Dverge ud af Høien, standsede Vognen og spurgte: "Hvor skal du hen?"

*) Indbyggerne i Vendsyssel kalde Vandet "Vas."

"Til Vandemøde," svarede Præsten. Derpaa spurgte de, om han meente, at de vel kunde blive salige, hvortil han svarede, at han ikke nu kunde sige dem det. Da steynede de ham til at møde med Svar om et Aar. Imidlertid gif det Kubsten ilde, idet han, da han næste Gang kiorte derforbi, væltede paa flak Jord og sloges ihjel. Da Præsten nu Aar-dagen derefter kom tilbage, og de atter spurgte ham, svarede han: "Nei! I ere alle fordomte!" og neppe havde han svareet saa, forend hele Høien stod i lys Lue.

Et lignende Sagn fortælles i Sverrig om Noffen, som ogsaa ønsker at blive salig; s. Afzelius og Gejers Swenske Folkeviser. III. 128. Afzelius, Swenska Sago-Håfder. II. 140. Ibid. 153. Ibid. 156. Hammerich, Skand. Reiseminder. 240.

Troldenes Frygt for Kors.

I.

Der boede en Smed i Boeslumby ved Aarhus. En Dag, som han vilde gaae til Kirke, blev han jevnsideb Veien en Trold vaer, der sad paa en Dyrge Kul og travlede meget med to Straa, som tilfældigviis vare komne til at ligge i Kors over Kulbyngen. Men ihvorban end samme Trold teede sig, at han kunde bringe Korset i Ulave, saa mægtede han det dog ikke. Han bad derfor Smeden, som stod og saae paa hans Færd, at han vilde tage Straaene bort. Men Smeden, som vel vidste, hvordan det havde sig med ham, gif til og tog hele Kulbyngen med samt Korset, og gav kun liben Agt paa Troldens Skielben og Naaben.

Da fandtes det siden, da han var kommen hjem, at det som var Kul at see til, var en stor og anseelig Stat, som Trolden nu ikke længer havde Magt over.

Om Troldene siges, at de ikke kunne nævne Korsets Navn, men kalde det "Hid og did." Paa nogle Egne fikkede Bonden sine Korudpønger, ved at gjøre Kors oven i dem, at ikke Troldene skulde staae deraf. I Blichers Topographie over Bium. 213, siges, at Sonderkonerne gjøre Kors i Deigen eller i Brødet, at ikke Troldene skulde skade det. cfr. Journal von u. für Deutschl. 1786. I. 180. Ibid. 1790. II. 29.

II.

I Bierren, paa Bøsbørrig Gods, er et Sted, hvor man stundom har seet Gnister fare ud af en Høi, tæt ved Gaarden. En Dag da en stikkelig Bonde gik der paa Marken og høstede, kom til ham en liden Mand og Kone, begge tilaars, og havde de en heel Flok smaa, tykke Born med sig. Bonden hilsende og spurgte, hvor de havde hjemme. "Kiender du mig ikke," spurgte Biergmanden, "og jeg har nu i tredive Aar været din Nabo? — Jeg er Biergmanden fra Høien" "høist, men nu flytte vi herfra til Mørborg Høi, thi en stor Vandflod vil komme og overskylle baade dit og mit Huus!" — "Kors bevar os!" udraabte Bonden forskæret. Men han havde neppe udtalt dette Ord, før alt Biergfolket forsvandt for hans Øine. Staffet Tid derefter, kom Vandfloden, saaledes som det var forudsagt.

Troldenes Frygt for Torden.

Biergfolket er umaadeligt bange i Tordenveir. Derfor skynde de sig af al Magt at komme ned i deres Høie,

naar de see Uveir trække op imod Binden. Formedelt denne Frygt kunne de ingenlunde fordrage Trommeslag, eftersom de mene, at det er ogsaa en Slags Torden. Det er derfor et godt Middel til at fordrive dem, dagligt at tromme stærkt i Nærheden af deres Høie, thi da paffe de omsider ind og vandre bort til fredsommeligere Steder.

En Bonde levede engang i godt Venfskab med en Biergmand, som havde sin Høi paa hans Mark. Men, da hans Kone engang var kommen i Barselseng, blev han lidt forlegen, eftersom han ikke kunde undgaae, at indbyde Biergmanden til Barselgildet, hvilket dog vilde give et slet Rygte baade hos Præsten og de øvrige Bymænd. Som han da gif i denne Vaande og ikke vidste at redde sig der ud af, søgte han Raad hos sin Svinedreng, der var et forslaget Hoved og lidt havde hiulpet ham tilforn. Drengen lovede, at ville afgiore det med Biergmanden, saaledes at han, uden at stødes, skulde blive borte, men dog give en god Fadder-gave. Han tog derfor en Sæk paa Raffen, gif til Biergmandens Høi, bankede paa og blev indladt. Der fremførte han da sit Grinde og indbød Trolben, om han vilde giøre Husbond den Ære at komme til Barselgilde. Biergmanden takkede og sagde: "Saa kommer jeg da vel til at give Jer Fadder-gave!" aabnede ved disse Ord sine Pengekister og lod Drengen holde Sækken op, medens han øste Penge deri. "Er det nu nok?" — "Mange give mere, Faae give mindre!" svarede Drengen. Da tog Biergmanden atter til at fylde i Sækken og spurgte saa: "Er det nu nok?" Drengen løstede lidt paa Sækken, for at forsøge, om han kunde bære mere og svarede: "Saadant give de Fleste!" Da helbede Bierg-

manden den hele Kiste ud i Posen og spurgte atter: "Er det nu nok?" Drengen mærkede, at det nu var saameget, som han mægtede at bære, og svarede: "Ingen give mere; de Fleste give mindre!" — "Naa!" — sagde Biergmanden, — saa lad os nu høre, hvo der ellers kommer til Gildet?" — "Aa!" svarede Drengen, "vi faae store Fremmede! For det første: tre Præster og en Bisp." — "Hm!" brummede Biergmanden, — "Dog, saadanne Herrer pleie kun at see efter Maden og Driften; de give vel ikke Agt paa mig! — Nu? hvem ellers?" — "Saa kommer Moder Maria!" — "Hm! Hm! — dog, der bliver vel en affides Plads for mig bag Dvnen! Nu? og saa?" — "Saa kommer Vor Herre!" — "Hm! hm! hm! Dog! saadanne fornemme Giester komme silde og gaae tidligt! Men hvad Musik skal I da have?" — "Trommemusik!" svarede Drengen. — "Trommemusik" gientog Biergmanden forstræffet, — "Rei Tak! saa bliver jeg blemme! — Hils din Husbond og tak ham for hans Indbydelse; men jeg kommer ikke; thi engang, som jeg var lidt ude at spadserere, begyndte man at tromme, og da jeg skyndte mig og netop var kommen i min Dør, kastede de Trommestikken efter mig og knækkede mig mit ene Laar. Siden den Tid har jeg været halt og skal vel vogte mig for saadan Musik!" Med disse Ord hjalp han Drengen Posen paa Raffen og bad ham endnu engang, at hilse sin Husbond.

Dette Sagn, som fortælles i Jylland, findes behandlet i en *Almuebog*, under Titelen: *Trolden paa Gulland*. cfr. Ryerup, *Om almindel. Woerskabslæsning i Danmark og Norge*. Mag. Hammerich, *Skandin. Rejeminder*. 163. Ibid. 225. *Om Troldenes Frygt for Lorden*, s. *Werlauffs Antegælfelser til Høibergs Eystspil*. I. 301. "Var Lorden ei til,

lagde Trolde Verden ad", Edda Sæmundi III. 923, jvf. det norske, antiq. hist. Tidsskr. Urda I. 267. Afzelius, Swenska Sago, Håfder. II. 158. Ibid. 168.

Troldenes Frygt for Klokker.

I.

I Egens Mark lod sig engang en Hob Dvergsfolk tilsyne. Alle vare de iforte graa Troier og dertil røde Huer; men, at tale om deres Skikkelse, da vare de tilhobe pullede og havde lange, krumme Næser. Hvorsombest de kom, toge de hart til Hadeburene, og man havde svar Nød med at blive dem qvit igien. Da gav en from og forfaren Mand det Raad, at man skulde hænge en Klokke i Ebeltofts Kirke-taarn, og da dette var giort, saae man ei oftere til Troldene.

II.

I Dishoi, Åsnæs Sogn, i Oddsherred, havde en Trolb i mange Aar boet uforstyrret, eftersom der dengang ikke var nogen Kirke i Nærheden. Men da omsider en Kirke var bygget der i Egnen, og Klokkerne forstegang ringede i Taarnet, kom Trolden ganste bedrøvet, ridende paa en guldbeslaaet Hest, hen til sin Nabobonde, overgivende ham Røglerne til sine Skatte, efterdi han nu selv maatte drage bort. Næste Dag gif Bonden ud til Høien, for at hævde Skatten; han fandt Døren, men i sin Glæde udbrød han: "Nu har jeg den!" og i samme Stund forsvandt baade Døren og Røglen.

Kast's Moerskabsl. 1840. 95. Om Troldenes Frygt for
 offer, s. Arntiel, Cimbr. Heiden Betebr 181 og Büschings
 Schentl. Nachr. I. 101. cfr. Pehr Kalms Vestgoth.
 och Bah. Resa. 146. Hammerich, Skand. Reisemin-
 ner. 267. Grimm, D. Sagen. I. 227.

III.

Den Kirke, som nu staaer i Skibel Sogn ved Veile,
 er først opbygget paa Bistrup Mark, paa det Sted, som
 derfor kaldes Kirkebierget. Men da denne Høi engang
 er fuld af Trolbpaar, og dette aldrig har kunnet forbrage
 den af Kirkeklokker, saa forsøgte de først paa at ned-
 bygge Kirken, og da man altid opbyggede den igien, som
 er nedrevet, saa fik de arme Bymænd saamange Plager i
 det, hvad de foretog sig, at de tilsidst bleve enige om, dog
 flytte Kirken ned til Fiorden; thi dengang gik Veilefiord
 alangt op i Landet. Nu var al Nød tilende. Trolbene,
 som ikke længer hørte Klokkerne, og desuden frygtede Ban-
 t, lode herefter Kirken i Ro.

cfr. Afzelius, Swenska Sago: Häfder. II. 157. Ibid.
 I. 87.

Troldenes Udvandring af Landet.

En Bonde traf engang en Trolb, siddende bedrøvet
 paa en Steen mellem Mullerup og Dalby, i Nærheden af
 is Sø. Bonden, som i Begyndelsen ansaae ham for et
 ukkeligt, kristen Menneſte, spurgte: "Hvorhen skal J?" —
 "Du vil jeg reise ud af Landet," svarede Trolben, "thi
 ingen kan jo nu bo her for lutter Ringen og Klemten!"

Et lignende Sagn fortæller Afzelius, *Swenska Sagns Håfder*. III. 88.

Trolden i Quie Sø.

I Ansager Sogn, Ribe Stift, er en Sø, kaldet Quie Sø. I denne Sø boede en Trold, som var meget vel anseet der paa Eggen og stod sig godt med Alle. Men en Dag, da et Par Quier vadede ud i Søen, fik han lyst til den ene og slog en Vaadsøhage i den, for at drage den til sig. Dog fik han den ikke; thi Hagen blev hængende i Løiet, og da nu Quien gav sig til at løbe, tog den Vaadsøhagen med sig, og denne blev da af Bønderne opstillet ved Kirken som et Vidunder. Derover blev Trolden meget fortrydelig, og som Byens Folk næste Søndag gik til Kirken, stod han udenfor og begjærede sin Vaadsøhage, da han ellers havde isinde at forlade Eggen. Man gav ham den derfor tilbage, men da han fik den ihænde og var arrig i Hu, slog han tilside med den og traf Kirkemuren, saa at den revnede, hvorpaa han fløi bort og blev aldrig seet mere der i Eggen. Hans Kone, som boede i en anden Sø der i Nærheden, forlod ogsaa sin Sø i Brede, da Bønderne faldt paa at udgrave den, for at fange Fisk.

Af en Liber daticus af Pastor Jessen. 1743.

Troldfolket vandrer ud af Vendsyssel.

Det skete engang en Aften, at en fremmed Mand kom til Sundbye Færge og tingede med alle Færgemænd:

bene, at de den hele Nat skulde fare over fra Bendsysfel, uden at faae at vide, hvad Laast de monne have. Dog blev dette dem sagt, at de en halv Miil Øst for Sundby, ved Langebrokro, skulde tage imod Fragten. Ved tilfagt Tid indfandt Manden sig der paa Stedet, og uden at Færgefolkene kunde see Noget, mærkede de heel vel, hvorlunde Færgerne sank dybere og dybere, saa at de deraf kunde slutte, at de havde faaet svarlig megen Fragt indenborde. Paa denne Maade gif Færgerne den ganske Nat frem og tilbage over Vandet, og skiondt de hvergang fik ny Fragt, var dog altid den fremmede Mand med, for at Alt kunde skee paa hans Befaling. Der det nu lakkede ad Morgen, fik Færgefolket den betingede Betaling og spurgte derhos, hvad det vel monne være, de havde fort over; men de fik det ikke af ham at vide. Da var der iblandt dem en snild Karl, som i Sligt var mere kyndig end de Andre; han sprang iland, tog der Jord under sin hoire Fod og lagde det i sin Hue, og da han havde sat den paa Hovedet, blev han vaer, at alle Sandbankerne, Øst for Halsborg, vare heelt skjulte af smaa Troldfolk, som alle havde røde Spidsshuer paa Hovedet. Og saae man siden den Tid aldrig flige Dverge i Bendsysfel.

Mag. Hammerich fortæller (Prometheus II. 276): "Biergfolket har for længe siden i en mørk Nat huret Vaade og er reist bort fra Ven Fuur og fra "Rødstenen", men nu sidst, da Prinds Christian var der, kom de seent paa Aftenen over til Rødsteen igjen og "pillede Røsset af, for at giøre Stads af Prindsen."

Sagnene om Troldfolkets Udvandring turde maaskee være Levninger af et langt ældre, som Byzantineren Procop fortæller om Indvaanerne paa en Kyst, der ligger ligeoverfor Ven Brittia, hvilken Ø af Berlauff i hans "Forsøg til at oplyse og forklare Procops Efterretninger om de Nordiske Lande"

er udlagt at være Ijsland. Dette Sagn af Procop lyder saaledes: (l. c. 6).

"De Indfødte berette nemlig, at det paaligger dem, efter
 "Omgang, at sætte Aldödes Siæle over. De, hvem det til-
 "falder næste Nat, forføie sig, saasnart det bliver mørkt, til
 "deres Boliger, lægge sig til at sove og vente paa den, der
 "skal kalde dem til Arbeidet. Før Midnat høre de, at der
 "bliver banket paa Dören, og at en usynlig Stemme kalder
 "dem til Arbeidet. Ufortövet staae de op, gaae til Stranden,
 "uden at kiende den Magt, der driver dem, men dog tvungne
 "dertil. Der see de da gjerne Baade i Beredskab, ikke de-
 "res egne, men andre, i hvilke de gaae ombord og gribe
 "Aarerne. Nu mærke de, at Baadene ere saa opfyldte af
 "Passagerer, at Vandet naær til den överste Rand og til Aare-
 "hullerne, saa at Baaden knap er en Fingersbrede over Van-
 "det; dog see de Ingen. Efter en Times Røcning naær de
 "Brittia, endskiöndt de, med deres egne Baade, uden Seil,
 "blot med Aarerne, knap kunne sætte over i en Dag og Nat.
 "Naar de have landet ved Öen, blive Baadene strax tomme
 "og de roe tilbage; Baadene ere nu saa lette, at ikkun Kiölen
 "er under Vandet. De see ingen af Passagererne, hverken
 "i Baadene eller naar de gaae i Land; men de forsikkre, at
 "de kunne høre en Stemme, som synes at nævne de Enkeltes
 "Navne for dem, der tage imod dem, og at tilføie saavel de-
 "res forrige Værdighed som deres Fædrenønavn; naar der
 "have været Fruentimmer med, tillige Navnene paa disses
 "Ægtemænd. Dette berette de Indfødte at foregaae der."

Ellefolkets Udvandring fra Öros.

Da Mølleren i Dunkær ofte havde forstyrret de Un-
 berjordiste i Elleshøi og tilsidst endog saa pleiede deres Basse
 paa Kryds og tværs, hvilket de ingenslunde kunne fordrage,
 saa beløvede de sig paa at forlade Landet og at udvandre
 til Norge.

En Dag hændte det sig da, at en liden, gammel Mand — (Nogle sige, at det skete i Gresskiobing, Andre, at det var i Marstal) — kom til en fattig Skipper, som ikke havde Hyre, og spurgte ham, om han vilde have et Skib at føre. Manden svarede dertil, at han vilde gierne; men da den lille Mand nu førte ham hen til Stranden ved Graven dal og viste ham der et gammelt Brag, indvendte Skipperen, at dette Brag umuligt kunde holde Eoen. Dertil svarede da den Lille, at han kun ubekymret skulde hyre en Matros og komme igien om tre Dage, saa skulde Skibet være færdigt til at afgaae. Skipperen havde imidlertid Nød med at faae en Matros hyret, thi alle de, han henvendte sig til, vendte ham Ryggen og lo ham ud, naar han nævnde, at han vilde affeile med Braget ved Graven dal. Dmsider traf han dog en fattig Dreng, som, i Haab om dog at faae lidt at spise, lod sig hyre. Paa den tredie Dag indfandt Skipperen sig med sin Dreng i Graven dal, og der fandt de Skuden ligge for Anker og behængt med Klude. Der var ogsaa god Bor, og de affeilede strax. Underveis fik Skipperen Lyst til at see, hvad Ladning han førte, og da han nu kigede ned igiennem Rugen, saae han det mylre derne, som var der utallige Muus og Rotter. Men nu tog den lille Mand sin Hat af og satte den paa Skipperens Hoved, og blev han derved saa klartsynet, at han saae en Mængde smaa, reiseklædte Ellefolk og desuden meget Sølv og Guld, som de førte med sig. Da de vare komne til Norge, sagde den Gamle: Gaa du nu iland, saa skal jeg nok selv løsse!" Dette skete, og da Skipperen kom igjen, var Skuden tom, og den lille Mand bød ham, endnu

i tre Dage at vente paa Fragt. Efter den Lids Forløb kom Manden tilbage og befalede Skipperen, at følge sig og at medtage to Sække. "Nu skal du blive betalt for din Umage!" sagde han, og fyldte den ene Sæk med Hølspaaner og den anden med Steenful. "Giv nu ogsaa Drengen sin Deel!" tilseiede han og gik bort. Med denne Betaling var Skipperen ikke isønderligt fornøiet. "Jo! det skikkes sig!" mumlede han. Da de havde seilet en Stund, sagde Skipperen: "Gaa til Jords, Dreng! og lav en Taar Iderand!" — "Jo, Skipper!" svarede Drengen, "men jeg har ikke Brønde!" — "Tag en Haandfuld Hølspaan af Sækken." — "Skipper! det sinner!" raabte Drengen. "Hvad sinner?" forargte Skipperen. — "Tag af den anden Sæk!" — "Skipper! det sinner!" raabte Drengen ender. Da da nu Skipperen kom til, saar han, at den ene Sæk var fuld af Hølspaaner, og den anden fuld af Solbrønde.

Da de kom tilbage til Vre, beslutte de deres Skar og deres vedvarende Høi. Skipperen købte sig en Jagt og gik Boret efter til Norge. Der kom den samme lille Mand til ham og gjorde ham adskillige Spørgsmaal: om han nu fik sig godt — om han havde deelt med Drengen? og hvorledes Mølleren i Dunklar levede? Skipperen gav betrylende Besked, og da han omgavende Mølleren, havde berettet at denne samme Dag som det smaa Høi havde forlatt Landet, var falden ned og havde brudt sig Vaar, saa at han nu var en Strecting alle sine Dage, fik han til Gjenbær: "Det er godt nok til ham! lad ham ha' det."

De sidste to Bøger i denne Samling er af den samme Art som de to første. De to første Bøger i denne Samling er af den samme Art som de to første. De to første Bøger i denne Samling er af den samme Art som de to første.

2. Havfolket.

Havfolk.

I Egnen om Afsens, i Fyen, skal der tilforn have viist sig ualmindeligt mange Havfolk paa Stranden. Gamle Fiskere vide at fortælle, hvorlunde de tidt og ofte have seet Havfruer sidde der paa store Stene ude i Vandet med Børn ved Bryftet, dem de hurtigen kastede bag paa Ryggen, naar de, forstrækkede ved Menneskers Nærmelse, skode sig igien ned i Vandet. Ogsaa fortælles der, at man paa disse Steder har seet Havkoer og Havtyre stige op paa Markerne, for at søge Samqvem med andet Dvæg.

Wedel Simonsen, Samlinger til Hagenskov Slots Historie. 7.

Havmænd.

I.

I Aaret 1619 sendte Kong Christian den Fierde to Rigens Raader, Hr. Oluf Rosenspar og Hr. Christian Holdt, op til Norge, for der at holde Herredag. Paa Heimreisen fangede de en Havmand og fik ham indenborde. Denne Havmands Skikkelse var som et Menneskes; længe væltede han sig hid og did, men siden laae han, som var han død. En af de Omstaaende sagde til ham: "Det maa vel være 'en underlig Gud, som haver saadanne menneskelige Skabninger ogsaa i Vandet!" Dertil svarede Havmanden og sagde: "Ja! dersom du det vidste, faa vel som jeg, da

"Kulde du først sige det! Men dersom I ikke skal løbe mig sætte i Bandet igjen, skal hvoersom Stibet, eller I selv, "nøgenmunde komme til Land!" Efter dette vilde han ei tale et Ord, men blev sat i Baaden, og derfra sprang han ud igjen i Bandet.

Miscell. Rostg. Mss. No. 25.

II.

Harret beretter, da Rigens Raad, Christoffer Ulfeld, blev sendt med et Stib til Gulland, kom dem undervejs en Særmant tilhøje med sorte Haar og Skæg. Han betragtede Stibet og dem, som vare derpaa, meget nøie; men da en af Tjernerne spetsvild iaskede en Skierie ud til ham, bukkede han under og led sig ei see mere.

Miscell. Rostg. Mss. No. 25. I Hølb. Danm. K. A. II. 30) findes efter Kefen Hist. Frid. II. 302), at Jøder Ethems Indførelse engang ved Labels Ransning fangede en Høst, som de har her skrevet led, som under Bandet: Te Deum laudamus.

Havstræ.

Næst før Skizzer Clements berettede Jøland, var en Skier en Mand ved Christianus Se, og vilde det ham, at en Høst var en af Bandet. Og det har ved dette Tidspunkt sig til at røde dem af Skrof og Hermandring, som har været ved under Helgerne, og blev i samme Tidlid Seem hør ved, som havde det været Jid og Bled. De skal det ogsaa om few Tid, at bemeldte Skizzer Clements Christianus Se led ut, adslage Høstener trufne.

Havfruen og hendes Dvæg.

Ude i "Nordstrand" — saaledes fortæller man i Lidsilde, — boer en Havfrue, som engang drev sit Dvæg op paa Strandbredden og lod det græsse hele Dagen paa Tibirke Mark. Det huede ikke Bønderne der paa Eggen, hvilke fra Arildstid have været noget nærige, og de lavede sig derfor til at tage dette Dvæg op. De passede derfor om Aftenen paa og magede det saa, at de fik Havfruen med alt hendes Dvæg drevet ind i en Fjold ved Byen, af hvilket de ikke vilde slippe hende ud igien, før hun havde betalt dem for Græsningen paa deres Jorder. Og da hun nu sagde dem, at hun ikke havde Penge at give, forlangte de, at hun skulde give dem det Bælte, hun bar om Livet, hvilket var kosteligt at see til og skinne som af Edelstene. Hun maatte da finde sig veri og løskøbte sig, ved at give dem Bæltet. Men da hun derefter drev sit Dvæg ned til Stranden, sagde hun til sin store Tyr: "Nød nu!" og strax begyndte den at støde i Jorden med sine Horn og at rode Sandet op langs med Strandbredden. Da nu Nordvestvinden kom, fygede Sandet ind over Landet mod Tibirke By, saa at Kirken nær var bleven begravet derunder. Og af det kostelige Bælte fik Bønderne kun en fattig Glæde, thi da de kom hjem og skulde ret see til, var det flettet af ringe Siv.

cf. Sagnene om Flyvesandet. Pag. 36.

Har, Moder til de deiligste Børn. Eiden sank Den i Havet; men af Vorgen kan endnu ved lavt Vand dens røde Teglsteen findes. Paa denne Grund har Havmandens og Prindsessens Børn og Børnebørn deres Legeplads, og stundom opholde de sig der i flere Dage.

Om denne "Laagegade Grund" udenfor Bogense bemærkes i nogle skriftlige Antegnelser, som Statsraad Vedel Simonsen velvilligt har laant Forf. til Afbenyttelse: "Der er fra Bogense en Strækning ud i den flade Strand, som kaldes Laagegade, hvor der paa Bunden skal kunne fornemmes som en brolagt Gade, der synes at være Levninger af edelagte Huse og Mure og en Blanding af Muur og Lagsteen. Den har strakt sig ud fra Sømmemarken; henved tre Fierdingvei ud fra denne Mark kommer man til de Levninger af Grunde til Bygninger, som kaldes Laagegade, og den strækker sig da ud i Stranden forbi Store Stejs imod Vebels omtrent $\frac{1}{2}$ Mil fra Sømmemark. Omfanget af Laagegadegrund anslaaes til 200 Tdr. Land og dens Skikkelse er omtrent som et Æg eller langagtig Figur, som er bredt imod Bøen og i Længden strækker sig ud i Stranden. Desuden er og ved den nu Veis Anlæggelse udfra Bøen fundet ude imod Veirmøllen tydeligt Spor af, at der har staaet en Kælder, og Brønde er ogsaa fundet paa denne Strækning."

Havmandens Klage.

Der boede engang to, fattige Folk paa Frisenberg Gods, Aarhus Stift, hvilke havde kun en eneste Datter, som hed Grethe. En Dag, da de havde sendt hende ned til Stranden, for at hente Sand, og hun stod der og oste i sit Forklæde, steg en Havmand op af Vandet. Hans Skæg var mere grønt, end det salte Hav, dertil havde han en

fager Skikkelse og talte med venlige Ord til Pigen og sagde: "Følg med mig, Grethe! saa vil jeg give dig saameget Guld, som du i Hjertet har klæret!" — "Det var ikke det!" gav hun til Svar, "thi hjemme have vi ikke meget af det!" Da lod hun sig løfte, og han tog hende ved Haandledet og bragte hende til Havsens Bund, og blev hun der, Lid efter anden, Noder til fem Vorn. Men da lang Tid var hergaaet, og hun nær havde glemt al sin Christen-Tro, fød hun en Høitidsmorgen og vuggede sit yngste Barn paa Skibet. Da hørte hun Klokkerne ringe deroppe, og paaløb hende da stor Bedrøvelse og Forlangsel, efter at gaae til Kirke. Og som hun sad der og sukede med megen Graad paa Kinden, mærkede Hævmanden vel hendes Sorrig og spurgte til hendes Klage. Da bad hun ham ret af Hjertet og gav ham mange gode Ord, at hun dog endnu een Gang maatte komme til Kirke. Hævmanden kunde ei modstaae hendes Kummer, men førte hende op paa Landet og formanede hende flittigen, at hun snart skulde komme tilbage til Vornene. Som det da var midt under Prædiken, kom Hævmanden udenfor Kirken og raabte: "Grethe! Grethe!" Da hørte hun det vel, men meente dog, at hun vilde høre Prædiken til Ende. Men da Prædiken var forbi, kom Hævmanden anden Gang for Kirken og raabte: "Grethe! Grethe! kommer du snart?" dog adled hun ikke. Da kom han omstredt tredie Gang og raabte: "Grethe! Grethe! kommer du snart? nu længes dine Vorn efter dig!" og der hun endte ikke kom, gav han sig bitterligen til at græde og gik atter ned til Havets Bund. Men Grethe forblev pæd den Lid tid sine Forældre og lod Hævmanden selv tage vare paa de

usle, smaa Børn, og ofte hører man hans Graab og Bee-
klage fra Dybet.

cfr. Danske Viser fra Middelald. I. 313.

3. Nissen.

Nissen.

Der er fast ingen Gaard, hvor Alt trives og gaaer vel fra Haanden, uden at den jo har sin Nisse, som tager det ivare. Især er det godt for Pigerne i Kjøkkenet og Karlene i Stalben, at Nissen er dem gunstig; thi da kunne de gaae tidligt tilfængs og dog sætte Lid til, at Alt staaer rebe for dem næste Morgen. Nissen bærer Band og feier Kjøkkengulvet for Pigerne og strigler Hestene i Stalben for Karlen, men straffer ogsaa for hvad Uorden, der monne be-
gaaes. Sædvanligt gaaer han klædt i graa Klæder og har bertil en spids, rød Hue; men for Mikkelsdag bærer han en rund Hat, saaledes som Bonden.

Omtrent saaledes kendes Nissen i alle Lande, under mange forskellige Navne. cfr. O. Wormii Epist. II. 669. Pontani Notæ ad Histor. Saxon. 810. Arnfiel, Cimbr. Heyden Kellig. 50. Mundelstrup, Spec. gentilismi etc. David Konrad, Den hedenske Christenhed. Danske Viser fra Middelald. I. 387. Jonge, Den Nordsiøll. Landalm. 309. seq. Wierii Opera omnia. Amstel. 1660. lib. I. de præstigiis dæmonum cap. XXII. §. 5. Kornmanni Templum Naturæ. 1611. 174. Fr. Rühs, Die Edda. 21.

Ejusd. Finnland und a. Bewohner. 304. Kfelling, Suensta Sags-Häfte. II. 100. a. a. Et. Brand, Descr. of Orkney, Zetland etc. Edinb. 1701. 112-13. Martin, Descr. of the Western Islands of Scotland. Lond. 1703. 333. Ibid. 391. Wöfe, Reise in das Berner Oberland. II. 412. Dobened, D. deutf. Volks u. Heroensagen. I. 124. Jacobi, Jrid. 1800. 164. Grimm, D. Sagen. I. 90-97. Lemme, Sagen v. Pommern. 252. Wolff, Røthel der Jeen und Elfen og fornemmeligt Grimm, Jriske Elfen mærken. XV-XVI. Ibid. L-LXX.

Nissen paa Nebbegaard.

Læt. Vesten for den Blig af Belle Fiord, som lige overfor Rosenvold stierer sig ind mellem Veilby og Gaardslev Sogne, ligger den af sine sionne Dmgivelses bekendte Herregaard, Nebbegaard. I ældre Tid, da Nebbe=Slot spillede en ikke uvigtig Rolle og stundom tiende som Forsamlingested for Konger og Fyrster, laae det ikke paa den samme Plads, som nu, men nogle Hundrede Skridt længere mod Sønder i Skoven, hvor man seer tydelige Spor af Grave og Bolde. Men dengang var der ogsaa en Nisse paa Nebbe, som var bestandig i Uenighed med en anden Nisse paa den, i Nærheden liggende, Øbstedgaard. Folk ville vide, at deres Uenighed kom af Misundelse, hvilket ogsaa fandt Bestyrkelse i, hvad der senere stete. Thi da endelig Nisserne engang traf sammen midt imellem Gaardene, kom det til en heftig Kamp, hvori Nissen fra Nebbe blev fuldkommen overvunden og dræbt. Den seiertige Øbsted=Nisse drog derefter til Nebbe. Næste Aften gif Pigen som sæd-

vanligt i Stalden for at malke Køerne, men strax efter kom hun springende ud i Gaarden og raabte: "Na vi aa vof! den Ødste Nisf sidder i æ Gjørvinghuol" *). Fra den Dag af var der aldrig mere No paa Nebbe, men der blev en saadan Rumsteren og Lummel, at Gaarden tilsidst maatte flyttes længer ud paa Marken til det Sted, hvor den staaer den Dag idag.

Det gamle Nebbe blev afbrændt i de svenske Krige i det syttende Aarhundrede, hvorom see: Hist. Tidskr. II. 232.

Nissen flytter med.

En Mand, som boede i et Huus, hvor en Nisse havde boret sin Spøg vel vidt, besluttede omsider, at flytte ud og at lade ham der alene. Allerede vare flere Læs Flyttegøds bortførte, og det sidste Læs, som mest bestod af tomme Bøtter og andet Sligt, var allerede færdigt, da Manden tilfældigviis bliver Nissen vaer, som sad i en Bøtte paa Vognen. Ved saaledes at see den hele Flytning at være forgieves, blev Manden saare ilde tilmode, men Nissen gav sig hierteligt til at lee, stak Hovedet op af Bøtten og sagde: "See! idag flytte vi!"

cfr. Grimm, Deutsche Sagen. I. 93.

*) Gjørvinghullet er den Abning i Loftet, hvorigennem Høet nedlastes til Kreaturene.

Nissens Fortornelse.

I et Huus i Jylland var en Nisse længe vant til, naar Pigen om Aftenen var gaaet tilsæns, at hente sin Brød i Kioffenet, hvor den blev hensat til ham i en lille Træbasse. Men en Aften, da han kom til Groden, saar han, at Pigen havde glemt, at give ham Smør deri, hvorfor han i Brede gif ud i Stalden og dreiede Halsen om paa den bedste Ko. Men siden, da han blev sulten, listede han sig dog tilbage, for at tage tiltakke, og som han da havde spist Lidet deraf, opdagede han, at der dog var Smør i Groden, kun at det var sunket ned under. Da blev han saare bedrovet over at have gjort Pigen Uret, og, for at bøde paa den Skade, hvilken han havde paaført de gode Folk, gif han atter til Stalden og satte et Strin, fyldt med Penge, ved Siden af den døde Ko. Da Folkene næste Morgen fandt det, kom de til stor Velstand.

cf. Mag. Hammerich, Skand. Reiseiminder. 80

Nissen gjør Gavn i Gaarde.

I en Gaard paa Siælland var der en Nisse, som var raff og munter til al Gierning, naar kun han fik Smør i sin Brød hver Aften, thi anden Løn forlangte han ikke. En Morgen, da Folkene skulde ud at pløie, gif han til Husbonden og bad om at maatte være Plovføring. Bonden meente vel, at han var altfor liden til at fiøre fire Heft, men Nis gav til Svar: "Jeg kan godt sidde oppe i det ene

Også Dre og fiore med fire; det har jeg gjort før!" Da lod Manden ham have sin Billie og maatte siden tilstaa, at aldrig havde han haft saa dygtig en Plovkubst før. Dertil havde de alle stor Moro af, naar Nogen kom forbi og ikke kunde see Kubsten, der sad i Bæstets Dre, men horte ham tydeligt raabe: "Hyp saa! Hop saa! Vil I gaae, I gamle Mære! eller jeg skal smøre jer! det kan I tro!" Da denne Gaardmand boede, vilde Nis ikke blive der længer, men flyttede op paa Herregaarden, hvor han holdt sig i Skiul. Nogle Dage derefter fik Herremanden en ny Karl, der skulde tærste Vinterkorn. Den første Dag, da Karlen kom i Laden, bestilte han Intet, men gif blot og saae paa Kornet; den anden Dag gif han ligedan, indtil Nis henimod Aften sagde til ham: "Hør, du! jeg kommer nok til at hjælpe dig!" Dette havde Karlen Intet imod og Accorden blev, at Karlen skulde sørge for, at Nis fik Grob med Emor i hver Nadsvere. Da Karlen næste Morgen kom i Laden, havde Nis allerede tærstet en Dynge Korn, som indeholdt vel 25 Læs. "Nu kan du riste Halmen op i Formiddag," sagde Nis, og da han hjalp ham, blev ogsaa det færdigt. Da sagde Karlen: "Men hvordan skal vi faae Ayrerne fra Byggen?" — "Det skal jeg fige dig!" sagde Nis. "Gaa du nu op udenpaa Laden og gior et stort Hul paa Taget, saa skal vi nok faae Ayrerne fra!" Da Karlen havde gior dette, lukkede Nis alle Derene op, som vare paa Laden, gif derpaa op til Hullet, lagde sig paa Mavnen, sat Hovedet ind igiennem Hullet og gav et Straal fra sig, saa at alle Ayrerne fløi ud over hele Gaardsrummet. Da kom Herremanden ud og blev ganske vred, ved at see dette. "Jeg

"troer, du er gal, Karl!" sagde han, "lader du Nynerne, som vi skulde have til Kreaturerne i Vinter, saaledes fare!" — "Na! inte andet, Husbond!" sagde Karlen, "vi have Nynerne ind igien, saa kan det snart være gjort!" Nu bialt Nis Karlen at sanke Nynerne op og at bære dem ind igien, og det var gjort i en halv Timestid. "Gaa nu ind til Herren," sagde Nis, "og siig ham, at Kornet er tørstet, og Nynerne sanket i Hobe, om han nu vil komme ud og maale op, for at vi kan see, hvormange Tonder det er. Men siig ham," tilfoiede Nis, "at vi skulle have Besaling for hver Tonde Nyner saavel som for hver Tonde Korn, og vil han ikke give os det, saa vælke vi hele Lade!" Da Karlen havde bragt Herremanden denne Bessked, svarede denne leende: "Ja gior du det, om du kan! Men jeg er ikke saa gal, at jeg skulde betale dig for Nyner som for Korn." Da Nis modtog den Bessked, svarede han blot: "Hvad! det vil han ikke! Ja saa kom du! Vi skal snart vælke den!" Derpaa gif de Begge hen og satte Ryggene mod den ene Sidenag, og strax begyndte den at vælke. Da Herremanden saae dette, løb han ud i Gaarden og gav Skud, og Karlen fik sin Uleilighed godt betalt og glemte ikke, at giøre Nis tilgode.

Nissen i Thyrsting.

Der boede en Mand i Thyrsting, i Thyrsting-Brads herred, som havde en Nis i sin Lade. Samme Nis rogtede Dødsstank, og skjal om Ratten Hodet hos Naboerne, saa at

den havde det triveligste Dværg paa Stald. Indgange
 te Drengen med Nis til Fugleriis, for at skole Dvæ-
 ven tog saameget, som han kunde bære, men Drengen
 begierligere og sagde: "Tag kun mere, vi kan jo holde!"
 "Hvile?" spurgte Nissen, "hvad er Hvile?" "Tag du
 : mere," gav Drengen til Svar, "Hvile findes, naar vi
 ime udenfor!" Da tog Nissen endmere og gik lermet.
 da de kom til Thyrsing Mark, var Nissen træt, hvor-
 Drengen sagde: "Her er Hvile!" og satte de sig da
 paa Høien. Da sagde Nissen: "Haste jeg vist, at
 ile var saa god, da haste jeg vel taget Mit, som var i
 en!"

cf. Mag. Hammerichs, Skand. Folkesagns. 1879

Nissen og Pigette.

Det var en Gang i et Skov i den Tid, som kaldes for
 det af en lille Pigette og en lille Dreng, som var
 r, der havde fundet den lille Nissen i en Skov. De
 i gade han sig for sig. De havde fundet den
 et paa Skovsiden. Den lille Dreng var
 havde met sig en lille Nisse, som var den lille
 det var en lille Nisse, som var den lille
 Gade var den lille Nisse. De var det i den Tid, som
 det var den lille Nisse. De var den lille Nisse, som
 at den lille Nisse var den lille Nisse. De var den
 g. Det var den lille Nisse, som var den lille Nisse.
 Det var den lille Nisse, som var den lille Nisse.

"treer, du er gal, Karl!" sagde
 "som vi skulde have til Krestfaldet"
 "Vare!" — "Na! intet andet,"
 "I have Kongerne ind igier
 Nu skal vi se Karlens og
 intet igier, og det var
 "intet til Herrens,"
 "arrigt, og hvor
 "at og maale

det brødt, han
 Karm, som
 sam, lo de han
 yndte faaet sit ene
 og Digterne skulde til Gode,
 dem i Ansigtene, uden at
 blev ubleete af Alle, da de vilde

"er. Her"

"alting"

Gaardboenssen i Høsum.

"Her, i Høsum og i Høsum-Efter, i Jylland, var det i
 Da i Høsum en Gaardboensse". Den ene skjal Kertu i Høsum
 det hien til Høsum; den anden skjal i Høsum
 det hien til Høsum. Deraf kom det sig, at
 det hien af Høsum med hver Dag blev rigere, og
 det hien med hver Dag blev fattigere. Den Høsum
 den Høsum af sin Høsum, vilde sig engang
 det hien og det hien de Gaardboenssen komme Høsum
 det hien det hien og vilde dem til Høsum. Den
 det hien den hien at giere, men hver Gang bragt
 det hien Høsum. indtil den Høsum Høsum
 det hien den og vilde alle Høsum lige mege
 det hien Høsum Høsum og sagde den: "Na! du
 det hien den Høsum den Høsum af Høsum Gaardbo
 det hien den Høsum og det hien nu alle langt
 det hien Høsum den Høsum Høsum."

och Høsum den Høsum Høsum Høsum. II. 168.

passer Heste.

Heste af en Løb, eller og en
 . nyligt har kælvet.
 . to, sorte Heste, kunde længe
 og kunde faae dem til at arbe, og
 vedbleve at være i god Stand. Da
 og opdagede omsider, at Nissen ikke alene
 men glemte aldrig at strigle og at børste dem,
 . are svedige. Men engang, da Bonden havde
 i Kjøbstaden med sine to Sorte, kiorte han hjemad
 . for stærkt med dem, og derover blev Nissen saa fortryde-
 ligg, at han ganske forløb ham.

Nissen og den hvide Hoppe.

I Alstrup Sogn ved Hjørring, i den By Tirup, boede
 en Mand, som havde en deilig, hvid Hoppe, hvilken i
 mange Aar var gaaet i Arv fra Fader til Søn, efterdi den
 holdt en Nisse og god Lykke ved Gaarden. Samme Nisse
 havde Hoppen saa kjær, at han slet ikke kunde lide, at man
 brugte hende til Arbeide, og kom han selv hver Nat og
 fødrebe paa det Bedste. Og som han bragte oversflodig Sæd,
 baade tærstet og utærstet, med sig fra Naboens Lade, saa
 havde alle de øvrige Stræ ogsaa godt deraf. Men omsider
 sk Gaarden en ny Eiermand, som ikke vilde sætte Tro til,
 hvad der fortæltes ham om Hoppen, men solgte den til sin
 fattige Nabo. Da gik hen fem Dage, saa begyndte den
 fattige Bonde, som havde kjøbt Hoppen, at forbedre sine

for at falde af og gav sig derfor til at vræle det bedste, han kunde. Pigerne, som vaagnede ved denne Larm, kom da ud i Gaarden, men istedetfor at hjælpe ham, lo de ham ud og kaldte ham Hinkelbeen, fordi han havde faaet sit ene Been forslaaet. Men næste Søndag, da Pigerne skulde til Gilde, listede Nis sig til at sværte dem i Ansigterne, uden at de mærkede det, hvorover de bleve ugleete af Alle, da de vilde træde ind i Dansen.

Gaardbonissen i Hæsum.

I Estrup og i Hæsum-Ester, i Jylland, var der i hver By en "Gaardbonisse". Den ene stjal Korn i Estrup og bragte det hjem til Hæsum; den anden stjal i Hæsum og bragte det hjem til Estrup. Deraf kom det sig, at en Mand i hver af Byerne med hver Dag blev rigere, og en anden Mand med hver Dag blev fattigere. Den Mand i Hæsum, som saaledes fik sin Lade fyldt, stillede sig engang paa Luur, og saae han da Gaardbonissen komme flæbende med en svær Last Korn og pustede dertil forfærdeligt. Og dette saae han ham oftere at gjøre, men hver Gang bragte han nu et mindre Knippe, indtil han tilsidst kom flæbende med et ganske lidet og pustede ikke bestomindre lige meget. Da blev Manden fortrydelig og sagde høit: "Ja! du har noget at puste af!" men fra den Dag af bragte Gaardbonissen ham ikke et Straa, og det varede nu ikke længe, førend Manden fra riig var blevet fattig.

cfr. Afzelius, Swenska Säger, Håfder. II. 168.

Nissen passer Heste.

Nissen røgter gierne to Heste af en Løb, eller og en uden Aftegning, især om den nyligt har kølvet.

En Bonde, som havde to, sorte Heste, kunde længe begribe, at han aldrig kunde faae dem til at æbe, og desuagtet altid vedbleve at være i god Stand. Da æbe han paa og opdagede omsider, at Nissen ikke alene æbe dem, men glemte aldrig at strigle og at børste dem, de vare svedige. Men engang, da Bonden havde t i Kiøbstaden med sine to Sorte, førte han hjemad r stærkt med dem, og derover blev Nissen saa fortryde- at han ganske forlob ham.

Nissen og den hvide Hoppe.

I Alstrup Sogn ved Hjørring, i den By Tirup, boede Mand, som havde en deilig, hvid Hoppe, hvilken i 30 Aar var gaaet i Arv fra Fader til Søn, efterdi den : en Nisse og god Lykke ved Gaarden. Samme Nisse e Hoppen saa kjær, at han slet ikke kunde lide, at man te hende til Arbeide, og kom han selv hver Nat og æbe paa det Bedste. Og som han bragte overflødig Sæd, e tærstket og utærstket, med sig fra Naboens Lade, saa e alle de øvrige Kræ ogsaa godt deraf. Men omsider haarden en ny Eiermand, som ikke vilde sætte Tro til, der fortaltes ham om Hoppen, men solgte den til sin 30 Nabo. Da gif hen fem Dage, saa begyndte den 30 Bonde, som havde købt Hoppen, at forbedre sine

flog han saa en Sloggerlatter op, saa at Alle, som vare paa Gaarden, vaagnede derved.

Nissen og Drengen.

Der var en Nis paa en Gaard i Jylland; han fik hver Aften sin Grod i ordentlig Tid, derfor hialp han ogsaa saa baade Karl og Pige og saae paa Husbondens Bedste i alle Maader. Engang var der kommen en skalkagtig Dreng i Tjeneste paa Gaarden; han søgte altid at giøre Nis Fortreb, saa tidt han kunde komme affted dermed. En Aften silde, da Alt var kommet til Ro paa Gaarden, tog Nis fat paa sin lille Træbalke og skulde nu til at fortære sit Aftensmaaltid. Da mærkede han, at Drengen havde stult Smoret paa Bunden, for at narre ham til at spise Groden først og siden finde Smoret, naar Groden var spist. Derfor tænkte han paa, at give Drengen Lige for Lige og gif op paa Loftet, hvor Drengen og Karlen laae og sov i samme Seng. Da tog han først Dynen af dem, og da han nu saae den lille Dreng ved Siden af den lange Karl, sagde han: "Staffet og Lang ulige!" og trak ved disse Ord Drengen ved Benene ned til Karlens. Nu gif han op til Hovedgierdet, trak Drengen atter op med samme Ord, og da det ikke, ihvordan han end sig bar sig ad, vilde lyffes, at Drengen kunde blive lige saa lang som Karlen, saa blev han ved at trække Drengen op og ned i Sengen indtil den lyse Dag. Da var han træt og krøb derfor op i Binduef-karmen, hvor han satte sig med Benene ud af Binduet.

Men saasom Nissen er forhabt af alle Hunde, saa begyndte Gaardhunden, da den saae ham, at gise, hvilket saaledes fornoiede Nis, efterdi dog Hunden ei kunde naae ham, at han stak det ene Been efter det andet ned til den, brillede og sagde: "Skue mig den Pusfelant! Skue mig den Pusfelant!" Imidlertid var Drengen vaagnet og listede sig bag paa ham; og som Nis allermindst tænkte derpaa, men blev ved med sit: "Skue mig den Pusfelant!" stødte Drengen ham ned i Gaarden til Hunden, idet han raabte: "Skue ham nu allesammen!"

4. Kirkegrimmen.

Kirkegrim.

Ogsaa i Kirkerne er der Nisser, een i hver, og han opholder sig enten i Laarnet, eller hvor han ellers kan finde et Smuthul, holder Orden i Kirken og straffer, naar der skeer Noget til Forargelse.

I Sors Kirke, ligesom den venstre Sidegang, er der et stort, rundt Hul i Loftet. Om dette veed man, at der boer denne Kirkes Nisse, ligesom det ogsaa siges om dette Hul, at berubigiennem foer i gamle Dage den Dnde, naar Præsten ved Daaben sagde: "Far ud, du urene Mand!"

Kirkegrim og Strandvarslet.

I.

I den Tid, "da Strandene endnu ikke vare indviede", var det farligt om Natten at drage ad Veie, som laae ved Kysten, fordi man der saa hyppigt mødte "Strandvarsler", hvilke ere Gienfærd af Viig, som drive op paa Stranden og ligge der ubegravede. En Aften kom en Bonde gaaende langs med Stranden ad Taarbel til. Da sprang pludseligt et Strandvarslet ham paa Ryggen og klyngede sig fast, raabende: "Bær mig til Kirken!" Det maatte Bonden da finde sig i og søgte nu den gienneste Bei til Gientofte. Og da han omsider naaede derhen og kom nær ind under Kirkegaardsmuren, sprang "Varslet" hurtigt derover. Men strax kom Kirkegrimmen farende, og der begyndte nu imellem dem en svarlig Kamp. Da de en Stund havde kæmpet med hinanden, satte de sig begge til Hvile, og nu spurgte Varslet Bonden: "Naa! stod jeg mig?" Men Bonden svarede: "Nei!" Da begyndte Striden igien, og da de atter toge Hvile, spurgte Varslet igien: "Stod jeg mig nu?" Men Bonden svarede atter: "Nei!" og de toge da atter fat paa hinanden. Tredie Gang spurgte da Varslet: "Naa! stod jeg mig?" Og da Bonden dertil svarede: "Ja!" sagde Varslet til ham: "Vel var det, at du svarede saa, thi ellers havde jeg visseligen knækket din Hals!"

II.

I Niverod gif en Skone tidligt om Morgen, for at malke sine Koer. Da saae hun et Viig, som var op-

skyllet paa Sandet og bemærkede en stor Pengekat, som var bundet det om Livet. Saa som Ingen var der i Nærheden, fristedes hun til at tage Pengene, dem hun havde saa godt Behov, som nogensomhelst Anden. Og hun tog dem. Men næste Nat kom Strandvandslet til Byen og gjorde megen Larm udenfor hendes Vindue, sigende, at hun skulde komme ud og følge efter. Derved, meente hun, var nu intet Andet at gjøre; hun sagde da sine Børn Farvel, gik ud og fulgte med Vandslet. Da de vare komne udenfor Byen, sagde Vandslet til hende: "Tag mig ved Benet, du! og før mig til Kirken!" Men den nærmeste Kirke, som var Karlebo, laae tre Fierdingmiil derfra. Alt som de omsider fik Kirken isyne, sagde Vandslet atter: "Slip mig nu! og gaae ind i Huset ved Kirkeporten og bed Folkene, at de ville sidde oppe, indtil du kommer igien! Naar du saa har hiulpet mig over Kirkemuren, da løb, det bedste du kan, at ikke Kirkegrimmen skal annamme dig!" Saaledes gjorde hun; men neppe var Liget kommet over Kirkemuren, før Kirkegrimmen foer ud efter Konen og greb hende fast i Skjørtet. Dog, da dette var gammelt, gik det itu, og saaledes slap hun lykkeligt ind i Huset. Efter den Dag gik det Konen vel, og hun levede siden fornoieligt med sine Børn af de mange Penge, hun havde fundet hos Strandvandslet.

Om "Kyrkogrimar" i Sverrig s. Afjelius, Swenska Sägohäfder. III. 94.

5. Etlingen.

Midler imod Børns Forbytelse.

I.

Naar et Barn er født til Verden, da man synes ikke skulle i Barselskuen, thi ellers kan Barnet let blive forbyttet af de Underjordiske. Et Sted i Norrjysland havde det sig engang for mange Aar siden i en Barselskue, at Moderen ikke kunde faae Sovn, saalænge Bysen brændte. Da besluttede Manden, at tage Barnet i sin Arm, for at passe godt paa det, saalænge der var mørkt i Stuen. Men han faldt i Sovn, uden at have lagt Nærke til, i hvilken Arm han holdt sit Barn, og da han ved et Nøl i Armen vaagnede, saae han en hoi Kvinde staae ved Sengen og optagede, at han nu havde et Barn i hver Arm. Strax forsvandt Kvinden, men der laae han med begge Børnene, uden at vide, hvilket af dem der var hans eget. I denne Red gif han til Præsten, som gav ham det Raad, at han skulde see til, at faae fat paa et vildt Hingstfol, hvilket vilde kunne vise ham til Rette i denne Sag. Da hentede de et vildt Hingstfol, som var saa ustyrligt, at næppe tre Mand kunde føre det, og lagdes da begge Børnene tilhælede paa Jorden, og Hingsten fertes hen at lugte til dem. Og var det da sælsomt at see, hvorlunde Gullet, hvoergang det lugtede til det ene, vilde slkke det og blev ganske roligt, men hvoergang det lugtede til det andet, blev ustyrligt og vilde sparke Barnet. Deraf vidste man da, hvilket der var Etlingen; men som man fød

der, kom pludseligen en høi Dvinde løbende til; hun snap-
pebe Skiftingen og forsvandt med den.

II.

Der boede paa Christiansø en Mand og en Kone, hvilke
ei i rette Tid havde ladet deres Barn komme til Kirke, at
bøbes, hvorudover det stete, at en underjordist Dvinde om-
byttede det med sit eget, der var saa usfelt, at det hverken
kunde tage Kede eller Drikke, og maatte sikkerligen være
omkommet, dersom ei Dvinden hver Nat var kommet til,
for at give det at die. Og som nu de to, unge Folk havde
megen Uro og Besværlighed af samme Skifting, tænkte Ko-
nen omsider paa at blive det heel qvit. Hun kaldte da
Pigen, sigende hende Besked om, hvad hun skulde spørge
og sige, og hebede nu Dønen paa det Bedste. Da spurgte
Pigen høit, saa at det kunde høres af Troldfolket: "Hvorfor
heber I Dønen, Moer?" Dertil gav Konen det Svar:
"Fordi jeg vil brænde mit Barn!" Og som Pigen saalunde
havde spurgt trende Gange, og Konen dertil havde gjentaget
samme Svar, tog hun Skiftingen og satte den paa Bred-
stussen, ret ligesom om hun vilde styde den ind i Dønen. Da
kom flux det underjordiske Dvindfolk, tog sit Barn af Bred-
stussen og gav det ferkjænte inderet, med disse Ord: "Der
"har du dit Barn! Dette har jeg handlet med dig, end du
"med mig!" og var Barnet da, som hun havde sagt, træl-
og vel ved Magt.

III.

Bed Lils Sø boede to, enlige Høit, der havde en
Plage af en Skifting, som var dem givet af de Under-

i Eetdet for beres eget Barn; holdet ikke var blevet delt inde. Samme Skifting lærde sig best underligt, naar Sagen var allerede, var uskyldig, løb op ad Baggene som en Kat, sad under Loftet og husede og streg; men, naar Rogen var i Stuen hos ham, sad han alder sovrig ved Bordenden. Han kunde æde for fire Andre og agtede dertil ikke paa, hvad man satte for ham, blev dog aldrig mæt og søvde ikke i Huset før Plage. Da de nu langsommelig Tid havde forløst, hørte de bedst kunne blive ham godt, gav en skidt Fige sin Tro paa, at han vilde kaffe ham fra Huset. Tog han da, medens han var paa Marken, et Svinn, lagde det og lærte det med Hud og Haar i en Pølse, og denne satte han for ham, da han kom hjem. Han begynde da, som hans Svinnene var, at slænge i Pølsen, og alt som han hørte. Her han lidt efter lidt roligere, men tilsidst sad han med Svinnene stille i Haanden og saae paa Pølsen. Endeligen, da han nu denne Tiid havde siddet en Stund, begynde han: "Pølse med Hud — og Pølse med Haar? — Pølse med Fine — og Pølse med Been i? — Nu har jeg set det Gange mig Skov paa Tiid Se, men aldrig saae jeg Noget Pølse! — Nu skal Jantzen blive her længer!" — Det var's Ord løb han sin Vej og kom aldrig siden tilbage.

De Skiftinger: H. Kuge, Fornuftige Tanker over etill. exotische Materier. Kiebnh. 1754. 191. S. Aspach, Diss. De variis superstitionibus. Landt, Bessr. over Kiebnh. 464. Brünners Curiositäten. Frankf. a. M. 1772. 2. Ihre, Diss. de superstitionibus hodiernis. Lpz. 1778. 23. Winter, Leire i Siælland. Kbhvn. 1806. 57. Kiebnh. Topographie over Bium Præstebald. 214. Ber
Kiebnh. Messer til Holbergs Lustspil. I. 278. Socie

Nöpt. Allerlei. III. 49. Journal von und für Deutschl. 1787. 186. Ibid. 1790. 27. Büsching, Wöchentl. Nachrichten. I. 251. Ann. Grimm, D. Sagen. I. 133. Ibid. 144. Grimm, Frische Elfenmärchen. XI.III.

6. Baerulven.

I.

Naar en Pige ved Midnat udspænder mellem fire Kieppe den Hinde, i hvilken Jollet er, naar det kastes, og derpaa nogen fryder derigennem, da vil hun kunne føde Børn uden Smerte. Men alle de Dreng, hun føder, blive Baerulve, og alle de Piger, blive Mæder. Jeg har Baerulven om Dagen en menneskelig Skikkelse, kender han et beryet vel kiendelig, at Dienhaarene ere sammengræst over Næsen, og saer han raa en vis Tid om Natten Skikke af en Hund raa tre Børn. Herf ba, naar et andet Menneske siger en saadan Baerulve, at han er en Baerulve, saa kielder ham derfor, bunder han fri.

II.

En Mand, som var en Samling af Børn, var en Baerulve, kende engang ved Manden var en Pige en Bilbe. Underens mærkede var en Drenge, som var en Drenge vilde komme over ham, berette for sig, som en Drenge, stod af Boguen, kende en Drenge. Drenge vilde komme til dig, Mær! som var for sig, som var en Drenge.

Da hun havde sagt dette, gik hun afsted, men først efter Mrs. Arden, som hun så på Begiven, anfaldet af en Særhed. Da gjorde hun, som Manden havde sagt hende, og slog den med sit Hækkede. Særheden blev deri, tryk af Stykke af og lod det brænde. En Stund efter kom Manden tilbage og havde i Manden det afstrøede Stykke af Særheden, og da hun så det, røbede hun forskrækket: "Dro! Skat! du er jo en Særhed!" — "Lad det være, Skat!" gav hun til Svær, "men nu er jeg fri" og fik den Tid som Dødet aldrig over ham.

Om Manden (Hjæne. 1825. 219, hvor Beretning angik den samme Mand som Særhed handler til Særheds Fortælling om Manden, af Særhed Hækkede, som i sig Manden af Mand var Skat i Hækkede og havde sigtet at blive til Hækkede. I Særheds er Hækkede Mand som Særheden, men ikke Manden, hævleren. Den sidste de le wæren der wæren i Det Hækkede. 1837. Nr. 25. I Hækkede. Særhed om Særheds Særhed, hedder det Særhed: "Du Særhed Særhed som en Hækkede, for den Særhed man midt, hævler den Særhed Særhed." Hækkede, Særheds Særhed. I Hækkede II Hækkede, Det Hækkede Hækkede Særhed. Hækkede II Hækkede, Særhed. I Hækkede Særhed. Hækkede Hækkede Særhed. Hækkede Særhed, Hækkede til Hækkede Særhed. I Hækkede.

7. Aften.

I

Om Særheden havde en Særhed, som, uden at hun havde sagt det, var en Særhed, og som hun havde

Nat til Karlen, saa at han snart mærkede, hvorlunde det havde sig. Han passede derfor paa og blev da vaer, at hun hver Nat krøb ind til ham igiennem et lille Hul, som var i en Eggestolpe. Da lavede han en Pind til, som passede vel i Hullet, og, da hun næste Nat var kommen ind til ham, slog han Pinden i Hullet, saa at hun nu maatte blive derinde. Fik hun da strax menneskelig Skikkelse, hvorpaa Karlen tog hende til Kone, og de fik mange Born sammen. Da nu mange Aar vare hengangne, og de begge vare til Mars, hændte det sig en Aften, at Manden blev hin Pind vaer, hvilken endnu sad i Hullet paa Eggestolpen. Da spurgte han i Skiemt sin Kone, om hun vel vidste, hvordan hun var indkommen der i Huset; men da dette var skjult for hende, fortalte han det og gjorde sig ret lystig derover, ja! tog endog Pinden ud, for at hun skulde see, hvilken Indgang hun havde haft. Da kigede Konen derigien-nem, men som hun stod og kigede, blev hun pludseligen ganske lille, foer ud igiennem Hullet og har siden den Tid været ganske forsvundet.

II.

Der var engang i Jylland en Dronning, som var en stor Elsker af Heste. Især havde hun en, som var hende den kæreste, og med den var hun beskæftiget baade vaagen og i Drømme. Oftere naar Staldkarlen om Natten kom ned i Stalden, saae han, at denne Hest ikke havde det rigtigt, og sluttede han deraf, at den blev rebet af Maren. Da greb han engang en Spand kolbt Vand og kastede den

ud over Hesten, og i samme Diabill blev han vant, at Døds-
ningen sad paa dens Ryg.

Lil Troen paa Karen hører ogsaa det Vers, som skal være knyt-
tet til at drive hende ud. Det lyder saaledes:

Sten, Stenminder!
Gå du herinde,
Gaa selv du herud!

hertil fører det i Lydbland bragte Vers (J. Grimm, Deutsche
Sagen. I. 131):

Krab! kom du herhen,
So will ich hergen!

Sagnet om Karen forekommer allerede i Snorres Heimskringla.
I. 20. hvor Kong Valand beslager sig over, at Karen har rebet ham
i Soone. Here om Karen findes i Resenii Atl. VI. 381. Ibid.
777. Landts Beskriv. over Færøerne. 443. Wille, Skille-
jords Beskr. 251. Faye, Norske Sagn. 83. Jonge, Nord-
siäll. Landalm. 300. Ibid. 302. Werlauff, Antegnelse
til Holbergs Lytspil. I. 268-72. Oldenborg, Om Gien-
færd. 109. Andersens Roman, D. I. I. 81.

Sagnet I. om Karens Flugt ud igiennem Hullet paa Egskolpen
spæes at staa i Forbindelse med Mephistopheles's Replik i Goethes Faust:

”s' ist ein Geleg der Teufel und Gespenster:
Wo sie hineingeschlüpft, da müssen sie hinaus.”

8. Hyldemoer.

Hyldemoer.

Der hører i Hylbetræet en Væsen, som kaldes Hylde-
moer, eller Hyldeqvind. Hun hevner al Overlast, der tilføies
Træet, og i Nyheder vreed man at fortælle, hvorlunde en

Manb, der omhuggebe et Hylbetræ, pludseligt døbe kort derefter. Sammensteds fortælles om et Hylbetræ, som staaer i en lille Gaard, at det ofte i Tusmørket gaaer frem og tilbage i Gaarden og ligger stundom ind igiennem Vinduet til Børnene, naar de ere alene.

Det er ikke raadeligt, at have Bostab af Hylbetræ, thi det lider hun ikke. Da man engang havde lagt et Barn i en saadan Bugge, kom Hyldemoer og trak det i Benene, og lod det ingen No have, for det blev taget ud af den Bugge. Dgsaa fortæller David Monrad i den Bog, han har kaldet Den hedenske Christenhed, at en Hyrde, som om Natten hørte sine tre Børn græde og spurgte om Aarsagen, fik det Svar, at der havde været En, som biede dem. Da fandtes deres Bryst opsvulmet, men, da de lagdes i et andet Kammer, sov de roligt; thi Aarsagen, siger han, var den, at hin Etue var fældet med Hylbetræ.

David Monrad, Den hedenske Christenhed. J. N. Mundelstrup, Specimen gentilismi etiamnum superstitia. Diss. 3 Boesens Beskriv. over Helsingøer. 23. siges: "Det besynderlige Lægedoms-Træ, Hylb, som især i Danmark er bekendt og der synes at have ret hjemme, har Navn af denne Gudinde, eller af Hildi, en Lægedoms Gudinde, som med sine Geister eller Under-Guder, har sin Bolig under samme Træ, ihvor saa det findes; hun har stænket Indbyggerne dette Træ og taaler ikke, at det vanhelliges og misbruges. Fra gamle Tider af finder man, at de Danske have elsket og æret Hylben, plantet den ved Mure, Bagerovne, i snævre Steder mellem Bøggene og Giærder eller Mure. Det er en urøggelig Tævning, som endnu findes hos den overtroiske Almue, at de tilbedede den Gudinde Hildi, førend de tager af Hylben, med denne Bøn: 'O Hildi Roder, Hildi Roder! Lad mig tage noget af din Hylb, saa vil jeg lade dig tage noget af mit igjen! Dette gientages tre Gange og forseer man sig herudi, bliver man frasket.'" cfr. Aru-

fiels Cimbr. Heyden Religion. 178. Grimm Uger Selsk. Eifenmärchen. LXXVII): "bei den alten Preussen war ihnen der Holunderbaum heilig und durfte nicht verletzt werden." Afjællig. Svenskta Säger. Häfder. II. 148.

9. Lindormen.

Lindorme paa Kirkegaarde.

I.

I gamle Dage havde to Lindorme bygget Rede paa Lyngby Kirkegaard. Men som det engang hændte sig, at de under Gudstiensfesten geraabede i Strid med hinanden udenfor den søndre Kirkedør, og derved megen Stoi og Ufærd fandt Sted, saa sprang en Soldat ud af Kirken og gik med dragen Kaarde løs paa dem. Dog varede denne Strid ikkun kort, thi Lindormene besudlede ham saaledes med deres Gift, at han strax maatte omkomme. Men Folket, som var i Kirken paa samme Tid, fordristede sig ikke, at gaae ud af Kirkedøren, fordi den ene Lindorm havde lagt sig derudenfor, men de huggede indenfra Gul paa Muren til Nord hvor Kirkedøren nu er.

Samme Lindorm blev da liggende der paa Kirkegaarden, til stor Meen for alle dem, der kom den nær, og det fortælles endog, at den engang, da der holdtes Daab i Kirken, gik ind og tog Barnet. Desformetelt opstod man en Lyr med Melk og Hvedebrød, og, da den derved
 saa stor og stærk, at den syntes at kunne binde

i med Lindormen, førte man den til Kirkegaarden. Her stod da en svar Kamp, som endtes saa, at Lindormen var bræbt, men havde dog saaledes overstænket Tyren med i Gift, at ei heller den kunde leve.

Paa Lyngby Kirkegaard sees endnu en Steen, hvorpå er afbildet en Tyr, og siges det, at hin Tyr ligger begravet under denne Steen. I ligemaade sees paa selve Kirken adskillige Afbildninger, som tyde hen paa denne Tilværelse.

II.

Fem Fierdingmiil fra Sorø ligger Alsted Kirke. I samme sees endnu et Billede, som forestiller en Strid mellem en Tyr og en Lindorm, og er dette, som Folk siges, Afspejling om en saadan Begivenhed der paa Kirkegaarden. Da nemlig en Lindorm havde lagt sig ved Kirkegården og gjorde stor Ufærd paa Folket, saa at Ingen kunde komme i Kirken, gav en gammel, vis Mand det Raad, man skulde opføde en Tyrefals med lutter sød Melk, og efter en Lids Forløb sætte Tyren i Kamp mod Ormen. Efter det første Marsk, var Tyren saa stærk, at det tyktes sig Mand, at den maatte kunne bestaae i Kampen. Men da den fik Ormen at see, blev den saa ræd, at man paa samme Vis maatte opføde den endnu et Aar. Da frygtede den vel mindre, men gav sig dog ei i Kampen, før man havde ladet det tredje Aar hængaa. Men da var den ogsaa bleven saa vældig, at den strax gif i Kampen og bræbte Lindormen. Imidlertid blev Tyren dog saa forgiftet, at man maatte bræbe og nedgrave den tilligemed Ormen.

fiels Cimbr. Heyden Religion. 170
Elfenmärchen. LXXVII.): "bei dem
Hollunderbaum heilig und durfte nicht
Ewenska Säger. Håfder. II. 1

„Saa Kirkeb
til Laarnet, saa

om Hæder
Dyde i 2
Ehren:
ke den
Gretter
Kette
ke m
na

Kirkeboeren paa Høiby Kirke, efter
saa Kirkeens søndre Side, men re-
forbyde Folket at gaae i Kirke, lagte
Da brød man den nordre Muur, og
siden den Tid paa denne Side. Vel gierde
Saa at faae denne Lindorm af Dage, men i
var det forgieves. Omfider opfodte man en
og gav den ei Andet, end Melk og Hvekebrød, saa
inden saa Kar blev en vældig Tyr. Da slap
den los paa Kirkegaarden, og strax gav den sig i
med Ormen. Der stod en vældig Strid, thi Lind-
fleg med sin Hale, saa at den endog klevede en tier
Zara, som endnu ligger, deelt i to, paa Kirkegaarden.
Dog slangede Tyren omfider Lindormen tilføde, men var
sa saa overstænket af Giften, at man maatte gaat op i
KirkeLaarnet og berfra skyde den med Bøsser.

Samme Sagn fortælles om Svinding's Banke i Høen.
Denne Banke blev derved til, at Tyren opløstede saa megen Jord i
Kampen med Lindormen. Ved Eiby Kirke, Ramsø Herred, paa Ri-
benhavns Amt, har en lignende Kamp fundet Sted, og der opbevares
i et Skab i Kirken et Stykke af et Horn af den Dre, som dræbte
Lindormen. Paa Kirkeens nordre Side, over Kirkeboeren, skal findes
afbildet en Lindorm med en ulæselig Skrift. N. A. S. Noerskabel.
1830. 514. At det ogsaa fortælles om Siersløvvester Kirke paa Fre-
deriksborgs Amt, sees af Hoffm. Fund. VII. 166 og om St. Jær

af Pontopp. Theatr. Dan. 179.

cf. Grimm, D. Sagen 142.

Den hyppigt Kirker, hvor Døren
paa alle saadanne Steder angives
en Lindorm engang har lagt sig for
folket var i Kirken, saa at man indenfra
Dør paa den nordre Muur og tilmuret den

Lindormen og Glarmesteren.

Det hændte sig engang for mange Læder siden, at
Ligene, som vare hensatte i Aarhus Domkirke, bleve Lid
efter anden borte, uden at man vidste, hvad vel Aarsagen
dertil monne være. Da gav man Agt og saa, at en Lind-
orm, som havde sin Hule under Kirken, hver Nat gik ind
og aab Ligene. Og, da man foruden denne Ulykke ogsaa
blev vaer, at den gravede Kirken under, saa at samme vel
snarligen derved maatte lide Brost og Fald, kom man i stor
Baande og søgte forgieves om Hielp og Bistand. Da kom
en vandrende Glarmester til Aarhus, og da han erfarede
den Nød, hvori Byen var stedet, gav han det Lovte, at
han vel skulde hjælpe dem. Han gjorde sig da en Kiste af
Speilglas saaledes, at der paa samme kun var en eneste
Aabning, og denne ei større, end at han derigennem kunde
stille sin Naarde. Lod han da ved hvoils Dag Kisten bære
ind paa Kirkegulvet, og da Midnat kom, tændte han fire
Borkierter, hvilkede han satte ved Kistens Størner. Da kom
Lindormen krybende gennem Chorgangen, og, som den blev
Kisten vaer og saa sit eget Billede i Speilglasset, troede

sig, vil Gaarden synke, og der vil kun blive et Uføre, hvor den har ligget.

Lindormen under Sobo.

Under Herregaarden Sobo, halvanden Mill fra Faaborg, ligger der en Lindorm. Under et stort Træ i den nærliggende Skov har den sin Udgang, og dersom dette Træ fældes, da vil Gaarden synke. I en lille Indse nærved Gaarden vasser samme Lindorm sig een Gang om Aaret, og efter den Tid sees Soen at være overtrukket ligesom med en grøn Hinde.

Rask's Noerskabsl. 1839. No 28. 445. Under Stubbe-
gaard, ved Balsrup, skal der ogsaa være en Lindorm, som, naar Bygningen bliver forladt, vil vælte den ud i Stubbegaardsø. Ibid.
1839. 481.

Lindormene ved Læborg.

I Læborg Sogn, ved Colbing, Nordost for Hundsbek, ligge nogle Banker, af hvilke den ene kaldes Fru Mettes Bierg." Den er nu bevoret med Egekrat, men i gamle Dage var her en saa stor Skov, at Egetommeret til Kirken blev fældet her.

I denne Skov opholdt sig to Lindorme, som hver Dag gik ned og drak af en Dam, der ligger Sønde for Fru Mettes Bierg, hvorfor denne Dam endnu kaldes Linddam. Men en Dag bleve atten Stude fra Hundsbek, som ogsaa drak af denne Dam, stungne af Lindormen, som

sugebe Blodet af dem, og nu tænkte man alvorligt paa at faae disse Uhyrer odelagte. Forst stak man da Ild paa Stoven, og fra den Tid af findes der endnu forfullede Træstammer i Egekrattet. Men det hjalp kun lidt, thi nu flygte Drmene til den Vesten for liggende "Bogestov." Dmfrider tilbød en gammel Kierling, at ville staffe dem af Dage, og hun gjorde da et stort Baal paa nogle Agre, Sønden for Dammen, som kaldes Bloksagrene, og lagde sex Skytter i Baghold, som skulde skyde paa Drmene, saasnart de lode sig tilsyne. Da Alt var saaledes ordnet, tog hun en Pibe frem, og som hun blæste i den, kom begge Lindormene. Men Skytterne ræddedes ved at see dem, og gave sig paa Flugt, istedetfor at skyde, og nu forfulgte Lindormene den arme Kone, som ikke havde anden Udvei, end at styrte sig i Baalet. Lindormene, som fulgte hende ligeind i Ilden, omkom paa denne Maade.

10. Damhesten.

Damhesten ved Ager sø.

Engang løb nogle Bønderbørn fra Omegnen af Hirschholm og legede ved Ager sø, da pludseligen en lang, hvid Damhest skød sig op af Vandet og tumlede sig paa Marken. Drengene løb til for at see den, og en af dem satte sig endog op paa dens Ryg. Men i samme Dieblit vilde He-

fig, vil Gaarden synke, og der vil kun blive et Ufere, h-
den har ligget.

Lindormen under Sobo.

Under Herregaarden Sobo, halvanden Mil fra Haa-
borg, ligger der en Lindorm. Under et stort Træ i de
nærliggende Skov har den sin Udgang, og dersom det
Træ fældes, da vil Gaarden synke. I en lille Tid
nærved Gaarden vasker samme Lindorm sig een Gang i
Aaret, og efter den Tid sees Soen at være overtrukket lig-
som med en grøn Hinde.

Kasfs Noerskabsl. 1839. No 28. 445. Under Stub-
gaard, ved Valstrup, skal der ogsaa være en Lindorm, som,
Bogningen bliver forladt, vil vælte den ud i Stubbegaardsø. Ib-
1839. 481.

Lindormene ved Løborg.

I Løborg Sogn, ved Colbing, Nordost for Hun-
dek, ligge nogle Banker, af hvilke den ene kaldes Fru M-
ttes Bierg." Den er nu bevoret med Egekrat, og
gamle Dage var her en saa stor Skov, at Egetomme-
Kirken blev fældet her.

I denne Skov opholdt sig to Lindorme, som
Dag gif ned og drak af en Dam, der ligger Sønder
Fru Mettes Bierg, hvorfor denne Dam endnu kaldes
Lindorndam. Men en Dag bleve atten Stude fra Hundek
ogsaa drak af denne Dam, stungne af Lindormen.

jede Blodet af dem, og en anden var udfordret
 at vise Høvet stølge. Det vil man se i
 floren, og fra den Tid af blev de alle
 ammer i Egefrøden. Der blev der en
 de Ormene til den Tid i ligesom "Slyng". De
 der tilbed en gammel Hellig, og de blev en
 Dage, og han gjorde de i det Tid en
 henden for Dammern, som blev Hellig. og
 er Skytter i Baghold, som blev der en
 snart de lede sig alene. De blev en
 en en Pude frem, og den blev der en
 intermens. Men Helligerne blev en
 og gave sig som Hellig, som blev en
 intermens den arme Hellig, som blev en
 nd at herte sig i Hellig. Helligerne blev en
 igend i Jiden, som blev en Hellig.

III. *Fortælling*

Dampstøvet og

Engang var der en Hellig

olm og lagde en Hellig i Hellig. Den
 Dampstøvet blev sig en af Hellig. Den
 Drengene løbe til for en Hellig. Den
 idog se som den Hellig. Den

Norge fortalles lig
 ag n. 50. Ham

Tid, for nog
 evende Hest bl
 igien og er b
 iffun tre Bee
 den. Deraf
 der har ov
 en en Skiep

i stenh.): "De
 Senfødet, enten
 o, (som de tro
 af os Danske: I
 Dæmon. Cap
 um supersti
 Arkiel, Ein
 i q. sept. et c
 198.

er der en He
 Mand i Harf

sten styrte sig med ham ud i Soen, da Drengen tilløfte, fuld af Forundring, raabte:

"Herre Jesu Kors!

Du saae jeg aldrig større Hers!"

og strax var den forsvundet under ham.

Et lignende Sagn fortælles paa Als. i *Nast's Moerskabs* læs n. 1840. 733.

Damhesten og de tre Bønder.

Nord for Thisted ligger Byen Brund. Fra denne By gik en Aften tre, drukne Bønder henover en Mark, som kaldes "Kronens Mark", fordi den af Kongen er stienket Byen. Som de gik der, faldt det en af dem ind, at søfte en Hest, paa hvilken de tilsammen kunde ride hjem. Da stod pludseligt for dem en uhyre stor, sort Hest, og paa dens Ryg meente de vel at kunne finde Plads tilhobe; men da de To vare komne berop, udbrød den Trede forbausset:

"Herre Jesu Kors!

Aldrig saae jeg saadan Hors!"

og i samme Stund forsvandt Hesten, og der laae de alle tre paa Jorden.

Damhesten omtales af David Mourad i hans *Mas*. Den hedenske Christenhed. I Frankrig er den kiendt under Navnet *le lutin* (Wolff, *Mythol. der Zeen u. Elfen*. II. 332), og paa Schetlandsøerne kaldes den *Shoopiltee* (*Ibid*. I. 283), og begge Steder siges den at vise sig som en lille Hest, der, naar den har loffet Nogen op paa sin Ryg, styrter sig i Soen med dem. *cf.*

Grimm, Friske Elfenmärchen CXX. 3 Norge fortælles lignende Sagn om Rokken, s. Fapes Norske Sagn. 50. Hammerich, Skand. Reiseum. 240.

11. Helhesten.

Helhesten.

I.

Paa alle Kirkegaardene er i forbums Tid, for noget menneffeligt Tiig der er blevet jordet, en levende Hest blevet begravet. Denne Hest gaaer derfor der igien og er bekiendt under Navnet Helhesten. Den har ifkun tre Been, og moder Rogen den, da betyder det Døden. Deraf er den Talemaade kommen, som siges om den, der har overstaet en farlig Sygdom: "Han gav Døden en Skieppe Havrel!"

David Monrad siger (Den hed. Christenh.): "Denne Hæl blev kaldet af Hedningerne Unipes 3: Eensfødet, enten for Hænd havde kun eet Been, eller og for hænd, (som de troede) havde et Kobberbeen, hvorover hænd endnu kaldes af os Danske: hænd "hoppende Hæl." Vierus, De præstigiis Dæmon. Cap. 22. Mundelstrup, Spec. gentil. etiamnum superstitis. Boesens Beskr. over Helsingøer. 26. Arukiel, Cimbr. Hædens Relig. I. 35. Keyseri Antiq. sept. et celt. 181. Jonge, Den Nordsiell. Landalm. 198.

II.

Paa Domkirkegaarden i Aarhus er der en Helhest, som undertiden lader sig tilsyne. En Mand i Aarhus,

som havde vinduer ud til Kirkegaarden, udbrod en Aften, som han sad i sin Stue: "Hvad er det for en Hest, der gaaer der udenfor?" — "Det er vel Helhesten!" svarede en Anden, som sad hos. "Da vil jeg, Skam! see den!" gientog Manden!" Som han da saae ud af Vinduet, blev han bleg som et Liig, men han talede siden aldrig, om hvad han havde seet. Kort Tid efter begyndte han at lide, og det varede ikke længe, saa døde han.

III.

I Krostiobing er der en Helhest, som høres kun der, hvor Rogen skal dø. Den har, ligesom andre Helbeste, kun tre Been, paa hvilke den humper om med en Fyd, som om Skoene vare løse. Nogle mene, at have mødt den paa Gaden, andre paa Kirkegaarden, og der ere dem, som have seet den uden Hoved. Engang mødte Bægteren den i Gården og kom til at ride hele Byen rundt paa den, indtil den omsider standsede ved Raadhuset. Der stod Bægteren ned og bandt Helhesten ved et Træ, men da han næste Morgen vilde see efter den, da var det en Høvlespaan.

Dr. Håberg, Kros Beskr. 285-86.

IV.

I Sacristiet i Roeskilde Domkirke ligger en smal, blaa Steen, hvorpaa Folk i forrige Tider pleiede at spytte, naar de gik forbi. Sagnet fortæller, at en Helhest er begravet derunder.

Behrmann, Roeskilde Domkirkes Beskr. 112.

12. Kirkelammet.

Kirkelammet.

I.

Naar Rogen træder ind i Kirken, ene og paa en Tid, er der ingen Gudstieneste holdes, hænder det sig ofte, at man seer Kirkelammet løbe hen over Gulvet, thi hele Kirken hviler paa et Lam, at den ikke skal synke. For i Beretningen, da Kirkerne bleve byggede, var det Skik og Vedtægt, at nedgrave et levende Lam under Alteret, for at Kirken skulde staae uroffelig. Dette Lams Gienfærd er bekendt under Navnet Kirkelam, og, naar et eller andet barn et lille Barn skal dø, da seer man som til Tegns betydning i Kirkelammet bandse paa Husets Dørtærskel.

I Carlslunde Kirke, paa Roskilde Amt, skal endnu findes nedenfor Taarnets Lydehul et i Steen ubrugget Lam, hvilket skal tilkiendegive, at, da den Deel af Kirken, hvor Alteret nu er, søiedes til, blev et levende Lam indmuret i dette Sted.

sef. Sagnet: Kiøbenhavn's Bolde. I. Pag. 147. David Norblad kalder Gienfærdene af de under Kirkerne levende begravede Lamme: "Daaer" formodentlig fordi de meentes at vaere paa Kirken. Iverrig kaldes de "Kirkogrimar" Afzelius, Swenska Sago: bøger III. 94-95. Hoffmanns Fund. VII. 362. Ingegnus's Sulegave. 47.

II.

I hele Sjæns Land skal der kun være een Kirke, tages ivare af et Kirkelam, medens hver af de øvrige

har sin Kirkefo. En gammel Kone fra Lumbye, ved Navn Birthe, vilde engang besøge en anden, ved Navn Ane, eftersom denne var meget syg. Just som hun vilde gaae over Kirkegaarden, mærkede hun, at Noget gik hende ved Siden og nu og da gned sig op imod hendes Skjort. Da troede hun først, at det maatte være en Hund eller en Kat og slog derfor med Haanden efter det, men da blev hun vaer, at det var et Lam, som strax derpaa forsvandt for hendes Dine. Derover blev hun ret bedrovet og sulkede som saa: "Nu skal vi see! Nu er vist Ane død!" og der hun kom til Huset, fandtes det at være, som hun havde forudsagt.

13. Gravsoen.

Gravsoen.

I Kroskøbning Gader, helst i "Gyden" og i "Slutergyden" træffer man jevnligt en Gravso, eller, som den ogsaa kaldes, "en Graaso." En saadan skal være Gienfærdet af en i Fortiden levende begravet So og varsler, hvor den lader sig see, Død og Uheld. Undertiden er det skeet, at den er løbet Folk mellem Benene og har taget dem med paa Ryggen, hvilket den vides, at have gjort med en Karl, som den saaledes forte ind igiennem en Port. Ligesaa fortælles det, at den engang tog Bægteren en Rat, just som han var ved at raabe, og løb med ham til Raadhuset.

Dr. Häbergh, *Troes Bestr.* 286. Et lignende Sagn fra Frederiksfund fortælles i *Kast's Roerskabs L.* 1840. 582. David Konrad i *Den heb. Christenhed*, kaldes den "Laargade Sø"; i Omegnen af Frederiksfund kaldes den "Slumso."

14. Natravnen.

Natravnen.

I.

Enhver nedmanet Mand bliver, efter Sagnet en Natravn. Paa det Sted, hvor et Spøgelse er blevet nedmanet, drives en spids Pæl i Jorden, og den gaaer igiennem Natravnens venstre Binge og forvolder et Hul deri. Kun igiennem de hæsligste Ufører og Moradser har en saadan Natravn sin Dpgang. Da begynder den først under Jorden: "Rof! rof!" derpaa: "Rof op! rof op!" og naar den saa slipper op, farer den hen og striger: "Hei! hei! he—i!" Naar den er floiet op, ligner den et Kors og hopper i Forstningen ligesom en Skade henad Jorden og striger: "Bav! Bav! Bav!" Derpaa flyver den imod Østen, for at naae den hellige Grav; thi, naar den kan komme derhen, da faaer den Ro. Naar den flyver hen over Hovedet, da vogte man sig vel for at see opad; thi dersom Nogen seer igiennem Hullet paa den venstre Binge, da bliver han selv Natravn, og Natravnen forlooses. Iøvrigt er Natravnen fredelig og stræber kun at komme videre og videre imod Østen.

II.

Der fortælles i Egnen om Soro, at en Jyde var engang kommen til Sicilland med et Brev, som han skulde besørge i Byen Bavelse. Underveis havde han forglemt Byens Navn, og gif derfor bedrøvet paa Veien. Da faldt Natten paa, og han kom just forbi Byen Haverup ved Soro, hvor en Natravn flai hen over hans Hoved og raabte: "Bav! Bav! Bav!" Da huffede Jyden Byens Navn, blev glad derved, og svarede: "Ja! du har Ret! det var jo ogsaa Bavelse."

III.

Denne samme Natravn har sin Dypgang i den saakaldte Enghave, mellem Haverup og Pedersborg, og den siges at være i Skikkelse af et Par udstoppede Buxer. Hvis Nogen vover at tirre den, eller at strige den efter, hævner den sig strax. En Dreng fra Haverup tog engang en Kobberkiedel over Hovedet, gif saaledes ud paa Marken og begyndte at raabe: "Bav! Bav!" Men strax flai Natravnen ned og knugede Kiedelen sammen om hans Hals, saa at han kvaltes derved.

15. Lygtemænd.

Lygtemænd.

I.

Lygtemænd ere Kander af uretfærdige Mennesker, som ved et falsk Skin søge at forvirle de Reisfærende og at løfte

dem ud i Moser og Uforer. Det bedste Middel imod dem, naar de vise sig, er at vende sin Hue, saaledes at Udsiden kommer indad. Men man maa vel vogte sig, naar man seer en saadan, at man ikke peger ad ham, thi da kommer han. Ogsaa siges der, at naar man kalder ad ham, saa kommer han og lyser for den, som kaldte, men da gielder det, at tage sig vel iagt.

I Journal von u. für Deutschland. 1787, 342, siges: "Kauft man einem feurigen Mann: "Stäuble! Stäuble! macht dich leicht, daß du bald bey mir seyst!" so kommt der Irwisch, und man muß ihn hupeln (auf dem Rücken tragen) — oder betet man, "sieht die Luft ängstlich an sich) so kommt er; flucht man (stößt die Luft von sich), so flieht er."

II.

I Zuulstrup Præstegaard, ved Aalborg, læsede de engang Korn midt om Natten i Bælmørke. Da viste sig en Lygtemænd, til hvem Karlen i Overmod sagde: "Det var bedre du kom og skinnede for os!" Da kom Lygtemændene nærmere, satte sig over Læsestangen og blev der siddende og fulgte med Bognen, ligeindtil den holdt for Laden.

III.

Ved Skovby, paa Falster, skal der være mange Lygtemænd. Der siges Bønderne, at det er Geisterne af Landmaalere, som i levende Live have giort Uret ved Opmaalingerne, hvorfor man seer dem ved Midnat løbe op ad Skovbybakke, hvilken de maale med gloende Jernstænger, ibet de raabe: "Her er reën og ret Skiel! Herfra og

Kaspe's Noerftabel. 1840. 316. cfr. Afzelius, Sænske Sago-Hæfder. II. 172.

16. Basilisken.

Basilisken.

Naar en Hane er syv Aar gammel, lægger den et Æg, af hvilket, naar det udruges, fremkommer en Basilisk, et hæsligt Uhyre, som dræber Folk blot ved at see paa dem. Dette Dyr siges kun at kunne dræbes, naar man holder et Speil foran det; thi saa hæsligt er det, at det ei kan overleve det, at have seet sig selv.

Dette Uhyre er allerede omtalt hos Elian og Plinius. Soerps Rægl. Allerley. I 61-65. Ibid. III. 131. Tharsander, Schauplag I. 547. Brønners Curiositæten. 603. Hæpeli Relat. curiosa. I 223-231.

Efterflæt.

0111111111

Vor Herres Strid med Fanden.

Vor Herre havde engang en Strid med Fanden, om hvem der skulde have Regimente over Verden. Til sidst endtes de saa, at Vor Herre skulde regiere, saalænge der var Lov paa Træerne, men naar der ingen Blade var tilbage, da skulde Fanden have Lov at drive sit Spil. For at det da ikke skulde lykkes den Onde nogen Tid heelt at faae Indpas i Verden, magede Vor Herre det saa, at der altid, selv om Vinteren, bliver nogle visne Blade hængende ved Træerne, hvorved hans Regimente varer hele Aaret igiennem.

I Polnische Volksagen und Märchen. Aus d. Polnischen des K. W. Boycecki von F. H. Lewestam. Berlin 1839. 65, fortælles om en Accord, som en Bondefarl sluttede med Fanden, at Terminen bestemtes til den Tid, da alle Bladene falde af Træerne. Da Vinteren nu kom, og Fanden vilde have sin Betaling, viste Bonden ham paa Granskoven, at alle Bladene endnu ikke vare faldne, hvorover han blev bister og soer bort. cfr. Sagnet: Jultskov. I. Pag. 268.

Storken, Svalen og Viben.

I.

Storken og Svalen ere hellige Fugle, og hvor de ville bygge deres Nester, der forstyrres man dem ikke, thi de

bringe Velsignelse til Huset. Viben derimod er en forbandet Fugl, som aldrig finder Fred hos Menneskene, men flyver urolig omkring og skielder Alle for Lyve.

Anledningen dertil siges at være den, at Viben var tilforn en Pige, som tjente for sit Brod og var dengang meget betroet i Verden. Men engang stjal hun en Guldsar fra sit Herfskab, og da hun beskyldtes, onskede hun over sig selv, at saafremt hun havde taget den, hun da maatte blive en Fugl, flyve om og skielde Alle for Lyve og føde Børn i Moradser og Kordyng. Da blev hun omflabt til en Vibe, og som Tegn paa, at hun havde stjaalet Guldsaren, dannet nu Vibens Halefieder ligejom en Sar og ved sit Strig: "Lyvit! Lyvit! skielder den Hovl for Lyve."

Andre fortælle et lignende Sagn om Soalen: Den skal ogsaa have været en Pige, som tjente et Herfskab, og stjal en Sar. Og da man beskyldte hende, loi hun og sagde: "Jeg saae den ikke!" Men til Straf blev hun derfor omflabt til en Fugl, der sidder under Løget og røgger: "Jeg saae den ikke! Jeg så den ikke!" Denne Fortælling stemmer ikke med den almindelige Gølletro, ifølge hvilken Soalen, ligesom Storsten, under jærdeses Gølleroenskab hos Mennesker. cf. Souge, Nordsiell Landalm. 363. sigedes i Finland, (Fr. Rüh. Finland u. a. Bewohner 307. 3 Coerig, (So sterkadl, Beistrifu om Ewenste Cedar. 52. 3 Lybfland, (Journal von und für Deutschl 1767. II 342. Ibid 1788. II 184. Ibid 477. Ibid 1790. II 24.

II.

Da vor Herre paa Langfredag hang paa Korset, kom flyvende tre Fugle hen over ham. Først kom Storsten og tænkte: "Styrf ham! Styrf ham!" derefter så den Ravet, og Velsignelse fulgte med den. Da kom flyvende en anden

, som raabte: "Sval ham! Sval ham!" og derfor fik Ravnet Svale, og Velsignelsen fulgte med den. Men da kom Biben, og den streg: "Piin ham! Piin ham!" Derfor skal den nu være forbandet indtil Dommedag.

cfr. Afzelius, Swenska Sago: Håfder. III. 115-16.

Turtelduen.

Da vor Herre hang paa Korset, da kom flyvende over Fugle tre.

"En var hvid, og en var graa,
En som en Turteldue."

De to floi henover; men Turtelduen satte sig paa et og nippede til vor Herres Blod, og kunde for Sorg og bedrøvelse ikke sige Andet end: "Hurree! hurree! hurree!" — saaledes flyver den endnu omkring paa Jorden og søger at svinge sin gamle Sang af Længsel efter sin Herre.

Efter Afzelius's Swenska Sago: Håfder. III. 115 sagde Turtelduen: "Kurrie, kurrie, kurrie!" som skal betyde: "A p r i e", "Herre, Herre, Herre!" Siden den tiden blef han aldrig mere set.

Himlens Vidnesbyrd.

I Hellebams Sø, mellem Hølstebro og Skive, fandtes engang et ubkæftet, nyfødt Barn. Strax bleve alle Koner og piger fra Omegnen samlede hos Præsten og maatte, En efter En, lægge Haanden paa Liget og sværge paa sin

Ustyrbighed. Men da herved Intet blev bragt for Dagen, tog man den Beslutning, at alle Pigerne skulde undersøges, om nogen iblandt dem var med Die. Der blev da saaledes fundet en Pige, som ifølge dette Tegn ansaaes for den styrbige Moder, og skiondt hun svor paa, at dette Mærke var fælles for hendes hele Slægt, hvilket endogsaa fandtes bekræftet hos hendes Broder, blev hun dog bragt i Fængsel, ynkneligen piint og endeligen dømt til Døde. Men paa den Dag, da hun udfortes til Retterstedet, og Beiret var usædvanlig mørkt, gjorde hun det Dufte for Alle, som der vare samlede, at Himlen, til Tegn paa hendes Ustyrbighed, vilde lade Skyerne fordrive. Og det skete, som hun havde ønsket; thi neppe var hendes God paa Retterstedet, forend Beiret opklaredes og blev saa skiont, at Alle deraf saat hendes Udsagn oienfynligen af Himlen bekræftet.

Ønskers Opfyldelse.

I:

Ved Rassebrup By i Høen er en stor Høi, ved hvis Fod der i gamle Dage laa to Smaahuse. Paa den Tid da St. Peder vandrede om, kom han ogsaa engang her til en af disse Huuskoner, som tog vel imod ham og beverte ham. Til Tak derfor tillod han hende, at giøre et Dufte. Da ønskede Konen, at hun maatte vedblive hele Dagen med det Arbeide, hun næste Morgen ved Solens Opgang var ifærd med, hvilket St. Peder lovede hende. Næste Morgen, da Solen var nær ved at staa op, tog hun fat paa at maale

libet Stykke Værrød, som hun nyligt havde faaet fra Værrøden, og da nu Solen stod op i det samme, saa vedblev hun hele den lange Dag at maale Værrød og fik mange udbredte Alen ud af sit libet Stykke.

Denne uventede Lykke kunde ikke blive skjult for Naboerne, som nu besluttede, at naar St. Peder kom igien, vilde de tage vel imod ham, i Haab om ogsaa at faae et saadant Gæstgæsthus opfyldt. Og det skete ogsaa nogen Tid derefter, at St. Peder gæstede hende og paa Grund af en god Modtagelse gav hende det samme Tilfagn. Men næste Morgen, da hun havde sit Stykke Værrød paa rebe Haand og just var færdig til at maale, paafom der hende en naturlig Fornødenhed, hvilken hun meente først at maatte besørge, og da netop Solen stod op i det samme, fik hun heller ikke andet at foretage sig den hele Dag.

Samme Sagn fortælles paa Rügen, s. J. D. Lemme, Die Volksagen von Pommern und Rügen. Berlin, 1840. 166. die Insel Hiddensee."

II.

I Knud Jespersens Gaard i Særdley By, nærved Særdley, boede en gammel Kone, som, da hun engang gik Gæstgæsthuset, for at hente Vand i sin Krukke, mødte en fremmed Mand, der lovede hende trende Duffers Lovbælte. Konen, der var svag tilføds, ønskede sig da for det første, at hendes Krukke derefter maatte af sig selv kunne komme til Gæstgæsthuset og komme fyldt hjem. Dernæst, saa'om hun dagligt havde stor Noie med at faae sit Brønde færdigt, bed hun, at Alt, hvad hun slog paa, maatte strax gaae

istykker. Og endeligen, at Alt, hvad hun traf i, maatte svarligen forlænges, thi den liden Slump Hor, hun havde, var saare kort og lod sig ikke trække langt. Disse tre Duster bleve hende tilfagte, hvorpaa den Fremmede forlød hende. Strax forsøgte hun da sin Vandkrulle, og neppe havde hun befalet, førend den hastigen løb til Gadelikæret og kom fuld tilbage. Idet hun herover høiligen forundredes, slog hun af Glæde begge sine Hænder mod Vaarene, men faldt, ifølge det andet Dusters Dpfyldelse, til Jorden med brukne Been. Som hun da laae og græd bitterligen, strog hun sig om Næsen, hvorved den i samme Stund blev hende saa lang, at den naaede heelt ned til hendes Fodder.

Krømmerens Vidner.

Da engang en Bispekrømmer i Jylland gik over Heben, blev han i en Huulvei overfaldet af et Par Rovere. I det samme saae han en Flok Bildgiæs flyve hen over sit Hoved, og raabte han da: "Er der nu ingen andre Vidner, saa skal Vor Herres Fugle være det!" og som han raabte dette, blev han ihjelslaget og udplyndret. Der gik da Nar hen, og Gierningsmændene vare sporløst forsvundne. Men en Sondag stod Folket paa Norresnedes Kirkegaard og ventede paa Præsten. Da sloi en stor Flok Bildgiæs strigende hen over, og ved dette Syn sagde en holsteenskt Hestepranger, som stod der, til en Anden: "See! der er Krømmerens Vidner!" Disse Ord vakte Opmærksomhed, og da man spurgte ham, hvad han havde ment dermed, tabte han sin

utning og maatte omsider tilstaae Sammenhængen. Saa-
des vidne de Borherres Fugle!

Kast's Røerstaab. 1840. 520. cfr. Schillers Ballade:
die Kraniche des Ibycus.

Gaanden i Rødmose.

Engang kom en Kræmmer til Marked i Thyrsfing,
Thyrsfing-Bradsherred, og tog ind til en Gaardmand der
Byen. Om Aftenen sad de længe oppe og drak til
els langt ud paa Ratten. Og som det gemeenligen pleier
stee, at der paa Driften følger Slagsmaal, saa kom de
saa i Kævlert, og slog Borten da Kræmmeren ihjel med
en tomme Flaske, fratog ham alle hans Penge og Varer,
kastede ham ud i Rødmose paa Mattrups Mark. Vel
der mange Aar hen, uden at denne Gierning røbedes,
n det Onde kommer dog gierne omsider for en Dag.
Engang blev Thyrsfing Sogn sagt til Høve, for at kiøre
synd fra Rødmose til Mattrup, og stete det da, at en
Klump faldt ud af Bognen, og ihvortidt de lagde
den op igien, var den ikke at bringe til Rolighed, førend
de afkilte den og fandt den Dræbtes Haand; hvilken Hæn-
se saaledes betog Gierningsmanden, at han ikke længer
drak sin Synd skult.

Brøds Vanhækkelse.

En liden Pige tiende mellem Gyrsfinge og Flinterux.
En en Høitidsdag vilde hun besøge sin gamle Moder og

der sig forvir. Da ogsaa Statsholderen havde frem Bred, at
 der ikke kunde den til sin Moder, der leed af Jamgton.
 Gud har de at Seize, stant som en Stadens; men, de
 der har de en Sæt den Seize, hvor der var megen Dyd,
 der de der de havde fremme betroer, uden at træde i mid
 sine de sig, lagde han en Bred frem det andet og saa
 lovede de sin i Landet, for saa dem at træde tørstet be-
 troer. Her fremmede denne Herargelie fandt han i Jorden
 den samme Sæt og fremmede i Landet, og Egnens sigt
 finge ender en Sæt om denne iraffete Herfargelighed.

Udvalgt Sprog: Her man en megen kapper Følgen den Fod
 af. P. Høns. Sibels Velforsagen 312. Sin Fod till
 de ikke frem. Grimm, Deutsche Eegen I. 315-319.

Færdig Bred.

Den her den Fremmede i den her 1892, at en sig
 der han de en Sæt og der havde den en Sæt den
 Her fremmede sigt at have megen iraffete at have den
 den Sæt den Sæt den sigt den sigt, at den man
 den sigt den Sæt den Sæt den sigt den sigt,
 den sigt den sigt den sigt den sigt den sigt,
 den sigt den sigt den sigt den sigt den sigt,
 den sigt den sigt den sigt den sigt den sigt,
 den sigt den sigt den sigt den sigt den sigt,
 den sigt den sigt den sigt den sigt den sigt.

Udvalgt Sprog: Her man en megen kapper Følgen den Fod
 af. P. Høns. Sibels Velforsagen 312. Sin Fod till
 de ikke frem. Grimm, Deutsche Eegen I. 315-319.

Holger Danske i Dagsvær.

Holger Danske var engang i Dagsvær. Der vilde han lade sig en ny Klædning skjære, og lod derfor tolv Skræddere hente. Men saa stor var han, at de maatte sætte Stiger op til hans Ryg og Skulder, da de skulle tage Maal. Nu maalte og maalte de, men som den, der stod øverst paa Stigen, vilde til at klippe et Mærke i Maalet, kom han til at kilbre Holger Danske bag Dret med Særen. Holger meente, at det var et Udsi, greb sig i Hovedet og kom saaledes uforsvarende til at knuse den stakkels Skrædder mellem Fingrene.

Jernsalems Skomager i Jylland.

I.

Det er nu meget længe siden, da saa man i Jylland en Mant, ringe og uanselig af Klæder, ridende paa en lille, hvid Hest og med en Stigboile, som var skaaret af Træ. Naar man spurgte ham, hvorfra han kom og hvorhen han agtede sig, svarede han at gite til Svær: "Hra Bendspøsel over Himmelspøsel sender saa!" Han svarede og sagde om en Steen i Mær: "Lern Hal vort i Svær" "glennem Sveue, og i samme Lern Hal en Skate bygge" "Rebe, afklæffe Unger og siden efter med kenneu herfæde." Og det sate alt, som han havde sagt. Enten var det han, at naar samme Skate var herfæde, is fæde om

Bendspysfel holdes et stort Krigsslag og mest Parten af Folket lægges øde. Siden skulde Dvinder faae Mand's Mod og Hierte og slaae Fienden; men naar man da spurgte ham, hvad endvidere skulde see, gav han til Svar: "Enden paafølge!"

I Aalborg spaaede han Bysfogden Noget, som denne ikke syntes godt om, hvorover han lod ham hudstryge. Da spaaede Manden atter, at ligerviis som hans Blod var rundet ned ad Ryggen, saa skulde ogsaa Bysfogdens Blod rinde over Aalborgs Gader. Og det skete, som han havde sagt; thi, da der engang var opkommet Trætte i Byen, sloge Borgerne Bysfogden ihjel paa Gaden.

Om Haseriisaa, som dengang ikke løb igiennem Aalborg, spaaede han, at den Tid skulde komme, da den løb midt igiennem Byen, hvilket ogsaa er sket. Og da han engang kom til Bolstrup, i Honum Sogn, og efter Sædvane havde taget Herberg i en Dvyn og bundet sin Hest udenfor Dvynen, red han næste Dag til Linge. Der spurgte Herredsfogden ham: "Hvorledes skal det gaae mig?" og fik til Svar: "Du skal dø i en Dvyn!" Og bedre gif det ikke heller; thi Herredsfogden kom til Armød og havde til sidst ei andet Sted at tye hen til. Engang da nogle Drengespottede, og en iblandt dem kastede en Tøndestav efter ham, sagde han, at en Stave skulde koste ham Livet, og faldt nogen Tid efter samme Dreng ned fra et Træ og slog sig en Tøndestav i Livet. Af Almisse tog han kun imod saameget, som han for Diebliffet behøvede, og drog saa fra Sted til andet.

II.

Engang, fortælles der endvidere, kom en langstikøget, gammel Mand, med Stav i Haand og Pose over Ryggen, vandrende hen over Tranholm Mark ned til Hallefs. Og da han kom til Vandet, standsede han ikke og dreiede ei heller af tilside, men steg ned i Vandet, saa at Soen tilsidst skulde ham. Dog kom han strax igien vandrende op paa den anden Side ved Gaarden Halle. Da man havde seet dette, kiendte man, at det havde været Jerusalems Stomager.

cfr. Wolfs Encom. Regn. Dan. 78. seq. Res. Atl. I. 23. Danske Atlas. V. 52. Ryernp, Almindelig Koerskabslæsning 180. Dobeneck, Volksglauben u. Heroensagen II. 121. Goepes Rühl. Allerley I. 49. Dansk Rivnera VI. 422. Morgenblatt. 1818. No. 119. Afzelius, Swenska Sago. Häfder III. 116.

The text in this section is extremely faint and illegible. It appears to be a list or a series of entries, possibly related to a historical record or a collection of documents. The content is too blurry to transcribe accurately.

Forekommende Personers Navne.

- kong. II. 113. 123.
 I. 25. 30. 149. 188.
 II. 176.
 Kong. I. 50. 51. 53.
 den Trede, Pave.
 .
 Dronning. I. 13.
 I. 15.
 Helligs. I. 326. II. 30.
 Præst. I. 155. II. 168.
 Hr. Peder. I. 114.
 Stig. II. 164.
 Erkebisp. I. 31.
 Stomager. I. 199.
 kong. I. 4.
 Katharina, Dronning.
 .
 Jylland, Jfr. I. 44.
 u. I. 150.
 s. I. 334.
 Stoleholder. I. 25.
 Hr. Jørgen. I. 302.
 kong. I. 20.
 g. I. 30.
 Kop. I. 25.
 Elisabeth, Frosen. I.

 Hans. II. 73.
 Hr. Oluf. I. 107.
 I. 5. 6. 7. 341.
 Hr. Christ. I. 108.
 Fru Mette. I. 108.
 s, Keiser Jfr. I. 20.
 Kytte. I. 103.
 Povel. I. 64.
 rer. II. 97.
 Hr. I. 329.
 Et. I. 332.

 Berregaard, Justitsraad Enev.
 I. 297.
 Bertelsen, Hr. Jørgen. II. 77.
 Bessus. I. 125.
 Biering, Karen. I. 304.
 Bilder, de. I. 109.
 Bilde, Hr. Anders. I. 95.
 — Hr. Hemme. I. 110.
 201.
 — Hr. I. 314.
 Birthe, Fru. I. 294.
 Blake, den fælste. I. 26.
 Bloch, Præsten, Hr. Peder.
 II. 170.
 Blot, Præsten Hr. I. 298.
 Boe, Enev. I. 224.
 — Sivert. I. 225.
 Bolare, Thyre. I. 361.
 Bonde, Magister. I. 120.
 Bonde, Hr. I. 191.
 Bonifacius, St. I. 23.
 Brahe, Hr. Jørgen. I. 272.
 — Fru Sophie. I. 110.
 — Hr. Tyge. I. 110.
 Brede, Jakob. II. 73.
 Brof, Hr. Eske. I. 111. 236.
 Brokkenhuus, Hr. Laurids. I.
 112.
 — Nigborg. I. 113.
 Brüggemann, Mester Hans.
 I. 210. 247.
 Buch, Hr. Jacob. I. 91.
 Bugge, Hr. Niels. I. 114.
 281. 284.
 Buris, Prinds. I. 37.
 Bydelbak, von. I. 201.
 Carl Magnus. I. 18. 20. 49.
 Carl den Femte, Keiser. I. 107.

- Carl den Siette, Konge af
 Frankrig. I 16.
 Carl Gustaf, Kong. I 71-78.
 Carl den Elerte, Kong. I 105.
 Christian den Anden, Kong.
 I 54, 55, 247. II 116.
 Christian den Tredie, Kong.
 I 131, 279.
 Christian den Fjerde, Kong. I
 16, 36-71, 94, 113, 135,
 138, 148, 207, 304. II
 28, 190, 255.
 Christian den Tjente, Kong.
 I 68, 106, 150, 313. II
 190.
 Christian, Prinds. I 70.
 Christoffersen, Mester Jens. I
 171.
 Clausdatter, Kne. I 81.
 Clemens, Et. I 228.
 Clemens, Pærest, Hr. I 373.
 Clemens, Skipper. I 222.
 II 256.
 Cromwell. I 55.
 Cyriacus. II 92.
 Danc, Adm. Claus. I 254.
 304, 305.
 — Hr. Waldemar. I 95,
 254.
 — Anna Dorte. I 255.
 — Ne. I 255.
 — Johanne. I 255.
 Dals, Niis Sofrensen. I 39.
 Dan, Kong. I 10.
 Danielsen, Thomas. I 195.
 Dancemant, Hr. Casper. I
 131, 274.
 Danc, 102. I 213.
 David, Hr. Peder. I 95.
 Dandenberg. I 141.
 David, Hr. I 317.
 David. I 281.
 Dore af Dore, Hr. I 191.
 Edelen, Hr. Schmidt. I 229.
 Edelsen, Hr. Niis. I 42.
 Eiler, Fru. I 265.
 Einar, Hr. II 59.
 Elsin, Kong. I 136.
 Elnøer Christine. I 143.
 Elisabeth, Christian d. Andens
 Dronning. I 247.
 Elmelund, Kne. II 135.
 Engelbrecht, Riden. I 167.
 Engelstoft, Præst. II 170.
 Entset. I 224.
 Erik Eman. I 180.
 Erik Skjipping. I 41.
 Erik Wæver. I 37, II 189.
 Esild, Erkebisp. I 232.
 Eva. II 175.
 Fall. I 18.
 Fall Lehman. I 45.
 Fals, Thomas. I 308, 309.
 Faus, Dr. II 92.
 Fedder. I 292.
 Fergo, Kong. I 14.
 Frederik d. Første, Kong. I 55.
 Frederik d. Anden, Kong. I 56,
 107, 132, 273.
 Frederik den Tredie, Kong. I
 70, 73, 75, 77, 116, 255,
 II 190.
 Frederik den Fjerde, Kong.
 I 229.
 Frederik den Siette, Kong.
 II 190.
 Frederik, Hertug. I 55.
 Friis, Hr. Christian. I 254.
 Friis, Oberst Hans. I 116.
 Friis, Over. I 115.
 Friis, Scheimeraad Wegers.
 I 116.
 Frude, Kong. I 15, 16, 131.
 Fugger, Dr. I 107.
 Felling, Overd. II 228.
 Galt, Hr. Peder Edelsen. I
 317.
 Galt, Kampen. II 44.

- Geert, Grev. I. 42. 310.
 Gesion. I. 3.
 Gelante. I. 374.
 Gied. I. 357.
 Giertrud, Et. I. 158.
 Giede. I. 292.
 Gise, Fru Birg. I. 258.
 Giusefat. II. 138.
 Glambek, Hr. Claus. I. 239.
 Glober, de. I. 116.
 Glob, Hr. Jens. I. 116. 221.
 — Hr. Oluf. I. 116. 221.
 Gorm den Gamle, Kong. I. 16. 17. 173. 350.
 Graa, Hr. Evend. I. 248.
 Gram Guldselve, Kong. I. 125.
 Grap, Klintefonge. II. 190.
 Gribius, Kong. I. 353.
 Griffensfeld. I. 119.
 Grim, Radsfonge. II. 188.
 — Hr. Jens. I. 216. 277.
 Grubbe, Hr. Erik. I. 120.
 — Marie. I. 121.
 Grens-Jette. II. 113. 119. 120.
 Guldharald. I. 23.
 Guldsto, Hr. Erland. I. 124.
 Gunner. I. 264.
 Gunthi. I. 168.
 Gunvare. I. 12.
 Guttorm, Hertug. II. 25.
 Gyldenlove, Grev Chr. I. 306.
 — Hr. Ulrik. I. 59. 310.
 — Grev. I. 151.
 Gyldenstjerne, Hr. Knud. I. 281. II. 139.
 — Hr. Peder. I. 277-280.
 — Hr. Peder Nielsen. I. 144.
 — Hr. Prebierm. I. 282.
 — en Hr. II. 160.
 Gylfe, Kong. I. 3.
 Gjettrick, Kong. I. 18.
 Gabor. I. 11.
 Gaffred. I. 128.
 Gagen, Kong. I. 347.
 Gagen, Hr. Joachim v. der. II. 78.
 Hans, Kong. I. 144. 166. 167. 173.
 Hans, Hertug. I. 323.
 Hans, Et. I. 202.
 Harald. I. 341,
 Harald Blaaland. I. 21.
 Harald Graafsel. I. 23.
 Hardenbera, Hr. Erik. I. 270.
 — Fru Mette. I. 254.
 Hase, Hr. Oluf. I. 118.
 Harthausen, Baron v. I. 150.
 Helvig, Dronn. I. 42. 45. 49. 57.
 Hem, Hr. I. 164.
 Henning, Kong. I. 11.
 Henning, Præsten Hr. II. 171.
 Henrik, Grev. I. 33.
 Henrik, Ridder. II. 140.
 Herlogh. I. 188.
 Hermann, Chordeg. I. 25.
 Herman, Bager. II. 174.
 Hestegilder, Ole. I. 379.
 Hiarne, Kong. I. 13. 374.
 Hoff, Hr. Mathias. II. 77.
 Hold, Fru Anna. I. 84.
 — Hr. Christian. II. 255.
 — Hr. Manderup. I. 122.
 Holger Danffe. I. 18. 20. 21. II. 311.
 Holgersen, Hr. Fred. I. 113.
 Horventil. I. 14.
 Hotesel, Trost Hr. Peter. I. 365.
 Hether. I. 5.
 Huzge. I. 34.
 Huzuetan, Grev I. 34.
 Humble, Krus. I. 34.

- Hun, Kampen. I. 218.
 Hvide Etie. II. 55.
 Hvgom, Biskop. I. 239.
 Hviding, Kong. I. 154.
 Hoeger, de. I. 87.
 Hoeg, Hr. Nicolaus. I. 238.
 Hoeg, Hr. I. 88.
 Hoyer. I. 264.
 Jakob, Hr. Lars. I. 336.
 Jakobsdatter, Margrethe. I. 49.
 Jbs, Peer. I. 316.
 Jens, Præsten Hr. I. 304.
 Jersin, Rector Jens Dinesen.
 II. 131.
 Jesper, Præst, Hr. I. 328.
 Ingvarsen, Ingvar. I. 127.
 Jochum, Præst, Hr. I. 75. 152.
 Jonsen, Danild. I. 40. 41.
 Jsaac, Provst. I. 25.
 Jsbland. I. 57.
 Judas. I. 199. 228.
 Jung, Serover. I. 261.
 Juul, Hr. Iver. I. 237.
 — Hr. Palle. I. 68. II. 57.
 Jver, Hr. I. 224.
 Jytte, Fru. I. 177.
 — Jfr. I. 261.
 Jøhannis. II. 51.
 Jørgen, Ridder Hr. I. 276.
 II. 56.
 Kajul. I. 168.
 Kalf Guldsko, Hr. II. 238.
 Kar, Kampen. II. 137.
 Karsmose, Hr. Oluf. I. 30.
 Keduval. I. 136.
 Kield, Et. I. 333. 334.
 Kirsten, Fru. I. 59.
 Kirsten, Liden. I. 37.
 Kiærstiold, Hr. Frederik. II.
 165.
 Knud den Store, Kong. II.
 218.
 Knud den Hellige. I. 26-28.
 183.
 Knud den Siette, Kong. I. 33.
 Knud Lavard, Hertug. II. 26.
 Krag, Fru Christence. I. 139.
 Kubla, Fru Mette v. det. I.
 108.
 Kullerup, Hr. Jakob Lauridsen.
 II. 77.
 Kuus. I. 295.
 Langkniv, Jens. I. 378.
 Lars, Præsten Hr. II. 142.
 Lassenius, Rector. I. 340.
 Laurids, Rector. I. 331. 332.
 Larmand, Poul. II. 36.
 Laurentius, Et. I. 196.
 Lengs. I. 295. 296.
 Leth, Hr. Hendrik. I. 284.
 Lewesow, General. I. 122.
 Limbek, Hr. Erik. I. 123.
 — Hr. Hartvig. I. 124.
 — Hr. Henning. I. 177.
 Lindenov, Hr. Hans. I. 304.
 — Fru Sophie Amalie.
 I. 304.
 Lindenrother, de. I. 125. 277.
 Lohman, Falk. I. 45.
 LooMANDSEN, Hr. Giøde. I. 127.
 Lucie, Prindsesse. II. 129.
 Lucius, Pave. I. 186.
 Ludvig den Fiortende, Kong.
 I. 267.
 Lunge, Hr. Ove. I. 300.
 Lykke, Hr. Jørgen. I. 130.
 Lykke, Hr. Kai. I. 129. II. 118.
 Maar, Hr. Jonas. I. 238.
 Macbeth. I. 173. II. 162.
 Mads, Rector. II. 168.
 Mads, Præsten Hr. I. 129.
 Madsen, Borgemeister Claus.
 I. 81.
 Madsen, Biskop Morten. I.
 120.
 Magnus, Prinds. II. 26.
 Malfred, Jfr. I. 128.
 Margrethe, Dronn. I. 43. 49.

50. 51. 52. 53. 163. 188.
216.
Margrethe Sprænghest, Dronn.
I. 51.
Markdamer, Hr. Casp. I. 131.
274.
Marvoin, Fru Ellen. I. 58.
278. 314.
Maserine, Kong. I. 374.
Marthe, Jfr. I. 203.
Mauridsen, Hr. Anders. II. 59.
Mette, Fru. I. 208. II. 199.
Mettelil, Fru. I. 362.
Michael, Et. I. 220.
Mittel Degn. I. 156.
Molderup, Abscessor Peder. I.
293.
Molesworth, Sir Robert. I.
150.
Mourad, Familien. I. 133.
Mortensdatter, Eline. I. 120.
Moseb. I. 31.
Mulo, Kong. 353.
Munk, Hr. Jens. I. 67. II.
162.
— Hr. Ludvig. I. 278. 314.
— Fru Kirstine. I. 66. 94.
222. 304.
— Præsten Hr. II. 128.
Muns, Abbed. I. 238.
Negl, Jergen. I. 365.
Nicolaus, Bist. I. 249.
Nielaus, Kong. I. 170.
Niels, Hellig. I. 33.
Niels, Mester. I. 140.
Nielsen, Hans. I. 101.
Nold, Tyge. I. 225.
Norbagge, Bist. Svend. I.
24. 187.
Norby, Fru Karen. II. 51.
Odin. I. 158.
Og, Kong. II. 49.
Oldeland, Hr. I. 273.
Ole Hestegilder. I. 379.
Olle, Hr. II. 141.
Olson, Kannik Søren. I. 188.
Oluf, Et. I. 162. II. 27.
Oremands, Fru Anna. I. 263.
Otto, Keiser. I. 22.
Otto, Grev. I. 54. II. 113.
Otto, Bistop. I. 23.
Osten, General v. I. 133.
Ore, Hr. Peder. I. 260. 281.
Palle. I. 316.
Palle Degn. II. 167.
Palnatok. II. 121.
Parsbjerg, Hr. Manderup. I.
110.
— Fru Else. I. 133.
Peder, Et. II. 306.
Peder, Bistop. I. 232. 299.
Pedersen, Peder, Lods. I. 195.
Peer, Mester. II. 172.
Peter Ejar. I. 231. II. 310.
Phane. II. 119.
Pilgram, Mester. I. 184.
Ploggaard, Jens. II. 82.
Polstrated. I. 262.
Popo, Bistop. I. 21.
Poul, Hr., Præst. I. 219.
Poulsen, Svend. I. 74.
Prentepose, Tyre. II. 138.
Prip, Hr. Søren Pedersen.
II. 60.
Puntlader, Hans. II. 217.
Punse, Hr. Christ. Præst. I.
221.
Pelse, Karl. I. 292.
Quist, Hr. Esren. I. 335.
Quisow, Hr. Otto. I. 219.
Rafn, Kong. I. 154.
Ramel, Jakob. II. 92.
Ramel, Hr. Ove. I. 256.
Ran, Kong. I. 172.
Ranild Jønsen. I. 40. 41.
Ranke. I. 158.
Ransower, de. I. 134.
Ransow, Hr. Ditlev. I. 315.

- Rangom, Fru Sophie. I. 135.
 Rasch, Familien. I. 135.
 — Peder, Prof. I. 136.
 Rasmussen, Hr. I. 96.
 Rauberg, Hr. Peder. II. 77.
 Ravnhold, Hans. II. 227.
 Reeds. I. 376.
 — Hr. Peder. II. 29.
 Regiøse, Fru. II. 31.
 Reventlov, Hr. Dittl. I. 55.
 Richard, Abbed. I. 189.
 Risom. II. 165.
 Roland. I. 358.
 Rolf. I. 316.
 Rose, Rentemeester. I. 135.
 Rosenkrandsen, de. I. 136. 151.
 Rosenkrands, Fru Birg. I. 240.
 — Hr. Erik. I. 136.
 — Hr. Jørgen. I. 199.
 — Hr. Holger. I. 138.
 Rosenmeier, Peder. I. 254.
 Rosenspar, Hr. Oluf. II. 255.
 Rune. I. 6. 7.
 Ruus, Broder. II. 74.
 Ronnov, Fru Anna. I. 270.
 Salue, Ridder. II. 56.
 Schumacher, Ped. I. 119. 120.
 Schwedenborg. I. 259.
 Seefeld. I. 311.
 — Hr. Hans. I. 312.
 Sem, Hr. I. 164.
 Sigaar, Kong. I. 11.
 Signelil. I. 11.
 Signild, Ifr. I. 191.
 Simon, Abbed. I. 189.
 Skaaning, Klokker Hans. I. 121.
 Skammel, Hr. I. 191.
 Skarre. II. 48.
 Skeel, Fru Ingeb. I. 285.
 — Hr. Jørgen. I. 312.
 Skofgaard, Margrethe. I. 207.
 Skov, Præsten Hr. I. 284.
 Skram, Fru Karen. I. 113.
 — Hr. Peder. II. 256.
 Skrap, Hendrik. I. 157.
 Skrap, Peder. I. 157.
 Skalvig, Magrethe. II. 183.
 Snare, Esbern. I. 30. 195. 197.
 Snubbe, Hr. Eske Hemmingsen. I. 149.
 Sparre, Hr. Jeron. II. 77.
 Spillemand, Peer. I. 89.
 Sprechelsen, Hr. Peter v. I. 312.
 Staverflov, Føise. I. 139.
 — Evend. I. 168.
 Steenbuck, General. I. 317.
 Steens, Bodil. I. 312.
 Steensen, Hr. Vincent. I. 84.
 Steffensen, Hr. Soffren. I. 92. 93.
 Stephen, Erkebisp. II. 25.
 Stig, Marff. I. 37-41. 253. 374.
 Stig, Hr. I. 315.
 Stisen, Hr. Otto. I. 114.
 Strande. II. 125.
 Styge, Hr. I. 136.
 Stark Olger. I. 377.
 Svanning, Hr. Johan. I. 244.
 Swanwedel, Generalmajor. I. 139.
 Evend Ivestiag. I. 22.
 Evend Estridsen. I. 23.
 Evend Grathe. I. 29.
 Evend Rorbagge, Bist. I. 24. 187.
 Evend, Bistop. I. 35. 142.
 Søren, Hr. I. 92. 98. 128.
 See, Fru Anna. I. 297.
 Tage, Smed. I. 331.
 Top, Junker. I. 85.
 Tausen, Hans. I. 331.
 Themme, Hr. I. 201. 208.

Thor. II. 137.
 Thore. I. 7.
 Thorelil. I. 342.
 Thora, Dronning. I. 16. 17.
 18. 174.
 Thyre Bolere. I. 361.
 Thøger, Et. II. 34.
 Toel, Prindsesse. I. 342.
 Top, Hr. Oluf. I. 236.
 Torben, Hr. II. 6.
 Tordenstjold. I. 140. 141.
 Tot, Jey. I. 225.
 Tott, Hr. Tage. I. 111.
 Lovelike. I. 47. 49.
 Trolke, Fru Hilde. I. 309.
 Truels, Hr. I. 362.
 — I. 264.
 Trunde, Jfr. I. 191.
 Trundson, Eskild. I. 142.
 — Evend. I. 142.
 Trone, Dronning. I. 353.
 Trone. I. 264.
 Trudt, Hans. II. 163.
 Trud. II. 160.
 Trud, Hr. Christoffer. II. 256.
 Trudt, Corf. I. 94. 143.
 Tron. Christ. I. 143.
 Tronka. I. 113.

Ulfstand, Hr. Jens Holgersen.
 I. 144.
 Ulrick, Prinds. I. 71.
 Valkborg, Fru. II. 140.
 Valdemar den Første. I. 29. 37.
 Valdemar den Anden. I. 31.
 32. 33. 36. 327.
 Valdemar Atterdag. I. 42. 44.
 45. 46. 47. 57. 114. 163.
 II. 113. 115. 117.
 Vanland, Kong. II. 282.
 Vandelbo, Hr. Niels. I. 284.
 Vesiel, Peder. I. 140. 141.
 Whittington, Rich. I. 243.
 308.
 Wilhelm, Bist. I. 23. 25.
 Winther, Jens Esfrensen. I.
 149.
 — Hr. Rasmus. II. 77.
 Wogné, Hr. I. 248.
 — Fru Mette. I. 248.
 Wognsen, Hr. Lule. I. 248.
 Wognsen, Hr. Peder. I. 333.
 Wrangel, General. I. 81. 87.
 Wuchters, Atr. I. 199.
 Wietzen, General. I. 139.
 Wre, Kong. I. 9.

The text in this section is extremely faint and illegible. It appears to be a list or a table of contents, but the specific details cannot be discerned. The text is arranged in several columns, with some lines appearing to be bolded or separated by horizontal lines, suggesting a structured layout like a table of contents or a list of items.

Forekommende Steders Navne.

II. 76.
 p. II. 232.
 . II. 162. 228.
 g. I. 85. 87. 166. 149.
 . 303. 307. II. 113.
 . 123. 171. 198. 288.
 . 312.
 ghuus. I. 166.
 I. 96. 101. II. 93.
 I. 308. 309.
 id. I. 33. 37. 84. 120.
 . 228. 229. 230. 231.
 . 308. II. 110. 113. 122.
 . 169. 202. 287. 293.
 I. 168. 224.
 I. 316.
 I. 172.
). I. 83. 295. II. 119.
 . II. 216.
 gård. II. 172.
 ved. I. 220.
 iardsfaldet. II. 192.
 berg. II. 43.
 Skov. II. 149.
) Doerdev. II. 36. 37.
 p. I. 209.
 d. I. 285.
 . II. 291.
). I. 324.
 I. 286.
 n. II. 66.
 II. 177.
 I. 161. 210.
 I. 201.
 magle. I. 110.
 af, Lyngs. II. 14.

Almindingen. I. 157. II. 11.
 Åro. I. 13.
 Ål. I. 66. 181. 193. 198.
 220. 323. 357. II. 49.
 68. 207.
 Ålslø. I. 215.
 Ålsted. I. 12. II. 125. 285.
 Ålstrup. II. 269. 289.
 Ålstruphede. I. 165.
 Ånderupgaard. I. 265. II. 141.
 Åndager. I. 89. II. 250.
 Åndst. I. 131.
 Ånholt. I. 195.
 Ånnastenen. I. 150.
 Ånnemosegaard. I. 84.
 Ånnsbjerg. I. 381.
 Åntvorskov. I. 257. 328.
 Åpenrade. I. 323.
 Årrejs. II. 21.
 Årup. II. 59.
 Årdalgaard. I. 292.
 Årø. I. 218.
 Åsmild Kloster. I. 226.
 Åsnes. II. 45. 248.
 Åsfendrup. I. 301.
 Åsfens. I. 212. 347. II. 14.
 43. 183.
 Åtterup. II. 109.
 Augustenhof. I. 181.
 Aurea Insula. I. 240.
 Baaring. I. 158.
 Badsby. I. 346.
 Baggvær. II. 311.
 Baldersbrønd. I. 5.
 Balders Hvi. I. 341.
 Balle. I. 232.

[Faint, mostly illegible text in the left column, possibly a list of names or entries.]

[Faint, mostly illegible text in the right column, possibly a list of names or entries.]

- . II. 187.
 . II. 104.
 ab. II. 217.
 . I. 52.
 abm. I. 53. 85.
 . I. 376.
 I. 206.
 I. 209.
 2. I. 7.
 I. 188.
 191.
 II. 193.
 ga. II. 181.
 her. II. 183.
 Efer. I. 301.
 hge. I. 94.
 I. 20.
 I. 181. 251.
 II. 169.
 II. 210.
 II. 40.
 II. 63.
 II. 54.
 I. 116. II. 56.
 . I. 65. 72. II.
 .
 I. 141.
 ab. I. 143.
 . I. 165. II. 277.
 I. 313.
 I. 116.
 I. 132. 176. 177.
 I. 250.
 k. I. 53. 131. 321.
 I. 354.
 I. 6.
 10. II. 249.
 I. 231.
 II. 6.
 I. 363. 369.
 ro. I. 50.
 . 105. II. 7.
 hfer. I. 155. 205.
 Dannebergshöhe. I. 31.
 Darselung. I. 10.
 Danward Efer. I. 104.
 Danzberg Land. I. 44. 351.
 II. 224.
 Danzig. I. 351.
 Darselung. I. 160.
 Darselung. II. 220.
 Darselung. I. 212. II. 77.
 Darsel. II. 243.
 Darselung. II. 162.
 Darsel. II. 15. 145.
 Darselberg Efer. I. 312.
 Darselberg. I. 41.
 Darselberg. I. 291. II.
 18. 43.
 Darselberg. II. 190.
 Darselberg. I. 16.
 Darselberg. II. 190. 192.
 Darsel. II. 155. 196. 202.
 252.
 Darsel. I. 4.
 Darselberg. I. 153.
 Darsel. II. 35.
 Darsel. I. 161.
 Darsel. I. 179.
 Darsel. I. 39. 302. II. 169.
 215. 245.
 Darsel. I. 151. 153. 163.
 Darsel. II. 47.
 Darsel. II. 46.
 Darsel. II. 249.
 Darsel. I. 112. 113.
 Darsel. I. 354.
 Darsel. I. 205. II. 42.
 Darsel. II. 255.
 Darsel. I. 245.
 Darsel. I. 368.
 Darsel. I. 322. 354. II. 62.
 Darsel. II. 62.
 Darsel. I. 105.
 Darsel. II. 135.
 Darsel. II. 252.
 Darsel. II. 137.

- Ellinge. I. 273.
 Ellighei. II. 198.
 Elmelund Hestehave. II. 135.
 Elmelund Slot. II. 183.
 Elnebjerg. I. 191. II. 127.
 Elvad. I. 196.
 Elvested. II. 93.
 Emborg Kloster. I. 238.
 Endelave. I. 13. II. 48.
 Endrupstov. I. 250.
 Engelholm. I. 317.
 Enggaard. I. 265. 266.
 Englerup. II. 222.
 Engem. I. 300. II. 55.
 Entedronningens Godser. I. 94.
 Erholm. II. 118.
 Erlingshei. I. 160.
 Eriksholm. II. 234.
 Eriksrup. I. 204.
 Erittsø. I. 246.
 Erikskov. I. 131.
 Erteholmene. I. 105.
 Espebjerg. I. 367.
 Esildstrup. II. 53.
 Eskær. I. 295.
 Eskum Kloster. II. 74.
 Eskum Sø. II. 3.
 Estrup. II. 129. 268.
 Faaborg. I. 208. 269. II.
 52. 76. 290.
 Faareveile. II. 46.
 Faarup. I. 171. 174.
 Faldberg. I. 169.
 Faldbjerg. II. 147.
 Faldborg. I. 371.
 Falsker. I. 83. 214. 215. II. 124.
 Farimagerveien. I. 69.
 Farum. II. 158.
 Farup. I. 171.
 Farso. I. 129. 223.
 Feggeflit. I. 14.
 Feldmosen. I. 51.
 Femmern. I. 64. 65.
 Ferstlev. I. 351. II. 44.
 Fibiery Balle. II. 179.
 Fielde. I. 219.
 Fiendeherred. I. 50.
 Fiennesleville. I. 30. 199.
 Finnet Mark. I. 17.
 Fiskebæk Skov. I. 348.
 Flade. II. 17. 34.
 Fladsø. II. 37.
 Flensborg. I. 21. 324. 3
 358. 360.
 Flinterup. II. 309.
 Floistrup. I. 235.
 Forup. I. 39.
 Fovling. I. 225. 244.
 Framlev. I. 41.
 Fredberg. I. 224.
 Fredberggaard. I. 224.
 Fridericia. I. 94. 95. 110.
 Frederiksborg. I. 57-62. 1
 II. 196.
 Frederiksdal. II. 129.
 Frederiksgave. I. 108. II. 1
 139.
 Frederikssøde. I. 95.
 Frederiksfund. II. 297.
 Frederiksøark. II. 36.
 Fregerslev Sø. II. 13.
 Frenderup. II. 119.
 Friplev, Gaarden. I. 32
 Frijsenborg. I. 115. II. 2
 Friskær. I. 173.
 Frodeshei. II. 96.
 Fromhave. I. 324.
 Fruerhei. I. 53.
 Fruerløkke. I. 272.
 Fruerstien. I. 210.
 Ftorup. I. 179. II. 30
 Frostrup. I. 248.
 Fuldgrav. I. 10.
 Fugleriis. II. 267.
 Fuglesang, Gaarden. I. 1
 Fuglskov. I. 302.
 Fuur. I. 44. 353. 377.
 40. 63. 205. 236. 25

Il. 98.
 d. I. 367. 374.
 Il. 228.
 st. Il. 41.
 Il. 42.
 I. 93. 99. 124.
 Il. 262.
 rne. I. 289.
 Il. 62.
 Il. 180.
 . Il. 43.
 . Il. 179.
 uens Gaard. I. 18.
 rre Skov. I. 368.
 arften. Il. 259.
 Il. 43. 183.
 Bro. Il. 45.
 I. 202.
 d. I. 241. Il. 104.
 iinde. I. 158.
 . I. 357.
 v. Il. 86.
 Grund. Il. 46.
 I. 31. 32.
 Il. 274.
 I. 163. 304.
 I. 68.
 . Il. 213.
 I. 341.
 . I. 259.
 I. 91.
 Il. 100.
 I. 185.
 Es. Il. 256.
 r. I. 144.
 Il. 138.
 . 38.
 . I. 249.
 I. 219.
 Il. 20.
 I. 349. Il. 128.
 g. I. 197.
 Il. 123.
 I. 29.

Graastern, Gaarden. Il. 145.
 Gram. I. 250.
 Grathemose. I. 29.
 Gravendal. Il. 15. 253.
 Gravengaard. I. 123.
 Gravenssteen. I. 383.
 Graverslund. Il. 44.
 Grenaa. I. 150. 307. Il. 109.
 Greveby. Il. 27.
 Greveholm. I. 310.
 Grevinge. Il. 103.
 Gribvad. I. 27.
 Grimdsalflette. I. 7. 156.
 Grindløse. Il. 137.
 Grindsted. I. 89. 339.
 Grunde Skov. I. 319.
 Grødebjerg. Il. 62.
 Grøndal. I. 171.
 Grønlund. I. 367.
 Grønvold Skov. Il. 119.
 Gubbs. I. 233.
 Gudnaa. I. 226.
 Gudmanstrup. Il. 178. 205.
 Gudum Hede. I. 4.
 Guldbjerg Sogn. Il. 31.
 Guldholt. I. 249.
 Gundershed. Il. 12.
 Gundersup. Il. 44.
 Gundestrup. I. 169.
 Gunnørse. I. 264.
 Gurre. I. 48. 49. Il. 114.
 188.
 Gurreby. I. 49. 218.
 Gyldensteen. I. 265.
 Gyrstinge. Il. 309.
 Haarslev. I. 80. Il. 42.
 Hadderup. I. 227. Il. 156.
 Haderis. I. 227.
 Haderslev. I. 5. 33. 93.
 Hadsherred. I. 331.
 Hael. Il. 150.
 Hafsøsi. Il. 201.
 Hægbro. Il. 153.
 Hægenbjerg. Il. 207.

L. 20. 239. 306.
 l. II. 38. 147.
 tov. II. 46.
 93.
 ll. 180.
 t. I. 11.
 I. 179. II. 290.
 Kloster. II. 43.
 I. 218.
 II. 5.
 l. 218.
 l. 140. II. 172.
 fæstning. II. 37.
 336.
 I. 239. II. 149.
 L. 118. 128. 221.
 I. 162.
 II. 237.
 L. 327.
 fte. I. 350.
 rd. I. 376.
 236.
 L. 154. II. 42.
 fter-. II. 239.
 ier-. II. 268.
 II. 156.
 I. 264.
 191. 192. II. 97.
 3. 286.
 50.
 L. 162.
 L. 203.
 l. 355.
 . 294.
 II. 188. .
 295.
 II. 213.
 83. II. 60.
 L. 228.
 funder-. II. 30.
 L. 16. 17. 92. 104.
 3. 350. II. 25.
 . 168.
 . 203. 221. II. 18.

Ferindale. II. 13.
 Igum. I. 124.
 Illerup. II. 179.
 Idnebjerg. II. 178.
 Ingstrup. L. 167.
 Ingverstrup. I. 335.
 Jordkilde. L. 373.
 Jordtiær. L. 251.
 Jordløse. L. 211.
 Jomfrubroen. I. 218.
 Jødal. I. 333.
 Jøle-Rode. L. 237.
 Jøsefiord. I. 186. 361. II.
 108.
 Jøho. I. 340.
 Juleheem. L. 225.
 Julianeborg. L. 301.
 Jungshoved. L. 74. 133. 193.
 261.
 Junilfov. I. 268. II. 125.
 Junilstrup. II. 299.
 Jullinge. L. 153. II. 95.
 Jyttebak. L. 21.
 Jytteholm. L. 261.
 Jyttelund. L. 261.
 Jægerspris. II. 46.
 Jørgens, Et., Gaard. L. 162.
 275. II. 55.
 — Kloster. II. 133. 287.
 Kallundberg. L. 7. 9. 51. 56.
 195. 197. II. 40. 45. 118.
 179.
 Kallundstøen. I. 264.
 Kalle. I. 310.
 Kalmø. L. 148.
 Kalmose. II. 158.
 Kappelgaarden. L. 221.
 Karbei. II. 137.
 Karie. I. 203. 204.
 Karlebo. II. 209. 275.
 Karlebo. II. 47.
 Karleboi. I. 235.
 Karup. II. 33.
 Kasttiær. I. 248.

Leire. I. 125.
 Lemvig. I. 86.
 Lengsholm. I. 295. II. 51.
 Lertensfeld. I. 95. 129.
 Liimfiorden. I. 22. 23. 85.
 87. 122. 353. II. 19. 94.
 105. 151. 236.
 Lillehedens Strand. II. 150.
 Lilleveile Bro. I. 102.
 Limgrimsfiord. II. 20.
 Lindam Es. II. 290.
 Lindholm. I. 361. II. 20.
 55. 160.
 Lindbroen. II. 289.
 Lindenberg. I. 303. II. 7.
 Lidberg. I. 235.
 Linge. I. 190. II. 14.
 Linsmose Elst. I. 277.
 — Etn. II. 188.
 Lodal. I. 356.
 Loffekier. I. 211.
 Lommekeuen. II. 46.
 Lomd. II. 231.
 Loshullet. II. 39.
 Luciehoi. II. 129.
 Lumby. II. 168.
 Lundeas. I. 192.
 Lund. I. 196.
 Lundby. II. 170.
 Lunde. I. 248.
 Lundegaard. I. 377.
 Lunden. I. 162.
 Lundegaard. I. 210.
 Lundenæs. I. 172.
 Lunde-Tov. II. 94.
 Lurehydal. I. 51.
 Lyngø, Øster. I. 358. II.
 214.
 Lyftholm. I. 276.
 Lynderupgaard. I. 113.
 Lyngø. II. 202.
 Lyngby. II. 284.
 Lyngbygaard. I. 144.
 Lyngø. II. 186. 187. 214.

Lyngø Mark. I. 233.
 Lyngø Almanak. II. 14.
 Lytabel. I. 66. 220.
 Ly. I. 32. II. 52.
 Lyberg. I. 178. II. 290.
 Lyddrup. II. 16.
 Lygfeld. I. 180.
 Lygter. II. 164.
 Maastrup. I. 238.
 Malm Es. II. 9.
 Magleby. I. 156. II. 43.
 Maglekeuen. II. 46.
 Malms. II. 42.
 Mat. II. 312.
 Mangelbjerg. II. 213.
 Marbjerg. I. 353.
 Marzethes Grav. I. 50.
 Manager. I. 164. 223. 225.
 Marbo. I. 216. 217. 277.
 II. 158.
 Mariebjerg. I. 121.
 Marstal. II. 253.
 Marstunnsborg. I. 66.
 Marstø. I. 367.
 Marus. II. 232.
 Marus Mark. II. 369.
 — Etn. II. 149.
 Marus Eng. I. 318.
 Marusgaard. I. 133. II. 128.
 Marusgaard. I. 313.
 Marusgaard. I. 81. 114.
 Marus. I. 227.
 Marusgaard. I. 153.
 Marusgaard. II. 159.
 Marusgaard. I. 255.
 Marus. I. 164. 211. 214.
 Marus. I. 14. 36. 264. II.
 18. 17. 31. 47. 48. 177.
 181. 182.
 Marus. I. 81.
 Marus Park. II. 47.
 Marusgaard. II. 121.
 Marusgaard. I. 121.
 Marusgaard. I. 121.

- Nummark. I. 66.
 Nørdehus. I. 369.
 Nørhed. II. 209.
 Nørhøjen. I. 3.
 Nørn. I. 156. 264. 362.
 II. 39. 43. 97. 113. 119.
 174. 183. 190. 191. 192.
 Nørgeltønder. I. 19.
 Nørrebyport. II. 132.
 Nørregaard. I. 211.
 Nørsted. I. 50.
 Nørrestrædet. I. 107.
 Nørrehave. II. 46.
 Nørrebjerg. II. 242.
 Nørre. II. 12.
 Nørregaard. I. 124. II. 165.
 262.
 Nørre-Øst. II. 262.
 Nørre. II. 130.
 Nørre. I. 73. 156. 342.
 343. II. 37. 43.
 Nørre. II. 42.
 Nørre. II. 170.
 Nørre. I. 345. II. 53.
 Nørrestryp. I. 162. 274.
 Nørre. II. 142.
 Nørre. Søndre. II. 82.
 Nørre. II. 274.
 Nørre. I. 193.
 Nørre. I. 63.
 Nørre. II. 193.
 Nørrestrand. II. 257.
 Nørre. I. 45.
 Nørre. I. 11.
 Nørre. I. 22.
 Nørre. I. 367.
 Nørre. I. 101.
 Nørre. II. 78.
 Nørre. I. 250.
 Nørre. I. 45. 54. 114.
 275. II. 93.
 Nørre. I. 296.
 Nørre. I. 17.
 Nørre. I. 279.
 Nørre. I. 261.
 Nørre. I. 45.
 Nørre. II. 170.
 Nørre. I. 211. II. 119.
 Nørre. I. 368.
 II. 136.
 Nørre. I. 200.
 II. 9.
 Nørre. I. 113.
 Nørre. I. 238.
 Nørre. II. 59.
 Nørre. I. 278. 314.
 Nørre. II. 165.
 Nørre. I. 92.
 Nørre. I. 351.
 Nørre, Gaarden. I. 292.
 Nørre. II. 24. 127.
 Nørre. I. 27. 28. 65. 77.
 78. 79. 107. 157. 158.
 184. 206. 207. 226. 265.
 II. 17. 121. 132. 133.
 135. 136. 138. 241.
 Nørre. II. 258.
 Nørre. II. 49.
 Nørre. II. 40.
 Nørre. II. 141.
 Nørre. I. 339.
 Nørre. I. 201. II. 28.
 236.
 Nørre. I. 237.
 Nørre. II. 140.
 Nørre. I. 74. 263.
 263.
 Nørre. II. 43.
 Nørre. I. 47.
 Nørre. I. 54.
 Nørre. I. 22. 118.
 Nørre. I. 82. II. 10.
 Nørre. II. 66.
 Nørre. I. 76. II. 207.
 Nørre. I. 130. II. 198.
 Nørre. I. 198.
 Nørre. I. 134.
 Nørre. I. 161.

- Ørendal. I. 100.
 Ørenvad. I. 190.
 Ørholm. I. 122.
 Pallebierggaard. II. 172.
 Palsgaard. I. 316. II. 48.
 Palschold. II. 15.
 Pedersborg. I. 341. 343. 345.
 II. 187. 298.
 Perster. II. 225.
 Peerstrop Mark. I. 239.
 Phanefford. I. 362. II. 119.
 Pledstad. I. 99. 124.
 Plientedam. II. 133.
 Pilekikken. II. 168.
 Plemgaard's Hei. II. 240.
 Popholj. I. 21.
 Præste. I. 74. 155. 205.
 II. 54. 116. 131.
 Pugdøl. I. 124.
 Pultjen. I. 285. 288.
 Pultbar. II. 49.
 Quarti Steuen. I. 58.
 Querndrup. II. 43. 155.
 Quie Sø. II. 250.
 Quindal. I. 128.
 Raager. I. 339.
 Rafusø. I. 155.
 Ransbjerg. II. 221.
 Randel. I. 92. 172.
 Randers. I. 312. 333. II. 93.
 Randers. I. 36.
 Ramildsholm. I. 41.
 Rapsked. I. 251.
 Rast. I. 239.
 Ravnehei. II. 177.
 Ravnin. I. 241.
 Raarslev. II. 40.
 Refsnæs. I. 7. 51. II. 45.
 Reftrup, Steen. I. 246.
 Rife. I. 60. 242. 244. 305.
 339. II. 10.
 Ridders-Bærge. I. 157.
 Riistr. I. 74.
 Riistr. II. 45.
 Riismarken. II. 183.
 Rindsherred. I. 102. II. 58.
 Ring Mark, Steen. I. 41.
 Ringe. II. 9.
 Ringholm. II. 146.
 Ringkiering. I. 279. 354.
 378. II. 12. 68. 82. 166.
 Ringsted. I. 189. II. 222.
 Rife. II. 236.
 Rife, Lille. II. 197. 160.
 Riisinge. I. 9.
 Riisstenen. I. 156.
 Riistrup. II. 230.
 Roeddam. II. 136.
 Roedkilde. I. 23. 26. 41.
 72. 156. 187. 188. 226.
 362. II. 25. 42. 97. 114.
 242. 294.
 Roedkilde Fjord. II. 49.
 Rokke Steen. I. 128.
 Rokke. I. 316.
 Rokkild. II. 243.
 Rokke. I. 273. II. 41. 210.
 Rokkegaard. I. 262.
 Rokkeholm. I. 135. 299.
 Rokkelund. II. 169.
 Rokkesø. I. 94. 100. 104.
 113. 315. 320. II. 279.
 262.
 Rokke. I. 356.
 Rokke. I. 302. II. 15. 53.
 Rokke. I. 17.
 Rokke. II. 151.
 Rokke. I. 249.
 Rokke. II. 15.
 Rokke. I. 359.
 Rokke. I. 140.
 Rokke. I. 151.
 Rokke. I. 27. II. 100.
 Rokke. I. 123.
 Rokke. II. 300.
 Rokke. I. 44. II. 100.
 Rokke Steen. II. 100.
 Rokke. I. 170.

. II. 27.
 I. 19. 326. II. 29.
 p. I. 151.
 ge. I. 219.
 I. 21. 210. 247.
 250. II. 113.
 rg. II. 209.
 p. I. 75. 256.
 Rør= II. 232. 308.
 Øster. I. 337.
 øse. II. 35.
 Sø. I. 75.
 I. 114. II. 49.
 de. II. 31.
 v. I. 72. II. 42.
 II. 116. 179.
 v. II. 13.
 II. 181.
 II. 12.
 berg. II. 60.
 poret. II. 190.
 v. II. 38.
 v. II. 82.
 v. 30. 70. 72. 199.
 226. 341. II. 131.
 273. 285. 298.
 ave. I. 82.
 en. II. 45.
 lge. I. 60.
 osm. I. 263.
 v. I. 301.
 I. 4. II. 173.
 rgaard. I. 173.
 si. II. 207.
 I. 91.
 i. I. 12.
 gen. I. 180.
 v. I. 134. II. 130.
 e. I. 318.
 Sø. I. 100.
 Id. I. 318. II. 238.
 II. 238.
 Ø. I. 102.
 v. II. 179.

Steensbjerg. II. 207.
 Steensby. I. 161.
 Steensgaard. I. 84. 128.
 Steenstrup. I. 192. II. 116.
 231.
 Steenvad. II. 128.
 Steenvangen. II. 178.
 Stejs, Stores. II. 259.
 Stevns. I. 203. II. 189.
 191. 192.
 Stigeby. I. 201.
 Stigholm. I. 310. 315.
 Stigsmele. II. 149.
 Stigsnæs. I. 253.
 Stillinge. I. 164.
 Stillinge. II. 13.
 Stisborg. II. 55.
 Storing. I. 97.
 Stougaard. I. 101.
 Stourup. II. 147.
 Stralfund. I. 156.
 Strøb. II. 140.
 Strøby. II. 142.
 Stubbergaard. I. 237. II.
 160. 290.
 Stubbegaardsø. II. 290.
 Stubberup. I. 39. 108.
 Styfteborg. I. 220.
 Størup. II. 126.
 Sundby. I. 166. II. 181.
 — Rørre. I. 87. II. 55.
 — Ferge. II. 250.
 Sundewit. 47.
 Susea. I. 342. 343.
 Svanninge. II. 77.
 Svendborg. I. 22. 157. 162.
 226. 275. 348. II. 52.
 55. 287.
 Svends Havn. I. 168.
 Svendsstrup. I. 168. 323. 352.
 353. II. 105.
 — Holm. I. 85.
 Svettig. I. 3. 43. 45.
 Svindinge Banke. II. 286.

- Svinedal. II. 149.
 Svingelberg. I. 129.
 Svinnings Vejle. II. 46.
 Svultegården. I. 92.
 Saby. I. 152. 194. II. 5.
 Sarslev. II. 307.
 Seballe Sø. I. 41.
 Sebo. II. 290.
 Seborg. I. 43.
 Seby. II. 203.
 Seholm. I. 109.
 Seoberg. I. 128.
 Sønderby. I. 213. 347.
 Sønderborg. I. 322. II. 123.
 Sønderholm. I. 298.
 Sønderkilde. I. 306.
 Sønderstrand. II. 45. 231.
 Sørløv. I. 382.
 Søstrup. I. 311.
 Søvind. I. 317.
 Saagegade Grund. II. 258.
 Saarbæk. II. 274.
 Saaretorp. I. 223.
 Saarup. I. 192. 223.
 Saasinge. I. 162. 276. II.
 32. 43. 67. 81.
 Sageholm. I. 331.
 Sanderup. I. 296.
 Sang, Rørre. I. 283. II. 195.
 Sanslet. I. 358.
 Sastum Sø. II. 7.
 Sernehullet. I. 13. 370.
 Tersløse. II. 179.
 Them. I. 192.
 Thiele. II. 112.
 Thimgaard. I. 262. 277. 278.
 280. 281. 282. 297.
 Thim. I. 279.
 Thinghol. I. 103.
 Thirsked. I. 372.
 Thjsted. II. 33. 74. 91. 292.
 Thorsager. II. 41.
 Thorsø. II. 137.
 Thune. I. 6. 341.
- Thure. I. 6.
 Thy. I. 118. 296. II. 3.
 80. 83.
 Thybierg. II. 43.
 Thyholm. I. 127. 221. I.
 184.
 Thyland. I. 116. 170. I.
 47. 48.
 Thylands Odde. I. 22.
 Thyrskæk. I. 98. 300.
 Thyrsgod. I. 17.
 Thyrres Kieve. I. 17. 18.
 Thyrrestrup. I. 316. 317.
 Thyrsting. I. 101. II. 14.
 179. 266. 309.
 Thyrstingrads Herred. I. 10.
 Thibise. II. 21. 257.
 Thislunde. I. 248.
 Thiss Sø. II. 4. 249. 277.
 Thingelef. I. 251.
 Thirup. II. 269.
 Thisvilde. II. 21. 24. 36.
 Thostebierg. I. 77.
 Thostegaardene. II. 18.
 Thostlund. I. 89. 250.
 Thostum. I. 317.
 Thøi. I. 7.
 Tholstrup. I. 317.
 Tholstrupgaard. I. 238.
 Thøhøge Skov. I. 24.
 Thornbustbakken. I. 283.
 Thornby. I. 14.
 Thorsholt Slot. I. 262.
 Thorskebierg. I. 159.
 Thorslev. I. 222. 295.
 — Vestre. I. 222.
 Thorup Strand. I. 170.
 — Volde. I. 317.
 Thostruplund. I. 363.
 Thanderup. I. 220. II. 158.
 Thandum. I. 237. II. 7.
 Thranholm. I. 315. II. 313.
 Thrappebæk. I. 22.
 Thrappen, Gaarden. II. 86.

- Jølle. II. 231.
 I. 14.
 II. 102.
 I. 151.
 64.
 364.
 30. II. 14. 228.
 . 46.
 11.
 3. 177. 201.
 skanke. I. 273.
 r. I. 226.
 . 29.
 I. 92.
 173.
 i. I. 169.
 115.
 201. 213. 225.
 104.
 96. 101.
 17.
 208. 264. 370.
 .
 3.
 190.
 . 138.
 rd. II. 51.
 7.
 203.
 140. II. 83.
 .
 322.
 . 368.
 . 41.
 281.
 9. 225.
 95.
 1. 376. II. 57.
 357.
 and. II. 46.
 i. II. 60.
 . 180.
 71.
 50.
- Waarbjerg. II. 55.
 Waarbjerg Gaard. II. 55.
 Waargaard. I. 284. 285.
 291.
 Wadum. II. 240.
 Waldemarslund. II. 117.
 Walle. I. 259. 260. II. 115.
 Walftrup. II. 151. 290.
 Wandelby. I. 92.
 Wang. I. 87.
 — Sønder. I. 177.
 Wangeby. II. 5.
 Warde. II. 68.
 Warperne. I. 157.
 Webby. I. 257.
 Webbygaard. I. 257.
 Webtofte. II. 14.
 Wefstrup. II. 12.
 Weibn. I. 193. II. 36.
 Weibn. I. 335. II. 262.
 Weile. I. 16. 93. 100. 104.
 175. 246. 317. II. 16.
 44. 60. 62. 113. 140. 162.
 249.
 Weilefiord. II. 249. 262.
 Weilegaard. I. 273.
 Weilemølle Sø. I. 153.
 Weierslev. I. 336. II. 60.
 Weierupgaard. I. 331. .
 Wellerup. I. 151.
 Wemmeltoft. I. 111.
 Wendshoved. I. 160.
 Wendsyssel. I. 125. II. 18.
 57. 106. 251. 312.
 Wenne. II. 152.
 Werringe. I. 271.
 Westborg. I. 374.
 Westerballe. I. 129.
 Westergaard. I. 224.
 Westermølle. II. 180.
 Westervig. I. 37. 221. 293.
 II. 34. 184.
 Westkrsten. II. 150.
 Westlov. II. 59.

Wap. I. 69. 71. 26. 29.
 — II. 126. 128. 232. 241.
 — II. 67. 68. 69.
 Wap. Ein. I. 26.
 Wap. I. 29.
 Wap. I. 129. II. 236.
 Wap. II. 45.
 Wap. I. 67.
 Wap. II. 2.
 Wap. I. 129.
 Wap. II. 67.
 — Name I. 237.
 Wap. I. 170.
 Wap. I. 74.
 Wap. I. 21.
 Wap. I. 222.
 Wap. I. 98. 133.
 Wap. I. 364.
 Wap. II. 15.
 Wap. I. 92.
 Wap. I. 27. 365. II.
 276. 252.
 Wap. II. 249.
 Wap. I. 234.
 Wap. I. 336.
 Wap. I. 341.
 Wap. I. 31.
 Wap. I. 357. II. 313.
 Wap. Ein. I. 347.
 Wap. I. 10.
 Wap. I. 47. 75. 346.
 II. 38. 188.
 Wap. II. 39.
 Wap. II. 100. 181. 245.
 270.
 — Name I. 139. 140.
 281. 282. 284.

Wap. II. 128. 145.
 Wap. I. 17.
 Wap. II. 160.
 Wap. I. 274.
 Wap. II. 20.
 Wap. I. 15. 153. II. 95.
 Wap. II. 157.
 Wap. II. 259.
 Wap. II. 15. 35. 49. 128.
 143. 158. 180. 185. 196.
 202. 220. 236. 252. 254.
 Wap. II. 16.
 Wap. II. 145. 160.
 253. 294. 296.
 Wap. I. 124.
 Wap. II. 262.
 Wap. II. 95.
 Wap. I. 238.
 Wap. II. 10.
 Wap. I. 122.
 Wap. I. 348. II. 139.
 178.
 Wap. II. 188. 234.
 Wap. II. 10.
 Wap. I. 159. 201. II. 59.
 Wap. II. 7.
 Wap. II. 60.
 Wap. II. 288.
 Wap. II. 183.
 Wap. I. 129. II. 58.
 Wap. I. 127.
 Wap. II. 105.
 Wap. II. 86. 87. 101. 103.
 181. 211. 223.
 Wap. II. 16.
 Wap. II. 226. I. 210.

Sag-Register.

vrelse. I. 34. 185.
 II. 156.
 II. 3-21.
 en. II. 17.
 . 54.
 I. 144. 200.
 ed Graven. II. 172.

 ev. I. 192.
 . I. 255.
 ic. I. 65.
 ere. II. 216. 219.
 228. 232. 233. 234.

 n. I. 283.
 c. I. 4. 199. 205.
 209. 210. 218. 228.
 335. II. 231.
 æ= I. 216.
 . Kieds. I. 334.
 id. I. 15.
 II. 104.
 I. 122. 193. 333.
 I.
 :t. I. 332. 362. II.

 hninger. I. 20.
 ic. I. 6.
 . 23. 116. 117. 191.
 224.
 ord. I. 304. II. 129.
 166.
 d. I. 134. 307. (f.
 jolfet.)
 ne i Graven. II. 135.
 n. II. 300.

Begravelse. I. 39. 40. 125.
 261. 189. 261. 303. II.
 138.
 Begravet, levende. I. 90. II.
 63. 133. 137.
 Beleiring. I. 273. 277. 310.
 315.
 Besværgelse. II. 161.
 Biergfolk. I. 139. II. 173-
 254.
 Biergmand. I. 44. 139.
 Biergjomfru. I. 54.
 Billede. I. 84. 150. 155.
 162. 170. 192. 199. 200.
 202. 217. 218. 226. 228.
 229. 230. 236. 240. 243.
 245. 274. 275. 276. 281.
 375. II. 31. 150. 231.
 285. 286. 288. 295.
 Biskop. I. 170. 234.
 Bispen. I. 272.
 Bispevalg. I. 339.
 Bispekrammer. II. 308.
 Bjørnekød. I. 181.
 Blindhed. I. 186. 264.
 Blod, ustyldigt. I. 335.
 Blod, Understrift med. II. 92.
 Blodpletter. I. 198. 199.
 204. 224. 254. 258. 302.
 310. 319. 320. 321. 322.
 325. II. 56.
 Blodskold. I. 114.
 Bod. I. 248.
 Bondepige. I. 131.
 Borg. I. 14. 40. 170. 220.
 II. 188.

- Borgemeſter. I. 156.
 Bortførelſe. I. 267.
 Brandborgere. I. 90. 96. 104.
 Brandſtat. I. 317.
 Brevverſing. I. 93.
 Brille-Dukater. I. 63.
 Bro. I. 52. 102. 166. 225. 310.
 Brud. I. 227. II. 217.
 Brudefrands. II. 82.
 Brudepnynt, laant. II. 184.
 Brudeſtore. I. 227. II. 137.
 Bryllup. I. 169.
 Brændekuur. II. 145.
 Brød, forſtenet. II. 310.
 — ſtaalet. I. 152. II. 161. 167. 168.
 Brøds Vanhelligelſe. II. 17. 310.
 Budſkab til Helved. I. 286.
 Buk paa tre Been. II. 58.
 Bundloſe Steber. I. 11. 12. 175. 207. 289. II. 3-21.
 Bygmeſter. I. 222. 265. 278. 281.
 Bygningſtemmer. I. 278. 295. II. 165.
 Bøtte. II. 257.
 Bede. I. 248.
 Beg, en. II. 230.
 Bøn om Døden. I. 24. 142.
 Bønder, tolv. I. 199.
 Børn, dødfødte. I. 217.
 Børnetoi i Graven. II. 135.
 Børneſko. I. 60.
 Borſtaarnet. I. 148.
 Bøſelaas. II. 161.
 Caper, en. I. 273.
 Crucifix, et. I. 149. 237. 244.
 Damheſten. II. 291-93.
 Dands tilføde. I. 37. 207. 321.
 Dannebrog. I. 31. 32.
 Davregryde. II. 230.
 Deigtrug, huul ſom et. II. 213. 215.
 Diſciple. I. 229. 259.
 Dobbeltgænger. I. 138.
 Dom. I. 130. 144. 155.
 — en Heieſterets. I. 113.
 Drage. I. 275. 290. 355. II. 56. 258.
 Dreng, bortført. I. 90.
 Drømme. I. 25. 246. 340. 356. 357.
 Due. I. 211.
 Dukater, Enſte. I. 266.
 Dvalebrif. I. 305.
 Dverge. I. 109. 123. 311. II. 7. 175-254.
 Dæmoner. II. 176.
 Døbeſteen. I. 250.
 Død, den ſorte. ſ. Veſt.
 Dødningsbeben. I. 203.
 Dødningsſeileren. II. 173.
 Døre. I. 77. 374.
 Død, falſk. II. 41. 126.
 — tolv Mand. I. 114.
 Eg. I. 104. II. 99.
 Egenſtilling, en. I. 155.
 Egeblad. I. 70.
 Eggeſkov. I. 179. 255. 295.
 Eggetømmer. I. 373. II. 290.
 Elbog. II. 93.
 Ellefolk. II. 53. 175-254.
 Ellekonge. I. 205.
 Elleqvinder. II. 122.
 Ellemeden. II. 181.
 Elleſtingeren. II. 194.
 Ellevilde. II. 215.
 Elleſkovsdrif. I. 324.
 Erik, gamle. II. 83. 100.
 Fadder gave. I. 271.
 Fadermord. I. 193.
 Falſkner, en. I. 59.
 Falſtringerne. I. 82.
 Fanden. I. 195. 199. 222. 226. 231. 238. 268. 300. 309. 317. 331. 332. II. 20. 73-99. 112. 159. 166. 303.

- Fandens Gaard.** II. 146.
Faner, tre. I. 163.
Fangenstab, tyrkisk. I. 122.
Feide, Grevens. I. 157.
Fiederham. I. 122.
Fiender, Danmarks. I. 20.
Finlap. II. 110.
Fiorde. II. 3-21.
Fisf. I. 262. 278. 294.
Fisfere. I. 114.
Flaade, svensk. I. 88.
Fløst, Carl Pølses. I. 292.
Fløvesandet. I. 170. II. 10.
 36. 37. 257.
Forbandelse. I. 151. 217.
 228. II. 18. 305.
Forflædet, at dreie. II. 134.
Forløsning. I. 58. 128. 134.
 149. 150. 154.
Formastelse. I. 296.
Forræderi. I. 23. 27. 89.
 89. 95. 102. 122. 279.
Fraa. I. 183.
Fraamur. I. 183.
fremsynet, at være. I. 328.
 II. 31.
Friherrinde, en. I. 306.
Friskud. I. 103. 204. 320.
 II. 112.
Fru, stræng. I. 233. 263.
 285. 286. 309.
Fru, høymodig. I. 262.
Føl, et. I. 327. 328.
Gaarde. I. 18. 64. 71. 74.
 107. 168. 169. 177. 179.
 188. 201. 210. 219. 221.
 224. 248. 252-325. 368.
 371. II. 7. 15. 85. 98.
 165. 173. 234. 238.
Gaardboere. II. 175.
Gaardbenieser. II. 175.
Galgen. I. 156.
Galgebatte. I. 269.
Galgehei. I. 93.
- Gave, kongelig.** I. 116. 122.
 310.
Gavebrev. I. 258.
Gienfærd. I. 46. 130. 152.
 II. 55. 56. 113-174. s.
 Epereri.
Giftblandet. I. 298.
Giærlinghul, et. II. 263.
Glarmester. II. 287.
Glumso. II. 297.
Graaso. II. 296.
Granatable. I. 77.
Grave. I. 8. 9. 10. 24. 37.
 86. 125. 136. 170. 229.
 245. 296. 316. 347. 353.
Gravmæle. I. 207. 229.
Gravso. II. 296.
Gravsteen. I. 37. 68. 150.
 170.
Grimen, at fige igiennem. I.
 361.
Græs, affviet. I. 258. 276.
 283. 288. II. 50-56. 165.
Gronjægere. II. 192.
Guldhest. I. 348.
Guldkiæde. I. 8. 10. 15.
 16. 188.
Guldmageri. I. 255.
Guldprinds, en. I. 348.
Guldring. I. 262. 294. 324.
 s. Ring.
Guldrof. II. 140.
Guldsax. II. 304.
Guldæble. I. 119.
Guldæg. I. 341.
Gulv, et forgyldt. I. 130.
Guldensstyks Klæder. I. 123.
Gaand, en. II. 309.
 — en usforbrændt. I. 193.
Gaandgreb. I. 357.
Gaandtryk. I. 20.
gaard, at giere sig. I. 103.
Galn, et Knippe. I. 285.
 II. 152.

- Hølofiling. I. 308.
 "Humborg", et Kammer. I. 302.
 Hundfær. I. 173.
 Hundfæt. I. 203. 285. 288.
 II. 98. 165.
 Hundery. II. 300.
 Hundes Ret, Et. II. 400. 414.
 Hører. I. 238. II. 78. 103. 104. 105. 178.
 Høt. I. 111. II. 211. 212. 253.
 Hattesjæl. I. 264.
 Havn, Evendts I. 168.
 Høvsøll. II. 255-261.
 Høvsøse. I. 56. 57. II. 116. 120. 121. 225. 255. 256. 257.
 Høvsmand. II. 255. 256.
 Høvsrog. I. 15. II. 36. 255. 257.
 Høvsønd. I. 203.
 Høvsen. I. 37. 333.
 Høvsigbrøder. I. 238. II. 15. 78. 79.
 Høvshest. II. 58. 194. 293-94.
 Høvsrettelse. I. 41. 45. 200. 234. 236. 269. 330. 335. 379. II. 77.
 Høvsigheder, søv. II. 160. 162.
 Høvsredsfoged. I. 180.
 Høvsrer, Glorups II. 139.
 Høvsrøder. I. 179.
 Høvsse kunne ikke drage. I. 237. 261. 337.
 — fire, sorte. II. 191. 192.
 — tolv. I. 20.
 — løbte. I. 213.
 Høvs, Blødes. I. 27.
 — en røvsfødet. I. 150.
 Høvsføde. I. 41. 51. 52. 53. 117. 121. 184. 189.
 Høvs. I. 83. 88. 89. 115. 120. 128.
 Høvs. II. 38. 74. 81. 88. 100-112.
 Høvsri. I. 302.
 "Høvs og Høvs". II. 245.
 Høvsstøl. II. 276.
 Høvs, det første. I. 332. I. Baghøvs.
 Høvsmandskørløse. I. 278.
 Høvsjøng. I. 164.
 Høvs, Jagt. I. 112. 229.
 Høvs. I. 109.
 — Trolde. I. 54.
 — det Oldend. I. 54.
 Høvs Jøger. II. 113. 122.
 Høvsstøl. I. 59.
 Høvs, at vende. II. 299.
 Høvsler. I. 45. 89. 90. 100. II. 16. 36-49. 192.
 Høvsler. I. 21. 29. 73. 161. 204. 221. 228. 239. 269. 283. 287. 304. 306. 358. 361. 370. II. 14. 81. 163. 202. 273.
 Høvs, sort. I. 256. 283. 285. 350. 351. 352. 356. II. 85. 86. 114. 115. 142. 146. 166. 182.
 Høvs i Kirken. I. 190. 209.
 Høvs, gale. I. 250.
 Høvsheaven. I. 134.
 Høvshevalp. I. 239.
 Høvsdrug. I. 250.
 Høvsdrøder. I. 86. 188.
 Høvsførs, Ringes. II. 73.
 Høvsføder. II. 282.
 Høvsføvind. II. 282.
 Høvsføvret. II. 282.
 Høvs. I. 4. 5. 7. 8. 9. 10. 12. 15. 16. 17. 20. 29. 41. 50. 53. 110. 136. 149. 154. 155. 159. 160. 169. 173. 189. 234. 235. 253.

257. 280. 296. 316. 327.
 333. 341. 350. 351. 352.
 364. 377. II. 81. 119.
 129. 137. 188. 195. 196.
 198. 202. 207. 210. 213.
 214. 217. 222. 223. 228.
 229. 231. 234. 237.
 Heisfolket. II. 175-254.
 Heisknægte. II. 196. 220.
 Høvlspaaner. II. 254. 294.
 Jagt, den vilde. I. 9. 48.
 130. 152. 301. 303. 316.
 320. II. 113-123. 181.
 Jærnder. I. 19. 53. 226.
 346.
 Jærnkiste. I. 254.
 Jærnlænke. II. 187.
 Jærnport. I. 166.
 Jærnringe. I. 304.
 Jærnstang. I. 19. II. 227.
 Jærtegn. I. 17. 35. 148.
 159. 167. 185. 188. 194.
 203. 209. 215. 216. 270.
 II. 13. 21-25. 30. 31. 33.
 306. 308. 309.
 Jerusalems Stomager. II. 312.
 Jette. I. 20. II. 48.
 Jetteqvinde. II. 39. 49.
 Jld, færende. I. 188.
 — en kostbar. I. 107.
 Jldbrand. I. 148. 149. 167.
 175. 185. 293. 334. 336.
 Jndmuring. I. 199. 275.
 294. 303. 319. II. 147.
 150.
 Jndskrift. I. 113. 132. 151.
 167. 172. 198. 201. 225.
 229. 236. 237. 253. 281.
 314. 327. II. 286.
 Jomfruer, tre. I. 157. 233.
 Jomfrubugget. I. 270.
 Jomfruspring. I. 78. 99.
 Jons-Jæger. II. 113. 123.
 Jord i Stoene. II. 126.
 Jord i Huen. II. 151.
 Jorder indrides. I. 179. 300.
 317. 327. 328. II. 30.
 Jorder, pantsfattede. I. 177.
 Jordvolde. 170.
 Juleleeg. I. 6. 7.
 Jæger. I. 204.
 Jæger, den flyvende. s. Jagt.
 Jægerhorn. I. 228.
 Jøden af Ulysal. II. 113. 192.
 Kaabe, en. I. 181.
 Kammer. I. 42. 46. 113.
 204. 280. 302. II.
 115.
 — Eltekongens. I. 205.
 II. 189.
 Kanal. I. 155.
 Kanon, en stor. I. 152.
 Kapel. I. 191. 220. 221.
 226.
 Karreet. I. 284. 287. 351.
 II. 16. 146.
 — Glorup. II. 139.
 Karudser. I. 175.
 Kat. I. 243. 308.
 Kathovedder. I. 242.
 Keiserlige, de. I. 93. 97.
 102. 354. II. 151.
 Kielder. I. 73.
 — den svenske. I. 53.
 — Noud. I. 285.
 Kilder. I. 17. 18. 36. 68.
 169. 216. 239. II. 22-35.
 56. 97.
 Kildemarked. I. 68.
 Kirker. I. 23. 27. 28. 30.
 37. 38. 65. 66. 80. 81.
 120. 128. 132. 140. 183-
 251. 261. 282. 283. II.
 15. 34. 133. 231. 232.
 240. 249. 285. 286.
 Kirker bygges. I. 183. 190.
 198. 202. 204. 205. 208.
 211. 213. 216. 218. 219.

227. 228. 236. 241. 242.
247. 250. 251. 264. 273.
II. 35. 41. 91. 97. 218.
Kirker nedbrudte. I. 129. 192.
193. 198. 201. 208. 209.
224. 227. 228. 240. 250.
282. 312. 316. II. 249.
Kirkeaae. I. 192.
Kirkebakken. I. 236.
Kirkebjerg. I. 193.
Kirkeedere. I. 40. 80. 93.
170. 195. 200. 215. 216.
235. 242. 244. 257. 355.
357. II. 249. 227. 284.
286. 287.
Kirkegrim. II. 273-75.
Kirkesam. I. 329. II. 295-97.
Kirkerude. I. 219.
Kirkefo. II. 296.
Kirkestene. I. 130. 212.
Kirkestaarn. s. Taarn.
Kirketag. I. 222.
Kirketv. I. 215.
Kiste, en forgyldt. I. 334.
— Penge. II. 180.
Kistebæffe. I. 40.
Kister lukkes op og i. II. 207.
213.
Kiebmand. I. 148. 149. 167.
245.
Kieping, en ringe. I. 280.
Klenodier. I. 135. 315. 316.
320.
Klintefonge. II. 189. 190. 292.
Klinterdronning. II. 190.
Klitter. I. 170. 171.
Hoge Mand. I. 326-340.
359. II. 32. 80.
Hoge Kener. I. 289. II. 157.
Klokker. I. 207. 211. 212.
232. 233. 247. 252. 254.
279. II. 6. 248. 249.
Klokkelang. I. 185. 189.
197. II. 4.
Klokker stobes. I. 189. 211.
233.
Klokker fore ud. I. 161. 194.
207. 212. 234.
Klokker ringe i Vandet. I. 75.
194. 207. 212. 232. 233.
237. 250. 279. II. 15.
Klokker, Fugt for. I. 209.
II. 41. 42. 97.
Kloster. I. 26. 34. 38. 41.
78. 158. 166. 187. 188.
189. 208. 221. 223. 226.
238. 249. 257. 268. 274.
293. II. 34. 133. 165.
Knaber, Rindsberreeds. I. 102.
Knive. I. 224. 272. 277. 329.
Knuder, Trost. II. 52.
Kobberbro. I. 48. 49. 348.
II. 139.
Kobbergrøde. I. 345.
Kobberkiedler. I. 346. 349.
351. 352. 356. II. 98.
182. 206. 213. 298.
Kobberkiste. I. 355.
Kobberport. I. 311. 345. 348.
II. 378.
Kobberrender. I. 17.
Kobberring. I. 355.
Kobberstrin. I. 357.
Kobberstrift. I. 171.
Kobbertoi soles. II. 179. 195.
s. Salstei.
Koffetrim. I. 203. 285. 288.
II. 98. 165.
Kongeløsning, en. I. 341.
II. 137. 232.
Kongeridtet. II. 192.
Kongefnogen. II. 31.
Kongevalg. I. 80.
Korporal. I. 283.
Kors. I. 149. 154. 162. 192.
257. 270. 327. II. 164.
196. 205. 213. 238. 244.
245. 292.

af Træ. I. 35. 154.
 162. 192. 271.
 Tern= I. 239.
 Etmaal. I. 185. II. 28.
 Steen= I. 223.
 ist. II. 108.
 nspil. I. 222. 230. 263.
 1. II. 79. 87.
 marken. I. 161.
 oberster. I. 131.
 kasse. I. 29.
 list. I. 51. 52. 277.
 O. 315.
 eborg Kiærling. II. 221.
 tytter. II. 149.
 r opfanges. I. 140. 369.
 II. 244. 254.
 , den forte. I. 55. 133.
 9. 333. 336. 337. II.
 . 83. 93. 109.
 , Orme= II. 288.
 , den Pasfauiste. I. 103.
 mod Fedme. I. 144.
 per. I. 8. 158. 160.
 4. 168. 181. 218. 224.
 1. II. 44. 45. 46. 47.
 . 137. 138. 190. 228.
 1.
 pefceeg. I. 181.
 ade So. II. 297.
 for Munden. I. 187.
 naalere. II. 299.
 on. II. 208.
 ei, Kampers. II. 228.
 ager. I. 51. 52. 85.
 3. 156. 166. 192. 202.
 O. 227. 236. 240. 262.
 O. 315. 324. 364. 375.
 13. 21. 36. 37. 55.
 7. 190. 232. 259. 262.
 idplyndres. II. 143.
 en. I. 68. 170. 187.
 8. 200. 207. 229. 230.
 4. 240. 245. II. 61. 294.

Liigvogn. II. 152.
 Limgrim. II. 20.
 Lind, en. I. 314.
 Lindorm. I. 125. 277. 295.
 II. 66. 160. 284-291.
 Lod, en Søsters. I. 179.
 Lodkastning. I. 232. 275.
 Lommetørklæde. I. 336. 340.
 Lue, en klar. I. 162. 216.
 283. 356. 360. II. 86
 Lybekkerne. I. 277.
 Lygtemænd. II. 124. 298-99.
 Lys i Søen. II. 7.
 Lys og Salt, viet. I. 137.
 Læderdækken. I. 307.
 Lænke om Livet. I. 38.
 Læster, Stomager= I. 273.
 Løber, en. I. 150.
 Løfter. I. 203. 205. 215.
 225. 242. 337. 338. 342.
 Løngange. I. 19. 42. 134.
 166. 179. 205. 221. 226.
 259. 299. 311. II. 115.
 Løsesum. I. 232.
 Løve, en. I. 69.
 Mandequaal. II. 57.
 Manen. II. 92.
 Manestenen. II. 128.
 Maren. II. 279-282.
 Maren Bøg. II. 53.
 Marker indrides. I. 179. 300.
 328. 317. 327. II. 30.
 Markeskiel. II. 124-128. 147.
 163.
 Markolfus, den flyvende. II.
 118.
 Marmorfister. I. 213. 298.
 Matros, en. I. 64.
 Messingklæde. II. 16.
 Messingport. I. 166.
 Mestersvend. I. 278.
 Mirakel. I. 36. 327. 333.
 Morads. s. Uføre.
 Nord. I. 14. 39. 77. 114.

119. 153. 157. 161. 162.
 165. 188. 189. 191. 204.
 208. 220. 221. 222. 224.
 230. 233. 234. 241. 248.
 257. 303. 305. 313. 316.
 317. 319. 320. 324. 329.
 331. 335. II. 32. 133.
 152. 162. 172. 208. 309.
 313.
- Mord, Konges I. 41.
 Mod, Prove paa. I. 141.
 Mosejern. I. 331.
 Munkehoved. I. 205.
 Munkestrift. I. 274.
 Muursvend. I. 199.
 Muus. I. 308. 242.
 Mærkeded. II. 57.
 Møller. I. 109. 133. 176.
 Rentmester. I. 59.
 Ratmandsbarn. II. 63.
 Ratravnen. I. 153. II. 158.
 297-98.
- Ravens Dyrindelse. I. 3. 5.
 9. 10. 11. 13. 14. 17.
 21. 22. 29. 31. 46. 50.
 51. 60. 69. 91. 100. 104.
 107. 132. 133. 135. 136.
 153. 155. 157. 158. 159.
 160. 161. 164. 167. 168.
 169. 170. 171. 173. 178.
 181. 216. 218. 220. 224.
 242. 250. 260. 264. 265.
 275. 295. 299. 308. 314.
 316. 322. 323.
- Redmandelse. I. 152. 153. 284.
 285. 336. 339. II. 76.
 80. 99. 128. 135. 158.
 161. 164. 165. 167. 168.
 169. 170. 171. 172.
- Reeg. det sidste. II. 119. 192.
 Regle. I. 244.
 Rissen. II. 261-273.
 Roane. I. 200.
 — indnæret. I. 239.
- Nonnekloster. I. 275.
 Normanner. I. 11.
 Noe Art. I. 216.
 Nøse af Guld. I. 110.
 Nøsefonge. II. 188.
 Nøgle, Kirkes. I. 235.
 Odins Jagt. II. 119.
 Offer til Bander. II. 17.
 18. 19.
 Offer of Levende. I. 147.
 II. 3. 275. 293. 295.
 Oldend. Horn. I. 54.
 omkap, fiere. I. 68. 69. 286.
 Omvei til Kirken. I. 227.
 II. 218.
 Oprørere. I. 28.
 Orlogsstib. I. 255.
 Ormekunsten. II. 288.
 Ordre, en kongl. I. 105.
 Ordsprog. I. 131. 265. 281.
 309. 311. II. 78. 90.
 208. 293.
- Ottesang. I. 118.
 Overbømmelse. I. 234.
 Orehorn. II. 286.
 Orehoved med Viin. I. 280.
 Pallast, en. I. 86.
 Palsnejager. II. 113. 121.
 Pant, et. I. 318.
 Parade. I. 279.
 Passauiske Kunst. I. 103.
 Paternoster Kirken. I. 142.
 Paven. I. 37. 42. 116. 192.
 220. 232.
 Penge af Løder. II. 115.
 Penge, uretsfærdige. I. 222.
 308.
 Penge veires. II. 202.
 Pengelister. I. 297.
 Peyerin. I. 183.
 Pejsten. II. 54. 57-65.
 Pile. I. 181.
 Pilgrimsfart. I. 142. 364.
 Pilgrimstøenen. I. 361.

- Vind. II. 281.
 Vinde, tre. II. 163.
 Viinsler. I. 92.
 Volakkerne. I. 96. 98. 101. 104.
 Vort. II. 7. 137. 143.
 Vranger, en. I. 379.
 Proccs. I. 121. 129. 144. 178. 291. 292. 293. 302. 333.
 Proccs mod Notter. II. 68.
 Professore, tolv. I. 199.
 Præster. I. 84. 93. 95. 129. 140. 174. 217. 286. 298. 304. 326-340. 373. II. 59. 60. 77. 80. 85. 99. 128. 142. 156. 158. 163. 168. 172.
 Præstegaard. I. 271.
 Psalme. I. 81.
 Pung, Jergen Lyffes. I. 131.
 Pust, Elle. II. 176. 177.
 Pøle, rede. II. 180. 216. 217. 219. 234.
 Quier, to. I. 282.
 Quinde, ond. I. 303. 312.
 Quay, Ellefolkets. II. 177.
 — Hav. I. 15. II. 36. 255. 257.
 Quærgnge. I. 174. 327.
 Rangstrid i Kirken. I. 185. 209. 210. 211. 218. 219. 236.
 Reeb, afbrændt. I. 166. 226. 350. II. 6. 15. 40. 192. 209.
 Reisningegilde. I. 265.
 Reliquie. I. 187. 202.
 Riddere, tolv. I. 164. 207.
 Ring, en udkastet. I. 278. 314.
 — i Kirkedør. I. 170. 357.
 — Trylle. I. 48.
 Riis, to. I. 200.
 Rotter. I. 308. 243. II. 66-69. 288.
 Rottejæger. II. 66. 288.
 Rude, Kirke. I. 219.
 Rug, brændt. I. 245.
 Runeindskrift. I. 174. 198. 218.
 Rytteri, Sogne. I. 94.
 Rødebands. II. 169.
 Rød' Jens. II. 152.
 Regelsekar. II. 228.
 Rør, Høre. I. 288.
 Røvere. I. 52. 156. 235. 236. 264. 361-384. II. 33. 56. 308.
 Røverflot. I. 52. 220. II. 165.
 "saarfast", at være. I. 79. 140.
 Sadelmagersvend. I. 379.
 Sacrament, vanhelliger. I. 204. II. 8. 10. 12. 108.
 Salve. II. 89. 102. 103. 202.
 Sammensværgelse. I. 298.
 Sandbakker. I. 269. II. 36-49. 151.
 Sandflugt, s. Flyvesand.
 Sangklokker. I. 185.
 Sangværk. I. 185.
 Signen. II. 92.
 Sildefisteri. II. 106.
 Silkesnor. I. 8.
 Sinkne Kirker, Slotte &c. I. 268. 283. II. 5. 6. 10. 13. 15. 16. 202.
 Siv, omskabte. I. 139.
 Skab, et. I. 88. 314. II. 286.
 Skandsen. I. 85.
 Skatte. I. 12. 15. 29. 82. 83. 156. 170. 174. 198. 217. 246. 319. 320. 341-

360. 384. II. 12. 86.
 137. 142. 152. 154. 178.
 179. 182. 232. 236. 245.
 248.
 Etat, en syv Aars. I. 311.
 Stattefrihed. I. 323.
 Etib. I. 85. 194. 230. 293.
 II. 151.
 — Model til et. I. 230.
 Etibbrud. I. 170. II. 151.
 Etibsanker. I. 200. 228.
 Etibsbygger. I. 255.
 Stiftinger. I. 353. II. 276-
 279.
 Etilling. II. 161.
 Etind af Wildsvin. I. 292.
 Etinddyner. I. 369.
 "Etinnende." II. 117. 138.
 Etipper. I. 203. 242.
 Eto, Guld. I. 124.
 Etole, den sorte. I. 174.
 338. II. 92. 160. s. Kunst.
 Etolekammerat. I. 72.
 Eto mager's Datter. I. 131.
 273.
 Eto mager'svend. I. 273.
 Eto mager, Jerus. II. 312.
 Eto rsteensplade. I. 53.
 Etove. I. 9. 13. 24. 32.
 48. 100. 104. 265. 311.
 319. 339. 361. 367. 368.
 382. II. 50-56. 290.
 Eto v, en vandrende. I. 173.
 Eto rin, et. I. 36. 272. 234.
 Eto radder. I. 77.
 Eto rapper, røde. I. 114.
 Eto ruffe, hemmelig. I. 258.
 Eto ud, frit. II. 112.
 — fikert. I. 141.
 Eto nde over Eto katte r. I. 350.
 354. 356. II. 236.
 Eto nde til Waals. I. 84.
 Eto nd. Eto ld. II. 222.
 Eto gge. I. 252.
 Eto g, Feldt. I. 7. 50. 51.
 115. 170. 358.
 Eto g, Middel mod. I. 320.
 Eto lunge. I. 188.
 Eto lve. I. 19.
 Eto lte. I. 11. 41. 43. 44.
 47. 49. 51. 52. 53. 55.
 59. 69. 74. 90. 143. 191.
 229. 261. 262. 268. 273.
 277. 312. 322. 358. 364.
 369. II. 86. 139. 262.
 Eto mede. I. 160. 226.
 Eto medehoie. II. 181.
 Eto medie, en. I. 331.
 "Eto morbarrer." II. 105.
 Eto nge. II. 31.
 Eto nore over Veien. I. 361.
 365. 373. 382. 383.
 Eto o, Glim. II. 297.
 — Kirke. II. 296.
 — Laargade. II. 297.
 Eto ognerytteri. I. 94.
 Eto ld, et. II. 93.
 Eto ldat. I. 115. 267. II.
 284.
 Eto ldat, Ellekongens. II. 190.
 Eto ngepenge. I. 162.
 Eto paadom. I. 55. 56. 57. 70.
 71. 78. 139. 156. 163.
 171. 174. 175. 282. 295.
 299. 329. II. 5. 9. 21.
 35. 98. 245. 290. 312.
 Eto paamand. I. 33.
 Eto paquinde. I. 119. II. 98.
 Eto paniere i Fyen. I. 271.
 Eto peder. I. 96.
 Eto piir. I. 70. 197. 252.
 Eto por. I. 6. 7. 16. 21. 23.
 27. 38. 52. 60. 78. 209.
 215. 239. 264. 276. 328.
 II. 22. 44. 45. 46. 47.
 48. 78. 82. 97. 130.
 Eto pageri. I. 9. 21. 28. 99.
 100. 134. 140. 152. 165.

240. 244. 258. 263. 268.
 270. 284. 285. 287. 291.
 295. 296. 299. 301. 304.
 313. 318. 319. 320. 359.
 362. II. 113-174. 188.
 274.
 Staal, at faste. I. 140. II.
 142. 156.
 Staaløre. II. 142.
 Stamme, udded. I. 112.
 123.
 Steen. I. 6. 8. 10. 14. 16.
 27. 32. 39. 44. 58.
 59. 72. 110. 141.
 150. 156. 159. 168.
 170. 171. 174. 193.
 198. 248. 225. 235.
 239. 242. 245. 274.
 279. 296. 328. 342.
 353. 364. 374. 375.
 II. 14. 22. 27. 36-
 49. 61. 78. 82. 97.
 119. 128. 129. 146.
 164. 233. 285.
 — falde ud. I. 73. 141.
 294.
 Steenbord. I. 19. 263.
 Steendyse. I. 5. 27. 101.
 157. 165. 169. 192.
 Steenpiller. I. 195.
 Steensætninger. I. 13. 114.
 375.
 Steilehøj. I. 41. 367.
 Stodderstubben. II. 54.
 Storken. II. 303. 304.
 Stoppenaal. II. 158.
 Strandvarfel. II. 274.
 Strid i Kirken. I. 185. 209.
 210. 211. 218. 219. 236.
 248.
 Strængelseeg. II. 176.
 Strompebaand. I. 338.
 Stude. I. 190. 210. 241.
 242. 343.
 Student. I. 161. 166. 360.
 Styrke. I. 112.
 — tolv Mandø. II. 229.
 231.
 Stævning, pavelig. I. 117.
 — mod Notter. II. 68.
 Successionskrigen, d. sp. I.
 262.
 Svalen. II. 303. 304.
 Svane. I. 341.
 Svende, tolv. I. 117.
 Svenske Krig. I. 71-94. 104.
 139. 176. 197. 208. 272.
 283. 317. 346. 352. II.
 37. 192. 263.
 Sviin. I. 292. 300. II. 19.
 20. 83. 97.
 Svinestien. I. 165.
 Sværd. I. 14. 20. 22. II.
 230.
 Syn, et. I. 88. 138.
 Synet faaes igjen. I. 216.
 II. 24. 28. 33. 34.
 Synsforladelse. I. 202.
 syensf, at være. I. 44. II.
 32. 202. 226. 251.
 "syndvendt." I. 153.
 Sæd. I. 284. II. 50. 51.
 Sæd vil ikke gro. I. 258.
 283. II. 141. 210. 221.
 Sæde, et. I. 58. II. 129.
 Sæ. I. 41. 75. 84. 201.
 315. 347. II. 3-21.
 Selvsnapper. II. 104.
 Sølvtoi søles. I. 352. II.
 180. f. Robbertoi.
 Sølvstee. I. 276.
 Søndagsbørn. II. 132. 133.
 152.
 Søreve. I. 14. 100. 170.
 203. 261. 357. 374. 375.
 Taarn, Kirke. I. 30. 78.
 143. 167. 168. 184. 185.
 198. 206. 208. 241. 245.

255. 260. 265. 372. 375.
 II. 286.
- Taarnvægter. I. 231.
- Tavle. I. 65. 241. 237. 241.
- Taxtæ. I. 269.
- Tempel. I. 275.
- Tehboerne. I. 103.
- Tiende. I. 241.
- Tilflugtssted. I. 89. 90. 91.
- Tintallerkener. II. 7.
- Torden. II. 245.
- Tornebusk. I. 58. II. 54.
- Tournering. I. 130.
- Travertin. I. 183.
- Trefoldighed, Skibet. I. 64.
- Trette. I. 172. 178. 184.
 238. 316. II. 51.
 126. 137. f. Strid,
 Kængstrid.
 — om Fisseri. I. 124.
- Troesartillerne. II. 144.
- Troldem. I. 121. 302. 331.
 333. II. 107. 110.
- Troldfolk. I. 15. 21. 134.
 186. 192. 193. 195. 353.
 357. II. 4. 5. 7. 19. 27. 37.
 38. 41. 42. 43. 47. 175-
 300.
- Trommeslag. II. 246.
- Tropper, underjordiske. II. 191.
 192. 193. 194.
- Tryllering. I. 48.
- Traer. I. 104. II. 50-56.
 99. 190. 230. 259. 348.
- Tra, altid grent. I. 269.
- Trafad. I. 202.
- Treien at vende. II. 118.
- Turtelduen. II. 305.
- Tvekamp. I. 110. 154. 164.
 257. 296. 320.
- Tyr. I. 14. 198. II. 229.
 284. 285.
- Tyv. I. 15. 35. 215. 250.
 336.
- Temmer, Bygninge. I. 278.
 296.
- Tommerhvend. I. 184. 206.
- Tondebaand. I. 19.
- Tørke. I. 109. 163.
- Tøi soles. I. 8. 352. II.
 179. 180. 195.
 usedt, at være. II. 160.
- Uføre. I. 29. 39. 260. 367.
 II. 123. 140. 162.
 297.
 — Bygning i. I. 52. 173.
 278. 295. 296. 314. 322.
- Uhr, gaar urigtigt. I. 176.
 177. 178. 317.
- Ukrud, et. I. 104.
- Ulv. I. 133. 204. 322.
 II. 106.
- Underjordiske. I. 88. II. 52.
 176.
- Urter, St. Hans. II. 177.
 usnlig at blive. I. 111. 112.
- Vaaben, Familier. I. 109. 110.
 115. 127. 131. 132. 136.
 137. 155. 302.
- "Vaer." I. 147. II. 295.
- Vaertegn. I. 203.
- Vaerulven. II. 279-80. 106.
- Vand, rindende. II. 132. 231.
- Vandringstav. I. 93.
- Vandflod. II. 245.
- Vanbelligelse. I. 17. 23. 268.
 320.
- Vandmøller. I. 109.
- Vandprøve. I. 302.
- Vante. II. 237.
- Vanære. I. 250. 281.
- Varsel om Døden. I. 254.
 II. 296.
- Veddemaal. I. 66. 150. 178.
 252. 260.
- Veddesrid. I. 184.
- Veirtegn. II. 14.
- Vendelboerne. I. 103.

- I. 108. 128. 159.
 168. 170. 172. 208. 212.
 215. 225. 233. 236. 253.
 289-91. 294. 363. 376.
 II. 45. 76. 119. 161.
 191. 214. 218. 238. 282.
 292.
- Vesterhavet. II. 3.
 Viben. II. 304.
 Vidner, falske. I. 120. 335.
 Vielse. I. 194.
 Viinfad. I. 280.
 Bildgiærs. II. 308.
 Bildmand. I. 109.
 Bildsviin. I. 291. 293. 322.
 Bind at giøre. II. 52. 110.
 Wijer. I. 138. 168. 208.
 248. 264. 343. 368. II.
 310.
- Wifegien. I. 331. 336. II.
 83. 92. 158.
 Wogn, kunstig. II. 191.
 Wogn, Lyd af en. II. 141.
 145.
 Wolde. I. 147. 218.
 Woldtægt. I. 162.
 Wrag. I. 205.
 Wægter. II. 189.
 Wægtergang. I. 231.
 Wættelys. I. 356.
 Wine udstiftes. I. 210.
 Wine af Selv. I. 36.
 Wnster. I. 314. II. 306.
 307.
 "Wrtter." I. 297.
 Wre. I. 140. 184. 251. 300.
 II. 142.
 Wrne. I. 3. 35. 117.
-

